

คู่มือแบบการร่างกฎหมาย

Legislative Drafting Manual

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
Office of the Council of State

คู่มือแบบการร่างกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒๕๕๑

คุณพรทิพย์ จาละ
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

คำนำ

งานร่างกฎหมายเปรียบเสมือนการวางโครงสร้างของสังคมซึ่งมีผลเกี่ยวข้องกับประชาชน หน่วยงานของรัฐ และภาพลักษณ์ของประเทศ เป้าหมายของงานร่างกฎหมายจึงเป็นไปเพื่อให้ได้กฎหมายที่ดีมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์ ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านการร่างกฎหมายจึงได้จัดให้มีโครงการจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการร่างกฎหมายให้กับผู้ปฏิบัติงานร่างกฎหมาย นับเป็นก้าวแรกในวงการกฎหมายที่จะเสริมสร้างและยกระดับความรู้ด้านการร่างกฎหมายให้แก่บรรดาผู้ปฏิบัติงานร่างกฎหมายของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ

คู่มือแบบการร่างกฎหมายนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงตำราที่เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการร่างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติแก่ผู้ปฏิบัติงานร่างกฎหมาย เพื่อให้ร่างกฎหมายที่จัดทำนั้นมีความถูกต้องทั้งในด้านโครงสร้าง เนื้อหา ถ้อยคำ และรูปแบบที่มีมาตรฐานเดียวกัน และช่วยให้กระบวนการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายรวดเร็วยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม คู่มือแบบการร่างกฎหมายนี้ เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์แบบการร่างกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีการจัดทำเท่านั้น เนื่องจากแบบการร่างกฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และแบบการร่างกฎหมายบางเรื่องยังไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้ใช้พึงตระหนักถึงข้อจำกัดดังกล่าวในการใช้คู่มือแบบการร่างกฎหมายด้วย

การจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมายนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้จัดทำเพื่อเผยแพร่เป็นครั้งแรก จึงอาจมีเนื้อหาที่ยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วน สำนักงานฯ จะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงคู่มือแบบการร่างกฎหมายในโอกาสต่อไป และยินดีที่จะรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากผู้ใช้คู่มือนี้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงให้คู่มือแบบการร่างกฎหมายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑๐ กันยายน ๒๕๕๑

สารบัญ

	หน้า
ความเป็นมาของโครงการจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมาย	๗
บทนำ	๙
บทที่ ๑ การร่างกฎหมาย	๑๓
บทที่ ๒ การวิเคราะห์แบบร่างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ	๒๗
ส่วนที่ ๑ บันทึกหลักการและเหตุผล	๓๒
ส่วนที่ ๒ ชื่อร่างพระราชบัญญัติ	๕๓
ส่วนที่ ๓ คำปรารภ	๖๗
ส่วนที่ ๔ บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ	๗๕
ส่วนที่ ๕ วันใช้บังคับกฎหมาย	๘๘
ส่วนที่ ๖ บทยกเลิกกฎหมาย	๑๒๔
ส่วนที่ ๗ บทนิยาม	๑๕๙
ส่วนที่ ๘ มาตรารักษาการ	๒๑๖
ส่วนที่ ๙ บทเฉพาะกาล	๒๔๕
ส่วนที่ ๑๐ บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ	๒๙๓
ส่วนที่ ๑๑ การแบ่งหมวดหมู่กฎหมาย	๓๑๕
บทที่ ๓ การวิเคราะห์แบบกฎหมายของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติยกเลิก	๓๗๕
ส่วนที่ ๑ โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม	๓๗๗
ส่วนที่ ๒ บทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด	๓๘๖
ส่วนที่ ๓ โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก	๔๑๗
บทที่ ๔ การวิเคราะห์แบบกฎหมายเฉพาะเรื่อง	๔๓๑
ส่วนที่ ๑ บทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการ	๔๓๓
ส่วนที่ ๒ มาตรการบังคับทางกฎหมาย	๔๗๕
ส่วนที่ ๓ กฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย	๕๕๓
บทที่ ๕ การใช้ถ้อยคำกฎหมายที่ควรทราบ	๖๒๓
ความจำเป็นในการตรากฎหมาย	๖๔๙
บรรณานุกรม	๖๖๓

ความเป็นมาของโครงการจัดทำคู่มือแบบ การร่างกฎหมาย

ในปี ๒๕๔๑ รัฐบาลมีนโยบายปฏิรูประบบบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน การทำงานให้ทำโดยยึดถือผลลัพธ์ มีความโปร่งใส เชื่อสัจย์ และทันต่อเหตุการณ์ และเพื่อให้การปฏิรูประบบบริหารจัดการภาครัฐเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง รัฐบาลจึงได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. ๒๕๔๑ จัดตั้ง “คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ (ปรร.)” เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบงานปฏิรูประบบราชการโดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการได้จัดทำ “แผนปฏิรูประบบบริหารจัดการภาครัฐ” เพื่อเป็นแผนหลักในการดำเนินการปฏิรูประบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยแผนปฏิรูปนี้กำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐ ๕ ด้าน คือ ๑) การปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ และวิธีการบริหารงานของภาครัฐ ๒) การปรับเปลี่ยนงบประมาณ ๓) การปรับเปลี่ยนระบบบริหารบุคคล ๔) แผนการปรับเปลี่ยนกฎหมาย และ ๕) แผนการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยม โดยได้ตั้งคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ ซึ่งมีสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการฯ

เหตุผลที่บรรจุแผนการปรับเปลี่ยนกฎหมายไว้ในแผนปฏิรูประบบบริหารจัดการภาครัฐเนื่องจากกฎหมายไทยมีปัญหา ๔ ประการ คือ ๑) การขาดแผนการจัดทำกฎหมายระดับชาติ ๒) ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำกฎหมาย ๓) ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของนักกฎหมายไทย และ ๔) ปัญหาการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลกฎหมาย

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาของการบริหารจัดการภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ คณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ จึงได้จัดทำแผนการปรับเปลี่ยนกฎหมายขึ้น และบรรจุไว้ในแผนปฏิรูประบบบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งแผนการปรับเปลี่ยนกฎหมายประกอบด้วย ๑๒ โครงการ โดยมีโครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมายเป็นหนึ่งในนั้น โครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำร่างกฎหมายแนวใหม่เสนอต่อรัฐบาลเพื่อพิจารณาอนุมัติให้ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำร่างกฎหมายของทุกหน่วยงานต่อไป และเพื่อให้การดำเนินโครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมายเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เลขานุการคณะกรรมการ

กฤษฎีกาจึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานโครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมาย โดยให้คณะทำงานฯ มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงานและติดตามความคืบหน้าผลการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของขอบเขตการดำเนินงาน และแผนการใช้จ่ายเงินของโครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมาย ตลอดจนจัดทำรายงานผลการดำเนินงานและการใช้จ่ายเงินของโครงการเสนอเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการต่อไป

คณะทำงานโครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมายได้กำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมทั้งหมด ๖ กิจกรรม โดยมีกิจกรรมการจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมายเป็นกิจกรรมหนึ่งของแผนการดำเนินงาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการร่างกฎหมายได้มีคู่มือแบบการร่างกฎหมายใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาการร่างกฎหมายให้เกิดความถูกต้อง ทั้งในด้านโครงสร้าง เนื้อหา และการใช้ถ้อยคำในร่างกฎหมาย อันจะทำให้กฎหมายของแต่ละหน่วยงานมีมาตรฐานเดียวกัน และช่วยให้กระบวนการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการดำเนินการของคณะทำงานโครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งคู่มือแบบการร่างกฎหมายนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ทำสัญญาจ้างนางสาวจรรวณ เสงตระกุล และคณะ ทำการศึกษาวิจัยตามโครงการศึกษาวิจัย เรื่อง คู่มือแบบการร่างกฎหมาย โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ วิธีการ ตลอดจนเหตุผลและความจำเป็นในการร่างกฎหมาย ศึกษาโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ในหัวข้อต่าง ๆ เช่น วันที่ใช้บังคับกฎหมาย การยกเลิกกฎหมาย บทนิยาม มาตรารักษากาล บทกำหนดโทษ บทเฉพาะกาล ศึกษาแบบกฎหมายเฉพาะเรื่อง เช่น บทบัญญัติคณะกรรมการ มาตรการบังคับทางกฎหมาย รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการใช้แบบกฎหมายในปัจจุบัน พร้อมทั้งวิเคราะห์รูปแบบการร่างกฎหมายที่ถูกต้องเหมาะสม และจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมายที่เป็นมาตรฐาน พร้อมคำอธิบาย เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะได้นำมาจัดพิมพ์เผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการร่างกฎหมายได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

คณะทำงานโครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมายจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการร่างกฎหมายจะได้รับประโยชน์จากการใช้คู่มือแบบการร่างกฎหมายนี้ อันจะทำให้กฎหมายของแต่ละหน่วยงานมีมาตรฐานเดียวกัน และช่วยให้กระบวนการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สมดังวัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมาย

คณะทำงานโครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมาย

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดทำร่างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ แบ่งออกเป็นสองกรณี คือ กรณีที่เป็นการตรากฎหมายขึ้นใหม่ทั้งฉบับ และกรณีที่เป็นการตรากฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ ซึ่งกระบวนการและขั้นตอนการตราพระราชบัญญัติของประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน กล่าวคือ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของเรื่อง (กระทรวง ทบวง กรม) หรือมีหน้าที่รับผิดชอบในการยกร่างกฎหมาย ต้องเป็นผู้เริ่มต้นการจัดทำร่างกฎหมายในรูปแบบพระราชบัญญัติเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติหลักการ โดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะเป็นหน่วยงานที่รับเรื่องเมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติแล้ว สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีก็จะส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบพิจารณาต่อไป ซึ่งในขั้นการตรวจสอบพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกานั้น อาจมีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาสาระของร่างพระราชบัญญัติให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้และเมื่อการตรวจสอบพิจารณาเสร็จสิ้นแล้วสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็จะดำเนินการจัดส่งร่างพระราชบัญญัตินี้กลับไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี จากนั้น คณะรัฐมนตรีจึงดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาต่อไป

สำหรับการยกร่างกฎหมายประเภทพระราชบัญญัติของฝ่ายบริหารนั้น หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของเรื่องหรือมีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติการหรือดำเนินการตามกฎหมาย มักเป็นผู้จัดทำร่างพระราชบัญญัติในเบื้องต้นขึ้น ซึ่งโดยหลักแล้ว เป็นการยกร่างโดยเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือหน้าที่รับผิดชอบงานในเรื่องที่กฎหมายจะใช้บังคับนั้น ซึ่งควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจการร่างกฎหมาย และเนื้อหาของกฎหมายในเรื่องนั้นเป็นอย่างดี ตลอดจนเข้าใจโครงสร้างและวิธีการร่างกฎหมายด้วย แต่มักปรากฏว่าร่างพระราชบัญญัติที่หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องหรือรับผิดชอบนั้นมีโครงสร้างหรือรูปแบบหรือไม่ถูกต้องหรือมีรายละเอียดที่ไม่ครบถ้วน ทำให้ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอคณะรัฐมนตรีไม่เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งการยกร่างกฎหมายในลักษณะเช่นนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การพิจารณาร่างกฎหมายต้องล่าช้าทั้งในชั้นฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ตลอดจนยังสะท้อนให้เห็นด้วยว่าการยกร่างกฎหมายของหน่วยงานของรัฐขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้ถ้อยคำหรือการเขียนที่แตกต่างกันในบางเรื่องอาจนำไปสู่ปัญหาการตีความกฎหมายหรือเกิดความขัดแย้งในการใช้บังคับกฎหมายด้วย

ในการร่างกฎหมายประเภทพระราชบัญญัตินั้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีการจัดทำกฎหมายขึ้นใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งอาจเป็นกฎหมายที่ยังไม่เคยมีการใช้บังคับมาก่อนหรืออาจเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติเดิมทั้งฉบับก็ได้ หรือเป็นกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่บางมาตราก็ตาม ผู้ร่างกฎหมายนั้นนอกจากต้องพิจารณากำหนดเนื้อหาของกฎหมายที่จะตราใช้บังคับแล้ว ในขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณากำหนดบทบัญญัติที่กฎหมายทุกฉบับจำเป็นต้องมีตามโครงสร้างของกฎหมายเสมอด้วย อาทิ ชื่อร่างพระราชบัญญัติ วันใช้บังคับ บทยกเลิกกฎหมาย เป็นต้น แต่ที่ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐซึ่งรับผิดชอบการร่างกฎหมายในเบื้องต้น มักไม่ทราบว่าเขียนหรือกำหนดบทบัญญัติเหล่านี้อย่างไร

นอกจากนั้น บทบัญญัติเฉพาะเรื่องที่มีกำหนดไว้ในกฎหมายเป็นส่วนมาก คือ บทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการ (เช่น ที่มา องค์ประกอบ คุณสมบัติ การพ้นจากตำแหน่งวาระการประชุม อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ฯลฯ) และกฎหมายประเภทที่มีแผนที่แนบท้าย ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่มีการตราใช้บังคับอยู่บ่อยครั้งเป็นจำนวนมาก แต่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบมักจะไม่ทราบแนวทางการร่างกฎหมายและแบบกฎหมายประเภทดังกล่าว รวมทั้ง ถ้อยคำในกฎหมายบางเรื่องที่มีการใช้บ่อยในบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ผู้ใช้กฎหมายมักมีการใช้ผิดพลาดหรือมีการถกเถียงไม่ลงรอยอยู่บ่อยครั้งเกี่ยวกับการใช้หรือความหมาย เช่น การใช้คำว่า “และ” คำว่า “หรือ” คำว่า “อย่างไรอย่างหนึ่ง” เป็นต้น

ดังนั้นการจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้มีเครื่องมือช่วยให้กระบวนการร่างกฎหมายดังกล่าวข้างต้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้การร่างกฎหมายและการพิจารณาร่างกฎหมายเกิดความถูกต้องทั้งในด้านของโครงสร้าง เนื้อหา และถ้อยคำในการร่างกฎหมาย เมื่อร่างกฎหมายของแต่ละหน่วยงานในระดับกระทรวง ทบวง กรม เป็นไปอย่างถูกต้องและมีมาตรฐานเดียวกัน ก็จะส่งผลให้การพิจารณาร่างกฎหมายโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและในชั้นของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และในท้ายที่สุด กฎหมายที่ประกาศใช้ก็จะเป็นกฎหมายที่มีการใช้บังคับ (Law Enforcement) บังคับแก่ประชาชนที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วยเหตุนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวและความจำเป็นของเรื่อง การจัดทำคู่มือแบบการร่างกฎหมายจึงจำเป็นต้องมีขึ้น โดยมุ่งหมายในการรวบรวมแบบของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ พร้อมคำอธิบายแบบของกฎหมาย การใช้ถ้อยคำ และเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบของพระราชบัญญัติที่เหมาะสมตามโครงสร้างของกฎหมาย เพื่อที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการร่างกฎหมาย ทั้งของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ จะได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการร่างกฎหมายได้ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

มีดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ศึกษาหลักการ วิธีการ ตลอดจนเหตุผลและความจำเป็นในการร่างกฎหมาย
- ๒.๒ ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างกฎหมายและแบบกฎหมายระดับพระราชบัญญัติในหัวข้อดังต่อไปนี้

- **แบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติ**

โดยศึกษาและวิเคราะห์แบบกฎหมายในเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) บันทึกหลักการและเหตุผล
- (๒) ชื่อร่างพระราชบัญญัติ
- (๓) คำปรารภ
- (๔) บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ
- (๕) วันใช้บังคับกฎหมาย
- (๖) บทยกเลิกกฎหมาย
- (๗) บทนิยาม
- (๘) มาตราวิชาการ
- (๙) บทเฉพาะกาล
- (๑๐) การเขียนบัญชีท้ายและตารางท้าย
- (๑๑) การแบ่งหมวดหมู่กฎหมาย

- **แบบกฎหมายเฉพาะเรื่อง**

โดยศึกษาและวิเคราะห์แบบกฎหมายในเรื่อง ดังต่อไปนี้

- (๑) บทบัญญัติคณะกรรมการ
- (๒) มาตรการบังคับทางกฎหมาย
- (๓) กฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

- **การใช้ถ้อยคำกฎหมายที่ควรทราบ**

๒.๓ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการใช้แบบกฎหมายในปัจจุบัน รวมทั้งรูปแบบและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๒.๔ วิเคราะห์รูปแบบการร่างกฎหมายที่ถูกต้องและเหมาะสม

๓. วิธีการศึกษาวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแบบการร่างกฎหมายในหัวข้อที่กำหนด ตามโครงสร้างของกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ และวิเคราะห์โครงสร้างกฎหมายและแบบการร่างกฎหมายดังกล่าว ตลอดจนศึกษาประกอบกับแนวความคิดและวิวัฒนาการทางกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ ของประเทศไทยและต่างประเทศ

ในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแบบการร่างกฎหมายนั้น ได้ทำการรวบรวมจากบทบัญญัติของกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับในปัจจุบัน บทความทางวิชาการ เพิ่มการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายและการให้ความเห็นทางกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (แฟ้มเรื่องเสรี)^๑ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๐ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการประชุมการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของรัฐสภา ตลอดจนการวางแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับแบบกฎหมายของคณะรัฐมนตรีและของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา^๒

๔. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ได้เสนอผลการศึกษา โดยแบ่งเป็น ๕ บท ดังนี้

- บทที่ ๑ การร่างกฎหมาย
- บทที่ ๒ การวิเคราะห์แบบกฎหมายทั่วไประดับพระราชบัญญัติ
- บทที่ ๓ การวิเคราะห์แบบกฎหมายของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติยกเลิก
- บทที่ ๔ การวิเคราะห์แบบกฎหมายเฉพาะเรื่อง
- บทที่ ๕ การใช้ถ้อยคำกฎหมายที่ควรทราบ

อนึ่ง เนื่องจากแบบกฎหมายในแต่ละข้อที่มีการนำเสนอในงานศึกษาวิจัยนี้ เป็นหัวข้อที่มีเนื้อหาสรุปครบถ้วนและแยกจากกันเป็นเอกเทศในแต่ละเรื่อง ดังนั้น การเรียงลำดับเลขหน้าจึงยึดถือแต่ละบทเป็นหลัก ส่วนการอ้างอิงเชิงบรรณานุกรมได้จัดเรียงลำดับโดยแยกกันตามหัวข้อในแต่ละเรื่องที่น่าสนใจในแต่ละ “ส่วน” ของบท เพื่อความสะดวกในการใช้และอ้างอิง

^๑แฟ้มเรื่องเสรี ได้แก่ แฟ้มเรื่องงานร่างกฎหมายและให้ความความเห็นทางกฎหมายที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาดำเนินการเสร็จและส่งเรื่องออกจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีหรือไปยังหน่วยงานผู้ขอหาหรือความเห็นทางกฎหมาย แล้วแต่กรณี ซึ่งในคู่มือฉบับนี้ได้อ้างอิงลำดับเลขแฟ้มเรื่องเสรีที่ส่งออกในแต่ละปีปฏิทิน โดยมีการให้รายละเอียดชื่อเรื่องไว้ในบรรณานุกรมไว้ด้วยแล้ว

^๒การวางแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับแบบกฎหมายของคณะรัฐมนตรี จะกระทำโดยมติคณะรัฐมนตรี ส่วนการวางแนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาอาจกระทำโดยคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือโดยมติของที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ในกรณีหลังนี้เป็นการประชุมร่วมกันของข้าราชการระดับสูงและนิติกรของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทั่วไปและงานเลขานุการของคณะกรรมการกฤษฎีกาและของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่เกี่ยวข้องกับการร่างกฎหมายและการให้ความเห็นทางกฎหมาย

บทที่ ๑

การร่างกฎหมาย

การร่างกฎหมาย

ในด้านวิชาการ เมื่อกล่าวถึงการร่างกฎหมาย (Legislative Drafting) เป็นเรื่องของกรเขียนและเรียบเรียงข้อความในรูปของกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่กำกับและควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคม และของเจ้าหน้าที่ผู้ที่ใช้อำนาจรัฐ ด้วยถ้อยคำที่ถูกต้อง แน่นนอน และสามารถสื่อความหมายของกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับนั้นให้บุคคลทุกคนในสังคมเข้าใจได้เช่นเดียวกับผู้ร่างกฎหมาย เพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายพิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างกฎหมายนั้นหรือไม่ หรือควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างกฎหมายนั้นประการใด การร่างกฎหมายนั้น ประกอบด้วย การกระทำด้วยกันสองส่วน คือ “การยกร่างกฎหมาย” และ “การพิจารณาร่างกฎหมาย”^๑ ส่วนที่หนึ่ง “การยกร่างกฎหมาย” ได้แก่ การจัดทำเนื้อหาและรูปแบบของกฎหมายที่ต้องการตราบังคับใช้ และส่วนที่สอง “การพิจารณาร่างกฎหมาย” ได้แก่ การพิจารณาร่างกฎหมายโดยองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งกระบวนการขั้นตอนจนกระทั่งมีการประกาศใช้บังคับร่างกฎหมายนั้นแก่ประชาชน หรืออีกความหมายหนึ่งก็คือขั้นตอนการพิจารณาร่างกฎหมายขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งเอกสารทางวิชาการของต่างประเทศโดยส่วนมากแล้วมักจะพบว่า เป็นงานที่กล่าวถึงหรือเน้นถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างกฎหมาย

สำหรับประเทศไทย เอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการร่างกฎหมายนับว่ามีน้อยมาก และพบได้ในผลงานของผู้เชี่ยวชาญการร่างกฎหมายซึ่งส่วนใหญ่ก็คือผู้ที่เคยทำงานหรือเคยเป็นข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยท่านเหล่านี้ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการเขียนเนื้อหาของร่างกฎหมายเป็นสำคัญ โดยพยายามให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” หรือ “การยกร่างกฎหมาย” ไว้หลากหลาย เช่น

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายของ “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า ได้แก่ การเขียนข้อความในรูปร่างของกฎหมาย (พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ฯลฯ) ด้วยถ้อยคำที่ถูกต้องและแน่นอน เพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย (รัฐสภา คณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี ฯลฯ) พิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างกฎหมายนั้นหรือไม่ หรือควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างกฎหมายนั้นประการใด เพราะเหตุที่ยังไม่ยุติที่ผู้ร่างนี้เอง จึงใช้คำว่า “ร่าง” (Draft, Projet)^๒

^๑หยุด แสงอุทัย, “การร่างกฎหมาย”, ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย, บริษัทพิมพ์ จำกัด. ๒๕๒๓, หน้า ๖๕

^๒เพ็งอ้าง, หน้า ๖๕

ศาสตราจารย์ ดร. สมภพ โหตระกิตย์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า คือการเรียบเรียงกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับสำหรับใช้บังคับแก่บุคคลซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล องค์การหรือสถาบัน ในเรื่องเกี่ยวกับ

- (๑) การปกครองประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญ
- (๒) การบริหารราชการแผ่นดิน เช่น พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม การกำหนดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี หรือข้าราชการ ประเภทต่าง ๆ
- (๓) การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น ประมวลกฎหมายอาญา
- (๔) การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^๓

ศาสตราจารย์ ดร. อมร จันทรมบูรณ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า การเขียนกฎหมายที่จะเป็นการวางกรอบที่กำกับและควบคุมพฤติกรรมของ “เจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจอรัฐ” มิให้บิดเบือนการใช้อำนาจอรัฐ (ที่กฎหมายมอบหมายให้) ผิดไปจากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ไม่ว่าผู้ใช้อำนาจอรัฐนั้นจะเป็นนักการเมืองที่ใช้อำนาจบริหารหรือเป็นข้าราชการประจำ (ที่ใช้อำนาจทางปกครอง) หรือเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการ (ที่ใช้อำนาจในการชี้ขาดพิพากษาคดี)^๔

นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การร่างกฎหมาย” ไว้โดยสรุป คือ การสร้างกฎเกณฑ์กติกา วิธีการ หรือเงื่อนไข ที่จะใช้ทั่วไปในสังคม และจะต้องใช้กับทุกคนในสังคม ขึ้นมาเป็นเอกสาร และจะต้องสื่อความหมายของกฎเกณฑ์ กติกาที่สร้างขึ้นนั้นไปยังสังคมให้ได้^๕

นายอัษฎพร จารุจินดา ได้ให้ความหมายคำว่า “การร่างกฎหมาย” ไว้ว่า ได้แก่ การเขียนข้อความในรูปร่างที่ประเทศไทยยอมรับว่าเป็นรูปแบบของกฎหมายด้วยถ้อยคำที่ถูกต้องกับหลักการที่ประสงค์และตรงกับหลักกฎหมาย โดยมุ่งประสงค์ที่จะให้มีผลบังคับได้แน่นอน เพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายพิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างกฎหมายนั้นหรือไม่^๖

^๓สมภพ โหตระกิตย์, “การร่างกฎหมาย”, ในหนังสือครบรอบหกลสิบปีของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พ.ศ. ๒๕๓๓, หน้า ๑๔๒

^๔อมร จันทรมบูรณ์, บทความกึ่งวิชาการ เรื่อง การเล่นเกมการย่นยื้อให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ พรก. ตามมาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ (เกมของใคร), เล่ม ๒. รวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๒, หน้า ๒๙๒

^๕มีชัย ฤชุพันธุ์, “แนวความคิดและข้อสังเกตในการร่างกฎหมาย”, คำบรรยายพิเศษ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑, หน้า ๒ - ๓

^๖อัษฎพร จารุจินดา, “หลักเบื้องต้นในการร่างกฎหมาย”, หน้า ๑

บทที่ ๑

สำหรับ “การร่างกฎหมาย” ในงานวิจัยนี้ มุ่งหมายที่จะให้ใช้เป็นคู่มือในการจัดทำเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติที่ผู้รับผิชอบหรือมีหน้าที่ในการจัดทำร่างกฎหมายจะได้ยึดถือเป็นหลักและแนวทางในการร่างพระราชบัญญัติ

กล่าวโดยสรุป การร่างกฎหมาย (หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “การยกร่างกฎหมาย”) เป็นการจัดทำเนื้อหาของร่างกฎหมายโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปเป็นการดำเนินการที่มีความเฉพาะพิเศษอันเกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝน

นอกจากนี้ การตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะเป็นกฎหมายที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ตราขึ้นโดยความยินยอมของรัฐสภาผู้มีอำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรี ซึ่งก่อนที่มีร่างพระราชบัญญัติเป็นเอกสารเสนอต่อรัฐสภาได้ จำเป็นต้องมีการดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติที่ประสงค์จะตราขึ้นเสียก่อน ในกรณีที่เป็ร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอปรากฏว่าจะไม่มีกระบวนการตรวจสอบร่างกฎหมายก่อนที่จะเสนอสภาผู้แทนราษฎรแต่อย่างใด หากเป็นเรื่องของการจัดทำโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เสนอนั้นเอง แต่ถ้าเป็ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอต่อรัฐสภาจะมีกระบวนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติเป็นการเฉพาะ เพื่อให้มีร่างพระราชบัญญัติที่ถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์สำเร็จขึ้น เพื่อที่คณะรัฐมนตรีจะได้ใช้ในการเสนอต่อรัฐสภาต่อไป

หลักพื้นฐานในการร่างกฎหมาย

กฎหมายเป็นข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่ตราขึ้นเพื่อบังคับให้บุคคลต้องปฏิบัติ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ กฎหมายจึงเป็นสิ่งที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้นยิ่งมีกฎหมายมากขึ้นเท่าใด สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมถูกจำกัดมากขึ้นเท่านั้น^๗

ดังนั้น เรื่องที่จะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริงและรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดบัญญัติให้กระทำได้

^๗ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, คู่มือตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย, หน้า ๑

๒. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายต้องเป็นไปเพียงเพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายนั้นประสบความสำเร็จโดยจะกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

๓. มาตรการตามกฎหมายต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทหรือสภาพของสังคมไทย

๔. กลไกของรัฐมีความพร้อมที่จะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยบุคลากรของรัฐที่ต้องเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ ตามกฎหมายอย่างถ่องแท้ มีสำนึกในการให้บริการ มีบุคลากรเพียงพอ และหน่วยงานของรัฐต้องมีงบประมาณเพียงพอเพื่อใช้ในการบังคับการตามกฎหมาย รวมทั้งมีความพร้อมด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ มิฉะนั้นจะทำให้การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายขาดประสิทธิภาพ

๕. ต้องมีการพิจารณาทบทวนความเหมาะสมของกลไกหรือมาตรการตามกฎหมายทุกกรอบระยะเวลา เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๖. ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการมีหรือปรับปรุงกฎหมายนั้นด้วย เพื่อให้เนื้อหาสาระหรือกลไกของกฎหมายสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม^๔

เมื่อได้พิจารณาตามลักษณะดังกล่าวแล้วและได้คำตอบว่า จำเป็นต้องตรากฎหมายบังคับใช้ในเรื่องนั้น ก็จะต้องมีการกำหนดรายละเอียดแห่งหลักการและสาระสำคัญที่ประสงค์จะให้มีในกฎหมาย และเมื่อกำหนดได้แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของผู้ร่างกฎหมายที่ดำเนินการให้สำเร็จ มีร่างกฎหมายขึ้นแล้ว ดำเนินกระบวนการเสนอและพิจารณาร่างกฎหมายนั้นเพื่อจะได้ใช้บังคับต่อไป

เมื่อได้มีการกำหนดหลักการของร่างกฎหมายแล้ว หลักการนี้เป็นข้อผูกมัดผู้ร่างกฎหมายว่า จะต้องยกร่างตามหลักการดังกล่าว โดยจะยกร่างให้แย้งหรือขัดกับหลักการไม่ได้แต่ต้องยกร่างรายละเอียดของกฎหมายให้เป็นไปตามหลักการ ในเบื้องต้นผู้ร่างจึงมีแต่หลักการในทางนโยบายที่ได้รับมา จากนั้นจึงมาพิจารณากำหนดสาระและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ร่างกฎหมายจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาระของกฎหมายเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี รวมทั้งความรู้ในแง่ของ ภาษา วิธีการเขียน และหลักการตีความกฎหมาย เพื่อให้เป็นร่างกฎหมายที่ดี มีความชัดเจนแน่นอน เกิดผลตามที่ประสงค์ พร้อมกับเป็นที่เข้าใจง่ายต่อบุคคลทั่วไป จนมีผู้กล่าวไว้ว่า งานยกร่างกฎหมายเป็นวิชาการที่มีเทคนิคสูงในการผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ และการร่างกฎหมายก็มีกฎเกณฑ์บางประการที่อาจวางเป็นหลักขึ้นได้ กรณีจึงเป็นศาสตร์ (science) แขนงหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันการลงมือ

^๔ เพ่งอ้อ, หน้า ๔-๕

บทที่ ๑

ปฏิบัติจริงจึงต้องนำความรู้และภาษามาใช้ออกแบบและดัดแปลงให้เกิดผล กรณีจึงเป็นศิลปะ (art) เป็นพรสวรรค์ (gift) สำหรับคนบางคนทำนองเดียวกับศิลปินเหมือนกัน^{๙๙}

อย่างไรก็ดี ศาสตราจารย์ ดร. เสริม วินิจจกุล ได้กล่าวถึง “การทำกฎหมาย” ไว้ ซึ่งเข้าใจว่ามุ่งหมายความถึง “การร่างกฎหมาย” นั่นเอง โดยได้แสดงข้อคิดเห็นไว้ว่า “การทำกฎหมายจะเรียกว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งก็ได้เพราะการทำกฎหมายให้ดีไม่ใช่ของง่าย มีผู้เข้าใจไปว่า การทำกฎหมายนั้นผู้ออกกฎหมายจะบัญญัติสิ่งใด ๆ ก็ได้所欲แล้วแต่ว่าจะต้องการความเข้าใจเช่นนี้เป็นความเข้าใจที่แคบเกินไป เพราะเหตุว่า การทำกฎหมายนั้นผู้ทำไม่อาจวางบทบัญญัติต่าง ๆ ได้ตามอำเภอใจ จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หลายประการเพื่อให้กฎหมายนั้นเหมาะสม เป็นธรรมแก่สังคม และเป็นประโยชน์แก่การปกครองประเทศ”^{๑๐๐}

การทำกฎหมายที่ใช้บังคับจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือ เนื้อหาสาระของกฎหมายนั่นเอง หน้าที่หลักของผู้ร่างกฎหมายคือการร่างกฎหมายตามหลักการที่ได้รับมา ผู้ร่างกฎหมายจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะให้หลักการดังกล่าวเป็นรูปธรรม ด้วยการกำหนดเนื้อหาสาระของกฎหมายที่ร่างอย่างถูกต้องและสามารถบังคับใช้ได้จริง ในการร่างกฎหมายทุกครั้ง ผู้ร่างกฎหมายจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักพื้นฐานในการร่างกฎหมายเสมอ และนำมาใช้ในการร่างกฎหมายของตนเพื่อให้ร่างกฎหมายที่จัดทำขึ้นจะได้นำไปใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักพื้นฐานในการร่างกฎหมายซึ่งผู้ร่างกฎหมายควรนำไปปฏิบัติเมื่อจะต้องร่างพระราชบัญญัติเพื่อบังคับใช้ในเรื่องใด ๆ นั้น มีดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาหลักการของเรื่องที่จะตรากฎหมายบังคับใช้

เป็นสิ่งแรกที่ผู้ร่างกฎหมายจะต้องทำก่อน โดยนำรายละเอียดแห่งหลักการและสาระสำคัญของเรื่องมาศึกษาก่อนว่าเป็นเรื่องที่ได้มีตรากฎหมายใช้บังคับอยู่แล้วหรือไม่ หากไม่เคยมีการตราใช้บังคับมาก่อน ก็เป็นการตรากฎหมายใหม่ขึ้นใช้บังคับ หรือถ้ามีการตรากฎหมายใช้บังคับในเรื่องนั้นแล้ว ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า การร่างกฎหมายตามหลักการดังกล่าว จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับนั้น หรือไม่

^{๙๙}ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, “การร่างกฎหมาย”, เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกร หลักสูตรการร่างกฎหมาย (ครั้งที่ ๑) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ณ ศูนย์ฝึกอบรม ปตท. เขาบ่อยา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี วันที่ ๒๐ - ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑, หน้า ๑๑

^{๑๐๐}เสริม วินิจจกุล ดร., “การทำกฎหมาย”, วารสารราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๔

๒. ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะตรากฎหมายใช้บังคับ

ก่อนที่จะลงมือกำหนดเนื้อหาสาระของร่างกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายควรจะต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะตรากฎหมายใช้บังคับอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อจะนำไปสู่ข้อยุติว่า จำเป็นต้องมีการตรากฎหมายตามหลักการของเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ และหากจะต้องตรากฎหมายในเรื่องนั้นขึ้นใช้บังคับ ควรเลือกกำหนดเนื้อหาสาระและรายละเอียดอย่างไร ดังนั้น ผู้ร่างกฎหมายควรต้องพิจารณาและคำนึงถึงหัวข้อดังต่อไปนี้^{๑๑} อยู่เสมอ โดยอาจเขียนเป็นหัวข้อเรียงตามลำดับไว้เพื่อตรวจสอบ^{๑๒}

(๑) สาระสำคัญของร่างกฎหมายที่จะเสนอ และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

(๒) ข้อมูลที่เชื่อถือได้ ข้อเขียนทางวิชาการ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวทั้งทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และการปกครอง (เท่าที่มี) และผลสรุปของข้อมูลเหล่านั้น

(๓) สภาพของกฎหมายในปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว

(๔) วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของร่างกฎหมายใหม่

(๕) ข้อเท็จจริงใดในกฎหมายปัจจุบันที่ถือว่าไม่เหมาะสมหรือไม่ตรงตามความต้องการ

(๖) ปัญหาหรือข้อบกพร่องดังกล่าวมีอยู่จริงหรือไม่

(๗) ถ้ามีจริง กรณีนั้นเป็นปัญหาเฉพาะของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นด้วย และประเทศอื่นมีวิธีการแก้ไขปัญหานั้นหรือข้อบกพร่องนั้นอย่างไร

(๘) ถ้าประเทศอื่นมีการแก้ปัญหานั้นหรือข้อบกพร่องดังกล่าว กฎหมายของประเทศอื่นนั้นมีลักษณะอย่างไร

(๙) ผลการใช้กฎหมายของประเทศอื่นเป็นอย่างไร ทั้งโดยศาลและฝ่ายปกครอง และมีปัญหาทางทฤษฎีหรือทางปฏิบัติประการใดเกิดขึ้นบ้าง และถ้ามีปัญหานั้นจะแก้ปัญหานั้นอย่างไร

(๑๐) กฎหมายของประเทศอื่นมีการตีความในส่วนต่าง ๆ ไว้อย่างไร

(๑๑) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวมีข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตอย่างไรบ้างหรือไม่

(๑๒) ประเทศของเรามีการเสนอกฎหมายใหม่ทำนองเดียวกันแล้วหรือไม่ และรัฐสภาหรือผู้บริหารมีทัศนะเช่นใดในการเสนอกฎหมายครั้งนั้น กฎหมายที่เสนอนั้นมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับของต่างประเทศหรือไม่ หากเป็นเช่นเดียวกัน ข้อควรพิจารณาตาม (๙) - (๑๑) ข้างต้นจะช่วยทำให้มีอะไรเปลี่ยนแปลงหรือไม่

^{๑๑}ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๑๗ - ๑๘

บทที่ ๑

- (๑๓) ผู้ร่างกฎหมายมีข้อสรุปที่จะเสนอเช่นใดบ้าง
- (๑๔) กระบวนการตรากฎหมายใหม่ที่เสนอมีขั้นตอนอย่างไร ขึ้นอยู่กับประเภทของกฎหมาย
- (๑๕) อะไรเป็นวัตถุประสงค์หลักของร่างกฎหมายที่จะเสนอ
- (๑๖) ผลทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของร่างกฎหมายที่จะเสนอใหม่มีปัญหาเช่นใด
- (๑๗) กฎหมายใหม่จะมีวิธีการบังคับอย่างไร และมีวิธีการเช่นใดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
- (๑๘) ในกรณีกลไกตาม (๑๗) จะใช้วิธีให้มีผลบังคับใช้โดยตัวกฎหมายเองหรือจะต้องใช้องค์กรใดในฝ่ายปกครองเป็นผู้ปฏิบัติการตามกฎหมาย
- (๑๙) ร่างกฎหมายใหม่จะเปลี่ยนแปลงผลของกฎหมายปัจจุบันทั้งโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายเช่นใดบ้าง
- (๒๐) กรณีจะมีปัญหาทางกฎหมายรัฐธรรมนูญในกฎหมายที่จะเสนอใหม่ เช่นใดบ้าง
- (๒๑) จากที่ควรพิจารณาข้างต้นทั้งหมด ผู้ร่างกฎหมายคิดว่าจะตอบเช่นใดและจะเสนอร่างกฎหมายใหม่หรือไม่ หากเห็นควรจะเสนอก็กลองมีอยู่ร่างต่อไปได้

๓. กำหนดโครงสร้างและรูปแบบร่างพระราชบัญญัติ

เมื่อได้ดำเนินการตาม ๒. และมีข้อสรุปว่าจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายใช้บังคับ ในกรณีที่ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ หากไม่เคยมีการตราใช้บังคับมาก่อน ก็เป็นกรณีการยกร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ หรือถ้ามีการตรากฎหมายใช้บังคับในเรื่องนั้นแล้ว ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า การยกร่างกฎหมายตามหลักการดังกล่าว จะต้องจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับนั้น หรือต้องจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงพระราชบัญญัติเดิม เพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับนั้นแล้วใช้บังคับพระราชบัญญัติใหม่แทน

๔. พิจารณากำหนดโครงสร้างทั้งหมด เนื้อหาสาระและกลไกทางกฎหมายที่จะนำมากำหนดในร่างพระราชบัญญัติ ตลอดจนความสัมพันธ์ของกลไกที่กำหนด

ผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงหลักการที่ได้รับมา ตลอดจนรายละเอียดอื่นๆ ที่ถูกกำหนดมาด้วย แต่ในบางครั้งรายละเอียดที่ได้รับมานั้นอาจจะไม่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ครบถ้วน หากผู้ร่างกฎหมายเห็นว่ายังมีรายละเอียดส่วนอื่นที่สำคัญและจำเป็นต้องเพิ่มเติม เพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติ

ฉบับนั้นถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วน ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำ ในกรณีที่เนื้อหาสาระที่กำหนดเป็น
เรื่องทางวิชาการหรือเทคนิคเฉพาะทาง ผู้ร่างอาจจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ในเรื่องดังกล่าว แต่
มิได้หมายความว่าต้องศึกษาในเชิงลึกจนแตกฉานเพราะจะมีผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานปฏิบัติที่จะเป็น
ผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและดีกว่า แต่อย่างไรก็ดี ผู้เชี่ยวชาญนั้นแต่ละคนอาจมีความรู้ความเข้าใจที่แตกต่าง
กันได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อยุติที่จะนำมาร่างเป็นเนื้อหาสาระต่อไป ในบางครั้งควรสอบถามผู้เชี่ยวชาญ
หลายคน

๕. ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในลักษณะเดียวกันที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้น

โดยทั่วไป เป็นการนำพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกับเรื่องที่กำลังจะยก
มาศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อเป็นต้นแบบในการร่าง โดยทำความเข้าใจโครงสร้างในพระราชบัญญัติ
ดังกล่าวว่ามีโครงสร้างกฎหมายเป็นอย่างไร และเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นต้นแบบในการร่างกฎหมาย
หรือไม่ หากสามารถนำมาเป็นต้นแบบได้ก็อาจจะทำให้ประหยัดเวลาในการร่าง เนื่องจากพระราช
บัญญัตินี้ได้รับการพิจารณาแล้วอย่างรอบคอบ จึงย่อมมีข้อบกพร่องค่อนข้างน้อย

อนึ่ง ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณาด้วยว่า ได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับพระราช
บัญญัติต้นแบบที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ โดยศาลหรือองค์กรที่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดหรือไม่ และ
ในประเด็นเรื่องใด ตลอดจนเหตุผลในการวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมาย
ผู้ร่างสามารถนำมาเป็นตัวอย่างศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขมิให้เกิดปัญหาในร่างพระราชบัญญัติที่จะ
ยกร่างเพื่อมิให้ยกร่างพระราชบัญญัติแล้วเกิดปัญหาในลักษณะทำนองเดียวกันอีก

๖. ถ้อยคำที่ใช้ในร่างพระราชบัญญัตินั้นต้องมีความชัดเจนและเป็นภาษาที่เข้าใจ ได้ง่าย โดยถูกต้องตามหลักภาษาไทยด้วย เพราะกฎหมายเป็นสิ่งที่ใช้บังคับแก่คนทุกคน ดังนั้น อาจมีการตรวจสอบความชัดเจนของเนื้อหาหรือข้อความที่เขียน โดยให้บุคคลอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการ ยกร่างกฎหมายนั้นอ่านและวิจารณ์ร่างกฎหมายที่ยกร่างขึ้นก็ได้ เพราะเมื่อได้อ่านแล้วอาจมีความเข้าใจ แตกต่างจากความประสงค์ของผู้ร่างก็ได้

ข้อสำคัญอย่างยิ่งในการเขียนกฎหมายก็คือ ต้องใช้ถ้อยคำเช่นเดียวกันตลอดทั้งร่าง
กฎหมาย เมื่อประสงค์จะกล่าวในสิ่งเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมาย เพราะมีหลัก
ในการตีความกฎหมายว่า ถ้อยคำใดในกฎหมายใช้คำต่างกันย่อมต้องมีความหมายต่างกัน ดังนั้น
การใช้ถ้อยคำในกฎหมายฉบับเดียวกันแตกต่างกันย่อมหมายความว่ามีความหมายต่างกัน

บทที่ ๑

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดทำร่างกฎหมายและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของฝ่ายบริหารตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ ก็นำหลักพื้นฐานที่กล่าวมาข้างต้นมาใช้ในการร่างกฎหมายและการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสมอ ซึ่งภารกิจดังกล่าวเกิดขึ้นได้ใน ๓ ลักษณะ กล่าวคือ

๑) เมื่อหน่วยงานของรัฐเสนอให้มีการตรากฎหมายขึ้นใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยหน่วยงานของรัฐเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติต่อคณะรัฐมนตรี ในกรณีเช่นนี้ หากคณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการของร่างพระราชบัญญัติได้ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะดำเนินการส่งร่างพระราชบัญญัติและเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งในขั้นการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่ว่าจะเป็นดำเนินการโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จะมีการสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติตามหัวข้อที่กล่าวมา นอกจากนี้ ในการปรับปรุงแก้ไขสาระของร่างพระราชบัญญัติ ก็จะต้องคำนึงหลักการพื้นฐานข้างต้นด้วยเช่นกัน

๒) หากหน่วยงานเสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติ โดยระบุเฉพาะรายละเอียดแห่งหลักการและสาระสำคัญที่ประสงค์จะให้มีในพระราชบัญญัติ โดยมีได้จัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติเสนอคณะรัฐมนตรี หากคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการและให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากว้างพระราชบัญญัติ ในกรณีเช่นนี้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะดำเนินการร่างพระราชบัญญัติตามหลักพื้นฐานในการร่างกฎหมายดังกล่าวเช่นกัน

๓) หากหน่วยงานเสนอให้มีการตราหรือออกเป็นกฎหมายอื่น หน่วยงานต้องจัดทำร่างของกฎหมายนั้นเสนอต่อคณะรัฐมนตรีด้วย ดังนั้น อำนาจหน้าที่และภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายจึงมิใช่แต่การตรวจสอบถ้อยคำให้ถูกต้องเท่านั้นแต่เป็นอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระทั้งหมดของกฎหมาย รวมทั้งความสัมพันธ์สอดคล้องกับระบบกฎหมายและบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย

๑. เหตุผลที่ต้องตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย

การที่หน่วยงานของรัฐจะเสนอให้มีการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับในเรื่องใด จะต้องพิจารณาให้ได้ข้อยุติเสียก่อนว่า ภารกิจที่จะต้องทำคืออะไร มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างไร การปฏิบัติการกิจนั้นให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องตรากฎหมายขึ้นหรือไม่ ถ้าจำเป็นต้องมีการตรากฎหมาย มาตรการหรือกลไกที่กำหนดจะช่วยให้การทำการกิจประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร และกฎหมายดังกล่าวคุ้มค่ากับการที่บุคคลจะต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพหรือไม่^{๑๒}

^{๑๒}ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, อ้างแล้ว, หน้า ๕

๒. เครื่องมือการตรวจสอบ : หลักเกณฑ์การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย

ดังนั้น เพื่อให้การเสนอกฎหมายเป็นไปเฉพาะกรณีที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริง ละเอียดรอบคอบ และลดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ อนุมัติหลักเกณฑ์การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายและแบบคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายที่คณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อการพัฒนาประเทศเสนอ และให้ทุกหน่วยงานดำเนินการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย และต้องเสนอคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายประกอบร่างกฎหมายด้วยทุกครั้ง

หลักเกณฑ์การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายดังกล่าว ประกอบด้วยหลักเกณฑ์รวม ๑๐ ประการ จึงเรียกกันโดยทั่วไปว่า “บทตรวจสอบ (Checklist) ๑๐ ประการ” ซึ่งมีดังต่อไปนี้

- (๑) วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจคืออะไร
- (๒) ใครควรเป็นผู้ทำภารกิจนั้น
- (๓) มีความจำเป็นต้องตรากฎหมายขึ้นเพื่อให้การทำภารกิจนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่
- (๔) ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น
- (๕) ภาระแก่บุคคลและความคุ้มค่า
- (๖) ความพร้อมของรัฐ
- (๗) หน่วยงานที่รับผิดชอบ
- (๘) วิธีการทำงานและการตรวจสอบ
- (๙) อำนาจในการตราอนุบัญญัติ
- (๑๐) มีการรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานอื่นและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบจากการมีกฎหมายนั้นแล้วหรือไม่

ทั้งนี้ได้มีการกำหนดข้อพิจารณาสำหรับหลักเกณฑ์แต่ละประการที่หน่วยงานผู้เสนอร่างกฎหมายใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาความจำเป็นในการตรากฎหมายด้วย

ต่อมา ได้มีการกำหนดไว้เป็นหลักการในข้อ ๑๔^{๑๓} แห่งระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และการ

^{๑๓}ข้อ ๑๔ การเสนอเรื่องคณะรัฐมนตรีเพื่อขอให้มีการตราพระราชบัญญัติขึ้น นอกจากจะต้องดำเนินการตามหมวด ๓ แล้ว หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) จัดทำคำชี้แจงตามหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติท้ายระเบียบนี้
 - (๒) จัดทำสรุปสาระสำคัญของหลักการในร่างพระราชบัญญัติ
 - (๓) จัดทำตารางเปรียบเทียบในกรณีแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงพระราชบัญญัติที่มีอยู่แล้ว
- ให้นำความใน (๒) และ (๓) มาใช้บังคับกับการเสนอร่างกฎหมายอื่นที่มีใช้พระราชบัญญัติด้วย โดยอนุโลม

บทที่ ๑

เสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘^{๑๔} ว่า ในการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีขอให้มีการตราพระราชบัญญัติขึ้น หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการจัดทำคำชี้แจงตามหลักเกณฑ์ ในการตรวจสอบความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติตามที่กำหนดไว้ทำระเบียบ (โปรดดูเอกสารผนวกท้ายบท) ซึ่งเป็นการนำข้อพิจารณาสำหรับหลักเกณฑ์การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายมากำหนดในกฎให้ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติต่อไป

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย^{๑๕} ได้มีการใช้หลักเกณฑ์ในทำนองเดียวกันแพร่หลายเป็นเวลานานแล้วโดยให้ใช้บังคับถึงในกรณีของการออกกฎด้วย นอกจากนี้ แม้ว่าหลักเกณฑ์การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายเป็นสิ่งใช้กับหน่วยงานของรัฐในการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อคณะรัฐมนตรีก็ตาม แต่ในส่วนของ การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎรนั้น ก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับว่าต้องมีการตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่า หากในการเสนอร่างกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้มีการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวในทางปฏิบัติด้วย ก็อาจจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้รัฐบังคับใช้กฎหมายที่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนสอดคล้องกับภารกิจของรัฐ โดยไม่เกิดปัญหากฎหมายที่เกินความจำเป็น อีกทั้งยังเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการบริหารบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของรัฐสภาเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

หากคณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการของร่างพระราชบัญญัติใดและส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาหรือให้ยกร่างพระราชบัญญัติใด สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็จะต้องตรวจสอบความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายอีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณาจากเอกสารที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีส่งมาพร้อมกับร่างพระราชบัญญัติ คือ คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย บันทึกสรุปสาระสำคัญของหลักการของร่างพระราชบัญญัติ ข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรี และความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบ หากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เพียงพอที่จะใช้บังคับแก่เรื่องที่เสนอให้มีการตรากฎหมาย หรือเห็นว่าภารกิจดังกล่าวสามารถดำเนินการได้โดยใช้มาตรการทางบริหาร สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาทบทวนความจำเป็นในการตราเกุณหมายนั้น ซึ่งการทำหน้าที่นี้กระทำในฐานะที่เป็นองค์กรให้ความเห็นทางกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร เพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติทางนโยบายนั่นเอง

^{๑๔}ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๒ แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๕}โปรดดูรายละเอียดใน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, คำแปลคู่มือการตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติแห่งเครือรัฐออสเตรเลีย, พฤษภาคม ๒๕๔๙ และ ธรรมนิติย์ สุมนต์กุล, “คู่มือการควบคุมคุณภาพของกฎ: กรณีศึกษาคู่มือการออกกฎของประเทศออสเตรเลีย”, วารสารกฎหมายปกครอง, เล่ม ๒๔ ตอน ๓, หน้า ๙๗-๑๓๐

ความจำเป็นในการมีแบบกฎหมาย

ได้กล่าวมาแล้วว่า ในการร่างกฎหมายนั้น ผู้ร่างกฎหมายจะต้องมีการตรวจสอบและเลือกใช้แบบกฎหมายที่ถูกต้องกับเรื่องหรือหัวข้อในร่างกฎหมายแต่ละประเภท ซึ่งโดยทั่วไปผู้ร่างกฎหมายถูกผูกมัดอยู่กับแบบอย่างของกฎหมายที่ได้ประกาศใช้แล้วและได้ถือปฏิบัติมาช้านานจนเรียกได้ว่าเป็นจารีตประเพณี^{๑๖} ในการร่างกฎหมายจึงมักใช้ถ้อยคำหรือข้อความหรือวิธีการเขียนในเรื่องเดียวกันหรือประเด็นเดียวกันในกฎหมายที่ได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งเรียกกันว่าเป็น “แบบกฎหมาย”^{๑๗} ส่วนจะเป็นแบบที่ดีหรือเหมาะสมหรือไม่อย่างไรนั้น ก็จะต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์แล้วจึงกำหนดให้แบบกฎหมายนั้น ๆ ถือปฏิบัติใช้ต่อไป

เมื่อนำพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับในปัจจุบันมาพิจารณาจะพบว่า ในเรื่องหรือหัวข้อเดียวกันกฎหมายอาจบัญญัติไว้ต่างกันหรือใช้แบบกฎหมายแตกต่างกัน ซึ่งเป็นเรื่อง que ผู้ร่างกฎหมายได้พิจารณากำหนดใช้กับในสถานการณ์ในขณะนั้น และเมื่อพระราชบัญญัติใช้บังคับเป็นเวลานานเข้าผู้ร่างกฎหมายหรือผู้พิจารณาร่างกฎหมายก็อาจเปลี่ยนทัศนคติหรือมุมมองใหม่ได้ การกำหนดใช้แบบกฎหมายในยุคสมัยหนึ่งจึงอาจจะไม่เป็นที่นิยมในอีกยุคสมัยหนึ่ง แล้วมีการกำหนดแบบกฎหมายขึ้นใหม่ที่แตกต่างกันได้

นอกจากนี้ ในโครงสร้างของกฎหมาย การกำหนดรายละเอียดบางเรื่องถือได้ว่าเป็นเรื่องพื้นฐานที่กฎหมายทุกฉบับจะต้องบัญญัติไว้

ดังนั้น โดยทั่วไป แบบกฎหมายจึงอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(๑) แบบกฎหมายที่แน่นอนตายตัว ซึ่งถือได้ว่าเป็นแบบกฎหมายในเรื่องที่กฎหมายทุกฉบับจะต้องมี ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายลำดับใด เช่น ชื่อกฎหมาย บทอาศัยอำนาจ วันใช้บังคับ เป็นต้น

(๒) แบบกฎหมายที่เลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ร่างกฎหมายสามารถเลือกนำมาใช้โดยการให้เหตุผลในขณะที่ยกร่างหรือในชั้นการตรวจพิจารณาว่าเป็นแบบที่เหมาะสมที่สุด กล่าวคือ มีความหมายชัดเจนและตรงตามความต้องการหรือเจตนารมณ์มากที่สุด^{๑๘}

^{๑๖}หยุด แสงอุทัย, อ้างแล้ว, หน้า ๙๙

^{๑๗}ผู้เขียนบางท่านใช้คำว่า “แบบของกฎหมาย” โดยให้ความหมายว่า คือ “การใช้ถ้อยคำหรือวิธีการในการเขียนในเรื่องเดียวกันหรือประเด็นเดียวกันในหลาย ๆ ที่” ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่า เป็นอย่างเดียวกัน

โปรดดู กาญจนารัตน์ สิริโรจน์, “การร่างกฎหมาย : แบบของกฎหมาย”, ในวารสารกฎหมาย, ๒๕๓๖, หน้า ๑๐๓-๑๓๗

^{๑๘}รายละเอียดโปรดดู กาญจนารัตน์ สิริโรจน์, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๘

บทที่ ๑

เมื่อเวลาผ่านไป แบบกฎหมายที่มีใช้อยู่ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ในแต่ละเรื่องแต่ละประเด็น มีความหลากหลายมากขึ้น ประกอบจำนวนพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับก็มีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน ทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้ร่างกฎหมายและผู้ตรวจพิจารณาร่างกฎหมายในการกำหนดใช้แบบกฎหมายในร่างกฎหมายที่ตนรับผิดชอบ และในบางครั้งการเลือกใช้แบบกฎหมายด้วยความผิดพลาด จะทำให้การใช้บังคับกฎหมายไม่สมบูรณ์หรือเกิดปัญหาการตีความหรือการบังคับใช้กฎหมาย

เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องมีการกำหนดแบบกฎหมายขึ้นมาในเรื่องที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ การทำให้โครงสร้างของพระราชบัญญัติเป็นเอกภาพ เมื่อมีการกำหนดแบบกฎหมายแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการร่างกฎหมายก็จะทราบว่า แบบกฎหมายสำหรับรายละเอียดพื้นฐานมีวิธีการเขียนเช่นไรและใช้ถ้อยคำอย่างไรจึงถูกต้องและครบถ้วน และแบบกฎหมายที่เลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมนั้น จะนำไปใช้ในสถานการณ์เช่นไรได้บ้าง

บทที่ ๒

การวิเคราะห์แบบกฎหมายทั่วไป ระดับพระราชบัญญัติ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๑ ถนนพระอาทิตย์

บทที่ ๒

การวิเคราะห์แบบกฎหมายทั่วไป ระดับพระราชบัญญัติ

การวิเคราะห์แบบกฎหมายทั่วไปในระดับพระราชบัญญัติในบทนี้ มีเนื้อหาเป็นการอธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างและรูปแบบของกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติใน ๓ ลักษณะ คือ

(๑) พระราชบัญญัติฉบับแรก โดยอาจเป็นการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับใหม่ หรืออาจเป็นการปรับปรุงกฎหมายด้วยการนำกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิมมาปรับปรุงใหม่ โดยยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิมนั้นด้วย

(๒) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติที่ตราเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ หรือความในมาตราต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่

(๓) พระราชบัญญัติยกเลิก ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติที่ตราขึ้นเพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ฉบับหนึ่งฉบับใดหรือหลายฉบับโดยไม่มีการกำหนดบทบัญญัติใหม่ขึ้นใช้บังคับแทนกฎหมายดังกล่าว

และโดยที่ในการร่างพระราชบัญญัติในลักษณะดังที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติฉบับแรก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติยกเลิก มีบทบัญญัติหลักหรือสำคัญในตัวกฎหมายที่ผู้ร่างกฎหมายต้องพิจารณาหรืออาจจะต้องพิจารณากำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติที่จัดทำขึ้นรวม ๑๑ เรื่อง กล่าวคือ

- ๑) บันทึกหลักการและเหตุผล เพื่อเป็นการแสดงขอบเขตและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ
- ๒) ชื่อร่างพระราชบัญญัติ เพื่อให้ทราบว่ามีเนื้อหาหรือสาระที่จะใช้บังคับแก่เรื่องใด
- ๓) คำปรารภ เพื่อทราบถึงของเขตของพระราชบัญญัติ
- ๔) บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่าพระราชบัญญัติมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตราใดบ้าง
- ๕) วันใช้บังคับ เพื่อระบุถึงสภาพบังคับของกฎหมายว่าจะให้มีผลใช้บังคับเมื่อใด
- ๖) บทยกเลิกกฎหมาย เพื่อระบุว่ากฎหมายใดจะไม่ให้มีผลใช้บังคับต่อไป
- ๗) บทนิยาม เพื่อกำหนดความหมายของถ้อยคำหรือข้อความในกฎหมาย
- ๘) มาตราวิชาการ เพื่อให้มีรัฐมนตรีเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย
- ๙) บทเฉพาะกาล เพื่อรองรับการดำเนินการใด ๆ หรือผลกระทบบางประการที่เกิดขึ้นก่อน

ที่พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับ

๑๐) บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ เพื่อกำหนดรายละเอียดบางประการแทนการกำหนดใน
เนื้อหาของพระราชบัญญัติ

๑๑) การแบ่งหมวดหมู่กฎหมาย เพื่อจัดแยกเนื้อหาของกฎหมายตามลำดับความสำคัญเป็นกลุ่ม ๆ โดยมุ่งหมายให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

ทั้งนี้ โดยมีการจัดเรียงลำดับบทบัญญัติหลักดังกล่าวในโครงสร้างทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติที่จัดทำในรูปแบบ ดังต่อไปนี้

โครงสร้างทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติ

- บันทึกหลักการและเหตุผล

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ...(ชื่อร่างพระราชบัญญัติ)...

บันทึกหลักการและเหตุผล

ร่าง
พระราชบัญญัติ

พ.ศ.

โดยที่เป็นการสมควร.....

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการ
จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ..
มาตรา .. และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติ
ให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ.....
พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติ..... พ.ศ.

(๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

(๓) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

(๕) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“.....” หมายความว่า

“.....” หมายความว่า

“.....” หมายความว่า

มาตรา ๕

ชื่อร่างพระราชบัญญัติ

คำปรารภ

บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพ
ของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

ชื่อร่างพระราชบัญญัติ

วันใช้บังคับ

บทยกเลิกกฎหมาย

บทนิยาม

สารหรือเนื้อหา
ที่กำหนดใช้บังคับ

มาตรา ๖	สาระหรือเนื้อหา ที่กำหนดใช้บังคับ
.....	
.....	
มาตรา ๗	สาระหรือเนื้อหา ที่กำหนดใช้บังคับ
.....	
.....	
มาตรา ๘	บทเฉพาะกาล
.....	
.....	
มาตรา ๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตาม พระราชบัญญัตินี้	มาตรารักษาการ
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ	
.....	
นายกรัฐมนตรี	

- บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.	บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ
๑. บาท	
๒. บาท	
๓. บาท	
๔. บาท	
๕. บาท	

ดังนั้นการวิเคราะห์แบบกฎหมายทั่วไปในระดับพระราชบัญญัติจึงเสนอโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๑๑ ส่วน ตามบทบัญญัติหลักดังกล่าวตามลำดับ เพื่อให้ทราบถึงความมุ่งหมายในการกำหนดให้มี บทบัญญัติหลักเหล่านี้ แบบกฎหมายที่ใช้ในการร่างกฎหมาย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแบบกฎหมาย ในแต่ละเรื่อง

บทที่ ๒

ส่วนที่ ๑

บันทึกหลักการและเหตุผล

๑. ความมุ่งหมายของบันทึกหลักการและเหตุผล

๑.๑ ความมุ่งหมายในการมีบันทึกหลักการของร่างพระราชบัญญัติ คือ

(ก) เพื่อให้ผู้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทราบถึงขอบเขตในการมีหรือแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินั้นๆ โดยเฉพาะกรณีที่เป็นพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หลักการที่กำหนดขึ้นและแสดงไว้จะเป็นข้อผูกมัดและขอบเขตของการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั้งในชั้นการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

(ข) เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

๑.๒ ความมุ่งหมายของการมีบันทึกเหตุผล คือ

(ก) เพื่อแสดงให้เห็นสาธารณชนทราบถึงเหตุผลหรือความจำเป็นที่จะต้องมีหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับนั้น ซึ่งเมื่อมีการนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ก็จะกลายเป็นเครื่องมือประการหนึ่งในการพิจารณาหรือค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมาย หรือใช้ประกอบในการใช้บังคับหรือตีความกฎหมายด้วย

(ข) เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติ จะจัดทำขึ้นเป็นหน้าแรกของร่างพระราชบัญญัตีก่อนที่จะถึงส่วนของตัวกฎหมาย โดยมีรูปแบบการจัดวางดังต่อไปนี้

บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. หลักการ เหตุผล

๒. แบบกฎหมาย

๒.๑ รูปแบบของบันทึกหลักการ

(ก) กรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก

(๑) กรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่^{*}

(๑.๑) หลัก

หลักการของร่างพระราชบัญญัติใหม่จะใช้คำว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วย... (ระบุชื่อพระราชบัญญัติ)...” ซึ่งหมายความว่า วัตถุประสงค์ของผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ คือ ให้มีกฎหมายใช้บังคับในเรื่องดังกล่าว แต่ไม่ระบุสาระสำคัญของบัญญัติแยกออกเป็นหัวข้อ คงใช้ถ้อยคำกว้าง ๆ ที่แสดงถึงการให้มีพระราชบัญญัติ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถแปรญัตติได้อย่างกว้างขวาง โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วย...(ระบุชื่อพระราชบัญญัติ)...

แนวทางในการเขียนบันทึกหลักการ :

๑) การระบุชื่อพระราชบัญญัติในส่วนหลักการนั้นให้ตัดคำว่า “ร่างพระราชบัญญัติ” และ “พ.ศ.” ออก เช่น ร่างพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ในส่วนหลักการจะเขียนว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง”

๒) ในกรณีที่ชื่อร่างพระราชบัญญัตินั้น มีคำว่า “ว่าด้วย” อยู่หน้าชื่อให้ตัดคำว่า “ว่าด้วย” ออก เพื่อไม่ให้ซ้ำกับคำว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วย” เช่น ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ในส่วนหลักการจะเขียนว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล”

๓) ในกรณีที่ชื่อร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นต้นด้วยคำกริยาให้ทำเป็นคำนามโดยเพิ่มคำว่า “การ” เช่น ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ในส่วนหลักการจะเขียนว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง”

^{*}ได้แก่ กรณีที่ร่างพระราชบัญญัติกำหนดเรื่องดังกล่าวขึ้นเป็นฉบับแรก โดยยังไม่มีเคยมีการตรากฎหมายในเรื่องนั้นมาก่อน

บทที่ ๒

(๑.๒) ข้อยกเว้น

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่มีสาระสำคัญเฉพาะเรื่องเพียงหลักการเดียว เช่น การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ หรือการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐ จะนำสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินั้นมากำหนดเป็นหลักการ

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างกิจการรถไฟฟ้า โครงการรถไฟฟ้ามหานครสายเฉลิมรัชมงคล ในท้องที่เขตบางซื่อ จตุจักร เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตราชเทวี เขตวัฒนา เขตคลองเตย เขตปทุมวัน และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. มีการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

“เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างกิจการรถไฟฟ้า โครงการรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล ในท้องที่เขตบางซื่อ เขตจตุจักร เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตราชเทวี เขตวัฒนา เขตคลองเตย เขตปทุมวัน และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร”

- ร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี พ.ศ. มีการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

“เปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี”

(๒) กรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง

หลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุงจะใช้ถ้อยคำว่า “ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย...” เพื่อสื่อให้เห็นว่าเป็นการนำกฎหมายที่มีอยู่เดิมมาปรับปรุงขึ้นใหม่ โดยมีการกำหนดให้ยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิมในเรื่องนั้นด้วย

หลักการ

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย ... (ระบุชื่อพระราชบัญญัติ)...

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. มีการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

“ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการทางพิเศษแห่งประเทศไทย”

(ข) กรณีที่เป็นพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้แก่ กรณีที่แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่เดิมเพื่อให้ทันสมัยและสามารถนำมาปรับใช้กับเหตุการณ์ในปัจจุบันได้

(๑) กรณีที่มีหลักการของเรื่องที่จะแก้ไขเพิ่มเติมน้อย

การเขียนหลักการในกรณีที่มีเรื่องที่จะแก้ไขเพิ่มเติมน้อย เช่น หนึ่งหรือสองหลักการ จะมีการเขียนต่อเนื่องกันเพียงหนึ่งย่อหน้าหรือหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมน้อยมากก็อาจมีเพียงบรรทัดเดียว โดยระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่ม หรือยกเลิก และในตอนท้ายจะมีวงเล็บระบุมาตราที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่ม หรือยกเลิกไว้ด้วย โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติม...(ระบุชื่อกฎหมาย)... เพื่อ...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่แก้ไขเพิ่มเติม)... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ..)

แนวทางในการเขียนหลักการ :

๑) ใช้ถ้อยคำสั้น กระชับรัด และชัดเจน

๒) เขียนหลักการโดยระบุเรื่องในสาระสำคัญที่ได้มีการเสนอแก้ไขเป็นกรอบกว้าง ๆ แต่เพียงพอที่จะเข้าใจได้ชัดเจนว่าเป็นการแก้ไขในเรื่องใด และระบุเลขมาตราเป็นวงเล็บต่อท้ายข้อความ เพื่อให้มีการแปรญัติแก้ไขหรือเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ได้ตามสมควร ซึ่งจะทำให้เรื่องที่แก้ไขนั้นมีความสมบูรณ์เหมาะสมแก่การใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เว้นแต่ในเรื่องใดที่เป็นเหตุผลหลักหรือเป็นสาระสำคัญของการเสนอแก้ไขในครั้งนั้นก็ต้องระบุไว้ให้ชัดเจน

๓) การระบุเลขมาตราที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีการแก้ไขมาตราให้ระบุเลขมาตราที่มีการแก้ไขไปตามลำดับ แต่หากเป็นกรณีการแก้ไขวรรคหรืออนุมาตราจะต้องระบุเลขมาตราก่อนแล้วจึงระบุลำดับวรรค หรืออนุมาตราที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมไปตามลำดับ

๔) ไม่ต้องเขียนบทเฉพาะกาลในบันทึกหลักการ เนื่องจากเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติจะเป็นเรื่องซึ่งจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลหรือไม่ หากเขียนเรื่องบทเฉพาะกาลไว้ในบันทึกหลักการแล้วและต่อมาได้มีการแก้ไขร่างกฎหมายซึ่งจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลเพิ่มเติมจะทำให้เขียนเพิ่มไม่ได้ เพราะไปจำกัดไว้ในหลักการแล้ว

๕) ต้องสอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีการเขียนหลักการดังต่อไปนี้

“แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษสำหรับผู้ชักชวนหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๕ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๕)”

(๒) กรณีที่มีหลักการของเรื่องที่จะแก้ไขเพิ่มเติมมาก

การเขียนหลักการในกรณีที่มีเรื่องที่จะแก้ไขเพิ่มเติมมาก จะมีการจัดแบ่งเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่ม หรือยกเลิก แยกเป็นวงเล็บ โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติม...(ระบุชื่อเฉพาะของกฎหมาย)... ดังต่อไปนี้

() ...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม)... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ..)

() ...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะเพิ่ม)... (เพิ่มมาตรา ..)

() ...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะยกเลิก)... (ยกเลิกมาตรา ..)

() ...

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีการเขียนหลักการดังต่อไปนี้

“แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ ดังต่อไปนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมให้หน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการค้าต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืช ในส่วนที่เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ควบคุม พืชสงวน และพืชต้องห้าม (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔)

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติของผู้ขอใบอนุญาตรวบรวม ขาย นำเข้า หรือส่งออกซึ่งเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๖)

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมข้อความที่ระบุในฉลากสำหรับภาชนะบรรจุเมล็ดพันธุ์ควบคุมเพื่อการค้า (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๒ (๒) (ง))”

(ค) กรณีที่เป็นพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่น

(๑) กรณีที่ยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

(๑.๑) หลัก

ในกรณีที่เป็นการร่างพระราชบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อยกเลิกกฎหมายเพียงฉบับเดียว มีรูปแบบการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

หลักการ

ยกเลิก...(ชื่อกฎหมาย)...

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ พ.ศ. มีการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

“ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔”

(๑.๒) ข้อยกเว้น

ในกรณีที่กฎหมายที่จะยกเลิกนั้นมีกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ในการเขียนบันทึกหลักการจะใช้รูปแบบดังต่อไปนี้

หลักการ

ยกเลิกกฎหมายว่าด้วย...(ชื่อกฎหมาย)...

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ พ.ศ. ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการยกเลิกพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๑ มีการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

“ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก”

บทที่ ๒

(๒) กรณีที่ยกเลิกกฎหมายสองหรือสามฉบับ

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติมีวัตถุประสงค์ในการยกเลิกกฎหมายสองหรือสามฉบับในส่วนของบันทึกหลักการจะมีการระบุชื่อของกฎหมายที่จะยกเลิกไว้ โดยมีรูปแบบในการเขียนหลักการดังต่อไปนี้

หลักการ

ยกเลิก...(ชื่อกฎหมาย)... ..(ชื่อกฎหมาย)... และ...(ชื่อกฎหมาย)...

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๐ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕ พ.ศ. มีการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

“ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๐ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕”

(๓) กรณีที่ยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติมีวัตถุประสงค์ในการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับในส่วนของบันทึกหลักการจะมีการระบุชื่อพระราชบัญญัติไว้ โดยมีรูปแบบในการเขียนหลักการดังต่อไปนี้

หลักการ

ยกเลิก...(ระบุชื่อพระราชบัญญัติ)...

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. มีการเขียนบันทึกหลักการดังต่อไปนี้

“ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน”

๒.๒ รูปแบบของบันทึกเหตุผล

การเขียนบันทึกเหตุผลในพระราชบัญญัติ ทั้งในกรณีพระราชบัญญัติใหม่ พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่น มีแนวทางในการปฏิบัติเป็นอย่างเดียวกัน คือ ต้องเขียนบรรยายเหตุผลของการมีกฎหมาย การปรับปรุง การแก้ไขเพิ่มเติม และการยกเลิกดังกล่าว เพื่ออธิบายให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจว่า เหตุใดที่ต้องมีการตราพระราชบัญญัตินี้บ้าง ส่วนการเขียนบรรยายเหตุผลนั้น จะสั้นหรือยาวในวรรคเดียวหรือแยกเขียนเป็นเรื่อง ๆ ก็แล้วแต่ความเหมาะสม โดยมีรูปแบบโดยทั่วไปดังต่อไปนี้

เนื่องจาก/โดยที่..... จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

แนวทางในการเขียนบันทึกเหตุผล :

๑) ต้องเขียนให้สามารถเข้าใจได้ว่าร่างพระราชบัญญัตินี้มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใดหรือเพราะเหตุใด โดยเขียนให้เป็นรูปธรรมให้มากที่สุดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจชัดแจ้งถึงความเป็นมาและเหตุผลในการตรากฎหมายนั้น ๆ

๒) ต้องเขียนให้ผู้อ่านสามารถทราบถึงสาระสำคัญของร่างกฎหมายว่า เพราะเหตุใดจึงต้องตรากฎหมายฉบับดังกล่าว และในกรณีเป็นร่างกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ต้องอธิบายให้ทราบว่ามีการกำหนดหรือมีการแก้ไขปรับปรุงประเด็นสำคัญที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างไร ซึ่งโดยทั่วไปควรมีเนื้อหาที่ครบถ้วน ไม่สั้นหรือยาวเกินไป ขึ้นอยู่กับร่างกฎหมายฉบับนั้น ๆ โดยแนวทางที่เหมาะสมคือ ประมาณครึ่งถึงหนึ่งหน้ากระดาษ

๓) ต้องมีเนื้อความกระชับ ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย และใช้ถ้อยคำสละสลวยไม่เยิ่นเย้อ เช่น ไม่ใช้คำว่า “และ” มากเกินไปโดยไม่จำเป็น

สำหรับเนื้อหาของบันทึกเหตุผลนั้นสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

(ก) กรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก

(๑) กรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติใหม่

เนื้อหาของบันทึกเหตุผลมักจะเป็นการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความจำเป็นและเหตุผลที่ต้องมีการตราพระราชบัญญัตินั้น ๆ ขึ้น

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีการเขียนบันทึกเหตุผลดังต่อไปนี้

“การที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการกิจการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐนั้น หาได้เป็นไปเพื่อประโยชน์อันเป็นการเฉพาะตัวไม่ การปล่อยให้ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่ปฏิบัติงานในหน้าที่และเกิดความเสียหายแก่เอกชนเป็นไปตามหลักกฎหมายเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงเป็นการไม่เหมาะสมก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่า เจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำต่าง ๆ เป็นการเฉพาะตัวเสมอไป เมื่อการที่เข้าไปทำให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเพียงใดก็จะมีภาระฟ้องไล่เบี้ยเอาจากเจ้าหน้าที่เต็มจำนวนนั้น ทั้งที่บางกรณีเกิดขึ้นโดยความไม่ตั้งใจหรือความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนั้น ยังมีการนำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมในระบบกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับ ให้เจ้าหน้าที่ต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำของเจ้าหน้าที่ผู้อื่นด้วย ซึ่งระบบนั้นมุ่งหมายแต่จะได้เงินครบโดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมที่จะมีต่อแต่ละคน กรณีเป็นการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่และยังเป็นการบั่นทอนกำลังใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้วย จนบางครั้งกลายเป็นปัญหาในการบริหารเพราะเจ้าหน้าที่ไม่กล้าตัดสินใจดำเนินงานเท่าที่ควร เพราะเกรงความรับผิดชอบที่จะเกิดแก่ตน อนึ่ง การให้คนให้โทษแก่เจ้าหน้าที่เพื่อควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ยังมีวิธีการในการบริหารงานบุคคลและการดำเนินการทางวินัยกำกับดูแลอีกส่วนหนึ่ง อันเป็นหลักประกันมิให้เจ้าหน้าที่ทำการใด ๆ โดยไม่รอบคอบอยู่แล้ว ดังนั้น จึงสมควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบละเมิดในการปฏิบัติงานในหน้าที่เฉพาะเมื่อเป็นการจงใจกระทำเพื่อการเฉพาะตัว หรือจงใจให้เกิดความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น และให้แบ่งแยกความรับผิดของแต่ละคนมิให้นำหลักลูกหนี้ร่วมมาใช้บังคับ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของรัฐ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการเขียนบันทึกเหตุผลดังต่อไปนี้

“โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้จัดตั้งศาลปกครองขึ้น เพื่อให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีข้อพิพาททางกฎหมายปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เกี่ยวกับการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งตามอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

การออกกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง การกระทำละเมิดในทางปกครอง หรือการทำสัญญาทางปกครอง อันเป็นเรื่องของกฎหมายมหาชน และโดยที่ระบบการพิจารณาและพิพากษาคดีจำเป็นต้องมีกระบวนการเป็นพิเศษต่างจากคดีปกติทั่ว ๆ ไป เพราะผลแห่งคำพิพากษาอาจกระทบถึงการบริหารราชการแผ่นดิน หรือต้องจ่ายเงินภาษีอากรของส่วนรวมเป็นค่าชดเชยหรือค่าเสียหายแก่เอกชน ในขณะเดียวกันเอกชนจะอยู่ในฐานะเสียเปรียบที่ไม่อาจทราบข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐได้ ในการพิจารณาจึงจำเป็นต้องใช้ระบบไต่สวนเพื่อหาข้อเท็จจริงที่แท้จริง และต้องมีตุลาการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และประชาชนทั่วไปซึ่งจะถูกระทบในทางใดทางหนึ่งจากคำพิพากษาของศาลปกครอง รวมทั้งต้องมีหน่วยงานธุรการของศาลปกครองที่เป็นอิสระ ฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

“ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

(๒) กรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุง

เนื้อหาของบันทึกเหตุผลจะมีข้อความกล่าวไว้ด้วยว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องอย่างไรจึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายนั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มีการเขียนบันทึกเหตุผลดังต่อไปนี้

“เนื่องจากในปัจจุบัน คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรได้ทวีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว และมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่ทันสมัยและไม่เหมาะสมกับ

บทที่ ๒

สถานการณ์ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเสียใหม่ ทั้งนี้ เพื่อความมั่นคงของประเทศและเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น”

- พระราชบัญญัติการค้ำนํ้ามันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๓

“โดยที่บทบัญญัติของพระราชบัญญัติค้ำนํ้ามันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่ใช้สำหรับควบคุมเกี่ยวกับการค้ำนํ้ามันมีลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของการประกอบกิจการค้ำนํ้ามันในปัจจุบันสมควรปรับปรุงบทบัญญัติให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น โดยกำหนดควบคุม ผู้ค้ำนํ้ามันเป็น ๓ ระดับ คือ ผู้ค้ำนํ้ามันรายใหญ่ ผู้ค้ำนํ้ามันรายย่อย และสถานบริการนํ้ามัน และผ่อนคลายมาตรการควบคุมบางอย่างให้เข้มงวดน้อยลง เช่น การจัดตั้งสถานบริการนํ้ามันเชื้อเพลิงสามารถยื่นคำขอเพื่อจดทะเบียนต่ออธิบดีได้ ซึ่งแต่เดิมกำหนดให้ต้องขออนุญาตจากอธิบดี สำหรับผู้ขนส่งนํ้ามันเชื้อเพลิงก็เพียงแต่แจ้งต่ออธิบดีเท่านั้น และปรับปรุงอำนาจของรัฐมนตรีบางประการที่เป็นเรื่องในรายละเอียดเปลี่ยนเป็นอำนาจของอธิบดี เพื่อให้การควบคุมดูแลมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งเพิ่มมาตรการควบคุมผู้ค้ำนํ้ามันรายใหญ่ให้เข้มงวดยิ่งขึ้น เพื่อใช้ควบคุมการค้ำนํ้ามันและการปลอมปนนํ้ามัน รวมทั้งปรับปรุงมาตรการบางอย่างให้สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การฟ้องร้องและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานปลอมปนนํ้ามันเชื้อเพลิง ตลอดจนบทกำหนดโทษของพระราชบัญญัติให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะโทษปรับที่ยังต่ำไป เนื่องจากกิจการค้ำนํ้ามันเป็นกิจการที่ทำรายได้สูงมาก สมควรปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓

“โดยเป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เพื่อให้ฝ่ายบริหารกับพนักงานและลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในขอบเขตที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนความมั่นคงของประเทศ และสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐”

(ข) กรณีที่เป็นพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

เนื้อหาของบันทึกเหตุผลจะมีข้อความกล่าวไว้ด้วยว่า กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องอย่างไรจึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีการเขียนบันทึกเหตุผลดังต่อไปนี้

“เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืชที่ใช้บังคับอยู่ยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากไม่สามารถควบคุมการขยายพันธุ์พืชโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากวิธีธรรมชาติและในการกำหนดความหมายของพันธุ์พืชยังไม่ตรงตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้มีการขึ้นทะเบียนพันธุ์พืช การรับรองพันธุ์พืช เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการคิด ค้น และปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ และเนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๖ ซึ่งอนุสัญญามีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพืชป่ามิให้สูญพันธุ์ไปจากโลกโดยการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์พืชป่านอกเหนือจากวิธีธรรมชาติให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มีการเขียนบันทึกเหตุผลดังต่อไปนี้

“โดยที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้ตุลาการศาลปกครองได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งสำหรับตำแหน่งต่าง ๆ โดยเทียบเคียงกับอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมในระดับเดียวกัน และเนื่องด้วยได้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมให้รับในอัตราใหม่ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ สมควรปรับปรุงอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของตุลาการศาลปกครองให้เท่าเทียมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๔๒

“เนื่องจากพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ยังมิได้บัญญัติให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ เพื่อที่จะให้มีการจัดสรรภาษีรถที่จัดเก็บได้ให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ นอกจากนี้ โดยที่ถ้อยคำเกี่ยวกับราชการส่วนท้องถิ่นในกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกมีใช้อยู่หลายคำตามรูปแบบของราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอยู่หลากหลาย โดยเมื่อจัดตั้งราชการส่วนท้องถิ่นขึ้นใหม่ ก็จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกทุกครั้ง เพื่อให้ราชการส่วนท้องถิ่นนั้นได้รับการจัดสรรภาษีรถ ดังเช่นในกรณีขององค์การบริหารส่วนตำบลนี้เป็นต้น ฉะนั้น เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับจัดสรรภาษีรถและเพื่อปรับปรุงถ้อยคำเกี่ยวกับราชการส่วนท้องถิ่นให้ครอบคลุมถึงราชการส่วนท้องถิ่นทุกประเภท จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

บทที่ ๒

(ค) กรณีที่เป็นพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่น

เนื้อหาของบทที่หกเหตุผลจะมีข้อความกล่าวไว้ด้วยว่า กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีข้อเสียอย่างไร จึงมีความจำเป็นต้องยกเลิกกฎหมายนั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖ มีการเขียนบทที่หกเหตุผลดังต่อไปนี้

“ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาได้มีการประกาศใช้บังคับกฎหมายเป็นจำนวนมาก และไม่มีการยกเลิกอย่างเป็นระบบ โดยมีการตรากฎหมายใหม่และใช้กฎหมายใหม่โดยไม่ยกเลิกกฎหมายเก่าหรือกฎหมายบางฉบับไม่มีการใช้บังคับเพราะใช้ไม่ได้ผล หรือไม่มีกรณีที่จะใช้เพราะไม่เหมาะสม หรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้น จึงเกิดข้อสงสัยว่ากฎหมายบางฉบับยังคงใช้บังคับอยู่หรือไม่ หรือยังควรมีกฎหมายเช่นนั้นอยู่หรือไม่ จึงสมควรมีการชำระสะสางอย่างแจ่มชัดว่ากฎหมายใดยังควรใช้บังคับอยู่ เพื่อความชัดเจนของระบบกฎหมายไทย ซึ่งจากการตรวจสอบกฎหมายที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๐ อันเป็นช่วงเวลายังมีปัญหาค่อนข้างไม่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพการใช้บังคับกฎหมาย และตรวจสอบกฎหมายเก่ากว่าช่วงเวลาดังกล่าวบางฉบับที่เคยมีการตรวจสอบแล้วว่ายังไม่ถูกยกเลิก รวมเป็นจำนวนกฎหมายที่มีการตรวจสอบทั้งหมด ๒,๒๘๓ ฉบับ ซึ่งจากเนื้อหาของกฎหมายเหล่านั้น แยกได้เป็น ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่งเป็นกฎหมายที่มีการยกเลิกโดยชัดเจนแล้วจำนวน ๑,๑๐๕ ฉบับ กลุ่มที่สองเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเฉพาะคราว และมีจุดสิ้นสุดการใช้ในตัวเอง จำนวน ๕๖๒ ฉบับ กลุ่มที่สามเป็นกฎหมายที่ไม่มีการบังคับใช้ เพราะมีกฎหมายใหม่แล้ว ซึ่งนับรวมกับฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วยมีจำนวน ๙ ฉบับ กลุ่มที่สี่เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระทันสมัยการใช้บังคับ เพราะไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันซึ่งนับรวมกับฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วยมีจำนวน ๓๘ ฉบับ และกลุ่มที่ห้าเป็นกฎหมายที่เหลือซึ่งยังคงใช้บังคับอยู่ แต่ต้องศึกษาในรายละเอียดต่อไปว่า ควรคงไว้หรือจะปรับปรุงเช่นใดให้ทันสมัยและเป็นระบบ ดังนั้น ในขั้นนี้จึงพิจารณาเห็นว่า กฎหมายในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองสิ้นสุดการใช้บังคับแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติยกเลิกอีก ส่วนกฎหมายกลุ่มที่สามและกลุ่มที่สี่สมควรได้มีการยกเลิกเสีย เพื่อมิให้เกิดการสับสนในการใช้กฎหมาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๓ มีการเขียนบทที่หกเหตุผลดังต่อไปนี้

“โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ตราขึ้นเพื่อให้

เป็นมาตรการพิเศษในการป้องกันภัยจากการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ในสถานการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้น แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป จึงไม่มีความจำเป็นที่จะใช้มาตรการดังกล่าวแล้ว สมควรยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ศาลพลเรือนเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และที่ให้ศาลทหารพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๓๙

“เนื่องจากการให้ศาลพลเรือนทำหน้าที่เป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และการให้ศาลทหารพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ตามประกาศของคณะปฏิวัติและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เป็นวิธีปฏิบัติในระหว่างที่ประเทศตกอยู่ในภาวะฉุกเฉินอันเนื่องจากการปฏิวัติหรือรัฐประหาร บัดนี้ สมควรยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินและพระราชบัญญัติซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว รวม ๑๗ ฉบับ ที่ให้ศาลพลเรือนทำหน้าที่เป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และที่ให้ศาลทหารพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับการเขียนบันทึกหลักการและเหตุผล

๓.๑ การเขียนบันทึกหลักการ

(ก) วิวัฒนาการของการเขียนบันทึกหลักการ

ร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีการตรารั้งขึ้นก่อนปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ไม่มีการเขียนบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างฯ และเริ่มมีการเขียนบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ เนื่องจากได้มีการประกาศใช้ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๖ ฉบับแรก ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๗๖ โดยในข้อ ๑๔ กำหนดให้ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐบาลหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอมาต้องแบ่งเป็นมาตรา และมีบันทึกแสดงเหตุผลยื่นต่อประธานสภาฯ และในข้อ ๒๑ กำหนดให้การพิจารณาวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมต้องลงมติว่าควรจะรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่ ซึ่งมีผลให้การยกร่างพระราชบัญญัติต้องมีการระบุหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมดังกล่าว และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรทุกฉบับนับแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ก็มีการกำหนดให้การเสนอร่างพระบัญญัติต้องมีบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบด้วย

บทที่ ๒

รูปแบบการเขียนบันทึกหลักการประกอบร่างพระราชบัญญัติมีการพัฒนามาโดยตลอด เนื่องจากการเขียนบันทึกหลักการต้องสอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดรูปแบบและการถ้อยคำให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้การเขียนบันทึกหลักการมีความถูกต้อง ชัดเจน และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการมีบันทึกหลักการ ดังนั้น ผู้ร่างกฎหมายจึงควรทราบและเข้าใจถึงพัฒนาการและเหตุผลในการกำหนดรูปแบบในการเขียนบันทึกหลักการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีตามลำดับดังต่อไปนี้

๑) ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๒ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้วางหลักการใช้ถ้อยคำในบันทึกหลักการของร่างพระราชบัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร^๒ โดยให้ระบุเรื่องที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิก และระบุมাত্রาที่แก้ไขไว้ในวงเล็บต่อท้าย^๓ และในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้มีการแก้ไขแนวการเขียนหลักการในร่างพระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสรีที่ ๖๓/๒๕๓๔) โดยให้ระบุมাত্রาที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิ่มขึ้นใหม่ และในการระบุมাত্রานั้น ให้จัดกลุ่มของเรื่องที่แก้ไขเพิ่มเติม^๔ ซึ่งแบบนี้จะมีข้อดี คือ สั้น กระชับ และการแปรญัตติแก้ไขเพิ่มเติมหลักการในชั้นสภาผู้แทนราษฎรกระทำไม่ได้ เพราะจะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องทีนอกเหนือจากที่มีการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม

๒) ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ สำนักงานฯ ได้ปรับปรุงวิธีการเขียนหลักการเสียใหม่ในการตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพรการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสรีที่ ๗๘๗/๒๕๓๗) เพื่อให้ชัดเจนกะทัดรัดยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕^๕ โดยให้ระบุเรื่องที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก และในการระบุ

^๒ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

ข้อ ๘๙ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบหลักการและเหตุผลและในกรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายเดิมให้ระบุมাত্রาที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไว้ในหลักการหรือจะระบุไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้

^๓บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๓/๒๕๒๓ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๓ และบันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๔/๒๕๒๓ วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๓

^๔ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบันทึกหลักการ

“แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๓๗ ดังต่อไปนี้

(๑) เพิ่มบทนิยามของคำว่า “อากาศยานส่วนบุคคล” ในมาตรา ๔

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖ และเพิ่มมาตรา ๒๙ ทวิ มาตรา ๒๙ ตริ มาตรา ๒๙ เบญจ เพื่อวางหลักเกณฑ์การควบคุมการใช้อากาศยานส่วนบุคคล

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และเพิ่มมาตรา ๖๘ ทวิ มาตรา ๖๘ ตริ เพื่อปรับปรุงกำหนดโทษให้สอดคล้องกัน”

^๕ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๙๐ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบดังต่อไปนี้

(๑) หลักการแห่งพระราชบัญญัติ

(๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้กำหนดโดยชัดแจ้ง

ในกรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายเดิม ให้ระบุมাত্রาที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไว้ในหลักการหรือจะระบุไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้

เรื่องที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกจะต้องจัดกลุ่มเรื่องให้ชัดเจน และวงเล็บเลขมาตราต่อท้าย เพราะหากระบุไม่ครบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจแก้ไขให้สมบูรณ์ได้^๖ ซึ่งแบบนี้จะมีข้อดี คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถแปรญัตติแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่มีได้เสนอแก้ไขไว้ด้วยได้ เพราะการแยกกลุ่มของเรื่องที่กว้างไว้ก่อน แต่ในปีพ.ศ. ๒๕๓๘ ก็มีการแก้ไขวิธีการเขียนหลักการในร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๗/๒๕๓๘) โดยระบุมাত্রาของร่างพระราชกำหนดซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฯ ไว้ด้วย^๗ ซึ่งแบบนี้มีผู้เห็นว่าถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายมาตรา ข้อความใน () จะยาวมาก นอกจากนี้ การอ้างมาตราที่แก้ไขน่าจะไม่มีควมจำเป็นเพราะหลักการในการแก้ไขจะเน้นถึงพระราชบัญญัติแม่บทมากกว่าพระราชบัญญัติฉบับที่แก้ไข

๓) ต่อมา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีบันทึกข้อความ เรื่อง แนวทางการเขียนหลักการในร่างพระราชบัญญัติของสำนักงานฯ ให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายโกศล พลกุล) ในขณะนั้นทราบ โดยสรุปว่า สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยึดถือแนวทางที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาฯ มาโดยตลอด ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมสภาฯ ในระยะหลัง ๆ ที่ผ่านมา (ข้อบังคับการประชุมสภาฯ พ.ศ. ๒๕๑๗ พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. ๒๕๒๒ และ พ.ศ. ๒๕๒๘) ได้กำหนดไว้ในลักษณะเดียวกับข้อ ๙๐^๘ ของข้อบังคับการประชุมสภาฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ กล่าวคือ “หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นให้กำหนดโดยชัดแจ้ง ในกรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายเดิม ให้ระบุมাত্রาที่ต้องการแก้ไขหรือยกเลิกไว้ในหลักการหรือจะระบุไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้”

^๖ ตัวอย่างรูปแบบการเขียนหลักการ

“แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. ๒๕๒๘ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดขอบเขตของการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ให้เหมาะสมและชัดเจน (แก้ไขบทนิยามคำว่า “การพยาบาล” และ “การผดุงครรภ์” และเพิ่มบทนิยามคำว่า “การประกอบวิชาชีพการพยาบาล” และ “การประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์” ในมาตรา ๔)

(๒) ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจตรวจสอบ คั่น หรือยึดยานหลักฐานต่าง ๆ ได้ (เพิ่มบทนิยามคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” ในมาตรา ๔ เพิ่มหมวด ๕ ทวิ พนักงานเจ้าหน้าที่ มาตรา ๔๕ ทวิ มาตรา ๔๕ ตริ มาตรา ๔๕ จัตวา และมาตรา ๔๕ เบญจ)

(๓) ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของสภาการพยาบาลในรายการส่งเสริมและการรับรองวุฒิบัตร (แก้ไขมาตรา ๗ (๒) และ มาตรา ๘ (๕))

ฯลฯ

ฯลฯ...”

^๗ ตัวอย่างรูปแบบการเขียนหลักการ

“แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งทั่วไป (ร่างมาตรา ๓ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖)

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การส่งสมาชิกของพรรคการเมืองเข้ารับเลือกตั้ง (ร่างมาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑)

ฯลฯ

ฯลฯ...”

^๘ อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๕

บทที่ ๒

ด้วยเหตุนี้ การเขียนหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม จึงต้องเขียนโดยระบุเรื่องที่เป็นสาระสำคัญของการแก้ไขในครั้งนั้นให้เข้าใจชัดเจนว่ามีการแก้ไขในเรื่องใดของบทบัญญัตินั้น เพื่อแสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ในการเสนอแก้ไขบทบัญญัตินั้น ให้รัฐสภาพิจารณาว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับข้อเสนอขอแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ลักษณะการระบุเลขมาตราไว้ด้วยนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าร่างที่เสนอแก้ไขตามเรื่องที่ระบุไว้ในหลักการนั้นได้มีการแก้ไขมาตราใดบ้าง โดยเลขมาตรานั้นมิใช่สาระสำคัญของหลักการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อ ๙๙ ที่กำหนดว่า “การแปรญัติเพิ่มเติมมาตราขึ้นใหม่หรือตัดทอนหรือแก้ไขมาตราเดิม ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น” ฉะนั้นเมื่อเรื่องที่กำหนดไว้ในหลักการต้องชัดเจนและจะแปรญัติขัดกับหลักการไม่ได้ ข้อความที่กำหนดไว้เป็นหลักการจึงต้องกำหนดกรอบไว้ให้เพียงพอที่จะเข้าใจได้ว่าการเสนอร่างกฎหมาย ผู้เสนอมีความประสงค์จะแก้ไขบทบัญญัติเดิมให้เป็นอย่างไร

อย่างไรก็ตาม การเขียนหลักการที่ผ่านมาได้วิวัฒนาการมาโดยตลอด โดยการเขียนหลักการที่สำนักงานฯ ได้พิจารณาเป็นวิธีปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบในการร่างกฎหมาย^๙ จะถือหลักโดยมุ่งคำนึงถึงความสมบูรณ์ของบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นสำคัญ กล่าวคือ ให้เขียนหลักการโดยระบุเรื่องในสาระสำคัญที่ได้มีการเสนอแก้ไขเป็นกรอบกว้าง ๆ แต่เพียงพอที่จะเข้าใจได้ชัดเจนว่าเป็นการแก้ไขในเรื่องใด และจะระบุเลขมาตราเป็นวงเล็บต่อท้ายข้อความ เพื่อให้มีการแปรญัติแก้ไขหรือเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ได้ตามสมควรเพื่อให้เรื่องที่แก้ไขนั้นมีความสมบูรณ์เหมาะสมแก่การใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เว้นแต่ในเรื่องใดที่เป็นเหตุผลหลักหรือเป็นสาระสำคัญของการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนั้นก็จะระบุไว้ให้ชัดเจน

๔) ต่อมา ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ถูกยกเลิกโดยข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งในส่วนของบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติได้กำหนดไว้ในข้อ ๙๓^{๑๐} โดยมีความแตกต่างจากข้อ ๙๐ ของ

^๙บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๕-๑๖/๒๕๓๙ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๙ และบันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๖-๑๗/๒๕๓๙ วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๓๙ มีสาระสำคัญโดยสรุปว่า การเขียนหลักการในบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับข้อ ๙๐ ของข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้ระบุสาระสำคัญของการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยจัดกลุ่มในเรื่องที่เกี่ยวข้องกันให้ใช้ถ้อยคำที่ยืดหยุ่นพอที่จะทำให้ ส.ส. สามารถแปรญัติได้ และระบุเลขมาตราในเรื่องที่มีการแก้ไขไว้ในตอนท้ายให้ครบถ้วน แต่ทั้งนี้ การใช้ถ้อยคำยืดหยุ่นดังกล่าวต้องไม่ขัดกับเจตนารมณ์ที่สำคัญของการแก้ไขกฎหมายของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง

^{๑๐}ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๐

ข้อ ๙๓ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบ ดังต่อไปนี้

(๑) หลักการแห่งพระราชบัญญัติ

(๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

หลักการแห่งพระราชบัญญัตินั้น ให้กำหนดโดยชัดแจ้ง

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ กล่าวคือ ข้อ ๙๓ จะไม่มีวรรคสองที่ระบุข้อความว่า “กรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายเดิม ให้ระบุมাত্রาที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไว้ในหลักการหรือจะระบุไว้ในเหตุผลก็ได้” ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดทำร่างพระราชบัญญัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กล่าวคือ ในหลักการหรือในเหตุผลร่างพระราชบัญญัติที่จะเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรจะระบุมাত্রาที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกหรือไม่ก็ได้แต่อย่างไรก็ตามสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ยังคงยึดแนวทางเดิม คือ มีการระบุมাত্রาที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไว้ในบันทึกหลักการ

สำหรับหลักการซึ่งต้องพิจารณา “โดยชัดแจ้ง” ตามข้อบังคับการประชุมสภา นั้น ในทางปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้กำหนดระดับความชัดแจ้งในการเขียนหลักการไว้ดังนี้

- กรณีที่เป็นร่างกฎหมายใหม่

หากเป็นร่างกฎหมายที่มีสาระสำคัญอยู่เพียงเรื่องเดียว เช่น ในกรณีของการจัดตั้งมหาวิทยาลัย การจัดตั้งหน่วยงานของรัฐ การเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาล ฯลฯ ความชัดแจ้งของหลักการก็มีเพียงเรื่องเดียวที่ระบุหลักการไปตามนั้น เช่น “...(จัดตั้งมหาวิทยาลัย... /จัดตั้ง...(ระบุชื่อหน่วยงานของรัฐ) /เปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาล... ฯลฯ)...”

หากเป็นร่างกฎหมายในกรณีทั่วไปที่มีเรื่องที่สำคัญอยู่หลายเรื่อง ความชัดแจ้งของหลักการก็เพียงระบุว่า “ให้มีกฎหมายว่าด้วย (ระบุชื่อกฎหมายโดยไม่ต้องมีถ้อยคำว่าตราขึ้น ณ ปี พ.ศ.ใด)” โดยไม่ต้องระบุถึงรายละเอียดของตัวร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นว่ามีเนื้อหาอะไรบ้าง ซึ่งก็ถือว่า หลักการดังกล่าวมีความชัดแจ้งอยู่ในตัวเองแล้ว ในระดับหนึ่ง และในกรณีนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถแปรญัตติได้อย่างกว้างขวาง เพราะโดยรูปแบบถือว่า ผู้ร่างกฎหมายประสงค์อย่างเดียวคือให้มีกฎหมายในเรื่องดังกล่าวส่วนรายละเอียดก็คงแล้วแต่สภาผู้แทนราษฎรจะตรวจพิจารณา

- **กรณีเป็นการปรับปรุงกฎหมายเดิม** ความชัดแจ้งของหลักการ ก็ระบุเพียงว่า “ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย (ระบุชื่อกฎหมายโดยไม่ต้องมีถ้อยคำแสดงว่า ตราขึ้น ณ ปี พ.ศ.ใด)” โดยไม่ต้องระบุถึงรายละเอียดของเนื้อหาในตัวร่างพระราชบัญญัติก็ถือว่า เป็นความชัดแจ้งในระดับหนึ่งเช่นกัน

- กรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิม

หากเป็นร่างกฎหมายที่มีสาระของเรื่องที่จะแก้ไขเพิ่มเติมน้อยก็ใช้รูปแบบและถ้อยคำว่า “...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก โดยสามารถกำหนดความชัดแจ้งของการแก้ไขเพิ่มเติมโดยการพิจารณาจากรายละเอียดของสาระที่ระบุไว้) ...”

บทที่ ๒

หากเป็นร่างกฎหมายที่มีสาระของเรื่องที่จะแก้ไขเพิ่มเติมมาก ให้ระบุหลักการว่า

“แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ (พระราชกำหนด/ประกาศของคณะปฏิวัติ/ประมวลกฎหมาย) ...(ระบุชื่อเฉพาะของกฎหมาย)... ดังต่อไปนี้

() ...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม)...

() ...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะเพิ่มเติม)...

() ...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะยกเลิก)...

() ...(ระบุเรื่องหรือกลุ่มเรื่องที่ประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่มเติม หรือ ยกเลิก)...”

สำหรับร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาบางส่วนเป็นบทเฉพาะกาลอยู่ด้วยนั้น ไม่ต้องนำบทเฉพาะกาลนั้นมาระบุไว้ในหลักการด้วย^{๑๑} เพราะเนื้อหาของกฎหมายเองจะเป็นเครื่องชี้ว่าจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลหรือไม่ หากเขียนเรื่องบทเฉพาะกาลเพิ่มเติม จะทำให้เขียนเพิ่มไม่ได้เพราะไปจำกัดไว้ในหลักการแล้ว

๕) ปัจจุบันการเขียนบันทึกหลักการอยู่ภายใต้บังคับข้อ ๑๐๐ แห่งข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งได้ยกเลิกข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยข้อ ๑๐๐ ดังกล่าวได้กำหนดว่า ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตราและต้องมีบันทึกหลักการของร่างพระราชบัญญัติและเหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ โดยให้กำหนดหลักการของร่างพระราชบัญญัติอย่างชัดเจน

(ข) แนวทางเบื้องต้นในการเขียนบันทึกหลักการ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแนวทางในการเขียนบันทึกหลักการไว้ว่า การเขียนบันทึกหลักการของร่างพระราชบัญญัติต้องยึดถือตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ในขณะนั้นประกอบกับแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ โดยแนวทางเบื้องต้นในการเขียนบันทึกหลักการมี ๕ ประการ^{๑๒} คือ

- ๑) ต้องใช้ถ้อยคำสั้น กระชับ และชัดเจน
- ๒) สรุปสาระสำคัญให้ชัดเจนว่า แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องอะไรหรือประเด็นใด
- ๓) เหตุผลที่ต้องแก้ไขในเรื่องดังกล่าวเพื่ออะไร

^{๑๑} แนวปฏิบัติตามคำสั่งของรองนายกรัฐมนตรี (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) (ในขณะที่ได้รับผิดชอบการกำกับดูแลสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕) ซึ่งเห็นว่า “บทเฉพาะกาลนั้นไม่ต้องเขียนไว้ในหลักการ เพราะเนื้อหาของกฎหมายเองจะเป็นเครื่องชี้ว่าจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลหรือไม่ หากเขียนเรื่องบทเฉพาะกาลไว้ในหลักการแล้วจะมีการแก้ไขร่างกฎหมาย ซึ่งจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลเพิ่มเติมจะทำให้เขียนเพิ่มไม่ได้ เพราะไปจำกัดไว้ในหลักการแล้ว”

^{๑๒} บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๐/๒๕๔๔ วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๔

๔) ไม่ต้องเขียนบทเฉพาะกาลในบันทึกหลักการ

๕) ต้องสอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น โดยแบ่งเป็น ๒ กรณี กรณีแรก หลักการต้องกำหนดสาระให้พอเข้าใจว่าผู้เสนอมีความประสงค์จะแก้ไขบทบัญญัติเดิมให้เป็นอย่างไรและยืดหยุ่นพอที่จะให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแปรญัตติได้โดยไม่ขัดกับสาระสำคัญของการแก้ไขของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง และกรณีที่สอง ระบุเลขมาตราภายในวงเล็บในตอนท้าย เพื่อให้ทราบว่าจะแก้ไขมาตราใดบ้าง แต่เลขมาตรามิใช่สาระสำคัญของหลักการ

๓.๒ การเขียนบันทึกเหตุผล

(ก) วิวัฒนาการของการเขียนบันทึกเหตุผล

เดิมร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (ซึ่งเรียกว่า “กรมร่างกฎหมาย” ในขณะนั้น) ในช่วง พ.ศ. ๒๔๖๓ - พ.ศ. ๒๔๗๖ ไม่มีการเขียนบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างฯ การเขียนบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติครั้งแรกมีขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ เนื่องจากได้มีการประกาศใช้ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๖ ฉบับแรก ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๗๖ โดยในข้อ ๑๘ กำหนดให้ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐบาลหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอมาต้องแบ่งเป็นมาตรา และมีบันทึกแสดงเหตุผลยื่นต่อประธานสภาฯ และในข้อ ๒๑ กำหนดให้การพิจารณาวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมต้องลงมติว่าควรจะรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่ ซึ่งมีผลให้การเสนอร่างพระราชบัญญัติต้องมีการระบุหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมดังกล่าว และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรทุกฉบับนับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็มีการกำหนดให้การเสนอร่างพระราชบัญญัติต้องมีบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบด้วย

สำหรับการนำบันทึกเหตุผลลงประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้นมิได้มีขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ อันเป็นปีที่มีการเขียนบันทึกหลักการและเหตุผลเป็นครั้งแรกแต่อย่างใด แต่มีขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ และยังคงมีต่อมาจนถึงปัจจุบัน

(ข) แนวทางเบื้องต้นในการเขียนบันทึกเหตุผล

บันทึกเหตุผลจะเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของร่างพระราชบัญญัติ เนื่องจากเป็นส่วนที่แสดงเจตนารมณ์ของการมีกฎหมายนั้น ๆ ดังนั้น การพิจารณาถ้อยคำและรูปแบบของบันทึกเหตุผลจึงจะพิจารณาจากบันทึกเหตุผลของหน่วยงานในการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นหลัก ประกอบกับเหตุผลของการมีกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งก็เป็นเหตุผลเฉพาะของกฎหมายฉบับนั้น ๆ ทำให้การเขียนเหตุผลมีเนื้อหาที่แตกต่างกันไปในกฎหมายแต่ละฉบับ แนวทางการเขียนบันทึกเหตุผลจึงไม่

บทที่ ๒

สามารถกำหนดในรายละเอียดเนื้อหาได้ สามารถทำได้เพียงกำหนดแนวทางในการเขียนบันทึกเหตุผลเป็นกรอบกว้าง ๆ เท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากการกรณีของบันทึกหลักการที่สามารถกำหนดแนวทางได้ค่อนข้างชัดเจนกว่า

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาได้วางแนวทางในการเขียนบันทึกเหตุผลไว้ดังต่อไปนี้

๑) เนื้อหาของบันทึกเหตุผลต้องเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่แสดงถึงเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น เช่น มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี การพัฒนาทางด้านแนวความคิดในทางกฎหมายโดยเขียนให้เป็นรูปธรรมให้มากที่สุด^{๑๓} และในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีการแก้ไขเพิ่มเติม เพิ่ม หรือยกเลิกบทบัญญัติใด ๆ ก็ต้องเขียนให้ผู้อ่านทราบถึงสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติว่า มีการกำหนดหรือแก้ไขปรับปรุงประเด็นสำคัญในเรื่องใดที่แตกต่างไปจากเดิม^{๑๔} ส่วนในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่น ก็ต้องเขียนให้ผู้อ่านทราบว่ากฎหมายที่จะถูกยกเลิกนั้น มีข้อบกพร่องอย่างไร เช่น ล้าสมัย ไม่มีการปฏิบัติตาม

๒) การเขียนบันทึกเหตุผลต้องมีการกล่าวถึงเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินั้น ๆ ครบถ้วน ใช้ถ้อยคำสละสลวย กระชับ ชัดเจน และเข้าใจง่าย^{๑๕} ไม่สั้นหรือยาวเกินไป โดยแนวทางที่เหมาะสมก็คือ ประมาณครึ่งหน้ากระดาษ

๓) ในบันทึกเหตุผล มักมีการใช้คำว่า “สถานการณ์” “สภาวะการณ์” และ “สภาพการณ์” จึงกำหนดหลักในการใช้ดังนี้^{๑๖}

- กรณีที่อ้างถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติ ควรใช้ “สภาวะการณ์” เนื่องจากตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ คำนี้เป็นคำนามมีความหมายว่า “เหตุการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติ เช่น บ้านเมืองตกอยู่ในสภาวะการณ์เดือดร้อนเพราะภัยธรรมชาติ”
- กรณีที่อ้างถึงเหตุการณ์ที่กำลังเป็นไปอันมีลักษณะเป็นช่วงเวลาที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์นั้น ควรใช้คำว่า “สถานการณ์” เนื่องจากมีความหมายว่า “เหตุการณ์ที่กำลังเป็นไป เช่น สถานการณ์บ้านเมืองเป็นปรกติดี”
- กรณีที่อ้างถึงเหตุการณ์ตามธรรมดาหรือตามธรรมชาติซึ่งมีลักษณะเป็นสภาพของเหตุการณ์ในขณะนั้น ควรใช้คำว่า “สภาพการณ์”

^{๑๓}บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๓ วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๓

^{๑๔}บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๔/๒๕๔๕ วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๕

^{๑๕}บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๕/๒๕๔๕ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๕

^{๑๖}บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๑

ส่วนที่ ๒

บทที่ ๒

ร่างพระราชบัญญัติ

๑. ความมุ่งหมายของชื่อร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติทุกฉบับต้องมีชื่อ เพื่อแสดงให้เห็นทราบถึงเรื่อง สาระสำคัญและขอบเขตในการใช้บังคับของร่างพระราชบัญญัตินั้น ซึ่งตามแบบกฎหมายของไทย ชื่อของร่างพระราชบัญญัติจะปรากฏอยู่ ๒ แห่ง คือ ในส่วนหัวเรื่องและในร่างมาตรา ๑ โดยชื่อในส่วนหัวเรื่องไม่จัดว่าเป็นเนื้อหาของพระราชบัญญัติที่มีผลใช้บังคับ เนื่องจากเนื้อหาของพระราชบัญญัติ เริ่มต้นที่มาตรา ๑ ซึ่งอยู่หลังประโยคว่า “จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้”^๑ การกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติ ในแต่ละแห่งจึงมีความมุ่งหมายแตกต่างกันดังต่อไปนี้

๑.๑ การมีชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง คือ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายเมื่ออ่านชื่อในส่วนหัวเรื่องแล้วเข้าใจหรือทราบได้ทันทีว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องใดและมีขอบเขตการใช้บังคับเพียงใด มิฉะนั้นแล้วผู้ใช้กฎหมายจะต้องอ่านเนื้อหาของกฎหมายทั้งฉบับ เพื่อจะได้ทราบว่ากฎหมายฉบับนั้น ๆ นำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงหรือปัญหาในเรื่องใด ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้ใช้กฎหมาย

๑.๒ การมีชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตราแรก คือ เพื่อกำหนดชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้เรียกและอ้างอิงถึงร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เป็นอย่างเดียวกัน ดังนั้น จึงต้องเป็นชื่อเดียวกันและเขียนอย่างเดียวกันกับชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่องด้วย เพื่อไม่ให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนในการตรวจสอบและอ้างอิง

๒. แบบกฎหมาย

เนื่องจากรูปแบบการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่องและในร่างมาตรา ๑ มีลักษณะที่แตกต่างกัน จึงแบ่งการนำเสนอแบบกฎหมายออกเป็น ๒ ส่วน คือ รูปแบบการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง และรูปแบบการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑

^๑ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและวิธีการร่างพระราชบัญญัติ : กรณีศึกษา”, หลักสูตรการร่างกฎหมายระดับต้น สำหรับนิติกร ระดับ ๓-๕ รุ่นที่ ๑), วันศุกร์ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ณ ห้องประชุมสมภพ โทระกิตย์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, น. ๗-๘

บทที่ ๒

๒.๑ รูปแบบการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง

รูปแบบทั่วไปในการวางชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง เป็นดังนี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
.....
พ.ศ.

ทั้งนี้ หลักเกณฑ์การจัดวางลำดับชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่องมีดังต่อไปนี้^๒

- ๑) บรรทัดแรกเป็นคำว่า “ร่าง”
- ๒) บรรทัดที่สองเป็นคำว่า “พระราชบัญญัติ”
- ๓) บรรทัดที่สามเป็นชื่อของพระราชบัญญัติ ยกเว้นกรณีชื่อของพระราชบัญญัติ ยาวกว่าหนึ่งบรรทัดก็สามารถจัดเรียงในบรรทัดถัดไปได้ตามสภาพ โดยบรรทัดที่สี่และบรรทัดที่ห้าให้ร่นไปเป็นบรรทัดถัดไปตามลำดับ และหากเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมก็จะมีคำว่า “(ฉบับที่ ..)” อยู่ในบรรทัดนี้ด้วย
- ๔) บรรทัดที่สี่หรือบรรทัดสุดท้ายเป็นคำว่า “พ.ศ.” สำหรับปีที่ประกาศใช้กฎหมายนั้น โดยให้ใช้สี่จุดเสมอและให้ละการระบุเลขปีไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิมพ์เพิ่มเติมตามความเป็นจริงเมื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ พระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หรือก่อนการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และลงเป็นเลขไทยเสมอ^๓
- ๕) บรรทัดที่ห้าจะเป็นการขีดเส้นแบ่งระหว่างส่วนหัวเรื่องกับส่วนของพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

สำหรับการกำหนดรายละเอียดของชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่องนั้น ขึ้นอยู่กับร่างพระราชบัญญัติแต่ละฉบับว่า เป็นกรณีร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก หรือ ร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

^๒ บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑-๘ ครั้งที่ ๑-๑/๒๕๓๘ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๘

^๓ บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓/๒๕๔๕ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๕

(ก) ร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก

การกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติฉบับแรกมีรูปแบบดังต่อไปนี้

บทที่ ๒

ร่าง
พระราชบัญญัติ
.....
พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติฉบับแรกในที่นี้หมายถึง ร่างพระราชบัญญัติที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ร่างพระราชบัญญัติที่ผู้ร่างกฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะที่ร่างกำหนดในเรื่องนั้นอยู่ และสมควรจะตรากฎหมายใหม่ทั้งฉบับ

(๒) ร่างพระราชบัญญัติที่ผู้ร่างกฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะที่ร่างกำหนดในเรื่องนั้นอยู่แต่ล้าสมัยหรือไม่เพียงพอ และสมควรตรากฎหมายใหม่ทั้งฉบับ

(๓) ร่างพระราชบัญญัติที่ผู้ร่างกฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะที่ร่างกำหนดในเรื่องนั้นอยู่แต่ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่แล้ว แต่กฎหมายดังกล่าวอาจมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งหรือเนื้อหาที่จะแก้ไขเพิ่มเติมมีมาก และสมควรที่จะยกเลิกกฎหมายนั้นและตรากฎหมายขึ้นใหม่ ทั้งฉบับ

(๔) ร่างพระราชบัญญัติที่ผู้ร่างกฎหมายพิจารณาแล้วเห็นว่า มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะที่ร่างกำหนดในเรื่องนั้นอยู่แล้วแต่ไม่เพียงพอและกระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการใช้บังคับกฎหมาย ตลอดจนระดับหน่วยงานที่ปฏิบัติการตามกฎหมายและผู้ที่อยู่ภายใต้กฎหมายดังกล่าว และสมควรตรากฎหมายใหม่ทั้งฉบับ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเข้าเงื่อนไขที่จะเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแรกตามที่กล่าวมาใน

(๑) ถึง (๔) ยังมีสิ่งที่ต้องพิจารณาอีกประการหนึ่งคือ หากร่างกฎหมายเป็นการจัดทำในรูปแบบของ “ประมวลกฎหมาย” แทนที่จะจัดทำในรูปแบบของ “พระราชบัญญัติ” กล่าวคือ เป็นการรวบรวมกฎหมายในลักษณะหรือเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน เพื่อใช้เป็นบทบัญญัติทั่วไปของกฎหมาย ในลักษณะหรือเรื่องนั้น โดยจัดแบ่งหมวดหมู่อย่างเป็นระบบและมีข้อความทั่วถึงซึ่งกันและกันดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นต้น และในกรณีเช่นนี้ ก็ต้องมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายนั้นอีกฉบับหนึ่ง

บทที่ ๒

ซึ่งมีความกำหนดว่า ให้ใช้ประมวลกฎหมายซึ่งต่อท้ายพระราชบัญญัตินั้นเป็นกฎหมายตั้งแต่เมื่อใด เช่น พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

ทั้งนี้ หลักในการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติฉบับแรกมีดังต่อไปนี้

๑) ชื่อร่างพระราชบัญญัติต้องตรงกับเนื้อหากฎหมาย ตลอดจนสื่อให้ทราบถึงเรื่อง หรือสาระสำคัญและขอบเขตในการใช้บังคับพระราชบัญญัติซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการใช้บังคับและค้นหา เพราะผู้ใช้กฎหมายจะคำนึงถึงเนื้อหาหลักของกฎหมายก่อนแล้วจึงจะทราบว่า เป็นเรื่องของกฎหมาย ฉบับใด

๒) ใช้ชื่อที่สั้น เข้าใจง่าย ใช้ถ้อยคำถูกต้องตามหลักของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

๓) ชื่อพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาสาระหรือลักษณะการใช้บังคับเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ควรเขียนถ้อยคำในรูปแบบที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๔) หลีกเลี่ยงการใช้ชื่อกฎหมายที่ซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกับกฎหมายฉบับอื่น เพราะจะทำให้เกิดความสับสน

๕) หลีกเลี่ยงการกำหนดชื่อที่มีการใช้คำว่า “ว่าด้วย” หรือ “การ” นำหน้าชื่อร่างพระราชบัญญัติ

(ข) ร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ในกรณีเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่เดิม การกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มีรูปแบบดังต่อไปนี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
..... (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

โดยที่การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนั้นเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ เช่น กฎหมายฉบับแรกเป็นพระราชบัญญัติและกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมก็เป็นพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายฉบับแรกเป็นพระราชบัญญัติแต่กฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเป็นกฎหมายที่เรียกชื่ออย่างอื่นแต่ที่มีคำบังคับเป็นพระราชบัญญัติ ได้แก่ พระราชกำหนดและประกาศของคณะปฏิวัติ หรือกรณีที่กฎหมายฉบับแรกเป็นกฎหมายที่เรียกชื่ออย่างอื่นแต่ที่มีคำบังคับเป็นพระราชบัญญัติ ได้แก่ ประมวลกฎหมาย พระราชกำหนด

และประกาศของคณะปฏิวัติ แต่กฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเป็นพระราชบัญญัติ ในกรณีเช่นนี้ชื่อร่างกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจึงอาจเปลี่ยนได้ตามนัยของรูปแบบกฎหมายที่ตราดังกล่าว

(ค) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่น

สำหรับแนวทางในการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่นนั้น แบ่งการพิจารณาออกได้เป็น ๓ กรณี คือ กรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว กรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายสองถึงสามฉบับ และกรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

(๑) กรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

ร่าง พระราชบัญญัติ ยกเลิก...(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)... พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ พ.ศ. ๒๕๑๘
- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๙ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ พ.ศ. ๒๕๑๗
- พระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ ๓๖/๒๕๑๕ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕ พ.ศ. ๒๕๑๗
- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๐ พ.ศ. ๒๕๑๔

(๒) กรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายสองหรือสามฉบับ

ร่าง พระราชบัญญัติ ยกเลิก...(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)... ..(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)... และ...(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)... พ.ศ.

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๐ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕ พ.ศ. ๒๕๑๑

(๓) กรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่/ซึ่ง...(ระบุเหตุผล)...
พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับซึ่งใช้บังคับในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๔๘๙
- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖

๒.๒ รูปแบบการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑

นอกจากการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่องแล้ว ยังมีการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๑ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน อันเป็นส่วนของตัวกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดใช้บังคับว่า กฎหมายที่ตราขึ้นนั้นมีชื่ออย่างไร และต้องอ้างชื่ออย่างไร ดังนั้น ชื่อพระราชบัญญัติที่กำหนดในร่างมาตรา ๑ จึงต้องเป็นชื่อเดียวกับที่กำหนดในส่วนหัวเรื่อง โดยใช้รูปแบบดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ..... พ.ศ.”

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. มีการเขียนร่างมาตรา ๑ ดังต่อไปนี้

“มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ.”

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติ

๓.๑ การกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง

(ก) รูปแบบการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้กำหนดรูปแบบเกี่ยวกับชื่อร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก ร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่นไว้ โดยมีการใช้ในรูปแบบเดียวกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

(๑) ร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก

ร่าง พระราชบัญญัติ พ.ศ.

(๒) ร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ร่าง พระราชบัญญัติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

บทที่ ๒

(๓) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายอื่น

(๓.๑) กรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิก...(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)..
พ.ศ.

(๓.๒) กรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายสองถึงสามฉบับ

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิก...(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก).... (ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)..
และ...(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)..
พ.ศ.

(๓.๓) กรณีที่เป็นการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่/ซึ่ง...(ระบุเหตุผล)..
พ.ศ.

(ข) หลักการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติ

ผู้ร่างกฎหมายต้องคำนึงถึงหลักในการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัตินี้

(๑) ชื่อร่างพระราชบัญญัติต้องสื่อให้เห็นถึงเรื่องและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติ โดยนำเรื่องหรือสาระสำคัญนั้นมาสรุปหรือย่อไว้เป็นชื่อกฎหมาย เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบว่าการกฎหมายมุ่งหมายที่จะควบคุมหรือคุ้มครองหรือดำเนินการในเรื่องใดหรือสิ่งใด หรือกำหนดกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด และเมื่ออ่านชื่อร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว ควรทราบได้ว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยเรื่องอะไร หากผู้ร่างกฎหมายสามารถหาชื่อที่สามารถสื่อความหมายได้มากเท่าใดก็จะเป็นประโยชน์แก่

ผู้ใช้มากเท่านั้น ในชั้นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา อาจมีการแก้ไขชื่อร่างพระราชบัญญัติ เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องหรือสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรในท้องถิ่นเทศบาล พ.ศ.” เนื่องจากพระราชบัญญัติใหม่นี้จะใช้ในท้องถิ่นเทศบาลโดยเฉพาะ จึงควรกำหนดให้ปรากฏอยู่ในชื่อพระราชบัญญัติเพื่อจะแสดงให้เห็นว่าต่างกับพระราชบัญญัติสำมะโนครัว ร.ศ. ๑๒๔ (กบฏเสนาบดี) และพระราชบัญญัติปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ที่ใช้อยู่ในเวลานั้น (เรื่องเสร็จที่ ๑-๒/๒๔๗๙)

- ร่างพระราชบัญญัติการค้าประกันของรัฐบาล พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติกำหนดอำนาจกระทรวงการคลังในการค้าประกัน พ.ศ.” เพื่อให้ตรงกับข้อเท็จจริง (เรื่องเสร็จที่ ๑๗๙/๒๕๑๐)

- ร่างพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.” เพื่อให้สอดคล้องกับสาระสำคัญของกฎหมาย (เรื่องเสร็จที่ ๑๗๒/๒๕๑๔)

- ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.” เพื่อให้ชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น (เรื่องเสร็จที่ ๙๗/๒๕๔๐)

- ร่างพระราชบัญญัติตัวกลางเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัตินิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ พ.ศ.” เพื่อให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้ที่จะดำเนินการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ได้จะต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคลเท่านั้น (เรื่องเสร็จที่ ๒๙๗/๒๕๔๐)

- ร่างพระราชกำหนดตลาดรองเงินกู้ที่อยู่อาศัย พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชกำหนดบรรษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย พ.ศ.” เพื่อให้สอดคล้องกับกิจการของบรรษัทที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย (เรื่องเสร็จที่ ๓๐๐/๒๕๔๐)

- ร่างพระราชบัญญัติการโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารของกองหนังสือเดินทาง ฝ่ายคุ้มครองและดูแลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ ฝ่ายสัญชาติและนิติกรณ์ สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการต่างประเทศ ไปเป็นของกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการต่างประเทศ ไปเป็นของกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ.” เพื่อให้ถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง (เรื่องเสร็จที่ ๓๑๔ - ๓๑๕/๒๕๔๐)

บทที่ ๒

- ร่างพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล พนักงานส่วนตำบล และพนักงานองค์การของรัฐ พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวข้าราชการและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พ.ศ.” เพื่อให้ครอบคลุมถึงข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภท (เรื่องเสร็จที่ ๕๒๗/๒๕๔๐)

- ร่างพระราชบัญญัติองค์การมหาชนอิสระ พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.” เหตุที่ตัดคำว่า “อิสระ” ออกเนื่องจากคำนี้จะทำให้เข้าใจว่าหน่วยงานที่จะตั้งขึ้นใหม่เป็นอิสระปราศจากการควบคุม ทั้งที่จริงหน่วยงานของรัฐ ทุกประเภทจะต้องมีการควบคุมและกำกับดูแลโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งอยู่เสมอ (เรื่องเสร็จที่ ๖๔ /๒๕๔๑)

- ร่างพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้ดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติเงินเดือนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.” เพื่อให้ชัดเจนว่าร่างพระราชบัญญัตินี้จะใช้บังคับเฉพาะกับผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่มาตรา ๒๕๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติไว้เท่านั้น โดยได้ตัดตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีได้บัญญัติอยู่ในมาตรา ๒๕๓ ออก (เรื่องเสร็จที่ ๑๖๗/๒๕๔๑)

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๙๕ พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.” เนื่องจากสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติเป็นการกำหนดให้บรรดาสุขาภิบาลตามกฎหมายว่าด้วยสุขาภิบาลมีฐานะเป็นเทศบาลตำบลตามกฎหมายว่าด้วยเทศบาล จึงแก้ไขชื่อร่างให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๑๘๔/๒๕๔๑)

- ร่างพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.” เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีตามร่างพระราชบัญญัตินี้มุ่งเน้นที่จะจัดเก็บภาษีสำหรับที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้วยระบบภาษีเดียวกัน โดยยกเลิกภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่ (เรื่องเสร็จที่ ๕๐๓/๒๕๔๑)

- ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดในการสมยอมในการเสนอราคา พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.” เพราะการสมยอมในการเสนอราคาเป็นเพียงความผิดประการหนึ่งในหลายประการ ที่กำหนดเป็นความผิด

เกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ฉะนั้น จึงแก้ไขชื่อร่างพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในร่างพระราชบัญญัติ (เรื่องเสร็จที่ ๘๓๔/๒๕๔๑)

- ร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.” เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการใหม่ที่ว่า รัฐจะให้การส่งเสริมสนับสนุนองค์กรภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองให้เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ประสบปัญหาทางสังคม (เรื่องเสร็จที่ ๘๓๔/๒๕๔๒)

- ร่างพระราชบัญญัติกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้ถูกดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.” เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยได้จำกัดกรอบให้ครอบคลุมเฉพาะเรื่องค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (เรื่องเสร็จที่ ๔๙๐/๒๕๔๒)

- ร่างพระราชบัญญัติการเฉลี่ยความเสียหายทั่วไป พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติการเฉลี่ยความเสียหายทั่วไปจากภัยอันตรายในการเดินเรือ พ.ศ.” เพื่อให้ชื่อร่างพระราชบัญญัติสื่อสารสาระสำคัญและขอบเขตการใช้บังคับของกฎหมายอย่างชัดเจนและครอบคลุมครบถ้วนยิ่งขึ้น (เรื่องเสร็จที่ ๓๔๒/๒๕๔๖)

- ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า พ.ศ. ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.” เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของร่างพระราชบัญญัติ และไม่ทำให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนกับคำว่า “ชำรุดบกพร่อง” ในเรื่องซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรื่องเสร็จที่ ๗๔๗/๒๕๔๖)

(๒) ชื่อพระราชบัญญัติควรใช้ชื่อที่สั้น เข้าใจง่าย เช่น เรื่องเสร็จที่ ๒๐๗/๒๕๔๕ (เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก พ.ศ.) ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.”

(๓) ชื่อพระราชบัญญัติที่มีลักษณะเนื้อหาสาระเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ควรใช้ถ้อยคำในรูปแบบที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่น เรื่องเสร็จที่ ๔๘/๒๕๔๐ (เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติโอนบุคลากร ทรัพย์สินและงบประมาณของวิทยาลัยเทคนิคการสัตวแพทย์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ.) ได้แก้ไขชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปเป็นของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ.” เพื่อให้มีการใช้ถ้อยคำในชื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเหมือนกันกับร่างพระราช

บทที่ ๒

บัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว

(๔) หลีกเลี่ยงการใช้ชื่อกฎหมายที่ซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกันกับกฎหมายฉบับอื่น เพราะจะทำให้เกิดความสับสน^๔

(ค) การใช้ถ้อยคำ

(๑) ต้องใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องตามหลักของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

การกำหนดชื่อของร่างพระราชบัญญัตินั้น นอกจากจะต้องสอดคล้องกับสาระของกฎหมาย และทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นการใช้บังคับกฎหมายในเรื่องใดแล้ว การใช้ภาษาก็เป็นเรื่องที่สำคัญอีกประการหนึ่งในเรื่องนี้ โดยถ้อยคำที่ใช้ต้องเป็น “ภาษาเขียน” ที่สะกดและมีความหมายถูกต้องตามหลักของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถรู้และเข้าใจตรงกัน เนื่องจากตรวจสอบได้จากแหล่งเดียวกัน^๕ เว้นแต่บางกรณีที่มีความหมายของคำบางคำในพจนานุกรมไม่ได้มีความหมายตรงตามที่ต้องการที่ผู้ร่างกฎหมายประสงค์ เช่น อาจมีความหมายกว้างหรือแคบกว่าที่ต้องการ ผู้ร่างกฎหมายก็สามารถเลือกใช้คำที่มีความหมายตรงตามความประสงค์ได้โดยนำวิธีการเขียนคำนิยามมาใช้ในการร่างกฎหมาย ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไปในส่วนของบทนิยาม

(๒) การตั้งชื่อร่างพระราชบัญญัติโดยการขึ้นต้นด้วยคำว่า “ว่าด้วย” และ “การ”

เดิมแนวทางการตั้งชื่อร่างพระราชบัญญัติของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ^๖ คือ

ลักษณะที่ ๑ ใช้ชื่อตรง เป็นกรณีที่ชื่อนั้นเกี่ยวกับเนื้อหาของพระราชบัญญัตินั้นโดยตรง ซึ่งโดยหลักแล้วชื่อของพระราชบัญญัติจะต้องเป็นคำนาม เช่น พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๔ และพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔ แต่ก็มีพระราชบัญญัติหลายฉบับที่ใช้ชื่อเป็นคำกริยา เช่น พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ อย่างไรก็ตาม การที่ต้องกำหนดชื่อของพระราชบัญญัติให้เป็นคำนามนั้นมีผลให้ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติจำนวนประมาณ ๗๐ ฉบับที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “การ” เพื่อให้คำกริยาเป็นคำนาม

^๔มีชัย ฤชุพันธุ์, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

^๕มีชัย ฤชุพันธุ์, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

^๖มีชัย ฤชุพันธุ์, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

ลักษณะที่ ๒ ใช้ชื่อที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ว่าด้วย” เป็นกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ เรื่องในกรอบของเรื่องนั้น เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ การใช้คำว่า “ว่าด้วย” ก็เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้กล่าวถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยค่าทดแทน และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเวนคืน ไม่ได้มีเนื้อหาเฉพาะเรื่องการเวนคืนเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังมีการใช้ชื่อพระราชบัญญัติขึ้นต้นด้วยคำว่า “ว่าด้วย” จำนวนมาก ทั้งที่บางฉบับไม่มีความจำเป็น ทั้งนี้ ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติจำนวนประมาณ ๔๐ ฉบับ ที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ว่าด้วย”

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแนวทางในการตั้งชื่อพระราชบัญญัติว่า ให้หลีกเลี่ยงการตั้งชื่อกฎหมายที่มีการใช้คำว่า “ว่าด้วย” หรือ “การ” นำหน้าชื่อกฎหมายและใช้ชื่อกฎหมายให้ตรงกับเนื้อหากฎหมาย เนื่องจากจะทำให้มีปัญหาในการค้นหากฎหมาย เพราะผู้ค้นจะต้องคำนึงถึงแต่เนื้อหาหลักของกฎหมายในการค้นหา โดยอาจจะไม่ได้คิดถึงว่าชื่อกฎหมายนั้นนำหน้าด้วยคำว่า “ว่าด้วย” หรือ “การ” ทั้งนี้ คำทั้งสองคำดังกล่าวเป็นคำที่ใช้ในกฎหมายเก่า จึงควรหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำดังกล่าว เว้นแต่กฎหมายฉบับใดมีความจำเป็นที่ต้องใช้คำดังกล่าวก็ให้คงไว้^๗

๓.๒ การกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑

(ก) รูปแบบการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑

จากที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ ของร่างพระราชบัญญัติตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมาแล้วจะเห็นได้ว่า ในอดีตนั้นมีการใช้ถ้อยคำที่หลากหลายโดยส่วนใหญ่จะใช้ถ้อยคำว่า “มาตรา .. ให้เรียกพระราชบัญญัตินี้ว่า “พระราชบัญญัติ.....”” หรือ “มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ.....”” แต่การใช้ถ้อยคำที่ต่างกันก็มีมาจนถึงปี ๒๔๘๘ เนื่องจากในปีดังกล่าวได้มีการวางรูปแบบพระราชบัญญัติและพระราชกำหนดใหม่ โดยกรรมการร่างกฎหมายครบคณะได้ตัดคำว่า “ให้” ออก และแก้ไขคำว่า “พุทธศักราช” เป็น “พ.ศ.” ดังนั้น รูปแบบที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันจึงใช้ถ้อยคำว่า “มาตรา .. พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ.....”” และปีที่ประกาศใช้ก็ใช้คำว่า “พ.ศ.” โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

^๗มีชัย ฤชุพันธุ์, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

^๘หนังสือของคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ น. ๗๐๙/๒๔๘๙ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๔๘๙ เรื่อง ร่างแบบกฎหมาย ถึงกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๖/๒๔๘๘)

บทที่ ๒

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ..... พ.ศ.”

(ข) ความจำเป็นในการกำหนดชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ ให้สอดคล้องกับชื่อในส่วนหัวเรื่อง

โดยหลัก ชื่อร่างพระราชบัญญัติจะกำหนดไว้ในมาตราแรกคือร่างมาตรา ๑ ซึ่งเป็นส่วนของตัวกฎหมาย เพื่อเป็นการบังคับให้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า กฎหมายที่บังคับในเรื่องนั้นมีชื่อว่าอย่างไร หรือการอ้างชื่อกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องนั้นจะต้องอ้างอย่างไร ส่วนชื่อกฎหมายที่กำหนดไว้ในส่วนหัวเรื่องนั้นมีไว้เพื่อประโยชน์แก่ผู้ใช้กฎหมาย ซึ่งโดยหลักการแล้วชื่อร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ ต้องเหมือนกับชื่อร่างพระราชบัญญัติในส่วนหัวเรื่อง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการอ้างชื่อพระราชบัญญัติ

ในกรณีที่ชื่อของร่างพระราชบัญญัติในร่างมาตรา ๑ ไม่ตรงกับชื่อซึ่งอยู่ในส่วนหัวเรื่อง ในกรณีนี้ต้องถือว่าชื่อในร่างมาตรา ๑ เป็นชื่อที่ถูกต้อง เนื่องจากเป็นส่วนที่เป็นตัวกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช ๒๔๖๙ หัวเรื่องใช้คำว่า “พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช ๒๔๖๙” แต่ในมาตรา ๑ ใช้คำว่า “พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช ๒๔๖๙” ซึ่งในเรื่องนี้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยึดแนวทางว่า ชื่อของพระราชบัญญัติต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย คือ มาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ทำให้การอ้างชื่อของพระราชบัญญัติศุลกากรฯ ทุกแห่งต้องเป็นไปตามชื่อในมาตรา ๑

นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติอีก ๑ ฉบับ ที่ชื่อในส่วนหัวเรื่องและชื่อในมาตรา ๑ แตกต่างกัน ได้แก่ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งชื่อในมาตรา ๑ ใช้คำว่า “กฏอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗” ดังนั้น หากจะมีการอ้างชื่อพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็ต้องใช้หลักการเดียวกับพระราชบัญญัติศุลกากรฯ

ส่วนที่ ๓ คำปรารภ

บทที่ ๒

๑. ความมุ่งหมายของคำปรารภ

คำปรารภเป็นอารัมภบทของกฎหมายที่มีขึ้นด้วยความมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

๑.๑ แสดงพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ด้วยความเห็นชอบขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ โดยพระราชบัญญัตินั้นได้ผ่านการพิจารณาตามกระบวนการนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

๑.๒ แจ้งให้ทราบว่ากฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับนั้น เป็นกฎหมายใหม่ที่ไม่เคยมีการใช้บังคับมาก่อน หรือเป็นเพียงกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ หรือเป็นกฎหมายที่ปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ หรือเป็นกฎหมายยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ โดยเริ่มด้วยถ้อยคำว่า “โดยที่เป็นการสมควร...”

๑.๓ เพื่อให้ทราบว่าพระราชบัญญัติฉบับนั้นมีบทบัญญัติเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติมาตราใดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*

๒. แบบกฎหมาย

แบบกฎหมายในส่วนของคำปรารภตาม ๑.๑ นั้น ในขั้นที่ยังเป็นร่างพระราชบัญญัติ จะไม่มีการใส่ข้อความใด ๆ ในส่วนนี้ไว้ เมื่อร่างพระราชบัญญัติได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว ความในส่วนนี้จะกำหนดขึ้นในขั้นตอนการจัดทำพระราชบัญญัติเพื่อทูลเกล้าฯ พระมหากษัตริย์เพื่อลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นกฎหมาย และจะปรากฏในพระราชบัญญัติที่ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งแบบกฎหมายทั่วไปปรากฏเป็นดังนี้

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

.....
.....
.....

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

*ปัจจุบันเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

บทที่ ๒

ส่วนกรณีตาม ๑.๒ และ ๑.๓ นั้น ต้องกำหนดไว้ตั้งแต่ในชั้นยกร่างพระราชบัญญัติ เพื่อให้ทราบในเบื้องต้นว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นกฎหมายที่มีหลักการสำคัญอย่างไร และมีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติมาตราใดของรัฐธรรมนูญ แต่โดยที่ได้นำหัวข้อเรื่องบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวแยกศึกษาต่างหากไว้ในส่วนที่ ๔ ของบทนี้ ดังนั้น รายงานการศึกษาวิจัยส่วนนี้จึงเสนอแต่เฉพาะแบบกฎหมายของคำปรารภในส่วนของ ๑.๒ เท่านั้น

๒.๑ สรุปสาระสำคัญของแบบกฎหมาย

(ก) หลัก

คำปรารภจะกำหนดให้ทราบว่าสมควรมีกฎหมายว่าด้วยเรื่องใดหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือยกเลิกกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด

(ข) ข้อยกเว้น

คำปรารภของกฎหมายบางฉบับนอกจากจะกำหนดให้ทราบว่าสมควรมีกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด หรือยกเลิกกฎหมายว่าด้วยเรื่องใดแล้ว มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดจุดประสงค์ของการตรากฎหมายแทนการระบุว่าเป็นการมี แก้ไข ปรับปรุง ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด เพื่อให้เกิดความชัดเจน ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับว่าการกำหนดโดยระบุกฎหมายว่าด้วยเรื่องใดกับจุดประสงค์ของการตรากฎหมายอย่างใดทำให้สามารถเข้าใจได้ดีกว่ากัน

๒.๒ รูปแบบของกฎหมาย

(ก) รูปแบบหลัก

(๑) กรณีคำปรารภของพระราชบัญญัติฉบับแรก

แบบที่ ๑

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วย.....

รูปแบบนี้จะนำมาใช้กับคำปรารภของกฎหมายที่ตราเป็นพระราชบัญญัติฉบับแรก หรือตราพระราชบัญญัติเพื่อยุบรวมกฎหมายหลายฉบับโดยกำหนดหลักการขึ้นใหม่ ซึ่งอาจมีการนำเนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับเดิมมากำหนดไว้ด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งและค่าเสียหายจากเรือโดนกัน พ.ศ.

๒๕๔๘

“โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางแพ่งและค่าเสียหายจากเรือโดนกัน”

แบบที่ ๒

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย.....

รูปแบบนี้นำมาใช้กับคำปรารภของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเนื่องจากแม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้พระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแต่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ดังนั้น คำปรารภของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจึงต้องระบุด้วยว่าเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

พ.ศ. ๒๕๔๒

“โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน”

(ข) กรณีพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

แบบที่ ๑

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย.....

รูปแบบนี้จะนำมาใช้กับคำปรารภของกฎหมายที่ตราเป็นพระราชบัญญัติ เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติและพระราชกำหนด

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๖
“โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก”

แบบที่ ๒

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย.....

รูปแบบนี้จะนำมาใช้กับคำปรารภของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เนื่องจากแม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้พระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย แต่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในกรณีการแก้ไขกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงต้องกำหนดว่าเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓
“โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา”

แบบที่ ๓

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย.....

รูปแบบนี้จะนำมาใช้กับคำปรารภของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันประมวลกฎหมาย ได้แก่ ประมวลรัษฎากร ประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๔๙

“โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

(ค) กรณีพระราชบัญญัติปรับปรุง

แบบที่ ๑

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย.....

รูปแบบนี้จะนำมาใช้กับคำปรารภของกฎหมายที่ตราเป็นพระราชบัญญัติ เพื่อ
ต้องการปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด ประกาศของคณะปฏิวัติ และ
คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕
“โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประถมศึกษา”

แบบที่ ๒

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย.....

รูปแบบนี้จะนำมาใช้กับคำปรารภของกฎหมายที่ตราเป็นพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญเพื่อต้องการปรับปรุงกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

แบบที่ ๓

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย..... และกฎหมายว่าด้วย.....

บทที่ ๒

รูปแบบนี้จะนำมาใช้กับคำปรารภของกฎหมายที่ตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อต้องการปรับปรุงกฎหมายหลายฉบับ และนำมารวมเป็นกฎหมายฉบับเดียว ทั้งนี้ จะต้องคงหลักการตามกฎหมายเดิมไว้เพียงแต่ปรับปรุงหลักเกณฑ์ใหม่

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒

“โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกาและกฎหมายว่าด้วยเรื่องรางวัลทุกข์”

(ง) กรณีพระราชบัญญัติยกเลิก

โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมาย.....

รูปแบบนี้จะนำมาใช้กับคำปรารภของกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อต้องการยกเลิกกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๔๖

“โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน”

(๒) รูปแบบข้อยกเว้น

คำปรารภของกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้นรูปแบบหลักนั้น ไม่อาจกำหนดรูปแบบที่แน่นอนได้ เนื่องจากเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาระและหลักการของกฎหมายในแต่ละกรณีที่มีความแตกต่างกัน เช่น กรณีการออกกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานของรัฐ ต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยหรือรัฐวิสาหกิจ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งการควบคุมและการกำกับดูแลหน่วยงานของรัฐ ซึ่งแตกต่างกันตามลักษณะและประเภทของหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น คำปรารภจึงจำเป็นต้องมีความที่แสดงแตกต่างกัน รูปแบบของคำปรารภที่กำหนดจึงแตกต่างจากรูปแบบหลัก แต่อย่างไรก็ดี ก็ยังคงต้องเป็นไปตามหลักการทั่วไป คือ ระบุอย่างถูกต้องและครบถ้วนชัดเจน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗
“โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏขึ้นแทนสถาบันราชภัฏ”
- พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕
“โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย”

นอกจากนี้ บางกรณีที่ใช้คำปรารภที่มีได้เป็นไปตามรูปแบบหลัก เช่น กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ จะใช้คำปรารภว่าแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติฉบับใด ลงวันที่เท่าใด เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยมีได้ใช้คำปรารภว่าแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด เนื่องจากประกาศของคณะปฏิวัติบางฉบับมิได้เป็นกฎหมายที่รวบรวมบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้ทั้งหมด จึงไม่อาจกำหนดให้ชัดเจนได้ว่าประกาศของคณะปฏิวัติเป็นกฎหมายว่าด้วยเรื่องใด ดังนั้น จึงจะไม่นำรูปแบบหลักมาใช้

ตัวอย่างเช่น

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒ ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับคำปรารภ

จากการตรวจสอบพระราชบัญญัติต่าง ๆ ในอดีตจนถึงที่ยังใช้บังคับในปัจจุบัน พบว่า แต่เดิมมีการเขียนคำปรารภอยู่มากมายหลายแนวทาง โดยในแต่ละแนวทางมีลักษณะเฉพาะ วิวัฒนาการและมีเหตุผลความเป็นมาที่แตกต่างกัน รวมทั้งได้เปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดตามยุคตามสมัย กล่าวคือ ในอดีตจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้มีแนวการเขียนคำปรารภที่ยาว ทั้งนี้ เพื่อจะกล่าวถึงเหตุผลความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ เพื่อให้ประชาชนผู้อ่านได้กฎหมายเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเหตุใดจึงมีความจำเป็นต้องประกาศใช้บังคับกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งต่อมาก็ได้กลายเป็นเครื่องมือในการค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายได้เป็นอย่างดี

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติขนาดเกวียน พระพุทธศักราช ๒๔๕๙

“มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า ตามหัวเมืองในสยามรัฐเดิมมีเกวียนที่ใช้เป็นพาหนะ ในการเดินทาง และ บรรทุกสินค้าเป็นประโยชน์อยู่เป็นอันมาก แต่เกวียนเหล่านั้นบางเมืองทำขนาดระหว่างล้อต่างกัน ไม่ สามารถจะนำไปใช้ในทางบางเมืองได้ เป็นความลำบากขัดข้องอยู่ ทรงพระราชดำริเห็นว่า ถ้าให้ เกวียนทั้งปวงมีขนาดระหว่างล้อเดินทางร่วมติดต่อกันได้ จะเป็นประโยชน์แก่พลเมืองในการไปมา ค้าขายยิ่งขึ้นเป็นอันมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สอบสวนได้ขนาดทางเกวียนที่มีอยู่เป็น ขนาดกลางโดยมากแล้วตามหัวเมืองในพระราชอาณาจักร ว่าขนาดทางเกวียนกว้าง ๑ เมตร ๔๕ เซนติเมตร นั้นเป็นขนาดสามัญ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานปกครองท้องที่ ชี้แจงให้เจ้าของเกวียนจัดการแก้ไขเกวียนที่ยังไม่ได้ขนาดนั้นเป็นขนาดระหว่างล้อทั้ง ๒ ข้าง กว้าง ๑ เมตร ๔๕ เซนติเมตร ได้โดยมากแล้ว แต่ทรงพระราชดำริเห็นว่า ควรให้วางขนาดระหว่างล้อเกวียน ไว้เสียให้เป็นหลักฐาน เมื่อผู้ใดจะสร้างเกวียนใหม่ก็ดี หรือจะแก้ไขขนาดเกวียนเก่าที่มีอยู่แล้วก็ดี จะได้แก้ไขเป็นขนาดเดียวกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้”

นอกจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังมีพระราชบัญญัติอื่นที่ปรากฏคำปรารภเป็นข้อความที่ยาวเช่นกัน เช่น พระราชบัญญัติสำหรับกำจัดผักตบชวา พ.ศ. ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติรักษาช้างป่า พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ เป็นต้น

นอกจากนี้ คำปรารภของกฎหมายฉบับแรกโดยหลักจะไม่มีคำว่า “ให้” ในประโยคที่ว่า “โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วย.....” เพราะเมื่อพิจารณาความในส่วนแรกที่ว่า “...มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า...” ได้มีคำว่า “ให้” อยู่แล้ว ดังนั้น เพื่อมิให้ประโยคถัดมาซึ่งได้แก่ “โดยที่เป็นการสมควร...” ใช้คำว่า “ให้” ซ้ำกันอีก ประโยคดังกล่าวจึงควรต้องเขียนว่า “โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วย.....” แต่อย่างไรก็ดี ปรากฏว่ากฎหมายหลายฉบับได้มีคำปรารภซึ่งใช้ประโยคที่ว่า “โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วย.....” ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งกำหนดคำปรารภไว้ว่า “โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการบริหารหนี้สาธารณะ” เป็นต้น

ส่วนที่ ๔

บทที่ ๒

บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
ตามรัฐธรรมนูญ

๑. ความมุ่งหมายของการกำหนดบทบัญญัติ

บทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมีขึ้นด้วยความมุ่งหมายดังต่อไปนี้

๑.๑ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๙^๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งบัญญัติให้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และกฎหมายนี้ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ด้วย

๑.๒ เพื่อประกาศหรือแสดงให้ทราบโดยทั่วไปว่า พระราชบัญญัติที่ใช้บังคับนั้น มีบทบัญญัติบางมาตราที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยระบุอย่างชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองไว้และให้อำนาจในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวในมาตราใด

๒. แบบกฎหมาย

โดยที่บทบัญญัติมาตรา ๒๙ ดังกล่าวมีความในทำนองเดียวกับมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังนั้น แบบกฎหมายในการอ้างบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนี้ จึงยึดถือตามรูปแบบและแนวทางเดียวกันกับที่กำหนดไว้สำหรับกรณีของมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งแยกข้อพิจารณาได้ ดังนี้

^๑มาตรา ๒๙ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

บทที่ ๒

๒.๑ สาระสำคัญของแบบกฎหมาย

ให้พิจารณาเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติเสียก่อนว่า เป็นร่างพระราชบัญญัติ ฉบับแรก หรือฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

(ก) กรณีเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแรก จะต้องพิจารณาต่อไปว่าเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินั้นทั้งฉบับว่า มีบทบัญญัติใดที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือไม่ และเป็นสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติมาตราใดของรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้วจึงอ้างบทบัญญัติมาตรานั้นในบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญในร่างพระราชบัญญัติที่ยกอ้างดังกล่าว ซึ่งการอ้างบทบัญญัติใดบ้างนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ) ได้เคยวางแนวคำวินิจฉัยไว้ในบันทึก เรื่อง การวางแบบกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เรื่องเสรีที่ ๕๕๔/๒๕๔๒) ว่า จะต้องอ้างเฉพาะมาตราในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยเท่านั้น เช่น มาตรา ๓๑ วรรคสาม มาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๓๖ วรรคสอง มาตรา ๓๗ วรรคสอง มาตรา ๓๙ วรรคสองและวรรคสี่ มาตรา ๔๔ วรรคสอง มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ วรรคสอง มาตรา ๕๑ มาตรา ๖๔ เป็นต้น

(ข) กรณีเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

กรณีเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม นั้น เนื่องจากบทเฉพาะกาลตาม มาตรา ๓๓๕ (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติไว้ว่า กฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ไม่ต้องมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญในร่างพระราชบัญญัติด้วย เว้นแต่เป็นการตรากฎหมายขึ้นใหม่ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย การดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา ๒๙ ด้วย ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม จึงต้องมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญในร่างพระราชบัญญัติด้วย โดยจะต้องพิจารณาว่าเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทั้งฉบับว่า มีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ถ้ามีก็จะต้องอ้างมาตราในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยเช่นกัน

เดิมมีแนวทางปฏิบัติในการกำหนดบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเป็นสองแนวทาง คือ

(๑) **แนวทางที่หนึ่ง** ให้อ้างเฉพาะมาตราของรัฐธรรมนูญที่ปรากฏในคำปรารภของพระราชบัญญัติเดิมทุกมาตรา โดยไม่ต้องพิจารณาเนื้อหาของพระราชบัญญัติ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติเดิมมีการอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไว้แล้ว การอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญนั้นให้นำบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญที่ได้เคยอ้างไว้ทั้งหมดมาอ้างไว้ในฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ต้องพิจารณาเนื้อหาของฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอีกว่ามีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญด้วยหรือไม่ เว้นแต่มีการแก้ไขมาตราเดิมหรือมีการเพิ่มเติมมาตราขึ้นใหม่ และเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญด้วย ก็ให้เพิ่มมาตามรัฐธรรมนูญในการอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งทำให้ทราบได้ว่าพระราชบัญญัติทุกฉบับไม่ว่าฉบับเดิมหรือฉบับที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญในเรื่องใดบ้าง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความครบถ้วนของพระราชบัญญัติฉบับนั้น

หากพระราชบัญญัติเดิมยังไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไว้เลยจะต้องพิจารณาต่อไปว่าเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนั้น ทั้งฉบับ (และที่แก้ไขใหม่) จะต้องอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตราใดบ้าง แล้วนำบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญนั้นทุกมาตรา มาบัญญัติไว้ในคำปรารภของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายทราบว่ามีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญในเรื่องใดบ้างหรือไม่

เหตุผลของแนวทางแรกนี้ คือต้องการให้เกิดความครบถ้วนของการอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัตินั้น ๆ โดยไม่ต้องการแยกพิจารณาพระราชบัญญัติเป็นรายฉบับอีก แม้เนื้อหาของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับเดิม และการอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอาจไม่สอดคล้องกับเนื้อหาของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนั้น เช่น ไม่มีมาตราใดจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

(๒) **แนวทางที่สอง** ให้อ้างมาตราของรัฐธรรมนูญในคำปรารภของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาแต่เฉพาะเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้นว่ามีมาตราใดจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ และไม่ต้องกลับไปพิจารณาพระราชบัญญัติฉบับเดิมว่ามีการอ้างไว้แล้วหรือไม่

กรณีมีการอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไว้แล้ว

บทที่ ๒

ให้อำนาจตราของรัฐธรรมนูญในคำปรารภของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาเฉพาะเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น กล่าวคือ หากพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดของพระราชบัญญัติฉบับเดิม ที่มีการอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้แล้ว ให้นำบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญที่ได้เคยอ้างไว้เดิมทั้งหมดมาบัญญัติในฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอีก

หากพระราชบัญญัติเดิมยังไม่มี การอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไว้เลย เพราะเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งไม่ต้องมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญในร่างพระราชบัญญัติด้วยนั้น จะต้องพิจารณาต่อไปว่าเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม จำต้องอ้างบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตราใดบ้างหรือไม่ ถ้ามีความจำเป็นต้องอ้างจึงนำบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญนั้นทุกมาตรา มาบัญญัติไว้ในคำปรารภของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว โดยไม่ต้องพิจารณาต่อไปว่าเนื้อหาของพระราชบัญญัติเดิมอีก

ตามแนวทางที่สองนี้ มีเหตุผลว่า ถ้อยคำที่ใช้ว่า “พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา... และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” นั้น คำว่า “พระราชบัญญัตินี้...” ของคำปรารภที่เป็นที่มาของอำนาจในการตราพระราชบัญญัติแต่ละฉบับนั้น หมายถึง “พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนี้...” เท่านั้น ดังนั้น การอ้างมาตราของรัฐธรรมนูญในคำปรารภของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม จึงต้องพิจารณาแต่เฉพาะเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนั้นเท่านั้นว่ามีมาตราใดจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ และไม่ต้องกลับไปพิจารณาพระราชบัญญัติฉบับเดิม

สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกาได้พิจารณาแนวปฏิบัติทั้งสองแนวทางแล้ว ก็ได้กำหนดเป็นที่ยุติให้ถือปฏิบัติตามแนวทางที่สองดังกล่าว

๒.๒ รูปแบบของกฎหมาย

ประธานรัฐสภาได้มีคำสั่งรัฐสภาที่ ๓/๒๕๔๒ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๒ แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อหาข้อยุติการกำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการระบุ

บทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกของทั้งสองสภา คณะกรรมการ ดังกล่าวได้กำหนดแบบการเขียนบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและได้มีมติให้เขียนไว้ในวรรคสองของคำปรารภ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เห็นชอบกับแนวทางดังกล่าว ดังนั้น ในที่สุดจึงได้ข้อยุติแล้วว่า จะปรากฏอยู่ในส่วนของวรรคสองของคำปรารภก่อนถึงในส่วนเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติเท่านั้น และให้ใช้ถ้อยคำดังนี้

พระราชบัญญัติ/พระราชกำหนด/พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา.. และมาตรา.. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ดังนั้น รูปแบบกฎหมายของการอ้างบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงมีดังนี้

(ก) พระราชบัญญัติฉบับแรก / พระราชกำหนด

บทจำกัดสิทธิอยู่ในวรรคสองของคำปรารภก่อนเนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา.. มาตรา.. และมาตรา.. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗
- พระราชบัญญัติวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๔๗

พระราชกำหนดนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔

(ข) พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพอยู่ในวรรคสองของคำปรารภเช่นเดียวกัน โดยพิจารณาแต่เฉพาะเนื้อหาของบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗

อย่างไรก็ดี อาจพบพระราชบัญญัติบางฉบับที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่ใช้ดังกล่าวแตกต่างจากแบบกฎหมายที่กล่าวมาหลายลักษณะ เนื่องจากเป็นพระราชบัญญัติที่มีการที่ประกาศใช้บังคับก่อนที่จะได้มีการกำหนดแบบการเขียนบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

(ค) พระราชบัญญัติยกเลิก

ไม่ต้องมีบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากการตราพระราชบัญญัตินั้น เป็นการยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายเดิมที่ใช้บังคับอยู่ จึงไม่มีการกำหนดเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดแบบกฎหมาย

ในระยะแรกก่อนที่จะมีการกำหนดแบบกฎหมายมาตรฐานในเรื่องนี้ รัฐสภาได้กำหนดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ใน “คำปรารภ” ของร่างพระราชบัญญัตินั้น ๆ เพราะเห็นว่า “คำปรารภ” เป็นส่วนสำคัญส่วนแรกของ

กฎหมายที่แสดงหรือบอกให้ทราบถึงเจตนารมณ์ ความเป็นมาหรือสาเหตุที่ต้องตรากฎหมายนั้น ๆ ออกมา ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑) พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ ได้บัญญัติไว้ในคำปรารภ ดังนี้

“โดยที่เป็นการสมควรให้เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่... ประกอบกับมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

๒) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยบัญญัติไว้ในคำปรารภ ดังนี้

“โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค อันเป็น การจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ซึ่งมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

๓) พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยบัญญัติไว้ในคำปรารภ ดังนี้

“โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล อันจะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ซึ่งมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา (นายอัคราทร จุฬารัตน) เห็นว่า โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๙ ได้บัญญัติให้การตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลต้องระบอบทบัญญัติที่ให้อำนาจตรากฎหมายเช่นนั้นไว้ด้วย ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่และมีผลทำให้ต้องมีการกำหนดรูปแบบของกฎหมายแตกต่างจากที่เคยดำเนินการ ฉะนั้น เพื่อให้มีการกำหนดรูปแบบกฎหมายในลักษณะดังกล่าวให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและใช้เป็นแบบมาตรฐานการตรากฎหมายลักษณะดังกล่าวให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงอาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๑ แห่งระเบียบคณะกรรมการกฤษฎีกา ว่าด้วยการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๒๒ ขอให้ประธานกรรมการร่างกฎหมายทั้ง ๑๐ คณะ และเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นกรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ เพื่อประชุมปรึกษาหารือกำหนดแบบกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ) ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า “แนวทางที่เหมาะสมในการอ้างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญควรยกเว้นเป็นอีกมาตราหนึ่งในพระราชบัญญัติเพื่อระบุว่าพระราชบัญญัตินั้นเป็นเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพหรือมี

บทที่ ๒

ส่วนเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเรื่องใดบ้าง” โดยมีเหตุผลว่า

(ก) หากจะมีการอ้างไว้ในเหตุผลประกอบร่างกฎหมายแล้ว อาจจะมีปัญหาได้แย้งได้ว่าเป็นการไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้องได้ เนื่องจากเหตุผลประกอบร่างกฎหมาย (ส่วนที่เป็นหมายเหตุท้ายกฎหมาย)^๒ นั้น มิได้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย

(ข) การอ้างไว้ใน “คำปรารภ” นั้น เห็นว่ายังไม่เหมาะสมอยู่บ้างบางประการ ดังนี้

(๑) เนื่องจากการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น รัฐธรรมนูญให้อำนาจอธิปไตย (การตราพระราชบัญญัติ) เป็นอำนาจของรัฐสภา การตราพระราชบัญญัติจึงไม่จำเป็นต้องอ้างบทอาศัยอำนาจใดอีก ส่วนการที่มาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น เป็นหลักเกณฑ์จำกัดการใช้อำนาจของรัฐสภาว่าในการตรากฎหมายจะต้องอยู่ในกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น ดังนั้น การอ้างในคำปรารภว่าอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญจึงไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายดังกล่าว

(๒) การอ้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไว้ในคำปรารภอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเนื้อหาของพระราชบัญญัติว่า ร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่อ้างไว้เท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้นทุกกรณีไป เพราะพระราชบัญญัติฉบับหนึ่ง ๆ ปกติจะมีเนื้อหาปนกันระหว่างบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และที่มีได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ส่วนมาตราที่จะต้องยกอ้างขึ้นใหม่นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ) เห็นว่า เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้กฎหมาย สมควรกำหนดมาตราดังกล่าวไว้ในส่วนต้นของร่างกฎหมาย โดยอยู่ถัดจากมาตราเกี่ยวกับวันใช้บังคับกฎหมาย (และในกรณีที่เป็นพระราชบัญญัติซึ่งมีการยกเลิกพระราชบัญญัติก่อน ๆ ก็จะต้องอยู่ถัดจากมาตรายกเลิกพระราชบัญญัติอื่น ๆ นั้น)

สำหรับเนื้อหาของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใด ซึ่งตรารขึ้นโดยอาศัยอำนาจมาตราใดของรัฐธรรมนูญ

อนึ่ง บทบัญญัติมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีแนวทางมาจากมาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งกฎหมายต่าง ๆ ของเยอรมนีที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะบัญญัติอ้างถึงข้อจำกัดในการใช้อำนาจอธิปไตยดังกล่าว

^๒ปรากฏเป็นหมายเหตุผนวกท้ายพระราชบัญญัติเมื่อลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งได้แก่ส่วนของ “เหตุผล” ในบันทึกหลักการเหตุผลดังกล่าวมาแล้วในส่วนที่ ๑ ของบทนี้ - คณะผู้วิจัย

ไว้ในมาตราที่แยกต่างหากอันตรงกับแนวทางที่กล่าวข้างต้น (เรื่องเสร็จที่ ๘๖/๒๕๔๑)

คณะรัฐมนตรีได้รับทราบตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา รายงานความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ) เกี่ยวกับการวางแบบกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้กำหนดรูปแบบการร่างกฎหมายในเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและสอดคล้องกับมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และแจ้งเวียนให้ส่วนราชการทราบและถือปฏิบัติ และฝ่ายบริหารก็ได้มีการออกพระราชกำหนด โดยมีรูปแบบตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาวางไว้ ได้แก่

(๒.๑) พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒ ทวิ แห่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๒ ทวิ พระราชกำหนดนี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”

(๒.๒) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕

“มาตรา ๓ ทวิ พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคสถาน สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”

(๒.๓) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๓ ทวิ พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคสถาน สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”

บทที่ ๒

จากการที่มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องของแนวทางหรือรูปแบบดังกล่าว ประกอบกับ ประธานคณะกรรมการธิการร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๑ กราบเรียนประธานรัฐสภา เรื่อง ขออนุเคราะห์ตั้งคณะทำงานร่วมกันของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เนื่องจากที่ประชุมร่วมกันของคณะกรรมการธิการร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. มีความเห็นแตกต่างกันในการที่จะระบุมাত্রาตามความในมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญว่า “ควรระบุไว้ในส่วนใดของร่างพระราชบัญญัติ” ประธานรัฐสภาจึงได้มีคำสั่งรัฐสภาที่ ๑๙/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๑ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย ให้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการพิจารณากำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายได้เสนอรายงานผลคณะกรรมการพิจารณากำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย

คณะกรรมการพิจารณากำหนดรูปแบบฯ พิจารณาแล้ว มีความเห็นดังนี้

๑) คณะกรรมการฯ เห็นด้วยกับคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ที่ว่าไม่เป็นการสมควรที่จะบัญญัติไว้ในเหตุผลท้ายพระราชบัญญัติ เพราะเหตุผลนั้นเป็นเหตุผลของการเสนอกฎหมายและมิใช่เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย

๒) ต่อความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ที่ให้มีการบัญญัติไว้ในคำปรารภ มีความไม่เหมาะสมบางประการนั้น คณะกรรมการฯ มีความเห็นดังนี้

- ในประเด็นที่ว่า “โดยที่อำนาจในการตราพระราชบัญญัติเป็นอำนาจของรัฐสภา การตราพระราชบัญญัติจึงไม่จำเป็นต้องอ้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” นั้น เป็นความจริงเฉพาะเมื่อประเทศอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติในลักษณะของมาตรา ๒๙ แต่ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นการบังคับไว้ในมาตรา ๒๙ ให้ต้องอ้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงต้องหมายความว่า ภายใต้รัฐธรรมนูญปัจจุบัน อำนาจในการตราพระราชบัญญัติของรัฐสภาถูกจำกัดลงกว่าที่เคยมีมา ข้อจำกัดดังกล่าวคือการบังคับให้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องระบุมাত্রาของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในวรรคสองของมาตรา ๒๙ ว่า “ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย” หลักกฎหมายที่ว่า ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตราพระราชบัญญัติได้โดยไม่ต้องอ้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจึงเป็นอันใช้ไม่ได้ภายใต้รัฐธรรมนูญปัจจุบัน

ตามแบบแห่งการตรากฎหมาย ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ หรือแม้แต่ประกาศ นั้น เมื่อใดที่จะต้องอ้างถึงที่มาแห่งอำนาจ จะเขียนไว้ในคำปรารภทั้งสิ้น และไม่เพียงแต่กฎหมายของฝ่ายบริหารเท่านั้น แม้แต่ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ ของฝ่ายนิติบัญญัติ ก็เขียนไว้ในคำปรารภเช่นกัน (ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และกฎหรือระเบียบที่ฝ่ายนิติบัญญัติออกใช้บังคับ)

- ในประเด็นที่ว่า “การอ้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไว้ในคำปรารภอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการจัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามที่อ้างไว้เท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้นทุกกรณีไป” นั้น คณะกรรมการฯ เห็นว่าการที่จะเกิดความเข้าใจผิดดังเช่นว่านั้นได้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับถ้อยคำแห่งการเขียนคำปรารภ ซึ่งไม่ว่าจะเขียนไว้ในคำปรารภหรือมาตราหนึ่งมาตราใด ถ้าไม่ระมัดระวังถ้อยคำให้ดี ก็ย่อมเกิดความเข้าใจผิดได้เช่นเดียวกัน ดังเห็นได้ในพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งให้เพิ่มความ เป็นมาตรา ๒ ทวิ ว่า “พระราชกำหนดนี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” ถ้อยคำดังกล่าว แม้จะบัญญัติเป็นมาตราหนึ่ง ก็ย่อมอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้เช่นเดียวกันว่า กฎหมายทั้งฉบับ เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ทั้ง ๆ ที่ในพระราชกำหนดดังกล่าวมีหลายส่วนมิได้ เป็นการจำกัดสิทธิเช่นนั้น

๓) นอกจากคณะกรรมการฯ จะไม่เห็นชอบด้วยกับเหตุผลของคณะกรรมการกฤษฎีกา ดังกล่าวข้างต้นแล้ว คณะกรรมการฯ ยังมีความเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะบัญญัติไว้ในคำปรารภ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

- โดยหลักการตรากฎหมายของไทยนั้น บทบัญญัติต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เป็นมาตราต่าง ๆ ล้วนแต่มีสภาพบังคับแห่งกฎหมาย และเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับสาระแห่งกฎหมายนั้น ๆ การนำถ้อยคำที่อ้างถึงที่มาแห่งอำนาจตามรัฐธรรมนูญมาบัญญัติเป็นมาตราหนึ่ง ย่อมจะขัดกับหลักดังกล่าว

- การอ้างที่มาแห่งอำนาจเพื่อจะกระทำการใดการหนึ่ง ย่อมเป็นการสมควรที่จะอ้างเสีย ให้เสร็จสิ้นก่อนที่จะกระทำการนั้นมิใช่กระทำไปบางส่วนแล้วจึงมาอ้างที่มาแห่งอำนาจ ในเมื่อรัฐธรรมนูญ บัญญัติว่าการตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ จะต้องระบุบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย ย่อมหมายความว่ารัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นเงื่อนไขที่จะต้องปฏิบัติ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติจึงต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามเงื่อนไขนั้นเสียก่อนจึงจะดำเนินการต่อไปได้ การเขียนไว้ในคำปรารภ จึงเป็นการสอดคล้องกับหลักการดังกล่าว ตรงกันข้าม หากไปบัญญัติไว้ในมาตราหนึ่งมาตราใด ย่อมขัดกับหลักดังกล่าว (จะบัญญัติไว้ในมาตรา ๑ ซึ่งเป็นเรื่องชื่อพระราชบัญญัติ ก็ย่อมทำไม่ได้ เพราะ การกำหนดให้เรียกกฎหมายนั้นว่าอย่างไรย่อมต้องมาก่อน มิฉะนั้นจะเรียกกฎหมายนั้นว่าอย่างไร)

บทที่ ๒

- โดยวัตถุประสงค์แห่งคำปรารภนั้น เป็นเรื่องที่ประสงค์จะบอกกล่าวให้ประชาชนทราบถึงที่มา ความจำเป็น และเป้าหมายแห่งการตราพระราชบัญญัตินั้น ในทางปฏิบัติ เมื่อมีความจำเป็นต้องอ้างที่มาแห่งอำนาจ ก็จะบัญญัติไว้เสียทีเดียวในคำปรารภนั้น ซึ่งบังเอิญที่ผ่านมาเป็นเรื่องของฝ่ายบริหารเสียทั้งสิ้น ส่วนการตราพระราชบัญญัติไม่มีความจำเป็นต้องอ้างที่มาแห่งอำนาจ มาบัดนี้เมื่อเกิดความจำเป็นที่จะต้องอ้างถึงที่มาแห่งอำนาจ ทำนองเดียวกัน จึงไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องทำให้แตกต่างกันออกไป

- บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง มิได้ใช้เฉพาะกับการตราพระราชบัญญัติเท่านั้น หากแต่ใช้กับกฎหมายทุกชนิดรวมทั้งพระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา และกฎหรือข้อบังคับด้วย หากนำมาบัญญัติไว้เป็นมาตราหนึ่งต่างหาก ย่อมจะเกิดความลักลั่น และเป็นกรกล่าวถึงเรื่องเดียวกันในที่ ๒ แห่งในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างที่เห็นได้ในพระราชกำหนดที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามรูปแบบที่คณะกรรมการกฤษฎีกากำหนดขึ้น ซึ่งข้อความที่อ้างถึงที่มาแห่งอำนาจถึง ๒ แห่ง กล่าวคือ ในคำปรารภ ได้บัญญัติว่า “อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้” และไปบัญญัติไว้เป็นมาตรา ๓ ทวิ ความว่า “พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคสถานสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๕ วรรคสอง ฯลฯ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” (พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑)

- เมื่อนำความดังกล่าวไปบัญญัติไว้เป็นมาตราหนึ่งต่างหาก เมื่อเป็นกรณีเป็นกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเก่า (ซึ่งออกมาภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับเก่า ซึ่งไม่มีบทบัญญัติให้ต้องอ้างที่มาแห่งอำนาจในการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ) เมื่อกำหนดขึ้นเป็นเอกเทศจึงเกิดปัญหาว่ามาตราเอกเทศนั้นมีฐานะอย่างไรเมื่อรวมกับกฎหมายแม่ ทางออกที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาทำก็คือ สร้างเป็นมาตราสอดแทรกเข้าไปในกฎหมายแม่ (ดังเช่นพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งได้บัญญัติไว้เป็นมาตรา ๓ ทวิ ของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕) จึงกลายเป็นว่าพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ทั้งฉบับ ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ วรรคสอง ซึ่งในขณะนั้น คือปี ๒๕๐๕ มาตราต่างๆ ดังกล่าวในรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องที่อ้างถึงแต่อย่างใด ความสับสนย่อมจะเกิดขึ้นว่ากฎหมายอ้างรัฐธรรมนูญผิด และผู้ใช้กฎหมายคงจะสงสัยว่าเหตุใดจึงต้องมีมาตรา ๓ ทวิ ตรงกันข้ามถ้านำความดังกล่าวเขียนไว้เสียในคำปรารภ ปัญหาดังกล่าวย่อมจะไม่เกิดขึ้น และไม่เป็นการไปกระทบถึงกฎหมายแม่ที่ออกมาใช้ก่อนหน้านี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการฯ จึงมีความเห็นว่าการอ้างที่มาแห่งอำนาจในการตรากฎหมายที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สมควรที่จะอ้างไว้ในคำปรารภที่รัฐสภาได้เคยพิจารณาให้ความเห็นชอบพระราชบัญญัติไปก่อนหน้านี้หลายฉบับแล้ว

สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแล้วเห็นว่า การอ้างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญควรยกเว้นเป็นอีกมาตราหนึ่งในพระราชบัญญัติเพื่อระบุว่าพระราชบัญญัตินั้นเป็นเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเรื่องใดบ้าง แต่วุฒิสภาพิจารณาแล้ว เห็นว่าการอ้างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญควรที่จะอ้างไว้ในคำปรารภประธานรัฐสภา จึงได้มีคำสั่งรัฐสภาที่ ๓/๒๕๔๒ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๒ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อหาข้อยุติการกำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการเพื่อหาข้อยุติการกำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย เห็นชอบให้ระบุการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ในวรรคสองของคำปรารภ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เห็นชอบการกำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ตามนัยมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยให้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตราภาษานั้นไว้ในวรรคสองของคำปรารภ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกันกับรูปแบบร่างพระราชบัญญัติซึ่งผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว และให้กระทรวง ทบวง กรม ถือปฏิบัติในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทำนองนี้ต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป โดยร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีได้เสนอไปยังสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร (ปสส.) รับไปพิจารณาดำเนินการประสานกับสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอแก้ไขให้สอดคล้องกับรูปแบบดังกล่าวสำหรับร่างพระราชบัญญัติที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของ ปสส. และร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแก้ไขตามควรแก่กรณี โดยให้สอดคล้องกับรูปแบบที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ

ดังนั้น ในปัจจุบันจึงได้ข้อยุติแล้วว่า บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญจะปรากฏอยู่ในส่วนของวรรคสองของคำปรารภเท่านั้น โดยใช้ถ้อยคำว่า “พระราชบัญญัติ/พระราชกำหนดนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา .. และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

บทที่ ๒

ส่วนที่ ๕ วันใช้บังคับกฎหมาย

๑. ความมุ่งหมายของบทบัญญัติวันใช้บังคับกฎหมาย

เพื่อกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายว่ามีผลใช้บังคับตั้งแต่เมื่อใด

๒. แบบกฎหมาย

๒.๑ สาระสำคัญของแบบกฎหมาย

(ก) หลัก

โดยทั่วไป วันใช้บังคับกฎหมายจะกำหนดให้ใช้บังคับในวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ประชาชนหรือผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายได้รับทราบล่วงหน้าว่า กฎหมายจะใช้บังคับหลังจากวันที่มีการลงประกาศกฎหมายโดยเปิดเผยในราชกิจจานุเบกษาแล้ว และถือได้ว่ามีความชัดเจนในระยะเวลาการใช้บังคับกฎหมายโดยจะเริ่มต้นใช้บังคับกฎหมายตั้งแต่วันที่ ๐๐.๐๑ นาฬิกา เป็นต้นไป

(ข) ข้อยกเว้น

อย่างไรก็ตาม กฎหมายบางฉบับมีความจำเป็นต้องกำหนดวันใช้บังคับเป็นวันอื่นนอกจากวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลและความจำเป็นของกฎหมายฉบับนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนโยบาย สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจหรือสังคม รวมทั้งความสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยในปัจจุบันมีการใช้ในกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ๑) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับทันที
- ๒) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับในอนาคต
- ๓) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับย้อนหลัง
- ๔) กรณีใช้ท้องที่เป็นตัวกำหนดวันใช้บังคับกฎหมาย
- ๕) กรณีที่กฎหมายบางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างจากวันประกาศใช้กฎหมายทั้งฉบับ

๒.๒ รูปแบบของกฎหมาย

(ก) รูปแบบหลัก

กรณีให้พระราชบัญญัติใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

การกำหนดเช่นนี้เพื่อต้องการให้ประชาชนทราบล่วงหน้าก่อนวันที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นเวลาหนึ่งวัน

(ข) รูปแบบข้อยกเว้น

(๑) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับทันที

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

สำหรับรูปแบบของวันใช้บังคับในลักษณะนี้โดยปกติแล้วจะเป็นกฎหมายที่มีความจำเป็นต้องใช้บังคับโดยเร่งด่วน เพราะมีเหตุผลความจำเป็นบางประการ เช่น

- ๑) เกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ของประเทศ
- ๒) การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศหรือเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ
- ๓) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ
- ๔) เป็นการคืนหรือให้สิทธิประโยชน์แก่บุคคลบางจำพวก

(๒) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับในอนาคต

แบบที่ ๑ ระบุวันเดือนปีที่พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับที่แน่นอน

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่... เป็นต้นไป

ส่วนใหญ่จะพบรูปแบบการกำหนดวันใช้บังคับในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับความจำเป็นของกฎหมายแต่ละฉบับและเหตุผลประกอบอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

บทที่ ๒

- ๑) วิโรกาสสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาหรือวันสำคัญทางศาสนา
- ๒) วันที่เริ่มต้นพุทธศักราชใหม่ หรือวันครบรอบระยะเวลาบัญญัติ คือ วันที่ ๑ มกราคม
- ๓) วันที่เริ่มต้นปีงบประมาณใหม่ คือ วันที่ ๑ ตุลาคม
- ๔) กฎหมายเดิมได้ถูกยกเลิกหรือสิ้นผลไป แต่มีความจำเป็นในการใช้มาตรการทางกฎหมายในเรื่องนั้นยังคงมีอยู่ กฎหมายใหม่ที่ออกต้องกำหนดวันใช้บังคับต่อเนื่องจากวันสิ้นผลของกฎหมายฉบับแรก
- ๕) วันอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น และเหตุผลความจำเป็นเฉพาะกรณีของทางราชการหรือหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติการตามกฎหมายนั้น ๆ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๐
“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นไป”
- พระราชบัญญัติรณกณฑ์ พ.ศ. ๒๕๒๒
“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นไป”
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๔๑
“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้นไป”

แบบที่ ๒ กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นช่วงระยะเวลาหนึ่ง

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

การกำหนดเช่นนี้จะไม่ระบุวันเดือนปีที่ใช้บังคับที่แน่นอน รูปแบบของการกำหนดระยะเวลาโดยทั่วไปจะเป็นการกำหนดให้มีผลใช้บังคับหลังจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยจะกำหนดเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งรูปแบบการกำหนดระยะเวลาส่วนใหญ่แล้วจะกำหนดเป็น “วัน” เสมอ เช่น สามสิบวัน หกสิบวัน เก้าสิบวัน หนึ่งร้อยยี่สิบวัน หนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือสามร้อยหกสิบวัน เป็นต้น (โดยเขียนเป็นตัวอักษรแทนตัวเลข) เพื่อที่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตาม

กฎหมายหรือผู้ต้องถูกบังคับตามกฎหมายจำเป็นต้องแก้ไขหรือมีเวลาในการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายลำดับรอง การจัดเตรียมสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ หรือการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อสามารถปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

(๓) กรณีให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับย้อนหลัง

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ... เป็นต้นไป

ลักษณะของการกำหนดวันใช้บังคับรูปแบบนี้จะต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

๑) กำหนดวันเดือนปีที่ใช้บังคับไว้แน่นอน ซึ่งเป็นวันก่อนวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา จะไม่มีการกำหนดเป็นช่วงระยะเวลาย้อนหลังไปในอดีตเป็นอันขาดเพื่อป้องกันปัญหาในการนับระยะเวลา

๒) มีเหตุผลความจำเป็นเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน หรือเพื่อความต่อเนื่องของสภาพบังคับหรือมาตรการทางกฎหมาย โดยกำหนดให้กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับต่อเนื่องจาก

บทที่ ๒

กฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกหรือสิ้นผลไป เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายย้อนหลังไปถึงช่วงเวลา
กฎหมายเก่าถูกยกเลิกและยังไม่มีกฎหมายใหม่มารองรับ

๓) การบัญญัติย้อนหลังจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญด้วย
กล่าวคือ ต้องไม่บัญญัติให้ใช้บังคับกฎหมายย้อนหลังให้เป็นโทษหรือเป็นผลร้ายแก่ผู้ได้รับผลของ
กฎหมายนั้นยิ่งกว่าโทษหรือผลร้ายที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นไป”

(๔) กรณีใช้ท้องที่เป็นตัวกำหนดวันใช้บังคับกฎหมาย

ลักษณะของการกำหนดวันใช้บังคับกรณีนี้ จะกำหนดท้องที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ
ในการใช้บังคับกฎหมาย โดยกฎหมายไม่ได้มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปทั่วราชอาณาจักรเหมือน
กฎหมายอื่น ๆ กรณีปกติ หากแต่จะมีผลใช้บังคับได้เฉพาะบางท้องที่เท่านั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒
กรณี คือ (๑) กำหนดให้กฎหมายมีผลใช้บังคับเฉพาะบางท้องที่ และถ้าจะกำหนดให้ใช้บังคับเพิ่มเติม
ในท้องที่อื่นใดก็จะระบุเป็นเงื่อนไขการกำหนดท้องที่เอาไว้ และ (๒) กำหนดวันใช้บังคับในลักษณะ
ทั่วไปเพื่อให้มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายแต่จะยังไม่ส่งผลใช้บังคับจนกว่าจะมีการกำหนดท้องที่ในภายหลัง

ทั้งนี้ ลักษณะของการกำหนดท้องที่ซึ่งปรากฏอยู่ในวันใช้บังคับกฎหมายนั้น ใน
ปัจจุบันจะแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

(๔.๑) กำหนดเงื่อนไขโดยการประกาศของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมาย

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับใน (กำหนดท้องที่) เมื่อพ้นกำหนด... วันนับแต่วัน
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สำหรับ (กำหนดท้องที่) อื่นนอกจากที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง การใช้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้
นี้ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...ประกาศ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับในเขตเทศบาล สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ฯลฯ

ฯลฯ

สำหรับองค์ประกอบรองท้องถิ่นอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่งและวรรคสองการใช้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศ”

(๔.๒) กำหนดวันใช้บังคับเป็นการทั่วไป แต่จะมีผลใช้บังคับเฉพาะท้องถิ่นใด จะกำหนดให้ตราเป็นกฎหมายลำดับรอง

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะใช้บังคับในท้องถิ่นใด มีบริเวณเพียงใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา/กฎกระทรวง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะใช้บังคับในท้องถิ่นใด มีบริเวณเพียงใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา”

(๕) กรณีที่กฎหมายบางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างจากวันใช้บังคับกฎหมายทั้งฉบับ

แบบที่ ๑ การกำหนดให้บางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับก่อน วันประกาศใช้กฎหมายทั้งฉบับ

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา.. มาตรา.. และมาตรา.. ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๔ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

แบบที่ ๒ การกำหนดให้บางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับหลังจากวันประกาศใช้กฎหมายทั้งฉบับ

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา .. มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๔ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่บทบัญญัติแห่งหมวด ๓ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นต้นไป”

การกำหนดรูปแบบวันใช้บังคับในลักษณะนี้จะมีแตกต่างไปจากรูปแบบอื่น ๆ โดยเป็นการกำหนดให้บางบทบัญญัติในกฎหมายฉบับนั้น ๆ มีผลใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างไปจากวันใช้บังคับกฎหมายทั้งฉบับ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับกฎหมายแต่ละฉบับที่มีเหตุผลความจำเป็นที่แตกต่างออกไป กฎหมายบางฉบับกำหนดให้บทบัญญัติส่วนใหญ่มีผลใช้บังคับในภายหลังจากพ้นกำหนดระยะเวลาเพื่อที่จะได้ให้เวลาสำหรับการเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยให้บทบัญญัติบางเรื่องมีผลบังคับใช้ได้ก่อนสามารถดำเนินการได้ทันทีโดยไม่กระทบต่อบทบัญญัติส่วนใหญ่

ในขณะที่กฎหมายบางฉบับจะกำหนดให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ให้บทบัญญัติบางเรื่องมีผลใช้บังคับในภายหลัง เนื่องจากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวต้องใช้เวลาในการเตรียมการพอสมควร

(ค) รูปแบบการกำหนดวันใช้บังคับและวันสิ้นสุดการใช้บังคับไว้ในกฎหมาย

เป็นกรณีที่ได้มีการพิจารณาว่ากฎหมายที่จะประกาศใช้บังคับมีเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องระบุวันสิ้นสุดการใช้บังคับไว้ในตัวกฎหมาย เนื่องจากเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือเมื่อมีเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดโดยเฉพาะ หรือการดำเนินการกิจบางประการหรือการอันจำเป็นเฉพาะกรณีแล้วเสร็จ กฎหมายจะสิ้นสุดการใช้บังคับ

(๑) กำหนดให้กฎหมายสิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยเขียนรวมไว้ในมาตรารวันใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคารในภาวะฉุกเฉิน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดยใช้ถ้อยคำดังนี้

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เป็นกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี”

(๒) กำหนดเวลาการใช้บังคับกฎหมายไว้เป็นมาตราพิเศษ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙ พระราชบัญญัติฉบับนี้จะไม่ได้นำหนดเวลาสิ้นสุดการบังคับใช้รวมกับวันใช้บังคับในมาตรา ๒ แต่ได้บัญญัติแยกไว้ในมาตรา ๑๐ แทน

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นต้นไป

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๑๐ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับมีกำหนดสี่ปี

- พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔

บทที่ ๒

“มาตรา ๒ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๙๕ เมื่อครบเจ็ดปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้ บสท. เตรียมการเพื่อเลิกดำเนินการโดยให้ยุบเลิก บสท. เมื่อสิ้นปีที่สิบ และชำระบัญชีให้แล้วเสร็จในเวลาไม่ช้ากว่าปีที่สิบสองนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ และให้พระราชกำหนดนี้เป็นอันยกเลิกเมื่อครบสิบสองปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นการลบล้างความผิดตามพระราชกำหนดนี้ที่ได้กระทำก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ถูกยกเลิก

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๓ และมาตรา ๙๔ มาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม”

๒.๓ ตำแหน่งของการกำหนดวันใช้บังคับ

รูปแบบปัจจุบัน จะบัญญัติวันใช้บังคับเป็นมาตรา ๒ ของพระราชบัญญัติเสมอ

๒.๔ แนวทางการกำหนดวันใช้บังคับกฎหมาย

นอกจากผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงการมีสภาพบังคับของกฎหมายว่า ควรจะกำหนดให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่เมื่อใดแล้ว ยังจะต้องพิจารณาว่ากฎหมายควรกำหนดให้มีวันสิ้นสุดการใช้บังคับด้วยหรือไม่ และเพื่อให้เป็นไปตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เรื่อง การตรากฎหมายโดยให้มีระยะเวลาใช้บังคับ^๑ ซึ่งได้วางแนวทางว่าในการเสนอร่างกฎหมายควรพิจารณากำหนดระยะเวลาในการใช้บังคับกฎหมายฉบับนั้น ๆ ให้แน่นอน เช่น ให้มีผลใช้บังคับ ๕ ปี หรือ ๘ ปี เป็นต้น แล้วให้กฎหมายดังกล่าวสิ้นผลไป ทั้งนี้จะทำให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นมีความทันสมัย สามารถใช้บังคับได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนั้น แนวทางการตรากฎหมายตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ส่วนราชการผู้เสนอร่างกฎหมายจึงต้องพิจารณาว่า ร่างกฎหมายใดมีความจำเป็นที่จะต้องใช้บังคับเป็นระยะเวลานานเพียงใด หากจะให้กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับต่อไปเมื่อพ้นกำหนดเวลา ส่วนราชการที่รับผิดชอบต้องเสนอร่างกฎหมายใหม่ และอาจพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้นไปใน

^๑หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๓/ว ๑๓๘ ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เรื่อง การตรากฎหมายโดยให้มีระยะเวลาใช้บังคับ

คราวเดียวกันก็ได้

กรณีที่ได้มีการพิจารณาว่ากฎหมายที่จะประกาศใช้บังคับมีเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องระบุนั้นสิ้นสุดการใช้บังคับไว้ในตัวกฎหมาย เนื่องจากเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือเมื่อมีเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดโดยเฉพาะ หรือการดำเนินภารกิจบางประการหรือการอันจำเป็นเฉพาะกรณีแล้วเสร็จ กฎหมายจะสิ้นสุดการใช้บังคับ

(ก) กำหนดให้กฎหมายสิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยเขียนรวมไว้ในมาตรารับใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคารในภาวะฉุกเฉิน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดยใช้ถ้อยคำดังนี้

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เป็นกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี”

(ข) กำหนดเวลาการใช้บังคับกฎหมายไว้เป็นมาตราเฉพาะ โดยในกรณีเช่นนี้มีการจัดวางอยู่ในลำดับสุดท้ายของเนื้อหาของกฎหมายนั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙

พระราชบัญญัตินี้จะไม่ได้กำหนดเวลาสิ้นสุดการบังคับใช้รวมกับวันใช้บังคับในมาตรา ๒ แต่จะบัญญัติแยกออกไปไว้ที่มาตรา ๑๐ แทน

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นต้นไป

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๑๐ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับมีกำหนดสี่ปี”

- พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๒ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ฯลฯ

ฯลฯ

บทที่ ๒

มาตรา ๙๕ เมื่อครบเจ็ดปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้ บสท. เตรียมการเพื่อเลิกดำเนินการโดยให้ยุบเลิก บสท. เมื่อสิ้นปีที่สิบ และชำระบัญชีให้แล้วเสร็จในเวลาไม่ช้ากว่าปีที่สิบสองนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ และให้พระราชกำหนดนี้เป็นอันยกเลิกเมื่อครบสิบสองปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นการลบล้างความผิดตามพระราชกำหนดนี้ที่ได้กระทำก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ถูกยกเลิก

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๓ และมาตรา ๙๔ มาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม”

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดวันใช้บังคับ

๓.๑ เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดวันใช้บังคับกฎหมายในพระราชบัญญัติ

วันใช้บังคับกฎหมาย เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ทราบว่าจะสภาพบังคับของกฎหมายแต่ละฉบับมีผลใช้บังคับตั้งแต่เมื่อใด การประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นเพียงการแสดงถึงการมีสภาพเป็นกฎหมายของกฎหมายฉบับนั้น ๆ แต่กฎหมายที่มีการประกาศนั้นอาจจะไม่มีผลใช้บังคับในทันที การที่กฎหมายจะมีสภาพบังคับหรือมีผลใช้บังคับแก่ผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายจะเกิดขึ้นต่อเมื่อถึงกำหนดเวลาวันใช้บังคับตามที่ได้ระบุไว้ในกฎหมาย ซึ่งการที่จะกำหนดวันใช้บังคับของกฎหมายเป็นวันใดหรือเมื่อใด ต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายในแต่ละเรื่องที่มีความแตกต่างกัน อันได้แก่เหตุผลและความจำเป็นในทางนโยบาย สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งสภาพการณ์ในปัจจุบันเพื่อกำหนดความเหมาะสมของวันที่กฎหมายควรจะมีผลใช้บังคับเมื่อใด

๓.๒ ตำแหน่งของบทบัญญัติวันใช้บังคับ

รูปแบบที่กำหนดเป็นมาตรฐานในปัจจุบัน จะบัญญัติวันใช้บังคับของพระราชบัญญัติเป็นมาตรา ๒ เสมอ

อย่างไรก็ตาม อาจพบกรณีที่ถ้อยคำของวันใช้บังคับที่ปรากฏในกฎหมายเก่านั้นฉบับมีความแตกต่างจากหลักการข้างต้นโดยกำหนดวันใช้บังคับรวมอยู่ในมาตราเดียวกับชื่อพระราชบัญญัติ เช่น พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช ๒๔๖๙

“มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช ๒๔๖๙” และให้ใช้เป็นกฎหมายเมื่อพ้นวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาไปแล้ว ๓ เดือน” ซึ่งการบัญญัติเช่นนี้ ไม่อาจนำมาใช้เป็นแบบการร่างกฎหมายในปัจจุบัน

๓.๓ รูปแบบของวันใช้บังคับ

วันใช้บังคับของกฎหมายในปัจจุบัน มีการกำหนดรูปแบบแบ่งได้ดังต่อไปนี้

- (ก) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับในทันทีที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
- (ข) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับภายหลังจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

นุเบกษา

- (ค) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับย้อนหลังไปก่อนวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

นุเบกษา

- (ง) กำหนดวันใช้บังคับโดยใช้ท้องที่กำหนด

- (จ) กรณีที่กฎหมายบางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างจากวันประกาศใช้กฎหมายทั้งฉบับ

- (ก) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับในทันทีที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบนี้จะพบมากในกฎหมายเก่า ซึ่งในปัจจุบันมีกฎหมายที่กำหนดวันใช้บังคับในลักษณะนี้เป็นจำนวนน้อยมาก โดยถ้อยคำที่ใช้กันในปัจจุบันเป็นดังนี้

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สำหรับรูปแบบของวันใช้บังคับในลักษณะนี้โดยปกติแล้วจะเป็นกฎหมายที่มีความจำเป็นต้องใช้บังคับโดยเร่งด่วนเพราะมีเหตุผลพิเศษบางประการ เช่น

- (๑) เกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือผลประโยชน์ของประเทศ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘
- พระราชบัญญัติคุ้มครองหมุดหลักฐานการแผนที่ พุทธศักราช ๒๔๗๘
- พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑
- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พุทธศักราช ๒๔๘๒
- พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๒
- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ ๗) พุทธศักราช ๒๔๘๓

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕
- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๘๕

(๒) การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศหรือเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช ๒๔๗๒
- พระราชบัญญัติคุ้มครองความลับในราชการ พุทธศักราช ๒๔๘๓
- พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่ของคนไทยในเวลารบ พุทธศักราช ๒๔๘๔
- พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการรบ พุทธศักราช ๒๔๘๕
- พระราชบัญญัติกำหนดวิธีปฏิบัติแก่บุคคลซึ่งเผยแพร่ข่าวอันเป็นการทำให้เสีย

สัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่มีสนธิสัญญาทางไมตรีกับประเทศไทยในภาวะสงคราม พุทธศักราช ๒๔๘๘

(๓) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกำหนดควบคุมและดำเนินงานการธุรกรรมการทำเหมืองแร่ทองคำ พุทธศักราช ๒๔๘๓
- พระราชบัญญัติควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินของคนต่างด้าวบางจำพวกในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๔๘๔
- พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕
- พระราชบัญญัติการค้าข้าว พุทธศักราช ๒๔๘๙
- พระราชกำหนดจัดสรรทุนสำรองเงินตราเกินจำนวนธนบัตรออกใช้ พ.ศ. ๒๔๙๘
- พระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖

(๔) เป็นการคืนหรือให้สิทธิประโยชน์แก่บุคคลบางจำพวก

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเว้นความผิดให้แก่ผู้ขาดหนี้ราชการทหารและตำรวจ

พุทธศักราช ๒๔๗๖

- พระราชบัญญัติยกความผิดให้แก่ผู้กระทำผิดกฎหมายรับราชการทหาร กับขาดหนี้ราชการทหารและตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๘๓
- พระราชบัญญัติคินยศ บรรดาศักดิ์ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และสิทธิในการรับเบี้ยหวัด บำเหน็จและบำนาญ พุทธศักราช ๒๔๘๙
- พระราชบัญญัติยกโทษให้แก่พลทหารที่ได้กระทำผิดฐานหนีราชการทหาร พุทธศักราช ๒๔๘๙
- พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการค้าอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๓๒
- พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ๒๕๓๔

ลักษณะของถ้อยคำที่ปรากฏในกฎหมายในอดีต ซึ่งปัจจุบันมิได้นำมาใช้แล้ว มีดังนี้
แบบที่ ๑ “ให้เริ่มใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

มีหนึ่งฉบับ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยสภาพาชาดสยามเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๓

แบบที่ ๒ “ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๓
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗^๒
- พระราชบัญญัติการค้าข้าว พุทธศักราช ๒๔๘๙

^๒เป็นที่น่าสังเกตว่า การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในอดีต ก่อนปี ๒๔๙๕ และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในอดีต ก่อนปี ๒๔๘๗ ได้กำหนดให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่การแก้ไขเพิ่มเติมหลังจากนั้นเป็นต้นมา ได้กำหนดวันใช้บังคับเป็นอย่างอื่น เช่น ระบุวันที่ใช้บังคับโดยเฉพาะเจาะจง กำหนดเป็นช่วงเวลา หรือระบุให้เป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บทที่ ๒

แบบที่ ๓ “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับได้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๗
- พระราชบัญญัติคืนฐานะเดิมแก่ข้าราชการพลเรือน ทหาร หรือตำรวจซึ่งกระทำการต่อต้านการดำเนินการสงครามของญี่ปุ่น พุทธศักราช ๒๕๔๙
- พระราชบัญญัติยกโทษให้แก่พลทหารที่ได้กระทำความผิดฐานหนีราชการทหาร พุทธศักราช ๒๕๔๙

ลักษณะของถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายปัจจุบัน

จากการตรวจสอบพบว่า กฎหมายที่ประกาศใช้ในช่วงปี ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบันจะพบกฎหมายเพียงสองฉบับที่กำหนดวันใช้บังคับให้มีผลตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งใช้ถ้อยคำดังนี้

มาตรา ๒ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

(ข) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับภายหลังจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๑) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การกำหนดเช่นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทราบล่วงหน้าก่อนวันที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นเวลาหนึ่งวัน รูปแบบนี้เป็นรูปแบบวันใช้บังคับกฎหมายโดยทั่วไป และเป็นรูปแบบที่ใช้อยู่เป็นจำนวนมากที่สุด การกำหนดวันใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาทำให้เกิดความชัดเจนสำหรับกำหนดเวลาการใช้บังคับกฎหมาย โดยจะเริ่มวันใช้บังคับกฎหมายตั้งแต่วันที่ ๐๐.๐๑ นาฬิกา ของวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

นุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นธรรมเนียมแก่ผู้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เพราะมีการใช้บังคับที่พร้อมกันทั้งหมด โดยไม่นับวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นวันที่ข้อสันนิษฐานทางกฎหมายว่าประชาชนได้รับทราบการประกาศใช้กฎหมายนั้น เข้ารวมไว้ด้วย ฉะนั้น การกำหนดวันใช้บังคับกฎหมาย หากไม่มีเหตุผลเป็นพิเศษเกี่ยวกับความเร่งด่วนในทางนโยบายหรือทางเศรษฐกิจแล้ว ก็สมควรที่จะกำหนดวันใช้บังคับของกฎหมายไว้ว่า ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ลักษณะของถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายปัจจุบัน

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๙)

พ.ศ. ๒๕๑๗

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙
- พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕
- พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. ๒๕๓๓
- พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖
- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗
- พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๘

(๒) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับภายหลังจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยกำหนดให้พ้นช่วงระยะเวลาหนึ่ง

บทที่ ๒

การกำหนดเช่นนี้จะไม่ระบุวันเดือนปีที่ใช้บังคับที่แน่นอน หากแต่เป็นการกำหนดระยะเวลาล่วงหน้าเอาไว้เท่านั้น ทั้งนี้ ใช้ในกรณีพระราชบัญญัติที่ประกอบด้วยหลักการใหม่ ๆ หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือผู้ต้องถูกบังคับตามกฎหมายจำเป็นต้องแก้ไขหรือมีโอกาสเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ^๓ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายลำดับรอง (พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ฯลฯ) การจัดเตรียมสถานที่ รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ หรือการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อสามารถปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งการกำหนดระยะเวลาเท่าใดนั้น ต้องพิจารณากำหนดโดยคาดหมายว่าความพร้อมในด้านต่าง ๆ โดยใช้ระยะเวลาเท่าใด ตลอดจนคำนึงถึงความจำเป็นและเงื่อนไขต่าง ๆ ของทางราชการประกอบกันด้วย

รูปแบบของการกำหนดระยะเวลา

ลักษณะโดยทั่วไปจะเป็นการกำหนดให้มีผลใช้บังคับหลังจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยจะกำหนดเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งรูปแบบการกำหนดระยะเวลาส่วนใหญ่แล้วจะกำหนดเป็น “วัน” เสมอ โดยจะไม่ใช้เป็น “เดือน” หรือ “ปี” อย่างไรก็ตาม ก็อาจพบการกำหนดในลักษณะของ “เดือน” และ “ปี” ได้ในกฎหมายเก่าหรือกฎหมายเฉพาะบางฉบับที่มีเหตุผลความจำเป็นพิเศษ

ตัวอย่างการกำหนดระยะเวลาเป็นเดือนหรือปี

- พระราชบัญญัติโรงแรม พุทธศักราช ๒๔๗๘

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เมื่อพ้นกำหนดสามเดือนนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช ๒๔๗๕

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เมื่อครบสามเดือนนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ภายหลัง ๔ เดือนนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

- พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๘) พุทธศักราช ๒๔๘๐

^๓ตัวอย่างเช่น เรื่องเสรีที่ ๙๗/๒๕๔๐ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ได้กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้บุคคลที่มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมและให้หน่วยงานของทางราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้มีเวลาเพื่อเตรียมการในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำสยามแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒)

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เมื่อพ้นกำหนด ๖ เดือนนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๓๐

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า รูปแบบการใช้ถ้อยคำในปัจจุบันในกรณีการกำหนดวันใช้บังคับของกฎหมายเป็นช่วงเวลา จะกำหนดเป็น “วัน” เสมอ เช่น สามสิบวัน หกสิบวัน เก้าสิบวัน หนึ่งร้อยยี่สิบวัน หนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือสามร้อยหกสิบวัน เป็นต้น โดยเขียนเป็นตัวอักษรแทนตัวเลข ด้วยเหตุผลที่ว่า รูปแบบดังกล่าวมีความชัดเจนและแน่นอน ในขณะที่การกำหนดช่วงเวลาคือ “เดือน” หรือ “ปี” จะทำให้มีปัญหาในการนับระยะเวลาได้ เพราะในแต่ละเดือนหรือแต่ละปีอาจมีจำนวนวันไม่เท่ากัน บางเดือนมี ๓๐ วัน แต่บางเดือนมี ๓๑ วัน หากเป็นเดือนกุมภาพันธ์โดยปกติก็มี ๒๘ วัน แต่ถ้าเป็นปีอธิกสุรทินเดือนกุมภาพันธ์ก็มี ๒๙ วัน ช่วงระยะเวลาเป็น “เดือน” หรือ “ปี” ที่กำหนดให้กฎหมายมีผลใช้บังคับหลังจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อนับระยะเวลาเป็นจำนวนวันจึงอาจจะไม่เท่ากันก็ได้ และทำให้เกิดความสับสนแก่ประชาชนทั่วไปที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เพราะฉะนั้นเพื่อความชัดเจนในทางปฏิบัติและเป็นการตัดปัญหาที่จะเกิดขึ้น การกำหนดเป็น “วัน” จึงมีความแน่นอนและเหมาะสมกว่า^๔

^๔โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติม ข้อ ๓.๕ บทสรุปข้อสังเกตและแนวทางการใช้ถ้อยคำในการกำหนดวันใช้บังคับ ข้อ (๔) แนวทางในการนับระยะเวลาการบังคับใช้พระราชบัญญัติ

บทที่ ๒

ลักษณะถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายปัจจุบัน

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตัวอย่างการกำหนดช่วงเวลาเป็นวัน

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พุทธศักราช ๒๔๙๓
- พระราชบัญญัติบริหารเงินทุนอุดหนุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๒
- พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๐๔

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๑)

พ.ศ. ๒๕๒๓

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

พ.ศ. ๒๕๒๗ พ.ศ. ๒๕๓๔

- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช ๒๔๘๒
- พระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

- พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗)

พ.ศ. ๒๕๓๒

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗
- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔
- พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติการจํานองเรือและนํ้ามิสิทธิทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๗
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๗)

พ.ศ. ๒๕๔๒

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติช่างรังวัดเอกชน พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙
- พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๑)

พ.ศ. ๒๕๔๒

- พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
- พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๖
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ ๓)

พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

พบเพียงหนึ่งฉบับ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕

(๓) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับภายหลังจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยระบุวันที่แน่นอน

ส่วนใหญ่จะพบรูปแบบการกำหนดวันใช้บังคับในลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความจำเป็นของกฎหมายแต่ละฉบับและเหตุผลในทางนโยบาย เช่น

(๓.๑) โอกาสสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาหรือวันสำคัญทางศาสนา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๔๙
- “มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นไป”
- พระราชบัญญัติล้างมลทินให้วโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐^{*}
- “มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นไป”

(๓.๒) วันที่เริ่มต้นพุทธศักราชใหม่หรือวันครบรอบระยะเวลาบัญชี คือ วันที่ ๑ มกราคม

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๙
- “มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นไป”
- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔
- “มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นไป”
- พระราชบัญญัติจัดสรรรายได้ประเภทภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๓๔
- “มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นไป”

(๓.๓) วันที่เริ่มต้นปีงบประมาณใหม่ คือ วันที่ ๑ ตุลาคม

^{*}หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นมหามงคลกาลอันสำคัญยิ่ง เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและให้เกิดสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมควรล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่างๆ ซึ่งได้พ้นโทษไปแล้ว และผู้ถูกลงโทษทางวินัยของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจต่างๆ ซึ่งได้รับการลงโทษทางวินัยไปแล้วและสมควรให้ผู้ถูกลงโทษพ้นจากการกีดกันมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัยก่อนหรือในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ และบรรดาผู้ถูกดำเนินการทางวินัยในกรณีกระทำความผิดวินัยซึ่งผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาสั่งยุติเรื่องหรือลดโทษก่อนหรือในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ผู้นั้นไม่ต้องถูกพิจารณาเพิ่มโทษหรือถูกดำเนินการทางวินัยในกรณีนั้นๆ ต่อไปด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช ๒๔๗๔

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔”

- พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๗

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นต้นไป”

(๔) กฎหมายเดิมได้ถูกยกเลิกหรือสิ้นผลไป แต่การใช้มาตรการทางกฎหมายในเรื่องนั้นๆ ยังจำเป็นต้องคงมีอยู่ ดังนั้น กฎหมายใหม่ที่ออกมาจึงต้องกำหนดวันใช้บังคับให้มีผลต่อเนื่องกับวันสิ้นผลของกฎหมายฉบับแรก

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ พ.ศ. ๒๕๑๗

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติรณนิต พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นไป”

(๕) วันอื่น ๆ เป็นเรื่องของนโยบายของรัฐบาล หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลความจำเป็นเฉพาะกรณีของทางราชการหรือหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติการตามกฎหมายนั้น ๆ^๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๓)

พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้นไป”

^๒ ตัวอย่างเช่น เรื่องเสรีที่ ๒๖๑/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิทักษ์ตราศาลการ พ.ศ. ๒๕๓๐ พ.ศ. เป็นกรณีที่มีการกำหนดวันใช้บังคับให้สอดคล้องกับวันที่ประเทศไทยนำข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศมาถือปฏิบัติ และเพื่อให้กรมศาลการซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องบังคับใช้กฎหมายมีเวลาเตรียมการในการออกกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง

(ค) กำหนดให้พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับย้อนหลังไปก่อนวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ลักษณะของการกำหนดวันใช้บังคับรูปแบบนี้จะเป็นการกำหนดวันเดือนปีที่ให้บังคับไว้แน่นอนชัดเจน โดยไม่มีการกำหนดเป็นช่วงระยะเวลาย้อนหลังไปในอดีตเป็นอันขาด เพื่อป้องกันปัญหาในการนับระยะเวลา ส่วนมากจะมีเหตุผลความจำเป็นเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของประเทศ หรือกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน^๗ เช่น การออกพระราชกำหนด เป็นต้น ซึ่งการกำหนดวันใช้บังคับกฎหมายให้ย้อนหลังนั้นนอกจากจะต้องระบุไว้ให้ชัดเจนในกฎหมายนั้นเองว่าให้กฎหมายมีผลย้อนหลังแล้ว การบัญญัติย้อนหลังจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญด้วย กล่าวคือ ต้องไม่บัญญัติให้ใช้บังคับกฎหมายย้อนหลังให้เป็นโทษหรือเป็นผลร้ายแก่ผู้ได้รับผลของกฎหมายนั้นยิ่งกว่าโทษหรือผลร้ายที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบของถ้อยคำก็จะคล้ายกับการกำหนดวันใช้บังคับโดยระบุวันที่แน่นอน เพียงแต่จะเป็นการกำหนดวันก่อนวันที่ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กฎหมายที่กำหนดวันใช้บังคับย้อนหลังนี้ ส่วนมากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนของข้าราชการ กฎหมายที่ให้สิทธิประโยชน์แก่บุคคลบางจำพวกหรือเพื่อรองรับความต่อเนื่องของสภาพบังคับหรือมาตรการทางกฎหมาย โดยกำหนดให้กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับต่อเนื่องจากกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกหรือสิ้นผลไป เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายย้อนหลังไปถึงช่วงเวลาที่ยังไม่มีกฎหมายใหม่มารองรับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๖)

พ.ศ. ๒๔๙๕

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติจัดวางการรถไฟและทางหลวง พระพุทธศักราช ๒๔๖๔

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๑๕ เดือนสิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ เป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕”

^๗เรื่องเสรีที่ ๑๗๖/๒๕๒๓ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๗

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๓๘

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ไปร่วมชั้นสูตรพพิศพตามมาตรา ๑๔๘ (๓) (๔) และ (๕) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๘ เป็นต้นไป”

จากรูปแบบการกำหนดวันใช้บังคับให้มีผลย้อนหลังดังกล่าว สรุปได้ว่า มีกฎหมายที่กำหนดวันใช้บังคับให้มีผลย้อนหลังในลักษณะนี้มีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากต้องมีเหตุผลความจำเป็นอย่างแท้จริง และต้องถือว่าเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น

การกำหนดวันใช้บังคับย้อนหลังต้องยึดหลักเกณฑ์ที่ว่า (๑) การกำหนดวันใช้บังคับดังกล่าว ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญและไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เว้นแต่จะเป็นการกำหนดในลักษณะที่เป็นคุณแก่ประชาชน และ (๒) จะต้องกำหนดวันที่แน่นอนระบุไว้ให้ชัดเจน

(ง) กำหนดวันใช้บังคับโดยใช้ท้องที่กำหนด

ลักษณะของการกำหนดวันใช้บังคับประเภทนี้ จะมีผลใช้บังคับเฉพาะบางท้องที่ โดยอาจจะเป็นกรณีของกฎหมายที่ใช้บังคับโดยทั่วไป ยกเว้นเฉพาะบางท้องที่เท่านั้น หรือเป็นกรณีที่กฎหมายใช้บังคับเฉพาะบางท้องที่ ซึ่งถ้าจะกำหนดให้ใช้บังคับเพิ่มเติมในท้องที่อื่นใดก็จะระบุเป็นเงื่อนไขต่าง ๆ เอาไว้ เช่น กำหนดให้ใช้พระราชบัญญัติในท้องที่ใดก็ให้เป็นไปตามประกาศของกระทรวงหรือรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมาย

(๑) กำหนดเงื่อนไขโดยการประกาศของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับในเขตเทศบาล สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยาเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดใด ในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใด และจะให้ใช้บังคับทั้งหมดทุกมาตราหรือยกเว้นมาตราใด ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

สำหรับองค์การปกครองท้องถิ่นอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่งและวรรคสอง การใช้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศ”

(๒) กำหนดวันใช้บังคับเป็นการทั่วไป แต่ยกเว้นเฉพาะท้องที่ที่กำหนดให้ใช้บังคับโดยการตราเป็นกฎหมายลำดับรอง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช ๒๔๘๔

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป แต่จะใช้ในท้องที่ใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา”

- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป แต่จะใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใดและเมื่อใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

การดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้นายกรัฐมนตรีรับฟังข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการเลือกตั้ง”

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา”

- พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

พระราชบัญญัตินี้จะให้ใช้บังคับในท้องที่ใดเกี่ยวกับสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา”

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. ๒๔๙๓

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ส่วนที่จะใช้ที่อื่นเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา”

- พระราชบัญญัติคั้นและคูนน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และจะให้ใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามวรรคก่อน ให้มีแผนที่แสดงเขตบริเวณท้องที่แนบท้าย และให้ประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอและที่ทำการของกำนันในท้องที่นั้นด้วย”

- พระราชบัญญัติจัดระเบียบการจอดยานยนตร์ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล

พ.ศ. ๒๕๐๓

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับในเขตเทศบาลนครกรุงเทพและเขตเทศบาลนครธนบุรีตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

เมื่อจะใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับในเขตเทศบาลอื่นใดหรือในเขตสุขาภิบาลใด ให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา”

- พระราชบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด

พ.ศ. ๒๕๒๐

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๓ จะให้ใช้บังคับสำหรับคดีที่เกิดขึ้นในท้องที่ใดเมื่อใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา”

(จ) กรณีที่กฎหมายบางหมวดหรือบางมาตราใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างจากวันประกาศใช้กฎหมายทั้งฉบับ

การกำหนดรูปแบบวันใช้บังคับในลักษณะนี้มีความแตกต่างไปจากรูปแบบอื่นเป็นการกำหนดให้บทบัญญัติบางเรื่องในกฎหมายมีผลใช้บังคับในวันอื่นที่แตกต่างไปจากวันใช้บังคับใน

“ตัวอย่างเช่น เรื่องเสรีที่ ๘๐๐/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. จะกำหนดวันใช้บังคับถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่การจัดเก็บภาษีสำหรับที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ให้กำหนดใช้บังคับในวันที่ ๑ มกราคมของปี (ตามที่กำหนดตามนโยบาย) เนื่องจากร่างพระราชบัญญัตินี้ได้มีบทบัญญัติให้ผู้เสียภาษีมียหน้าที่ต้องเสียภาษีสำหรับที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ตนถือครองอยู่ในวันที่ ๑ มกราคม ของแต่ละปี ซึ่งหากกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีตามร่างพระราชบัญญัตินี้ในวันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับก็จะมีผลกระทบกับบุคคลที่ถือครองที่ดินและสิ่งปลูกสร้างก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับด้วย และมีผลทำให้ต้องมีการเสียภาษีตามกฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่ซ้อนกัน

มาตรา ๒^๔ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลความจำเป็นในการใช้บังคับกฎหมายที่แตกต่าง กฎหมายบางฉบับอาจกำหนดให้บทบัญญัติส่วนใหญ่มีผลใช้บังคับในภายหลังจากพ้นระยะเวลาที่กำหนด เพื่อที่จะเตรียมการต่าง ๆ ตามกฎหมาย โดยให้บทบัญญัติบางเรื่องมีผลบังคับใช้ก่อนหรือทันทีโดยไม่กระทบต่อบทบัญญัติส่วนใหญ่^๕ ในขณะที่กฎหมายบางฉบับอาจกำหนดให้กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาพร้อมกับกำหนดให้บทบัญญัติบางเรื่องมีผลใช้บังคับในภายหลัง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๖)

พ.ศ. ๒๕๑๘

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๘ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๔ มาตรา ๗ ถึงมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ ถึงมาตรา ๓๑ มาตรา ๒๖๒ มาตรา ๒๖๓ มาตรา ๓๑๘ ถึงมาตรา ๓๒๐ และมาตรา ๓๓๒ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติกีดกันการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่บทบัญญัติหมวด ๒ และหมวด ๓ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๔ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

^๔เรื่องเสร็จที่ ๒๐๔/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

บทที่ ๒

เป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๔ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. ๒๕๓๓ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่บทบัญญัติในมาตรา ๑๒ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ”

- พระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่มาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๗๗ และมาตรา ๗๘ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

- พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่บทบัญญัติในหมวด ๒ การไต่สวนข้อเท็จจริง ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

๓.๔ การกำหนดวันใช้บังคับและวันสิ้นสุดการใช้บังคับไว้ในตัวกฎหมาย

สืบเนื่องจากปัญหาความล้าหลังของกฎหมายที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ทำให้กฎหมายนั้น ๆ ไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน หรือมาตรการทางกฎหมายบางประการไม่อาจนำมาใช้บังคับหรือไม่มีความจำเป็นที่ต้องบังคับใช้อีกต่อไป ตลอดจนปัญหาข้อขัดข้องในบางเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตทำให้รัฐจำเป็นต้องมีกฎหมายออกมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว หรือวางหลักเกณฑ์หรือมาตรการรองรับ แต่ในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้หมดไปแล้ว กรณีไม่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายนั้นอีกต่อไป จึงมีแนวความคิดในการร่างกฎหมายเกิดขึ้นว่า การร่างกฎหมายขึ้นใช้บังคับควรที่จะได้พิจารณาถึงเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องระบุวันสิ้นสุดการใช้บังคับไว้ในตัวกฎหมาย โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(ก) กฎหมายดังกล่าวเกิดขึ้นสำหรับเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดโดยเฉพาะ กฎหมายจะสิ้นสุดการใช้บังคับต่อเมื่อเหตุการณ์อันเป็นเงื่อนไขนั้นได้สิ้นสุดลง

(ข) เพื่อดำเนินภารกิจบางประการหรือการอันจำเป็นเฉพาะกรณี กฎหมายจะสิ้นสุดลง

ต่อเมื่อภารกิจหรือการอันจำเป็นดังกล่าวเสร็จสิ้นลง

(ค) เมื่อถึงระยะเวลาหนึ่งอันสมควรที่คาดหมายว่าอาจจะไม่มีความจำเป็นต้องใช้บังคับกฎหมายนั้นอีกต่อไป

ลักษณะของการใช้ถ้อยคำ

จากการตรวจสอบพบว่า มีกฎหมายในอดีตที่กำหนดวันใช้บังคับโดยมีวันสิ้นสุดการใช้บังคับด้วย คือ พระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคารในภาวะฉุกเฉิน พุทธศักราช ๒๔๘๔ โดยใช้ถ้อยคำดังนี้

“มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไปเป็นกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี

นอกจากนี้ มีกฎหมายที่กำหนดให้อาจมีการขยายระยะเวลาใช้บังคับออกไปได้อีก เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยไม่จำเป็นต้องตรากฎหมายฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับ หากแต่กระทำการเป็นกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมโดยต้องดำเนินการขยายเวลาก่อนที่กฎหมายฉบับแรกจะสิ้นสุดการใช้บังคับ เช่น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙ พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้กำหนดเวลาสิ้นสุดการบังคับใช้รวมกับวันใช้บังคับในมาตรา ๒ แต่ได้บัญญัติแยกออกไปไว้ที่มาตรา ๑๐ แทน โดยที่มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า “พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับมีกำหนดสี่ปี”

การกำหนดวันสิ้นสุดในลักษณะนี้ไม่ได้ระบุวันที่สิ้นสุดไว้โดยตรง แต่ได้กำหนดเป็นช่วงระยะเวลาแทน เช่น กำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปีหรือสี่ปี เป็นต้น แต่ก็พบว่ากฎหมายระดับแม่บทที่กำหนดวันสิ้นสุดการใช้บังคับไว้น้อยมาก และส่วนใหญ่มักปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในเขตท้องที่ต่าง ๆ ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่เวนคืนเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนภายในระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางด้านบริหารเพื่อประโยชน์ในการตั้งงบประมาณในการสำรวจและดำเนินการอีกทั้งยังเป็นการเร่งรัดเจ้าหน้าที่ให้เข้าดำเนินการในเขตท้องที่ที่เวนคืนโดยเร็ว เพื่อที่จะไม่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนานเกินสมควร

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๕ ให้เจ้าหน้าที่เวนคืนเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนตามมาตรา ๔ ภายในระยะเวลาสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

- พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า

บทที่ ๒

ตำบลคลองนา อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตำบลหนองตีนนก อำเภอบ้านโพธิ์ และตำบลบางฝ้าง อำเภอ
บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๕ ให้เจ้าหน้าที่เวนคืนเข้าใช้ก่อสร้างหาริมทรัพย์ที่เวนคืนตามมาตรา ๔ ภายในระยะ
เวลาสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

อนึ่ง นอกจากกฎหมายที่ยกขึ้นเป็นตัวอย่างข้างต้นแล้ว ปรากฏว่ามีกฎหมายแม่บทบางฉบับ
ได้กำหนดให้ต้องมีการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมาย โดยจำกัดระยะ
เวลาการใช้บังคับกฎหมายลำดับรองนั้นไว้ด้วย เช่น มาตรา ๑๔^{๑๐} แห่งพระราชบัญญัติการผังเมือง
พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้บัญญัติให้ในการวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา
โดยพระราชกฤษฎีกาต้องกำหนดเวลาในการใช้บังคับพระราชกฤษฎีกาไม่เกินห้าปี หรือพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ ก็มีลักษณะทำนองเดียวกัน โดยบัญญัติในมาตรา ๖
วรรคสาม ว่าให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน และให้ใช้บังคับได้
มีกำหนดสองปีหรือตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกานั้น แต่ต้องไม่เกินสี่ปี แล้วแต่จะเห็นว่า
จำเป็นเพื่อทำการสำรวจที่ดินที่จะต้องเวนคืน^{๑๑}

ผลจากการที่กฎหมายโดยทั่วไปกำหนดแต่เฉพาะวันเริ่มต้นการใช้บังคับ แต่ไม่ได้กำหนดเหตุ
หรือวันสิ้นสุดแห่งกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาประการหนึ่งขึ้น กล่าวคือ กฎหมายหลายฉบับไม่อาจใช้
บังคับหรือสิ้นสุดใช้บังคับในทางปฏิบัติโดยปริยายแล้ว ซึ่งอาจเป็นเพราะล้าสมัยไม่ทันเหตุการณ์หรือ
ไม่มีกรณีที่จะใช้บังคับได้อีกต่อไป หรืออาจเป็นเพราะได้บังคับใช้กับกรณีที่ยกเว้นไว้เสร็จสิ้นแล้วและ
กฎหมายจึงสิ้นผลโดยปริยาย จนในที่สุดก็ต้องมีการดำเนินการตรากฎหมายฉบับหนึ่งขึ้นมา คือ พระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อยกเลิกกฎหมายเหล่านี้

^{๑๐} มาตรา ๑๔ ในการวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะทำการ
สำรวจ เพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะไว้ก็ได้ ในพระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุ

(๑) วัตถุประสงค์เพื่อทำการสำรวจในการวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ

(๒) เจ้าพนักงานการผัง

(๓) เขตท้องที่ที่จะทำการสำรวจพร้อมด้วยแผนที่แสดงเขตสำรวจแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา

(๔) กำหนดเวลาการใช้บังคับพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องไม่เกินห้าปี

^{๑๑} มาตรา ๖ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ บัญญัติว่า “พระราชกฤษฎีกา
เช่นว่านี้ให้ใช้บังคับได้มีกำหนดสองปี หรือตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกานั้น แต่ต้องไม่เกินสี่ปี แล้วแต่จะเห็นว่าจำเป็น
เพื่อทำการสำรวจที่ดินที่จะต้องเวนคืนนั้น”

มาตรา ๑๐ ทวิ วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕ บัญญัติว่า “พระราชกฤษฎีกา
เช่นว่านี้มีอายุสองปีหรือตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกานั้นแต่ต้องไม่เกินห้าปีแล้วแต่จะเห็นว่าจำเป็นเพื่อทำการสำรวจ
ที่ดินที่จะต้องเวนคืนนั้น”

มาตรา ๘ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติ
ว่า “พระราชกฤษฎีกาเช่นว่านี้ให้ใช้บังคับได้มีกำหนดสองปี หรือตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกานั้น แต่ต้องไม่เกินสี่ปี แล้ว
แต่จะเห็นว่าจำเป็นเพื่อทำการสำรวจที่ดินที่จะดำเนินการนั้น”

นอกจากการตรากฎหมายยกเลิกกฎหมายล้าสมัยแล้ว คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เรื่อง การตรากฎหมายโดยให้มีระยะเวลาใช้บังคับ^{๑๒} ซึ่งได้วางแนวทางว่า ในการเสนอร่างกฎหมายควรพิจารณากำหนดระยะเวลาในการใช้บังคับกฎหมายฉบับนั้น ๆ ให้แน่นอน เช่น ให้มีผลใช้บังคับ ๕ ปี หรือ ๘ ปี เป็นต้น แล้วให้กฎหมายดังกล่าวสิ้นผลไป ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นมีความทันสมัย สามารถใช้บังคับได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ ดังนั้น แนวทางในการตรากฎหมายตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ส่วนราชการผู้เสนอร่างกฎหมายจึงจะต้องพิจารณาว่าร่างกฎหมายใดมีความจำเป็นที่จะต้องให้บังคับเป็นระยะเวลานานเพียงใด หากจะให้กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับต่อไปเมื่อพ้นกำหนดเวลา ส่วนราชการที่รับผิดชอบต้องเสนอร่างกฎหมายใหม่และอาจพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้นไปในคราวเดียวกันก็ได้

ส่วนการที่จะพิจารณาว่า กฎหมายใดควรจะยกเลิกไปหรือไม่ นั้น ส่วนราชการผู้เสนอร่างกฎหมายต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ๒ ประการด้วยกัน คือ

(๑) โดยหลักทั่วไปแล้ว ควรจะใช้วิธีการพิจารณาทบทวนหรือตรวจสอบกฎหมายที่มีอยู่ก่อนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด และ

(๒) การกำหนดให้มีวันสิ้นสุดการใช้บังคับไว้ในกฎหมายจะต้องเป็นกรณีพิเศษเท่านั้น และเมื่อกฎหมายฉบับใดได้กำหนดให้มีวันสิ้นสุดการใช้บังคับไว้แล้ว ก่อนที่จะถึงกำหนดวันสิ้นสุดการใช้บังคับนั้นก็ต้องมีการประเมินผลการใช้กฎหมายเป็นการล่วงหน้าก่อนที่จะถึงวันที่กฎหมายยกเลิกไป เพื่อที่จะได้ทราบถึงประสิทธิผล ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้และการสิ้นสุดของกฎหมายดังกล่าว และหากยังมีความจำเป็นต้องใช้บังคับกฎหมายฉบับใดต่อไปก็อาจแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อขยายระยะเวลาการใช้บังคับออกไปอีกได้

๓.๕ บทสรุปข้อสังเกตและแนวทางการใช้ถ้อยคำในการกำหนดวันใช้บังคับ

(ก) ถ้อยคำเริ่มต้นของวันใช้บังคับกฎหมาย

มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่า กฎหมายบางฉบับขึ้นต้นด้วยคำว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ...” ในขณะที่บางฉบับจะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้...” ซึ่งเป็นการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย โดยที่การขึ้นต้นด้วยคำว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ...” เป็นการกำหนดให้มีประธานของประโยค ทำให้มีรูปประโยคที่สมบูรณ์ ในขณะที่รูปแบบที่สองที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้...” เป็นการขึ้นต้นประโยคด้วยคำกริยา โดยละคำที่เป็นประธานของประโยค เพื่อสื่อ

^{๑๒} อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

บทที่ ๒

ให้เห็นว่าผู้ที่ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังที่ปรากฏอยู่ในส่วนของพระปรมาภิไธยนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการใช้ถ้อยคำในปัจจุบันที่ถูกต้อง ควรใช้คำขึ้นต้นว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ...” เพราะวันใช้บังคับปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของบทบัญญัติกฎหมายและเมื่อพิจารณาทั้งมาตราแล้ว การเขียนในลักษณะดังกล่าวทำให้รูปประโยคมีความสมบูรณ์ในตัวเอง และสอดคล้องกับถ้อยคำในมาตรา ๑ ชื่อของกฎหมาย ซึ่งใช้คำเริ่มต้นว่า “พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า ...” เช่นกัน

(ข) การใช้ถ้อยคำ

เนื่องจากปรากฏว่ามีกฎหมายหลายฉบับใช้คำว่า “นับแต่” และ “ตั้งแต่” แตกต่างกัน จึงมีประเด็นต้องพิจารณาว่าที่ถูกต้องแล้วควรใช้คำใด

การใช้ถ้อยคำในการกำหนดวันเริ่มนับระยะเวลา ให้ใช้คำว่า “นับแต่” สำหรับการเริ่มต้นนับระยะเวลาที่มีกำหนดแน่นอน สำหรับคำว่า “ตั้งแต่” ใช้ในกรณีที่กำหนดให้มาตราในกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับเมื่อใด (ระบุวันที่จะให้ผลใช้บังคับ) ส่วนคำว่า “นับตั้งแต่” นั้น แม้จะมีความหมายอย่างเดียวกับ “นับแต่” แต่การใช้คำว่า “นับตั้งแต่” เป็นการใช้คำที่ซ้ำซ้อนกัน สำหรับการให้ถ้อยคำในการกำหนดวันเริ่มนับระยะเวลาในส่วนอื่นนอกจากวันใช้บังคับกฎหมายต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป เพื่อให้สอดคล้องกัน^{๑๓} เช่น

- พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๓)

พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๑ เป็นต้นไป

(ค) ความแตกต่างในการใช้คำว่า “เมื่อพ้นกำหนด...วัน/เดือน” และ คำว่า “เมื่อพ้น...วัน/เดือน”

^{๑๓}บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๐

ในกรณีที่กฎหมายกำหนดวันใช้บังคับเป็นแบบกำหนดช่วงระยะเวลา ปรากฏว่ากฎหมายบางฉบับก็กำหนดวันใช้บังคับโดยใช้คำว่า “เมื่อพ้นกำหนด...วัน/เดือน” ในขณะที่กฎหมายบางฉบับก็ใช้คำว่า “เมื่อพ้น...วัน/เดือน” โดยที่ไม่มีคำว่า “กำหนด” ซึ่งที่ถูกต้องแล้วควรใช้คำว่า “เมื่อพ้นกำหนด...วัน/เดือน” ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเน้นย้ำว่า ระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่มีการกำหนดไว้อย่างแน่ชัดแล้ว อีกทั้งการใช้คำนี้ก็เป็นที่ถ้อยคำที่ใช้ในกฎหมายส่วนใหญ่และเป็นรูปแบบที่ยึดถืออยู่ในปัจจุบัน ในขณะที่คำว่า “เมื่อพ้น...วัน/เดือน” มีใช้เพียงส่วนน้อยเท่านั้น^{๑๔}

(ง) แนวทางในการนับระยะเวลาการบังคับใช้พระราชบัญญัติ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติอีกประการหนึ่งในเรื่องของการนับระยะเวลาในการบังคับใช้กฎหมายคือ จะนำหลักเกณฑ์ใดมาใช้ในการนับระยะเวลา ผู้ใช้กฎหมายบางคนเข้าใจว่าการนับระยะเวลาคงต้องยึดหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่จะต้องเริ่มต้นนับระยะเวลาในวันถัดไปเสมอ โดยไม่จำเป็นต้องไปกำหนดถ้อยคำให้เป็นการแตกต่างออกไป ทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างระหว่างถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในตัวกฎหมายกับทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นโดยนำหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้

อันที่จริงแล้ว หลักการในเรื่องการนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่อาจนำมาใช้กับการนับระยะเวลารับบังคับใช้กฎหมายที่กำหนดไว้ชัดเจนและประกาศในราชกิจจานุเบกษาได้ เหตุผลก็คือ การนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้จะเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้บังคับกับทุกกรณีก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเท่านั้น ในกรณีของการนับระยะเวลาการบังคับใช้กฎหมาย แม้ในทางปฏิบัติจะเป็นการนับระยะเวลาโดยเริ่มนับตั้งแต่วันถัดไป ซึ่งก็ไม่น่าจะมีความแตกต่างไปจากหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในเรื่องของการใช้ถ้อยคำกลับมีใช้เช่นนั้น เพราะการใช้ถ้อยคำในวันบังคับใช้กฎหมายนอกจากจะต้องบัญญัติให้ชัดเจนแล้ว ยังต้องมีความสอดคล้องกับทางปฏิบัติด้วย เนื่องจากกฎหมายเมื่อมีสภาพบังคับแล้วย่อมมีผลกระทบต่อผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายและผู้ที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับทางกฎหมาย กฎหมายบางฉบับมีมาตรการลงโทษซึ่งเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพบางประการของประชาชน กฎหมายบางฉบับมีผลเป็นการให้สิทธิประโยชน์บางอย่างกับบุคคล หรือกฎหมายบางฉบับก่อให้เกิดภาระหน้าที่กับประชาชนหรือเจ้าพนักงาน ด้วยเหตุนี้ การกำหนดวันบังคับใช้จึงต้องมีความชัดเจนแน่นอน ไม่คลุมเครือ และไม่ใช้ถ้อยคำที่ทำให้ต้องมีปัญหาในการตีความภายหลัง ดังนั้น การที่กฎหมายบาง

^{๑๔}บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๗/๒๕๔๕ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๕

บทที่ ๒

ฉบับกำหนดวันใช้บังคับว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” การแปลความก็ต้องแปลความโดยเคร่งครัด กล่าวคือ กฎหมายมีสภาพบังคับเป็นกฎหมายอย่างสมบูรณ์ ในวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว แต่จะมีผลบังคับใช้ในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กรณีที่กฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” ก็เช่นกัน การนับวันก็ต้องแปลความโดยเคร่งครัด เช่นกัน คือต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นวันที่หนึ่ง ตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกา^{๙๕} ได้วินิจฉัยไว้ว่า “กำหนดเวลาวันเริ่มใช้บังคับกฎหมายจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นๆ เพราะมิใช่เป็นเรื่องการคำนวณนับระยะเวลาตามบทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาในลักษณะ ๕ บรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกรณีที่หารือมานี้ มาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ดังนั้น กำหนดระยะเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๔๒ เป็นวันแรกหรือวันที่หนึ่ง และครบกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันในวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๒ เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒ อันเป็นวันพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันเป็นต้นไป

(จ) แนวทางของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับประเด็นการกำหนดรูปแบบวันใช้บังคับของกฎหมาย

ปัญหาในเรื่องการกำหนดวันใช้บังคับ ระหว่างกำหนดให้ “นับแต่วันประกาศ” กับ “ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ”

กฎหมายหลายฉบับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการใช้ทั้งคำว่า “...นับแต่วันประกาศ” กับคำว่า “...ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ” ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า ที่ถูกต้องแล้วควรกำหนดรูปแบบใดและใช้ถ้อยคำใด อีกทั้งถ้อยคำดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาความสับสนในนับระยะเวลาการใช้บังคับกฎหมายที่แตกต่างกัน และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแนวทางในการใช้ถ้อยคำดังกล่าวว่า ควรแยกออกเป็นสองกรณีด้วยกัน^{๙๖} คือ

^{๙๕}เรื่องเสรีที่ ๒๙๐/๒๕๔๓ บันทึก เรื่อง วันเริ่มใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๙๖}เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมโนบุรี พ.ศ. และร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแขวงพระนครเหนือ พ.ศ. (เรื่องเสรีที่ ๙๖๖-๙๖๗/๒๕๔๗)

(๑) ถ้าเป็นวันใช้บังคับที่มีกำหนดระยะเวลาเริ่มใช้บังคับ เช่น กำหนดให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหกสิบวัน กรณีกำหนดให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เพราะการบังคับใช้กฎหมายโดยรอให้พ้นระยะเวลาหนึ่งไปก่อนหน้านี้ ไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดที่จะต้องให้นับวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพิ่มอีกวันหนึ่งรวมกับระยะเวลาดังกล่าว ดังนั้นรูปแบบจึงควรใช้ถ้อยคำว่า

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

(๒) ถ้าเป็นวันใช้บังคับในกฎหมายทั่ว ๆ ไปที่ไม่มีกำหนดระยะเวลาในการใช้บังคับ ก็ควรเริ่มนับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องกำหนดให้นับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็เป็นเรื่องที่จะต้องกำหนดถ้อยคำให้ชัดเจนเฉพาะกรณีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความ ดังนั้น รูปแบบจึงควรใช้ถ้อยคำว่า

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

บทที่ ๒

ส่วนที่ ๖ บทยกเลิกกฎหมาย

๑. ความมุ่งหมายในการกำหนดบทยกเลิกกฎหมาย

การกำหนดให้มีบทยกเลิกกฎหมายไว้ในพระราชบัญญัตินั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุว่ากฎหมายใดจะถูกยกเลิกไม่ใช้บังคับอีกต่อไป ซึ่งในกรณีการปรับปรุงกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งหรือหลายฉบับอันเป็นการให้มีกฎหมายใหม่แทนที่กฎหมายเดิมก็จะต้องบัญญัติไว้เสมอว่าประสงค์จะยกเลิกกฎหมายใดบ้าง หรือในกรณีที่มีการตรากฎหมายขึ้นใหม่ หากเนื้อหาของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่นั้น แม้ว่าเป็นการกำหนดเรื่องใหม่หรือหลักเกณฑ์ใหม่ที่ยังไม่เคยมีกฎหมายใดบัญญัติรองรับมาก่อน แต่ถ้าหากประสงค์จะยกเลิกกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดพร้อมในคราวเดียวกันก็อาจกำหนดให้มีบทยกเลิกกฎหมายได้เช่นกัน

๒. แบบกฎหมาย

๒.๑ สาระสำคัญของแบบกฎหมาย

โดยหลัก การยกเลิกกฎหมายต้องระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกให้ชัดเจนและครบถ้วนทุกฉบับ โดยพระราชบัญญัติต้องถูกยกเลิกโดยกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่มีค่าบังคับเทียบเท่าพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนด ประกาศของคณะปฏิวัติ หรือประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งผู้ร่างกฎหมายต้องทราบว่าประสงค์จะยกเลิกกฎหมายเรื่องใดบ้างอะไรบ้าง โดยพิจารณาและตรวจสอบให้ถูกต้องว่า ในการตรากฎหมายที่ตนยกร่างกฎหมายฉบับใดจะถูกยกเลิกบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกทั้งฉบับหรือยกเลิกบางเรื่อง

ในการยกเลิกกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายไม่ควรกำหนดบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะเป็นบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย ในรูปแบบของบทกวาด (Sweeping clause) ที่กำหนดแต่เพียงว่าให้ยกเลิกกฎหมายใดขัดหรือแย้งกับกฎหมายฉบับที่กำลังจะตราขึ้น หรือที่เรียกว่า “บทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้ง” ลักษณะการเขียนเช่นนี้มีได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่ายกเลิกกฎหมายฉบับใด โดยปรากฏถ้อยคำและรูปประโยคจะกำหนดในทำนองตามตัวอย่างดังนี้

- บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

- บรรดากฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นใดซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

เหตุผลที่ไม่ควรกำหนดบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะดังกล่าว ในฐานะเป็นบทยกเลิก บทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย หรือต้องหลีกเลี่ยงการเขียน เพราะจะทำให้เกิดปัญหาการตีความเกิดขึ้นได้ตลอดว่า กฎหมายที่ตราขึ้นนั้นใช้บังคับแทนที่กฎหมายฉบับอื่นนั้นได้แก่กฎหมายอะไรบ้าง ในการตีความกฎหมายต้องถือตามหลักทั่วไปที่ว่า กฎหมายใหม่ที่ยกมามีภายหลัง ถ้าเป็นกฎหมายเฉพาะย่อมมีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายทั่วไปที่ออกมาก่อน แต่การเขียนบทยกเลิกกฎหมายโดยยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายในลักษณะบทกวาด เพื่อให้กฎหมายฉบับนั้นมีผลใช้บังคับเหนือกฎหมายอื่น โดยไม่ระบุอย่างชัดเจน ย่อมทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการใช้บังคับกฎหมายซึ่งเป็นการไม่ถูกต้อง ดังนั้น การจะยกเลิกกฎหมายอะไรต้องระบุให้ชัดเจน โดยผู้ร่างกฎหมายต้องตรวจสอบให้ได้ว่าประสงค์จะยกเลิกกฎหมายใดบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกทั้งฉบับหรือบางเรื่อง แล้วจึงระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกโดยชัดแจ้งโดยตรง โดยไม่ต้องบัญญัติบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาด

อย่างไรก็ตาม อาจมีการกำหนดบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งที่มีลักษณะบทกวาดในร่างกฎหมาย ถือได้ว่าเป็นกรณีเว้นในหลักปกติ หากกฎหมายใหม่มีฐานะเป็น “กฎหมายกลาง” (Uniform Law) ดังเช่นมีกำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่เกี่ยวกับการศึกษา พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งมีความมุ่งหมายพิเศษที่จะให้เป็นกฎหมายกลางเฉพาะที่เกี่ยวกับกิจการทั้งปวงของตำรวจ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อเป็นกฎหมายที่ใช้กับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐกรณีที่ต้องรับผิดชอบทางละเมิด โดยยกเว้นบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่กำหนดให้วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมาย ต่างๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และยังได้กำหนดมีเงื่อนไขเรื่องมาตรฐานว่า ถ้ามาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ แล้ว ก็เป็นไปตามกฎหมายนั้น ข้อยกเว้นในเรื่องของกฎหมายกลางจึงถือได้ว่าเป็นความจำเป็นพิเศษที่จะต้องมีบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาดได้ และกฎหมายที่ออกมาภายหลังจะบัญญัติขัดแย้งกับกฎหมายกลางก็ไม่ถือว่ามีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายกลางที่ออกมาก่อน เว้นแต่จะเป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งโดยตรงและชัดแจ้ง

บทที่ ๒

๒.๒ ตำแหน่งของบทยกเลิกกฎหมาย

โดยปกติจะบัญญัติไว้เป็นมาตรา ๓ เสมอ

๒.๓ รูปแบบของกฎหมาย

แบบที่ ๑ การยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

โดยจะเขียนต่อเนื่องกันไปในบรรทัดเดียวกับคำว่า “ให้ยกเลิก” แล้วตามด้วยชื่อของพระราชบัญญัตินั้น ๆ ซึ่งในกรณีนี้ พระราชบัญญัตินั้นจะจะมีเพียงฉบับเดียวโดยมิได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฉบับอื่น ๆ ในภายหลัง

มาตรา .. ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๕๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๓๔”

แบบที่ ๒ การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายในกลุ่มกฎหมายเดียวกัน

โดยรูปแบบนี้ เนื่องจากว่าพระราชบัญญัติที่จะยกเลิกนั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามมาอีกหลายฉบับ เช่น ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฉบับที่ ๒ ฉบับที่ ๓ ฉบับที่ ๔ หรือฉบับที่ ๕ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อประสงค์จะยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับนั้นแล้วก็ต้องยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วย โดยจัดเรียงไปตามลำดับของฉบับที่น้อยไปหาฉบับที่มากขึ้น แยกเขียนเป็นแต่ละวงเล็บ ทั้งนี้ ในส่วนของพระราชกำหนด ประกาศของคณะปฏิวัติ หรือประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เหล่านี้ถือว่าอยู่ในระดับของพระราชบัญญัติเช่นเดียวกัน ก็จะต้องระบุโดยจัดเรียงเป็นลำดับเช่นเดียวกัน ดังนั้น การเรียงลำดับก็จะเริ่มต้นจากพระราชบัญญัติซึ่งประกาศใช้เป็นฉบับที่หนึ่งแล้วตามด้วยฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทุก ๆ ฉบับ

มาตรา .. ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติ.....

(๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

(๓) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๙
- (๒) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๐
- (๓) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๓
- (๔) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐
- (๕) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๐
- (๖) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๐๔
- (๗) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๐๙
- (๘) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๑
- (๙) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๓๘ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙
- (๑๐) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๐”

แบบที่ ๓ การยกเลิกกฎหมายฉบับอื่น ๆ ซึ่งมีใช้เป็นกฎหมายฉบับเดียวกัน

การยกเลิกกฎหมายในรูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกัน โดยสามารถยกเลิกกฎหมายหลายฉบับได้ และในกฎหมายดังกล่าวนั้น อาจจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมผลมอยู่ด้วย ก็สามารถยกเลิกได้ซึ่งต้องจัดเรียงให้ชัดเจนและเหมาะสม กล่าวคือ จะเรียงกฎหมายที่ประสงค์จะยกเลิกโดยเริ่มต้นจากกฎหมายที่มีชื่ออย่างเดียวกันก่อน สำหรับกฎหมายอื่นซึ่งเป็นกฎหมายคนละฉบับกันก็จะจัดเรียงในลำดับต่อไป โดยถือตามเวลาก่อนหรือหลังของการประกาศใช้เป็นกฎหมาย และเช่นเดียวกัน หากกฎหมายในแต่ละฉบับได้มีฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วยแล้วก็ต้องนำมารวมไว้ด้วยกันแล้วเรียงตามลำดับภายในกลุ่มของกฎหมายเดียวกัน ก่อนที่จะไปถึงกฎหมายต่างกลุ่มซึ่งเป็นคนละฉบับกัน

มาตรา .. ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติ.....
- (๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
- (๓) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.
- (๔) พระราชบัญญัติ.....

บทที่ ๒

- (๕) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
- (๖) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.
- (๗) พระราชบัญญัติ.....
- (๘) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
- (๙) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑
- (๒) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๑
- (๓) ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๓๘ ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์

๒๕๓๔

- (๔) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๕) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๘
- (๖) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พุทธศักราช ๒๕๓๗
- (๗) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๓๗
- (๘) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๓๗
- (๙) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๕๔๐
- (๑๐) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๓
- (๑๑) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๕
- (๑๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๗
- (๑๓) พระราชบัญญัติยศตำรวจ พุทธศักราช ๒๕๔๐
- (๑๔) พระราชบัญญัติยศตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕
- (๑๕) พระราชบัญญัติยศตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๔
- (๑๖) พระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ พุทธศักราช ๒๕๓๗ (ฉบับที่ ๒)
- (๑๗) พระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๓๗

บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นในส่วนที่ได้บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับบทยกเลิกกฎหมาย

บทที่ ๒

๓.๑ ตำแหน่งของบทยกเลิกกฎหมาย

ส่วนใหญ่ในกฎหมายปัจจุบันจะบัญญัติเป็นมาตรา ๓ เสมอ โดยเรียงลำดับมาตราต่อจากชื่อพระราชบัญญัติและวันใช้บังคับกฎหมายเนื่องจากผู้ใช้กฎหมายจะได้ทราบเป็นลำดับเบื้องต้นก่อนว่ากฎหมายใดถูกยกเลิกไปบ้างก่อนที่จะเข้าถึงเนื้อหาสาระหรือรายละเอียดของกฎหมายนั้น ๆ

๓.๒ รูปแบบของบทยกเลิกกฎหมาย

บทยกเลิกกฎหมายจะปรากฏในพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุงใหม่เสมอ โดยมีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติเดิมทั้งฉบับ แต่ก็ยังมีบางกรณีปรากฏบทยกเลิกกฎหมายในพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม^๑ รวมทั้งในกฎหมายใหม่ก็สามารถกำหนดบทยกเลิกกฎหมายได้

ลักษณะรูปแบบของบทยกเลิกกฎหมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุงใหม่หรือฉบับแก้ไขเพิ่มเติมหรือแม้เป็นกฎหมายใหม่ก็ตาม รูปแบบส่วนมากจะกำหนดบทยกเลิกกฎหมายโดยระบุชื่อกฎหมายที่ต้องการยกเลิก และมีการกำหนดเป็นบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งเป็นส่วนน้อย แต่ก็พบว่ามีการกำหนดผสมผสานกันทั้งสองรูปแบบไว้ด้วยกันซึ่งมีรายละเอียดแยกเป็นเรื่อง ๆ ได้ดังนี้

(ก) ระบุชื่อกฎหมายที่ต้องการยกเลิก

(๑) ระบุชื่อกฎหมายที่ต้องการยกเลิกไว้อย่างกว้างๆ โดยใช้คำว่า “กฎหมายว่าด้วย (ตามด้วยชื่อกฎหมาย)”

การขึ้นต้นโดยใช้คำว่า “กฎหมายว่าด้วย...” แล้วตามด้วยชื่อของกฎหมายนั้น วัตถุประสงค์ก็เพื่อต้องการยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระหรือบทบัญญัติเดียวกันกับกฎหมายใหม่ซึ่งรวมไปถึงกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมและกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายแม่บทด้วย แต่การกำหนดโดยการระบุชื่อกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ ในปัจจุบันไม่มีการนำรูปแบบนี้มา

^๑ ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ พระพุทธศักราช ๒๔๖๔”

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดเหรียญชัยสมรภูมิ พุทธศักราช ๒๔๘๔ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๙

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔” พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานชีวะวัตถุ พุทธศักราช ๒๔๘๓”

บทที่ ๒

ใช้ในบทยกเลิกแล้ว เนื่องจากการใช้ถ้อยคำว่า “กฎหมายว่าด้วย...” มีข้อเสีย คือ มีความไม่ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาว่ากฎหมายว่าด้วย... ดังกล่าวครอบคลุมถึงกฎหมายฉบับใดบ้างในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบรรดากฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญทหาร กฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการฝ่ายพลเรือน และบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

(๒) ระบุชื่อกฎหมายที่ต้องการยกเลิกไว้อย่างชัดเจนเป็นรูปแบบที่ใช้เป็นหลักในปัจจุบัน บทยกเลิกประเภทนี้จะมีลักษณะที่ชัดเจนและไม่ทำให้เกิดปัญหาในการตีความ ซึ่งผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายกับผู้ที่ต้องถูกบังคับตามกฎหมายสามารถทราบได้ทันทีว่ากฎหมายใดหรือกฎหมายที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใดบ้างที่ถูกยกเลิก

ทั้งนี้ รูปแบบบทยกเลิกกฎหมายโดยระบุชื่อกฎหมายไว้อย่างชัดเจน สามารถจำแนกได้เป็น (๒.๑) การยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว และ (๒.๒) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

(๒.๑) การยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

กรณีของการยกเลิกกฎหมายเพียงฉบับเดียว รูปแบบตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มักจะไม่แตกต่างกันนัก โดยจะเขียนต่อเนื่องกันไปในบรรทัดเดียวกับคำว่า “ให้ยกเลิก”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเงินเดือนของข้าราชการผู้ถูกสั่งพักราชการ พ.ศ. ๒๕๐๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการจ่ายเงินเดือน และเงินอื่น ๆ ให้แก่ข้าราชการผู้ถูกพักราชการ พุทธศักราช ๒๔๘๘”

- พระราชบัญญัติระเบียบสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๑๖

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติระเบียบสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. ๒๕๑๑”

- พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๒๑

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๒ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕”

- พระราชบัญญัติจัดสรรรายได้ประเภทภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดสรรรายได้ประเภทภาษีการค้าให้แก่เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๐๕”

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ พระพุทธศักราช ๒๔๖๔”

- พระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๓๔”

(๒.๒) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

รูปแบบการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับนี้ เป็นกรณีที่พระราชบัญญัตินั้นได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติม หรือกรณีกฎหมายอื่นซึ่งมีใช้กฎหมายเดียวกันก็ตาม โดยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีทั้งการกำหนดรวมไว้ในวรรคเดียวกัน และการกำหนดแยกเป็นรายอนุมาตราโดยระบุชื่อกฎหมายแต่ละฉบับในแต่ละอนุมาตรา

- ยกเลิกกฎหมายหลายฉบับรวมในวรรคเดียวกัน

รูปแบบของการเขียนในลักษณะนี้มักจะปรากฏอยู่ในกฎหมายเก่า โดยที่ในปัจจุบันบทยกเลิกกฎหมายรูปแบบนี้จะไม่มีการนำมาใช้แล้ว ซึ่งเป็นการระบุชื่อกฎหมายทั้งหมดที่ประสงค์จะยกเลิกไว้ในวรรคเดียวกัน รวมถึงกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วย โดยจะมีคำว่า “และ” กำกับอยู่หน้ากฎหมายฉบับสุดท้ายที่ถูกยกเลิก

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

“มาตรา ๙ พระราชบัญญัติว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำสยาม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔ ประกาศลงวันที่ ๑๗ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ว่าด้วยการตั้งศาลทะเล ประกาศลงวันที่ ๑๙ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ว่าด้วยการออกใบอนุญาตสำหรับเรือบรรทุกสินค้าและเรือเล็ก และประกาศลงวันที่ ๑๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๙ ว่าด้วยเรือกลไฟที่ใช้สำหรับรับจ้างนั้น ท่านให้ยกเลิก แต่การที่ยกเลิกนี้ท่านว่า มิได้เป็นความเกี่ยวโยงใดแก่บรรดาการที่ได้กระทำไว้ หรือแก่ความผิดอย่างใดๆ ที่ได้มีผู้กระทำให้ขึ้นในเวลาก่อนประกาศให้ใช้พระราชบัญญัตินี้”

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๔๙๓

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พุทธศักราช ๒๔๗๙ พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๑ และพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๘๓”

- พระราชบัญญัติไฟ พุทธศักราช ๒๔๘๖

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติไฟ พุทธศักราช ๒๔๘๑ และพระราชบัญญัติไฟ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๒”

- พระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช ๒๔๗๗ และพระธรรมนูญศาลยุติธรรมซึ่งได้ใช้บังคับโดยพระราชบัญญัตินี้”

- ยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ โดยการกำหนดเป็นรายอนุมาตรา

รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ใช้กันในปัจจุบัน โดยลักษณะการใช้ถ้อยคำจะขึ้นต้นบรรทัดแรกด้วยคำว่า “ให้ยกเลิก” เสมอ จากนั้นในบรรทัดต่อมาก็จะเป็นในส่วนของรายชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกเรียงลำดับเป็นรายอนุมาตรา

ส่วนรูปแบบการเรียงลำดับกฎหมายที่จะยกเลิกนั้น ส่วนใหญ่การจัดเรียงจะเริ่มต้นจากกฎหมายที่ประกาศใช้เป็นฉบับแรกก่อน แล้วตามด้วยกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเรียงตามลำดับของการแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกฎหมายฉบับแรกและฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอาจจะอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด หรือประกาศของคณะปฏิวัติ ซึ่งมีลำดับศักดิ์ของกฎหมายระดับเดียวกันหรือเทียบเท่ากับกฎหมายนั้น และเมื่อในแต่ละอนุมาตราจะเป็นการยกเลิกกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ กรณีย่อมเท่ากับว่ากฎหมายลำดับรองที่มีขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายแม่บทนั้นย่อมถูกยกเลิกไปโดยปริยายด้วย โดยไม่ต้องมีการบัญญัติให้ยกเลิกกฎหมายลำดับรองดังกล่าวอีก ทั้งนี้ อาจมีกฎหมายบางฉบับที่กำหนดให้ยกเลิกกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่าได้ ซึ่งถือเป็นกรณีพิเศษ เช่น พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่บัญญัติให้ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. ๒๕๐๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในรูปแบบปกติก็จะยกเลิกกฎหมายในระดับเดียวกัน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าอันฮี พ.ศ. ๒๕๐๐
 - (๒) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าอันฮี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒
 - (๓) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าอันฮี (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๖
 - (๔) พระราชบัญญัติการลิกไนท์ พ.ศ. ๒๕๐๓
 - (๕) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๕๐๕
 - (๖) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๗
 - (๗) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๐”
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๔๘๔
 - (๒) พระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๕
 - (๓) พระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๗
 - (๔) พระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๕
 - (๕) พระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๗
 - (๖) พระราชบัญญัติควบคุมการใช้จุจระเป็นปุย พุทธศักราช ๒๔๘๐
 - (๗) พระราชบัญญัติควบคุมการใช้จุจระเป็นปุย (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๔
 - (๘) พระราชบัญญัติควบคุมการใช้จุจระเป็นปุย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๗”
- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘๑ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕
- (๒) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘๑ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๑
- (๓) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘๑ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕”

หลักเกณฑ์การระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก

ลักษณะของการกำหนดบทยกเลิกกฎหมายในกรณีที่เป็นการกำหนดชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกเป็นรายอนุมาตรามีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาทั้งในส่วนของเนื้อหา

บทที่ ๒

ของกฎหมายที่จะยกเลิก และรูปแบบของการกำหนดบทยกเลิก

๑) พิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมายที่จะยกเลิก ว่ากฎหมายที่จะยกเลิกซึ่งมีจำนวนหลายฉบับดังกล่าวนี้มีเนื้อหาสาระหรือกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องเดียวกันหรือไม่ โดยแบ่งออกเป็น ๑.๑) การยกเลิกกฎหมายที่อยู่ในกลุ่มกฎหมายเดียวกัน และ ๑.๒) การยกเลิกกฎหมายที่อยู่ต่างกลุ่มกฎหมายกัน

๑.๑) การยกเลิกกฎหมายที่อยู่ในกลุ่มกฎหมายเดียวกัน เป็นที่สังเกตได้ว่ากลุ่มกฎหมายที่ถูกยกเลิกจะใช้ชื่อกฎหมายเดียวกัน แต่ก็มีบางฉบับที่ยกเลิกกฎหมายที่มีชื่อแตกต่างกัน แต่เนื้อหาสาระภายในจะยังคงเป็นเรื่องเดียวกัน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๕๑๑

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พุทธศักราช ๒๔๘๕

(๒) พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๔”

- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๒) พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๗”

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙

(๒) พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๔

(๓) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๙๒ ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

(๔) พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ พุทธศักราช ๒๔๗๖

(๕) พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๖”

๑.๒) การยกเลิกกฎหมายที่อยู่ต่างกลุ่มกฎหมายกัน จะมีลักษณะเป็นการยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระคล้ายคลึงกันจนถึงกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระแตกต่างกันออกไป

ลักษณะของการจัดลำดับจะเริ่มต้นด้วยชื่อกฎหมายเดิมที่จะถูกยกเลิกซึ่งส่วนใหญ่แล้ว ชื่อของกฎหมายเก่ามักจะมีชื่อกฎหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันกับกฎหมายใหม่ จากนั้นจึง

ค่อยลำดับความสำคัญของเรื่องว่า กฎหมายใดมีความสำคัญหรือใกล้ชิดกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่มากที่สุด ก็จะนำมาจัดลำดับตามหลักดังกล่าว

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

“มาตรา ๔ ตั้งแต่วันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติออกตราจองชั่วคราวซึ่งประกาศเปลี่ยนนามพระราชบัญญัติเมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๒๔ เป็นพระราชบัญญัติออกโฉนดตราจอง

(๒) พระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน รัตนโกสินทรศก ๑๒๗

(๓) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ ๒

(๔) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ ๓

(๕) พระราชบัญญัติแก้ไขความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน พ.ศ. ๑๒๗

(๖) พระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๘

(๗) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๔๗๙

(๘) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๔๗๙

(๙) พระราชบัญญัติควบคุมการได้มาซึ่งที่ดินโดยห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัดเพื่อค้ากำไร พุทธศักราช ๒๔๘๕

(๑๐) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ ๗) พุทธศักราช ๒๔๘๖

(๑๑) พระราชบัญญัติว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๘๖

(๑๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๒

(๑๓) พระราชบัญญัติที่ดินในส่วนที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว พุทธศักราช ๒๔๘๖

(๑๔) พระราชบัญญัติที่ดินในส่วนที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๓ และ

(๑๕) บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายที่ดิน หรือซึ่งแย้งหรือขัดต่อบทแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน”

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑
- (๒) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๑
- (๓) ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๓๘ ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔
- (๔) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๕) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๘
- (๖) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๗๗
- (๗) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗
- (๘) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๗
- (๙) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๘๐
- (๑๐) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๓
- (๑๑) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๙๕
- (๑๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๔๙๗
- (๑๓) พระราชบัญญัติยศตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๘๐
- (๑๔) พระราชบัญญัติยศตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๕
- (๑๕) พระราชบัญญัติยศตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๔
- (๑๖) พระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒)
- (๑๗) พระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๓”

บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นในส่วนที่ได้บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๘
- (๒) พระราชบัญญัติเปลี่ยนชื่อวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเป็นสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. ๒๕๓๒”

- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๑^๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒
- (๒) พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. ๒๕๔๒”

๒) พิจารณาจากรูปแบบของการกำหนดบทยกเลิก จะมีลักษณะแยกออกได้เป็น
ดังนี้

แบบที่ ๑ ซึ่งเป็นแบบมาตรฐานทั่วไปที่ใช้กันในปัจจุบัน โดยกำหนดเรียงลำดับเป็น
รายอนุมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติ.....
- (๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
- (๓) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าอันฮี พ.ศ. ๒๕๐๐
- (๒) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าอันฮี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒
- (๓) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าอันฮี (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๖
- (๔) พระราชบัญญัติการลิกไนท์ พ.ศ. ๒๕๐๓

^๒หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากการปฏิรูประบบราชการตามพระราชบัญญัติ
ปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้จัดตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย
มีภารกิจหลักในการดำเนินการป้องกัน บรรเทา พิบัติสาธารณะและอุบัติเหตุ ซึ่งมีผลทำให้งานด้านสาธารณภัยและงานด้านอุบัติเหตุ
ที่เดิมดำเนินการโดยกองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ
แห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานนายกรัฐมนตรี มารวมอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานเดียวกันนอกจากนี้
กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและระงับอัคคีภัยเป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัยในด้านของอัคคีภัย รวมทั้งหน่วยงานที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวก็เป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อให้
ให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและแนวทางเดียวกัน ตลอดจนเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการอำนวยความสะดวกและ
บริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงเห็นสมควรนำกฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและกฎหมาย
ว่าด้วยการป้องกันและระงับอัคคีภัยมาบัญญัติไว้รวมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทที่ ๒

- (๕) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๕๐๕
- (๖) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๗
- (๗) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๐”
 - พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๔๙๙
- (๒) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๓๔ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕”
 - พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๙
- (๒) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๐
- (๓) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๓
- (๔) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๐
- (๕) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๐
- (๖) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๐๔
- (๗) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๐๙
- (๘) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๑
- (๙) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๓๘ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙
- (๑๐) พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๐

อย่างไรก็ตาม การกำหนดรูปแบบนี้ ปรากฏว่ากฎหมายบางฉบับในอดีตถ้าเป็นการยกเลิกกฎหมายเพียงสองฉบับ นอกจากจะบัญญัติโดยการแยกเป็นรายอนุมาตราแล้ว ยังมีคำว่า “และ” เป็นตัวเชื่อมระหว่างอนุมาตรา ซึ่งปัจจุบันรูปแบบนี้ไม่ได้นำมาใช้เป็นแบบแล้ว เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษแห่งสหประชาชาติในประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๘ และ
- (๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษแห่งสหประชาชาติในประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๙”

แบบที่ ๒ การยกเลิกกฎหมายคละกันทั้งกฎหมายในกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่มกันโดยไม่ได้แยกอนุมาตราหนึ่งต่อกฎหมายหนึ่งฉบับ หากแต่เป็นการกำหนดให้กฎหมายฉบับแรกและกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมรวมอยู่ในอนุมาตราเดียวกัน

มาตรา .. ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติ.....

พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

(๒) พระราชบัญญัติ.....

พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติภาษีซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระราชบัญญัติภาษีซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖

พระราชกำหนดภาษีซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต พ.ศ. ๒๕๐๑

พระราชบัญญัติภาษีซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๑

พระราชบัญญัติภาษีซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๕

พระราชกำหนดภาษีซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๓

พระราชบัญญัติภาษีซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๓

พระราชกำหนดภาษีซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๔

(๒) พระราชบัญญัติเก็บภาษีเครื่องซีดไฟซึ่งทำในพระราชอาณาเขต พุทธศักราช ๒๔๗๖

(๓) พระราชบัญญัติยานัตถุ์ พุทธศักราช ๒๔๘๖

พระราชบัญญัติยานัตถุ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๖

พระราชบัญญัติยานัตถุ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๗

(๔) พระราชบัญญัติภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๗

พระราชบัญญัติภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำในราชอาณาจักร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๘

บทที่ ๒

พระราชกำหนดภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๓

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำใน
ราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๗ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๖

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำใน
ราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๗ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๑

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำใน
ราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๗ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๒

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำใน
ราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๗ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๒

พระราชบัญญัติภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำในราชอาณาจักร (ฉบับที่ ๓)
พ.ศ. ๒๕๒๔

(๕) พระราชบัญญัติภาษีไม้ขีดไฟซึ่งทำในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๘

พระราชบัญญัติภาษีไม้ขีดไฟซึ่งทำในราชอาณาจักร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๖

(๖) พระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่ม พ.ศ. ๒๕๐๙

พระราชกำหนดภาษีเครื่องดื่ม พ.ศ. ๒๕๑๓

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖๑ ลงวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๗๙ ลงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่ม พ.ศ. ๒๕๐๙ (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๒๑

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่ม พ.ศ. ๒๕๐๙ (ฉบับที่ ๓)
พ.ศ. ๒๕๒๓

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้
หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติตัวเงินคั่ง พุทธศักราช ๒๔๘๗

(๒) พระราชบัญญัติกำหนดอำนาจกระทรวงการคลังในการค้าประกัน พ.ศ. ๒๕๑๐

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๑๐ ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

พระราชบัญญัติกำหนดอำนาจกระทรวงการคลังในการค้าประกัน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐

- (๓) พระราชบัญญัติกู้เงินเพื่อป้องกันประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๙
- (๔) พระราชบัญญัติให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินจากต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๙
- (๕) พระราชบัญญัติให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินจากรัฐบาลต่างประเทศเพื่อจัดซื้อยุทโธปกรณ์ทางทหาร พ.ศ. ๒๕๒๔
- (๖) พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังปรับโครงสร้างเงินกู้ต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๒๘
- (๗) พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๔๑”

แบบที่ ๓ การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับซึ่งมีสาระสำคัญที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงโดยกฎหมายฉบับเดียว ในปัจจุบันมีกฎหมายเพียงฉบับเดียวที่กำหนดในลักษณะดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖^๓ โดยที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีลักษณะพิเศษคือ จะระบุนายชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกทั้งสิ้น ๔๗ ฉบับ ไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมายตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้”

^๓ พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖

หมายเหตุ : - เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาได้มีการประกาศใช้บังคับกฎหมายเป็นจำนวนมาก และไม่มีการยกเลิกอย่างเป็นระบบ โดยมีการตรากฎหมายใหม่และใช้กฎหมายใหม่โดยไม่ยกเลิกกฎหมายเก่าหรือกฎหมายบางฉบับไม่มีการใช้บังคับเพราะใช้ไม่ได้ผล หรือไม่มีกรณีที่จะใช้เพราะไม่เหมาะสม หรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้น จึงเกิดข้อสงสัยว่ากฎหมายบางฉบับยังคงใช้บังคับอยู่หรือไม่ หรือยังควรมีกฎหมายเช่นนั้นอยู่หรือไม่ จึงสมควรมีการชำระสะสางอย่างแจ่มชัดว่ากฎหมายใดยังคงควรใช้บังคับอยู่ เพื่อความชัดเจนของระบบกฎหมายไทย ซึ่งจากการตรวจสอบกฎหมายที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ อันเป็นช่วงเวลาที่ยังมีปัญหาไม่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพการใช้บังคับกฎหมาย และตรวจสอบกฎหมายเก่าว่าช่วงเวลาดังกล่าวบางฉบับที่เคยมีการตรวจสอบแล้วว่ายังไม่ถูกยกเลิก รวมเป็นจำนวนกฎหมายที่มีการตรวจสอบทั้งหมด ๒,๒๘๓ ฉบับ ซึ่งจากเนื้อหาสาระของกฎหมายเหล่านั้น แยกได้เป็น ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่งเป็นกฎหมายที่มีการยกเลิกโดยชัดเจนแล้วจำนวน ๑,๑๐๕ ฉบับ กลุ่มที่สองเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเฉพาะคราวและมีจุดสิ้นสุดการใช้ในตัว จำนวน ๘๖๒ ฉบับ กลุ่มที่สามเป็นกฎหมายที่ไม่มีการบังคับใช้ เพราะมีกฎหมายใหม่แล้ว ซึ่งนับรวมกับฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วยมีจำนวน ๙ ฉบับ กลุ่มที่สี่เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระทันสมัยการใช้บังคับ เพราะไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันซึ่งนับรวมกับฉบับแก้ไขเพิ่มเติมด้วยมีจำนวน ๓๘ ฉบับ และกลุ่มที่ห้าเป็นกฎหมายที่เหลือซึ่งยังคงใช้บังคับอยู่แต่ต้องศึกษาในรายละเอียดต่อไปว่าควรคงไว้หรือจะปรับปรุงเช่นใดให้ทันสมัยและเป็นระบบ ดังนั้น ในขั้นนี้จึงพิจารณาเห็นว่า กฎหมายในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองสิ้นสุดการใช้บังคับแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติยกเลิกอีก ส่วนกฎหมายกลุ่มที่สามและกลุ่มที่สี่สมควรได้มีการยกเลิกเสีย เพื่อมิให้เกิดการสับสนในการใช้กฎหมาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทที่ ๒

(๒) กำหนดเป็นบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้ง (Sweeping clause)

(๒.๑) เหตุผลในการกำหนดให้มีบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งในลักษณะบทกวาด (Sweeping clause)

เนื่องจากในอดีต กรณีที่ผู้ร่างไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่ากฎหมายใดหรือข้อกำหนดในบทกฎหมายใดขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่กำลังร่าง จึงต้องกำหนดให้มีบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งในลักษณะบทกวาด (Sweeping clause) อย่างไรก็ตาม การบัญญัติบทยกเลิกกฎหมายในรูปแบบดังกล่าว นับว่ามีปัญหาในเรื่องการตีความและการใช้บังคับกฎหมายมากที่สุดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากถ้อยคำในบทยกเลิกในลักษณะนี้จะค่อนข้างกว้าง ไม่มีการระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกไว้เป็นการชัดเจนแน่นอน ทำให้ต้องพิจารณาว่ากฎหมายใดหรือบทบัญญัติใดที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่ตราขึ้น ซึ่งพบว่ามีลักษณะถ้อยคำและรูปประโยคในทำนองดังต่อไปนี้

- บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

- บรรดากฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นใดซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

ในการกำหนดบท Sweeping clause จะต้องพิจารณาแยกแยะถึงวัตถุประสงค์ในการยกกฎหมายว่า ประสงค์ที่จะให้ยกเลิกกฎหมายอื่นหรือไม่เพียงใด เนื่องจากสภาพของบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาดในกฎหมายบางฉบับอาจจะไม่ใช่การยกเลิกกฎหมายอื่นให้สิ้นสภาพบังคับไปโดยสิ้นเชิง หากแต่เป็นเพียงการแสดงถึงความเป็นกฎหมายกลาง (Uniform Law) ซึ่งเนื้อหาสาระของกฎหมายดังกล่าวจะมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ โดยที่ถ้าเป็นกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นมีลักษณะที่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้แล้ว หรือได้มาตรฐานที่ต่ำกว่ากฎหมายนี้ ก็ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายนี้มาบังคับแทนซึ่งมิได้เป็นการยกเลิกกฎหมายอื่นทั้งฉบับแต่อย่างใด

โดยสรุปแล้ว การกำหนดให้มีบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาดไว้ในกฎหมายควรต้องพิจารณาแยกแยะเสียก่อนว่ามีวัตถุประสงค์เช่นใด ซึ่งจากแนวทางที่ผ่านมาสามารถแยกวัตถุประสงค์ออกได้เป็น ๓ ประการคือ

ประการแรก เพื่อกำหนดให้กฎหมายที่มีบทยกเลิกดังกล่าวมีผลยกเลิกบรรดากฎหมายหรือบทบัญญัติอื่นที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายใหม่นั้น โดยให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นสิ้นผลบังคับไปทั้งฉบับ

ประการที่สอง เพื่อกำหนดให้กฎหมายที่มีบทยกเลิกดังกล่าวเป็นบทยกเว้นมิให้ใช้

บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นเฉพาะในเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยให้ใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่แทน โดยที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นก็ได้ถูกยกเลิกหรือสิ้นผลไปทั้งฉบับ

ประการที่สาม เพื่อกำหนดให้กฎหมายที่มีบทยกเลิกดังกล่าวเป็นกฎหมายกลางหรือกฎหมายกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ โดยมีได้มีผลเป็นการยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒^๔ หากแต่กฎหมายใดที่กำหนดหลักเกณฑ์ด้วยมาตรฐานที่เทียบเท่าหรือสูงกว่าก็ให้ใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น^๕ ซึ่งวัตถุประสงค์ประการที่สามนี้ถือว่าเป็นแนวทางหลักในการร่างบทยกเลิกในลักษณะบทกวาดในปัจจุบัน

(๒.๒) รูปแบบการเขียนบท Sweeping clause

ลักษณะถ้อยคำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่ามีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกัน โดยแบ่งออกได้เป็น ๔ รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

แบบที่ ๑ จะขึ้นต้นด้วยถ้อยคำว่า “ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย/บทกฎหมาย ...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายพลเรือน พุทธศักราช ๒๔๗๘

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

^๔พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

“มาตรา ๓ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่างๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งที่กำหนดในกฎหมาย”

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๒๑ ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการใดได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้วให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติดังกล่าว เว้นแต่

ฯลฯ

ฯลฯ”

^๕ในปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ก็มีบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาด (เรื่องเสร็จที่ ๗๔๗/๒๕๕๖)

“มาตรา ๓ ในกรณีที่กฎหมายใดบัญญัติเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะซึ่งให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ให้บังคับตามกฎหมายนั้น”

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมาย กฎ และข้อบังคับในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือที่แย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พุทธศักราช ๒๔๗๙

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

แบบที่ ๒ จะขึ้นต้นด้วยถ้อยคำว่า “ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกบรรดาบทกฎหมาย ...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พุทธศักราช ๒๔๘๒

“มาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกบรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งแย้งกับบทพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช ๒๔๘๔

“มาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ให้ยกเลิกบรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งแย้งต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

แบบที่ ๓ จะไม่ได้กำหนดถ้อยคำให้ยกเลิกบรรดาบทกฎหมายอื่นใด แต่จะกำหนดถ้อยคำลงท้ายประโยคว่า “... ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙^๖

“มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับใด ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งอื่นในส่วนที่ได้บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางแพ่งและค่าเสียหายจากเรือโดนกัน พ.ศ. ๒๕๔๘^๖

“มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

แบบที่ ๔ ใช้ถ้อยคำอื่นที่แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างชัดเจน

รูปแบบนี้จะแตกต่างจากรูปแบบปกติที่ใช้กันทั่วไป โดยไม่ใช่ถ้อยคำในลักษณะทำนองเดียวกับแบบที่ ๑-๔ แต่จะใช้ถ้อยคำที่สื่อให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าประสงค์จะให้กฎหมายดังกล่าวมีสภาพบังคับอย่างไร รวมถึงสภาพบังคับของกฎหมายอื่นที่บัญญัติในเรื่องเดียวกัน ซึ่งมีบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งเอาไว้ด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

“มาตรา ๓ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้

^๖พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางแพ่งและค่าเสียหายจากเรือโดนกัน พ.ศ. ๒๕๔๘

หมายเหตุ : - เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้การคมนาคมและการขนส่งทางทะเลขยายตัวเพิ่มขึ้นและเกิดกรณีเรือโดนกันมากขึ้น ความเสียหายจากเรือโดนกันมีเรือเดินทะเลเกี่ยวข้องเป็นกรณีที่มีลักษณะเฉพาะ โดยอาจมีสาเหตุและผลที่เป็นความเสียหายต่างออกไปจากกรณีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงสมควรมีกฎหมายพิเศษที่วางหลักเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่งและการคำนวณค่าเสียหายจากเรือ โดนกันโดยเฉพาะและเพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทที่ ๒

โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

“ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งที่กำหนดในกฎหมาย”

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ถูกกฎหมายว่าด้วยการใดได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้วให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ซ้ำหรือขัดกับบทบัญญัติดังกล่าว เว้นแต่

ฯลฯ

ฯลฯ”

- พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๓ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ และบรรดาฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ให้คงใช้บังคับต่อไป ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ

ฯลฯ”

แบบที่ ๕ การกำหนดให้บทยกเลิกกฎหมายโดยระบุชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิก รวมอยู่กับบทยกเลิกในลักษณะบทกวาด

ลักษณะการกำหนดเช่นนี้จะพบมากในกฎหมายเก่า สามารถแบ่งประเภทโดยจำแนกตามลักษณะของการบัญญัติได้ดังนี้

(๑) กรณีชื่อของกฎหมายที่ถูกยกเลิกมีเพียงฉบับเดียว

(๑.๑) ชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกและบทยกเลิกในลักษณะบทกวาดอยู่ในวรรคเดียวกัน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๗๖ และบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๗๖ และบรรดากฎหมาย กฎ ข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- (๑.๒) ชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกและบทยกเลิกในลักษณะบทवादอยู่คนละวรรค

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕

“มาตรา ๓ ห้ามมิให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติรักษาคลาง ร.ศ. ๑๒๑ มาใช้สำหรับ ทางน้ำชลประทานตามความในพระราชบัญญัตินี้

ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๐๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเงินทดแทนพนักงานเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๘๘

ในกรณีที่มีบทกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับแทน”

- พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๐๓

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดระเบียบป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๐

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือ ซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติคั้นและคูนน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคั้นนาและคูนน้ำ พุทธศักราช ๒๔๘๔

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือ ซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

พ.ศ. ๒๕๑๘

บทที่ ๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติกำหนดเกษียณอายุผู้ทำงานในองค์การของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๘ บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

(๒) กรณีชื่อของกฎหมายที่ถูกยกเลิกมีหลายฉบับ

(๒.๑) บทยกเลิกกฎหมายหลายฉบับและบทยกเลิกในลักษณะบทกวาดรวมอยู่ในวรรคเดียวกันทั้งหมด

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช ๒๔๘๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๔๗๗ พระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘ และพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๐ กับบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ซึ่งบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๙๘

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช ๒๔๗๘ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๗๙ และบรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติกาชาด พ.ศ. ๒๔๙๙

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติกาชาด พุทธศักราช ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติกาชาด (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๕ บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับ”

(๒.๒) บทยกเลิกกฎหมายหลายฉบับรวมอยู่ในวรรคหนึ่ง ส่วนวรรคสองเป็นบท Sweeping clause

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมการเช่าเคหะและที่ดิน พ.ศ. ๒๕๐๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่าในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๔๘๙ พระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่าในภาวะคับขัน (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๙๐ และพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่าในภาวะคับขัน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๗

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๐๖ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๐๔ ลงวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๐๘ และพระราชบัญญัติทนายความ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๔

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

(๒.๓) บทยกเลิกกฎหมายหลายฉบับกำหนดเป็นรายอนุมาตรา โดยมีบท Sweeping clause เป็นอนุมาตราสุดท้าย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

“มาตรา ๔ ตั้งแต่วันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติออกตราจองชั่วคราว ซึ่งประกาศเปลี่ยนนามพระราชบัญญัติ เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๒๔ เป็นพระราชบัญญัติออกโฉนดตราจอง

(๒) พระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน รัตนโกสินทรศก ๑๒๗

(๓) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ ๒

(๔) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ ๓

บทที่ ๒

(๕) พระราชบัญญัติแก้ไขความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน
ร.ศ. ๑๒๗

(๖) พระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
พุทธศักราช ๒๔๗๘

(๗) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๔๗๙

(๘) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๔๗๙

(๙) พระราชบัญญัติควบคุมการได้มาซึ่งที่ดินโดยห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัดเพื่อค้ากำไร
พุทธศักราช ๒๔๘๕

(๑๐) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ ๗) พุทธศักราช ๒๔๘๖

(๑๑) พระราชบัญญัติว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับ
อสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๘๖

(๑๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับ
อสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๒

(๑๓) พระราชบัญญัติที่ดินในส่วนที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว พุทธศักราช ๒๔๘๖

(๑๔) พระราชบัญญัติที่ดินในส่วนที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๓ และ

(๑๕) บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมาย
ที่ดินหรือซึ่งแย้งหรือขัดต่อบทแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน”

- พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พุทธศักราช ๒๔๘๐

(๒) พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๐

(๓) พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๒ และ

(๔) บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๙๙

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๗๙

(๒) พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๐

(๓) บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้
หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

(๒.๔) บทยกเลิกกฎหมายหลายฉบับกำหนดเป็นรายอนุมาตรา โดยมีวรรคสองเป็นบท Sweeping clause

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ รัตนโกสินทรศก ๑๒๐
- (๒) พระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ รัตนโกสินทรศก ๑๒๐
- (๓) ประกาศแก้ไขพระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ ร.ศ. ๑๒๐
- (๔) พระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ ศก ๑๒๐
- (๕) พระราชบัญญัติอากรค่าน้ำแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๒
- (๖) พระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ รัตนโกสินทรศก ๑๒๐ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๗๗
- (๗) พระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๔๗๙
- (๘) พระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ (ฉบับที่ ๗) พุทธศักราช ๒๔๘๑
- (๙) กฎกระทรวงว่าด้วยวิธีจัดการและตั้งอัตราเก็บเงินอากรค่าน้ำตามความในพระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ ศก ๑๒๐

และบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบทบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖
- (๒) พระราชกำหนดขนานนามสกุลเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕
- (๓) พระราชบัญญัติขนานนามสกุล (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๑
- (๔) พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พุทธศักราช ๒๔๘๔

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบทบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ พ.ศ. ๒๕๐๙

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงดีบุก พุทธศักราช ๒๔๗๖
- (๒) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงดีบุก (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๔
- (๓) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงดีบุก (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๔
- (๔) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงดีบุก (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๖
- (๕) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ทั้งสะเตน พุทธศักราช ๒๔๘๔
- (๖) พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ทั้งสะเตน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๐

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติควบคุมแร่ดีบุก พ.ศ. ๒๕๑๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติควบคุมแร่ดีบุก พุทธศักราช ๒๔๗๙
- (๒) พระราชบัญญัติควบคุมแร่ดีบุก (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๗๙
- (๓) พระราชบัญญัติควบคุมแร่ดีบุก (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๙

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. ๒๔๙๗
- (๒) พระราชบัญญัติการขนส่ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๐
- (๓) พระราชบัญญัติการขนส่ง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๘

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช ๒๔๗๔
- (๒) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๔

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือ

ซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

(๒) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๓๓

บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑

(๒) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๑

(๓) ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๓๘ ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

(๔) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕

(๕) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๘

(๖) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๗) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๘) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๙

(๙) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๘๐

(๑๐) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๓

(๑๑) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๙๕

(๑๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๔๙๗

(๑๓) พระราชบัญญัติยศตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๘๐

(๑๔) พระราชบัญญัติยศตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๕

(๑๕) พระราชบัญญัติยศตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๔

(๑๖) พระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒)

(๑๗) พระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๓

บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นในส่วนที่ได้บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

บทที่ ๒

(๓) กรณีที่เป็นการยกเลิกเพียงบางมาตรา และมีบท Sweeping clause มีเพียงฉบับเดียว คือ

- พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๓๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกข้อ ๒ (๖) และข้อ ๙ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และข้อ ๓ และ ข้อ ๑๐ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๓๓

บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

๓.๓ บทสรุปข้อสังเกตและแนวทางการใช้ถ้อยคำในบทยกเลิกกฎหมาย

(ก) รูปแบบของการกำหนดบทยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งในลักษณะบทกวาด (Sweeping clause)

ปรากฏว่ารูปแบบการกำหนดบทยกเลิกในลักษณะนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความแตกต่างกันอยู่หลายประการด้วยกัน กล่าวคือ

(๑) ลักษณะของถ้อยคำในอดีตจะไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน บทยกเลิกที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน แต่จะพบว่ามีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกัน แต่ปัจจุบันพบว่า มีแนวทางการใช้ถ้อยคำเริ่มใกล้เคียงหรือคล้ายกัน และเริ่มมีแนวโน้มที่จะกำหนดในรูปแบบที่ไม่ระบุให้ยกเลิกบรรดากฎหมายอื่นใด แต่บัญญัติเพียงว่า บรรดากฎหมาย รวมตลอดถึงกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายแม่บทในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในกฎหมายใหม่ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่ ก็ให้ใช้บังคับกฎหมายใหม่แทน ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ทำให้เข้าใจไปได้ว่า กรณีมิใช่เป็นการกำหนดบทยกเลิกในลักษณะบทกวาด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ยกเลิกกฎหมายอื่นโดยตรง แต่เป็นการกำหนดให้กฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันกับกฎหมายใหม่ไม่สามารถใช้บังคับได้เฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีที่เข้าเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ตามกฎหมายใหม่ โดยที่ตัวกฎหมายอื่นก็ยังคงอยู่มิได้ถูกยกเลิกให้สิ้นสภาพบังคับไปแต่อย่างใด

(๒) กฎหมายหลายฉบับในอดีตมีลักษณะของบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาดแทรกอยู่ด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเป็นปรากฏอยู่ในวรรคเดียวกันกับชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกหรือแยกออกเป็นอีกวรรคหนึ่งก็ตาม ในส่วนนี้จะมีการตีความว่า นอกจากจะเป็นการยกเลิกกฎหมายตามรายชื่อที่ระบุไว้แล้วยังเป็นการยกเลิกบรรดากฎหมายอื่นๆ ที่ผู้กร่างอาจจะไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่ายังมีกฎหมายอื่นใดอีก

ที่จะต้องถูกยกเลิกไปโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่ด้วยหรือไม่ กรณีจึงต้องพิจารณารูปแบบและ การใช้ถ้อยคำประกอบด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นการกำหนดให้มีบทยกเลิกในลักษณะบทวาด รวมอยู่กับรายชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกทั้งหมด เช่น พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๘ บัญญัติ ว่า

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช ๒๕๓๘ พระราชบัญญัติ พนักงานอัยการ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๙ และบรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ใน ส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

หรือรูปแบบที่กำหนดให้บทยกเลิกในลักษณะดังกล่าวเป็นอีกอนุมาตราหนึ่งในบทยกเลิก กฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พุทธศักราช ๒๕๔๐
- (๒) พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐
- (๓) พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ และ
- (๔) บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการกำหนดถ้อยคำว่า “และบรรดาบทกฎหมาย...” รวมอยู่ในวรรค เดียวกันกับคำว่า “ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ ...” ตามตัวอย่างแรก หรือการกำหนดให้บทยกเลิกใน ลักษณะบทวาดเป็นอีกอนุมาตราหนึ่งในบทยกเลิกตามตัวอย่างที่สองก็ตาม เนื่องจากคำในตอนเริ่มต้น ประโยคใช้คำว่า “ให้ยกเลิก” จากนั้นจึงตามด้วยรายชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิก ดังนั้น จึงอาจตีความได้ ว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดให้บทยกเลิกในลักษณะบทวาดบัญญัติรวมอยู่ในรายการ กฎหมายที่ถูกยกเลิกหรือกำหนดเป็นอีกอนุมาตราหนึ่ง ก็เพื่อต้องการให้กฎหมายใหม่มีผลเป็นการ ยกเลิกบรรดาบทกฎหมายอื่น ๆ ที่ไม่ทราบชื่อด้วย

แต่เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับรูปแบบที่กำหนดให้บทยกเลิกในลักษณะบทวาดบัญญัติเป็น ความในวรรคสองแทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

บทที่ ๒

(๒) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๓๓

บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน” หรือ

- พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๐๖ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๐๔ ลงวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน”

การกำหนดเช่นนี้เป็นที่สังเกตได้ว่า ความสับสนที่เป็นบทยกเลิกในลักษณะบทกวาดได้นำมากำหนดเป็นวรรคสอง โดยแยกออกจากความในวรรคแรกที่เป็นส่วนของการยกเลิกกฎหมาย แสดงให้เห็นว่า บทยกเลิกกฎหมายดังกล่าวมิได้รวมไปถึงการยกเลิกบรรดากฎหมายอื่นใดที่มีเนื้อหาสาระขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่ด้วย แต่เป็นเพียงการกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่แทนเฉพาะเรื่องที่ขัดหรือแย้งกันเท่านั้น

(๓) การกำหนดให้มีบทยกเลิกในลักษณะบทกวาดของกฎหมายหลายฉบับในอดีต มีปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนและก่อให้เกิดการตีความ ซึ่งมีผลถึงการบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายอื่นซึ่งมีลักษณะที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่มีบทยกเลิกในลักษณะดังกล่าว ดังนั้น การยกเว้นในปัจจุบันหากจะกำหนดให้มีบทยกเลิกในลักษณะบทกวาดควรต้องตรวจสอบเสียก่อนว่า กฎหมายใหม่ที่ออกมา มีลักษณะเป็นการวางหลักเกณฑ์ในเรื่องใหม่หรือไม่ ในอดีตที่ผ่านมาเคยมีการออกกฎหมายมารองรับในเรื่องนั้น ๆ แล้วหรือไม่ ถ้ายังไม่เคยมีกฎหมายออกมารองรับในเรื่องนั้น ๆ มาก่อน ก็ไม่จำเป็นต้องกำหนดให้มีบทยกเลิกเช่นนี้แต่อย่างใด แต่ถ้าเคยมีมาก่อนโดยหลักกฎหมายทั่วไปแล้วกฎหมายที่ออกมาภายหลังย่อมยกเลิกกฎหมายที่ออกมาก่อนซึ่งมีบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกัน ยกเว้นในกรณีของกฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายกลาง (Uniform Law) ซึ่งแม้กฎหมายที่ออกมาภายหลังจะบัญญัติขัดหรือแย้งกับกฎหมายกลางก็ไม่ถือว่าบทกฎหมายที่ออกมาภายหลังมีผลเป็นการยกเว้นกฎหมายกลางที่ออกมาก่อนเว้นแต่จะแจ้งใจที่จะบัญญัติไว้เป็นการขัดแย้งโดยตรง โดยมีเจตนาพิเศษที่จะไม่ให้ใช้บังคับกฎหมายกลางดังกล่าว

(ข) แนวทางของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในการกำหนดบทยกเลิกกฎหมาย

เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่กฎหมายหลายฉบับกำหนดให้มีบท Sweeping

Clause อันนำมาซึ่งปัญหาการตีความ และปัญหาในการบังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ได้มีการพิจารณาถกเถียงกันในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดบท Sweeping clause หลายครั้ง จนในที่สุดแล้วสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้วางแนวทางว่า^๔ การกำหนดบทยกเลิกกฎหมาย โดยหลักแล้วจะต้องกำหนดให้ยกเลิกกฎหมายที่ประสงค์จะยกเลิกทั้งฉบับโดยชัดแจ้ง^๕ ดังนี้

ในกรณียกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

มาตรา .. ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ.....

ในกรณียกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

มาตรา .. ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติ.....

(๒) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(๓) พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

การกำหนดบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทกวาดนั้น จึงไม่ควรใช้อย่างพร่ำเพรื่อต่อไป หากต่อไปผู้ร่างมีการนำไปใช้เพื่อประสงค์จะเป็นกรณีพิเศษ ย่อมก่อให้เกิดผลตามถ้อยคำนั้นได้ เช่น ถ้าผู้ร่างกฎหมายประสงค์ให้กฎหมายใดเป็นกฎหมายกลางที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป และยกเว้นกฎหมายฉบับอื่นเช่นนี้ กฎหมายที่ออกมาภายหลังก็อาจจะไม่มีผลเป็นการลบล้างกฎหมายกลางที่ออกมาก่อนนั้นได้ เว้นแต่ในกฎหมายที่ออกมาภายหลังจะบัญญัติโดยชัดแจ้งในเนื้อความของกฎหมายนั้นเองให้เห็นว่าประสงค์จะให้ยกเว้นกฎหมายกลางดังกล่าวด้วย

^๔บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๖-๒/๒๕๔๐ วันพุธ ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

^๕อย่างไรก็ตาม การยกเลิกกฎหมายโดยระบุชื่อกฎหมายให้ชัดแจ้งนั้น อาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ถ้าผู้ร่างระบุนกฎหมายที่ประสงค์จะยกเลิกไว้ไม่ครบถ้วน เพราะจะทำให้กฎหมายที่ไม่ได้ระบุไว้ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ต่อไป ดังนั้น จากการสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือแบบการร่างกฎหมาย จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จึงมีผู้เสนอแนวคิดว่าจะยกเลิกกฎหมายโดยการกำหนดชื่อกฎหมายในลักษณะกว้าง ๆ เช่น กฎหมายว่าด้วย... หรือกฎหมายเกี่ยวกับ... เพราะจะเป็นการครอบคลุมถึงกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมต่อมาด้วย และจะไม่ต้องเกรงว่าจะเกิดปัญหาในกรณีที่ระบุนกฎหมายที่จะยกเลิกไว้ไม่ครบถ้วน แต่ในประเด็นนี้ก็มีข้อโต้แย้งว่า กฎหมายว่าด้วย... หรือกฎหมายเกี่ยวกับ... ดังกล่าว หมายถึงกฎหมายอะไร ทำให้เกิดข้อยุ่งยากแก่ผู้ที่จะต้องบังคับใช้กฎหมายที่จะต้องมาพิจารณาและตีความ ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว แนวทางการยกร่างในปัจจุบันจึงยังคงใช้วิธีการระบุชื่อกฎหมายที่จะยกเลิกให้ชัดเจนโดยที่ผู้ร่างกฎหมายจะต้องตรวจสอบเองว่ากฎหมายที่จะยกเลิกได้นำมากำหนดไว้ครบถ้วนแล้วหรือไม่

บทที่ ๒

ดังนั้น แนวทางในการร่างกฎหมายในปัจจุบัน โดยหลักแล้ว จะไม่มีการกำหนดบทยกเลิกกฎหมายในลักษณะบทवाद ไม่ว่าโดยรูปแบบและถ้อยคำใดในร่างกฎหมายอีกต่อไป ควรปล่อยให้มีการตีความตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า เมื่อบัญญัติกฎหมายในเรื่องเดียวกัน กฎหมายใหม่ที่ยังออกมาภายหลังย่อมมีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายที่ออกมาก่อน ดังนั้น จึงไม่ต้องบัญญัติบทยกเลิกในลักษณะนี้ไว้ เว้นแต่จะเป็นการบัญญัติไว้อย่างจงใจโดยมีเหตุผลหรือเจตนารมณ์พิเศษ^๙ เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^{๑๐} พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ. ๒๕๕๐^{๑๑} ที่มีเจตนารมณ์ให้พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายกลาง

ตัวอย่างบทยกเลิกในลักษณะบทवादที่พบในกฎหมายบางฉบับ มีขึ้นก็ด้วยเพราะเหตุผลพิเศษ เช่น พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗^{๑๒} กำหนดไว้ โดยมีความมุ่งหมายพิเศษที่จะให้เป็นกฎหมายกลางเฉพาะที่เกี่ยวกับกิจการทั้งปวงของตำรวจ หรือร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.^{๑๓} กำหนดไว้เช่นกัน แต่มิได้มุ่งประสงค์จะยกเลิกบรรดากฎหมายอื่นใด หากแต่มีเจตนารมณ์พิเศษให้เป็นกฎหมายที่วางมาตรฐานขั้นต่ำทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นต้น

^๙เรื่องเสรีที่ ๔๘๑/๒๕๓๕ บันทึก เรื่อง การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของกรรมการและผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ

^{๑๐}มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งอื่นในส่วนที่ได้บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

^{๑๑}มาตรา ๓ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ และบรรดากฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้คงใช้บังคับต่อไป ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ

ฯลฯ

^{๑๒}เรื่องเสรีที่ ๑๗๗-๑๗๘/๒๕๔๕ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

^{๑๓}พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๓ ในกรณีที่มีกฎหมายใดบัญญัติเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะ ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ให้บังคับตามกฎหมายนั้น”

ส่วนที่ ๓

บทนิยาม

บทที่ ๒

๑. ความมุ่งหมายของการกำหนดบทนิยาม

“บทนิยาม” ได้แก่ ข้อความที่กำหนดหรือจำกัดความหมายที่แน่นอนเป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมาย ในกฎหมายเก่าบางฉบับมีการเรียกบทนิยามว่า “บทวิเคราะห์ศัพท์” เช่น พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งในปัจจุบันไม่มีการใช้แล้ว

บทนิยามกำหนดขึ้นเพื่อความมุ่งหมายในการให้หรืออธิบายความหมายของถ้อยคำหรือข้อความที่ใช้ในกฎหมาย เนื่องจากการเขียนถ้อยคำในบทบัญญัติของกฎหมายนั้นอาจมีความหมายที่ไม่แน่นอนหรือมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน จึงต้องกำหนดบทนิยามขึ้นเพื่ออธิบายความหมายหรือขอบเขตของถ้อยคำหรือข้อความในการร่างกฎหมายที่แน่นอนและชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายเข้าใจความหมายของถ้อยคำหรือข้อความในกฎหมายตรงกัน

นอกจากนี้ ปรากฏว่าผู้ร่างกฎหมายได้นำบทนิยามมาใช้เป็นเทคนิคในการร่างกฎหมายประการหนึ่งเพื่อแทนข้อความหรือย่อความที่ใช้ในกฎหมายให้สั้นลง

ดังนั้น ความมุ่งหมายของการกำหนดบทนิยามจึงแยกได้ ๒ ประการ คือ อธิบายความหมายของถ้อยคำในการร่างกฎหมาย และใช้แทนข้อความในกฎหมายนั้นหรืออธิบายคำศัพท์ทางเทคนิคในการย่อคำหรือข้อความในกฎหมายนั้น ดังนี้

๑.๑ อธิบายความหมายของถ้อยคำในการร่างกฎหมายในกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(ก) การกำหนดขอบเขตและความหมายของถ้อยคำให้ชัดเจนแน่นอน อาจเป็นเพราะถ้อยคำนั้นมีความหมายยังไม่เป็นที่ยุติ หรือผู้ร่างกฎหมายมีความประสงค์ที่จะใช้ถ้อยคำนั้นในลักษณะพิเศษ เช่น คนต่างด้าว เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ หรือเป็นถ้อยคำในทางวิชาการ เช่น พืชหมายความว่า พันธุ์พืชทุกชนิดทั้งพืชบก พืชน้ำ และพืชประเภทอื่น รวมทั้งส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เช่น ต้น ตอ หน่อ กิ่ง ใบ ราก หัว ดอก ลูก เมล็ดไม่ว่าที่ยังใช้ทำพันธุ์ได้หรือตายแล้ว

(ข) การกำหนดถ้อยคำให้มีความหมายหรือขอบเขตกว้างกว่าปกติธรรมดาที่เข้าใจกัน เช่น ผู้ซื้อที่ดินจัดสรร หมายความว่า ผู้ทำสัญญากับผู้จัดสรรที่ดินเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินจัดสรร และให้หมายความรวมถึงผู้รับโอนสิทธิในที่ดินคนต่อไปด้วย

บทที่ ๒

(ค) การจำกัดความหมายของถ้อยคำที่กว้างเกินไปให้มีขอบเขตให้แคบลง เช่น ผลิตหมายความว่า ดำเนินการใด ๆ เพื่อนำปิโตรเลียมขึ้นจากแหล่งสะสมและให้หมายความรวมถึงใช้กรรมวิธีใด ๆ เพื่อทำให้ปิโตรเลียมอยู่ในสภาพที่จะขายหรือจำหน่ายได้ แต่ไม่หมายความรวมถึงกลั่นหรือประกอบอุตสาหกรรมเคมีปิโตรเลียม การที่กำหนดว่า “แต่ไม่หมายความรวมถึง” ก็เพื่อให้ความหมายของการผลิตไม่รวมขั้นตอนในการกลั่นด้วย

๑.๒ อธิบายศัพท์ทางเทคนิคหรือใช้แทนข้อความในกฎหมาย หรือย่อคำหรือข้อความในกฎหมายนั้น เพื่อจะได้ไม่ต้องเขียนให้ยาวเกินไป เช่น “คลื่นแฮร์ตเซียน” หมายความว่า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีความถี่ระหว่าง ๑๐ กิโลไซเคิลต่อวินาที และ ๓,๐๐๐,๐๐๐ เมกะไซเคิลต่อวินาที “ก.ต.” หมายความว่า คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือ “ข้าราชการ” หมายความว่า ข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ข้าราชการฝ่ายตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ข้าราชการครูตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู ข้าราชการรัฐสภาสามัญตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ข้าราชการตำรวจตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการตำรวจ ข้าราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นข้าราชการตามพระราชบัญญัตินี้

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าผู้ร่างกฎหมายควรหลีกเลี่ยงการใช้คำนิยามเป็นคำย่อแทนข้อความในกฎหมาย การใช้คำนิยามในลักษณะเช่นนี้ควรเป็นกรณีจำเป็นเท่านั้น

๒. แบบของการเขียนบทนิยาม

๒.๑ หลักเกณฑ์การกำหนดคำนิยาม

(ก) เขียนเพื่อให้เกิดความชัดเจนของถ้อยคำที่ใช้ในร่างกฎหมายนั้น เพื่อจะได้ไม่เกิดข้อสงสัยหรือเปิดโอกาสให้มีการตีความ และต้องไม่เขียนกว้างเกินไปจนไม่ทราบขอบเขตของบทนิยามนั้น ใช้ภาษาที่เรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย มีความชัดเจนที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย และหลีกเลี่ยงการเขียนบทนิยามที่มีลักษณะวุ่นวายจนทำให้ไม่อาจทราบความหมายที่แน่นอนได้

(ข) เขียนเฉพาะที่มีความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่ตรงตามความมุ่งหมายเท่านั้น บทนิยามมิใช่เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีในกฎหมายทุกฉบับ หากถ้อยคำนั้นมีความหมายชัดเจนอยู่แล้ว หรือถือตามความหมายทั่วไปตามที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมก็ไม่ต้องกำหนดบทนิยามให้สับสน เมื่อมีบทนิยามทำให้การแปลความหมายของคำที่ระบุ ต้องอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ตามบทนิยามนั้นไม่อาจแปลความตามทางศีลธรรม วัฒนธรรมของประชาชน หรือตามความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยี เพื่อขยายความหรือจำกัดความได้

(ค) หลีกเลี่ยงการกำหนดบทนิยามโดยให้ขึ้นอยู่กับกรอกรอกกฎหมายลำดับรอง เพราะผู้ใช้กฎหมายจะไม่ทราบหลักเกณฑ์ว่าจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนั้นเมื่อใด เช่น น้ำบาดาล หมายความว่า น้ำใต้ดินที่เกิดอยู่ในชั้นดิน กรวด หายหรือหิน ซึ่งอยู่ลึกจากผิวดินเกินความลึกที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่จะกำหนดความลึกน้อยกว่าสิบเมตรมิได้

(ง) เมื่อใช้ถ้อยคำใดเป็นบทนิยามแล้วต้องแปลความและใช้ให้เหมือนกันทุกมาตรา และผู้ใช้กฎหมายอ่านแล้วไม่สับสน และไม่ควรถูกกำหนดบทนิยามให้เป็นบทบังคับในกฎหมาย เพราะการกำหนดบทนิยามเป็นการอธิบายความหมายของถ้อยคำในกฎหมาย จึงไม่ควรกำหนดเนื้อหาในส่วนที่เป็นสาระของกฎหมาย

(จ) หลีกเลี่ยงการกำหนดบทนิยามที่ขัดแย้งกับคำที่มีความหมายธรรมดา เช่น สัตว์น้ำ ก็ไม่ควรให้ความหมายถึงพันธุ์ไม้น้ำ เพราะขัดแย้งกับความเข้าใจของบุคคลโดยทั่วไป แต่หากจำเป็นต้องการกำหนดให้กว้างกว่าความหมายปกติ ก็ควรต้องแยกเป็นความหมายที่เป็นความหมายปกติไว้ในส่วนต้นเพื่อจะได้เป็นความหมายหลัก แล้วจึงกำหนดให้ความหมายที่อยู่นอกเหนือจากความหมายปกติไว้ตอนท้าย

(ฉ) การกำหนดบทนิยามที่เป็นศัพท์ทางเทคนิค เช่น ซอฟต์แวร์ คลื่นแอสตเขียน นั้นสามารถกำหนดได้ แต่เมื่อกำหนดแล้วจะต้องจำกัดขอบเขตของบทนิยามนั้นไว้เฉพาะตามที่ให้ความหมายไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายบางฉบับก็มีการใช้เป็นคำธรรมดา โดยไม่กำหนดเป็นบทนิยาม แต่ถ้าในกฎหมายนั้นจำเป็นต้องจำกัดขอบเขตไว้ เนื่องจากเป็นกรณีที่มีผลกระทบต่อสิทธิ หน้าที่ หรือความรับผิดชอบของประชาชน และมีการกำหนดบทลงโทษไว้ด้วย ก็ควรกำหนดบทนิยามไว้ เพราะจะทำให้ประชาชนได้รู้ว่าจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนั้น

(ช) บทนิยามที่มุ่งหมายจะใช้เฉพาะบางมาตรา หมวด หรือส่วน ไม่ควรกำหนดเป็นมาตราที่เป็นบททั่วไป แต่สมควรมานำไปกำหนดไว้เป็นบทนิยามที่ใช้เฉพาะมาตรานั้น เพื่อความสะดวกในการใช้กฎหมายและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ในกรณีที่ต้องการกำหนดให้มีการใช้เฉพาะในบางหมวดหรือบางมาตรา ก็สมควรมานำไปกำหนดไว้ใช้เฉพาะในหมวดหรือมาตรานั้น

บทที่ ๒

(ซ) ในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและต้องการกำหนดบทนิยาม ต้องตรวจสอบว่ามีการใช้ถ้อยคำนั้นเป็นบทนิยามอยู่แล้วหรือไม่ ถ้ามีต้องใช้ถ้อยคำตามบทนิยามนั้น และถ้อยคำนั้นไม่มีการใช้ในที่อื่นแล้ว เนื่องจากการแก้ไขในครั้งนั้นก็ต้องยกเลิกบทนิยามคำนั้นเพื่อไม่ให้เกิดข้อสงสัย

(ฌ) การกำหนดบทนิยามเพื่อให้ครอบคลุมเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากถ้อยคำบางคำที่ใช้ในกฎหมายนั้นอาจมีความชัดเจนแล้ว แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะไม่ครอบคลุมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต หรือถ้อยคำบางคำที่มีความหมายกว้างเกินกว่าจะนำมาบัญญัติเพื่อใช้บังคับกฎหมายในขณะนั้น และนโยบายจึงได้กำหนดให้แคบลง แต่ผู้ร่างกฎหมายก็อาจจะไม่แน่ใจว่า ผู้ใช้กฎหมายจะขยายความหมายของบทนิยามนั้นครอบคลุมไปถึงสิ่งหรือเหตุที่จะเกิดในอนาคตหรือไม่ กรณีเช่นนี้ การกำหนดคำนิยามก็อาจเปิดช่องให้ผู้มีอำนาจในการใช้กฎหมายนั้นสามารถประกาศกำหนดเพิ่มเติมได้ เช่น “ธุรกิจ” ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายความว่า กิจการในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเงิน การประกันภัย และการบริการ และให้หมายความรวมถึงกิจการอื่นที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

(ญ) การกำหนดบทนิยามโดยการอ้างบทนิยามในกฎหมายอื่นนั้นสามารถกระทำได้ แต่ผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงว่า หากกฎหมายนั้นมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามนั้นในภายหลัง ก็ต้องมีความหมายตามบทนิยามดังกล่าวด้วย ดังนั้น ถ้าหากต้องการให้ยืดหยุ่นสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ โดยการตรากฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ยกอ้าง ก็ควรใช้วิธีลอกความหมายของนิยามตามกฎหมายอื่นนั้นมาบัญญัติไว้

(ฎ) การใช้ถ้อยคำในการกำหนดขอบเขตความหมายของบทนิยาม โดยทั่วไปการกำหนดขอบเขตความหมายคำนิยามจะมีการใช้อยู่สามลักษณะ กล่าวคือ

(๑) ใช้คำว่า “หมายความว่า” เมื่อต้องการอธิบายความหมายของคำนิยามนั้น เพราะความมุ่งหมายในการกำหนดบทนิยามนั้นเป็นการกำหนดความหมายของถ้อยคำที่จะใช้ในกฎหมายให้เกิดความชัดเจน อย่างไรก็ตามถ้าหากได้อ่านกฎหมายฉบับเก่า ๆ จะมีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกัน เช่น หมายความว่า หมายถึง คือ ได้แก่ รวมความว่า ซึ่งตามระบบการร่างกฎหมายในปัจจุบันไม่มีการกำหนดความหมายของคำนิยามโดยใช้ถ้อยคำดังกล่าวแล้ว

(๒) ใช้คำว่า “ให้หมายความรวมถึง” เมื่อต้องการขยายความหมายของคำนิยามนั้น ให้มีความหมายมากกว่าความหมายตามปกติ

(๓) ใช้คำว่า “แต่ไม่หมายความรวมถึง” เมื่อต้องการจำกัดขอบเขตความหมายของคำนิยามนั้น ให้มีความหมายแคบกว่าปกติ

(ฏ) ตำแหน่งของการเขียนบทนิยาม

โดยปกติแล้วตำแหน่งของบทนิยามควรอยู่ในส่วนต้นของกฎหมายเสมอ เป็นมาตราในลำดับต่อจากมาตรายกเลิกกฎหมาย ก่อนที่จะกล่าวในเนื้อความในบทบังคับของกฎหมาย เพราะจำเป็นต้องให้ผู้อ่านกฎหมายได้เข้าใจในเบื้องต้นของคำนิยามที่จะใช้ในกฎหมายนั้นว่า มีความหมายอย่างไร โดยในมาตราที่บัญญัติบทนิยามส่วนใหญ่มักจะขึ้นต้นด้วยความว่า “ในพระราชบัญญัตินี้” แล้ว จึงจะมีการกำหนดความหมายของคำนิยามที่จะใช้ในกฎหมายนั้น อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ร่างกฎหมายประสงค์จะให้ความหมายเฉพาะที่หรือเฉพาะหมวดก็สามารถกำหนดความหมายให้อยู่เฉพาะในหมวดนั้นหรือในมาตรานั้น ซึ่งโดยทั่วไปจะขึ้นต้นว่า “ในหมวดนี้ ...” “ในส่วนนี้ ...” หรือ “ในมาตรานี้ ...”

ในบางครั้งถ้าอ่านกฎหมายบางฉบับจะมีการเขียนในลักษณะคล้ายกับการอธิบายความหมายไว้ในบทบัญญัติบางมาตรา แต่เมื่ออ่านเนื้อหาทั้งหมดแล้ว ไม่เป็นการกำหนดความหมายของถ้อยคำ แต่เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระ (บทบังคับ) ของกฎหมายนั้น ในกรณีเช่นนี้ แม้จะเป็นการกำหนดความหมายของถ้อยคำ แต่ก็มีใช้บทนิยามตามความมุ่งหมายที่กล่าวข้างต้น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙ นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

(ฐ) การเรียงลำดับบทนิยามในพระราชบัญญัติ

โดยปกติก็ให้เรียงลำดับจากคำที่เป็นสาระสำคัญของร่างกฎหมายก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายจะได้เข้าใจในสาระของกฎหมายฉบับนั้น เมื่อกำหนดคำที่เป็นสาระของกฎหมายนั้น แล้วจึงไล่ลำดับคำนิยามที่มีความสำคัญรองลงไปตามลำดับ จนในที่สุดก็จะเป็นคณะกรรมการเลขาธิการสำนักงาน และรัฐมนตรี

อย่างไรก็ดี ในการเรียงลำดับคำนิยามในบทนิยามนั้นในบางครั้งผู้ร่างกฎหมายอาจมีการกำหนดคำนิยามที่เป็นลักษณะของกลุ่มคำที่มีลักษณะใกล้เคียงไว้ เช่น “เด็ก” “เด็กเร่ร่อน” “เด็กกำพร้า” การกำหนดคำนิยามในลักษณะดังกล่าวผู้ร่างกฎหมายจะต้องจัดเป็นกลุ่มคำนิยามในลักษณะเดียวกันไว้กลุ่มเดียวกันด้วย ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการอ่านกฎหมายและผู้ใช้กฎหมายจะได้ทราบว่าถ้อยคำนั้นในกฎหมายมีการกำหนดความหมายไว้เป็นพิเศษหรือไม่ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

๒.๒ รูปแบบในการเขียนบทนิยาม

ในส่วนที่เกี่ยวกับรูปแบบการเขียนแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามนี้ในที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายได้วางแนวทางเกี่ยวกับรูปแบบของการเขียนแก้ไขบทนิยามไว้แล้ว โดยให้ใช้รูปประโยคว่า “ให้ยกเลิก

บทที่ ๒

ความในบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”
ดังนั้น จึงนำแนวทางในเรื่องดังกล่าวมาประกอบการพิจารณากำหนดรูปแบบในลักษณะอื่นด้วย ดังนี้

(ก) ในกรณีที่เป็บบทนิยามในพระราชบัญญัติฉบับแรก

รูปแบบ

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้

“.....” หมายความว่า

ใช้กรณีที่เป็บบทนิยามในพระราชบัญญัติฉบับแรกโดยรูปแบบการเขียนบทนิยามจะขึ้นต้นด้วย
“ในพระราชบัญญัตินี้” เพื่ออธิบายว่าความหมายของคำนิยามต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัตินั้น
มีความหมายเฉพาะอย่างไร นอกจากนี้ ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย ๒๕๔๐ จะพบว่า ในกฎหมายบางฉบับที่เป็น “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ” การเขียนบท
นิยามจะขึ้นต้นว่า “ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้”

อย่างไรก็ดี การเขียนบทนิยามในบางครั้ง ผู้ร่างกฎหมายไม่ประสงค์จะกำหนดบท
นิยามเพื่อใช้กับพระราชบัญญัติทั้งฉบับ แต่อาจต้องการให้ใช้เฉพาะหมวดหรือใช้เฉพาะบางมาตราก็ได้
ซึ่งตำแหน่งของการเขียนบทนิยามก็จะอยู่ตรงหมวด ส่วน หรือมาตรานั้น และรูปแบบการใช้ถ้อยคำก็
แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ร่างกฎหมายกล่าวคือ ถ้าประสงค์จะใช้เฉพาะหมวด ส่วน หรือมาตรา
ก็จะขึ้นต้นว่า “ในหมวดนี้” “ในส่วนนี้” หรือ “ในมาตรานี้” แล้วแต่กรณี สำหรับการเขียนบทนิยามที่
กำหนดอยู่ในมาตรา การกำหนดบทนิยามจะอยู่ในวรรคท้ายต่อจากสาระของมาตรานั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓

“มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ต้นยาง” หมายความว่า ต้นยางพารา (Hevea SPP.)

“ยางพันธุ์ดี” หมายความว่า ต้นยางพันธุ์ที่ให้เนื้อยางมีปริมาณสูงกว่าต้นยางพันธุ์ธรรมดา
ซึ่งอธิบดีกรมกสิกรรมรับรองว่าเป็นยางพันธุ์ดี

ฯลฯ

ฯลฯ”

(ข) ในกรณีที่เป็นการแก้ไขบทนิยามในพระราชบัญญัติ

ในการแก้ไขคำนิยามในบทนิยามของพระราชบัญญัตินั้น หากคำนิยามนั้นเคยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วก็ต้องอ้างพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมในครั้งสุดท้ายด้วยเพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายได้ทราบว่าในบทนิยามนั้น เคยมีการแก้ไขหรือไม่ เช่น “มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “เงินเดือนเดือนสุดท้าย” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน” และในกรณีที่บทนิยามมีการแก้ไขหลายคำที่ติดต่อกันก็ต้องเขียนเรียงการยกเลิกคำนิยามติดต่อกันไป แต่ถ้าเป็นการแก้ไขบทนิยามบางคำและมีการแก้ไขไม่ติดต่อกันก็ต้องแยกการเขียนแก้ไขเพิ่มเติมด้วยทำนองเดียวกับการแก้ไขมาตราในพระราชบัญญัติที่ไม่ติดต่อกัน

(๑) การแก้ไขบทนิยามทั้งมาตรา

รูปแบบ

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

แบบนี้ใช้ในกรณีที่เป็นการยกเลิกมาตราบทนิยามทั้งหมด ซึ่งรูปแบบก็จะเหมือนกับกรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทั้งมาตรา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ต้นยาง” หมายความว่า ต้นยางพารา (Hevea SPP.)

ฯลฯ

ฯลฯ”

บทที่ ๒

(๒) การแก้ไขบทนิยามคำเดียว

รูปแบบ

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ใช้แบบนี้ในกรณีที่เป็นการแก้ไขบทนิยามคำเดียวและในกรณีที่เป็นการแก้ไขคำนิยามที่มีการกำหนดเป็นวงเล็บไว้ ก็จะต้องใส่วงเล็บข้อไว้ด้วยเพื่อจะได้สอดคล้องกับรูปแบบของบทนิยามเดิม

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๑

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “อธิบดี” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์”

(๓) การแก้ไขบทนิยามหลายคำ

รูปแบบ

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ใช้แบบนี้ในกรณีที่บทนิยามที่มีการแก้ไขนั้น มีการแก้ไขที่ติดต่อกัน แต่ถ้ามีการแก้ไขบทนิยามที่ไม่ติดต่อกันจะต้องแยกการเขียนบทนิยามเล็ก ทำนองเดียวกับการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “น้ำมันดิบ” “น้ำมันดิบที่ส่งออก” “ผลิตภัณฑ์” และ “จำหน่าย” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“น้ำมันดิบ” หมายความว่า น้ำมันแร่ดิบ แอสฟัลท์ โอซิเคอไรท์ ไฮโดรคาร์บอนและปิทเมน

ทุกชนิดที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ไม่ว่าในสภาพของแข็ง ของหนืด หรือของเหลว และให้หมายความรวมถึงก๊าซธรรมชาติเหลวด้วย

ฯลฯ

ฯลฯ”

บทที่ ๒

(ค) ในกรณีที่เป็นกรเพิ่มเติมนิยามในพระราชบัญญัติ

(๑) การเพิ่มเติมนิยามทั้งมาตรา

รูปแบบ

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

รูปแบบนี้เป็นกรณีการเพิ่มเติมนิยามทั้งมาตรา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕ ทวิ และมาตรา ๕ ตริ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

“มาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

ฯลฯ

ฯลฯ”

(๒) การเพิ่มเติมนิยามที่ติดต่อกัน

รูปแบบ

มาตรา .. ให้เพิ่มนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ระหว่างนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ในมาตรา แห่งพระราชบัญญัติ.....

ในการเพิ่มเติมนิยามจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า นิยามที่เพิ่มเติมนั้นไปเพิ่มเติมในส่วนใดของนิยาม โดยใช้รูปแบบข้างต้นมาปรับปรุงถ้อยคำให้สอดคล้องกัน กล่าวคือ ถ้าหากเพิ่ม

บทที่ ๒

เดิมเป็นคำสุดท้ายของมาตราบทนิยามนั้นก็จะใช้คำว่า “ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” ต่อท้ายบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา ..” หรือในกรณีที่เป็นการเพิ่มบทนิยามที่เป็นอนุช้อย่อยของบทนิยามนั้นก็จะใช้คำว่า “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (..) ของบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา ..” หรือถ้าหากในมาตราบทนิยามนั้นมีการแบ่งเป็นอนุช้อย่อยก็จะใช้คำว่า “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (..) ของมาตรา ..”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ผู้บริหาร” ระหว่างบทนิยามคำว่า “กรรมการ” และ “พนักงาน” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๑๘”

(ง) ในกรณีที่เป็นการยกเลิกบทนิยาม

รูปแบบ

มาตรา .. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ในกรณีที่เป็นการยกเลิกบทนิยามในขณะนี้มีการใช้เพียงแบบเดียว

๒.๓ การเรียงลำดับคำนิยาม

แนวทางการเรียงลำดับบทนิยาม มีหลักเกณฑ์ทั่วไปคือ

(ก) ให้เรียงลำดับจากคำที่มีการอธิบายความหมายและเป็นสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายจะได้เข้าใจในสาระของกฎหมายฉบับนั้น เมื่อกำหนดคำนิยามที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายนั้นได้แล้วจึงไล่ลำดับบทนิยามที่เป็นการอธิบายความหมายแต่มีความสำคัญรองลงไปตามลำดับ ซึ่งโดยทั่วไปจะพบว่า เป็นการเรียงลำดับคำที่ใช้มากที่สุดไปจนถึงใช้น้อยที่สุดพร้อมกันด้วย

(ข) จากนั้นจึงเป็นส่วนของคำนิยามที่มีขึ้นเพื่อเป็นคำย่อในการบัญญัติกฎหมาย ให้เรียงลำดับจากคำนิยามที่มีความสำคัญมากไปหาความสำคัญน้อย เช่น คณะกรรมการ เลขาธิการ สำนักงาน

(ค) เมื่อเรียงลำดับคำนิยามตาม (๑) และ (๒) แล้ว จึงเรียงคำนิยามในเรื่องตัวบุคคล โดยให้ยึดถือหลักการเรียงบุคคลตามความสำคัญ จากบุคคลที่มีความสำคัญน้อยมาก่อนบุคคลที่มีความสำคัญมากกว่าตามลำดับ เช่น “พนักงานเจ้าหน้าที่” เรียงอยู่ในลำดับก่อนคำว่า “นายทะเบียน” “อธิบดี” และ คำนิยามสุดท้ายที่จะพบโดยทั่วไป ก็คือ คำนิยาม “รัฐมนตรี”

(ง) อย่างไรก็ดี ในการเรียงลำดับคำนิยามนั้น ในบางครั้งผู้ร่างกฎหมายอาจมีการกำหนดคำนิยามที่เป็นลักษณะของกลุ่มคำที่มีลักษณะเดียวกันหรือมีลักษณะใกล้เคียงไว้ในกลุ่มเดียวกัน เช่น “เด็ก” “เด็กเร่ร่อน” “เด็กกำพร้า” เพื่อความสะดวกในการอ่านกฎหมายและการทำความเข้าใจในเนื้อหาของกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งกำหนดบทนิยามดังนี้

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า

“เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า

“เด็กกำพร้า” หมายความว่า

“เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า

“เด็กพิการ” หมายความว่า

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า

“นักศึกษา” หมายความว่า

“นักเรียน” หมายความว่า

“บิดามารดา” หมายความว่า

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า

“ครอบครัวอุปถัมภ์” หมายความว่า

“การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า

“ทารุณกรรม” หมายความว่า

“สืบเสาะและพินิจ” หมายความว่า

“สถานรับเลี้ยงเด็ก” หมายความว่า

“สถานแรกรับ” หมายความว่า

“สถานสงเคราะห์” หมายความว่า

“สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า

บทที่ ๒

“สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า

“สถานพินิจ” หมายความว่า

“กองทุน” หมายความว่า

“คณะกรรมการ” หมายความว่า

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่ารวมถึง

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า และหมายความว่ารวมถึง.....

“รัฐมนตรี” หมายความว่า

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับการเขียนบทนิยาม

ในการร่างกฎหมายนั้น การที่ผู้ร่างกฎหมายจะกำหนดความหมายของบทนิยามให้ชัดเจนนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะต้องเขียนให้สื่อความหมายที่คนทั่วไปอ่านแล้วเข้าใจความหมายตรงกันในขณะเดียวกันก็กำหนดกรอบของบทนิยามนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เข้าใจไปไกลกว่าความประสงค์หรือขยายความหมายเกินกว่าที่มีอยู่ตามปกติ แต่เนื่องจากรูปแบบการร่างบทนิยามตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ มีอยู่หลายลักษณะ และแต่ละลักษณะก็มีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้ร่างกฎหมายอาจใช้แนวทางในการร่างบทนิยามที่แตกต่างกันได้ ดังนั้น เพื่อให้แบบการร่างบทนิยามในกฎหมายต่าง ๆ เป็นแนวทางเดียวกัน ผู้ร่างกฎหมายจึงต้องตรวจสอบถึงข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเขียนบทนิยามและแนวทางปฏิบัติในการร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง รูปแบบของบทนิยามตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ และรูปแบบของบทนิยามที่ควรจะเป็นแบบ เพื่อนำมาใช้ในการเขียนบทนิยามในพระราชบัญญัติ

๓.๑ แนวทางปฏิบัติในการเขียนบทนิยามในพระราชบัญญัติ

ข้อมูลในการร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการร่างกฎหมายเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการร่างกฎหมายในเรื่องนี้ มีดังนี้

(ก) หลักเกณฑ์การเขียนบทนิยาม

ในการบรรยายหลักสูตรการร่างกฎหมายระดับต้น นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ได้บรรยายให้หลักเกณฑ์การเขียนไว้ดังนี้^๒

^๒นายมีชัย ฤชุพันธุ์, เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและวิธีการร่างพระราชบัญญัติ:กรณีศึกษา”, หลักสูตรการร่างกฎหมายระดับต้น สำหรับนิติกร ระดับ ๓-๕ รุ่นที่ ๑, วันศุกร์ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ณ ห้องประชุมสมภพ โทตะกิตย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, หน้า ๗-๘

(๑) ไม่ควรกำหนดบทนิยามในสิ่งที่ไม่สำคัญในกฎหมาย เพราะบทนิยามมิใช่เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีในกฎหมายทุกฉบับ ถ้อยคำใดที่ใช้ภาษาธรรมดาที่มีความชัดเจนอยู่ในตัวเองแล้วก็ไม่จำเป็นต้องกำหนดเป็นบทนิยาม เพราะการกำหนดบทนิยามทำให้ต้องแปลความอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ตามบทนิยามนั้น ไม่อาจแปลความให้เปลี่ยนแปลงไปตามทางศีลธรรม วัฒนธรรมของประชาชน หรือตามความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยี ซึ่งกฎหมายหลายฉบับก็มีการบัญญัติบทนิยามไว้เพียงคำเดียวหรือหลายคำ และกฎหมายบางฉบับที่ไม่กำหนดบทนิยาม เพราะถ้าไม่มีการกำหนดบทนิยามไว้ก็จะต้องพิจารณาตามความหมายทั่วไป หรือตามถ้อยคำในกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงและเป็นกฎหมายที่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ขัดหรือแย้งกัน

(๒) การกำหนดบทนิยามเป็นการกำหนดความหมายของคำที่จะใช้ในกฎหมายนั้น มิใช่เป็นการกำหนดบทบัญญัติในกฎหมาย (บทบังคับ) เป็นการอธิบายความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏในกฎหมาย ดังนั้น ในบทนิยามจึงไม่ควรกำหนดเนื้อหาในส่วนที่เป็นสาระของกฎหมาย

(๓) เมื่อกำหนดบทนิยามแล้วต้องใช้ถ้อยคำตามบทนิยามนั้นในส่วนของบทบังคับให้เหมือนกันทั้งหมดทุกมาตรา เพื่อให้แปลความหมายเหมือนกัน และผู้ใช้กฎหมายอ่านแล้วไม่สับสน

(๔) การร่างบทนิยามต้องเขียนให้ชัดเจนที่สุด เพื่อจะได้ไม่เกิดข้อสงสัยและเปิดโอกาสให้มีการตีความ และต้องเขียนมิให้กว้างจนไม่รู้ขอบเขตของบทนิยามนั้น เช่น พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ นิยามคำว่า “พลังงาน” ไว้ดังนี้

“พลังงาน” หมายความว่า ความสามารถในการทำงานซึ่งมีอยู่ในตัวของสิ่งที่อาจให้งานได้ ได้แก่ พลังงานหมุนเวียน และพลังงานสิ้นเปลือง และให้หมายความรวมถึงสิ่งที่อาจให้งานได้ เช่น เชื้อเพลิง ความร้อนและไฟฟ้า เป็นต้น

บทนิยามคำนี้อธิบายว่าพลังงานคืออะไร ใครบอกได้บ้าง เอาเฉพาะคำว่าพลังงานก่อน เขาบอกว่า “พลังงาน” หมายความว่า ความสามารถในการทำงานซึ่งมีอยู่ในสิ่งที่อาจให้งานได้ แต่ว่าพอต่อ คำว่า “ได้แก่” สิ่งนี้อธิบายข้างหน้าที่หมดความหมาย เพราะว่าพลังงานก็คือ พลังงานหมุนเวียน พลังงานสิ้นเปลือง และสิ่งซึ่งอาจให้พลังงานได้ รวม ๓ อย่างแล้วพลังงานหมุนเวียนและพลังงานสิ้นเปลืองคืออะไร นี่เป็นการนิยามคำจากยากไปหาง่าย ก็ไปดูพลังงานหมุนเวียน พลังงานหมุนเวียน หมายความว่ารวมถึงพลังงานที่ได้จากไม้ ฟืน แกลบ อ้อย ความร้อนใต้พิภพ และพืช เป็นต้น ถามว่า พลังงานหมุนเวียนคืออะไร ตอบ ไม่รู้แต่รวมถึงพลังงานที่ได้จากสิ่งเหล่านี้ ตกลงเมื่ออ่านคำว่า “พลังงาน” คือ พลังงานหมุนเวียน พอมาถึงพลังงานหมุนเวียนเขาก็จะบอกว่ามันคือพลังงาน ทำให้ไม่รู้ความหมายที่ชัดเจน พลังงานสิ้นเปลืองก็หมายถึงพลังงานเหมือนกัน ตกลงคนที่ไม่ได้เรียนฟิสิกส์

บทที่ ๒

มาก็ไม่รู้ว่ามีคืออะไร รู้แต่ว่ามาจากไม้จากฟัน ไม้ไม่รู้ แต่ฟันพอรู้ว่าถ้าเราไปจุดไฟก็จะได้พลังงาน แต่ไม้เอาไปทำได้หลายอย่างเอาไปทำฟันก็ได้ สร้างบ้านก็ได้ ทำเฟอร์นิเจอร์ก็ได้ นี่คือการร่างบทนิยาม แล้วไม่รู้ว่ามีคืออะไร

(๕) การใช้คำสามัญในการเขียนบทนิยามควรใช้ภาษาที่เรียบง่ายไม่ฟุ่มเฟือย มีคนกล่าวกันอยู่เสมอว่าภาษากฎหมายเป็นภาษาที่เข้าใจยาก ทำไมจึงไม่เขียนให้อ่านง่าย ๆ ซึ่งความจริงแล้วหลักในการเขียนกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับภาษา มีอยู่ว่า ภาษาที่ใช้ในการร่างกฎหมาย ต้องเป็นภาษาที่เรียบง่าย แต่อย่างไรจึงจะเป็นภาษาที่เรียบง่ายนั้น คนทั่วไปกับนักร่างกฎหมาย อาจจะมองกันในคนละแง่ สำหรับคนทั่วไป ความเรียบง่ายอาจจะหมายถึงความสละสลวย อธิบายให้ละเอียด ถ้ามีตัวอย่างได้ก็ควรมีแต่สำหรับการร่างกฎหมาย ความเรียบง่ายของภาษา ต้องไม่ฟุ่มเฟือย อยากรู้จริงจะเรียกว่า “ฟุ่มเฟือย” นั้น พิจารณาจากผลที่ว่าถ้าคำใดหรือข้อความใด การมีไว้หรือตัดออกไปไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไป คำนั้นหรือข้อความนั้นย่อมถือได้ว่า “ฟุ่มเฟือย” เพราะกฎหมายไม่ใช่วรรณคดี ไม่ใช่คำอธิบายกฎหมาย กฎหมายต้องกระชับ

ตัวอย่าง วลีที่ว่า “ผู้ใดอายุเกินกว่ายี่สิบปี” คำว่า “กว่า” มีไว้ทำให้มีความหมายแตกต่างไปจากการไม่มีคำนี้ไว้อย่างไรหรือไม่ ในเมื่อคำว่า “เกิน” แปลว่า “กว่า” อยู่แล้ว ถ้าเขียนว่า “ผู้ใดอายุเกินยี่สิบปี” จะทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ซึ่งตรงกันข้าม ถ้าใช้คำว่า “ต่ำ” ซึ่งเป็นคำเปรียบเทียบเมื่อใดที่ใช้คำว่า “ต่ำ” ย่อมจำเป็นต้องมีคำว่า “กว่า” ควบคู่กันไปด้วย เช่น “ผู้ใดอายุต่ำกว่ายี่สิบปี”

แต่คำบางคำแม้ว่าจะมีลักษณะฟุ่มเฟือย แต่ก็เข้าลักษณะมีไว้ก็ราคาแพง เอาออกไปก็เกิดกสียุค เช่น ความที่ว่า “มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์” คำว่า “บริบูรณ์” ได้ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปจากความว่า “มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปี” หรือไม่ การที่บุคคลหนึ่งมีอายุ ๑๗ ปี ๑๑ เดือนกับอีก ๒๙ วัน จะมีปัญหาว่าอายุสิบแปดปีแล้วหรือยัง หรือไม่ หรือในกรณีที่เขียนเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งว่า ตาย มีความจำเป็นหรือไม่ ในเมื่อคนตายแล้วก็ย่อมสิ้นสภาพบุคคล เมื่อไม่มีสภาพบุคคลแล้วจะยังมีตำแหน่งอยู่ได้อย่างไร เข้าทำนองนำศูนย์ไปคูณกับอะไร ก็ย่อมได้ผลเป็นศูนย์ แต่ถ้าไม่เขียนไว้ก็จะมีคนถามอยู่ร่ำไปว่า ตายแล้วยังไม่ยอมให้ออกจากตำแหน่งอีกหรือ ก็เลยเขียนกันไว้เรื่อยมา และเมื่อเขียนเข้าครั้งหนึ่ง ต่อ ๆ ไป ถ้าไม่เขียนก็จะยังเกิดข้อสงสัยว่า มีเจตนาแตกต่างกันหรืออย่างไร มีความชัดเจนที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย

(๖) หลีกเลี่ยงการร่างบทนิยามที่มีลักษณะวกวนจนทำให้ไม่อาจทราบความหมายที่แน่นอนได้ และไม่ควรกำหนดบทนิยามสิ่งที่มีความหมายผิดไปจากธรรมดาอย่านำคำที่มีความหมายอย่างหนึ่งมานิยามให้มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในความหมายที่ผิดธรรมชาติ

เพราะว่าบทนิยามเขียนแล้วไม่ได้ใช้เฉพาะคนอ่านอย่างเดียว แต่ใช้กับผู้ร่างกฎหมายที่จะใช้ตีความพระราชบัญญัตินั้น ๆ ต่อไปด้วย ถ้าเมื่อไรเรานิยามความหมายที่ไม่ธรรมชาติของมันเราเองจะสับสน มีนิยามคำว่า “ที่ดิน” ในพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ “ดิน” หมายความว่ารวมถึง หิน กรวด หวาย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เชื่อมกับเนื้อดินด้วย การนิยามคำว่า “ดิน” หมายรวมถึง น้ำ แล้วไปข้างใน จะเรียก ดินหรือน้ำ แปลว่าลืมหูลืมแล้วเพราะเมื่อเวลาพูดถึงดินจะไม่มีวันนึกถึงน้ำ จริงอยู่กฎหมายจะนิยามไปให้หมายความรวมถึงคนด้วยก็ได้ แต่ต้องระลึกไว้เสมอเมื่อเขียน ๆ ไปคุณจะไม่นึกถึงคน คุณก็จะเขียนอะไรที่เป็นไปได้เฉพาะไก่ จึงต้องไม่นิยามอะไรที่ผิดธรรมชาติ

(๗) การกำหนดบทนิยามโดยให้ขึ้นอยู่กับกฎหมายลำดับรองเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเพราะผู้ใช้กฎหมายจะไม่ว่าจะต้องอยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายนั้นเมื่อไรจนกว่าจะได้มีการออกกฎหมายลำดับรอง และการออกประกาศตามกฎหมายลำดับรองก็อ้างอิงบทอาศัยอำนาจจาก เพราะไม่ทราบว่าจะอ้างมาตราไหน เพราะในบทนิยามไม่มีตัวเลขกำกับ และถ้ามีคำนิยามอยู่หลายคำจะทำอย่างไร เช่น “น้ำบาดาล” หมายถึง น้ำใต้ดินที่เกิดอยู่ในชั้นดินกรวดทราย หรือหิน ซึ่งอยู่ลึกจากผิวดินเกินความลึกที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หากถามว่าจะกำหนดความลึกน้อยกว่า ๑๐ เมตร ได้หรือไม่ ก็ไม่รู้จนกว่ารัฐมนตรีจะกำหนดว่าลึกเท่าไรถึงจะเป็นน้ำใต้ดินซึ่งการเขียนกฎหมายแบบนี้มันผิดหลักการของการเป็นนักร่างกฎหมายตั้งแต่แรกคือนักร่างกฎหมายมีหน้าที่สื่อให้ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายรู้อย่างเดียวกับที่เรารู้ บางทีเขียนแล้วคนอ่านไม่รู้ ที่เจาะ ๆ กันเรียกว่าน้ำใต้ดินหรือยังก็ไม่ว่า จนกว่ารัฐมนตรีจะประกาศ เพราะฉะนั้นเราต้องนึกถึงเสมอว่าการร่างบทนิยามต้องให้คนอ่านรู้และเข้าใจตรงตามที่ต้องการให้เข้าใจ หรือตามพระราชบัญญัติเลื่อยโซยนต์ พ.ศ. ๒๕๔๕ “เลื่อยโซยนต์” หมายความว่า เครื่องมือที่ใช้ตัดไม้หรือแปรรูปไม้ที่ฟันเลื่อยติดกับโซ่ซึ่งขับเคลื่อนด้วยกำลังเครื่องจักรกล และให้หมายความรวมถึงส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีเครื่องยนต์ประกอบของเครื่องมือดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อยังไม่รู้ว่าเป็นอะไร ก็จะไม่รู้จนกว่าจะมีกฎกระทรวงออกมา แล้วจะนิยามทำไมบางเรื่องไม่อยากจะให้ใช้เป็นเลื่อยโซยนต์ ก็ไปเขียนยกเว้นเอา บางทีไม่อยากจะใช้กับสิ่งเล็ก ๆ ก็ไปเขียนกฎหมายให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดชนิดของเลื่อยโซยนต์ที่ไม่ใช้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ พออ่านกฎหมายนี้ก็รู้ว่าหน้าตาเลื่อยโซยนต์เป็นอย่างนี้ และบางเรื่องบางชนิด บางขนาดอาจจะไม่ต้องใช้ แต่ถ้าเราเขียนแบบนี้ก็จะยังไม่รู้จนกว่ารัฐมนตรีจะออกกฎกระทรวงถึงจะรู้ว่ามันคืออะไร นอกจากนั้นในเวลาที่จะออกกฎกระทรวงคุณจะทำอย่างไร

บทที่ ๒

(ข) การกำหนดแบบการเขียนในชั้นการตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย

(๑) เรื่องเสรีจที่ ๖/๒๔๗๗ ในบันทึกเรื่องการควบคุมการขายทอดตลาด ได้มีการเสนอให้มีการกำหนดบทนิยาม (definition) หรือมีเช่นนั้นก็ควรให้มี description เพื่อกำหนดให้ทราบว่าต้องการควบคุมอะไร และต้องการยกเว้นในเรื่องอะไรบ้าง เพราะถ้าไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย ราษฎรหรือศาลไม่มีโอกาสทราบได้

(๒) เรื่องเสรีจที่ ๓๓/๒๔๘๑ ร่างพระราชบัญญัติควบคุมทางน้ำสาธารณะประโยชน์ พ.ศ. กรรมการกฤษฎีกา (อนุกรรมการชุดที่ ๓) พระยาลัดพลี ธรรมประคัลภ์ ได้เสนอให้เขียนนิยามคำว่า “ทางน้ำ” ไว้อย่างกว้าง ๆ อย่างกำหนดแน่นอนลงไปว่ามีอะไรบ้าง แต่พระยานิติการณประสม เห็นว่าควรบอกลักษณะว่าเป็นอะไรเสียก่อนแล้วจึงยกตัวอย่าง เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ฯลฯ เพื่อให้เป็นไปตามแบบของการร่างกฎหมายในเรื่องเช่นนี้

(๓) เรื่องเสรีจที่ ๑๑๘/๒๕๒๒ ร่างพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๖ ได้มีการแก้ไขบทนิยามให้ชัดเจนและเหมาะสม และเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า “ระยะติดต่อของโรค” “เขตติดโรค” และ “พนักงานเจ้าหน้าที่”

รองเลขาธิการฯ (นายอมร จันทรสมบูรณ์) ในขณะนั้น เห็นว่า “(๑) ในคำนิยามน่าจะอ้างอิงมาตราเฉพาะไว้บ้าง เช่น “โรคติดต่อ” “โรคติดต่ออันตราย” ฯลฯ เพื่อให้รู้ว่าเป็นการประกาศตามมาตราใด และจะทำให้กฎหมายอ่านได้ง่ายขึ้น (๒) คำนิยามบางคำ เช่น คำว่า “ระยะพักตัวของโรค” นั้น น่าจะควรมีการใช้ในที่ใดบ้าง (๓) “เขตติดโรค” นั้น มีความหมายรวมถึงประเทศไทยด้วย เทียบมาตรา ๑๐ กับมาตรา ๕ ซึ่งความจริงเป็นคนละกรณีกัน มาตรา ๑๕ นั้นไม่ควรใช้คำว่า “เขตติดโรค” เพราะถึงอย่างไรก็คงใช้อำนาจตามมาตรา ๑๐ ไม่ได้ เพราะอยู่ในต่างประเทศ กฎหมายปัจจุบันก็ใช้ชื่ออื่น” ซึ่งร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้แก้ไขตามข้อสังเกตตาม (๑)

(๔) เรื่องเสรีจที่ ๒๑๕/๒๕๒๒ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองความลับของทางราชการ พ.ศ. กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๗ ได้มีการเสนอในเรื่องการเรียงลำดับของคำนิยามโดยมีการสลับลำดับคำนิยามคำว่า “ข่าวสาร” มาอยู่ในลำดับก่อน “เอกสาร” เนื่องจากเห็นว่า ข่าวสารเป็นส่วนย่อยหรือเนื้อหาอันแท้จริง ส่วนเอกสารเป็นเพียงสิ่งที่ใช้บรรจุ

(๕) เรื่องเสรีจที่ ๕๐๓-๕๐๔/๒๕๒๒ ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม (ฉบับที่ ...) พ.ศ. และร่างกฎกระทรวง ฉบับที่ (พ.ศ.) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้มีการพิจารณาเรื่องแบบการเรียงลำดับบทนิยาม “พนักงานเจ้าหน้าที่” และ “นายทะเบียน” โดยกรรมการร่างกฎหมายท่านหนึ่ง (นายทวี ฤกษ์จำนง) ได้วางหลักไว้ว่าสมควร

เรียงจากความสำคัญน้อยไปหามาก เมื่อ “นายทะเบียน” มีความสำคัญมากกว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” จึงควรเรียงไว้หลัง “พนักงานเจ้าหน้าที่” แล้วต่อไปถึง “รัฐมนตรี” ซึ่งในเรื่องนี้ที่ประชุมก็เห็นชอบด้วย ซึ่งแบบทำนองนี้เคยมีในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘๑ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๒๒ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕

เลขาธิการฯ (นายอมร จันทรมบูรณ์) ในขณะนั้นได้สั่งการว่า “คำนิยามให้ถือบุคคลสำคัญไว้ทีหลัง เมื่อนายทะเบียนสำคัญกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้นิยาม คำว่า “นายทะเบียน” ไว้ทีหลัง การเรียง “คำนิยาม” นี้ กลับกันกับการเรียงถ้อยคำในมาตราต่างๆ ซึ่งจะเรียงบุคคลสำคัญไว้ก่อน ดังนั้น ในมาตรา ๔ (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๕) ให้นำเอา “นายทะเบียน” กลับไว้ก่อน “พนักงานเจ้าหน้าที่” (โปรดดู ปว. ๒๑๕ ข้อ ๒๐ ข้อ ๓๑ ปว. ๓๒๒ ข้อ ๒๔ ข้อ ๒๕ และข้อ ๓๖)”

(๖) เรื่องเสร็จที่ ๒๒๔/๒๕๓๘ ร่างพระราชบัญญัติสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ พ.ศ. คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการกฤษฎีกา คณะที่ ๕) ได้มีการปรับปรุงบทนิยามให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและให้มีการเรียงลำดับตัวอักษรใหม่

(๗) เรื่องเสร็จที่ ๔๐/๒๕๔๐ ร่างพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. การกำหนดนิยามคำว่า “ราชการส่วนท้องถิ่น” ได้แก้เป็น “ราชการส่วนท้องถิ่นอื่น” เพราะมีฉะนั้นแล้ว เมื่ออ่านสาระในของตัวกฎหมายแล้วจะทำให้เข้าใจผิดไปว่า อบจ. ไม่ใช่ราชการส่วนท้องถิ่นไปด้วย

(๘) เรื่องเสร็จที่ ๕๑/๒๕๔๐ ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการกฤษฎีกา คณะที่ ๗) ได้ตัดบทนิยามที่ไม่จำเป็นออก คือ “กลุ่มเกษตรกร” “สมาชิก” “สมาชิกสมทบ” และ “ข้อบังคับ” เนื่องจากเป็นคำสามัญที่ไม่มีความหมายเป็นพิเศษในกฎหมายส่วนนิยาม “คณะกรรมการ” ได้ตัดออก และให้เรียกชื่อเต็มในเนื้อความของกฎหมายแทน เพราะเมื่อกล่าวถึงคณะกรรมการของหลายองค์กรในที่เดียวกันทำให้เกิดความสับสนว่าหมายถึงคณะกรรมการขององค์กรใด

(๙) เรื่องเสร็จที่ ๑๙๑/๒๕๔๐ ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจคนต่างด้าว พ.ศ. คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการกฤษฎีกา คณะพิเศษ) มีข้อสังเกตว่า ในการนิยามคำว่า “คนต่างด้าว” ควรนำความหมายในประการอื่นตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๘ เอ็น ของความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการมากำหนดด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของคนไทย

ในบันทึกสรุปข้อเท็จจริงและความเห็น ได้มีการปรับปรุงบทนิยามคำว่า “คนต่างด้าว” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการแยกประเภทของบุคคลต่างด้าวออกเป็นสามประเภท

ในชั้นการจัดทำเรื่องพิจารณาเสร็จ ได้มีการตั้งข้อสังเกตเพื่อเสนอโดย

บทที่ ๒

ผู้บังคับบัญชาที่พิจารณาว่า โดยหลักการเขียนคำนิยาม ไม่ควรนำคำนิยามที่ต้องการอธิบายความหมายนั้นเองมาใช้ในการอธิบายความ แต่ในนิยามคำว่า “คนต่างด้าว” ใน (๓) กรณีคนต่างด้าวที่เป็นนิติบุคคลซึ่งจดทะเบียนในประเทศไทย ได้ให้ความหมายว่า ได้แก่ นิติบุคคลซึ่งมีหุ้น ... ตั้งแต่กึ่งหนึ่งของนิติบุคคลนั้นถือโดยคนต่างด้าวลงหุ้นมีมูลค่าตั้งแต่กึ่งหนึ่ง ... เป็นต้น ร่างนี้ น่าจะใช้คำว่า “บุคคลตาม (๑) หรือ (๒)” แทนคำว่า “คนต่างด้าว” ในที่นี้ แต่ในคำนิยามนี้มีการใช้มาตั้งแต่ ปว. ๒๔๑ และเข้าใจว่าไม่มีปัญหาในทางปฏิบัติ กรก. จึงไม่ได้แก้ไข

อนึ่ง การกำหนดให้ถือว่าหุ้นแต่ละหุ้นมีหนึ่งเสียงเท่ากันนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อเมื่อพูดถึงอำนาจควบคุมนิติบุคคล แต่ตามนิยามนี้ไม่ได้พูดถึงอำนาจควบคุมเพียงแต่พูดถึงสัดส่วนการลงทุนหรือการถือหุ้น การกำหนดเช่นนี้จึงไม่มีประโยชน์อะไร

ในคำนิยาม “ใบอนุญาต” ได้ให้ความหมายรวมถึงหนังสือรับรองด้วย หนังสือรับรองในที่นี้คือหนังสือรับรองที่ออกให้แก่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งตาม ปว. ๒๔๑ ให้ถือว่าผู้ได้รับการส่งเสริมเป็นเสมือนผู้ได้รับใบอนุญาต แต่ตามหลักการใหม่นี้ ให้ยกเว้นผู้ได้รับการส่งเสริมจากการใช้บังคับของกฎหมายตลอดเวลาที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน โดยได้บัญญัติกรณีของผู้ได้รับการส่งเสริมไว้ในร่างมาตรา ๘ แล้ว ฉะนั้น จึงควรตัดข้อความที่อ้างถึงหนังสือรับรองในคำนิยามคำว่า “ใบอนุญาต” ออก รวมทั้งแก้ไขบทบัญญัติในร่างมาตรา ๑๗ ที่อ้างถึงมาตรา ๘ ด้วย

(๑๐) เรื่องเสร็จที่ ๖๑๑-๖๑๒/๒๕๔๑ ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. และร่างระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยอัตราการจ่ายเงินสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการการปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. ได้มีการเสนอเพิ่มเติมบทนิยามเพื่อเพิ่มเติมหลักการให้ผู้ประสบภัยที่ทุพพลภาพขนาดหนักมีสิทธิได้รับเงินดำรงชีพรายเดือนด้วย โดยการกำหนดบทนิยามความหมายของ “เงินดำรงชีพ” ให้ชัดเจน รวมทั้งมีการกำหนดบทนิยามคำอื่นให้ชัดเจนด้วย

(ค) การวางแผนปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๑) การวางรูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยาม*

เรื่องทีหนึ่ง การแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามในส่วนที่เกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยการยกเลิกข้อความทั้งหมดของบทนิยามคำนั้น และใช้ข้อความใหม่แทน เนื่องจากแบบกฎหมายการแก้ไข

*อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑

เพิ่มเติมบทนิยามแตกต่างกัน ๒ แบบ คือ

บทที่ ๒

แบบที่ ๑ “ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน” ซึ่งในแบบที่ ๑ นี้ จากการตรวจสอบข้อมูลพบว่า เริ่มมีการใช้คำว่า “ความใน” เป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๙ แต่เนื่องจากไม่พบข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ประกอบกับเป็นเรื่องที่ได้ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จึงไม่อาจทราบเหตุผลในการใช้ถ้อยคำดังกล่าวนั้นได้ ต่อมา ได้มีการนำถ้อยคำทำนองเดียวกันมาใช้ในการตรวจพิจารณาพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๑ (เรื่องเสร็จที่ ๔๘/๒๕๐๑) โดยปรากฏลายมือการแก้ไขร่างเดิมที่เสนอแก้ไขเพิ่มเติมวรรคของมาตรา เป็นการยกเลิกความในบทนิยามและให้ใช้ความต่อไปนี้แทน โดยให้เหตุผลว่าสมควรแก้ไขให้เป็นไปตามแบบ

แบบที่ ๒ “ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน” ซึ่งจากการตรวจสอบข้อมูลพบว่ากฎหมายที่ใช้แบบที่ ๒ เป็นครั้งแรก คือ พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๘ (เรื่องเสร็จที่ ๒๒๒/๒๕๐๘) โดยปรากฏว่ามีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวโดยเปลี่ยนจากการแก้ไขบทนิยามทั้งมาตราเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามบางคำ แต่ไม่ปรากฏเหตุผลที่ไม่ใช้คำว่า “ความใน” ใดๆก็ดี ในการตรวจพิจารณาร่างพระราชกฤษฎีกาการจ่ายเงินเดือน เงินปี บำเหน็จ บำนาญ และเงินอื่นๆ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๙๓/๒๕๔๙) ปรากฏการชี้แจงเหตุผลที่ไม่ใช้คำว่า “ความใน” เนื่องจากเห็นว่าคำดังกล่าวไม่ว่าจะมีหรือไม่มี ก็มีความหมายเช่นเดียวกัน ฉะนั้น การเพิ่มถ้อยคำว่า “ความใน” เข้ามาด้วยจึงมีลักษณะเป็นการใช้ถ้อยคำที่ฟุ่มเฟือย การเขียนโดยการใช้คำว่า “ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” จึงน่าจะมีความเหมาะสมดีแล้ว

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้กำหนดวางแผนปฏิบัติโดยให้ใช้ถ้อยคำตามแบบที่ ๑ ซึ่งมีความถูกต้องและเหมาะสมมากกว่า โดยมีเหตุผลสนับสนุน ๓ ประการ ดังนี้

๑) การมีคำว่า “ความใน” เพื่อให้สัมพันธ์กับคำว่า “ความ” ในตอนท้ายประโยคที่ว่า “ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน” หมายความว่า ความเก่ายกเลิกและให้ใช้ความใหม่แทนที่ ดังนั้น คำว่า “ความ” ทั้งสองแห่งจึงสอดคล้องกัน หากตัดคำว่า “ความ” ตอนต้นออก จะทำให้เนื้อความไม่รับกับ “ความ” ตอนท้าย ดังนั้น การมีคำว่า “ความใน” จึงเป็นความจำเป็นทางโครงสร้างของภาษา

๒) การมีคำว่า “ความใน” เพื่อให้เป็นแบบเดียวกับการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา อนุมาตรา อนุย่อของอนุมาตรา หรือวรรคของมาตรา ซึ่งมีแบบกฎหมายว่า “ให้ยกเลิกความในมาตรา

บทที่ ๒

.. / (..) ของมาตรา .. / (..) ของ (..) ของมาตรา .. / วรรค.. ของมาตรา ..” ซึ่งกรณีบทนิยามอาจพิจารณาได้ว่าเป็นวรรคของมาตราอย่างหนึ่ง ดังนั้น หากตัดคำว่า “ความใน” ออกจะไม่สอดคล้องกับแบบการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา อนุมาตรา อนุย่อของมาตรา หรือวรรคของมาตรา

๓) การมีคำว่า “ความใน” ในกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามจะทำให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนและไม่เกิดความสับสนกับแบบการยกเลิกบทนิยาม ซึ่งใช้รูปประโยคว่า “ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” โดยไม่มีคำว่า “ความใน” ดังนั้น หากตัดคำว่า “ความใน” ออกจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นการยกเลิกบทนิยามมากกว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยาม

เรื่องที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยามที่อยู่ในเครื่องหมายัญประกาศและแก้ไขความหมายของคำนิยาม สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามโดยมุ่งหมายจะแก้ไขคำนิยามในเครื่องหมายัญประกาศโดยเปลี่ยนเป็นคำใหม่และแก้ไขความหมายของคำนิยามนั้น ถือว่ากรณีดังกล่าวเป็นการยกเลิกบทนิยามคำเดิมและไม่ประสงค์จะนำบทนิยามคำดังกล่าวมาใช้อีกต่อไป และในขณะเดียวกันก็เป็นการกำหนดคำนิยามใหม่มาแทนที่ ซึ่งโดยปกติรูปแบบการร่างกฎหมายควรแยกออกเป็น ๒ มาตรา คือ มาตราหนึ่งเป็นการยกเลิกบทนิยามคำนั้น ส่วนอีกมาตราหนึ่งจะเป็นการเพิ่มบทนิยามคำใหม่

ปรากฏว่า มีพระราชบัญญัติจำนวน ๕ ฉบับ ได้แก่ (๑) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ (๒) พระราชบัญญัติวิฤกษ์กระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๐ (๓) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๔ (๔) พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๔๓ และ (๕) ร่างพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ได้รวมเรื่องการยกเลิกและการเพิ่มบทนิยามไว้ในมาตราเดียวกันแล้วใช้รูปแบบของการแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจจะไม่ถูกต้องตามแบบการร่างกฎหมาย เพราะอาจทำให้สับสนและเกิดปัญหาในการอ้างอิงภายหลัง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแผนปฏิบัติว่าจะต้องเขียนแยกการแก้ไขเพิ่มเติมคนละมาตรา โดยให้ใช้แบบที่หนึ่ง

(๒) การเขียนภาษาต่างประเทศกำกับไว้ท้ายคำนิยาม

การเขียนภาษาต่างประเทศกำกับไว้ท้ายคำนิยาม (กรณีร่างกฎกระทรวง) เช่น คำว่า “กำแพงพืด (Diaphragm Wall)” หรือ “ซอฟต์แวร์ (Software)” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๖ จำเป็นต้องเขียนภาษาต่างประเทศกำกับไว้ท้ายคำนิยามหรือไม่ ซึ่งที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย^๔ ได้กำหนดแนวทาง

^๔บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๖/๒๕๔๙ วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๙

ในการเขียนภาษาต่างประเทศกำกับไว้ นั้น ต้องเป็นกรณีที่การใช้ภาษาไทยเพียงอย่างเดียวไม่อาจเข้าใจความหมายหรืออาจทำให้เข้าใจความหมายแตกต่างกันได้ เช่น ชื่อเฉพาะของพืช สัตว์ โรค หรือเครื่องมือต่างๆ แต่ถ้าเป็นชื่อที่แปลเป็นภาษาไทยไว้แล้วหรือเป็นชื่อที่รู้จักกันแพร่หลายก็ไม่ต้องเขียนกำกับด้วยภาษาต่างประเทศอีก และถ้าจำเป็นให้เขียนไว้หลังคำอธิบายความหมายของนิยามคำนั้น เพราะถ้าเขียนไว้ในเครื่องหมายอุปประกาศแล้วจะต้องอ้างคู่กันตลอด

(๓) ความจำเป็นในการกำหนดนิยามคำว่า “รัฐมนตรี”

กรณีกฎหมายบัญญัติให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการจำเป็นต้องกำหนดคำนิยามคำว่า “รัฐมนตรี” หรือไม่ ซึ่งที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย^{*} ได้กำหนดแนวทางว่า หากมีกรณีที่นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการคนเดียวหรือกรณีที่นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการร่วมกับรัฐมนตรีอื่นก็ไม่จำเป็นต้องมีบทนิยามคำว่า “รัฐมนตรี” เอาไว้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการกำหนดบทนิยามประการหนึ่ง คือ หลีกเลี่ยงการใช้คำยาวๆ ซ้ำกันหลายครั้ง จึงจำเป็นต้องกำหนดบทนิยามนั้นไว้ และเมื่อกำหนดบทนิยามแล้วก็ต้องใช้คำที่กำหนดตลอดไป กรณีที่กฎหมายกำหนดบทนิยามคำว่า “รัฐมนตรี” ขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...” แต่สำหรับคำว่า “นายกรัฐมนตรี” แม้ในกฎหมายจะมีการกล่าวถึงนายกรัฐมนตรีหลายครั้ง แต่ก็ยังเป็นคำที่สั้นและมีความหมายที่ชัดเจนในตัวเอง ประกอบกับการใช้บทนิยามคำว่า “รัฐมนตรี” หมายถึง รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทำให้ไม่สะดวกกับผู้ใช้กฎหมายซึ่งจะต้องย้อนไปอ่านมาตราการรักษาการเสียก่อนว่ากำหนดให้ผู้ใดเป็นผู้รักษาการ และเมื่ออ่านในเนื้อหาก็ต้องพิจารณาและเข้าใจในทีนี้ว่า “รัฐมนตรี” หมายความว่า “นายกรัฐมนตรี” ดังนั้น ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายแล้ว การยกร่างกฎหมายเมื่อจะกล่าวอ้างถึงนายกรัฐมนตรีในเนื้อหาจึงควรใช้คำว่า “นายกรัฐมนตรี” โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดคำนิยามไว้

๓.๒ รูปแบบของบทนิยามที่มีการเขียนในพระราชบัญญัติต่างๆ

เมื่อได้ตรวจสอบบทนิยามตามพระราชบัญญัติในฉบับต่างๆ จะพบว่าการเขียนกันอยู่หลายรูปแบบโดยอาจสรุปแนวทางการเขียนในพระราชบัญญัติต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

(ก) บทนิยามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

จากการตรวจสอบพบว่าจะมีการเขียนอยู่สองแบบ คือ “ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้” และ “ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงไว้เป็นอย่างอื่น”

^{*}บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๐ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๐

บทที่ ๒

แบบที่ ๑

มาตรา .. ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้
“.....” หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“พรรคการเมือง” หมายความว่า พรรคการเมืองที่คณะบุคคลรวมกันจัดตั้ง โดยได้รับการจัดแจ้งการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้”

แบบที่ ๒

มาตรา..ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เว้นแต่ข้อความจะแสดงไว้เป็นอย่างอื่น
“.....” หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรง

ตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

(ข) บทนิยามตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ แบ่งตามลักษณะการเขียนเป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) ในกรณีที่บทนิยามกำหนดอยู่ในส่วนต้นของพระราชบัญญัติมีลักษณะการเขียน ๑๐ แบบ คือ

แบบที่ ๑

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้
“.....” หมายความว่า หรือ
มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้
(๑) “.....” หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓

“มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ต้นยาง” หมายความว่า ต้นยางพารา (Hevea SPP.)

“ยางพันธุ์ดี” หมายความว่า ต้นยางพันธุ์ที่ให้เนื้อยางมีปริมาณสูงกว่าต้นยางพันธุ์ธรรมดา
ซึ่งอธิบดีกรมกสิกรรมรับรองว่าเป็นยางพันธุ์ดี

ฯลฯ

ฯลฯ”

แบบที่ ๒

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ “.....” หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเพิ่มอำนาจตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด
ทางน้ำ พ.ศ. ๒๕๔๖

แบบที่ ๓

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “.....” นั้น ท่านหมายความว่าตลอด
ถึง
คำว่า “.....” หรือ “.....” นั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึง.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำสยาม พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

แบบที่ ๔

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “.....” หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องกระจายเสียง พ.ศ. ๒๔๙๓

บทที่ ๒

แบบที่ ๕

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “.....” หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำความผิดบางอย่างใน
ทะเล พ.ศ. ๒๕๔๐

“มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “เจ้าหน้าที่ทหารเรือ” หมายความว่า นายทหารเรือประจำการชั้นสัญญาบัตรซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บังคับการเรือ ผู้บังคับหมู่เรือ ผู้บังคับหมวดเรือ ผู้บังคับกองเรือ รวมทั้งตำแหน่งอื่นที่ผู้บัญชาการทหารเรือได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เทียบเท่ากับตำแหน่งที่กล่าวแล้ว และนายทหารเรือประจำการชั้นสัญญาบัตรที่ผู้บัญชาการทหารเรือได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแต่งตั้งขึ้นโดยเฉพาะ”

แบบที่ ๖

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่า
“.....” หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคุ้มครองความลับในราชการ พุทธศักราช ๒๕๔๓

“มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่า

“ที่สงวน” หมายความว่า

(ก) สิ่งปลูกสร้างทุกชนิดสำหรับการป้องกันประเทศ สถานีทัพบก สถานีทัพเรือ สถานีทัพอากาศ โรงงานทำอาวุธหรือยุทธภัณฑ์ โรงช่างแสง หรือ คลังอาวุธยุทธภัณฑ์ ตู้เรือรบ ท่าเรืออันใช้เป็น สถานีทัพเรือ สถานีวิทยุหรือโทรเลขหรือสถานีส่งและรับอาณัติสัญญาณ รวมทั้งสถานที่ใด ๆ ซึ่งใช้ในการสร้างหรือซ่อมแซมเรือรบหรืออาวุธยุทธภัณฑ์ หรือวัตถุใด ๆ สำหรับใช้ในการสงคราม

ฯลฯ

ฯลฯ”

แบบที่ ๗

บทที่ ๒

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น “.....”
หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๔๘๓

“มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“ที่ดิน” ให้กินความถึง ทางน้ำ บ่อน้ำ สระน้ำ ฯลฯ

“โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นๆ” ให้กินความถึงแพด้วย

“ราคาตลาด” หมายความว่า จำนวนเงินซึ่งทรัพย์สินพร้อมทั้งสิ่งที่ทำเพิ่มเติมให้ดีขึ้น
ทั้งสิ้น (ถ้ามี) ซึ่งจะจำหน่ายได้ในขณะเวลาที่กำหนดราคาตามพระราชบัญญัตินี้”

แบบที่ ๘

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น “.....”
หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓

“มาตรา ๖ ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่า ตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงาน
พิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน”

แบบที่ ๙

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีข้อความแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น “.....”
หมายความว่า

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีข้อความแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(๑) “เรือนจำ” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขังกับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมถึงที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าอาณาเขตไว้โดยชัดเจน”

แบบที่ ๑๐

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีข้อความแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น
“.....” หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีข้อความแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“มหาวิทยาลัย” หมายความว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

“สภามหาวิทยาลัย” หมายความว่า สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

“วิทยาเขต” หมายความว่า เขตการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีคณะหรือวิทยาลัยตั้งแต่สองส่วนราชการขึ้นไปตั้งอยู่ในเขตนั้น ตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด”

(๒) บทนิยามที่ใช้รูปแบบผสมในพระราชบัญญัติเดียวกันและรูปแบบที่ใช้เฉพาะหมวดหรือใช้เฉพาะมาตรา

บทนิยามผสมระหว่าง “ในพระราชบัญญัตินี้” และบทนิยามที่ใช้เฉพาะหมวดอยู่ในพระราชบัญญัติเดียวกัน มีรูปแบบดังนี้

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้
“.....” หมายความว่า
หมวด ..
.....
มาตรา .. หมายความว่า

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติอนุญาตใตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๔๕

“มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะอนุญาตใตตุลาการ” หมายความว่า อนุญาตใตตุลาการคนเดียว หรืออนุญาตใตตุลาการ
หลายคน

ฯลฯ

ฯลฯ

หมวด ๑

สัญญาอนุญาตใตตุลาการ

มาตรา ๑๑ สัญญาอนุญาตใตตุลาการ หมายถึง สัญญาที่คู่สัญญาดกลงให้ระงับ
ข้อพิพาททั้งหมดหรือบางส่วนที่เกิดขึ้นแล้วหรือที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตไม่ว่าจะเกิดจากนิติสัมพันธ์ทาง
สัญญาหรือไม่โดยวิธีอนุญาตใตตุลาการ ทั้งนี้ สัญญาอนุญาตใตตุลาการอาจเป็นข้อสัญญาหนึ่งในสัญญา
หลัก หรือเป็นสัญญาอนุญาตใตตุลาการแยกต่างหากก็ได้

ฯลฯ

ฯลฯ”

รูปแบบบทนิยามใช้เฉพาะมาตรานี้ดังนี้

มาตรา

ในมาตรานี้ คำว่า

“.....” หมายความว่า.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำสยาม แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗

บทที่ ๒

รูปแบบที่กำหนดเป็นบทบัญญัติในมาตราเฉพาะ มีดังนี้

มาตรา หมายถึง.....
 มาตรา คือ
 มาตรา .. “.....” หมายความว่า
 มาตรา ได้แก่
 มาตรา .. “.....” หมายถึง.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐
- พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔
- พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๓) บทนิยามที่เขียนเป็นการเฉพาะกฎหมาย มีลักษณะการเขียนที่แตกต่างกันออกไป
 พบพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบนี้มีจำนวน ๔ ฉบับ ได้แก่

- พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๘) พุทธศักราช ๒๔๘๐

“มาตรา ๓ (๑) เพียงที่เกี่ยวข้องแก่การเดินอากาศ คำต่อไปนี้ซึ่งใช้ในพระราชบัญญัติศุลกากร
 พุทธศักราช ๒๔๖๙ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ให้มีความหมายดังต่อไปนี้ เว้นแต่จะมีข้อความ
 แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“เรือกำปั่น” หรือ “เรือ” ให้มีความหมายรวมถึงอากาศยาน

“ท่า” ให้มีความหมายรวมถึงสนามบินศุลกากร

“นายเรือ” ให้มีความหมายรวมถึงผู้ควบคุม

“ด่านตรวจเรือ” ให้มีความหมายรวมถึงสถานีตรวจอากาศยาน

“ท่าเทียบท่าเรือ” ให้มีความหมายรวมถึงที่สำหรับบรรทุกของลงในหรือขนของขึ้นจาก
 อากาศยาน

“เขตน่านน้ำสยาม” ให้มีความหมายรวมถึง เขตแห่งราชอาณาจักร และอากาศเหนือ
 ราชอาณาจักร

(๒) คำว่า “อากาศยาน” “สนามบิน” “ผู้ควบคุม” และ “ผู้ประจำหน้าที่” ให้มีความหมาย
 ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเดินอากาศ เว้นแต่จะมีข้อความแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“สนามบินศุลกากร” ให้หมายความว่า สนามบินที่รัฐมนตรีได้กำหนดขึ้นไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นสนามบินสำหรับการนำเข้า หรือส่งออก หรือนำเข้าและส่งออกซึ่งของประเภทใด ๆ หรือทุกประเภททางอากาศ”

- พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช ๒๔๖๙

“มาตรา ๒ เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวแก่ศุลกากร และในการแปลความแห่งพระราชบัญญัติหรือบทกฎหมายนั้น ๆ ถ้อยคำต่อไปนี้ ถ้าไม่แย้งกับความในบทหรือเนื้อเรื่องไว้ ให้มีความหมายและกินความรวมไปถึงวัตถุและสิ่งทั้งหลายดังกำหนดไว้ต่อไปนี้ คือ

คำว่า “เสนาบดี” หมายความว่า เสนาบดีผู้มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

คำว่า “อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมศุลกากร”

- กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์

“มาตรา ๔ ศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้ในกฎมณเฑียรบาลนี้ ท่านว่าให้บรรยายไว้ดังต่อไปนี้

(๑) “พระราชทายาท” คือ เจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สมมุติขึ้น เพื่อเป็นผู้ทรงสืบราชสันตติวงศ์สนองพระองค์ต่อไป

(๒) “สมเด็จพระยุพราช” คือ พระราชทายาทที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้นเป็นตำแหน่งสมเด็จพระยุพราช โดยพระราชทานยุพราชาภิเษก หรือโดยพิธีอย่างอื่นสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ฯลฯ

ฯลฯ”

- พระราชบัญญัติเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือน พุทธศักราช ๒๔๗๔

“มาตรา ๔ คำว่า “ข้าราชการฝ่ายพลเรือน” ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้หมายความว่า ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการพลเรือนสังกัดกระทรวงกลาโหม และข้าราชการตุลาการ”

(ค) การวิเคราะห์รูปแบบของบทนิยาม

เมื่อได้ตรวจสอบความมุ่งหมายและแนวทางการเขียนบทนิยามในกฎหมายตามที่กล่าวข้างต้นตลอดจนแนวทางปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในการร่างกฎหมายแล้ว สามารถสรุปได้เป็น ๕ กรณี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมในการอธิบายความหมาย การใช้ถ้อยคำขยายความหมายของบทนิยาม การกำหนดตำแหน่งบทนิยาม การเรียงลำดับบทนิยาม และรูปแบบของบทนิยามที่สมควรกำหนดในพระราชบัญญัติ

บทที่ ๒

(๑) การใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมในการอธิบายความหมาย

เมื่อได้พิจารณา “ถ้อยคำ” ที่ใช้ในการอธิบายความหมายของบทนิยามตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ปรากฏว่า มีการอธิบายความหมายที่แตกต่างกันออกไป โดยสามารถสรุปแนวทางการเขียนที่ผ่านมาได้ดังนี้

(๑.๑) การใช้ถ้อยคำ “หมายความว่า”

จากกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้พบว่ามีการใช้ถ้อยคำดังกล่าวมากที่สุด^๖ แต่อาจมีวิธีการเขียนที่แตกต่างกัน เช่น มี “คำว่า” อยู่ข้างหน้า^๗ รูปแบบไม่มีเครื่องหมายอัฒภาคเน้นข้อความ^๘ หรือรูปแบบที่มีการเขียนตัวเลขระบุกำกับไว้หน้าบทนิยาม^๙ นอกจากนั้นรูปแบบของการเน้นความหมายของบทนิยามก็อาจมีรูปแบบการเขียนที่แตกต่างกันโดยการแยกเป็นข้อย่อยซึ่งอาจใช้ตัวเลข^{๑๐} หรืออาจใช้เป็นพยัญชนะไทย^{๑๑} กำกับการกำหนดความหมายของข้อย่อยเหล่านั้น และในกรณีที่ความหมายทั่วไปในบทนิยามนั้นยังไม่ชัดเจนก็อาจแยกบทนิยามออกเป็นกรณี โดยเฉพาะเพื่อให้ชัดเจนอีก^{๑๒}

(๑.๒) การใช้ถ้อยคำ “หมายถึง”

จากกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ก็มีการใช้ถ้อยคำหมายความว่า^{๑๓} โดยอาจมีตัวเลขนำหน้า หรืออาจมีการอธิบายบทนิยามในมาตรานั้นเป็นข้อย่อยทำนองเดียวกับรูปแบบที่ใช้ “หมายความว่า” ก็ได้

(๑.๓) การใช้ถ้อยคำ “หมายถึง”

จากกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่จะพบว่ามีการใช้ถ้อยคำโดยใช้รูปแบบดังกล่าว^{๑๔} ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. ๒๕๒๑ นอกจากนั้นยังมีการใช้คำว่า

^๖ “.....” หมายความว่า

^๗ คำว่า “.....” หมายความว่า

^๘ หมายความว่า

^๙ (๑) “.....” หมายความว่า

^{๑๐} “.....” หมายความว่า

(๑)

(๒)

^{๑๑} “.....” หมายความว่า

(ก)

(ข)

^{๑๒} “.....” หมายความว่า ในกรณีที่..... ให้หมายความว่า หรือ

“.....” ในกรณีนี้ หมายความว่า และในกรณีนี้ หมายความว่า

^{๑๓} “.....” หมายถึง

^{๑๔} “.....” หมายถึง

“คือ” หรือ “ได้แก่” “รวมความว่า” ซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่ในการเขียนบทนิยามจะไม่มีการใช้ในการร่างกฎหมายแล้ว

เมื่อพิจารณาแนวทางการใช้ถ้อยคำในการอธิบายความหมายของบทนิยามที่มีการใช้อยู่ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่มีการจัดกลุ่มใน ๑.๑, ๑.๒ และ ๑.๓ ทั้งสามกรณี จะเห็นว่าไม่มีความแตกต่างกันเลย แต่ถ้าพิจารณาจากความมุ่งหมายของการกำหนดบทนิยามว่า จะต้องเป็นการกำหนดความหมายของคำสามัญที่จะใช้ในกฎหมายให้มีความชัดเจนแล้ว การใช้ “หมายความว่า” ในการกำหนดความหมายของบทนิยามย่อมจะมีเหตุผลดีกว่าในกรณีอื่น เพราะเป็นการแสดงให้เห็นความมุ่งหมายของการกำหนดบทนิยาม นอกจากนั้น จากการตรวจสอบแนวทางปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ผ่านมา ก็มีการใช้ “หมายความว่า” ตาม ๑.๑ ในการอธิบายความหมายของบทนิยามมากกว่าในกรณีตาม ๑.๒ และ ๑.๓ ดังนั้น ในการอธิบายความหมายของบทนิยาม จึงสมควรใช้ “หมายความว่า” เป็นแบบในการเขียนบทนิยาม

(๒) การใช้ถ้อยคำในการขยายความหมายของบทนิยาม

(๒.๑) การใช้ถ้อยคำในการขยายความหมายของบทนิยามให้กว้างขึ้น^{๑๕}

จากการตรวจสอบแนวทางการเขียนในกฎหมายต่าง ๆ ก็มีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันออกไป เช่น “ซึ่งรวมถึง” “ตลอดถึง” “หมายความว่าแลเกินความรวมไปถึง” “หมายความว่ารวมตลอดถึง” “หมายความว่าตลอดถึง” “หมายความว่าแลเกินความรวมว่า” “หมายความว่ารวมทั้งใช้ตลอดถึง” “ให้รวมทั้ง” “ให้เกินความถึง” “และหมายความว่ารวมถึง” “และให้หมายความว่ารวมถึง” “และรวมถึง” “และหมายความว่ารวมถึง” “และให้รวมตลอดถึง” “ให้หมายความว่ารวมถึง” “และหมายความว่าถึง” “กับให้หมายความว่ารวมถึง” “รวมทั้ง” “ตลอดจน” “และเพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ให้หมายความว่ารวมถึง” “และให้หมายความว่ารวมทั้ง” และ “ให้หมายความว่าตลอดถึง”

เมื่อพิจารณาจากแนวทางการเขียนขยายความหมายของบทนิยามให้กว้างกว่าความหมายปกติ จะเห็นว่ากรออธิบายความหมายในกฎหมายต่าง ๆ นั้นไม่มีความแตกต่างกัน แต่เป็น

^{๑๕} “.....” หมายความว่า และหมายความว่ารวมถึง

(๑)

“.....” หมายความว่า และหมายความว่ารวมตลอดถึง หรือ

“.....” หมายความว่า และหมายความว่ารวมถึง หรือ

“.....” หมายความว่า และหมายความว่าตลอดถึง หรือ

“.....” หมายความว่า หมายความว่ารวมตลอดถึง.....

บทที่ ๒

เรื่องของสำนวนภาษาและวิธีการเขียนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย แต่เมื่อพิจารณาจากความมุ่งหมายในการกำหนดบทนิยามที่เป็นไปเพื่ออธิบายความหมายของคำสามัญที่ใช้ในการร่างกฎหมายว่ามีความหมายเป็นอย่างไร ดังนั้น ในกรณีที่มีการขยายความหมายของบทนิยามก็ต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันโดยใช้คำว่า “และให้หมายความรวมถึง” เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าคำสามัญที่ใช้ในกฎหมายนั้นมีความหมายที่กว้างกว่าความหมายตามปกติอย่างไร

(๒.๒) การใช้ถ้อยคำในการอธิบายความหมายของบทนิยามให้แคบลง^{๑๖}

จากการตรวจสอบแนวทางการเขียนในกฎหมายต่างๆ ก็มีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันออกไป เช่น “ไม่หมายความรวมถึง” “แต่ไม่รวมถึง” “แต่ไม่หมายความถึง” “แต่ไม่รวมตลอดถึง” “แต่มิให้รวมถึง” “แต่ไม่หมายความรวมถึง” “ทั้งนี้ไม่รวมถึง” “เว้นแต่” “ยกเว้น” “แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึง” และ “ทั้งนี้ไม่รวม”

เมื่อพิจารณาจากแนวทางการเขียนบทนิยามในการอธิบายความหมายให้แคบลงตามกฎหมายต่าง ๆ จะเห็นว่า การอธิบายความหมายในกฎหมายต่าง ๆ นั้นไม่มีความแตกต่างกัน แต่เป็นเรื่องของสำนวนภาษาและวิธีการเขียนที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย แต่ถ้าพิจารณาจากความมุ่งหมายในการกำหนดบทนิยามนั้นเป็นไปเพื่อเป็นการอธิบายความหมายของคำสามัญที่ใช้ในกฎหมายนั้นว่ามีความหมายเป็นอย่างไร ดังนั้น ในกรณีที่มีการขยายความหมายของบทนิยามให้แคบลงก็สมควรใช้คำว่า “แต่ไม่หมายความรวมถึง” เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าคำสามัญที่ใช้ในกฎหมายนั้นมีความหมายไม่รวมถึงกรณีใดบ้าง

กล่าวโดยสรุป จากแนวทางการใช้ถ้อยคำในการกำหนดความหมายของบทนิยามตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ผ่านมา จะเห็นว่า การใช้ถ้อยคำในการกำหนดความหมายของบทนิยามโดยทั่วไปสมควรใช้รูปแบบการเขียนดังนี้ “.....” หมายความว่า” โดยไม่ต้องกำหนด “คำว่า” หรือ “กำหนดตัวเลข” ไว้ข้างหน้าของบทนิยาม เว้นแต่จะเป็นกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิมก็สมควรใช้ตามรูปแบบเดิมเพื่อมิให้กฎหมายฉบับเดียวกันมีรูปแบบการเขียนบทนิยามที่แตกต่างกัน โดยมีเหตุผลสนับสนุนดังนี้

^{๑๖} “.....” หมายความว่า แต่ไม่หมายความรวมถึง หรือ

“.....” หมายความว่า แต่ไม่รวมถึง หรือ

“.....” หมายความว่า แต่ไม่รวมตลอดถึง

- การกำหนดบทนิยามไว้ในเครื่องหมายัญประกาศ (“.....”) เป็นการแสดงหรือเน้นให้เห็นอยู่แล้วว่า ถ้อยคำที่กำหนดเป็นบทนิยามนั้นมีความหมายอย่างไร

- การไม่กำหนดตัวเลขไว้หน้าบทนิยามก็จะทำให้มีความสะดวกในการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามในภายหลัง ซึ่งสามารถเพิ่มเติมเข้าไปในระหว่างบทนิยามได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการจัดเรียงลำดับในบทนิยามนั้นใหม่อีก นอกจากนี้การไม่กำหนดตัวเลขหรือตัวอักษรไว้จะทำให้เข้าใจได้ว่าบทนิยามนั้นมีความเป็นเอกเทศเฉพาะคำนั้น

- การแสดงความหมายโดยการเน้นให้เห็นความหมายที่ชัดเจน โดยการระบุเป็นข้อย่อสมควรใช้หลักการระบุข้อย่อเป็นตัวเลขจะทำให้สะดวกในการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังมากกว่าการระบุเป็นตัวอักษรพยัญชนะ

สำหรับการใช้ถ้อยคำในการอธิบายความหมายของบทนิยามในทางที่เป็นการขยายความหมายของบทนิยามก็สมควรใช้ “ให้หมายความรวมถึง” และในกรณีที่เป็นการจำกัดความหมายให้แคบลงก็สมควรใช้คำว่า “ไม่หมายความรวมถึง” เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายในการเขียนบทนิยาม

(๓) การกำหนดตำแหน่งบทนิยามในพระราชบัญญัติ

โดยปกติแล้วตำแหน่งของบทนิยามควรอยู่ในส่วนต้นของกฎหมายเสมอต่อจากมาตรายกเลิกกฎหมาย ก่อนที่จะเข้าสู่ความที่เป็นบทบังคับของกฎหมาย เพราะจำเป็นต้องให้ผู้อ่านกฎหมายได้เข้าใจในเบื้องต้นของคำนิยามที่จะปรากฏในกฎหมายนั้นว่ามีเจตนารมณ์อย่างไร ดังนั้นในบทนิยามส่วนใหญ่จึงมักจะขึ้นต้นด้วยความว่า “ในพระราชบัญญัตินี้” แล้ว จึงจะมีการกำหนดความหมายของคำนิยามที่จะใช้ในกฎหมายนั้นเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน แต่อย่างไรก็ตาม การเขียนบทนิยามนั้นในบางครั้ง ถ้าผู้ร่างกฎหมายประสงค์จะให้มีความหมายเฉพาะที่หรือเฉพาะหมวดก็สามารถทำได้โดยการกำหนดความหมายให้อยู่เฉพาะในหมวดนั้นหรือในมาตรานั้น ซึ่งโดยทั่วไปจะขึ้นต้นว่า “ในหมวดนี้” “ในส่วนนี้” หรือ “ในมาตรานี้” แต่ในบางครั้งถ้าอ่านกฎหมายบางฉบับทั้งฉบับแล้ว แม้จะมีการเขียนโดยมีลักษณะเป็นคำนิยาม ก็ไม่ได้เป็นการกำหนดความหมายของคำสามัญ หากเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระ(บทบังคับ) ของกฎหมายนั้น ในกรณีนี้จึงมิใช่คำนิยามตามความมุ่งหมายที่กล่าวข้างต้น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙ นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

บทที่ ๒

(๔) การเรียงลำดับบทนิยามในพระราชบัญญัติ

แนวทางและหลักเกณฑ์การเรียงลำดับบทนิยามของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยปกติให้เรียงลำดับจากคำที่เป็นสาระสำคัญของร่างกฎหมายก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายจะได้เข้าใจในสาระของกฎหมายฉบับนั้น เมื่อกำหนดคำนิยามที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายนั้นได้แล้วจึงใส่ลำดับบทนิยามที่มีความสำคัญรองลงไปตามลำดับ จนในที่สุดก็จะเป็นคณะกรรมการเลขาธิการ สำนักงาน และรัฐมนตรี

อย่างไรก็ดี ในการเรียงลำดับคำนิยามนั้นในบางครั้งผู้ร่างกฎหมายอาจมีการกำหนดคำนิยามที่เป็นลักษณะของกลุ่มคำที่มีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันไว้ในกลุ่มเดียวกันด้วย เช่น “เด็ก” “เด็กเร่ร่อน” “เด็กกำพร้า” ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการอ่านกฎหมายและผู้ใช้กฎหมายจะได้ทราบว่าถ้อยคำนั้นในกฎหมายมีการกำหนดความหมายไว้เป็นพิเศษหรือไม่

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งกำหนดบทนิยามดังนี้

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า

“เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า

“เด็กกำพร้า” หมายความว่า

“เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า

“เด็กพิการ” หมายความว่า

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า

“นักศึกษา” หมายความว่า

“นักเรียน” หมายความว่า

“บิดามารดา” หมายความว่า

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า

“ครอบครัวอุปถัมภ์” หมายความว่า

“การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า

“ทารุณกรรม” หมายความว่า

“สืบเสาะและพินิจ” หมายความว่า

“สถานรับเลี้ยงเด็ก” หมายความว่า

- “สถานแรกรับ” หมายความว่า
- “สถานสงเคราะห์” หมายความว่า
- “สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า
- “สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า
- “สถานพินิจ” หมายความว่า
- “กองทุน” หมายความว่า
- “คณะกรรมการ” หมายความว่า
- “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า
- “ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่ารวมถึง
- “ปลัดกระทรวง” หมายความว่า และหมายความว่ารวมถึง.....
- “รัฐมนตรี” หมายความว่า

(๕) รูปแบบของบทนิยามที่สมควรกำหนดในพระราชบัญญัติ

เมื่อได้ตรวจสอบพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันแล้วสามารถสรุปเป็นแบบทั่วไปได้ ดังนี้

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้
“.....” หมายความว่า

สำหรับรูปแบบของบทนิยามในพระราชบัญญัติก็สมควรใช้ตามแบบข้างต้น เพราะการกำหนดบทนิยามของพระราชบัญญัตินั้นมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนในความหมายของคำสามัญที่ใช้ในกฎหมายนั้น ดังนั้น ในโครงสร้างของบทนิยาม จึงสมควรกำหนดเฉพาะที่เป็นความหมายของบทนิยามเท่านั้น ซึ่งจะใช้คำว่า “ในพระราชบัญญัตินี้” อย่างไรก็ดี ถ้าอ่านกฎหมายบางฉบับจะมีข้อความต่อท้ายว่า “เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น” ในประเด็นนี้ เห็นว่า การกำหนดบทนิยามมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการอธิบายความหมายของคำสามัญที่จะใช้ในพระราชบัญญัตินั้น การเขียนบทนิยามจึงต้องเป็นไปเพื่อความมุ่งหมายดังกล่าว โดยไม่ต้องมีข้อความ “เว้นแต่ข้อความจะแสดงไว้เป็นอย่างอื่น” ต่อท้าย เพราะจะทำให้การกำหนดความหมายของบทนิยามไม่มีความแน่นอน แต่ถ้าหากผู้ร่างมีเจตนาที่จะให้ความหมายในมาตรานั้นแตกต่างจากความหมายที่กำหนดในบทนิยามก็ต้องเขียนในมาตรานั้นเพื่อแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของบทบัญญัติ

บทที่ ๒

ในกรณีที่เป็นกรขยายความหมายกว้างขึ้น สมควรมีรูปแบบดังนี้

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้

“.....” หมายความว่า และให้หมายความรวมถึง

ในกรณีที่เป็นกรขยายความหมายแคบลง สมควรมีรูปแบบดังนี้

มาตรา .. ในพระราชบัญญัตินี้

“.....” หมายความว่า แต่ไม่หมายความรวมถึง

๓.๓ การเขียนแก้ไข เพิ่มเติม หรือยกเลิกบทนิยามในกฎหมาย

ข้อมูลเกี่ยวกับแบบกฎหมายในการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามและการยกเลิกบทนิยามในพระราชบัญญัติ และการวิเคราะห์รูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามในพระราชบัญญัติ มีดังต่อไปนี้

(ก) รูปแบบการเขียนแก้ไข การเพิ่มเติม และการยกเลิกบทนิยามในพระราชบัญญัติ

(๑) รูปแบบการแก้ไขบทนิยามในพระราชบัญญัติต่างๆ จากการตรวจสอบแนวทางการแก้ไขบทนิยามในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีการแก้ไขแล้วสามารถแยกลักษณะการเขียนได้เป็น ๔ กรณี คือ

(๑.๑) การแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามทั้งมาตรา

รูปแบบ

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ต้นยาง” หมายความว่า ต้นยางพารา (Hevea SPP.)

ฯลฯ

ฯลฯ”

(๑.๒) การแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามคำเดียว มีลักษณะการเขียน ๗ แบบ คือ

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๙

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “เงินเดือนเดือนสุดท้าย” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “ข้าราชการพลเรือน” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๓๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในคำนิยาม “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๘

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในคำนิยาม “การปลูกแทน” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

บทที่ ๒

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และ
ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๘

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการประมง
พ.ศ. ๒๕๑๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๔๐) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก
พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้
ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๔

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่ง
พระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความใน (๓) ของบทนิยามคำว่า “บุคคลภายในของลูกหนี้” ในมาตรา
๖ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย
(ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๕

มาตรา .. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสำรวจและห้ามกักกันข้าว (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๓

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทนิยามของคำว่า “ข้าว” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติสำรวจและกักกันข้าว พุทธศักราช ๒๔๙๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “เงินกองทุน” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๖

มาตรา .. ให้ยกเลิกคำนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๘

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกคำนิยาม “การชลประทาน” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกคำนิยามคำว่า “เขตเดินสายไฟฟ้า” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๗

มาตรา .. ให้ยกเลิกบทวิเคราะห์ศัพท์คำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๖

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทวิเคราะห์ศัพท์ คำว่า “เงินเดือนเดือนสุดท้าย” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- (๑.๓) การแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามหลายคำ มีลักษณะการเขียน ๔ แบบ คือ

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ในมาตรา..
แห่งพระราชบัญญัติ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติรณนร (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๓๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “นายทะเบียน” และ “อธิบดี” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติรณนร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราช
บัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “ข้าราชการส่วนท้องถิ่น” “ราชการส่วนท้องถิ่น” และ “เงินเดือนเดือนสุดท้าย” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๐๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “ยาเสพติด” และ “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด”

ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

บทที่ ๒

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้ยกเลิกคำนิยาม “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๘
“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกคำนิยาม “เงินเดือนเดิม” และ “ผู้อุปการะ” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๐๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๔

มาตรา .. ให้ยกเลิกวิเคราะหส์ัพท์ของคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ในมาตรา ..
วรรค... และวรรค... แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการค้าข้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๙
“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกวิเคราะหส์ัพท์ของคำว่า “ข้าว” และคำว่า “การค้าข้าว” ในมาตรา ๓
วรรค ๑ และวรรค ๒ แห่งพระราชบัญญัติการค้าข้าว พุทธศักราช ๒๔๘๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๕

มาตรา .. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราช
บัญญัติ..... และให้ใช้บทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ต่อไปนี้แทนตามลำดับ

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “คลื่นแฮตเซียน” “วิทยุกระจายเสียง” “วิทยุโทรทัศน์” “บริการส่งวิทยุกระจายเสียง” และ “บริการส่งวิทยุโทรทัศน์” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้นิยามคำว่า “คลื่นแฮตเซียน” “วิทยุกระจายเสียง” และ “วิทยุโทรทัศน์” ต่อไปนี้แทนตามลำดับ”

แบบที่ ๖

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) (..) และ (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๔) และ (๕) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๑

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกเฉพาะความใน (๑) (๒) และ (๓) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๙๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๗

มาตรา .. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๐

“มาตรา ๔ ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “ยาใช้ภายนอก” “ยาใช้เฉพาะที่” “ยาบรรจุเสร็จ” “ผลิต” และ “ขาย” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

แบบที่ ๘

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (.) (.) และ (.) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทนตามลำดับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๓) (๔) และ (๑๑) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทนตามลำดับ”

(๒) รูปแบบการเพิ่มบทนิยามในพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม แยก
ลักษณะการเขียนได้เป็น ๓ กรณี คือ

(๒.๑) การเพิ่มบทนิยามทั้งมาตรา มีลักษณะการเขียนเพียงแบบเดียว
โดยมีรูปแบบดังนี้

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕ ทวิ และมาตรา ๕ ตริ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

“มาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์

บทที่ ๓

ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

ฯลฯ

ฯลฯ”

(๒.๒) การเพิ่มบทนิยามในระหว่างบทนิยาม มีลักษณะการเขียน ๑๑ แบบดังต่อไปนี้

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ระหว่างบทนิยาม คำว่า “.....” และคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเงินตรา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๖

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” ระหว่างบทนิยามคำว่า “ใบสำคัญสิทธิพิเศษถอนเงิน” และคำว่า “รัฐมนตรี” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ ดังต่อไปนี้”

- พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๒๑

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ลานจอดอากาศยาน” “บริการในลานจอดอากาศยาน” และ “บริการช่างอากาศ” ระหว่างบทนิยามคำว่า “ที่ขึ้นลงชั่วคราวของอากาศยาน” และคำว่า “เครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศ” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๘ ดังต่อไปนี้”

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้เพิ่มนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ระหว่างนิยาม คำว่า “.....” และคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มนิยามคำว่า “ทดสอบฝีมือ” และคำว่า “ฝึกงาน” ระหว่างนิยาม คำว่า “คนหางาน” และคำว่า “กองทุน” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. ๒๕๒๔ ดังต่อไปนี้”

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ผู้ลงทุน” และ “ธนาคารของผู้ลงทุน” ระหว่างบทนิยามคำว่า “ธนาคารของผู้ซื้อ” และคำว่า “เงินกองทุน” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๖”

แบบที่ ๔

มาตรา .. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” หรือ “.....” ระหว่างบทนิยาม คำว่า “.....” กับบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮั้ว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๒

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “อะมีรัลฮั้ว” หรือ “รอฮิบิชาตุลฮั้ว อัลรัสมียะห์” (หัวหน้าคณะผู้แทนฮั้วทางการ) ระหว่างบทนิยามคำว่า “กิจการฮั้ว” กับบทนิยามคำว่า “การรับจัดบริการขนส่ง” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮั้ว พ.ศ. ๒๕๒๔”

บทที่ ๒

แบบที่ ๕

มาตรา .. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” คำว่า “.....” และคำว่า “.....” ระหว่าง
บทนิยามคำว่า “.....” กับบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๕ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “อาคารสูง” คำว่า “อาคารขนาดใหญ่พิเศษ” คำว่า
“อาคารชุมนุมคน” และคำว่า “โรงมหรสพ” ระหว่างบทนิยามคำว่า “อาคาร” กับบทนิยามคำว่า
“ที่สาธารณะ” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒”

“มาตรา ๖ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ผู้ครอบครองอาคาร” และคำว่า “ผู้ตรวจสอบ” ระหว่าง
บทนิยามคำว่า “ผู้ดำเนินการ” กับบทนิยามคำว่า “นายตรวจ” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติ
ควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒”

แบบที่ ๖

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้อยู่ระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....”
ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้อยู่ระหว่างบทนิยามคำว่า “สนามบินอนุญาต” และคำว่า
“เครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศ” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการเดินอากาศ
พ.ศ. ๒๕๔๗”

แบบที่ ๗

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” กับคำว่า
“.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประปานครหลวง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามระหว่างบทนิยามคำว่า “การประปานครหลวง” กับคำว่า “พนักงาน” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐”

- พระราชบัญญัติวิเทศพินยอม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามระหว่างคำว่า “นำออก” กับคำว่า “เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติวิเทศพินยอม พ.ศ. ๒๕๓๕”

แบบที่ ๘

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามคำว่า “.....” ระหว่างบทนิยาม คำว่า “.....” และบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามคำว่า “สถาบันการเงิน” ระหว่างบทนิยามคำว่า “บัตรเงินฝาก” และบทนิยามคำว่า “รัฐมนตรี” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕”

แบบที่ ๙

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ระหว่างคำว่า “.....” กับคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามคำว่า “ผู้จัดการ” และ “สถาบันการเงิน”

บทที่ ๒

ระหว่างคำว่า “ใบอนุญาต” กับคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒”

- พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามของคำว่า “ผู้ขนส่งน้ำมัน” ลงระหว่างคำว่า “ผู้ค้าน้ำมัน” กับคำว่า “ปั๊ม” และบทนิยามของคำว่า “อธิบดี” ลงระหว่างคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” กับคำว่า “รัฐมนตรี” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๒๑”

แบบที่ ๑๐

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (..) ของบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๔) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒”

แบบที่ ๑๑

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๔
- “มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑ ทวิ) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๕๓๐”

(๒.๓) การเพิ่มบทนิยามโดยการต่อท้ายบทนิยาม มีลักษณะการเขียน ๗ แบบดังต่อไปนี้

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามต่อบทนิยามคำว่า “.....” ใน
มาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๐
- “มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามต่อบทนิยามคำว่า “ปั๊” ในมาตรา ๓
แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง พุทธศักราช ๒๕๓๔”

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับ
กองทุนการเงินและธนาคารระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๔ พ.ศ. ๒๕๕๑
- “มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติ
ให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนการเงินและธนาคารระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๔”

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้อย่างมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๒๑
- “มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้อย่างมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและ
รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘”

บทที่ ๒

แบบที่ ๔

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคท้ายของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๙๙

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคท้ายของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติ
การทำเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๙๕”

แบบที่ ๕

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นอนุมาตรา .. ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติไปรษณีย์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๓

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นอนุมาตรา ๑๓ ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติ
ไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๕๗๗”

แบบที่ ๖

มาตรา .. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๕ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “รัฐวิสาหกิจ” ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติภาษี
โรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๕๗๕ ดังต่อไปนี้”

แบบที่ ๗

บทที่ ๒

มาตรา .. ให้เพิ่มพินัยมคำว่า “.....” ต่อจากวรรคสุดท้ายของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๙

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มพินัยมคำว่า “ผู้อุปการะ” และ “ผู้อยู่ในอุปการะ” ต่อจากวรรคสุดท้ายของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ ดังต่อไปนี้”

(๓) การยกเลิกพินัยมในพระราชบัญญัติ

จากการตรวจสอบปรากฏว่ามีรูปแบบการเขียนเพียงแบบเดียว คือ

มาตรา .. ให้ยกเลิกพินัยมคำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพินัยมคำว่า “กายภาพบำบัด” และ “เทคนิคการแพทย์” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒”

- พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๔ ให้ยกเลิกพินัยมคำว่า “กำหนด” ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕”

- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพินัยมคำว่า “คณะผู้บริหาร” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖”

บทที่ ๒

(ข) การวิเคราะห์รูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามในพระราชบัญญัติ

(๑) กรณีการแก้ไขบทนิยามในพระราชบัญญัติ

(๑.๑) การใช้ถ้อยคำในการแก้ไขบทนิยาม

จากการตรวจสอบแนวทางการใช้ถ้อยคำในการเขียนแก้ไขบทนิยามตามกฎหมายต่างๆ จะพบว่ามีการใช้ถ้อยคำในการเขียนที่แตกต่างกันออกไปถึง ๗ แบบ ดังนี้

แบบการเขียนที่ผ่านมา

๑. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....”
๒. ให้ยกเลิกความในคำนิยาม “.....”
๓. ให้ยกเลิกความใน (.) ของมาตรา ..
๔. ให้ยกเลิกความใน (.) ของบทนิยามคำว่า “.....”
๕. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....”
๖. ให้ยกเลิกคำนิยามคำว่า “.....”
๗. ให้ยกเลิกบทวิเคราะห์ศัพท์คำว่า “.....”

จากแนวทางการเขียนบทนิยามตามกฎหมายต่างๆ ข้างต้นสามารถแยกกลุ่มได้เป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่งกำหนดให้ยกเลิกความได้แก่กรณีตามแบบ ๑ ถึงแบบ ๔ และกลุ่มที่สองกำหนดให้ยกเลิกได้แก่กรณีตามแบบ ๕ ถึงแบบ ๗ เมื่อแยกแนวทางการเขียนบทนิยามทั้งสองกลุ่มแล้วสามารถสรุปได้ว่า ในกลุ่มที่หนึ่งเมื่ออ่านแล้วมีความมุ่งหมายเป็นการแก้ไขความหมายในบทนิยามของกฎหมายและใช้ความใหม่แทน ดังนั้น ในการแก้ไขเพิ่มเติมจึงใช้ถ้อยคำว่า “ให้ยกเลิกความ” ซึ่งตรงกับความมุ่งหมายในการกำหนดบทนิยามที่ต้องการกำหนดความหมายของคำสามัญในกฎหมายนั้น การใช้รูปแบบดังนี้จึงมีความเหมาะสมแล้ว

ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

แต่ถ้าใช้ข้อความตามแนวทางในกลุ่มที่สองคือให้ยกเลิก จะทำให้เข้าใจว่าเป็นการยกเลิกบทนิยามนั้น และไม่มีการใช้บทนิยามที่เป็นข้อความใหม่แทน ทำให้เข้าใจว่าบทนิยามของกฎหมายนั้นยกเลิกไปแล้ว

ดังนั้น จึงไม่สมควรใช้ข้อความว่าให้ยกเลิกบทนิยามในกรณีที่เป็นการแก้ไขบทนิยาม

บทที่ ๒

(๑.๒) รูปแบบการแก้ไขบทนิยามทั้งมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความ
ต่อไปนี้แทน

ใช้รูปแบบนี้ในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามทั้งมาตราซึ่งจะ
สอดคล้องกับกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา

(๑.๓) รูปแบบการแก้ไขบทนิยามที่มีคำเดียว

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราช
บัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ในกรณีการแก้ไขบทนิยามที่มีอนุช้อย่อย จะพบว่าในกรณีนี้จะมี
การใช้ที่แตกต่างกันสองรูปแบบ คือ “ให้ยกเลิกความใน (.) ของมาตรา หรือ ให้ยกเลิกความใน (.) ของ
บทนิยามคำว่า” เมื่อพิจารณาจากแบบในทั้งสองกรณีแล้วจะเห็นว่าสามารถใช้ได้ตามสถานการณ์ที่
แตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีที่ตามพระราชบัญญัตินั้นมีการกำหนดบทนิยามไว้เป็นอนุช้อย่อย
การแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามนั้นก็ต้องใช้คำว่า “ให้ยกเลิกความใน (.) ของมาตรา ..” เช่น พระราช
บัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ แต่ถ้าในบทนิยามนั้นเองมีการแยกเป็นอนุช้อย่อยอีกก็สมควรใช้
“ให้ยกเลิกความใน (.) ของบทนิยามคำว่า “.....” เพราะเป็นการแก้ไขอนุช้อย่อยของบทนิยาม
ดังนั้นการแก้ไขทั้งสองกรณีย่อมสามารถใช้เป็นแนวทางการเขียนได้ทั้งสองแบบตามความมุ่งประสงค์ ดังนี้

กรณีที่บทนิยามมีการกำหนดช้อย่อย

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (.) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้
ความต่อไปนี้แทน

บทที่ ๓

หรือกรณีที่บทนิยามมีการกำหนดอนุช้อย่อย

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

(๑.๔) การแก้ไขบทนิยามที่มีหลายคำและมีการเรียงติดต่อกัน

ในการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามหลายคำจะพบว่ามีวิธีการเขียนแก้ไขบทนิยามที่แตกต่างกัน โดยอาจสรุปได้ ๖ แบบ โดย สามารถจัดกลุ่มได้ดังนี้

๑. ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

๒. ให้ยกเลิกความใน (..) (..) และ (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

๓. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

๔. ให้ยกเลิกคำนิยาม “.....” “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

๕. ให้ยกเลิกวิเคราะหส์ัพท์ของคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

๖. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

จากรูปแบบดังกล่าวข้างต้นในกรณีที่เป็นการแก้ไขบทนิยามที่มีหลายคำและมีการเรียงติดต่อกันนั้นสามารถเขียนเป็นมาตรายกเลิกคำนิยามเป็นมาตราเดียวติดต่อกันได้ และสามารถใช้นำแนวทางตาม ๑. หรือ ๒. ในกรอบข้างต้นเป็นรูปแบบในการเขียนในแต่ละกรณีได้

(๑.๕) การแก้ไขบทนิยามที่มีหลายคำและไม่เรียงติดต่อกัน

ในกรณีนี้จะต้องแยกการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามที่ไม่ติดกันนั้นเป็นคนละมาตรากันซึ่งมีลักษณะเดียวกับการแก้ไขเพิ่มเติมมาตราในพระราชบัญญัติที่ไม่เรียงติดกัน ซึ่งจะ

ต้องแยกการเขียนแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามเป็นคนละมาตรา สำหรับรูปแบบของข้อความที่ใช้ในการแก้ไข นั้น ย่อมใช้แนวทางในกรณีการแก้ไขบทนิยามตาม (๑.๔) มาเป็นแนวทางได้

บทที่ ๒

(๒) ในกรณีที่เป็นการเพิ่มบทนิยามในพระราชบัญญัติต่าง ๆ

(๒.๑) การเพิ่มบทนิยามทั้งมาตรา

แบบการแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามในกรณีนี้จะมีการใช้เพียงแบบเดียว

คือ

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

ทั้งนี้ จะใช้แบบเดียวกับกรณีการเพิ่มบทนิยามทั้งมาตราตามปกติ ดังนั้น ในกรณีที่ เป็นการเพิ่มบทนิยามทั้งมาตรา จึงสมควรใช้แบบดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติในการร่างกฎหมายต่อไป

(๒.๒) การเพิ่มบทนิยามในระหว่างบทนิยาม

มีลักษณะการเขียน ๑๑ แบบ ดังต่อไปนี้

แบบการเขียนที่ผ่านมา

๑. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

๒. ให้เพิ่มนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ระหว่างนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

๓. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ในมาตรา แห่งพระราชบัญญัติ.....

๔. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” หรือ “.....” ระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” กับบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

๕. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” คำว่า “.....” และคำว่า “.....” ระหว่าง บทนิยามคำว่า “.....” กับบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

บทที่ ๒

๖. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามคำว่า “.....” และคำว่า “.....” ใน มาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๗. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” กับ คำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๘. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามคำว่า “.....” ระหว่างบทนิยามคำว่า “.....” และบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๙. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ระหว่างคำว่า “.....” กับคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๑๐. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (.) ของบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่ง พระราชบัญญัติ.....
๑๑. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (.) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

จากวิธีการเขียนบทนิยามตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ทั้ง ๑๑ แบบ นั้น แยกออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่ง ให้เพิ่มบทนิยามตามแบบ ๑ ถึงแบบ ๕ กลุ่มที่สอง ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามตามแบบ ๖ ถึงแบบ ๙ และ กลุ่มที่สาม ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (.) ของบทนิยามตามแบบ ๑๐ และแบบ ๑๑ จากรูปแบบดังกล่าวทั้งสามกลุ่ม ถ้าหากจะกำหนดให้ชัดเจนและเหมาะสมแล้ว แนวทางที่กำหนดตามกลุ่มที่หนึ่งจะมีความชัดเจนและเหมาะสม เพราะเป็นการกำหนดให้มีการเพิ่มบทนิยามที่ไม่เคยมีมาก่อน ดังนั้น ในการเพิ่มบทนิยามคำใหม่เข้าไปจึงต้องกำหนดในลักษณะเป็นการเพิ่มคำนิยาม การเขียนบทนิยามจึงต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าประสงค์ที่จะให้เข้าไปเป็นบทนิยามอยู่ตรงส่วนไหนของบทนิยามในพระราชบัญญัตินั้นสำหรับตำแหน่งที่สมควรจะเพิ่มเติมในส่วนใดนั้น ก็สามารถใช้แนวทางการเขียนบทนิยามที่กำหนดในส่วนที่ ๗ มาเป็นแนวทางได้ หรือในกรณีที่เป็นการเพิ่มเติมอนุช้อยย่อยของบทนิยามก็สามารถใช้แนวทางในกรณีการแก้ไขบทนิยามหลายคำมาประกอบการพิจารณาได้ โดยสามารถสรุปเป็นแนวทางได้ดังนี้

- กรณีการเพิ่มบทนิยามแทรกในมาตราบทนิยาม

มาตรา .. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” “.....” และ “.....” ระหว่างบทนิยาม คำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

- กรณีการเพิ่มบทนิยามมีการกำหนดเป็นอนุข้อย่อย

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (...) ของบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

- การเพิ่มบทนิยามโดยการต่อท้ายบทนิยาม มีลักษณะการเขียน ๗ แบบ ดังต่อไปนี้

๑. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามต่จากบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๒. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๓. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นต่อท้ายมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๔. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคท้ายของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๕. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นอนุมาตรา .. ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๖. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
๗. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “.....” ต่อจากวรรคสุดท้ายของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

จากรูปแบบการเพิ่มเติมบทนิยามที่ปรากฏทั้ง ๗ แบบนั้น เมื่อพิจารณาถึงความชัดเจนของการเพิ่มเติมแล้วจะเห็นได้ว่าการเพิ่มเติมบทนิยามที่ต้องการให้อยู่ในส่วนท้ายของมาตราบทนิยามนั้นสมควรใช้แบบการเพิ่มเติมบทนิยามดังต่อไปนี้เพราะผู้ใช้กฎหมายสามารถทราบได้ว่าบทนิยามที่เพิ่มเติมจะเข้าไปในส่วนใดของบทนิยามเดิม

ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นบทนิยามต่จากบทนิยามคำว่า “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

(๒.๓) ในกรณีที่เป็นการยกเลิกบทนิยามในพระราชบัญญัติ

จากการตรวจสอบปรากฏว่าในขณะนี้มีการใช้อยู่เพียงแบบเดียว

มาตรา .. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “.....” และ “.....” ในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....

บทที่ ๒

ส่วนที่ ๘

มาตรการรักษาการ

๑. ความมุ่งหมายในการกำหนดมาตรการรักษาการ

มาตรการรักษาการในพระราชบัญญัติมีขึ้นเพื่อกำหนดผู้รักษาการตามกฎหมาย เพื่อให้มีรัฐมนตรีเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดผลและประโยชน์ดังต่อไปนี้

๑.๑ มีรัฐมนตรีเจ้าของเรื่องที่แน่นอน ถ้าไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้รักษาการตามกฎหมาย แล้วย่อมเป็นการยากที่จะทราบว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงได้รับผิดชอบการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ เช่น การเตรียมการร่างกฎหมายลำดับรอง การเตรียมงบประมาณ การสั่งการให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ และการวางระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติ ตลอดจนการกำหนดแบบพิธีและแบบฟอร์มการติดต่อกับราษฎรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดหรืออาจมีกฎหมายบางฉบับที่มีการกำหนดให้บุคคลอื่นนอกจากรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย เช่น ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๕๑๙/๒๕๔๗) ที่กำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย ฉะนั้น หากในกฎหมายมิได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยผู้รักษาการให้เป็นไปตามกฎหมาย อาจไม่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นเลย เนื่องจากเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของอีกกระทรวงหนึ่ง หรืออาจทำให้การปฏิบัติงานเกิดความซ้ำซ้อน เพราะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหลายกระทรวงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับเดียวกัน

๑.๒ เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรสามารถตรวจสอบหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินตามวิถีทางรัฐธรรมนูญได้ เพราะเมื่อการปฏิบัติตามกฎหมายใดไม่มีประสิทธิภาพหรือมีข้อบกพร่องไม่เหมาะสม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมาย และอาจขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายเป็นรายบุคคลได้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ โดยปกติย่อมเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายนั้น ๆ เป็นผู้ทำหน้าที่ชี้แจงและตอบข้อซักถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๑.๓ ทำให้ประชาชนสามารถติดต่อกับทางราชการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากบทบัญญัติว่าด้วยผู้รักษาการตามกฎหมายทำให้ทราบได้ทันทีว่า กระทรวงใดเป็นเจ้าของเรื่องมีอำนาจหน้าที่และปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น

ในชั้นการยกร่างกฎหมายและตรวจพิจารณากฎหมาย จึงต้องมีการพิจารณาว่า การปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ สมควรจะมอบให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใด จึงจะทำงานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย แล้วจึงกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยผู้รักษาการตามกฎหมายตามแบบกฎหมายต่อไป

เมื่อกฎหมายมีบทบัญญัติมาตราผู้รักษาการ โดยกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายแล้ว รัฐมนตรีผู้นั้นมีหน้าที่ในการควบคุมหรือกำกับให้มีการปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในกรณีที่กฎหมายฉบับใดกำหนดให้มีรัฐมนตรีว่าการหลายกระทรวงเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายก็เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีดังกล่าวที่จะดำเนินการไปในส่วนที่เกี่ยวข้องอำนาจหน้าที่ของตน โดยต้องมีการประสานงานหรือปรึกษาร่วมกับกระทรวง ทบวง กรมอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒. แบบกฎหมาย

๒.๑ สาระสำคัญของแบบกฎหมาย

(ก) หลัก

(๑) กฎหมายใดที่ตราขึ้นใหม่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ในการออกกฎหมายจำเป็นต้องมีการกำหนดให้รัฐมนตรีกระทรวงเจ้าสังกัดรับผิดชอบในการดำเนินการหรือปฏิบัติการดังกล่าวด้วย จึงต้องกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยผู้รักษาการ แต่กฎหมายทุกฉบับก็ไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยผู้รักษาการเสมอไป เพราะหากเป็นกฎหมายฉบับที่ไม่ได้มีเนื้อหาที่กำหนดให้มีการปฏิบัติใด ๆ ตามกฎหมายก็ไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติมาตราผู้รักษาการ

(ข) กฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิม โดยหลักย่อมถือว่าบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติแทนที่บทบัญญัติเดิมในกฎหมายฉบับที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมอัตโนมัติ แต่ในกรณีที่กฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเอง มีบทบัญญัติเป็นเอกเทศซึ่งกำหนดให้ฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดด้วย กฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั้นก็ต้องมีบทบัญญัติมาตราผู้รักษาการเช่นเดียวกัน

บทที่ ๒

(ค) กฎหมายยกเลิกที่ตราขึ้นเพื่อยกเลิกกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง ถ้ามีบทบัญญัติในกฎหมายยกเลิกกำหนดให้ฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อผลแห่งการยกเลikinั้น กฎหมายฉบับยกเลิกนั้นก็ต้องมีบทบัญญัติมาตรการรักษาการ

ตำแหน่งของบทบัญญัติว่าด้วยมาตรการรักษาการจะปรากฏอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติดังนี้ โดยแบ่งได้เป็นสองกรณี คือ

กรณีแรก กรณีที่พระราชบัญญัติฉบับนั้นมีการแบ่งหมวดหมู่ ให้กำหนดไว้ในบททั่วไป โดยอยู่ต่อจากบทนิยามของพระราชบัญญัติและอยู่ก่อนการแบ่งหมวดหมู่ เช่น พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

กรณีที่สอง กรณีที่พระราชบัญญัติฉบับนั้นไม่มีการแบ่งหมวดหมู่ ให้กำหนดไว้เป็นมาตราสุดท้ายของพระราชบัญญัติ

การกำหนดว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายฉบับใด ก็จะต้องพิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมายฉบับนั้นว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจบริหารของกระทรวงใด และโดยทั่วไปจะกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดเพียงกระทรวงเดียวเป็นผู้รักษาการเท่านั้น อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณีพิเศษที่การใช้บังคับกฎหมายเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบของหลายกระทรวง ในกรณีเช่นนี้ก็จำเป็นต้องบัญญัติมาตรการรักษาการ โดยกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่เกี่ยวข้องทั้งหลายร่วมกันรักษาการตามกฎหมายฉบับนั้น

นอกจากนี้ ยังมีกรณีพิเศษที่มีได้กำหนดให้รัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการ แต่กำหนดให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ฝ่ายบริหารเป็นผู้รักษาการและมีอำนาจดำเนินการตามกฎหมายนั้น เช่น การกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

(ข) ข้อยกเว้น

(๑) กฎหมายที่เป็นกฎหมายที่วางหลักทั่วไป ไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยผู้รักษาการ อาทิ บัญญัติกำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลใดโดยไม่ได้กำหนดภาระแก่ฝ่ายบริหารที่จะต้องดำเนินการอันใดเพื่อยังให้กฎหมายนั้นเกิดผลในทางปฏิบัติ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายอาญา

(๒) กฎหมายที่บัญญัติหลักการทั่วไปโดยกำหนดว่า ถ้ามีกรณีที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนั้นจะต้องตราเป็นกฎหมายเฉพาะขึ้นมาอีกฉบับหนึ่ง เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ จะไม่มีการกำหนดมาตราว่าด้วยผู้รักษาการไว้ แต่เมื่อได้มีการ

ตรากฎหมายเฉพาะขึ้นมาแล้ว กฎหมายเฉพาะนั้นก็ต้องระบุให้มีรัฐมนตรีรักษาการตามกฎหมายเฉพาะไว้เพื่อกำกับการตามที่กฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้ให้เป็นไปตามกฎหมายที่บัญญัติหลักการทั่วไปนั้น

(๓) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตาม (๑) และ (๒) ก็ไม่ต้องมีบทบัญญัติผู้รักษาการเช่นเดียวกัน

(๔) พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติหรือกฎหมายว่าด้วยเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่ไม่มีกรณีที่จะต้องดำเนินการหรือปฏิบัติการตามกฎหมายอีกต่อไปแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติผู้รักษาการ เพราะเมื่อกำหนดให้ยกเลิกกฎหมายฉบับใดหรือตัวบทกฎหมายในเรื่องใด กฎหมายฉบับนั้นหรือตัวบทกฎหมายในเรื่องนั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้อีกต่อไป

๒.๒ รูปแบบของกฎหมาย

(ก) รูปแบบหลัก

(๑) กรณีผู้รักษาการคนเดียว

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

รูปแบบนี้ใช้สำหรับกรณีกำหนดให้รัฐมนตรีผู้เดียว ไม่ว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง หรือรัฐมนตรีว่าการทบวงใดทบวงหนึ่งรักษาการตามพระราชบัญญัติ โดยในพระราชบัญญัติมิได้กำหนดให้อำนาจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวง หรือทบวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓
“มาตรา ๒๐ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”

บทที่ ๒

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ...กับออกกฎกระทรวง... เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

รูปแบบนี้ใช้สำหรับกรณีกำหนดให้รัฐมนตรีผู้เดียว ไม่ว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง หรือรัฐมนตรีว่าการทบวงใดทบวงหนึ่งรักษาการตามพระราชบัญญัติ โดยต้องการกำหนดให้นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวง หรือทบวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่นให้สอดคล้องกับเนื้อหาของพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ การออกกฎเพื่อกำหนดรายละเอียดของกฎหมายนั้น หากมิได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติแล้ว จะไม่ต้องกำหนดอำนาจของรัฐมนตรีให้มีอำนาจออกกฎ เว้นแต่การให้อำนาจออกกฎเกี่ยวกับการกำหนด ลด ยกเว้นอัตราค่าธรรมเนียม

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๖ ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้ประธาน...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

รูปแบบนี้ใช้สำหรับกรณีกำหนดให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งอื่นซึ่งมิใช่ฝ่ายบริหารที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติ เช่น ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา รักษาการตามพระราชบัญญัติ โดยในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๑๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”

แบบที่ ๔

มาตรา .. ให้ประธาน...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ...
เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

รูปแบบนี้ใช้สำหรับกรณีกำหนดให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับนั้น เช่น ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา รักษาการตามพระราชบัญญัติ โดยในพระราชบัญญัติกำหนดให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่นด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๕ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมีอำนาจออกข้อบังคับเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อบังคับนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

(ข) กรณีผู้รักษาการตั้งแต่สองคนขึ้นไป

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...
และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

บทที่ ๒

รูปแบบนี้ใช้สำหรับกรณีกำหนดให้รัฐมนตรีตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันรักษาการตามพระราชบัญญัติ โดยในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้อำนาจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวง หรือทบวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและหน้าที่ของตน

รูปแบบนี้ใช้สำหรับกรณีกำหนดให้รัฐมนตรีตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันรักษาการตามพระราชบัญญัติ โดยในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้อำนาจรัฐมนตรีผู้ใดคนหนึ่ง หรือทบวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่น โดยไม่ต้องดำเนินการร่วมกัน แต่ให้ดำเนินการเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีแต่ละคนเท่านั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๒๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง”

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ... กับออกกฎกระทรวง... เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

รูปแบบนี้ใช้สำหรับกรณีกำหนดให้รัฐมนตรีตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันรักษาการตามพระราชบัญญัติ โดยในพระราชบัญญัติมิได้กำหนดให้อำนาจนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวง หรือทบวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ในการใช้อำนาจหรือการออกกฎจะต้องดำเนินการร่วมกัน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดสรรรายได้ประเภทภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

แบบที่ ๔

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง/ประธาน... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ... กับออกกฎกระทรวง... เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เท่าที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

รูปแบบนี้ใช้สำหรับกรณีกำหนดให้รัฐมนตรีตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือรัฐมนตรีกับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีฝ่ายบริหาร ที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติ เช่น ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ร่วมกันรักษาการตามพระราชบัญญัติ โดยในพระราชบัญญัติมิได้กำหนดให้อำนาจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหรือทบวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎ หรืออำนาจดำเนินการอื่น โดยไม่ต้องดำเนินการร่วมกัน แต่ให้ดำเนินการเฉพาะที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้รักษาการแต่ละคนเท่านั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕

บทที่ ๒

“มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เท่าที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตราการรักษาการ

มาตราการรักษาการเป็นบทบัญญัติมาตราหนึ่งของพระราชบัญญัติที่จะบอกให้ผู้ใดใช้กฎหมายทราบว่าใครเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกำกับดูแลการใด ๆ ที่กฎหมายฉบับนั้นได้กำหนดไว้และเป็นแบบกฎหมายอันหนึ่ง เช่น พระราชบัญญัติใดกำหนดให้มีการออกกฎหมายลูกบท เพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินั้น ในพระราชบัญญัตินั้นก็ต้องมีผู้รักษาการตามกฎหมายอันได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีฝ่ายบริหาร ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับนั้น เช่น ประธานศาลฎีกา เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่า กรณีตำแหน่งประธานศาลฎีกานั้น แม้ไม่ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาก็ตาม แต่ก็มีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานอิสระ มีประธานศาลฎีกาเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาความในศาล ได้แยกหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรมแล้ว ก็ได้มีการกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลมาโดยตลอด ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) จึงได้กำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย (เรื่องเสร็จที่ ๕๑๙/๒๕๔๗)

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๕ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมีอำนาจออกข้อบังคับเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อบังคับนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

ส่วนตำแหน่งสำคัญอื่น ๆ อันได้แก่ ตำแหน่งประธานรัฐสภา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครอง ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็ได้มีการกำหนดให้เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเช่นเดียวกัน สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องในความควบคุมกำกับดูแลของผู้ดำรงตำแหน่งเหล่านี้

ในการกำหนดผู้รักษาการตามกฎหมายอาจจำเป็นต้องกำหนดให้มีผู้รักษาการตามกฎหมายหลายคน ขึ้นอยู่กับว่าพระราชบัญญัตินั้นมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้กำหนดให้ทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามกฎหมายดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม แต่ละกระทรวงมีอำนาจออกกฎกระทรวงในส่วนเฉพาะอำนาจหน้าที่ของตนเท่านั้น

แม้มาตรารักษาการจะเป็นบทบัญญัติหลักของกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ แต่อาจไม่จำเป็นต้องกำหนดให้มีบทบัญญัตินี้ในพระราชบัญญัติเสมอไป ขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้บังคับกฎหมายและการปฏิบัติการตามกฎหมายของพระราชบัญญัติแต่ละฉบับ ซึ่งขึ้นกับความจำเป็นและเหมาะสมเป็นเรื่อง ๆ ไป

จากการตรวจสอบบันทึก เรื่อง ผู้รักษาการตามกฎหมาย (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๘/๒๕๙๗) สามารถแยกพิจารณาความจำเป็นของการมีมาตรารักษาการ สรุปได้ดังนี้

บทที่ ๒

(๑) ในแง่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติ รวมทั้งประชาชนผู้ติดต่อราชการ

เนื่องจากพระราชบัญญัติแต่ละฉบับมีเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน และอาจมีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบหลายหน่วยงานแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้น เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติ รวมทั้งประชาชนผู้ติดต่อราชการสามารถทราบได้ว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดหรือผู้ดำรงตำแหน่งใดมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลให้การใด ๆ ที่กฎหมายฉบับนั้นได้กำหนดไว้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกฎหมายนั้น

(๒) ในแง่ของฝ่ายบริหาร

ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารมีประสิทธิภาพ เนื่องจากรัฐมนตรีสามารถทราบได้ว่าตนมีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้นหรือไม่ และอย่างไร และหากมีความจำเป็นในการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกพระราชบัญญัติใด ก็ทำให้ทราบได้ทันทีว่ารัฐมนตรีใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาเสนอ

(๓) ในแง่ของฝ่ายนิติบัญญัติ

ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตรวจสอบในขั้นตอนการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อรัฐสภาได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนั้นควรจะให้ฝ่ายบริหารที่กำหนดไว้ในมาตรารักษาราชการเป็นผู้รักษาราชการตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร เนื่องจากมาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๗๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ในขณะนั้น) บัญญัติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบแล้ว ให้เสนอต่อวุฒิสภาต่อไป นอกจากนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติก็สามารถใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบฝ่ายบริหารได้ เช่น การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีผู้รักษาราชการตามกฎหมายในเรื่องใดที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ตามมาตรา ๑๘๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติอาจไม่มีความจำเป็นต้องมีมาตรารักษาราชการด้วยเหตุผล ดังนี้

(๑) กฎหมายวางหลักการกว้าง ๆ เป็นกรณีซึ่งไม่ต้องมีผู้ดำเนินการใด ๆ เพื่อให้กฎหมายเกิดผลในทางปฏิบัติ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นกฎหมายที่กำหนดบทกำหนดโทษสำหรับพนักงานในองค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากการที่รัฐได้ลงทุนจัดตั้งองค์การและ

หน่วยงานอื่น และในบางกรณีได้เข้าถือหุ้นในบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ทุนที่ได้ลงไปหรือหุ้นที่รัฐได้ถือไว้นี้เป็นทรัพย์สินของชาติ และเนื่องด้วยองค์การ บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล และหน่วยงานดังกล่าวไม่ต้องถูกผูกมัดให้ปฏิบัติตามระเบียบราชการโดยเคร่งครัด หากผู้ปฏิบัติงานไม่อยู่ในข่ายการควบคุมหรือถูกลงโทษอย่างหนัก เมื่อกระทำความผิดแล้ว อาจทำให้การดำเนินงานขององค์การ บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล และหน่วยงานประสบความล้มเหลว และเกิดความเสียหายแก่รัฐอย่างร้ายแรง เท่านั้น จึงไม่ต้องมีผู้ดำเนินการใด ๆ เพื่อให้กฎหมายเกิดผลในทางปฏิบัติอีกแต่อย่างใด

(๒) **กฎหมายกลาง** เป็นกรณีที่จะต้องมีการตรากฎหมายอื่นต่อไปอีก เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์กลางว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เมื่อใดที่รัฐจะดำเนินการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ ก็จะต้องมีการออกพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้บังคับกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เป็นรายกรณี เฉพาะขึ้นมากลับฉบับหนึ่ง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เจ้าหน้าที่เวนคืนระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ และผู้รักษาการตามกฎหมาย ดังนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ จึงไม่มีมาตรการรักษาการเพื่อดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติอีก

(๓) **พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมาย** เนื่องจากพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติเดิมทั้งฉบับโดยไม่ประสงค์จะออกกฎหมายขึ้นใหม่เพื่อใช้แทนฉบับเดิม จึงไม่มีกรณีที่ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติที่ถูกยกเลิกจำเป็นต้องดำเนินการใดตามพระราชบัญญัตินั้นอีก เช่น พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖

(๔) **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม** สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนั้นจะใช้คำว่า “ให้ยกเลิกความในมาตรา .. และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน” และ “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกเลิกบทบัญญัติเดิมทั้งหมดและนำบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่เข้าแทนที่ทั้งหมดหรือเพิ่มบทบัญญัติใหม่เข้าไป ตามลำดับ ซึ่งผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติที่ถูกแก้ไขหรือเพิ่มเติมจึงไม่ต้องดำเนินการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินั้นอีก

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๗”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๒๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการข้าราชการทหารคณะหนึ่งจำนวนไม่เกินสิบสองคน เรียกโดยย่อว่า “กขท.” ประกอบด้วยปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นประธาน และกรรมการซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่งตั้งจากนายทหารสัญญาบัตรประจำการซึ่งเป็นผู้แทนกรมราชองครักษ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมการเงินกลาโหม กรมพระธรรมนูญ และกรมเสมียนตรา ส่วนราชการละหนึ่งคน และจากนายทหารสัญญาบัตรประจำการ หรือนอกประจำการ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในหลักราชการและต้องไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกไม่เกินสามคน โดยให้กรรมการซึ่งแต่งตั้งจากกรมเสมียนตราเป็นเลขานุการ”

ในกรณีที่จำเป็นต้องมีการดำเนินการใด ๆ ตามพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เช่น มีบทบัญญัติเฉพาะที่ไม่ใช่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเดิม หรือกำหนดบทเฉพาะกาลซึ่งเป็นบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนั่นเอง กรณีก็มีความจำเป็นจะต้องมีบทบัญญัติมาตรารักษาการเพื่อกำหนดผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม นั้นด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสถานบริการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๒๑ บรรดาใบอนุญาตให้ตั้งสถานบริการที่ออกตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ ให้ถือว่าเป็นใบอนุญาตตั้งสถานบริการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้คงใช้ได้ต่อไป จนกว่าจะสิ้นอายุใบอนุญาตนั้น

ในกรณีที่ใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งเป็นใบอนุญาตให้ตั้งสถานบริการประเภทที่มีบริการนวดให้ แก่ลูกค้าตามมาตรา ๓ (๒) แห่งพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าผู้รับอนุญาตตั้งสถานบริการดังกล่าวมิได้ดำเนินการกิจการสถานบริการ

ผิดประเภท และใบอนุญาตดังกล่าวให้คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุใบอนุญาตนั้น หรือเมื่อได้รับยกเว้น ไม่เป็นสถานบริการตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๒ บรรดากฎกระทรวงหรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวงหรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติ สถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ในเรื่องนั้น ๆ ใช้บังคับ

มาตรา ๒๓ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”

จากตัวอย่างของบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดบทเฉพาะกาล ไว้ด้วย (มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒) กล่าวคือ จะมีบทบัญญัติเฉพาะที่ไม่ใช่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติม เท่านั้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นจะต้องมีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินั้นด้วย (มาตรา ๒๓)

จากการตรวจสอบพบว่า มีการใช้รูปแบบมาตรารักษาการแตกต่างกันตามแต่ละยุคแต่ละสมัย ดังนี้

๓.๑ พระราชบัญญัติฉบับแรก

(ก) กรณีผู้รักษาการคนเดียว

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการตาม
พระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

บทที่ ๒

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการยกเว้นภาษีอากรอันเกี่ยวแก่ทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์

พุทธศักราช ๒๔๗๗

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติวินัยข้าราชการกรมราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๘๒

แบบที่ ๔

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมี/และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง/ข้อบังคับ/ระเบียบ/และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง/ข้อบังคับ/ระเบียบ/และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกาชาด พ.ศ. ๒๔๙๙
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗

แบบที่ ๕

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อำนาจแต่งตั้งและถอดถอนพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งกับและออกกฎกระทรวง/ข้อบังคับ/ระเบียบ/และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง/ข้อบังคับ/ระเบียบ/และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓
- พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔

แบบที่ ๖

มาตรา .. ให้ประธาน...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

กรณีประธานศาล

- พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๔
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

กรณีประธานรัฐสภา

- พระราชบัญญัติจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘

แบบที่ ๗

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้อำนาจแต่งตั้งและถอดถอนพนักงานเจ้าหน้าที่ กับและออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ /ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม/และกำหนดกิจการอื่นหรือออกระเบียบ/และออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง/ระเบียบ/และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

บทที่ ๓

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗
- พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๔๗

แบบที่ ๘

มาตรา .. ให้ประธาน...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกประกาศ/ระเบียบ/ข้อบังคับหรือคำสั่ง กับแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบ..... เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ประกาศ/ระเบียบ/ข้อบังคับ/หรือคำสั่ง... เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕

แบบที่ ๙

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กำหนดแบบพิมพ์ต่าง ๆ และให้มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย/กำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และยกเว้นค่าธรรมเนียมดังต่อไปนี้ให้ผู้ใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

(๑)

(๒)

(๓)

ทั้งนี้ เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงตาม (..) ให้ระบุความหมายของกิจการที่กำหนดด้วย และจะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกอบกิจการนั้นไว้ด้วยก็ได้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ และให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกระเบียบและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓
- พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. ๒๕๔๒

แบบที่ ๑๐

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ กล่าวโดย
เฉพาะ กฎกระทรวงอาจกำหนดข้อความดังต่อไปนี้/โดยอาจกำหนดถึง

(ก)

(ข)

(ค)

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกู้เงินในประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๕
- พระราชบัญญัติกู้เงิน พ.ศ. ๒๔๙๔

แบบที่ ๑๑

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการตามพระราช
บัญญัตินี้ และมี/ให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้
และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติไฟ พุทธศักราช ๒๔๘๖
- พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๐๙
- พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. ๒๕๒๘
- พระราชบัญญัติการจ้างของเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๗

บทที่ ๒

แบบที่ ๑๒

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...เป็นเจ้าหน้าที่/
มีหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง/และแต่งตั้งพนักงาน
เพื่อปฏิบัติการ/ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕
- พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช ๒๔๘๒

แบบที่ ๑๓

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการตาม
พระราชบัญญัตินี้ และมีให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง/และแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดกิจการ
อื่น เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวิ พ.ศ. ๒๕๒๑
- พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๖

(ข) กรณีผู้รักษาการหลายคน

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔
- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๙๙
- พระราชบัญญัติยกเว้นความผิดทางอาญาให้ผู้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือที่กฎหมายห้ามออกใบอนุญาต มามอบให้แก่ทางราชการ พ.ศ. ๒๕๓๕

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้รัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง เกี่ยวกับการสร้างเหรียญ และจำหน่ายเหรียญ/และกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเหรียญเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๒

บทที่ ๒

แบบที่ ๔

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น และให้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานทางหลวงกับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑)

(๒)

(๓)

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕

แบบที่ ๕

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงร่วมกันเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗

- พระราชบัญญัติการเกณฑ์ช่วยราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๓๐

แบบที่ ๖

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น และให้มีอำนาจแต่งตั้ง/และให้มีอำนาจกับออกกฎกระทรวง... ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ /ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง/ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖

แบบที่ ๗

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้/ และให้มีอำนาจแต่งตั้ง.../และให้มีอำนาจ/กับออกกฎกระทรวง... ระเบียบ ประกาศ และคำสั่ง/และกำหนดกิจการอื่น/เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เท่าที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติรายได้เทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๗
- พระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕

พ.ศ. ๒๕๔๕

แบบที่ ๘

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง.... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้/ และให้มีอำนาจแต่งตั้ง... ทั้งนี้ เท่าที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐอินโดนีเซีย พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนบังคลาเทศ พ.ศ. ๒๕๔๓

บทที่ ๒

แบบที่ ๙

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ...

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ...

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖

แบบที่ ๑๐

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของตน/ในส่วนที่เกี่ยวกับกระทรวงนั้นๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกทัณฑ์ให้แก่ตำรวจที่ขาดหนี้ราชการ พ.ศ. ๒๕๔๙
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด พ.ศ. ๒๕๓๔

แบบที่ ๑๑

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔
- พระราชบัญญัติจัดสรรรายได้ประเภทภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๓๔

แบบที่ ๑๒

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอื่น ซึ่งรักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ ตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญกล้าหาญ พ.ศ. ๒๕๒๖
- พระราชบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ทหารผ่านศึกนอกประจำการและครอบครัวทหารผ่านศึกซึ่งเสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๕

แบบที่ ๑๓

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และออกกฎกระทรวง/ระเบียบ/กำหนดกิจการอื่น/กำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราขั้นสูงตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง/ระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติปันส่วนน้ำมันเชื้อเพลิง พุทธศักราช ๒๔๘๓
- พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. ๒๕๒๗

บทที่ ๒

๓.๒ พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

(ก) กรณีที่เป็นพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ/พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

(๑) กรณีผู้รักษาการคนเดียว

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการพนัน (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๕
- พระราชบัญญัติสถานบริการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง...มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำสยาม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๔๗๙
- พระราชบัญญัติไปรษณีย์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๓

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้ประธานศาลฎีกา/ประธานรัฐสภา...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๑
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗

แบบที่ ๔

บทที่ ๒

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง/ทบวง... มีอำนาจหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ... และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม และให้มีอำนาจตั้งเจ้าพนักงานออกกฎกระทรวงกำหนด... หรือกิจการอื่น เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

เจ้าพนักงานที่ได้รับแต่งตั้งตามมาตรา... ให้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของกรม... และการตั้งเจ้าหน้าที่/เจ้าพนักงานให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย และให้ระบุให้ชัดเจนว่าผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นมีอำนาจปฏิบัติหน้าที่เพียงใด

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำสยาม แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แบบที่ ๕

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ... และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไป/กำหนด....ตามบทแห่งพระราชบัญญัติ/พระราชบัญญัตินี้/พระราชบัญญัติ...

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำสยาม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๔๘๑
- พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๘) พุทธศักราช ๒๔๘๐

(๒) กรณีผู้รักษาการหลายคน

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการค้าข้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๙
- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... และ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๔

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้ประธานศาลฎีกา และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการให้เป็นไป
ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๗

(ข) กรณีที่เป็นพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนด/ประมวล
กฎหมาย/ประกาศของคณะปฏิวัติ

(๑) พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนด

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดเหรียญชัยสมรภูมิ พุทธศักราช ๒๕๔๔
(ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดเหรียญชัยสมรภูมิ พุทธศักราช ๒๕๔๔
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๙

(๒) พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๘
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๔๘

พ.ศ. ๒๕๔๘

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พุทธศักราช ๒๔๘๑
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๓

แบบที่ ๓

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และตามประมวลกฎหมาย... และให้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงาน... และพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และประมวลกฎหมาย...

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

บทที่ ๒

(ค) พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒ ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๕๑๔ พ.ศ. ๒๕๑๗

(๓) พระราชบัญญัติฉบับยกเลิก

มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง... รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๐ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๕ พ.ศ. ๒๕๑๑

- พระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ ที่ ๓๖/๒๕๑๕ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕ พ.ศ. ๒๕๑๗

ส่วนที่ ๙

บทเฉพาะกาล

บทที่ ๒

๑. ความมุ่งหมายของบทเฉพาะกาล

คำว่า “บทเฉพาะกาล” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไว้ว่า “(กฎ) น. บทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้ใช้เฉพาะในช่วงเวลาหนึ่ง หรือกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นก่อนวันใช้บังคับกฎหมายนั้น”

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีการให้ความหมายของบทเฉพาะกาลไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานก็ตาม แต่ก็ยังมิได้แสดงชัดเจนว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้มีบทเฉพาะกาลไว้เพื่อความมุ่งหมายใด

เมื่อพิจารณาศึกษาบทเฉพาะกาลที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายแล้ว พบว่าการกำหนดบทเฉพาะกาลมีขึ้นด้วยความมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อให้การดำเนินการของรัฐหรือองค์กรที่เคยมีกฎหมายรองรับ สามารถดำเนินการต่อเนื่องต่อไปโดยไม่หยุดชะงัก จนกว่ากลไกของกฎหมายที่กำหนดขึ้นใหม่หรือใช้บังคับนั้นมีความพร้อมหรือสามารถดำเนินการได้

(๒) เพื่อรองรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือจัดข้อขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ จากการใช้บังคับกฎหมายที่ตราขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการตรากฎหมายฉบับใหม่ การยกเลิกปรับปรุงกฎหมาย (ยกเลิกฉบับเก่าแล้วตราขึ้นใหม่) หรือการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

(๓) เพื่อรองรับการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของเอกชนที่มีขึ้นก่อนกฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับ ให้เป็นการดำเนินการที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายต่อไป หรือให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องต่อไปในช่วงที่มีการเริ่มใช้บังคับกฎหมาย

(๔) เพื่อกำหนดกลไกหรือมาตรการทางกฎหมายใช้บังคับเป็นการชั่วคราวในวาระแรก หรือในระยะแรกของการใช้บังคับกฎหมาย

(๕) เพื่อรับรองสิทธิประโยชน์ที่บุคคลได้รับมาโดยผลของกฎหมายฉบับเดิมที่ถูกยกเลิกไปให้คงมีอยู่ต่อไป

กรณีที่เป็นการตรากฎหมายฉบับใหม่เพื่อใช้บังคับกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ไม่เคยมีกฎหมายในเรื่องนั้นมาก่อน หากสาระของกฎหมายฉบับใหม่นั้นเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพหรือมีผลกระทบถึง

บทที่ ๒

ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลที่เคยมี หรือก่อให้เกิดภาระหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งบุคคลนั้นไม่เคยมีมาก่อนแล้ว กรณีจำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับเรื่องดังกล่าว เช่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่เดิมเจ้าของรถไม่มีหน้าที่จัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยจากรถ ต่อมารัฐเห็นว่า เนื่องจากปรากฏว่าอุบัติเหตุอันเกิดจากรถได้ทวีจำนวนขึ้นในแต่ละปี เป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก โดยผู้ประสบภัยดังกล่าวไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายหรือได้รับชดเชยค่าเสียหายไม่คุ้มกับความเสียหายที่ได้รับจริง และหากผู้ประสบภัยจะใช้สิทธิทางแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายก็จะต้องใช้เวลาดำเนินคดียาวนาน ดังนั้น เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับการชดเชยค่าเสียหายและได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นที่แน่นอนและทันท่วงที จึงได้ตราพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้น พร้อมกับกำหนดบทเฉพาะกาลไว้ว่า ให้เจ้าของรถซึ่งใช้รถหรือมีรถไว้เพื่อใช้อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับดำเนินการจัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และก่อนพ้นระยะเวลาดังกล่าวมิให้ถือว่าเจ้าของรถนั้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งหากไม่กำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวไว้ เมื่อพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เจ้าของรถซึ่งไม่สามารถจัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยได้ทันต้องตกเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายในทันที จึงจำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวข้างต้นไว้เพื่อให้โอกาสแก่เจ้าของรถที่จะแก้ไขเสียให้ถูกต้องตามกฎหมายภายในเวลา

ส่วนกรณีการตรากฎหมายฉบับปรับปรุงซึ่งเป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมแล้วตรากฎหมายฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับแทนนั้น อาจส่งผลให้สิทธิหน้าที่ของบุคคลหรือการใด ๆ ที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดิมสิ้นสุดลงด้วย หากการปรับปรุงกฎหมายในลักษณะนี้ก่อให้เกิดผลกระทบกับสิทธิใด ๆ ของบุคคลที่เกิดขึ้นตามกฎหมายที่ถูกยกเลิกแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องกำหนดบทเฉพาะกาลไว้ด้วย เช่น มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง พุทธศักราช ๒๔๗๔ รวมทั้งพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมอีก ๔ ฉบับ จึงทำให้สิทธิหรือการดำเนินการใด ๆ ที่มีขึ้นภายใต้กฎหมายทั้งห้าฉบับนั้นต้องถูกยกเลิกหรือสิ้นสุดลงไปด้วย อาทิ บรรดาใบอนุญาตประกอบกิจการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายดังกล่าวย่อมจะถูกยกเลิกไปด้วย ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตมาก่อนย่อมไม่สามารถประกอบกิจการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงตามใบอนุญาตนั้นได้อีกต่อไป เพราะกฎหมายที่ก่อตั้งสิทธิตามใบอนุญาตได้ถูกยกเลิกแล้ว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับให้บรรดาใบอนุญาตประกอบกิจการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงนั้น ยังคงใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

นอกจากนั้น ในบางครั้งการตรากฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมก็อาจมีผลทำให้การใด ๆ หรือสิทธิหน้าที่ที่ได้เคยกำหนดไว้ตามบทบัญญัติมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นสิ้นสุดลง

จึงจำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลไว้ด้วย เพื่อรับรองสิทธิที่ได้รับมาก่อนหรือให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ เช่น กรณีการตราพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. ๒๕๔๙ บทบัญญัติเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการธนาคารออมสินเสียใหม่ทำให้องค์ประกอบคณะกรรมการธนาคารออมสินเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คณะกรรมการธนาคารออมสินชุดเดิมจึงต้องสิ้นสภาพลงทันทีที่พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ มีผลใช้บังคับ แต่การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ต้องใช้เวลา จึงอาจเกิดความเสียหายกับกิจการของธนาคารออมสินได้ หากไม่มีคณะกรรมการธนาคารออมสินเพื่อควบคุมและดูแลการดำเนินงานของธนาคารโดยทั่วไป ดังนั้น พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงได้กำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับให้ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งอยู่ในตำแหน่งก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

๒. แบบของบทเฉพาะกาล

๒.๑ แนวทางการเขียน

บทเฉพาะกาลเป็นบทบัญญัติที่จำเป็นต้องมีการกำหนดในกฎหมายหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของกฎหมายและผลการใช้บังคับของกฎหมายแต่ละฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ของโครงสร้าง กลไก หรือมาตรการทางกฎหมายที่ได้กำหนดในกฎหมายที่จะถูกยกเลิกและที่จะกำหนดขึ้นในร่างกฎหมายที่จะจัดทำขึ้นเป็นสำคัญ ดังนั้น เรื่องที่ต้องกำหนดเป็นบทเฉพาะกาลในกฎหมายแต่ละฉบับจึงอาจแตกต่างกัน ประกอบกับประเด็นความหลากหลายในเรื่องข้อเท็จจริงที่จะนำมาเขียนเป็นบทเฉพาะกาลมีค่อนข้างมาก จึงทำให้ไม่สามารถกำหนดแบบกฎหมายของบทเฉพาะกาลที่แน่นอนตายตัวได้

อย่างไรก็ดี สามารถสรุปแนวทางในการเขียนบทเฉพาะกาลที่ผู้ร่างกฎหมายต้องพิจารณาหรือควรคำนึงถึงได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ร่างกฎหมายต้องพิจารณาก่อนว่า เมื่อร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นมีผลใช้บังคับแล้วจะมีผลทำให้สิทธิ หน้าที่ หรือประโยชน์ของบุคคล การปฏิบัติการหรือการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งสิ้นสุดลงหรือไม่และถ้าหากเห็นว่สิ่งเหล่านี้จะต้องสิ้นสุดลงแต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงมีความจำเป็น

บทที่ ๓

ที่จะต้องให้สิ่งเหล่านี้คงมีอยู่ต่อไปเมื่อร่างพระราชบัญญัติใช้บังคับ หรือมีอยู่ต่อไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง จนกว่ากลไกหรือมาตรการที่กำหนดขึ้นตามร่างพระราชบัญญัติจะเกิดหรือมีขึ้นแล้ว ย่อมเป็นกรณีที่จะต้องเขียนบทเฉพาะกาลรองรับไว้

(๒) การพิจารณาเพิ่มบทเฉพาะกาลในร่างกฎหมายใหม่ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับที่จัดทำขึ้นเสมอ เพื่อมิให้มีการร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระขัดแย้งกันเอง (เรื่องเสรีที่ ๗๓๐/๒๕๔๑) เพราะอาจมีผลทำให้การใช้บังคับกฎหมายไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับใหม่ได้

(๓) กรณีที่ต้องกำหนดบทเฉพาะกาลไว้หลายเรื่องโดยต้องกำหนดเป็นหลายมาตราด้วยกันแล้ว ต้องจัดเรียงลำดับมาตราเหล่านั้นให้เป็นไปตามความสำคัญของเรื่อง

(๔) ต้องกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาไว้สำหรับการใช้บังคับบทเฉพาะกาลด้วย เพราะบทเฉพาะกาลดังกล่าวมีผลใช้บังคับเพียงในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น การที่ไม่กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาในบทเฉพาะกาลไว้ อาจทำให้บทเฉพาะกาลนั้นใช้บังคับได้ตลอดไปในฐานะเป็นบทบังคับเป็นการถาวร มิใช่ในฐานะบทเฉพาะกาล

สำหรับการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาในบทเฉพาะกาลนั้น ควรใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่า เมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขหรือเงื่อนไขดังกล่าวแล้วจะมีผลทำให้บทเฉพาะกาลนั้นสิ้นสุดลง เช่น “...จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้” หรือ “ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” เป็นต้น

(๕) การมีผลใช้บังคับของบทเฉพาะกาล ต้องพิจารณาประกอบกับวันใช้บังคับของร่างพระราชบัญญัติด้วย เนื่องจากวันที่กฎหมายใช้บังคับกับวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยทั่วไปแล้วมักจะเป็นคนละวัน จึงอาจทำให้เกิดช่องว่างในการใช้กฎหมายหรือปัญหาในการตีความขึ้นได้

ในกรณีของสถานะของบุคคลหรือกรรมการที่สิ้นสุดลงพร้อมกับการยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมหรือการแก้ไขเพิ่มเติม ถ้อยคำที่ใช้ในบทเฉพาะกาลจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยยึดวันสุดท้ายที่สถานะหรือการดำรงตำแหน่งของบุคคลเป็นหลัก เพราะเมื่อกฎหมายใหม่ใช้บังคับวันใดแล้วสถานะหรือการดำรงตำแหน่งของบุคคลที่เคยมีอยู่ตามกฎหมายเดิมย่อมสิ้นสุดสภาพ หากไม่มีการเขียนบทเฉพาะกาลไว้ ซึ่งสามารถเลือกใช้ได้ ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง ใช้คำว่า “...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษา” ซึ่งจะใช้กับกรณีที่วันใช้บังคับพระราชบัญญัติกำหนดว่าคือวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือรูปแบบที่สอง ใช้คำว่า “...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” ซึ่งจะใช้กับกรณีที่กำหนดวันใช้บังคับพระราชบัญญัติหลังจากพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวก็นำไปใช้กับกรณีการเขียนบทเฉพาะกาลรองรับการใช้บังคับกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเดิมด้วยเช่นกัน

(๖) ในกรณีที่มีการกำหนดบทเฉพาะกาลในพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ต้องมีการเขียนบทบัญญัติมาตรารักษากฎด้วยเสมอเนื่องจากจะต้องมีผู้รักษาการรับผิดชอบในการดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลในพระราชบัญญัติฉบับนั้น

(๗) การเขียนบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเดิม ต้องเขียนในลักษณะที่ว่า ให้ยังคงใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายใหม่จนกว่าจะได้มีกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายใหม่ (เรื่องเสร็จที่ ๑๐๖/๒๕๑๗) มิใช่เขียนแต่เฉพาะว่าให้กฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเดิมยังคงใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายใหม่เท่านั้น เพราะการเขียนเช่นนี้มีผลทำให้กฎหมายลำดับรองซึ่งอาศัยอำนาจตามกฎหมายเดิมมีผลใช้บังคับตลอดไป มิใช่เพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่มีกฎหมายใหม่ใช้บังคับแล้ว

นอกจากนั้น ในกรณีที่มาตรารักษากฎตามกฎหมายฉบับเดิมกำหนดให้รัฐมนตรีผู้รักษาการสามารถออกกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ หรือข้อบังคับได้ แต่ในมาตราที่เป็นเนื้อหาสาระตามกฎหมายฉบับเดิมที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมนั้นกำหนดให้มีการออกกฎกระทรวงและประกาศเพียงสองประเภทเท่านั้น เมื่อกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมยกเลิกมาตราดังกล่าวย่อมมีผลทำให้กฎกระทรวงและประกาศที่ได้เคยออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตราดังกล่าวสิ้นสุดลงไปด้วย ซึ่งหากยังมิได้มีการออกกฎกระทรวงดังกล่าวในช่วงรอยต่อนี้อาจมีปัญหาในทางปฏิบัติเกิดขึ้นต่อเจ้าหน้าที่และประชาชนได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้นำกฎกระทรวงและประกาศที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิมมาใช้บังคับไปพลางก่อนเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายฉบับใหม่ โดยมีบทเฉพาะกาลกำหนดให้กฎกระทรวงและประกาศที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิมมีผลใช้บังคับได้ต่อไป แต่ไม่กำหนดรายชื่อของกฎหมายลำดับรองให้ครบถ้วนตามมาตรารักษากฎที่มีรายชื่อกฎหมายลำดับรองที่ต้องออกมาใช้บังคับหลายประเภท

(๗) การที่บทเฉพาะกาลกำหนดให้บุคคลใดดำรงตำแหน่งใดตามกฎหมายใหม่ในวาระเริ่มแรกนั้น บุคคลนั้นย่อมเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนั้นในวาระเริ่มแรกตามเวลาที่บทเฉพาะกาลกำหนด ส่วนมาตราเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นมีผลใช้บังคับทั่วไป ย่อมไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๖๗/๒๕๔๐) ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในบทเฉพาะกาล

(๘) ในช่วงเปลี่ยนถ่ายการใช้กฎหมายใหม่บางครั้งจำเป็นต้องเขียนบทเฉพาะกาลเพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อดำเนินการบริหารชั่วคราว โดยกำหนดให้มีการเลือกคณะกรรมการบริหารตามกฎหมายใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้คณะกรรมการบริหารตามกฎหมายใหม่เข้ามาดำเนินการบริหารได้โดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อมิให้บริการสาธารณะของรัฐต้องหยุดชะงัก (เรื่องเสร็จที่ ๕๓๘-๕๔๐/๒๕๔๐)

(๙) การกำหนดให้บุคคลซึ่งเคยดำรงตำแหน่งใดตามกฎหมายเดิมอยู่ก่อนวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะครบวาระตามกฎหมายฉบับเดิม และหากตำแหน่งดังกล่าวว่างลงก่อนครบวาระแล้ว ต้องกำหนดให้มีการแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างเพื่อปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะครบวาระของผู้ที่ตนแทนได้ โดยกำหนดผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งไว้ด้วย

บทที่ ๒

กรณีเคยมีปัญหาเกิดขึ้นว่า กฎหมายใหม่มีบทเฉพาะกาลกำหนดให้บุคคลซึ่งเคยดำรงตำแหน่งใดตามกฎหมายเดิมอยู่ก่อนวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ซึ่งหากตำแหน่งดังกล่าวว่างลงก่อนครบวาระแล้ว จะแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างเพื่อปฏิบัติหน้าที่ จนกว่าจะครบวาระของผู้ที่ตนแทน แต่กฎหมายใหม่มิได้กำหนดผู้มีอำนาจแต่งตั้งไว้ จึงมีปัญหาว่า การแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างเป็นอำนาจของผู้ใด ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยให้ความเห็นว่า เมื่อกฎหมายใหม่ระบุให้มีการแต่งตั้งตำแหน่งดังกล่าวได้ แต่มิได้ระบุโดยชัดแจ้งว่าเป็นอำนาจของผู้ใด จะถือว่าแต่งตั้งไม่ได้นั้นย่อมไม่ถูกต้อง เพราะการแต่งตั้งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งซึ่งรวมอยู่ในอำนาจทั่วไปที่ให้แก่รัฐมนตรีในมาตราการรักษาการมิฉะนั้นแล้วกฎหมายก็จะมีผลใช้บังคับได้เลย ซึ่งย่อมไม่ใช่ว่าความประสงค์ของผู้ร่างกฎหมาย (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๒/๒๕๐๐)

(๑๐) การเปลี่ยนสถานะของนิติบุคคลซึ่งเป็นองค์กรตามกฎหมายลำดับรองไปเป็นนิติบุคคลซึ่งเป็นองค์กรตามกฎหมายแม่ (พระราชบัญญัติ) ไม่ถือว่าเป็นการยกเลิกองค์กรนั้น หากเป็นการเปลี่ยนสถานะของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนเท่านั้น การยกเลิกกฎหมายลำดับรองดังกล่าวจึงจำเป็นต้องเขียนบทเฉพาะกาลรองรับการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือสิทธิประโยชน์ไว้ในพระราชบัญญัติฉบับใหม่เสมอ (เรื่องเสร็จที่ ๕๗๖/๒๕๔๑)

(๑๑) การเขียนบทเฉพาะกาลเพื่อให้มีการดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อเร่งรัดการดำเนินการให้พระราชบัญญัติฉบับใหม่มีผลใช้บังคับได้เร็วขึ้นสามารถกระทำได้ เช่น ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสุขภาพปาล พ.ศ. ๒๔๙๕ พ.ศ. นอกจากนั้น ยังอาจเขียนบทเฉพาะกาลเพื่อกำหนดให้พระราชบัญญัติเดิมเป็นอันยกเลิกได้โดยไม่ต้องมีบทบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติเดิม (เรื่องเสร็จที่ ๑๔๔/๒๕๔๑)

(๑๒) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทเฉพาะกาลนั้นสามารถกระทำได้เช่นเดียวกันกับกรณีของการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทั่วไปของกฎหมาย

การแก้ไขเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลมีขึ้นได้ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลได้ หรือมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายละเอียดหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ หรือขยายระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๗๔ ให้กรรมการร่างกฎหมายซึ่งได้รับแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา พุทธศักราช ๒๔๗๖ และกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ซึ่งได้รับแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติเรื่องราวร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นกรรมการร่างกฎหมายและกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี จนกว่าจะมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

- พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๓๗ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“การจัดเก็บเงินสมทบเพื่อการให้ประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตร และกรณีชราภาพ จะเริ่มดำเนินการเมื่อใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา แต่ทั้งนี้ ต้องไม่ช้ากว่าวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑”

ส่วนการยกเลิกบทเฉพาะกาลนั้นอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากหมดความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามบทเฉพาะกาลอีกต่อไป

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒

ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรา ๓๔ ดังกล่าวซึ่งเป็นบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้บัญญัติว่า “ความในวรรคสองของมาตรา ๒๕ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศระเบียนหรือข้อบังคับว่าด้วยเงินทดรองราชการซึ่งได้ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้” ดังนั้น เมื่อมีการยกเลิกมาตรา ๒๕ แล้ว มาตรา ๓๔ จึงสิ้นผลใช้บังคับได้ต่อไป จึงสมควรยกเลิกมาตรา ๒๕ ในคราวเดียวกันเนื่องจากหมดความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ อีกต่อไป

(๑๓) บทเฉพาะกาลอาจสิ้นผลใช้บังคับได้ เมื่อในกรณีที่ได้มีการปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทเฉพาะกาลนั้นแล้ว แต่ในทางปฏิบัติทั่วไปก็ไม่จำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายเพื่อยกเลิกบทเฉพาะกาลที่สิ้นผลนั้นแต่อย่างใด

๒.๒ รูปแบบการเขียน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เรื่องที่นำมากำหนดเป็นบทเฉพาะกาลในกฎหมายแต่ละฉบับมีความหลากหลายของข้อเท็จจริงค่อนข้างมาก รูปแบบการเขียนบทเฉพาะกาลจึงไม่สามารถกำหนดแบบกฎหมายของบทเฉพาะกาลที่แน่นอนตายตัวได้ แต่จากการศึกษาวิเคราะห์แบบกฎหมายของบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติต่าง ๆ ประกอบกับการวางแนวทางการร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

บทที่ ๒

แบบกฎหมายของบทเฉพาะกาลอาจแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ บทเฉพาะกาลรองรับการบริหาร

กลุ่มที่ ๒ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการเพื่อรองรับสิทธิประโยชน์ของบุคคล

กลุ่มที่ ๓ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการเพื่อรองรับกฎหมายลำดับรอง

กลุ่มที่ ๔ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการพิเศษ

ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มมีแบบกฎหมายของบทเฉพาะกาล ดังต่อไปนี้

(ก) กลุ่มที่ ๑ บทเฉพาะกาลรองรับการบริหาร

บทเฉพาะกาลกำหนดขึ้นเพื่อรองรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีผลต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการดำเนินงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และทรัพย์สินที่ใช้ในการบริหาร ซึ่งมีการเขียน ๑๐ รูปแบบ ดังต่อไปนี้

แบบที่ ๑ ให้มีคณะกรรมการชั่วคราวปฏิบัติหน้าที่

มาตรา ... ในระยะเริ่มแรก ให้...(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)... ประกอบด้วย ...(ระบุชื่อตำแหน่งของบุคคล)...เป็นประธานกรรมการ ...(ระบุกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)...เป็นกรรมการ... และ...(ระบุชื่อตำแหน่งของบุคคล)...เป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มี...(ระบุชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)...ตามพระราชบัญญัติ... ซึ่งต้องไม่เกิน...(ระยะเวลาที่คาดว่าจะสามารถดำเนินการให้มีคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ได้)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เป็นการกำหนดให้มีคณะกรรมการชั่วคราวเพื่อทำหน้าที่แทนคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่ เพื่อให้มีการบริหารงานตามกฎหมายฉบับใหม่ไม่หยุดชะงักโดยการทำหน้าที่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดไว้

รูปแบบนี้มักพบในกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ โดยการมีคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่นั้นจำเป็นต้องดำเนินการกระบวนการเลือกตั้งหรือสรรหาเสียก่อน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๓๓
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๓๓

สำหรับกฎหมายในเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย แบบการเขียนบทเฉพาะกาลในเรื่องนี้จะแตกต่างออกไปขึ้นอยู่กับสาระและความจำเป็นของกฎหมายนั่นเอง เช่น พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙^๙ พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒^{๑๐} พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. ๒๕๔๑^{๑๑}

แบบที่ ๒ รongรับกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิมอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะถึงคราวออกตามวาระ

มาตรา .. ผู้ใดเป็น...(กรรมการตามกฎหมายฉบับเดิม)...อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะถึงคราวออกตามวาระ ในกรณีที่ตำแหน่งดังกล่าวว่างลงก่อนถึงคราวออกตามวาระให้ผู้ที่ได้คะแนนลำดับถัดไปในการเลือกตั้งกรรมการนั้น

^๙มาตรา ๙๓ ให้ดำเนินการเลือกกรรมการผู้แทนสมาชิกและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและแต่งตั้งเลขาธิการเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามพระราชบัญญัตินี้ภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

^{๑๐}มาตรา ๓๔ ให้ดำเนินการตั้งคณะกรรมการ คณะกรรมการบริหารและเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้ ภายในกำหนดหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๓๔ ภายใต้งบประมาณ ๓๔ ในระหว่างที่ยังไม่มีการดำเนินการแต่งตั้งกรรมการผู้แทนเกษตรกรตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลซึ่งเป็นเกษตรกรจำนวนยี่สิบคนให้เป็นกรรมการผู้แทนเกษตรกรไปพลางก่อน

ให้อธิบดีกรมบัญชีกลาง อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาคราชการ และให้รัฐมนตรีแต่งตั้งผู้ซึ่งไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔ จำนวนห้าคนเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อน

ให้กรรมการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองมีสิทธิได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการบริหารเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อน

^{๑๑}มาตรา ๓๗ ในระหว่างที่ยังมิได้แต่งตั้งคณะกรรมการสถาบันตาม มาตรา ๑๑ ให้คณะกรรมการสถาบันประกอบด้วย ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานกรรมการสถาบัน อธิบดีกรมศิลปากรเป็นรองประธานกรรมการสถาบัน เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครู ผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ ผู้อำนวยการสถาบันศิลปกรรมเป็นกรรมการสถาบัน และรองอธิบดีกรมศิลปากร ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาราชการแทนอธิการทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการสถาบัน ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ และผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการสถาบัน ทั้งนี้ จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถาบันตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

บทที่ ๒

เข้ามาดำรงตำแหน่งแทน แต่กรรมการซึ่งเข้ามาแทนให้อยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าที่กำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติครู (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๒๓

รูปแบบนี้เป็นบทบัญญัติที่รองรับให้กรรมการชุดเดิมที่เคยดำรงตำแหน่งอยู่ยังคงเป็นกรรมการต่อไปเสมือนหนึ่งว่าเป็นกรรมการตามกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระที่กรรมการผู้นั้นมีอยู่เดิม เนื่องจากในระหว่างที่ไม่มีการแต่งตั้งกรรมการตามกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารงานได้เพราะจะขาดความต่อเนื่อง นอกจากนั้น ยังต้องกำหนดต่อไปด้วยว่า ในระหว่างนั้น หากตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนถึงคราวออกตามวาระ ให้ผู้อื่นเข้ามาดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งกรรมการที่ว่างลงอยู่ได้ แต่เพียงเท่าระยะเวลาของผู้ซึ่งตนแทนเท่านั้น

แบบที่ ๓ รองรับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิมอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษา คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับปรับปรุง

มาตรา .. ให้ผู้ดำรงตำแหน่ง...(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิม)...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้...(ดำเนินการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งตามวิธีการที่กฎหมายฉบับปรับปรุงกำหนด)...ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน...(ระยะเวลาในการดำเนินการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมของ...(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายใหม่)...ตามมาตรา .. (ระบุเลขมาตราที่จัดตั้งคณะกรรมการ)...ให้นำบทบัญญัติแห่ง...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ว่าด้วยเรื่อง...(ใช้บังคับไปพลางก่อน

รูปแบบนี้มักใช้กับกฎหมายฉบับปรับปรุง และการใช้ถ้อยคำที่ว่า “ผู้ดำรงตำแหน่ง...อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา...” นั้นต้องการแสดงให้เห็นว่าในวันที่พระราชบัญญัติฉบับปรับปรุงได้ประกาศราชกิจจานุเบกษานั้น ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามพระราชบัญญัติฉบับเดิม

อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติฉบับปรับปรุงประกาศราชกิจจานุเบกษายังเป็นผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ แต่ในวันที่พระราชบัญญัติฉบับปรับปรุงมีผลใช้บังคับจะมีผลทำให้ผู้นั้นสิ้นสุดการเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว และต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายฉบับปรับปรุงกำหนดไว้ในทันทีซึ่งบางกรณีไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากการดำเนินการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับปรับปรุงมีขั้นตอนในการแต่งตั้งที่ใช้ระยะเวลา หากไม่มีบทเฉพาะกาลในเรื่องนี้ไว้ ย่อมมีผลต่อการบริหารงานตามกฎหมายได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๕๖ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัย ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คงดำรงตำแหน่งต่อไป จนกว่าจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิ และมีการเลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมของสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ ให้ นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๑๑ ว่าด้วยเรื่องนี้ใช้บังคับไปพลางก่อน

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๕๖ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัย อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ และมีการเลือกตั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมของสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๙ ให้ นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๑๔ ว่าด้วยเรื่องนี้มาใช้บังคับไปพลางก่อน

แบบที่ ๔ รองรับกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิมยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่

บทที่ ๓

มาตรา .. ให้ผู้ดำรงตำแหน่ง...(ชื่อตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิม)...อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยังคงปฏิบัติหน้าที่ของ...(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)...อยู่ต่อไปจนกว่าจะ...(วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนด)... ซึ่งต้องไม่เกิน...(ระยะระยะเวลา)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

รูปแบบนี้ใช้กับกรณีที่กฎหมายฉบับปรับปรุงได้กำหนดให้องค์ประกอบของคณะกรรมการตามกฎหมายมีหลายประเภท แต่ในขณะที่กฎหมายเริ่มมีผลใช้บังคับ ยังไม่สามารถดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามองค์ประกอบได้ครบถ้วน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๓๐

มาตรา ๕๕ ให้นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยังคงปฏิบัติหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยอยู่ต่อไปจนกว่าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๓ (๑) และ (๔) และได้มีการเลือกตั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๓ (๕) และ (๖) ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมของสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๗ ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๑๑ ว่าด้วยเรื่องนี้ใช้บังคับไปพลางก่อน

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๐

มาตรา ๔๙ ให้นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยังคงปฏิบัติหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยอยู่ต่อไปจนกว่าจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๓ (๑) และ (๓) และได้มีการเลือกตั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๓ (๔) และ (๕) ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา ๑๖ ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๒ ว่าด้วยเรื่องนี้ใช้บังคับไปพลางก่อน

แบบที่ ๕ รองรับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งอื่นเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ตามกฎหมายฉบับใหม่

บทที่ ๒

มาตรา .. ให้...(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิม)...อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา รักษาการในตำแหน่ง...(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับ ใหม่)...จนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่ง...(ชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับ ใหม่)..ขึ้นใหม่ ตามมาตรา .. (ระบุเลขมาตราที่กำหนดวิธีการได้มาซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายฉบับ ใหม่)...ซึ่งต้องไม่เกิน...(ระบุระยะเวลา)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

รูปแบบนี้แตกต่างจากแบบที่ ๔ เพราะเป็นกรณีที่มีงหมายให้ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งอื่น ซึ่งมีใช้ตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่ รักษาการในตำแหน่งนี้ จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ดำรง ตำแหน่งตามกฎหมายฉบับใหม่

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรัตนนคร พ.ศ. ๒๕๓๓

มาตรา ๕๓ ให้รองอธิการบดีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจา นุเบกษา รักษาการในตำแหน่งอธิการบดีจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีขึ้นใหม่ตาม มาตรา ๑๔ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๓๓

มาตรา ๕๔ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยขอนแก่น อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา รักษาการในตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัย อุบลราชธานีจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีขึ้นใหม่ตามมาตรา ๑๔ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่ง ร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

แบบที่ ๖ รองรับตำแหน่งของบุคคลหรืออำนาจของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตาม กฎหมายฉบับเดิม แบ่งออกได้เป็น ๓ กรณี ดังนี้

บทที่ ๒

(๑) กรณีกฎหมายการจัดตั้งองค์กร

มาตรา .. ให้...(ตำแหน่งของบุคคลตามกฎหมายฉบับเดิม)...ของ... (ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)...ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็น...(ชื่อตำแหน่งใหม่ของหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)...ของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้

เป็นการรองรับตำแหน่งของบุคคลใดตามกฎหมายฉบับเดิม โดยชื่อตำแหน่งตามกฎหมายฉบับเดิมกับชื่อตามกฎหมายฉบับปรับปรุงอาจเป็นชื่อเดียวกันหรือแตกต่างกันก็ได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๙๒ ให้พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และในกรณีที่พรรคการเมืองดังกล่าวพรรคใดยังมิได้ดำเนินการตามมาตรา ๒๙ ให้พรรคการเมืองพรรคนั้นดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

ข้อสังเกต ในกรณีประสงค์จะรองรับองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมให้มีสถานะเป็นองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่ โดยกำหนดเงื่อนไขให้องค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมต้องดำเนินการตามกฎหมายฉบับใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้องค์กรเดิมนั้นเปลี่ยนสถานะมาเป็นองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่ตามวิธีการที่ตามกฎหมายฉบับใหม่กำหนดเสียก่อน

มาตรา .. ให้...(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)...ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...เป็น...(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้ และในกรณีที่...(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)...โดยยังมิได้ดำเนินการตาม...(บทบัญญัติมาตราเกี่ยวกับวิธีการที่องค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมจะต้องดำเนินการเพื่อสถานะเป็นองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)...ให้...(ชื่อองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)...นั้นดำเนินการให้ครบถ้วนภายใน...(ระบุระยะเวลา)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๙๒ ให้พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และในกรณีที่พรรคการเมืองดังกล่าวพรรคใดยังมีได้ดำเนินการตามมาตรา ๒๙ ให้พรรคการเมืองพรรคนั้นดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

(๒) กรณีกฎหมายการบริหารงานขององค์กร

เป็นกรณีจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามกฎหมายฉบับเดิมให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามกฎหมายฉบับใหม่ เนื่องจากไม่สามารถแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงตามกฎหมายฉบับใหม่ได้ทัน ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

มาตรา .. ให้...(ชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชาหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)...ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่า...(ชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชาหน่วยงานหรือองค์กรที่จะได้มาตามวิธีการที่กำหนดในกฎหมายฉบับใหม่)...ของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)...จะเข้ารับหน้าที่ ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว...(ผู้มีอำนาจแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)...มีอำนาจสั่งให้...(ชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชาหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)...พ้นจากตำแหน่งและจะแต่งตั้งบุคคลที่เห็นสมควรดำรงตำแหน่งแทนก็ได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

มาตรา ๑๓๑ ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งได้รับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๒๗ จะเข้ารับหน้าที่ ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวเมื่อมีเหตุอันสมควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่งและจะแต่งตั้งบุคคลที่เห็นสมควรดำรงตำแหน่งแทนก็ได้

บทที่ ๒

(๓) กรณีกฎหมายการบริหารบุคคลขององค์กร

เป็นกรณีจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับบุคลากรตามกฎหมายฉบับเดิม เนื่องจากเป็นบุคลากรเดียวกันกับบุคลากรตามกฎหมายฉบับปรับปรุง ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

มาตรา .. ผู้ใดเป็น...(ชื่อประเภทของข้าราชการตามกฎหมายฉบับเดิม)...ตาม...
(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นเป็น...(ชื่อประเภทของ
ข้าราชการ)...ตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๘๘ ผู้ใดเป็นข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่าย
ตุลาการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นเป็นข้าราชการตุลาการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

แบบที่ ๗ รองรับการโอนสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของหน่วยงานของรัฐหรือ
องค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมไปเป็นของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่

(๑) กรณีที่มีการโอนสิ่งที่ใช้ในการบริหารขององค์กรเดิมทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วนไป
เป็นขององค์กรใหม่ รวมทั้งข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์กรเดิมด้วย ทั้งนี้ โดยไม่มีการกำหนด
เงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาในการโอนกำหนดไว้แต่อย่างใด ซึ่งมีรูปแบบ ๒ รูปแบบ ดังนี้

กรณีโอนทั้งหมด

มาตรา .. ให้โอนบรรดา...(สิ่งที่ใช้ในการบริหารขององค์กรเดิมที่มีอยู่)...ของ...(ชื่อ
องค์กรเดิมตามกฎหมายฉบับเดิม)...ที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
ไปเป็นของ...(ชื่อองค์กรเดิมหรือชื่อองค์กรใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๔๓ ให้โอนกิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ ทุน ความรับผิดชอบ งบประมาณ พนักงาน และลูกจ้างของการเคหะแห่งชาติที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาไปเป็นของ กคช. ตามพระราชบัญญัตินี้

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๗๓ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงิน งบประมาณของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตามพระราชบัญญัติการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๒๒ ไปเป็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

กรณีโอนบางส่วน

มาตรา .. ให้โอนบรรดา...(สิ่งที่ใช้ในการบริหารขององค์กรเดิมที่มีอยู่)...ของ...(ชื่อ องค์กรเดิมตามกฎหมายฉบับเดิม)...ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ ราชการของ...(ชื่อองค์กรย่อยขององค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)... ไปเป็นของ...(ชื่อองค์กรตาม กฎหมายฉบับใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. ๒๕๓๓

มาตรา ๕๑ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง เงินงบประมาณ และรายได้ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. ๒๕๑๗ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของวิทยาเขตพิษณุโลก ไปเป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร ตามพระราชบัญญัตินี้

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๕๓ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้างเงิน งบประมาณ และรายได้ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. ๒๕๑๗ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของวิทยาเขตมหาสารคาม คณะเทคโนโลยี สถาบันวิจัย

บทที่ ๓

วลัยรุกขเวช สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน และสำนักวิทยบริการไปเป็นของมหาวิทยาลัย
มหาสารคามตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) กรณีที่มีการโอนสิ่งที่ใช้ในการบริหารขององค์กรเดิมนอกจากข้าราชการ พนักงาน
และลูกจ้างขององค์กรเดิมไปเป็นขององค์กรใหม่ โดยจะแยกการโอนข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง
ไปกำหนดไว้กับบทบัญญัติหนึ่งต่างหาก

มาตรา .. ให้โอนบรรดาพนักงานและลูกจ้างของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตาม
กฎหมายฉบับเดิม)... ไปเป็นของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่)... แต่ทั้งนี้
ต้องไม่เกิน...(ระยะเวลา)... นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้พนักงานและลูกจ้างซึ่งโอนไปตามวรรคหนึ่งมีฐานะเป็นพนักงานและลูกจ้าง
ของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่)... แล้วแต่กรณี โดยให้ได้รับเงินเดือน
หรือค่าจ้าง รวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ เท่าที่เคยได้รับอยู่เดิมจนกว่าจะได้มีการบรรจุและ
แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

มาตรา .. การโอนพนักงานและลูกจ้างตามมาตรา .. (เลขมาตราที่กำหนดให้โอน
พนักงานและลูกจ้างไปเป็นของหน่วยงานหรือองค์กรใหม่) ให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากงาน
เพราะทางราชการยุบตำแหน่งหรือเลิกจ้างโดยไม่มี ความผิดและให้ได้รับบำเหน็จตามระเบียบ
กระทรวงการคลังว่าด้วยบำเหน็จลูกจ้าง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๒๔ ให้โอนบรรดาพนักงานและลูกจ้างของสำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมไปเป็นของบริษัท แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบ
วันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้พนักงานและลูกจ้างซึ่งโอนไปตามวรรคหนึ่งมีฐานะเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท
แล้วแต่กรณี โดยให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ เท่าที่เคยได้รับอยู่เดิม
จนกว่าจะได้มีการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๒๕ การโอนพนักงานหรือลูกจ้างตามมาตรา ๒๔ ให้ถือว่าเป็นการให้ออกจาก
งานเพราะทางราชการยุบตำแหน่งหรือเลิกจ้างโดยไม่มี ความผิดและให้ได้รับบำเหน็จตามระเบียบ
กระทรวงการคลังว่าด้วยบำเหน็จลูกจ้าง

(๓) การโอนการบริหารของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งตามกฎหมายเดิมบางส่วน ไปเป็นของหน่วยงานใหม่ตามกฎหมายฉบับใหม่ โดยไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลา

มาตรา .. ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง เงินงบประมาณ และรายได้ของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรเดิม)... ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)... เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ...(เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ)...ไปเป็นของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๕๓ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง เงินงบประมาณ และรายได้ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. ๒๕๑๗ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของวิทยาเขตภาคใต้ และสถาบันทักษิณคดีศึกษาไปเป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) การโอนการบริหารของหน่วยงานตามกฎหมายเดิมบางส่วน ไปเป็นของหน่วยงานใหม่ตามกฎหมายใหม่ โดยมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลา

กรณีโอนโดยมีเงื่อนไข

มาตรา .. ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน เงินงบประมาณ และรายได้ของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรเดิม)...ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)... ไปเป็นของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่...(ชื่อเรื่องที่จะประสงค์จะยกเว้น)... ให้โอนไปเป็นของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใด)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๖๑ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน เงินงบประมาณ และรายได้ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีตามพระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ

บทที่ ๒

ทหารลาดกระบัง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. ๒๕๒๘ ไปเป็นของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เงินงบประมาณหมวดเงินเดือน และค่าจ้างประจำซึ่งมีผู้ครองอยู่ ให้โอนไปเป็นของสำนักงานปลัดทบวงทบวงมหาวิทยาลัย

กรณีโอนโดยมีเงื่อนไข

มาตรา .. ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิทั้งปวง หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง อัตรา กำลัง เงินงบประมาณและรายได้ของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรเดิม)... เฉพาะส่วนของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรเดิม)...ไปเป็นของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามรายการที่รัฐมนตรีกำหนด โดยทำเป็นประกาศกระทรวงซึ่งจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน...(ระบุจำนวนวัน)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๖๕ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิทั้งปวง หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง อัตรา กำลัง เงินงบประมาณและรายได้ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเฉพาะส่วนของสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏไปเป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามรายการที่รัฐมนตรีกำหนด โดยทำเป็นประกาศกระทรวง ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

แบบที่ ๘ ให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิมคงอยู่ต่อไปจนกว่าจะจัดตั้งหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา(ชื่อของส่วนราชการย่อยหรือองค์กรย่อยตามกฎหมายฉบับเดิม)... ของ...(ชื่อส่วนราชการหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)... ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)... ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่ต่อไปจนกว่าจะได้...(มีการตราหรือออกกฎหมายลำดับรองเพื่อจัดตั้งส่วนราชการย่อยหรือองค์กรย่อยตามกฎหมายฉบับใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้

รูปแบบนี้เป็นกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของส่วนราชการหรือองค์กร ไม่ว่าจะ
เป็นยุบเลิกหรือจัดตั้งส่วนราชการหรือองค์กรใด ๆ ขึ้นใหม่ หรือเป็นการแยกส่วนราชการหรือองค์กร
ออกมาจัดตั้งหรือยกฐานะขึ้นเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่มีฐานะเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นเหตุให้ส่วนราชการ
หรือองค์กรเดิมสิ้นสภาพลง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๕๔ คณะ กอธการวิทยาเขต และส่วนราชการอื่นของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคใต้ และสถาบันทักษิณคดีศึกษา ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. ๒๕๑๙ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่
ต่อไปจนกว่าจะได้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งส่วนราชการตามพระราชบัญญัตินี้

แบบที่ ๙ รองรับให้การดำเนินการเป็นไปตามที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งกำหนด เพื่อมิ
ให้การดำเนินการตามกฎหมายฉบับใหม่ต้องหยุดชะงัก แยกออกได้เป็น ๓ กรณี ดังนี้

กรณีที่หนึ่ง

มาตรา .. การใดที่เคยดำเนินการได้ตามกฎหมายว่าด้วย...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ที่
ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและมีได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จะ
ดำเนินการได้ประการใดให้เป็นไปตามที่...(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับปรับปรุง)...กำหนด
ทั้งนี้ ...(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับปรับปรุง)...อาจมีมติให้ดำเนินการตาม...(ชื่อ
กฎหมายเดิม)...ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราช
บัญญัตินี้ก็ได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๙๗ การใดที่เคยดำเนินการได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่าย
ตุลาการที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและมีได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้
จะดำเนินการได้ประการใดให้เป็นไปตามที่ ก.ต. กำหนด ทั้งนี้ ก.ต. อาจมีมติให้ดำเนินการตาม
กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเท่าที่
ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ก็ได้

บทที่ ๒

กรณีที่สอง

มาตรา .. การใดอยู่ในระหว่างการดำเนินการตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การดำเนินการต่อไป สำหรับการนั้น ให้เป็นไปตามที่...(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับเดิม)...กำหนด

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๒๓

มาตรา ๗๒ การใดที่เคยดำเนินการได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนหรือกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แต่มิได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จะดำเนินการได้ประการใด ให้เป็นไปตามที่ ก.ค. กำหนดโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๑๔๒ การใดอยู่ระหว่างดำเนินการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๔ ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การดำเนินการต่อไป สำหรับการนั้น ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด

แบบที่ ๑๐ รองรับให้บุคคลไปช่วยราชการในหน่วยงานหรือองค์กรอื่นตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ภายในระยะเวลา...(ระบุจำนวนวัน เดือน หรือปี)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ...(ผู้รักษาการตามกฎหมายฉบับใหม่)...อาจสั่งให้...ผู้หนึ่งผู้ใดไปปฏิบัติงานใน...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)...อีกตำแหน่งหนึ่งได้ เมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีเจ้าสังกัดของผู้นั้น โดยให้...มีสิทธิที่จะขอรับเงินเดือนในตำแหน่งเดิมหรือเงินเดือนในตำแหน่ง...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)...เพียงแห่งเดียวก็ได้ และเพื่อการนี้มิให้นำข้อบังคับตามมาตรา .. (เลขมาตราที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับที่คณะกรรมการออกมาเพื่อใช้กับตำแหน่ง อัตราเงินเดือน ค่าจ้างหรือเงินอื่นของพนักงานและลูกจ้างของหน่วยงานตามกฎหมายฉบับใหม่ และข้อจำกัดของผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ

ข้าราชการพลเรือนและกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงาน
รัฐวิสาหกิจ) มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนผู้นั้น

รูปแบบนี้จะแตกต่างจากการโอนบุคลากรไปเป็นบุคลากรในองค์กรใหม่ เนื่องจากการ
เป็นการรองรับให้บุคคลไปช่วยราชการในหน่วยงานอื่น เพราะหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับ
ใหม่ยังไม่มีบุคลากรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายฉบับใหม่ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้บุคลากรในหน่วย
งานหรือองค์กรบางแห่งไปปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานหรือองค์กรใหม่ ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๕๕ ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทยอาจแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนหนึ่งผู้ใดไปปฏิบัติงานใน กปภ. อีกตำแหน่งหนึ่งได้ เมื่อได้รับ
อนุมัติจากรัฐมนตรีเจ้าสังกัดของผู้นั้น โดยให้ข้าราชการพลเรือนผู้นั้นมีสิทธิที่จะขอรับเงินเดือนใน
ตำแหน่งเดิมหรือเงินเดือนในตำแหน่งใน กปภ. เพียงแห่งเดียวก็ได้ และเพื่อการนี้มีให้นำข้อบังคับตาม
มาตรา ๑๗ (๕) มาตรา ๒๐ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติ
มาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจมาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของข้าราชการ
พลเรือนผู้นั้น

(ข) กลุ่มที่ ๒ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการรองรับสิทธิประโยชน์ของบุคคล มี ๗ รูปแบบ
ดังนี้

แบบที่ ๑ รองรับคำร้องหรือคำขอที่ได้ยื่นไว้ตามกฎหมายฉบับเดิม

เป็นกรณีที่คำร้องหรือคำขอตามกฎหมายเดิมยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา เมื่อ
กฎหมายฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับ คำร้องหรือคำขอดังกล่าวสิ้นสภาพลงทันทีที่กฎหมายฉบับเดิมถูกยกเลิก
หรือแก้ไขเพิ่มเติมหลักการในเรื่องเดียวกันนั้น ดังนั้น เพื่อมิให้ผู้ซึ่งยื่นคำร้องหรือคำขอตามกฎหมาย
ฉบับเดิมต้องรับภาระเพิ่มขึ้นจากการที่ได้มีการตรากฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ ซึ่งมีใช้ความผิดของผู้นั้น
ดังนั้น สมควรกำหนดบทเฉพาะกาลในเรื่องนี้ไว้ในกฎหมายฉบับใหม่ด้วย

บทที่ ๒

มาตรา .. คำขออนุญาตใด ๆ ที่ได้ยื่นไว้ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)... และยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ให้ถือว่าเป็นคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม และถ้าคำขออนุญาตดังกล่าวมีข้อความแตกต่างไปจากคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ...(ผู้มีอำนาจอนุญาตตามกฎหมายฉบับใหม่)...มีอำนาจสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมคำขออนุญาตเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๑๖๘ คำขออนุญาตใด ๆ ที่ได้ยื่นไว้ตามพระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการขนส่ง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๘ และยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ให้ถือว่าเป็นคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม และถ้าคำขออนุญาตดังกล่าวมีข้อความแตกต่างไปจากคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมคำขออนุญาตเพื่อให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ได้

ข้อสังเกต ในกรณีที่แบบคำขออนุญาตตามกฎหมายฉบับเดิมกับแบบคำขออนุญาตตามกฎหมายฉบับใหม่มีความที่ไม่แตกต่างกัน กรณีก็ไม่จำเป็นต้องให้แก้ไขคำขอดังกล่าว โดยอาจเขียนบทเฉพาะกาลรองรับในรูปแบบดังต่อไปนี้ได้

มาตรา .. ให้ถือว่า...(ชื่อคำขออนุญาตตามกฎหมายฉบับเดิม)...ที่ค้างพิจารณาอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็น...(ชื่อคำขออนุญาตตามกฎหมายฉบับใหม่)...ที่ยื่นไว้ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. ๒๕๒๐

มาตรา ๕๙ ให้ถือว่าคำขอรับการส่งเสริมที่ได้รับอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๒๗ ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ แล้ว เป็นคำขอรับการส่งเสริมที่ได้รับอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้

- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๙๑ ให้ถือว่าคำร้องต่าง ๆ ของคนต่างด้าวที่ค้างพิจารณาอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นคำร้องที่ได้ยื่นตามพระราชบัญญัตินี้

แบบที่ ๒ รองรับใบอนุญาตที่ออกให้ตามกฎหมายฉบับเดิม

เป็นกรณีที่มีการออกใบอนุญาตให้ตามกฎหมายฉบับเดิม และกฎหมายฉบับใหม่ที่ออกมาใช้บังคับนั้นมีผลกระทบถึงสิทธิที่มีอยู่ตามใบอนุญาตที่ออกให้ตามกฎหมายฉบับเดิม ดังนั้น เพื่อมิให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายฉบับเดิมต้องเสียจากการตรากฎหมายฉบับใหม่ดังกล่าว สมควรกำหนดบทเฉพาะกาลในเรื่องนี้ไว้ในกฎหมายฉบับใหม่ โดยกำหนดให้ใบอนุญาตที่ออกให้ดังกล่าวที่ยังไม่สิ้นอายุยังคงใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุใบอนุญาตนั้น ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

มาตรา .. บรรดาใบอนุญาตที่ออกให้ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าใบอนุญาตนั้น ๆ จะสิ้นอายุ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๑๖๕ บรรดาใบอนุญาตที่ได้ออกให้ตามพระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการขนส่ง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๘ และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้ใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุและถ้าจะต่ออายุใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ

- พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๗๒ บรรดาใบอนุญาตและใบอนุญาตขับรถที่ออกตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช ๒๔๗๓ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุใบอนุญาตหรือใบอนุญาตขับรถนั้น

ข้อสังเกต รูปแบบข้างต้นจะใช้กับกรณีที่กฎหมายฉบับเดิมกำหนดให้มีการออกใบอนุญาตไว้หลายประเภท ฉะนั้น จึงใช้ถ้อยคำรวม ๆ เพื่อให้ครอบคลุมถึงใบอนุญาตที่เคยออกไปแล้วทุกประเภท โดยใช้คำว่า “บรรดา...”

บทที่ ๒

ในกรณีที่กฎหมายฉบับเดิมกำหนดให้มีการออกใบอนุญาตเพียงไม่กี่ประเภทแล้วจะใช้รูปแบบ ดังนี้

มาตรา ... (ชื่อของใบอนุญาตที่ออกให้ตามกฎหมายฉบับเดิม)...ที่ออกตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุใบอนุญาตนั้น แต่ทั้งนี้ ผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตดังกล่าวต้องปฏิบัติตามมาตรา .. (เลขมาตราที่กำหนดให้ผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ชื่อในการประกอบธุรกิจ) ภายใน...(ระบุจำนวนวัน)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และในระหว่างเวลาดังกล่าวมิให้นำมาตรา .. (เลขมาตราที่เกี่ยวกับบทกำหนดโทษ) มาใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. ๒๕๒๘

มาตรา ๙๕ ใบอนุญาตจัดหางานที่ออกตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. ๒๕๑๑ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ใช้ได้จนกว่าจะสิ้นอายุใบอนุญาตนั้น แต่ทั้งนี้ ผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตดังกล่าวต้องปฏิบัติตามมาตรา ๖๔ ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และในระหว่างเวลาดังกล่าวมิให้นำมาตรา ๙๔ มาใช้บังคับ

แบบที่ ๓ รองรับการใด ๆ ที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิม

เป็นกรณีที่รองรับการใด ๆ ที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมของผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับเดิมก่อนวันที่กฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ หากกฎหมายฉบับใหม่กำหนดขั้นตอนการดำเนินการแตกต่างจากกฎหมายฉบับเดิมแล้ว ย่อมทำให้การดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมดังกล่าวต้องเสียไปเนื่องจากขั้นตอนไม่สอดคล้องกับขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับใหม่ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการที่ได้ดำเนินการไปแล้วตามกฎหมายฉบับเดิมไม่ขาดความต่อเนื่องหรือเสียไปสมควรกำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับให้การดำเนินการที่ได้ดำเนินการไปแล้วตามกฎหมายฉบับเดิมยังคงมีผลต่อไปโดยกำหนดเงื่อนไขการรองรับไว้ เช่น กำหนดให้การดำเนินการต่อไปต้องเป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอนุญาตตามกฎหมายฉบับใหม่กำหนด หรือต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับใหม่ เป็นต้น ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

มาตรา .. การใดอยู่ในระหว่างการดำเนินการตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การดำเนินการต่อไปสำหรับการนั้นให้เป็นไปตาม...(กำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติ)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

มาตรา ๔๐ การใดอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานครก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การดำเนินการต่อไปสำหรับการนั้นให้เป็นไปตามที่ ก.ก. กำหนด

มาตรา(การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายฉบับเดิม)...ซึ่งมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็น...(การดำเนินการตามกฎหมายฉบับใหม่)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการจ้างเรือและบริมสิทธิ์ทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๓๐ การจ้างเรือไทยที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นการจ้างตามพระราชบัญญัตินี้

แบบที่ ๔ รับรองสิทธิของบุคคลตามกฎหมายฉบับเดิม

โดยกำหนดให้ผู้ที่มีสิทธิอยู่ก่อนวันที่กฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ ให้มีสิทธิตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา(บุคคลที่เคยได้รับสิทธิตามกฎหมายฉบับเดิม)...อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้มีสิทธิ...(กำหนดประเภทของสิทธิตามกฎหมายฉบับใหม่ที่บุคคลนั้นจะได้รับ)...ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

บทที่ ๓

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๗ ผู้รับบำนาญซึ่งได้รับบำนาญอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้มีสิทธิได้รับบำเหน็จดำรงชีพตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

แบบที่ ๕ รองรับค่าตอบแทนที่ผู้ใดเคยได้รับอยู่แล้วตามกฎหมายฉบับเดิม

เมื่อกฎหมายฉบับใหม่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์กรใดองค์หนึ่งตามกฎหมายฉบับเดิมแล้ว หากมีการโอนพนักงานหรือลูกจ้างจากหน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าวไปเป็นของหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่ ก็จำเป็นต้องรองรับสิทธิประโยชน์ของผู้ที่ต้องโอนไปเป็นพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่ โดยกำหนดให้ผู้นั้นยังคงมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเท่าที่ได้รับจากหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม

มาตรา .. ให้...(ระบุชื่อประเภทของผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายฉบับเดิม)...ที่โอนไปเป็น...(ระบุชื่อประเภทของผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายฉบับใหม่)...ของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับใหม่)... ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างรวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ เท่ากับที่เคยได้รับอยู่เดิมไปพลางก่อน จนกว่า...(ชื่อผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการบรรจุและแต่งตั้งตามกฎหมายฉบับใหม่)...จะได้บรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง แต่จะแต่งตั้งให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างต่ำกว่าเงินเดือนหรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เดิมไม่ได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๕๓ วรรคสอง ให้ข้าราชการหรือลูกจ้างที่โอนไปเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของ ทอท. แล้วแต่กรณี ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ เท่ากับที่เคยได้รับอยู่เดิมไปพลางก่อน จนกว่าผู้ว่าการจะได้บรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง แต่จะแต่งตั้งให้ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างต่ำกว่าเงินเดือนหรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เดิมไม่ได้

แบบที่ ๖ รองรับค่าตอบแทนของบุคคล

เนื่องจากบุคคลนั้นเคยรับราชการแต่ได้ลาออกจากราชการไปแล้ว ต่อมาภายหลังได้ขอกลับเข้ารับราชการใหม่ในระดับและอันดับที่เคยได้รับอยู่เดิม เมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ

ทำให้ค่าตอบแทนในระดับและอันดับนั้นเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น เพื่อรองรับสิทธิหรือประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว สมควรปรับระดับและอันดับที่บุคคลดังกล่าวเคยได้รับให้เท่ากับระดับและอันดับที่เป็นอยู่ในอัตราปัจจุบันตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. เพื่อประโยชน์ในการบรรจุบุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการและออกจากราชการไปก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ กลับเข้ารับราชการ ให้ปรับอัตราเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการให้เข้าขั้นและขั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือน...(ชื่อประเภทข้าราชการตามกฎหมายฉบับใหม่)...ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่กลับเข้ารับราชการ

ในกรณีที่ผู้เข้ารับราชการเป็นผู้ซึ่งออกจากราชการก่อนมีการปรับอัตราเงินเดือนตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)... ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการตาม...(ระดับศักดิ์ของกฎหมายฉบับเดิม)...นั้น ๆ เสียก่อน แล้วจึงปรับเงินเดือนตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่มีการปรับเงินเดือนของผู้ที่กลับเข้ารับราชการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้วยังปรากฏว่าผู้เข้ารับราชการได้รับเงินเดือนไม่ถึงขั้นต่ำของขั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือน...(ชื่อประเภทข้าราชการตามกฎหมายฉบับใหม่)...พระราชบัญญัตินี้...(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)...เป็นผู้พิจารณาว่าผู้นั้นสมควรได้รับการบรรจุในขั้นหรือขั้นใด ทั้งนี้...(ชื่อคณะกรรมการตามกฎหมายฉบับใหม่)...จะกำหนดให้ได้รับเงินเดือนในขั้นที่ต่ำกว่าขั้นต่ำของขั้นเป็นกรณีเฉพาะรายก็ได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๗๔ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาบรรจุบุคคลซึ่งเคยรับราชการและออกจากราชการไปก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เข้ารับราชการ ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการให้เข้าขั้น และขั้นตามบัญชีที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่กลับเข้ารับราชการ

ในกรณีที่ผู้เข้ารับราชการเป็นผู้ซึ่งออกจากราชการก่อนมีการปรับอัตราเงินเดือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๐ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ หรือพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๗ ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการ ตามพระราชบัญญัติและประกาศนั้น ๆ เสียก่อน แล้วจึงปรับเงินเดือนตามวรรคหนึ่ง

บทที่ ๒

ในกรณีที่มีการปรับเงินเดือนของผู้ที่กลับเข้ารับราชการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้วยังปรากฏว่าผู้เข้ารับราชการได้รับเงินเดือนไม่ถึงขั้นต่ำของชั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการ อัยการท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้ ก.อ. เป็นผู้พิจารณาว่าผู้นั้นสมควรได้รับการบรรจุในชั้นหรือชั้นใด ทั้งนี้ ก.อ. จะกำหนดให้ได้รับเงินเดือนในชั้นที่ต่ำกว่าขั้นต่ำของชั้นเป็นกรณีเฉพาะรายก็ได้

แบบที่ ๗ รองรับบุคคลซึ่งเป็นพนักงานของหน่วยงาน

เพื่อให้พนักงานของหน่วยงานดำรงตำแหน่งต่อไปได้อีกระยะหนึ่ง ภายหลังจากที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดคุณสมบัติในเรื่องอายุสูงสุดของผู้ปฏิบัติงานขึ้นใหม่ ดังนั้น สมควรรองรับสิทธิประโยชน์ของบุคคลดังกล่าวเพื่อมิให้ได้รับผลกระทบจากการตรากฎหมายฉบับใหม่ โดยกำหนดให้ผู้อายุครบตามที่กำหนดหรืออายุใกล้ที่จะครบกำหนดเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ ให้อยู่ในตำแหน่งต่อไปชั่วระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้มีเวลาในการเตรียมตัวรับผลกระทบจากการที่กฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ

มาตรา ... (ระบุชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงานตามกฎหมายฉบับเดิม)...ของ...(ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายฉบับเดิม)...ผู้ใดมีอายุครบ...(จำนวนอายุที่กำหนดไว้สูงสุด)...ปีบริบูรณ์แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หรือจะมีอายุครบ...(จำนวนอายุที่กำหนดไว้สูงสุด)...ปีบริบูรณ์ภายในระยะเวลา...(ระบุจำนวนวัน)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้...(ระบุจำนวนวัน)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และถ้าไม่ได้รับการต่ออายุการทำงานตามความใน...(บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการต่ออายุการทำงานภายหลังจากที่อายุของบุคคลดังกล่าวครบกำหนดจำนวนอายุสูงสุด)...ก็ให้พ้นจากตำแหน่งในวันถัดจากวันครบกำหนด...(ระบุจำนวนวัน)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๒

มาตรา ๕ ผู้อำนวยการ หรือพนักงานของการทำเรือแห่งประเทศไทยผู้ใดมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหรือจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ภายในระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้เก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และถ้าไม่ได้รับการต่ออายุการทำงานตามความในมาตรา ๓๑ ทวิ ก็ให้พ้นจากตำแหน่งในวันถัดจากวันครบกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

(ค) กลุ่มที่ ๓ บทเฉพาะกาลรองรับกฎหมายลำดับรอง

เป็นกลุ่มที่ช่วยให้การปฏิบัติตามกฎหมายฉบับใหม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่องไม่ติดขัด โดยกำหนดให้นำรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิมมาใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายฉบับใหม่ จนกว่าจะมีกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ แต่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่กฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ ซึ่งมีรูปแบบมาตรฐาน^๔ ดังนี้

มาตรา .. บรรดา...(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)...ที่ออกตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมี...(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)...ตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การดำเนินการออก...(ประเภทกฎหมายลำดับรอง)...ตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน...ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๓๙ บรรดาพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติการพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๖ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ หรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

(ง) กลุ่มที่ ๔ บทเฉพาะกาลที่มีหลักการพิเศษ

แบบที่ ๑ ยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติบางมาตราในกฎหมายฉบับใหม่มาใช้บังคับ

โดยหลักเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับแล้ว การใด ๆ ที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดไว้จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับใหม่นั้น แต่ในบางครั้งในระยะเริ่มต้นหากนำกฎหมายฉบับใหม่กำหนดมาใช้บังคับแล้ว อาจทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ ดังนั้น เพื่อให้ในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่านระหว่างกฎหมายเก่าและกฎหมายฉบับใหม่ จำเป็นต้องยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติบางมาตราในกฎหมายฉบับใหม่มาใช้บังคับเพื่อมิให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

^๔บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๐/๒๕๔๙ วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๙

บทที่ ๒

มาตรา .. มิให้นำบทบัญญัติตาม...(ระบุบทบัญญัติใดตามกฎหมายฉบับใหม่ที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติ)...แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่...(ระบุการใดหรือบุคคลใด)...ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๑๑๙ มิให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่ผู้ที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาของบริษัทตามมาตรา ๑๑๒ อยู่แล้วโดยชอบก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

- พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๑๒๕ มิให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่ผู้ที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาของบริษัทตามมาตรา ๑๑๙ อยู่แล้วโดยชอบก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

แบบที่ ๒ กำหนดการสิ้นสุดลงของการใช้บังคับของบทบัญญัติใหม่ โดยกำหนดเป็นเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาไว้ เนื่องจากหมดความจำเป็น

มาตรา .. เมื่อพ้น...(ระบุระยะเวลาเป็นวัน เดือน หรือปี)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มิให้นำ...(บทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามกฎหมายฉบับใหม่)...มาใช้บังคับกับ...(หน่วยงานหรือองค์กรใด)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๘๗ เมื่อได้มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นแล้ว บทบัญญัติมาตรา ๔๘ ให้เป็นอันยกเลิก

แบบที่ ๓ กำหนดระยะเวลาในการชะลอการใช้บังคับบทบัญญัติใหม่บางมาตราเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการตามกฎหมายฉบับใหม่ได้

มาตรา .. ภายใต้บังคับ...(บทบัญญัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามกฎหมายฉบับใหม่)...
บทบัญญัติ...(มาตราที่ประสงค์จะให้ชะลอการใช้บังคับ)...ยังมีให้ใช้บังคับจนกว่าจะพ้น
กำหนด...(ระบุจำนวนวัน เดือน หรือปี)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๔๗ ๗๗ ๗๗
 ๗๗ ๗๗

ภายใต้บังคับวรรคสอง บทบัญญัติมาตรา ๒๓ ยังมีให้ใช้บังคับจนกว่าจะพ้นกำหนด
สามร้อยหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

แบบที่ ๔ กำหนดให้ถือว่าการอย่างไรอย่างหนึ่งตามกฎหมายฉบับเดิมเป็นการอย่างไร
โดยอย่างไรตามกฎหมายฉบับใหม่

มาตรา .. ให้ถือว่า...(เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับเดิมให้การรับรองหรือ
คุ้มครอง)...ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็น...(เรื่องใดเรื่อง
หนึ่งตามที่กฎหมายฉบับใหม่รับรองหรือคุ้มครอง)...ตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๖๒ ให้ถือว่าสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ ๑ และสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ ๒
ที่กำหนดขึ้นตามกฎหมายกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๐๓
เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา .. บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งอื่นใด
อ้างถึง...(เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับเดิมกำหนดหรือให้การรับรอง)...ตาม...(ชื่อกฎหมาย
ฉบับเดิม)...ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งนั้นอ้างถึง...(เรื่อง
ใดเรื่องหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดหรือที่จะให้การรับรอง)...ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้ว
แต่กรณี ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๑๔๒ บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งอื่นใดอ้างถึงศาลคดีเด็กและเยาวชน สถานพินิจตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งนั้นอ้างถึงศาลเยาวชนและครอบครัว สถานพินิจตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

แบบที่ ๕ รองรับการดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมที่ยังไม่แล้วเสร็จ

เมื่อกฎหมายฉบับเดิมถูกยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมย่อมทำให้การดำเนินการกฎหมายฉบับเดิสดังกล่าวสิ้นสุดลงด้วย เพื่อมิให้การดำเนินการที่ค้างอยู่ดังกล่าวต้องเริ่มต้นใหม่หรือต้องหยุดชะงักลง จึงจำเป็นต้องกำหนดบทเฉพาะกาลในเรื่องนี้เพื่อรองรับให้การดำเนินการดังกล่าวยังคงสามารถปฏิบัติต่อไปได้จนกว่าจะแล้วเสร็จหรือถึงที่สุด

มาตรา ... (การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎหมายฉบับเดิมที่ค้างการดำเนินการอยู่ก่อนกฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ)...ตาม...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้อยู่ในบังคับของ...(ชื่อกฎหมายฉบับเดิม)...จนกว่าจะถึงที่สุด

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๑๒๑ การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของนายทะเบียนและการคัดค้านการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช ๒๔๗๔ ที่ค้างพิจารณาอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พุทธศักราช ๒๔๗๔ จนกว่าจะถึงที่สุด

แบบที่ ๖ รองรับการกระทำความผิดและการลงโทษให้มีอยู่ต่อไป

เนื่องจากมีหลักกฎหมายอาญาอยู่ว่า หากกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังมีผลให้การกระทำที่เคยกำหนดเป็นความผิดนั้นไม่เป็นความผิดอีกต่อไปผู้ที่กระทำความผิดนั้นย่อมพ้นจากความผิดนั้น หรือถือว่าไม่เคยถูกพิพากษาว่าได้กระทำความผิดมาก่อน หรือหากรับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้น

สิ้นสุดลง หรือถ้าหากกฎหมายฉบับใหม่กำหนดโทษไว้ต่างจากกฎหมายฉบับเดิม การลงโทษจะต้องอาศัยกฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ดังนั้น ถ้ากฎหมายฉบับใหม่ยังคงประสงค์ที่จะให้การกระทำนั้นยังมีความผิด ก็ต้องมีบทเฉพาะกาลในกฎหมายใหม่กำหนดให้การกระทำนั้นยังคงเป็นความผิดและต้องรับโทษต่อไปด้วย

มาตรา .. ให้การกระทำความผิด...(ระบุฐานความผิดตามกฎหมายฉบับเดิม)...ตาม...(ระบุชื่อกฎหมายฉบับเดิม)... ซึ่งได้กระทำการก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงเป็นความผิดต่อไป

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกำหนดถอนคืนเหรียญกษาปณ์ชนิดทองขาว ราคาห้าบาท ลักษณะเก่าเหลี่ยม

พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๕ ให้การกระทำความผิดฐานปลอมเงินตราตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับเหรียญกษาปณ์ตามมาตรา ๓ ซึ่งได้กระทำการก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับยังคงเป็นความผิดต่อไป

ข้อสังเกต เมื่อพระราชกำหนดดังกล่าวกำหนดให้การกระทำความผิดฐานปลอมเหรียญกษาปณ์ราคาห้าบาทเก่าเหลี่ยมที่ได้กระทำการก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับยังคงเป็นความผิดต่อไป จะถือว่าการถอนคืนเหรียญดังกล่าวอันมีผลให้เหรียญประเภทนี้ ไม่เป็นเงินตราอีกต่อไป เป็นผลให้ยกเลิกความผิดที่ได้เคยกระทำความผิดดังกล่าวไม่ได้ แสดงว่าพระราชกำหนดดังกล่าวยังคงประสงค์ที่จะลงโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวอยู่ กรณีจึงไม่สามารถนำหลักตามกฎหมายอาญาดังกล่าวข้างต้นมาใช้ได้

แบบที่ ๗ รองรับการดำเนินการลงโทษทางวินัย

เป็นกรณีที่มีการดำเนินการทางวินัยตามกฎหมายฉบับเดิมยังไม่แล้วเสร็จ ต่อมามีการออกกฎหมายฉบับใหม่กำหนดขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยที่แตกต่างจากกฎหมายฉบับเดิม ปัญหาเกิดขึ้นว่าขั้นตอนในการดำเนินการทางวินัยต่อไปภายหลังจากที่กฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับแล้วจะใช้กฎหมายฉบับใด ซึ่งจากแนวทางของบทบัญญัติในเรื่องนี้สามารถแยกออกเป็น ๔ กรณี กล่าวคือ

- (๑) กรณีที่หนึ่ง กรณีที่ไม่ต้องสอบสวน ให้พิจารณาตามกฎหมายฉบับใหม่แล้วสั่งลงโทษตามกฎหมายฉบับเดิมที่เป็นกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดวินัยนั้น

บทที่ ๒

(๒) กรณีที่สอง กรณีที่จะต้องสอบสวน แต่ยังมีได้สอบสวน ให้ส่งสอบสวนและพิจารณาตามกฎหมายฉบับใหม่ ถ้าพบว่ามีกรณีกระทำผิดวินัย ให้ส่งลงโทษตามกฎหมายฉบับเดิมที่เป็นกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดวินัยนั้น

(๓) กรณีที่สาม กรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งให้สอบสวนโดยถูกต้องตามกฎหมายฉบับเดิมที่เป็นกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดวินัยนั้น แต่ยังไม่เสร็จ ให้ผู้มีอำนาจสอบสวนตามกฎหมายฉบับเดิมดำเนินการสอบสวนตามกฎหมายฉบับเดิมนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จ และให้พิจารณาตามกฎหมายฉบับใหม่ ถ้าพบว่ามีกรณีกระทำผิดวินัย ให้ส่งลงโทษตามกฎหมายฉบับเดิมที่ใช้อยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดวินัยนั้น

(๔) กรณีที่สี่ ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเดิมได้สั่งให้สอบสวน และได้สอบสวนและพิจารณาโดยถูกต้องตามกฎหมายฉบับเดิมที่ใช้อยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดวินัยนั้นเสร็จแล้วให้การสอบสวนและพิจารณานั้นเป็นอันใช้ได้ และให้นำผลการสอบสวนและพิจารณานั้นมาใช้ลงโทษตามกฎหมายฉบับเดิมที่ใช้อยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดวินัยนั้น

รูปแบบของบทเฉพาะกาล เป็นดังนี้

มาตรา ... (ชื่อประเภทของข้าราชการตามกฎหมายฉบับเดิม)...ผู้ใดมีกรณีกระทำผิดวินัย หรือมีกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัตินี้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่ไม่ต้องสอบสวน ให้พิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้แล้วส่งลงโทษหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีกรณีนั้น

(๒) ในกรณีที่จำเป็นต้องสอบสวน แต่ยังมีได้ส่งสอบสวน ให้ส่งสอบสวนและพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าพบว่ามีกรณีกระทำผิดวินัยหรือมีกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการ ให้ส่งลงโทษหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีกรณีนั้น

(๓) ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเดิมได้สั่งให้สอบสวนโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้ในขณะนั้น แต่ยังไม่เสร็จ ให้ผู้มีอำนาจสอบสวนตามกฎหมายที่ใช้ในขณะนั้นดำเนินการสอบสวนตามกฎหมายฉบับเดิมนั้นต่อไปจนเสร็จ และให้พิจารณาตามพระราชบัญญัตินั้น ถ้าพบว่ามีกรณีกระทำผิดวินัย หรือมีกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการ ให้ส่งลงโทษหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีกรณีนั้น

(๔) ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเดิมได้สั่งให้สอบสวน และได้สอบสวนและพิจารณา

โดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเสร็จแล้วให้การสอบสวนและพิจารณานั้นเป็นอันใช้ได้ และให้นำผลการสอบสวนและพิจารณานั้นมาใช้ลงโทษหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีกรณีนั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๒๓

มาตรา ๖๗ ข้าราชการครูผู้ใดมีกรณีกระทำความผิดวินัยหรือกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัตินี้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่ไม่ต้องสอบสวน ให้พิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้แล้วสั่งลงโทษหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีกรณีนั้น

(๒) ในกรณีที่จะต้องสอบสวน และยังมีได้สั่งสอบสวน ให้สั่งสอบสวนและพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าพบว่ามีกรณีกระทำความผิดวินัยหรือกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการ ให้สั่งลงโทษหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีกรณีนั้น

(๓) ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเดิมได้สั่งให้สอบสวนโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น แต่ยังไม่เสร็จ ให้ผู้มีอำนาจสอบสวนตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นดำเนินการสอบสวนตามกฎหมายนั้นต่อไปจนเสร็จ และให้พิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าพบว่ามีกรณีกระทำความผิดวินัยหรือมีกรณีที่สมควรให้ออกจากราชการ ให้สั่งลงโทษหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีกรณีนั้น

(๔) ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเดิมได้สั่งให้สอบสวน และได้สอบสวนและพิจารณาโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเสร็จแล้ว ให้การสอบสวนและพิจารณานั้นเป็นอันใช้ได้และให้นำผลการสอบสวนและพิจารณานั้นมาใช้ลงโทษหรือสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่มีกรณีนั้น

แบบที่ ๘ รองรับอำนาจรัฐมนตรีในการขยายระยะเวลาที่กำหนดในบทเฉพาะกาลตามกฎหมายฉบับใหม่ออกไปอีกได้

มาตรา .. ในกรณีที่มีเหตุผลอันจำเป็น ให้รัฐมนตรีมีอำนาจขยายระยะเวลาที่กำหนดตาม...(ระบุเลขมาตราของบทเฉพาะกาลตามกฎหมายฉบับใหม่ที่มีการกำหนดระยะเวลาไว้)...แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ เมื่อ...(ผู้มีสิทธิร้องขอขยายระยะเวลาตามบทเฉพาะกาล)...ร้องขอ

บทที่ ๓

โดยแสดงเหตุผลอันจำเป็นให้ปรากฏ แต่ระยะเวลาที่ขยายให้ดังกล่าวต้องไม่เกิน...(ระบุจำนวนวัน เดือน ปี)...นับแต่วันครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา .. (ระบุเลขมาตราของ บทเฉพาะกาลตามกฎหมายฉบับใหม่ที่มีการกำหนดระยะเวลาไว้)

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่มีเหตุผลอันจำเป็น ให้รัฐมนตรีมีอำนาจขยายระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้เมื่อ บริษัทตามมาตรา ๑๑๒ ร้องขอโดยแสดงเหตุผลอันจำเป็นให้ปรากฏ แต่ระยะเวลาที่ขยายให้ดังกล่าวต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๗

แบบที่ ๙ รองรับอำนาจศาลและเขตอำนาจศาล

(๑) กรณีกฎหมายฉบับหนึ่งอ้างถึงศาลพิเศษแต่ศาลพิเศษดังกล่าวยังมิได้จัดตั้งขึ้น เป็นกรณีที่ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลพิเศษ ซึ่งมีใช้อำนาจของศาลยุติธรรม แต่ศาลพิเศษนั้นยังไม่มีกฎหมายจัดตั้ง จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีในศาลพิเศษดังกล่าวได้ จึงจำเป็นต้องรองรับให้ศาลยุติธรรมดำเนินคดีแทนศาลพิเศษไปก่อน

มาตรา .. ในระหว่างที่ยังมิได้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้ง...(ชื่อศาลที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่)...ใช้บังคับ ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ...(ชื่อศาลที่จะจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายฉบับใหม่)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๑๑๔ ในระหว่างที่ยังไม่มีศาลปกครอง ให้ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดและถ้าเป็นการฟ้องคดีตามมาตรา ๒๙ ให้คำพิพากษาของศาลจังหวัดเป็นที่สุด

(๒) กรณีที่มีกฎหมายจัดตั้งศาลแล้ว แต่ศาลนั้นยังไม่ได้เปิดทำการ ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายจัดตั้งศาลและกำหนดเขตอำนาจศาลแล้วแต่ศาลนั้นยังไม่เปิดทำการ ซึ่งทำให้คู่กรณี

ไม่สามารถนำข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในเขตศาลนั้นไปฟ้องร้องยังศาลนั้นหรือศาลอื่นได้ จึงจำเป็นต้องรองรับให้ศาลที่เคยมีเขตอำนาจก่อนที่กฎหมายจัดตั้งศาลฉบับใหม่มีผลใช้บังคับมีเขตอำนาจครอบคลุมถึงเขตอำนาจของศาลที่มีกฎหมายจัดตั้งแล้วแต่ยังไม่เปิดทำการนั้นด้วย เพื่อให้ศาลที่เคยมีเขตอำนาจทำหน้าที่ในการพิจารณาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแทน

มาตรา.. ในระหว่างที่ยังมิได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการตามมาตรา..(เลข
มาตราที่ให้อำนาจตราพระราชกฤษฎีกาตามกฎหมายฉบับใหม่) ให้ศาล... (ชื่อศาลที่จะมีเขต
อำนาจ)...มีเขตอำนาจตลอดจนถึงเขต...(ระบุชื่อจังหวัด)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดพะเยา พ.ศ. ๒๕๒๐

มาตรา ๕ ๗๙ ๗๙

ในระหว่างที่ยังมิได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการตามมาตรา ๓ ให้ศาล
จังหวัดเชียงใหม่เขตอำนาจตลอดจนถึงเขตจังหวัดพะเยาด้วย

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๒๕

มาตรา ๔ ๗๕๙ ๗๕๙

ในระหว่างที่ยังมิได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการตามมาตรา ๓ ให้ศาล
จังหวัดนครราชสีมามีเขตอำนาจตลอดจนถึงเขตของศาลจังหวัดสัปดาห์ด้วย

(๓) กรณีที่คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลที่เคยมีอำนาจหรือเขตอำนาจ

เป็นกรณีที่มีการจัดตั้งที่ทำการศาลใหม่ และมีคดีที่อยู่ในอำนาจและเขตอำนาจตาม
กฎหมายที่จัดตั้งศาลนั้นค้างพิจารณาอยู่ที่ศาลที่เคยมีอำนาจหรือเขตอำนาจเดิมในวันที่กฎหมายฉบับ
ใหม่ใช้บังคับ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้คดีใดที่ค้างการพิจารณาอยู่ในศาลใด ก็ให้คดีนั้นได้รับการ
พิจารณาในศาลนั้นต่อไปจนเสร็จสิ้น

มาตรา .. บรรดาคดีของเขต...(ระบุรายชื่อเขตทางปกครอง)...ตามที่ระบุไว้ในวรรค... ซึ่ง
 ดำพิจารณาอยู่ในศาล...(ระบุชื่อจังหวัดของศาลตามกฎหมายฉบับเดิม)...ให้คงพิจารณาพิพากษา
 โดยศาล...(ระบุชื่อจังหวัดของศาลตามกฎหมายฉบับเดิม)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอปาง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๕

มาตรา ๕ ๑๗๙ ๑๗๙

บรรดาคดีของเขตอำเภอท้องที่อำเภอที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาล
จังหวัดเชียงใหม่ ให้คงพิจารณาพิพากษาในศาลจังหวัดเชียงใหม่

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๒๕

มาตรา ๕
 ๑๕๗
๑๕๗

บรรดาคดีของเขตอำเภอท้องที่อำเภอที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาล
จังหวัดนครราชสีมา ให้คงพิจารณาพิพากษาในศาลจังหวัดนครราชสีมา

แบบที่ ๑๐ รองรับให้ดำเนินการตามกฎหมายฉบับใหม่ โดยกำหนดให้บุคคล ซึ่งเคยดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายฉบับเดิมในวันที่กฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ หากประสงค์จะดำเนินการดังกล่าวต่อไปได้จะต้องดำเนินการตามกฎหมายฉบับใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนดจึงจะดำเนินการต่อไปได้

มาตรา .. ผู้ใด...(ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายฉบับเดิมกำหนดว่าต้องขออนุญาต)...อยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าประสงค์จะ...(ดำเนินการดังกล่าวตามที่เคยได้รับอนุญาต)...ต่อไปต้อง...(ดำเนินการขออนุญาตตามวิธีการที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนด)...ภายใน...(ระบุจำนวนวัน)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เมื่อได้...(ดำเนินการขออนุญาตตามวิธีการที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนด)...แล้ว ให้ผู้นั้น...(ดำเนินการตามที่กฎหมายฉบับใหม่อนุญาต)...ต่อไปได้จนกว่าจะได้รับแจ้งการไม่อนุญาตจาก...(ผู้มีอำนาจออกหนังสืออนุญาตตามกฎหมายฉบับใหม่)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๗๓ ผู้ใดเป็นมัคคุเทศก์อยู่แล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าประสงค์จะเป็นมัคคุเทศก์ต่อไป ต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา ๓๙ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เมื่อได้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตแล้วให้เป็นมัคคุเทศก์ต่อไปได้ จนกว่าจะได้รับแจ้งการไม่อนุญาตจากนายทะเบียน

แบบที่ ๑๑ รองรับให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับกฎหมายฉบับใหม่ โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการไว้เป็นพิเศษ

มาตรา .. ให้...(ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายฉบับใหม่ประสงค์ให้ดำเนินการนั้นเป็นไปตามกฎหมายลำดับรองที่จะออกตามกฎหมายฉบับใหม่)...ตามพระราชบัญญัตินี้ให้เสร็จสิ้นภายใน...(ระบุจำนวนวันที่ให้ดำเนินการ)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติวัดอุณหัตถราช พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๙๒ ให้ทบพนบรตวตถุหรือสิ่งอื่นใดที่มีการประกาศกำหนดให้เป็นวัดอุณหัตถราชธรรมดาและวัดอุณหัตถราชร้างแรงตามกฎหมายว่าด้วยวัดอุณหัตถราช และดำเนินการออกประกาศกำหนดเป็นวัดอุณหัตถราชชนิดที่ ๑ ชนิดที่ ๒ ชนิดที่ ๓ หรือชนิดที่ ๔ ตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายในหกเดือนนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

แบบที่ ๑๒ ยกเว้นการรับโทษในช่วงที่กฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ เนื่องจากหลักการที่กำหนดในกฎหมายฉบับใหม่แตกต่างจากหลักการในกฎหมายฉบับเดิม ซึ่งอาจกระทบกับผู้ซึ่งดำเนินการตามกฎหมายฉบับเดิมที่จะเป็นความผิดและรับโทษตามกฎหมายฉบับใหม่ได้ เพื่อมิให้ผู้นั้นต้องได้รับผลกระทบจากหลักการของกฎหมายฉบับใหม่ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องยกเว้นการรับโทษในความผิดดังกล่าวไว้ในกฎหมายฉบับใหม่ ซึ่งมีรูปแบบหลายรูปแบบ ดังนี้

มาตรา .. ผู้ใด...(กระทำการใดที่กฎหมายฉบับใหม่กำหนดเป็นความผิดและกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นไว้)... ถ้าได้...(กระทำการตามที่กำหนด)...ภายใน...(ระบุจำนวนวัน)...นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐

มาตรา ๖ ผู้ใดมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนหรือวัตถุระเบิดไม่ว่าชนิดหรือขนาดใด ซึ่งยังไม่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่อาจอนุญาตได้ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่อง

ပုဂံ ၁၈

กระสุนปืน วัดทะลุเปิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน ถ้าได้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนหรือวัตถุระเบิดดังกล่าวมามอบให้นายทะเบียนท้องที่ภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แบบที่ ๑๓ รongรับให้สิ่งที่จะต้องเสียภาษีตามกฎหมายฉบับเดิมไว้แล้ว เมื่อกฎหมายฉบับใหม่ใช้บังคับ ให้ได้รับยกเว้นการเสียภาษีตามกฎหมายฉบับใหม่จนกว่าจะหมดเวลาที่ได้เสียภาษีไว้แล้ว ทั้งนี้ เพื่อมิให้เป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ที่เคยเสียภาษีตามกฎหมายฉบับเดิมไว้แล้ว ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

มาตรา....(ระบุสิ่งที่กฎหมายฉบับเดิมกำหนดว่าต้องเสียภาษี)...ตามกฎหมายว่าด้วย...
 ... (ชื่อกฎหมายเดิม)...ไว้แล้วก่อนที่จะพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและยังไม่ได้กำหนดเสียภาษีครั้งต่อไป
 ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะครบกำหนดเวลาที่ได้เสียภาษีไว้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๑๖๗

५६५

๒๓๒

รถที่ได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ไว้แล้วก่อนที่จะพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และยังไม่ถึงกำหนดเสียภาษีครั้งถัดไป ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะครบกำหนดเวลาที่ได้เสียภาษีไว้

แบบที่ ๑๔ รองรับให้บุคคลที่ได้เสียภาษีตามกฎหมายฉบับเดิมไว้เกิน ให้มีสิทธิได้รับคืน ภาษีส่วนที่ชำระไว้เกินเมื่อกฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ เพราะภาษีในส่วนที่ชำระไว้เกินนั้น รัฐไม่สามารถมีสิทธิใด ๆ ที่จะยึดถือภาษีดังกล่าวไว้ได้ แม้ว่าต่อมารัฐจะได้ตรากฎหมายฉบับใหม่ขึ้นใช้ บังคับแทนกฎหมายฉบับเดิมแล้วก็ตาม แต่สิทธิในตัวภาษีที่ชำระไว้เกินยังคงเป็นผู้เสียภาษีอยู่ ดังนั้น เพื่อให้ผู้เสียภาษีที่ชำระภาษีตามกฎหมายฉบับเดิมไว้เกินต้องเสียสิทธิในภาษีส่วนที่เกินนั้น จึงจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาล ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

มาตรา .. ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้มีหน้าที่เสีย ...(ชื่อภาษี)...ผู้ใดชำระ...(ชื่อภาษี)...ไป
แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เกินจำนวนที่ตนต้องเสีย ให้ผู้นั้นยื่นหลักฐานการชำระ
ภาษีดังกล่าวเพื่อขอรับภาษีส่วนที่เกินคืน ต่อ...(ชื่อตำแหน่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กฎหมาย

ฉบับใหม่กำหนดให้มีหน้าที่ในการคืนภาษีส่วนที่เกิน...

เมื่อ...(ผู้มีอำนาจสั่งคืนภาษี)...ได้ตรวจสอบหลักฐานว่าผู้มีหน้าที่เสีย...(ชื่อภาษี)...ชำระ
ภาษีเกินจำนวนที่ตนต้องเสียจริง ให้คืนภาษีส่วนที่เกินภายใน...(ระบุจำนวนวัน)...นับแต่วันที่
ผู้มีหน้าที่เสีย...(ชื่อภาษี)...ยื่นคำขอรับภาษีส่วนที่เกินตามวรรคหนึ่ง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกำหนดเปลี่ยนแปลงราคาปานกลางของที่ดินที่กำหนดไว้สำหรับการประเมิน
ภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๘

แบบที่ ๑๕ รองรับคำสั่งทางปกครองที่ได้ออกไว้ก่อนวันที่กฎหมายฉบับใหม่มีผลใช้บังคับ
ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองนั้น ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

มาตรา .. บรรดาคำสั่งของ...(ผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งทางปกครอง)...ที่ออกไว้ก่อน
วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงมีผลใช้ต่อไปจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นแล้ว

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. ๒๕๑๗

มาตรา ๒๕ บรรดาคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย
จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาตส่งออกปศุสัตว์หรือสัตว์ปีกซึ่ง
สินค้าใด ๆ ที่ผู้ส่งออกต้องเสียค่าธรรมเนียมการส่งออกและในส่วนที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการส่งออก
ที่ออกไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงมีผลใช้ต่อไปจนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตามคำสั่ง
นั้นแล้ว

แบบที่ ๑๖ รองรับการแบ่งส่วนราชการในวาระเริ่มแรก ซึ่งรูปแบบนี้มักจะใช้กับการแบ่ง
ส่วนราชการของมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้ง รวม หรือยุบเลิกบัณฑิตวิทยาลัย คณะ วิทยาลัย
สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัยจะกำหนดให้การ
แบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาหรือกฎหมายลำดับรองประเภทอื่น แต่
เนื่องจากในวาระเริ่มแรกของการจัดตั้งมหาวิทยาลัยยังไม่สามารถออกกฎหมายลำดับรองได้ทัน เพื่อ
ประโยชน์ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยที่จะจัดตั้งดังกล่าวกฎหมายฉบับใหม่มักจะกำหนดให้

บทที่ ๒

มหาวิทยาลัยในวาระเริ่มแรกมีส่วนราชการต่าง ๆ ก่อนเพื่อให้มีหน่วยงานภายในขึ้นทันทีโดยไม่ต้องรอให้มีการออกกฎหมายลำดับรองเพราะจะทำให้การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยต้องล่าช้าออกไป ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

มาตรา .. ในวาระเริ่มแรก ให้...(ชื่อส่วนราชการที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายฉบับใหม่)...มีส่วนงาน ดังนี้

- (๑) ...(ชื่อของส่วนงานตามกฎหมายฉบับใหม่)...
- (๒) ...(ชื่อของส่วนงานตามกฎหมายฉบับใหม่)...
- (๓) ...(ชื่อของส่วนงานตามกฎหมายฉบับใหม่)...
- (๔) ...(ชื่อของส่วนงานตามกฎหมายฉบับใหม่)...

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๕๖ ในวาระเริ่มแรก ให้มหาวิทยาลัยมีส่วนงานดังนี้

- (๑) สำนักงานอธิการบดี
- (๒) สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร
- (๓) สำนักวิชาเทคโนโลยีทรัพยากร
- (๔) สำนักวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
- (๕) สำนักวิชาวิทยาการจัดการ
- (๖) สำนักวิชาวิทยาศาสตร์
- (๗) สำนักวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
- (๘) สำนักวิชาศิลปศาสตร์
- (๙) สำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์
- (๑๐) สถาบันวิจัยและพัฒนา
- (๑๑) ศูนย์คอมพิวเตอร์
- (๑๒) ศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- (๑๓) ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา
- (๑๔) ศูนย์บริการการศึกษา
- (๑๕) ศูนย์บริการวิชาการ

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับบทเฉพาะกาล

บทที่ ๒

ข้อมูลเกี่ยวกับบทเฉพาะกาลนอกจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติแล้ว ได้มีการให้ความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกาในประเด็นเกี่ยวกับบทเฉพาะกาลมาก สมควรรวบรวมนำมากล่าวในที่นี้ด้วย

ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับบทเฉพาะกาล

(ก) บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิทธิบัตร

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการสิทธิบัตรเสียใหม่ โดยมีการเพิ่มคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและเพิ่มจำนวนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชน เมื่อยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าวโดยไม่มีบทเฉพาะกาลรองรับเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการชุดเดิมไว้จึงมีผลทำให้คณะกรรมการชุดเดิมทั้งหมดต้องพ้นจากตำแหน่ง และต้องแต่งตั้งใหม่ (เรื่องเสร็จที่ ๑๔/๒๕๔๓)

(ข) บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยแร่ (คุณสมบัติของผู้ขออาชญาบัตร ประทานบัตรชั่วคราวและประทานบัตร)

ปัญหาว่า เมื่อกฎหมายใหม่กำหนดคุณสมบัติเพิ่มขึ้น ผู้ขออาชญาบัตรหรือประทานบัตรที่ได้ยื่นไว้ก่อนวันที่กฎหมายใหม่ใช้บังคับแต่ยังอยู่ระหว่างพิจารณา จะต้องมีความสมัครครบถ้วนตามกฎหมายใหม่หรือไม่ เมื่อกฎหมายใหม่ไม่มีบทเฉพาะกาลยกเว้นในเรื่องคุณสมบัติให้แก่ผู้ที่ยื่นคำขอตามกฎหมายเก่าซึ่งมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอไว้ ดังนั้น ผู้ที่ยื่นคำขอไว้ตามกฎหมายเก่า แต่ไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายใหม่ย่อมขาดคุณสมบัติของผู้ขออาชญาบัตรหรือประทานบัตรที่จะได้รับการพิจารณาอนุญาต (เรื่องเสร็จที่ ๒๙๖/๒๕๑๖)

(ค) กรณีการใช้บังคับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งไม่มีบทเฉพาะกาล

ปัญหาว่า พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ไม่มีบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับคดีความรับผิดทางแพ่งที่ค้างอยู่ในกระบวนการพิจารณา การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือ

บทที่ ๒

พระราชบัญญัติดังกล่าว เมื่อพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับโดยไม่มีบทเฉพาะกาล กระบวนการคลั่งต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวและระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยในการนับอายุความนั้น ถ้าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ก็ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับแล้วก็ต้องพิจารณาอายุความตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๖๑/๒๕๔๐)

นอกจากนั้น การนำหลักตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้บังคับกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ก่อนบังคับใช้กฎหมายนั้น ถ้าเป็นเรื่องสารบัญญัติ เช่น ความรับผิดในทางละเมิด สิทธิไต่เบี่ย ความรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ก็ต้องพิจารณาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถ้าเป็นเรื่องวิธีสบัญญัติ เช่น ขั้นตอนการตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง การพิจารณาของผู้มีอำนาจสั่งการ การรายงานกระทรวงการคลังเพื่อตรวจสอบ ก็ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๑๐/๒๕๔๑)

(ง) กรณีกฎหมายฉบับใหม่ไม่มีบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิม

ในกรณีที่กฎหมายฉบับปรับปรุงหรือฉบับแก้ไขเพิ่มเติมมิได้กำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายฉบับเดิมไว้ หากหลักการในบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นมิได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการเดิม บรรดาพระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวงที่ได้ใช้บังคับอยู่แล้วนั้น ก็ยังคงใช้บังคับได้ ไม่จำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกาหรือออกกฎกระทรวงใหม่ แต่หากหลักการในบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการเดิมเป็นให้ใช้หลักการใหม่แล้ว พระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงที่ใช้บังคับอยู่แล้วนั้นย่อมเป็นอันใช้ไม่ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๔๖/๒๕๔๔ และเรื่องเสร็จที่ ๑๓๙/๒๕๓๖)

(จ) การตีความบทเฉพาะกาลจะต้องตีความโดยเคร่งครัด

ปัญหาว่า เมื่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ แต่มีบทเฉพาะกาลให้คงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่ คณะกรรมการเฉพาะเรื่องที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติดังกล่าวได้แต่งตั้งไว้ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ จะยังคงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะ
ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้นใหม่หรือไม่ เมื่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
ที่ได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๑๘ ถูกยกเลิกไปโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ คณะกรรมการประจำเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติดังกล่าว
ได้แต่งตั้งไว้ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๑๘ ย่อมถูกยกเลิกไปด้วย และเมื่อบทเฉพาะกาลไม่ได้บัญญัติให้คณะกรรมการประจำเฉพาะ
เรื่องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ตามหลักการตีความกฎหมายต้องตีความบทเฉพาะกาลโดยเคร่งครัด จะขยาย
ความให้คณะกรรมการประจำเฉพาะเรื่องดังกล่าวคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปโดยอาศัยบทเฉพาะกาลที่ให้
คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและ
รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและ
รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ ย่อมมีอำนาจตั้งคณะกรรมการประจำ
เฉพาะเรื่องขึ้นใหม่ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้ (เรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๒๒)

(จ) กรณีการตีความบทเฉพาะกาลโดยอาศัยเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ปัญหาว่า การที่พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ ๒๙๕ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ โดยไม่มีบทเฉพาะกาลรองรับประกาศของผู้บัญชาการ
ทางหลวงที่ออกตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๕ฯ ไว้จะทำให้ประกาศดังกล่าวสิ้นผลในทันที
หรือไม่ ในกรณีนี้มาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕ และข้อ ๕๖ แห่งประกาศของ
คณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๕ฯ ได้บัญญัติโดยมีหลักการและเนื้อหาสาระตรงกันทุกประการ แสดงว่า
กฎหมายยังคงประสงค์ให้มีการดำเนินการในลักษณะเช่นเดียวกันและต่อเนื่องกันไป มิใช่ให้ประกาศ
ต่าง ๆ ที่เคยกำหนดไว้เดิมต้องสิ้นผลไปทันที ดังนั้น ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕ จะ
ไม่มีบทเฉพาะกาลรองรับประกาศต่าง ๆ ที่ออกตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๕ฯ ไว้ก็ตาม
ประกาศก็ยังคงมีผลใช้บังคับได้ (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๙/๒๕๓๖)

(ข) กรณีที่ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลเป็นเพียงบทเร่งรัดให้ดำเนินการ

ปัญหาว่า คณะกรรมการประจำวิทยาลัยครูที่ได้แต่งตั้งขึ้นใหม่ตามรูปแบบการแบ่งส่วน

บทที่ ๒

ราชการใหม่ ซึ่งยังมิได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้นจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ ไปพลางก่อนได้หรือไม่ และการใดที่คณะกรรมการใหม่นี้กระทำไปก่อนมีการประกาศแบ่งส่วนราชการในราชกิจจานุเบกษา จะมีผลตามกฎหมายเพียงใด หรือไม่ คณะกรรมการการศึกษา (กรรมการร่างกฎหมาย (คณะที่ ๒)) ได้วินิจฉัยให้ความเห็นซึ่งสรุปได้ว่า กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งหรือแต่งตั้งตามรูปแบบแบ่งส่วนราชการใหม่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้ และการใดที่ได้กระทำไปก็ไม่มีผลตามกฎหมาย เนื่องจากประกาศการแบ่งส่วนราชการใหม่ยังไม่มีผลใช้บังคับจนกว่าจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว โดยมีผลใช้บังคับในวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป อย่างไรก็ตาม ในขณะที่มีอุปสรรคข้อขัดข้อง ยังไม่สามารถประกาศการแบ่งส่วนราชการในราชกิจจานุเบกษาก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องดำเนินการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ตามรูปแบบการแบ่งส่วนราชการที่เป็นอยู่เดิม เพราะคณะกรรมการประจำวิทยาลัยคณะเดิมซึ่งอยู่ในตำแหน่งตามบทเฉพาะกาลมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ ยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ แม้ว่าจะพ้นกำหนดหกสิบวันตามบทเฉพาะกาลไปแล้วก็ตาม เนื่องจากกำหนดเวลาดังกล่าวเป็นเพียงบทบัญญัติเร่งรัด การดำเนินการเท่านั้น (เรื่องเสร็จที่ ๒๖๐/๒๕๒๘)

(ข) การรับรองสิทธิประโยชน์ของบุคคล

การเขียนบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับสิทธิประโยชน์ของบุคคลที่เคยมีอยู่ตามกฎหมายเดิม โดยไม่ถือว่าการดำเนินการตามกฎหมายใหม่เป็นการเลิกจ้างบุคคลดังกล่าว รวมทั้งกำหนดให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพของบุคคลตามกฎหมายเดิวยังคงอยู่ต่อไป เพื่อมิให้บุคคลดังกล่าวต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่เคยได้รับอยู่ สามารถกระทำได้ (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๔/๒๕๔๑) หากบุคคลดังกล่าวถูกลดโทษตามกฎหมายเดิมอยู่ก่อนวันที่กฎหมายใหม่ใช้บังคับแล้วย่อมไม่มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายใหม่ หรือสิทธิในการนับระยะเวลาที่ได้อยู่ก่อนวันที่กฎหมายใหม่ใช้บังคับย่อมหมดสิทธิลง เว้นแต่คณะรัฐมนตรีจะให้สิทธิต่อไป (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๔๑)

ส่วนที่ ๑๐

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

บทที่ ๒

๑. ความมุ่งหมายของการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย โดยกำหนดให้อยู่ท้ายสุดของพระราชบัญญัติในหน้าถัดไปต่อจากผู้รับสนองพระบรมราชโองการของร่างพระราชบัญญัตินั้น กรณีมีความจำเป็นต้องกำหนดบัญชีท้ายพระราชบัญญัติหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัตินั้นเองว่าจำเป็นต้องมีบัญชีท้ายพระราชบัญญัติหรือไม่

ในการยกร่างกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายต้องพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องนำมาเขียนไว้ในบทบัญญัติรายมาตราของกฎหมาย แต่ในบางครั้ง เรื่องที่นำมาบัญญัติมีรายละเอียดมาก เช่น อัตราเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่ง ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างอื่น อัตราภาษี อัตราค่าธรรมเนียม พิกัดภาษีอากรที่ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ หรือลักษณะของความผิดหลาย ๆ ลักษณะ เป็นต้น ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นเนื้อหาของกฎหมายที่จำเป็นต้องเขียนไว้ในพระราชบัญญัติที่จะใช้บังคับแก่การนั้น แต่มีสาระค่อนข้างยาว หากนำมาเขียนในบทบัญญัติแต่ละมาตรา ทำให้บทบัญญัตินั้นมีเนื้อหาค่อนข้างยาวและเยิ่นเย้อ และมีความไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมสาระในเรื่องเหล่านี้ต้องมีอยู่บ่อยครั้ง แต่สามารถกระทำได้โดยแยกออกจากเนื้อหาในส่วนอื่น ๆ

ดังนั้น การกำหนดรายละเอียดดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติอาจมีผลทำให้กฎหมายฉบับนั้นมีเนื้อหายาวมากจนทำให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนหรือไม่สามารถทำความเข้าใจได้ จึงหาทางออกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดรูปแบบการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ขึ้น เพื่อให้กำหนดรายละเอียดที่สำคัญบางเรื่องในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ แทนการกำหนดไว้ในเนื้อหารายมาตราของพระราชบัญญัติ โดยมีความมุ่งหมายในการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

(ก) เพื่อกำหนดรายละเอียดของกฎหมายที่สำคัญแต่มีเนื้อหาในหัวข้อหรือประเด็นเรื่องเดียวกันค่อนข้างมากให้กะทัดรัด สามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย ทั้งนี้ การกำหนดไว้ในบทบัญญัติรายมาตราโดยการอธิบายความ ทำให้บทบัญญัติกฎหมายเยิ่นเย้อ

(ข) เพื่อนำเรื่องที่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมอยู่เสมอ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป เช่น อัตราภาษีอากร อัตราค่าธรรมเนียม และเมื่อจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องเหล่านี้ ก็เป็นแต่เพียง

บทที่ ๒

การแก้ไขจำนวนตัวเลข โดยไม่ต้องเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่นใด เพราะเนื้อหานั้นอาจยังคงเหมาะสมสามารถใช้บังคับต่อไปได้

(ค) ทำให้ผู้ใช้กฎหมายสามารถทำความเข้าใจในสาระของกฎหมายได้ดีขึ้น โดยไม่ต้องเสียเวลากับการทำความเข้าใจกับบทบัญญัติที่เป็นรายละเอียด

๒. แบบของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

๒.๑ หลักการเขียน

จากแนวทางการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและรูปแบบมาตรฐานที่ได้นำมาแสดงเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรูปแบบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถกำหนดแนวทางในการพิจารณาใช้รูปแบบในเรื่องนี้ โดยผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) ผู้ร่างกฎหมายจะต้องทราบว่าบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติจำเป็นต้องกำหนดเรื่องใดบ้าง หากเป็นรายละเอียดที่สำคัญที่มีเนื้อหาค่อนข้างมากแต่จำเป็นต้องเขียนไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติแล้ว การนำมากำหนดโดยเขียนเป็นบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและตารางท้ายพระราชบัญญัติต้องไม่ทำให้บทบัญญัติของกฎหมายนั้นเกิดปัญหาในการใช้บังคับหรือการทำความเข้าใจในสาระของกฎหมาย

(ข) การใช้ถ้อยคำในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและตารางท้ายพระราชบัญญัติจะต้องใช้ความระมัดระวังและสอดคล้องกับความในบทบัญญัติแต่ละมาตราของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพื่อมิให้เกิดปัญหาในการตีความ

นอกจากนั้นการใช้ถ้อยคำในหัวข้อของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและตารางท้ายพระราชบัญญัตินั้นจะต้องคำนึงถึงถ้อยคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติเป็นหลัก เช่น ในพระราชบัญญัติใช้ถ้อยคำว่า “กำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้” ในการใช้ถ้อยคำในหัวข้อของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติจะใช้ถ้อยคำว่า “อัตราค่าธรรมเนียม...(ชื่อเรื่อง)...” หรือใช้คำว่า “ค่าใช้จ่าย...(ชื่อเรื่อง)...” เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแนวทางว่า กรณีที่กฎหมายแม่บทใช้ถ้อยคำว่า “...บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...” แล้ว ไม่ว่าเรื่องใด ๆ ที่จะกำหนดไว้ในตอนท้ายพระราชบัญญัติจะมีการตีตารางเป็นช่องๆ ไว้ แต่หากใช้ถ้อยคำว่า “...อัตราท้ายพระราชบัญญัติ...” แล้ว จะไม่มีการตีตารางในตอนท้ายพระราชบัญญัติแต่อย่างใด (เรื่องเสร็จที่ ๔๔๙-๔๕๔/๒๕๒๔) ดังนั้น เพื่อให้รูปแบบการเขียนเป็นแนวทางอย่างเดียวกัน จึงเห็นว่า สมควรใช้ถ้อยคำในมาตรารักษาการว่า “...บัญชีท้าย

พระราชบัญญัตินี้...” โดยในบัญชีท้ายจะใช้วิธีการตีตารางเป็นช่องและแถว

(ค) เนื้อหาของพระราชบัญญัติว่าที่ต้องการกำหนดในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ย่อมขึ้นอยู่กับบทบัญญัติในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ เช่น บทบัญญัติเนื้อหาสาระได้กำหนดให้มีการออกใบอนุญาตหลายประเภท ในการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตแต่ละประเภทที่จะกำหนดเป็นหัวข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติจะต้องมีจำนวนเท่ากับจำนวนใบอนุญาตตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัตินั้นด้วย เป็นต้น

(ง) จำนวนหัวข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ สมควรใช้วิธีการตีตารางกำหนดจำนวนช่องและแถวตามจำนวนหัวข้อ และให้ใช้ตัวเลขแทนลำดับที่ของหัวข้อ ตัวอย่างเช่น มีหัวข้อจำนวนสี่เรื่อง ในการกำหนดจำนวนหัวข้อในตารางของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ให้ใช้ตัวเลขเรียงตามลำดับลงไปจนครบสี่เรื่อง โดยระบุตัวเลขไว้ในช่องลำดับที่ เป็นต้น ในกรณีที่จำเป็นต้องแบ่งย่อยในแต่ละหัวข้ออีก แต่เดิมจะใช้วิธีการกำหนดโดยใช้วงเล็บพยัญชนะไทยแทนจำนวนข้อที่จะแบ่งย่อย ตัวอย่างเช่น หากต้องการแบ่งย่อยหัวข้อลำดับที่ ๑ ออกเป็นข้อย่อยอีกสองเรื่อง จะใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้ “(ก) ... (ข) ...” ในตารางช่องรายการของหัวข้อลำดับที่ ๑

(จ) ในกรณีที่บทบัญญัติในพระราชบัญญัติได้จัดแบ่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติออกเป็นหลายบัญชี สมควรกำหนดจำนวนบัญชีแยกจากกันให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติด้วย ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติได้แบ่งบัญชีท้ายออกเป็นสามบัญชีก็อาจใช้ถ้อยคำว่า “บัญชี ก” “บัญชี ข” และ “บัญชี ค” เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทบัญญัติในกฎหมายแม่บท เป็นต้น ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวฯ

(ฉ) การเขียนบทบัญญัติเพื่อจัดเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เพื่อกำหนดว่าในกฎหมายนั้น ๆ จะมีการเก็บค่าธรรมเนียมใดบ้าง สมควรเขียนไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ โดยควรจะต้องกำหนดในตัวพระราชบัญญัติด้วยว่า ให้การใดต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนด นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่กำหนดเพดานอัตราค่าธรรมเนียมในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติแล้ว ก็อาจจะต้องพิจารณาด้วยว่าให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดค่าธรรมเนียมในกฎกระทรวงได้ แต่กำหนดไม่เกินกว่าอัตราขั้นสูงตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ (ส่วนใหญ่จะกำหนดไว้ในมาตราการรักษาการ) เพื่อเป็นหลักประกันว่าค่าธรรมเนียมที่รัฐมนตรีจะกำหนดนั้นต้องมีอัตราพอสมควร

(ช) การยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติ และให้อำนาจรัฐมนตรีกำหนดใหม่ในกฎกระทรวง ไม่จำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลรองรับใบอนุญาตที่ได้ออกไปแล้ว เนื่องจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเป็นเพียงค่าบริการหรือค่าภาษีในการออกใบอนุญาตเท่านั้น มิใช่องค์ประกอบหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาออกใบอนุญาต การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกค่าธรรมเนียมย่อมไม่ทำให้

บทที่ ๒

ใบอนุญาตที่ออกไปแล้วเสียไปแต่อย่างใด นอกเสียจากใบอนุญาตนั้นจะสิ้นอายุหรือถูกเพิกถอนโดยเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาต (เรื่องเสรีที่ ๘๖-๘๘/๒๕๒๕)

(ข) พระราชบัญญัติบางฉบับสามารถกำหนดให้นำอัตราตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติอื่นมาใช้ได้ เหตุผลก็เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการร่างบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันในพระราชบัญญัติต่างฉบับกัน แต่มีหลักการเดียวกัน หรือเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บรายได้ของรัฐ โดยไม่ต้องนำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติอื่นมากำหนดไว้ในพระราชบัญญัติที่ให้อำนาจรัฐในการจัดเก็บรายได้ (เรื่องเสรีที่ ๓๗๖/๒๕๔๗)

(ฅ) กรณีที่ไม่อาจดำเนินการกำหนดบัญชีท้ายพระราชบัญญัติโดยใช้รูปแบบมาตรฐานได้ ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณาว่าควรกำหนดอย่างไรเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๒ รูปแบบการเขียน

แบบบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้มีหลายรูปแบบ จะต้องพิจารณาตามความจำเป็นของกฎหมายแต่ละฉบับ และสามารถนำรูปแบบมาตรฐานมาใช้ในการเขียนได้ ดังนี้

(ก) กรณีการยกร่างพระราชบัญญัติขึ้นใหม่หรือปรับปรุง

แยกออกเป็น

บัญชีท้าย(ชื่อเรื่อง).....		
ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๑	...(ชื่อของรายการ)...	...
๒	...(ชื่อของรายการ)...	...
๓	...(ชื่อของรายการ)...	...
๔	...(ชื่อของรายการ)...	...
๕	...(ชื่อของรายการ)...	...

รูปแบบนี้ใช้กับร่างพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดซึ่งมาตราการใช้อยู่คำว่า ดังนี้

“มาตรา .. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...(ชื่อกระทรวง)...รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ ...(ชื่อเรื่อง เช่น แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ/พระราชกำหนดนี้)

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

ในกรณีที่จำเป็นต้องกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยจากหัวข้อที่กำหนดแล้วก็สามารถกำหนดเพิ่มเติมแทรกระหว่างข้อนั้นซึ่งในการแบ่งข้อย่อยนี้เห็นว่า ควรใช้เป็นตัวเลขมากกว่าที่จะใช้เป็นพยานุเคราะห์

ในกรณีที่เห็นว่ามีความจำเป็นต้องแบ่งย่อยหัวข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ไปอีก ผู้ร่างก็สามารถใช้รูปแบบดังกล่าวได้ โดยการใช้ตัวเลขตามด้วยจุดและตัวเลขตามด้วยจุดและตัวเลขต่อไปได้ ดังนี้

บัญชีท้าย

...(ชื่อเรื่อง)...

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๑	๑.๑ ...(ชื่อของรายการ)...	...
	๑.๒ ...(ชื่อของรายการ)...	...
	๑.๓ ...(ชื่อของรายการ)...	...
	๑.๓.๑ ...(ชื่อเรื่อง)...	...
	๑.๓.๒ ...(ชื่อเรื่อง)...	...
	๑.๓.๒.๑ ...(ชื่อเรื่อง)...	...
	๑.๓.๒.๒ ...(ชื่อเรื่อง)...	...
๒	...(ชื่อของรายการ)...	...
๓	...(ชื่อของรายการ)...	...

บทที่ ๒

แบบอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งจะใช้กับกรณีที่ใช้กับการยกเว้นพระราชบัญญัติขึ้นใหม่หรือปรับปรุง ขอยกตัวอย่างมาแสดงให้เห็น ดังนี้

อัตราค่าธรรมเนียม	
๑. ... (ชื่อค่าธรรมเนียม)...	ฉบับละ .. บาท
๒. ... (ชื่อค่าธรรมเนียม)...	ฉบับละ .. บาท
๓. ... (ชื่อค่าธรรมเนียม)...	ฉบับละ .. บาท
ฯลฯ	ฯลฯ

ในกรณีที่ต้องกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยไปจากหัวข้อที่กำหนด ก็สามารถกำหนดเพิ่มเติมแทรกระหว่างข้อนั้น โดยการแบ่งข้อย่อยนี้ ควรใช้เป็นตัวเลขมากกว่าที่จะกำหนดตามพยานะเช่นเดียวกับแบบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีบัญชีท้ายพระราชบัญญัติหลายบัญชี ก็สามารถที่จะกำหนดจำนวนบัญชีแยกจากกันและเรียงตามลำดับความสำคัญของเรื่องให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ และเมื่อจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมก็ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับฉบับเดิมด้วย ดังต่อไปนี้

๑) กรณีปรับปรุงบัญชีท้ายพระราชบัญญัติเพื่อบังคับใช้แทนของเดิม ก็สามารถใช้รูปแบบมาตรฐานทำนองเดียวกับร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่หรือพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุงได้

๒) กรณียกเลิกบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ไม่มีปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะจะไม่มีบัญชีปรากฏอีกต่อไป

๓) กรณีแก้ไขเพิ่มเติมบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินั้น ผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงรูปแบบและเนื้อหาของบัญชีท้ายพระราชบัญญัตีก่อน โดยจะเขียนไว้ในเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ ดังนี้

(๑) กรณียกเว้นพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ที่เป็นกรณีแก้ไขหัวข้อเดียวหรือหลายหัวข้อที่เรียงตามลำดับกันไป ซึ่งผู้ร่างกฎหมายจะต้องปรับว่าเป็นกรณีการแก้ไขหัวข้อเดียวหรือหลายหัวข้อ

รูปแบบ

บทที่ ๒

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในช่องลำดับที่ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)... แห่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อกฎหมาย)... และให้ใช้ความตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

บัญชีท้าย
.....(ชื่อเรื่อง).....

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๓	...(ชื่อของรายการ)...	...
๔	...(ชื่อของรายการ)...	...
๕	...(ชื่อของรายการ)...	...

(๒) กรณีเพิ่มหัวข้อเรียงตามลำดับในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

รูปแบบ

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นช่องลำดับที่ ๖ ช่องรายการของลำดับที่ ๖ ช่อง ... (เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๖ ช่องลำดับที่ ๗ ช่องรายการของลำดับที่ ๗ ช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๗ ช่องลำดับที่ ๘ ช่องรายการของลำดับที่ ๘ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)... ของลำดับที่ ๘ แห่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อพระราชบัญญัติ)...

บัญชีท้าย
.....(ชื่อเรื่อง).....

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๖	...(ชื่อของรายการ)...	...
๗	...(ชื่อของรายการ)...	...
๘	...(ชื่อของรายการ)...	...

บทที่ ๒

นอกจากนี้ รูปแบบดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ได้ในการเพิ่มเติมหัข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่เพิ่มเติมต่อเนื่องไปจากของเดิมก็ได้

ในกรณีที่มีการแก้ไขข้อหลายข้อที่ไม่ต่อเนื่องกัน ถ้อยคำที่ใช้ในมาตราแม่บทมักใช้ว่า

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในข้อลำดับที่ ๓ ลำดับที่ ๕ ของรายการของลำดับที่ ๓ ของรายการของลำดับที่ ๕ ของ ... (เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)....ของลำดับที่ ๓ และของ (เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด).....ของลำดับที่ ๕ แห่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ..... (ชื่อพระราชบัญญัติ).... และให้ใช้ความตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

บัญชีท้าย

...(ชื่อเรื่อง)...

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๓	...(ชื่อของรายการ)...	...
๕	...(ชื่อของรายการ)...	...

(๓) กรณีเพิ่มข้อเรียงตามลำดับในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

รูปแบบ

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อลำดับที่ ๖ ของรายการของลำดับที่ ๖ ของ...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)... ของลำดับที่ ๖ ของลำดับที่ ๗ ของรายการของลำดับที่ ๗ ของ...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)... ของลำดับที่ ๗ ของลำดับที่ ๘ ของรายการของลำดับที่ ๘ และของ...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)... ของลำดับที่ ๘ แห่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อพระราชบัญญัติ)...

บัญชีท้าย
...(ชื่อเรื่อง)...

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๖	...(ชื่อของรายการ)...	...
๗	...(ชื่อของรายการ)...	...
๘	...(ชื่อของรายการ)...	...

กรณีเป็นพระราชบัญญัติเพื่อเพิ่มหัวข้อต่อเนื่องแทรกระหว่างหัวข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินั้น ควรที่จะใช้การเพิ่มหัวข้อโดยใช้ตัวเลขหัวข้อและใช้เลขทับ (./๑) ตามลำดับ แทนการใช้แบบเก่าที่ใช้ปกติสังขยา เช่น ทวิ ตริ จัตวา เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีและแนวปฏิบัติของการร่างกฎหมายในปัจจุบัน ในการกำหนดแบบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติมักใช้ถ้อยคำในกฎหมายแม่บทเพียงมาตราเดียว โดยมาตราที่กำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นดังนี้

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นช่องลำดับที่ ๓/๑ ช่องรายการของลำดับที่ ๓/๑ ช่อง... (เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๓/๑ ช่องลำดับที่ ๓/๒ ช่องรายการของลำดับที่ ๓/๒ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๓/๒ ระหว่างช่องลำดับที่ ๓ ช่องรายการของลำดับที่ ๓ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด) ...ของลำดับที่ ๓ กับช่องลำดับที่ ๔ ช่องรายการของลำดับที่ ๔ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๔ แห่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อพระราชบัญญัติ)...

บทที่ ๒

บัญชีท้าย

...(ชื่อเรื่อง)...

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๓/๑	...(ชื่อของรายการ)...	...
๓/๒	...(ชื่อของรายการ)...	...

(๔) กรณีเพิ่มหัวข้อที่ไม่ต่อเนื่องแทรกระหว่างหัวข้อในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ
แบบที่ ๑

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นช่องลำดับที่ ๒/๑ ช่องรายการของลำดับที่ ๒/๑ ช่อง...
(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๒/๑ ระหว่างช่องลำดับที่ ๒ ช่องรายการ
ของลำดับที่ ๒ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๒ กับช่องลำดับ
ที่ ๓ ช่องรายการของลำดับที่ ๓ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด) ...ของลำดับที่ ๓
แห่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อพระราชบัญญัติ)...

บัญชีท้าย

...(ชื่อเรื่อง)...

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๒/๑	...(ชื่อของรายการ)...	...

แบบที่ ๒

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นช่องลำดับที่ ๔/๑ ของรายการของลำดับที่ ๔/๑ ช่อง...
(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๔/๑ ระหว่างช่องลำดับที่ ๔ ของรายการ
ของลำดับที่ ๔ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๔ กับช่องลำดับ
ที่ ๕ ของรายการของลำดับที่ ๕ และช่อง...(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)...ของลำดับที่ ๕
แห่งบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อพระราชบัญญัติ)...

บัญชีท้าย

...(ชื่อเรื่อง)...

ลำดับที่	รายการ	(เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด)
๔/๑	...(ชื่อของรายการ)...	...

นอกจากนั้น มีข้อสังเกตเพิ่มเติมในการเขียนดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ร่างกฎหมายต้องใช้ถ้อยคำในมาตราวิชาการว่า “...ไม่เกินบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้”
เพื่อว่าในการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติจะสามารถใช้วิธีการตีตารางเป็นช่องและแถวได้

(๒) ในบรรทัดถัดจาก “บัญชีท้าย” จะเป็น “...(ชื่อเรื่อง)...” ที่ต้องการกำหนด และบรรทัด
ถัดลงไปให้ตีเส้นได้ขนาดความยาวหนึ่งนิ้ว

(๓) ถัดจากเส้นได้ลงมา ให้เว้นหนึ่งบรรทัด และตีตารางเป็นช่องและแถว ซึ่งจำนวนช่องและ
แถวจะขึ้นอยู่กับการกำหนดไว้ในกฎหมายแม่บท เช่น กฎหมายแม่บทกำหนดเรื่องอัตราค่าธรรมเนียม
ใบอนุญาตไว้สี่ฉบับ ในบัญชีท้ายกฎหมายฉบับนั้นก็จะมีจำนวนช่องสามช่องและมีจำนวนแถวสี่แถว
เป็นต้น

(๔) การใช้ชื่อในช่องที่หนึ่งจะใช้ว่า “ลำดับที่” เพื่อกำหนดตัวเลขของหัวข้อ โดยตัวเลขจะถูก
กำหนดไว้ในแต่ละแถวเรียงลำดับลงไป ส่วนช่องที่สองจะใช้ว่า “รายการ” เพื่อกำหนดรายละเอียดเรื่อง
ในแถวถัด ๆ ลงไป ส่วนช่องที่สามจะเป็นเรื่องของ “เรื่องที่พระราชบัญญัติต้องการกำหนด” เช่น
“ฉบับละ/บาท” “ครั้งละ/บาท” “พื้นที่ (ตาราง...ละ)/บาท” เป็นต้น ซึ่งการใช้ลักษณะนามจะต้อง
สัมพันธ์กับชื่อเรื่อง ในช่องรายการ

บทที่ ๒

- (๕) การแบ่งย่อยเรื่องของหัวข้อในช่องรายการนั้นสามารถแบ่งย่อยออกเป็นชั้นได้หลายชั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาของรายละเอียดที่จำเป็นต้องกำหนดให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติ
- (๖) การแก้ไขเพิ่มเติมอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัตินั้นจะต้องจัดเรียงลำดับให้ถูกต้องด้วย (เรื่องเสรีที่ ๒๙/๒๕๒๕)

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่มีการกำหนดขึ้นใช้ในพระราชบัญญัติต่างๆ จะมีหลายรูปแบบ เป็นไปตามความจำเป็นของกฎหมายแต่ละฉบับ อย่างไรก็ตาม มีข้อพึงสังเกตว่า การกำหนดรายละเอียดบางกรณีมิได้หมายความว่าต้องมีการกำหนดแยกรายละเอียดไว้ท้ายกฎหมายแม่บทเท่านั้น การกำหนดรายละเอียดบางกรณีอาจใช้วิธีการบัญญัติไว้ในเนื้อหาสาระของกฎหมายแม่บทนั่นเอง เหตุผลคงเป็นเพราะว่ามีจำนวนเนื้อหาของรายละเอียดน้อย เช่น พระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติเนื้อหาสาระ หรือประมวลระบฏาก็ได้มีการกำหนดรอบอัตราภาษีไว้ในบทบัญญัติเนื้อหาสาระเช่นกัน เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้วางแนวทางเป็นบรรทัดฐานว่า ในการเขียนบทบัญญัติเพื่อจัดเก็บค่าธรรมเนียมนั้น สมควรเขียนไว้ในพระราชบัญญัติ โดยให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดค่าธรรมเนียมในกฎกระทรวงได้ แต่จะต้องกำหนดไม่เกินกว่าอัตราขั้นสูงตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ซึ่งวิธีการนี้มีข้อดีก็คือ เป็นหลักประกันว่า ค่าธรรมเนียมที่รัฐมนตรีจะกำหนดนั้นต้องมีอัตราพอสมควร ส่วนข้อเสียของวิธีการนี้ก็คือ หากรัฐมนตรีใช้อำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมขั้นสูงสุดตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้แล้วก็อาจมีผลทำให้เป้าหมายของวิธีการนี้คาดเคลื่อนหรือเสียความเป็นธรรมได้ (เรื่องเสรีที่ ๖๘/๒๕๓๙) นอกจากนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๔) ได้เคยวางแนวความเห็นไว้ว่า การที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินั้นก็เพื่อกำหนดว่าในกฎหมายนั้น ๆ จะมีการเก็บค่าธรรมเนียมใดบ้าง (เรื่องเสรีที่ ๓๘๗/๒๕๒๘)

สำหรับรูปแบบของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและตารางท้ายพระราชบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับในปัจจุบันนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น ดังนี้

ประเภทที่ ๑ บัญชีท้ายที่กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม มีใช้ในพระราชบัญญัติต่างๆ หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติการค้ำนํ้ามันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๓ พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติการจ้างเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชบัญญัติกักฟามวย พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมอำเภอ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้น

ประเภทที่ ๒ บัญชีท้ายที่กำหนดอัตราเงินเดือนหรือค่าตอบแทน มีใช้ในพระราชบัญญัติหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และประธานกรรมการและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๑ พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๓๘ พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๔ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๐๐ และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น

ในส่วนประเภทที่ ๒ นี้มักใช้แบบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่เป็นแบบมาตรฐานไม่ได้เนื่องจากบัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่เป็นเงินเดือนและค่าตอบแทนต้องแบ่งเป็นตารางที่ต้องระบุตำแหน่งอัตราเงินเดือน และอัตราค่าตอบแทนอื่น ดังนั้น ในการยกร่างพระราชบัญญัตินี้ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของเรื่องนั้นๆ ด้วย บัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้มักจะแก้ไขลำบาก หากจำเป็นต้องแก้ไขก็มักจะยกเลิกไปทั้งบัญชีและกำหนดบัญชีใหม่ขึ้นมาแทนซึ่งอาจจะใช้ความลักษณะของเดิมเพียงแต่จะมีความแตกต่างในส่วนที่ต้องการแก้ไข

ประเภทที่ ๓ บัญชีท้ายที่กำหนดค่าจ้าง มีใช้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช ๒๔๖๙ เป็นต้น ในการกำหนดมักจะพิจารณาตามระยะทางเพื่อกำหนดค่าจ้างที่ต้องดำเนินการ ในปัจจุบันมักมีการใช้น้อยมาก

ประเภทที่ ๔ บัญชีท้ายที่กำหนดอัตราภาษี มีใช้ในพระราชบัญญัติที่รัฐต้องกำหนดอัตราภาษีเพื่อเรียกเก็บ เช่น พระราชกำหนดพิภักดิ์อัตราศุลกากร พ.ศ. ๒๕๓๐ พระราชบัญญัติพิภักดิ์อัตรา

บทที่ ๒

ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. ๒๕๑๐ และพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นต้น รูปแบบของบัญญัติท้ายที่กำหนดอัตราภาษีสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

รูปแบบที่หนึ่ง

บัญญัติอัตรา...(ชื่อภาษี)... ตามมาตรา .. _____				
ชั้น	(รายการชื่อสิ่งที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณภาษี)	ภาษีหน่วยละ		หมายเหตุ
		บาท	สต.	
๑	ไม่เกิน .. บาท	..		
๒	เกิน .. บาท ถึง .. บาท	..		
๓	เกิน .. บาท ถึง .. บาท	..		
๔	เกิน .. บาท ถึง .. บาท	..		
๕	เกิน .. บาท ถึง .. บาท	..		
๖	เกิน .. บาท ให้เสียภาษีหน่วยละ ดังต่อไปนี้	..		
	(๑) สำหรับ .. บาทแรก ให้เสีย			
	(๒) สำหรับส่วนที่เกิน .. บาท ให้เสียทุกๆ .. บาท	..		
	เศษของ .. บาท ถึง .. บาท ให้ถือเป็น .. บาท			
	ถ้าไม่ถึง .. บาท ให้ปัดทิ้ง			

รูปแบบที่สอง

บทที่ ๒

บัญชีอัตรา...(ชื่อภาษี)...

(๑) ...[ประเภทของสิ่งที่กฎหมายแม่กำหนดให้เสียภาษี]... ให้คิดอัตรา .. บาท
ต่อ...(พื้นที่ที่กำหนด)...

(๒) ...[ประเภทของสิ่งที่กฎหมายแม่กำหนดให้เสียภาษี]... ให้คิดอัตรา .. บาท
ต่อ...(พื้นที่ที่กำหนด)...

(๓) ...[ประเภทของสิ่งที่กฎหมายแม่กำหนดให้เสียภาษี]... ให้คิดอัตรา .. บาท
ต่อ...(พื้นที่ที่กำหนด)...

(ก) ...[สิ่งที่กฎหมายแม่กำหนดให้เสียภาษี]...

(ข) ...[สิ่งที่กฎหมายแม่กำหนดให้เสียภาษี]...

(๔) พื้นที่ของ...(สิ่งที่กฎหมายแม่กำหนดให้เสียภาษี)คำนวณตามสูตรคณิตศาสตร์...

(๕) ...[สิ่งที่กฎหมายแม่กำหนด]... เมื่อคำนวณพื้นที่ของ...(สิ่งที่กฎหมายแม่กำหนดตาม (๔))...แล้ว

(ก) ถ้ามีเศษเกินกึ่งหนึ่งของ...(จำนวนพื้นที่ที่กำหนด)... ให้นับเป็น...(จำนวนพื้นที่ที่กำหนด)...

ถ้าไม่เกินกึ่งหนึ่ง ให้ปัดทิ้ง

(ข) ถ้ามีอัตราที่ต้องเสียภาษีต่ำกว่า...(จำนวนที่กำหนด)... ให้เสียภาษี... .. บาท

รูปแบบที่สาม

บัญชีอัตรา...(ชื่อภาษี) และค่าธรรมเนียม
ท้ายพระราชบัญญัติ

หมายเลข	รายการ	อัตรา
๑	ค่า ...(ชื่อภาษี)...	.. บาท
๒	ค่า ...(ชื่อภาษี)...	.. บาท
๓	ค่า ...(ชื่อภาษี)...	.. บาท
๔	ค่าธรรมเนียม ...(ชื่อใบอนุญาต)...	.. บาท
๕	ค่าธรรมเนียม ...(ชื่อใบอนุญาต)...	.. บาท

บทที่ ๒

ประเภทที่ ๕ บัญชีท้ายที่กำหนดประเภทของฐานความผิด มีใช้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๒ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น

สำหรับรูปแบบของประเภทที่ ๕ นี้มีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

รูปแบบที่หนึ่ง

ก. คดีที่เกี่ยวกับตัวบุคคลบางจำพวก

๑. คดีที่...(ชื่อเรียกข้าราชการประเภทใดประเภทหนึ่ง)...กระทำความผิดในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ

๒. คดีที่...(ชื่อเรียกบุคคลพลเรือนสังกัดในราชการประเภทใดประเภทหนึ่ง และลักษณะของการกระทำความผิด รวมทั้งเงื่อนไขของการกระทำความผิด)...

๓. คดีที่...บุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดร่วมกับบุคคลตาม ๑. หรือ ๒ และไม่ว่าจะเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุน)...

๔. คดีที่...(บุคคลที่อยู่ในอำนาจ...(ชื่อศาลของข้าราชการประเภทใดประเภทหนึ่ง)...โดยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดร่วมกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจ...(ชื่อศาลของข้าราชการประเภทใดประเภทหนึ่ง และไม่ว่าจะเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุน)...

ข. คดีที่เกี่ยวกับความผิดบางอย่าง

๑. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย...

๒. คดีที่มีข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินสำหรับใช้ในราชการ...(ชื่อเรียกข้าราชการประเภทใดประเภทหนึ่ง)... หรือความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย...(ชื่อเรียกข้าราชการประเภทใดประเภทหนึ่ง)... ในขณะที่กระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่กระทำการตามหน้าที่

๓. ความผิดตาม...(ชื่อกฎหมาย)... ดังต่อไปนี้

(๑) ความผิดต่อ...

(๒) ความผิดต่อ...

(๓) ความผิดต่อ...

๔. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย...

๕. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย...

รูปแบบที่สอง

บทที่ ๒

ท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อพระราชบัญญัติ)... พ.ศ.

(๑) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วย...(ชื่อกฎหมาย)...

(๒) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วย...(ชื่อกฎหมาย)...

(๓) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วย...(ชื่อกฎหมาย)...

ฯลฯ

ฯลฯ

ประเภทที่ ๖ บัญชีท้ายที่กำหนดความผิดเพื่อขอรับค่าตอบแทน มีใช้ในพระราชบัญญัติเพียงฉบับเดียว ได้แก่ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔

รายการท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อกฎหมาย)... พ.ศ.

ความผิดที่กระทำต่อ...(ผู้ที่กฎหมายกำหนดว่าจะได้รับความคุ้มครอง หากมีการกระทำความผิดตาม...(ชื่อกฎหมายที่กำหนดลักษณะของความผิด)...

ประเภทที่ ๗ บัญชีท้ายที่กำหนดให้หน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ มีใช้ในพระราชบัญญัติเพียงฉบับเดียว ได้แก่ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗

บัญชีรายชื่อ...(หน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๒. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๓. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๔. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๕. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๖. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๗. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๘. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๙. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๐. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๑. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๒. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๓. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๔. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๕. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๖. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๗. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๘. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๑๙. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

๒๐. ...(ชื่อหน่วยงานที่ได้รับการยกกระดบ)...

บทที่ ๒

ประเภทที่ ๘ บัญชีท้ายที่กำหนดรายชื่อเรื่องที่ต้องการควบคุมหลายบัญชี มีใช้ในพระราชบัญญัติหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕ และพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นต้น

รูปแบบที่หนึ่ง

อัตราค่าธรรมเนียม

๑. ... (ชื่อเรื่อง)...	
(ก) ... (ชื่อเรื่อง)...	.. บาท
(ข) ... (ชื่อเรื่อง)...	.. บาท
๒. ... (ชื่อเรื่อง)...	
(ก) ... (ชื่อเรื่อง)...	.. บาท
(ข) ... (ชื่อเรื่อง)...	
(๑) ... (ชื่อเรื่อง)...	.. บาท
(๒) ... (ชื่อเรื่อง)...	.. บาท
๓. ... (ชื่อเรื่อง)...	.. บาท
๔. ... (ชื่อเรื่อง)...	.. บาท

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติ...(ชื่อพระราชบัญญัติ)...

บัญชีหนึ่ง

...(ชื่อเรื่อง)...

(๑) ...(ชื่อเรื่อง)...

(๒) ...(ชื่อเรื่อง)...

บัญชีสอง

...(ชื่อเรื่อง)...

หมวด ๑ ...(ชื่อเรื่อง)...

(๑) ...(ชื่อเรื่อง)...

(๒) ...(ชื่อเรื่อง)...

หมวด ๒ ...(ชื่อเรื่อง)...

(๑) ...(ชื่อเรื่อง)...

(๒) ...(ชื่อเรื่อง)...

บัญชีสาม

...(ชื่อเรื่อง)...

(๑) ...(ชื่อเรื่อง)...

(๒) ...(ชื่อเรื่อง)...

(ก) ...(ชื่อเรื่อง)...

(ข) ...(ชื่อเรื่อง)...

(๓) ...(ชื่อเรื่อง)...

บทที่ ๒

รูปแบบที่สอง

บัญญัติหมายเลข ...(ตัวเลข)...
...(ชื่อเรื่อง)...

บัญญัติหมายเลข ...(ตัวเลข)...
...(ชื่อเรื่อง)...

บัญญัติหมายเลข ...(ตัวเลข)...
...(ชื่อเรื่อง)...

รูปแบบที่สาม

บัญญัติ...(พยานุชนะไทย)... ..(ชื่อเรื่อง)..

บัญญัติ...(พยานุชนะไทย)... ..(ชื่อเรื่อง)...

บัญญัติ...(พยานุชนะไทย)... ..(ชื่อเรื่อง)...

รูปแบบที่ ๔

อัตราค่าธรรมเนียม		
(๑) ...(ชื่อเรื่อง)...	(ลักษณะนามของเรื่อง เช่น ฉบับละ)	.. บาท
(๒) ...(ชื่อเรื่อง)...	(ลักษณะนามของเรื่อง เช่น ฉบับละ)	.. บาท

บัญชีอัตรา...(ชื่อเรื่อง)...	ร้อยละของมูลค่า...(ชื่อของสิ่งที่ขาย)...
ขั้นที่ ๑ ... (ชื่อเรื่อง)...	...(ตัวเลข)...
ขั้นที่ ๒ ... (ชื่อเรื่อง)...	...(ตัวเลข)...
ขั้นที่ ๓ ... (ชื่อเรื่อง)...	...(ตัวเลข)...
ขั้นที่ ๔ ... (ชื่อเรื่อง)...	...(ตัวเลข)...

ประเภทที่ ๙ บัญชีท้ายที่เป็นการกำหนดรายชื่อ มีให้อยู่ในพระราชบัญญัติเพียงฉบับเดียว ได้แก่ พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘ ซึ่งใช้รูปแบบ ดังนี้

บัญชี...(พยานะไทย)...
๑. ... (ชื่อเรื่อง)...
๒. ... (ชื่อเรื่อง)...

บัญชี...(พยานะไทย)...
๑. ... (ชื่อเรื่อง)...
๒. ... (ชื่อเรื่อง)...
๓. ... (ชื่อเรื่อง)...

ประเภทที่ ๑๐ บัญชีท้ายที่เป็นการกำหนดแผนที่ท้าย มีให้อยู่ในพระราชบัญญัติหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติกำหนดเขตจังหวัดในอำเภอไทยตอนใน พ.ศ. ๒๕๐๒ พระราชบัญญัติองค์กรร่วม ไทย-มาเลเซีย พ.ศ. ๒๕๓๓ และพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้แก่ สภากาชาดไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดในส่วนนี้โปรดดูคำอธิบายในส่วนของร่างกฎหมาย ที่มีแผนที่ท้าย

บทที่ ๒

ประเภทที่ ๑๑ บัญชีท้ายที่เป็นการกำหนดให้มีอนุสัญญาแนบท้าย ซึ่งเป็นกฎหมายอนุวัติการโดยนำอนุสัญญา สนธิสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศในแต่ละเรื่องมากำหนดเป็นภาคผนวก จึงไม่สามารถกำหนดรูปแบบได้ เพราะขึ้นอยู่กับอนุสัญญา สนธิสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศเป็นหลัก

จากแนวทางการเขียนบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและรูปแบบมาตรฐานที่ได้นำมาแสดงเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรูปแบบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถกำหนดแนวทางในการพิจารณาใช้รูปแบบบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งหมายความรวมถึงตารางท้ายพระราชบัญญัติด้วย ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณา คือ บัญชีท้ายพระราชบัญญัติและตารางท้ายพระราชบัญญัติเดิมมีรูปแบบอย่างไร และควรกำหนดให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ส่วนการที่จะไปแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ได้มีการนำแบบการร่างกฎหมายนี้ไปใช้แล้วก็ต้องใช้หลักการเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายได้มีมติให้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการแก้ไขเพิ่มเติมบัญชีท้ายกฎหมายนั้น หากเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพิกัดอัตราศาลากร ให้กำหนดเนื้อหาที่แก้ไขเพิ่มเติมไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมโดยต่อจากส่วนของผู้รับสนองพระบรมราชโองการ โดยที่ไม่มีเครื่องหมายอัฒภาคเปิด (‘‘) และเครื่องหมายอัฒภาคปิด (’’) ส่วนการแก้ไขเพิ่มเติมบัญชีท้ายพระราชบัญญัติอื่น ให้แยกพิจารณาเป็นรายกรณี ดังนี้ ในกรณีที่ยกเลิกบัญชีหรืออัตราค่าธรรมเนียมทั้งหมดแล้วกำหนดขึ้นใหม่ ให้กำหนดบัญชีหรืออัตราค่าธรรมเนียมไว้ท้ายพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม แต่ในกรณีเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบัญชีหรืออัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติเฉพาะบางส่วนที่ไม่ใช่ตาราง ให้เขียนไว้ในมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติม ส่วนการแก้ไขเพิ่มเติมบัญชีหรืออัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติเฉพาะบางส่วนที่เป็นตารางก็ให้แก้ไขเพิ่มเติมเช่นเดียวกับการแก้ไขเพิ่มเติมพิกัดอัตราศาลากร^๑

^๑ บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๑/๒๕๕๐ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๑๑

การแบ่งหมวดหมู่กฎหมาย

บทที่ ๒

๑. ความมุ่งหมายของการแบ่งหมวดหมู่กฎหมาย

ในกรณีของร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาค่อนข้างยาวและมีเนื้อหาสาระที่มีหลายเรื่องนั้น ผู้ร่างกฎหมายต้องเขียนและจัดเรียงเนื้อหาสาระของกฎหมายให้เป็นไปตามลำดับต่อเนื่องกันไปและสอดคล้องกันตามลำดับของเรื่องอย่างเป็นระบบ โดยต้องคำนึงด้วยว่าเหตุการณ์ใดเป็นเรื่องที่เหมาะสมเกิดขึ้นก่อนและเหตุการณ์ใดเป็นเรื่องที่เหมาะสมเกิดขึ้นภายหลัง เพื่อให้กฎหมายนั้นอ่านแล้วไม่สับสนหรือวุ่น เพราะหากไม่มีการจัดลำดับเรื่องให้ต่อเนื่องและสอดคล้องกันตามลำดับอย่างเป็นเหตุเป็นผล ย่อมทำให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนและความไม่เข้าใจ และยังทำให้ประสิทธิภาพการบังคับกฎหมายไม่เกิดขึ้น การที่ไม่มีการแบ่งแยกและจัดเรียงเนื้อหาสาระตามลำดับความสำคัญ ยิ่งทำให้ผู้ใช้กฎหมายต้องเสียเวลาในการอ่านและค้นหาเรื่องที่ต้องการทราบยากลำบากยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงมีการนำวิธีการแบ่งหมวดหมู่กฎหมายมาใช้แก่การเขียนกฎหมาย

การแบ่งหมวดหมู่กฎหมายเป็นเทคนิคการร่างกฎหมายที่นำมาใช้ เพื่อแบ่งแยกและจัดเรียงเนื้อหาสาระตามลำดับความสำคัญของเรื่องออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายและผู้อยู่ใต้บังคับกฎหมายมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกฎหมายเป็นอย่างดีตลอดจนยังทำให้การอ่านและค้นหาเรื่องที่ต้องการทราบเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

๒. แบบของกฎหมายในการแบ่งหมวดหมู่

๒.๑ แนวทางการแบ่งหมวดหมู่

การที่ผู้ร่างกฎหมายจะแบ่งหมวดหมู่ในกฎหมาย รวมตลอดถึงการแบ่งเนื้อหาเป็นบทบัญญัติมาตราในกฎหมายอย่างเป็นระบบได้นั้น ก่อนอื่นผู้ร่างกฎหมายจะต้องทราบและเข้าใจถึงเนื้อหาสาระของกฎหมายนั้นทั้งฉบับเสียก่อน เพราะการแบ่งแยกและจัดเรียงเนื้อหาสาระมิใช่ว่าจะแบ่งแยกหรือจัดเรียงเนื้อหาสาระตามอำเภอใจ แต่ต้องพิจารณาแบ่งแยกและจัดเรียงเนื้อหาสาระให้เป็นไปตามลำดับความสำคัญของเรื่องที่กฎหมายบัญญัติด้วย

บทที่ ๒

ในการแบ่งหมวดหมู่ในกฎหมาย ซึ่งรวมถึงการจัดเรียงมาตราด้วยนั้น ผู้ร่างกฎหมายมีข้อที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

(ก) ต้องพิจารณาโครงสร้างของร่างกฎหมายฉบับนั้นก่อนว่าเป็นอย่างไร มีเนื้อหาที่จะกำหนดมากน้อยเพียงใด

หากเนื้อหาของกฎหมายนั้นสั้น มักไม่มีการแบ่งหมวดหมู่และมาตราในกฎหมาย แต่ถ้าโครงสร้างของกฎหมายฉบับนั้นไม่ยาวมากเกินไปแต่มีเนื้อหาสาระที่ต้องกำหนดหลายเรื่องอาจจัดแบ่งเป็น “หมวด” “ส่วนที่” และ “มาตรา” (เรื่องเสรีที่ ๗๐๑/๒๕๔๑) แต่ถ้ามีโครงสร้างยาวมากหรือประสงค์ที่จะจัดทำเป็นประมวลกฎหมายแล้ว ก็จัดแบ่งโครงสร้างออกเป็น “บรรพ” “ลักษณะ” “หมวด” “ส่วนที่” และ “มาตรา” โดยยึดหลักการเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีการดำเนินการยกย่องพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมายแบบใหม่ พ.ศ. ที่กำหนดหลักการในการจัดทำประมวลกฎหมายโดยนำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติรายฉบับในเรื่องเดียวกันหรือที่เกี่ยวข้องกันมารวมบัญญัติไว้ในที่เดียวกัน (compilation of laws) ซึ่งต่อไปหากมีการจัดทำประมวลกฎหมายในลักษณะนี้ก็ต้องยึดถือตามหลักเกณฑ์ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว หากได้มีการใช้บังคับเป็นกฎหมาย

(ข) วิธีการแบ่งแยกและจัดเรียงลำดับเนื้อหาสาระของกฎหมายนั้น ควรแบ่งแยกและจัดเรียงบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันไว้ในหมวดเดียวกัน และใช้ชื่อของหมวดให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

แต่ในบางครั้งบทบัญญัตินั้นไม่ได้เป็นเนื้อหาโดยตรงของหมวดที่จัดแบ่งไว้ ก็ต้องพิจารณาว่าบทบัญญัตินั้นมีเนื้อหาใกล้เคียงกับหมวดใดแล้วนำไปบรรจุไว้ในหมวดนั้น หรือมิฉะนั้นก็ใส่ไว้ในหมวดทั่วไปในกรณีที่เป็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นการใช้บังคับทั่วไป แต่ถ้าบทบัญญัตินั้นมีข้อความซึ่งไม่อาจจัดเข้าไว้ในหมวดใดที่มีเนื้อหาใกล้เคียงหรือในหมวดทั่วไปได้ และมีจำนวนมาตรามากแล้วก็ต้องจัดไว้เป็นหมวดหนึ่งต่างหาก ซึ่งเรียกว่า “หมวดเบ็ดเตล็ด” โดยตำแหน่งของหมวดเบ็ดเตล็ดนี้กำหนดให้จัดไว้ก่อนหมวดเรื่องบทกำหนดโทษ แต่ปัจจุบันมักไม่ค่อยนิยมให้มีหมวดเบ็ดเตล็ด

อย่างไรก็ดี มีกรณียกเว้นจากหลักการดังกล่าว โดยนำบทบัญญัติที่ไม่อาจจัดเข้าไว้ในหมวดใดเลยไว้ท้ายมาตรารักษาการ เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ หรือร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์ คุ่มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก พ.ศ. (เรื่องเสรีที่ ๒๐๗/๒๕๔๕) ซึ่งหากเป็นกฎหมายที่มีการแบ่งหมวดหมู่แล้ว บทบัญญัติมาตรารักษาการตามกฎหมายจะกำหนดไว้ก่อนส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระของกฎหมายที่แบ่งเป็นหมวดหมู่

(ค) ต้องพิจารณาเนื้อหาสาระของบทบัญญัติที่จะนำมากำหนดไว้ในแต่ละหมวดหมู่ว่าควรมีบทบัญญัติในเรื่องใดบ้าง เพื่อให้เนื้อหาสาระของหมวดหมู่นั้นครบถ้วนสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น หรือเป็นไปตามแนวนโยบายที่กำหนด

(ง) บทบัญญัติทั่วไปต้องอยู่ในลำดับก่อนบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง เนื่องจากบทบัญญัติทั่วไปนั้นเป็นบทบัญญัติที่นำไปใช้บังคับกับเนื้อหาสาระในส่วนอื่น ๆ ของกฎหมายฉบับนั้นทั้งฉบับ ส่วนบทบัญญัติเฉพาะเรื่องนั้นจะเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในการจัดแบ่งนั้น มักกำหนดให้มี “หมวด ๑ บททั่วไป” ส่วนบทบัญญัติเฉพาะเรื่องจัดเรียงไว้ในหมวดอื่นในลำดับถัดมา ต่อจากหมวดทั่วไป ตามลำดับความสำคัญของแต่ละเรื่องด้วย ให้เรียงตามความสำคัญมาก จากเรื่องที่เป็นหลักการใหญ่ของพระราชบัญญัตินั้น ไปหาเรื่องที่มีความสำคัญน้อยกว่าหรือเป็นรายละเอียดปลีกย่อย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการฉกฉวยที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งมีการแบ่งหมวดหมู่บทบัญญัติ ดังนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การฉกฉวยที่ดิน” หมายความว่า กิจกรรมที่บุคคลหลายคนตกลงเข้าร่วมกัน เพื่อทำการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในการจัดการศพ หรือจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตกลงเข้าร่วมกันนั้นซึ่งถึงแก่ความตาย และมีได้ประสงค์จะหากำไรหรือรายได้เพื่อแบ่งปันกัน

“สมาคมฉกฉวยที่ดิน” หมายความว่า สมาคมฉกฉวยที่ดินที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจการฉกฉวยที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกสมาคมฉกฉวยที่ดิน

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๕ ห้ามมิให้บุคคลใดนอกจากสมาคมฉกฉวยที่ดินและการฉกฉวยที่ดินสงเคราะห์ที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ใช้คำแสดงชื่อในธุรกิจว่า “ฉกฉวยที่ดิน” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกัน

มาตรา ๖ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวเป็นนายทะเบียนกลาง

บทที่ ๒

นายทะเบียนสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ประจำท้องที่กรุงเทพมหานคร และนายทะเบียนสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ประจำท้องที่อื่นให้อำนาจการสำนักงานกิจการสตรี และสถาบันครอบครัวแต่งตั้ง

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวง กำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่น หรือออกระเบียบและประกาศ ทั้งนี้ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๒

การจัดตั้งสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์

มาตรา ๘ สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จะมีขึ้นได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบท แห่งพระราชบัญญัตินี้

สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จะมีวัตถุประสงค์นอกจากการฌาปนกิจสงเคราะห์มิได้

มาตรา ๙ สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ต้องมีข้อบังคับและต้องจดทะเบียนเมื่อได้ จดทะเบียนแล้วให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

การตั้งสาขาสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จะกระทำมิได้

ฯลฯ

ฯลฯ

(จ) หมวดบทบัญญัติที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไปย่อมมาก่อนบทเฉพาะกาล* บทบัญญัตินี้ดังกล่าว จะมีผลใช้บังคับตลอดไปจนกว่าพระราชบัญญัติฉบับนั้นจะถูกยกเลิกหรือถูกแก้ไขเพิ่มเติม สำหรับ บทเฉพาะกาลนั้นมีผลใช้บังคับเพียงชั่วระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งเท่านั้นหรือเพื่อรองรับเรื่องอย่างใด อย่างหนึ่งเท่านั้น เช่น รับรองสิทธิของผู้ที่เคยมีสิทธิอยู่แล้วยังคงมีสิทธิต่อไป รับรองสถานะเดิมของ ผู้ที่เคยอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกไปแล้ว เป็นต้น หรือเพื่อให้ฝ่ายบริหารได้มีเวลาใน

*โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับบทเฉพาะกาล ในส่วนที่ ๙

การเตรียมตัวเพื่อออกกฎหมายลำดับรองต่อไปได้ เช่น ให้นำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเดิมที่ถูกยกเลิกมาใช้บังคับได้ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีการออกกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายฉบับใหม่ เป็นต้น

(จ) การจัดเรียงบทบัญญัติในแต่ละ “หมวด” หรือ “ส่วนที่” นั้น จะต้องจัดเรียงเนื้อหาในเรื่องเดียวกันหรือที่มีความสัมพันธ์กันไว้ด้วยกัน โดยให้คำนึงถึงลำดับขั้นตอนในการดำเนินการในเรื่องนั้นด้วย เพื่อให้เนื้อหาของเรื่องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนั้น

ในกรณีที่จำเป็นต้องแบ่งย่อยเนื้อหาในบทบัญญัติมาตราออกเป็นอนุมาตราก็ต้องจัดเรียงลำดับตามความสำคัญของเรื่องเช่นเดียวกัน หากต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงอนุมาตราใดก็จะต้องพิจารณาเนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนั้นทั้งฉบับด้วยว่า มีบทบัญญัติมาตราใดบ้างที่กล่าวอ้างถึงอนุมาตราเดิมที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมนั้นมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมไปพร้อมกันด้วยหรือไม่ และหากในการแก้ไขเพิ่มเติมอนุตรานั้นแล้วมีการจัดเรียงลำดับบทบัญญัตินั้นใหม่ ก็อาจมีผลกระทบถึงบทบัญญัติมาตราอื่นที่อ้างถึงอนุมาตราที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมนั้นด้วย (เรื่องเสร็จที่ ๘๘๓/๒๕๔๒) นอกจากนี้ ในกรณีการจัดเรียงบทบัญญัติในหมวดของบทกำหนดโทษนั้นจะต้องจัดเรียงโทษที่เป็นเอกเทศไว้ในลำดับแรก และต่อด้วยโทษกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตราต่าง ๆ เรียงตามลำดับมาตราไป (บันทึกเรื่องพิจารณาเสร็จในเรื่องเสร็จที่ ๑๙๑/๒๕๔๐)

(ข) หากเนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนั้นมีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกับกฎหมายฉบับอื่นสมควรนำรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่และมาตราในกฎหมายฉบับอื่นมาศึกษาเปรียบเทียบกับเพื่อมิให้การแบ่งหมวดหมู่และมาตราในกฎหมายที่มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกันแตกต่างกัน

(ค) ในกรณีที่มีการเพิ่มบทบัญญัติทั้งภาค หมวด หรือส่วน ซึ่งจำเป็นต้องลำดับเลขภาค หมวด หรือส่วน ด้วยนั้น ให้ยึดถือตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ ซึ่งเห็นด้วยกับการกำหนดแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในการวางแบบกฎหมาย (เปลี่ยน “มาตรา .. ทวิ” เป็น “มาตรา ../๑”) โดยกำหนดว่า แบบกฎหมายทั้ง ๔ หัวข้อดังต่อไปนี้ให้นำไปใช้กับ “ภาค ..” “หมวด ..” และ “ส่วนที่ ..” หรือการแบ่งหมวดหมู่กฎหมายที่เรียกชื่ออย่างอื่นด้วย โดยให้ใช้กับกฎหมายทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง หรือระเบียบ ฯลฯ

(๑) กรณีที่กฎหมายใดยังไม่เคยมีการเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ในระหว่างมาตราเดิม ถ้าจะมีการเพิ่มมาตราใหม่ในภายหลัง ให้เป็นระบบตัวเลข คือ มาตรา ../๑ มาตรา ../๒ ต่อเนื่องกันไป

(๒) กรณีที่กฎหมายใดมีการเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ไว้แล้วตามแบบสันสกฤต ถ้าต้องเพิ่มมาตราใหม่ต่อเนื่องจากมาตราอื่นที่มีมาตราที่เพิ่มไว้เดิม ให้ใช้ระบบตัวเลข เช่น เดิมมีมาตรา ๙ ทวิ มาตรา ๙ ตริ และมีมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ ต่อเนื่องกันไป ถ้าต่อมาต้องการเพิ่มมาตราใหม่ในระหว่าง

บทที่ ๒

มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ให้ใช้มาตรา ๑๐/๑ มาตรา ๑๐/๒ เป็นต้น (เพื่อปรับปรุงให้เข้าสู่ระบบตัวเลขเร็วขึ้น)

(๓) เมื่อใดที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่ใช้แบบภาษาสันสกฤตที่เพิ่มเติมไว้ทั้งหมดให้เปลี่ยนไปใช้ระบบตัวเลขแทนทั้งหมด เช่น เดิมมีมาตรา ๙ ทวิ มาตรา ๙ ตริ ต่อมามีการยกเลิกมาตราดังกล่าวและแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ให้ใช้มาตรา ๙/๑ และมาตรา ๙/๒ แทน (เพื่อปรับปรุงให้เข้าสู่ระบบตัวเลขเร็วขึ้น)

(๔) กรณีที่กฎหมายได้มีการเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ไว้แล้ว โดยใช้แบบสันสกฤต ถ้าต้องการเพิ่มมาตราใหม่อีกโดยเป็นมาตราต่อเนื่องกับมาตราเดิมที่เคยเพิ่มไว้แล้ว ให้ใช้ระบบภาษาสันสกฤตต่อเนื่องกันไป เพื่อเป็นลำดับตามภาษาเดียวกัน เช่น เดิมมีมาตรา ๙ ทวิ มาตรา ๙ ตริ อยู่แล้ว ถ้าจะเพิ่มมาตราใหม่ต่อจากมาตรา ๙ ตริ ให้ใช้มาตรา ๙ จัตวา เป็นต้น (เรื่องเสร็จที่ ๔๔๔/๒๕๔๓)

อนึ่งแนวทางดังกล่าวยังนำไปใช้กับกรณีการเพิ่มอนุมาตราระหว่างอนุมาตราเดิมในกฎหมายได้ด้วย เช่น เดิมมาตรา ๕ มี (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) ต่อมาต้องการเพิ่มอนุมาตราระหว่าง (๒) และ (๓) ก็ให้เพิ่มความเป็น (๒/๑) และ (๒/๒) ในมาตรา ๕ เป็นต้น

(๕) ในการนำรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่ตามกฎหมายอื่นมาใช้เป็นแบบการร่างกฎหมายนั้น มิได้หมายความว่า จะหยิบยกมาใช้ได้ตามอำเภอใจ ผู้ร่างกฎหมายจะต้องพิจารณาเปรียบเทียบโครงสร้างและเนื้อหาสาระของร่างกฎหมายฉบับนั้นกับกฎหมายที่จะนำมาเป็นแบบด้วยว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือไม่ เพียงใด เนื่องจากหลักการตามกฎหมายแต่ละฉบับนั้นจะแตกต่างกัน และไม่ได้หมายความว่าสามารถนำรูปแบบของกฎหมายฉบับหนึ่งมาใช้ได้กับร่างกฎหมายอีกฉบับหนึ่งได้ในทันทีเสมอไป ควรต้องศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างและเนื้อหาสาระอย่างละเอียดรอบคอบเสียก่อน

(๖) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา โดยที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายได้กำหนดแบบของการเพิ่มหมวดในร่างกฎหมาย ดังนี้

(๑) กรณีที่มีการเพิ่มหมวดและในการเพิ่มเติมนั้นมีการเพิ่มมาตราตั้งแต่หนึ่งถึงสิบมาตรา ให้ใช้ถ้อยคำว่า “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ... ชื่อหมวด ... มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..”

(๒) กรณีที่มีการเพิ่มหมวดและในการเพิ่มเติมนั้นมีมาตราเกินสิบมาตรา ให้ใช้ถ้อยคำว่า “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ... ชื่อหมวด ... มาตรา .. ถึงมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..”
.....”^๒

^๒ บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๐ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๐

บทที่ ๒

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง..... (และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง.....) รักษา
การตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและประกาศ
เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (ตามส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง)
กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา .. _____

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา .. _____

หมวด ๓

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา .. _____

หมวด ๔
บทเปิดเตล็ด

มาตรา

.....

หมวด ๕
บทกำหนดโทษ

มาตรา

.....

หมวด ๖
บทเฉพาะกาล

มาตรา

.....

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

บทที่ ๒

ในกรณีที่เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติมีรายละเอียดปลีกย่อยมาก หากกำหนดเป็นหมวดเพียงอย่างเดียวจะไม่ครอบคลุมเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้ร่างกฎหมายสามารถใช้วิธีการเพิ่มความในส่วนที่เป็นข้อย่อยให้แยกเป็นส่วนๆ โดยกำหนดไว้ในหมวดนั้นได้ โดยการกำหนดแบ่งเป็น “ส่วนที่” ได้ หากรายละเอียดมีมากก็สามารถเรียงตามลำดับตัวเลขไปจนจบเนื้อหา ซึ่งขอยกตัวอย่างเฉพาะส่วนที่เป็นหมวดซึ่งมีรูปแบบในตารางข้างต้นแล้ว ดังนี้

หมวด ๑ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
หมวด ๒ (ชื่อเรื่อง) ส่วนที่ ๑ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
ส่วนที่ ๒ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา

นอกจากร่างพระราชบัญญัติที่เป็นกฎหมายใหม่ และร่างพระราชบัญญัติที่เป็นกฎหมายฉบับปรับปรุงแล้ว ยังมีร่างพระราชบัญญัติที่เป็นกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งในกรณีที่มีการเพิ่มบทบัญญัติทั้งหมดหรือทั้งส่วนนั้น แนวทางและหลักการในการจัดแบ่งและจัดเรียงบทบัญญัติกฎหมายในกรณีดังกล่าวก็เป็นอย่างเดียวกันกับที่กล่าวมา แต่เนื่องจากรูปแบบในการบัญญัติมาตราแก้ไขเพิ่มเติมหมวดหมู่ของกฎหมายมีรูปแบบที่พิเศษ ซึ่งจะขอนำไปกล่าวแยกออกไว้ในบทที่ ๓ ต่อไป

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับการแบ่งหมวดหมู่ของกฎหมาย

จากการตรวจสอบรูปแบบของพระราชบัญญัติทั้งที่มีการแบ่งหมวดหมู่กับที่ไม่มีการแบ่งหมวดหมู่พบว่าในกฎหมายที่มีการแบ่งหมวดหมู่มีรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่ที่หลากหลาย และสามารถจัดแยกออกได้เป็น ๖ กลุ่ม คือ

(ก) กลุ่มรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่และมาตราที่ใช้กันในอดีต โดยมีรูปแบบที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๐ และปัจจุบันรูปแบบดังกล่าวส่วนใหญ่เลิกใช้แล้ว หรือแม้จะยังใช้บังคับอยู่ก็ตาม ก็ไม่ค่อยมีการนำมาใช้เป็นรูปแบบในการแบ่งหมวดหมู่และมาตราในกฎหมายปัจจุบัน กลุ่มรูปแบบนี้มีอยู่ทั้งสิ้น ๑๕ รูปแบบ ซึ่งจะแตกต่างกันในส่วนที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดเรียงหมวดหมู่ และบางฉบับได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่ก็ขอยกูปแบบเพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยขอตัดความตอนต้นเพื่อให้เห็นเฉพาะการแบ่งหมวดหมู่เท่านั้น

รูปแบบที่ ๑ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “ข้อความเบื้องต้น” กลุ่มที่สองคือ “หมวด ..” และกลุ่มที่สามคือ “ส่วนที่ ..” ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มย่อยของ “หมวด ..” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบนี้ได้แก่ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ พระราชบัญญัติล้อเลื่อน พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้น (ปัจจุบันพระราชบัญญัติฉบับนี้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖)

บทที่ ๒

พระราชบัญญัติ
(ชื่อกฎหมาย)

ข้อความเบื้องต้น

มาตรา

.....

หมวด ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๒
(ชื่อเรื่อง)

ส่วนที่ ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๓
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา
.....

รูปแบบที่ ๒ ประกอบด้วย กลุ่มที่เป็น “หมวด ..” เท่านั้น โดยมีข้อสังเกตว่าแต่เดิมหมวดสุดท้ายจะใช้ชื่อของหมวดว่า “บทบัญญัติเฉพาะกาล” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๒ นี้ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๙ (ถูกยกเลิกแล้วโดยพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒) พระราชบัญญัติเรือสยาม พุทธศักราช ๒๔๘๑ เป็นต้น ปัจจุบันหมวดบทบัญญัติเฉพาะกาลได้เปลี่ยนรูปแบบเป็น “บทเฉพาะกาล” และบรรทัดถัดไปจะมีเส้นได้ยาวหนึ่งนิ้ว

พระราชบัญญัติ
(ชื่อกฎหมาย)
หมวด ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา
.....

หมวด ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา
.....

บทที่ ๒

หมวด ..
บทบัญญัติเฉพาะกาล

มาตรา ..
.....

รูปแบบที่ ๓ ประกอบด้วย กลุ่มเนื้อหาสาระที่เป็น “หมวดที่ ..” เท่านั้น โดยในหมวดสุดท้าย จะไม่มีเรื่องบทบัญญัติเฉพาะกาล ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบนี้ เช่น พระราชบัญญัติลักษณะ พยาน รัตนโกสินทรศก ๑๑๓ พระราชบัญญัติรถลาก รัตนโกสินทรศก ๑๒๐ พระราชบัญญัติตามช้าง รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ (ปัจจุบันถูกยกเลิกแล้วโดยพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่ เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖) พระราชบัญญัติว่าด้วยสภาอากาศสยาม พระพุทธศักราช ๒๔๖๑

พระราชบัญญัติ
(ชื่อกฎหมาย)
หมวดที่ ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..
.....

หมวดที่ ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..
.....

รูปแบบที่ ๔ ประกอบด้วยส่วนที่แบ่งเป็น “หมวดที่ ..” และได้มีการแบ่งส่วนย่อยเป็น “ตอนที่ ..” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบนี้ เช่น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

พระราชบัญญัติ (ชื่อกฎหมาย)
หมวดที่ ๑ (ชื่อเรื่อง)
มาตรา
หมวดที่ ๒ (ชื่อเรื่อง) ตอนที่ ๑ (ชื่อเรื่อง)
มาตรา
ตอนที่ ๒ (ชื่อเรื่อง)
มาตรา

บทที่ ๒

หมวดที่ ๓

(ชื่อเรื่อง)

ตอนที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

.....

รูปแบบที่ ๕ ประกอบด้วย กลุ่มของ “ส่วนที่ ..” โดยไม่ได้กำหนดชื่อเรื่องไว้ เท่านั้น ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๕ นี้ เช่น พระราชบัญญัติสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๕ (ปัจจุบันถูกยกเลิกแล้ว โดยพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๒) พระราชบัญญัติบังคับการให้เป็นตามอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก พ.ศ. ๒๕๔๘

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ส่วนที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

.....

ส่วนที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

.....

รูปแบบที่ ๖ ประกอบด้วย กลุ่มของ “ส่วนที่ ..” และได้มีการแบ่งส่วนย่อยเป็น “ส่วนที่..
บทที่ ..” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๖ เช่น พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖

บทที่ ๒

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ส่วนที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ส่วนที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

บทที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทที่ ๒

รูปแบบที่ ๗ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “ภาค ..” เท่านั้น ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติ
สำหรับรักษาช้างป่า พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕
(ปัจจุบันมีร่างพระราชบัญญัติการที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ซึ่งยังไม่เสนอรัฐสภา) พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ เป็นต้น

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ภาค ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

ภาค ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

ภาค ๓

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

รูปแบบที่ ๘ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “ภาค .. ลักษณะ ..” และในบทเฉพาะกาลใช้วิธีการขีดเส้นใต้ “บทเฉพาะกาล” ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘

บทที่ ๒

พระราชบัญญัติ (ชื่อกฎหมาย) ภาค ๑ (ชื่อเรื่อง) ลักษณะ ๑ (ชื่อเรื่อง) มาตรา
ลักษณะ ๒ (ชื่อเรื่อง) มาตรา
ภาค ๒ (ชื่อเรื่อง) ลักษณะ ๑ (ชื่อเรื่อง) มาตรา

บทที่ ๒

ลักษณะ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทเฉพาะกาล

มาตรา

.....

รูปแบบที่ ๙ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “ภาค ..” และส่วนย่อยเป็น “หมวด ..” และส่วนย่อยใน “หมวด ..” จะย่อยโดยใช้พยัญชนะตามด้วยวงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ก) ..” สำหรับตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ภาค ๑

(ชื่อเรื่อง)

หมวดที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวดที่ ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา
.....

ก) ... (ชื่อเรื่อง) ...

มาตรา
.....

ข) ... (ชื่อเรื่อง) ...

มาตรา
.....

รูปแบบที่ ๑๐ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “ภาคที่ ..” และแยกส่วนย่อยออกเป็น “ส่วนที่ ..” และในส่วนย่อยใน “ส่วนที่” ใช้ว่า “หมวดที่ ..” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๑๐ นี้ เช่น พระราชบัญญัติจัดวางการรถไฟและทางหลวง พระพุทธศักราช ๒๔๖๔

บทที่ ๒

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ภาคที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

ส่วนที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ส่วนที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ส่วนที่ ๓

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวดที่ ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวดที่ ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

รูปแบบที่ ๑๑ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “แผนก..” และแยกส่วนย่อยออกเป็น “หมวด ..”
ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแก่การเล่นมหรสพ พระพุทธศักราช ๒๔๖๔

พระราชบัญญัติ
(ชื่อกฎหมาย)
แผนก ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

บทที่ ๒

แผนก ๒

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

แผนก ๓

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

รูปแบบที่ ๑๒ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นกลุ่มที่เป็น “ลักษณะ ..” เท่านั้น ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติมาตรา ชั่ง ตวง วัด พระพุทธศักราช ๒๕๖๖ (ถูกยกเลิกแล้วโดยพระราชบัญญัติมาตรา ชั่ง ตวง วัด พ.ศ. ๒๕๔๒)

พระราชบัญญัติ (ชื่อกฎหมาย) ลักษณะ ๑ (ชื่อเรื่อง) มาตรา ลักษณะ ๒ (ชื่อเรื่อง) มาตรา

รูปแบบที่ ๑๓ ได้มีการใช้เนื้อหาของกฎหมายที่เป็นกลุ่มเรื่องต่าง ๆ เรียงลำดับกันไป โดยใช้คำว่า “ว่าด้วย” ตามชื่อเรื่องในการแบ่งแยกหมวดหมู่ของเนื้อหาสาระแต่ละเรื่องออกจากกัน ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติขนาดเกวียน พระพุทธศักราช ๒๔๕๙ (ถูกยกเลิกแล้วโดยพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖)

พระราชบัญญัติ (ชื่อกฎหมาย) ว่าด้วย ...(ชื่อเรื่อง)... มาตรา

บทที่ ๒

ว่าด้วย ...(ชื่อเรื่อง)...

มาตรา

.....

ว่าด้วย ...(ชื่อเรื่อง)...

มาตรา

.....

รูปแบบที่ ๑๔ ได้มีการกำหนดออกเป็น “ชื่อเรื่อง” เพื่อใช้ในการแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาสาระของกฎหมายออกเป็นเรื่องต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติทางหลวงที่ได้รับสัมปทาน พุทธศักราช ๒๕๗๓ (ถูกยกเลิกแล้วโดยพระราชบัญญัติทางหลวงสัมปทาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

.....
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

รูปแบบที่ ๑๕ ไม่มีการแบ่งเนื้อหาในร่างพระราชบัญญัติจะมีเฉพาะกลุ่มที่เป็น “บทบัญญัติเฉพาะกาล” เท่านั้น เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติ (ชื่อกฎหมาย) _____
มาตรา .. _____
บทบัญญัติเฉพาะกาล _____
มาตรา .. _____

(ข) กลุ่มรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่และมาตราที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการจัดหมวดหมู่ที่ใช้กันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากรูปแบบนี้จะกำหนดให้บทเฉพาะกาลเป็นหมวดหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับนั้น ๆ ด้วย ซึ่งมีรูปแบบอยู่ ๓ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นกลุ่มที่เป็น “ลักษณะ ..” และมีการแบ่งส่วนย่อยเป็น “หมวด..” และในส่วนของบทเฉพาะกาลก็ใช้ว่า “ลักษณะ.. บทเฉพาะกาล” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๑ นี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ (ปัจจุบันถูกยกเลิกแล้ว โดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓) พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้น

บทที่ ๒

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ลักษณะ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ลักษณะ ๒

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ลักษณะ ๓ (ชื่อเรื่อง) _____ หมวด ๑ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
หมวด ๒ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
ลักษณะ ๔ บทเฉพาะกาล _____
มาตรา

รูปแบบที่ ๒ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “หมวด ..” เท่านั้น โดยในส่วนของบทเฉพาะกาล ซึ่งเป็นหมวดสุดท้ายจะใช้ชื่อหมวดว่า “หมวด .. บทเฉพาะกาล” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๒ นี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติการค้ำนํ้ามันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติควบคุมการบำบัดโรคสัตว์ พ.ศ. ๒๕๐๕
- พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๙ (ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒)
- พระราชบัญญัติครู พุทธศักราช ๒๔๘๘ (ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖)
- พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๙๙
- พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. ๒๔๘๙
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘
- พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช ๒๔๘๑
- พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐
- พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. ๒๕๐๕ (ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. ๒๕๔๒)
- พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. ๒๕๐๘ (ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. ๒๕๔๓)
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗
- พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๐
- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐

พระราชบัญญัติ

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๒ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
หมวด .. บทเฉพาะกาล _____
มาตรา

รูปแบบที่ ๓ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “หมวด ..” และมีการแบ่งส่วนย่อยใน “หมวด ..” ออกเป็น “ส่วนที่ ..” และในหมวดสุดท้ายของพระราชบัญญัติจะใช้ชื่อหมวดว่า “หมวด .. บทเฉพาะกาล” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๓ นี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗

พระราชบัญญัติ (ชื่อกฎหมาย) _____
หมวด ๑ (ชื่อเรื่อง) _____
ส่วนที่ ๑ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา

บทที่ ๒

ส่วนที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ..

บทเฉพาะกาล

มาตรา ..

(ค) กลุ่มรูปแบบการจัดหมวดหมู่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งรูปแบบนี้จะแบ่งหมวดหมู่ในพระราชบัญญัติโดยอาศัยคำว่า “หมวด ..(เลขหมวด)” เพื่อแบ่งแยกเป็นกลุ่มหัวข้อใหญ่ก่อน หากต้องการแบ่งกลุ่มหัวข้อใหญ่ให้ย่อยลงไปอีกก็จะใช้คำว่า “ส่วนที่ ..(เลขส่วนที่)” นอกจากนี้ ในกรณีจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลในพระราชบัญญัติฉบับนั้นแล้วก็จะใช้คำว่า “บทเฉพาะกาล” หรือ “บทเฉพาะกาล” ซึ่งจะเป็นหมวดที่อยู่ในตอนท้ายสุดของพระราชบัญญัติฉบับนั้น สำหรับรูปแบบนี้มีอยู่ด้วยกัน ๔ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นเฉพาะ “หมวด ..” เท่านั้น โดยไม่มีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยแต่อย่างใด ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๑ นี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. ๒๕๔๐
- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐
- พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๔
- พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๑
- พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๖
- พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกอาชีพ พ.ศ. ๒๕๓๗ (ปัจจุบันถูกยกเลิก แล้วโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๕)
- พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐
- พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔
- พระราชบัญญัติการเฉลี่ยความเสียหายทั่วไปจากภัยอันตรายในการเดินเรือ พ.ศ. ๒๕๔๗
- พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖
- พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๖
- พระราชบัญญัติช้างวังวัดเอกชน พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าซื้อเสนอกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทที่ ๒

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

รูปแบบที่ ๒ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “หมวด ..” หลาย ๆ หมวดเรียงกันไป และมีกลุ่มสุดท้ายที่ใช้คำว่า “บทเฉพาะกาล” ซึ่งรูปแบบที่นำมากำหนดเป็นแบบมาตรฐาน ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๒ นี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติการฉกฉวยที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๕
- พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐
- พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘
- พระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. ๒๕๐๑
- พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑
- พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑
- พระราชบัญญัติการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๘
- พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๓

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

บทเฉพาะกาล

มาตรา ..

รูปแบบที่ ๓ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “หมวด ..” และแบ่งส่วนย่อยใน “หมวด..” ออกเป็น “ส่วนที่ ..” และกลุ่มสุดท้ายจะเป็น “บทเฉพาะกาล” ซึ่งรูปแบบที่นำมากำหนดเป็นแบบมาตรฐานของกรณีของร่างพระราชบัญญัติที่มีการแบ่งส่วนย่อยออกเป็น “ส่วนที่ ..” ใน “หมวด ..” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๓

บทที่ ๒

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔
- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

ส่วนที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา
ส่วนที่ ๒ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
หมวด ๒ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
บทเฉพาะกาล _____
มาตรา

รูปแบบที่ ๔ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “หมวด ..” และแบ่งส่วนย่อยใน “หมวด ..” ออกเป็น “ส่วนที่ ..” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๔ นี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓
- พระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. ๒๕๑๐
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

บทที่ ๒

- พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗
- พระราชบัญญัติการเกณฑ์ช่วยราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๓๐
- พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติการจ้างเรือและบรรทุกสินค้าทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๗
- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

ส่วนที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

ส่วนที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ๓

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

.....

รูปแบบที่ ๕ ได้มีการแบ่งเนื้อหาโดยให้ “ส่วนที่ ..” เป็นหัวข้อใหญ่ และมีการแบ่งกลุ่มย่อยเป็น “หมวด ..” และในส่วนสุดท้ายจะกำหนดให้เป็น “บทเฉพาะกาล” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๕ นี้ เช่น พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้น

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ส่วนที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

.....

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

.....

บทที่ ๒

ส่วนที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

บทเฉพาะกาล

มาตรา ..

รูปแบบที่ ๖ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นกลุ่มที่เป็น “ลักษณะ ..” เป็นหัวข้อใหญ่ และแบ่งส่วนย่อยใน “ลักษณะ ..” เป็น “หมวด ..” และกลุ่มสุดท้ายจะกำหนดให้เป็น “บทเฉพาะกาล” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๖ นี้ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ลักษณะ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

ลักษณะ ๒

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๓

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทเฉพาะกาล

มาตรา

.....

บทที่ ๒

รูปแบบที่ ๗ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “ภาค ..” และได้มีการแบ่งย่อยในภาคออกเป็น “หมวด ..” และส่วนย่อยใน “หมวด ..” แบ่งเป็น “ส่วนที่ ..” และในกลุ่มสุดท้ายจะกำหนดให้เป็น “บทเฉพาะกาล” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบนี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒

พระราชบัญญัติ (ชื่อกฎหมาย) ภาค ๑ (ชื่อเรื่อง) หมวด ๑ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
หมวด ๒ (ชื่อเรื่อง) _____
มาตรา
หมวด ๓ (ชื่อเรื่อง) _____
ส่วนที่ ๑ (ชื่อเรื่อง) _____

มาตรา

.....

ส่วนที่ ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ส่วนที่ ๓
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ภาค ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทเฉพาะกาล

มาตรา

.....

บทที่ ๒

รูปแบบที่ ๘ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “หมวด ..” และแบ่งส่วนย่อยใน “หมวด ..” ออกเป็น “ส่วนที่ ..” และในกลุ่มสุดท้ายจะกำหนดให้เป็น “บทเฉพาะกาล” ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบนี้ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒

พระราชบัญญัติ (ชื่อกฎหมาย) หมวด ๑ (ชื่อเรื่อง) ส่วนที่ ๑ (ชื่อเรื่อง)
มาตรา
ส่วนที่ ๒ (ชื่อเรื่อง)
มาตรา
หมวด ๒ (ชื่อเรื่อง)
มาตรา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ..

รูปแบบที่ ๙ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “ลักษณะ ..” และแบ่งส่วนย่อยออกเป็น “หมวด ..”
เท่านั้น ตัวอย่างพระราชบัญญัติที่ใช้รูปแบบที่ ๙ นี้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙
- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔
- พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๐๐
- พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒
- พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

ลักษณะ ๑

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

บทที่ ๒

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

ลักษณะ ๒

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

(ง) กลุ่มรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่และมาตราที่มีการจัดโครงสร้างของการแบ่งหมวดหมู่และมาตรามีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือเป็นเรื่องของการจัดองค์กรที่มีลักษณะในการบริหารหรือดำเนินงานลักษณะเดียวกัน แต่จะมีเนื้อหาสาระในแต่ละหมวดแตกต่างกัน ซึ่งมี ๓ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ เป็นรูปแบบที่ใช้กับกลุ่มรัฐวิสาหกิจ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐
- พระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. ๒๕๐๑
- พระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๐๓
- พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๔
- พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๙

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

หมวด ๑

การจัดตั้งทุน และเงินสำรอง

มาตรา ..
.....

หมวด ๒

การกำกับ ควบคุม และจัดการ

มาตรา ..
.....

หมวด ๓

ความสัมพันธ์กับรัฐบาล

มาตรา ..
.....

บทที่ ๒

หมวด ๔
การร้องทุกข์และการสงเคราะห์

มาตรา ..
.....

หมวด ๕
การบัญชี การสอบ และการตรวจ

มาตรา ..
.....

หมวด ๖
บทกำหนดโทษ

มาตรา ..
.....

รูปแบบที่ ๒ เป็นรูปแบบที่ใช้กับกลุ่มของมหาวิทยาลัย ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๑๑
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๐
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๑๔

พระราชบัญญัติ

(ชื่อกฎหมาย)

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา

.....

หมวด ๒

การดำเนินงาน

มาตรา

.....

หมวด ๓

ตำแหน่งทางวิชาการ

มาตรา

.....

หมวด ..

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทที่ ๒

รูปแบบที่ ๓ มีใช้ในพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐

พระราชบัญญัติ

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

การจัดตั้งและเงินทุน

มาตรา ..

หมวด ๒

คณะกรรมการและการจัดตั้ง

มาตรา ..

หมวด ๓

การกำกับ การดำเนินงาน และการควบคุม

มาตรา ..

หมวด ๔

การจัดสรรกำไร

มาตรา ..

(จ) กลุ่มรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่และมาตราที่ใช้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีรูปแบบ ๔ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ มีใช้เพียงฉบับเดียว คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เท่านั้น โดยมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น ดังนี้

บททั่วไป มาตรา
หมวด ๑ (ชื่อเรื่อง) มาตรา
หมวด ๒ (ชื่อเรื่อง) ส่วนที่ ๑ (ชื่อเรื่อง) มาตรา

บทที่ ๒

หมวด .. บทเฉพาะกาล _____ มาตรา

รูปแบบที่ ๒ มีใช้เพียงฉบับเดียว คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ โดยมีการแบ่งเนื้อหาเหมือนกับรูปแบบที่ ๑ มีความแตกต่างกันเฉพาะส่วนของบทเฉพาะกาล โดยรูปแบบที่ ๒ ไม่ได้กำหนดเป็น “หมวด” เหมือนกับรูปแบบที่ ๑

รูปแบบที่ ๓ มีใช้จำนวน ๖ ฉบับ คือ

- (๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๐
- (๒) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒
- (๓) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑
- (๔) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๗
- (๕) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔
- (๖) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

โดยมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น

หมวด ๑ (ชื่อเรื่อง) _____ มาตรา

หมวด ๒ (ชื่อเรื่อง) ส่วนที่ ๑ (ชื่อเรื่อง)
มาตรา บทเฉพาะกาล มาตรา

รูปแบบที่ ๔ มีใช้รวม ๒ ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๕ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ โดยมีรูปแบบ ดังนี้

หมวด ๑ (ชื่อเรื่อง)
มาตรา

บทที่ ๒

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

(๑) กลุ่มรูปแบบการแบ่งหมวดหมู่ที่ใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งมีรูปแบบอยู่ ๕ รูปแบบ ดังนี้
รูปแบบที่ ๑ มีใช้เพียงฉบับเดียว คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีการ
 แบ่งออกเป็น “บรรพ” จำนวน ๖ บรรพ ซึ่งจะไล่เรียงตั้งแต่บททั่วไป การเกิด ไปจนตาย คือ บรรพ ๖
 ว่าด้วยมรดก โดยในแต่ละบรรพได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น ดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อความเบื้องต้น

บรรพ ๑

(ชื่อเรื่อง)

ลักษณะ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ลักษณะ ๒
(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑
(ชื่อเรื่อง)

ส่วนที่ ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

ส่วนที่ ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

หมวด ๒
(ชื่อเรื่อง)

ส่วนที่ ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

บทที่ ๒

ส่วนที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

.....

ลักษณะ ๓

(ชื่อเรื่อง)

หมวด .. (เลขหมวด)

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..

.....

รูปแบบที่ ๒ มีใช้จำนวน ๓ ฉบับ ได้แก่ (๑) ประมวลกฎหมายอาญา (๒) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และ (๓) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีการแบ่งเนื้อหาในหัวข้อใหญ่ออกเป็น “ภาค” และมีการแบ่งย่อยเป็น “ลักษณะ ..” และในลักษณะ แบ่งย่อยเป็น “หมวด..” โดยมีรูปแบบ ดังนี้

ประมวลกฎหมาย...(ชื่อ)

ภาค ๑

(ชื่อเรื่อง)

ลักษณะ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทที่ ๒

ลักษณะ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

รูปแบบที่ ๓ มีใช้เพียงฉบับเดียว คือ ประมวลรัษฎากร โดยมีการแบ่งเนื้อหาในหัวข้อใหญ่เป็น “ลักษณะ ..” และมีการแบ่งย่อยใน “ลักษณะ” ออกเป็น “หมวด ..” และ “ส่วนที่ ..” ตามลำดับ

ประมวลรัษฎากร

ลักษณะ ๑

(ชื่อเรื่อง)

หมวด ๑

(ชื่อเรื่อง)

ส่วนที่ ๑ (เลขส่วนที่)

(ชื่อเรื่อง)

รูปแบบที่ ๔ มีใช้ในประมวลกฎหมายที่ดิน โดยมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “หมวด ..”

บทที่ ๒

ประมวลกฎหมายที่ดิน
หมวด ๑
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..
.....
.....
หมวด ๒
(ชื่อเรื่อง)

มาตรา ..
.....
.....

รูปแบบที่ ๕ มีใช้เพียงฉบับเดียว คือ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร โดยมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น “ภาค ..” ตามลำดับ

บทที่ ๒

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร

ภาคที่ ๑

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

ภาคที่ ๒

(ชื่อเรื่อง)

มาตรา

.....

บทที่ ๓

การวิเคราะห์แบบกฎหมาย
ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
และพระราชบัญญัติยกเลิก

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๑ ถนนพระอาทิตย์

บทที่ ๓

พระราชบัญญัติที่เป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับ ซึ่งโดยทั่วไปมักเรียกกันว่า พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม นั้น มีโครงสร้างและรูปแบบบางประการที่แตกต่างไปจากแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติที่เป็นการตรากฎหมายใหม่ หรือที่เป็นการปรับปรุงกฎหมายโดยการยกเลิกกฎหมายเดิมแล้วกำหนดขึ้นใหม่ กล่าวคือ แม้ว่าจะมีโครงสร้างของตัวกฎหมายที่คล้ายคลึงกับแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติก็ตาม แต่ก็ปรากฏลักษณะพิเศษเฉพาะบางประการที่จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์แสดงไว้แยกต่างหากเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

ในขณะเดียวกันการกำหนดเนื้อหาในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวดังกล่าวเพื่อให้มีผลทางกฎหมาย เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติบางส่วนของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับ ก็มีแบบกฎหมายพิเศษที่ใช้เฉพาะกับการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการยกเลิกบทบัญญัติรายมาตราของกฎหมายหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายที่ใช้บังคับ ที่มีได้มีรูปแบบการเขียนอย่างเดียวกับแบบกฎหมายทั่วไป ดังกล่าวทั้งหมดในทุกเรื่อง จึงจำเป็นต้องนำมากล่าวโดยละเอียดแยกเป็นหัวข้อต่างหากเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังมีการตราพระราชบัญญัติเพื่อยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งหมดโดยมิได้มีการตรากฎหมายใหม่กำหนดขึ้นใช้บังคับซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่าพระราชบัญญัติยกเลิก การยกร่างพระราชบัญญัติเพื่อการนี้ก็นำโครงสร้างและรูปแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติที่กล่าวถึงในบทที่ ๒ มาใช้เช่นกัน แต่เพื่อให้เข้าใจโครงสร้างในภาพรวม จึงนำมากล่าวและวิเคราะห์สรุปอีกครั้งหนึ่ง

ดังนั้น ในบทนี้จึงเป็นการนำเสนอการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะเรื่องโครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม บทกำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวดของกฎหมายที่แยกต่างหากจากแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติ และโครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ ๑ โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
- ส่วนที่ ๒ บทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด
- ส่วนที่ ๓ โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก

โครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

បញ្ជី ៣

ร่าง พระราชบัญญัติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.	ชื่อพระราชบัญญัติ
..... โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย 	คำปรารภ

บทที่ ๓

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัด
สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา .. มาตรา ..
และมาตรา .. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำ
ได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

.....

.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ.....
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจาก
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
..... พ.ศ. และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา”

.....

.....”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในวรรค...ของมาตรา .. แห่งพระราช
บัญญัติ..... พ.ศ. และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“.....”

.....

.....”

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราช
บัญญัติ..... พ.ศ.

“มาตรา”

.....

.....”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
พ.ศ.

บทจำกัดสิทธิและ
เสรีภาพ

ชื่อพระราชบัญญัติ

วันใช้บังคับ

การแก้ไขเพิ่มเติม
โดยแก้ไขความ
ที่บัญญัติไว้เดิม
ทั้งมาตรา

การแก้ไขเพิ่มเติม
โดยแก้ไขความ
บางวรรคของมาตรา
ที่บัญญัติไว้เดิม

การแก้ไขเพิ่มเติม
โดยเพิ่มความเป็น
บทบัญญัติมาตราใหม่

การแก้ไขเพิ่มเติม
โดยยกเลิกมาตรา
ที่บัญญัติไว้เดิม
ทั้งมาตรา

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในหมวด .. มาตรา .. มาตรา .. และ
มาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน
“มาตรา ..
.....
.....”

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด (ชื่อหมวด)...
มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.

“หมวด ..
.....
.....”

“มาตรา ..
.....
.....
.....

มาตรา ..
.....
.....
.....

มาตรา ..
.....
.....
.....”

มาตรา ๙
.....
.....

มาตรา ๑๐ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง.....รักษาการ
ตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
.....
นายกรัฐมนตรี

การแก้ไขเพิ่มเติม
โดยยกเลิกหมวด
และมาตราในหมวด
ที่บัญญัติไว้เดิม
ทั้งหมด

การแก้ไขเพิ่มเติม
โดยเพิ่มหมวดและ
มาตราขึ้นใหม่
ทั้งหมด

บทที่ ๓

บทเฉพาะกาล

มาตรารักษาการ

บทที่ ๓

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่มีทั้งการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเป็นรายมาตราและรายวรรค เพิ่มเติมบางมาตราขึ้นใหม่ และการเพิ่มเติมบทบัญญัติเป็นหมวดใหม่ของพระราชบัญญัติหลัก อีกทั้งยังมีการกำหนดบทเฉพาะกาลด้วย ดังนี้

พระราชบัญญัติ

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕)

พ.ศ. ๒๕๔๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

เป็นปีที่ ๕๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๓/๑ การบริหารราชการตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจ และทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ โดยมีผู้รับผิดชอบต่อผลของงาน

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในวรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“สำนักนายกรัฐมนตรีมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์ของงานในสำนักนายกรัฐมนตรีให้สอดคล้องกับนโยบาย

ที่คณะรัฐมนตรีแถลงไว้ต่อรัฐสภาหรือที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติ โดยจะให้มีรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการก็ได้

ในกรณีที่มิใช่อธิบดีหรือรองอธิบดีหรือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีหรือมีทั้งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี การสั่งและการปฏิบัติราชการของรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีให้เป็นไปตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

ในระหว่างที่คณะรัฐมนตรีต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่เพราะนายกรัฐมนตรีตาย ขาดคุณสมบัติ ต้องคำพิพากษาให้จำคุกสภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ไว้วางใจ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง หรือวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่ง ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนนายกรัฐมนตรี ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

ในระหว่างที่คณะรัฐมนตรีต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ให้คณะรัฐมนตรีดังกล่าวอำนวยความสะดวกให้หัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ดำเนินการใด ๆ เท่าที่จำเป็น เพื่อรับแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินจากนายกรัฐมนตรีคนใหม่มาเตรียมการดำเนินการได้”

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๙ กระทรวงมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม

การจัดระเบียบราชการในกระทรวงหนึ่ง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ส่วนการจัดระเบียบราชการในกระทรวงที่เกี่ยวกับการทหาร และการศึกษา ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๑๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ๑ การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง เป็นหมวด ๗ การบริหารราชการในต่างประเทศ มาตรา ๕๐/๑ มาตรา ๕๐/๒ มาตรา ๕๐/๓ มาตรา ๕๐/๔ มาตรา ๕๐/๕ และมาตรา ๕๐/๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

บทที่ ๓

“หมวด ๗

การบริหารราชการในต่างประเทศ

มาตรา ๕๐/๑ ในหมวดนี้

“คณะผู้แทน” หมายความว่า บรรดาข้าราชการฝ่ายพลเรือน หรือข้าราชการฝ่ายทหาร ประจำการในต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ สถานกงสุล สถานรองกงสุล ส่วนราชการของกระทรวงการต่างประเทศซึ่งเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น และปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลใหญ่ และคณะผู้แทนถาวรไทย ประจำองค์การระหว่างประเทศ

“หัวหน้าคณะผู้แทน” หมายความว่า ข้าราชการสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะผู้แทนตามระเบียบพิธีการทูต หรือระเบียบพิธีการกงสุล ในกรณีของคณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การระหว่างประเทศ ให้หมายความว่า ข้าราชการ สังกัดส่วนราชการซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การ ระหว่างประเทศ

“รองหัวหน้าคณะผู้แทน” หมายความว่า ข้าราชการสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าคณะผู้แทน ในกรณี ของคณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การระหว่างประเทศ ให้หมายความว่า ข้าราชการสังกัด ส่วนราชการ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในลักษณะเดียวกัน

ฯลฯ

ฯลฯ”

มาตรา ๑๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ๔ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
มาตรา ๗๑/๑ มาตรา ๗๑/๒ มาตรา ๗๑/๓ มาตรา ๗๑/๔ มาตรา ๗๑/๕ มาตรา ๗๑/๖
มาตรา ๗๑/๗ มาตรา ๗๑/๘ มาตรา ๗๑/๙ และมาตรา ๗๑/๑๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

“ส่วนที่ ๔

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

มาตรา ๗๑/๑ ให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.พ.ร.” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีหนึ่งคนที่นายกรัฐมนตรีกำหนดเป็นรองประธาน ผู้ซึ่งคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายหนึ่งคน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางด้านนิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ การบริหารธุรกิจ การเงินการคลัง จิตวิทยาองค์การ และสังคมวิทยา อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามคนต้องทำงานเต็มเวลา

เลขาธิการ ก.พ.ร. เป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง

การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจากรายชื่อบุคคลที่ได้รับการเสนอโดยวิธีการสรรหา ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๗๑/๒ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๓) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๔) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง
- (๕) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

ฯลฯ

ฯลฯ”

มาตรา ๑๖ ในวาระเริ่มแรก ให้ ก.พ.ร. ดำเนินการเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงโครงสร้าง ระบบราชการ ระบบงบประมาณ ระบบบุคลากร การปรับเปลี่ยนส่วนราชการ

บทที่ ๓

เป็นองค์การมหาชน หรือองค์รูปแบบอื่นที่มีส่วนราชการ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๗ ให้แก้ไขคำว่า “สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี” ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นคำว่า “สำนักงานรัฐมนตรี” ทุกแห่ง

มาตรา ๑๘ ให้ดำเนินการแต่งตั้ง ก.พ.ร. ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้อำนาจประธานและบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ตามที่นายกรัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

ให้อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนตามมาตรา ๘ ทวิ และตามมาตรา ๘ สัตต ในส่วนที่เกี่ยวกับการแบ่งส่วนราชการและการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นอำนาจหน้าที่ของ ก.พ.ร.

ให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน คงมีอำนาจหน้าที่เท่าที่ไม่ซ้ำกับอำนาจหน้าที่ของ ก.พ.ร.

ให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อกำหนดภารกิจของ ก.พ.ร. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ให้เหมาะสม ซึ่งต้องทำให้แล้วเสร็จและเสนอสภาผู้แทนราษฎรภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๙ ให้บทบัญญัติมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ คงใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติม ให้นำกรณีในส่วนราชการใดขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีไปบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

รองนายกรัฐมนตรี

จากโครงสร้างของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่แสดงไว้นี้ เห็นได้ว่าการกำหนดบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ เรียงลำดับรายการตามลำดับในทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติทั่วไป โดยบทบัญญัติหลักในบางเรื่องดังต่อไปนี้มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติ

๑) บทที่หลักการและเหตุผล ที่ระบุให้ทราบถึงหลักการและสาระสำคัญว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องอะไร และเหตุผลในการที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในเรื่องนั้น

๒) ชื่อพระราชบัญญัติ จะใช้ว่า “พระราชบัญญัติ..... (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

๓) คำปรารภ ที่มีแบบกฎหมายในการเขียนเพื่อให้ทราบว่า เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่

๔) บทกำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกหมวด

แบบกฎหมายและการวิเคราะห์ในเรื่องตาม ๑) ๒) และ ๓) ได้นำเสนอโดยละเอียดรวมอยู่ในแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติไว้แล้วในบทที่ ๒ ส่วนแบบกฎหมายที่ยังมิได้วิเคราะห์ไว้ในแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติก็คือ บทกำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกหมวด ซึ่งหลักการใช้นั้นจะกล่าวและวิเคราะห์โดยละเอียดในส่วนที่ ๒ ของบทนี้ต่อไป

บทที่ ๓

ส่วนที่ ๓

บทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด

๑. ความมุ่งหมายในการกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวด

การกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวดมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกให้ผู้อ่านกฎหมายทราบว่า ผู้ร่างกฎหมายประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฉบับปัจจุบันอย่างไร โดยกำหนดว่ามีมาตราใด วรรคใด หรืออนุมาตราใดในกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไป พร้อมกับแสดงบทบัญญัติมาตรา วรรค หรือ อนุมาตรา นั้น ๆ ของพระราชบัญญัติในส่วนที่เป็นความที่แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นใหม่ไว้ด้วย

การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่เพียงบางเรื่อง ซึ่งมีได้เป็นการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระทั้งฉบับ เพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางสังคมหรือทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน หรือเพื่อการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้มาตราหรือบทบัญญัตินั้นเป็นกรณี ๆ ไป

แต่สำหรับการยกเลิกมาตรามีขึ้นก็เพื่อไม่นำเนื้อหาสาระของมาตราใดมาตราหนึ่งหรือวรรคใดวรรคหนึ่งมาใช้บังคับอีกต่อไป เนื่องจากบทบัญญัติอาจหมดความจำเป็นหรือล้าสมัยแล้ว

๒. แบบกฎหมาย

๒.๑ สาระสำคัญของแบบกฎหมาย

การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติใดในพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับ ต้องจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยมีการกำหนดบทแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราและหมวดตามหลักการดังนี้

*นิพนธ์ สะกิมิ, คู่มือเบื้องต้นในการร่างพระราชบัญญัติ, เอกสารประกอบการอบรมโครงการฝึกอบรม หลักสูตรนักกฎหมายกฤษฎีกา รุ่นที่ ๓ (เมษายน ๒๕๔๗ - สิงหาคม ๒๕๔๗), หน้า ๖๒

(ก) กำหนดให้มี “มาตราคลุม” ซึ่งหมายถึง มาตราของพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่กำหนดว่า แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราใด วรรคใด หรืออนุมาตราใดในพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ (๑) การแก้ไขมาตรา (๒) การเพิ่มมาตรา และ (๓) การยกเลิกมาตรา

(๑) การแก้ไขมาตรา มีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความในมาตราของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ และบัญญัติความขึ้นใหม่แทน ซึ่งอาจจะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งมาตราหรือเป็นเพียงการแก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะวรรคในมาตราหรือเฉพาะอนุมาตราเท่านั้น

(๒) การเพิ่มมาตรา มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มเนื้อความใหม่แทรกเข้าไปในกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ โดยที่ไม่เป็นการยกเลิกหรือเข้าไปแก้ไขเนื้อความเดิมแต่อย่างใด ทั้งนี้ อาจจะเป็นการเพิ่มมาตราใหม่ เพิ่มวรรคใหม่ในมาตรา หรือเพิ่มอนุมาตราใหม่

(๓) การยกเลิกมาตรา มีจุดประสงค์เพื่อยกเลิกเฉพาะบางเรื่องหรือเนื้อหาสาระบางส่วนในกฎหมายให้สิ้นผลไปโดยไม่มีการบัญญัติความขึ้นใหม่แทน ซึ่งอาจจะเป็นการยกเลิกเนื้อความทั้งมาตรา หรือยกเลิกเฉพาะวรรคในมาตรา หรือยกเลิกอนุมาตรา

(ข) โดยหลักแล้ว ลักษณะของการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราจะต้องกำหนดให้เรียงตามลำดับมาตราเสมอ

(ค) ถ้ามาตราที่ประสงค์จะทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกนั้นได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อน ก็จะต้องอ้างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเอาไว้ในมาตราคลุมด้วย

(ง) ในมาตราคลุมเดียวกัน สามารถกำหนดให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราที่ต่อเนื่องกันได้ แต่ต้องปรากฏว่ามาตราที่ต่อเนื่องกันดังกล่าวจะต้องถูกแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายพร้อมกันด้วย ถ้าแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายไม่พร้อมกันก็ต้องบัญญัติมาตราคลุมแยกออกจากกัน

หลักเกณฑ์ทั้งสี่ประการสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีของการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกวรรคและอนุมาตราในมาตรา และหมวด

๒.๒ รูปแบบการเขียน

(ก) รูปแบบการแก้ไขมาตรา

โครงสร้างจะประกอบไปด้วย ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ส่วนที่เป็นมาตราคลุม ต้องระบุเลขมาตรา วรรคในมาตรา หรืออนุมาตรา

บทที่ ๓

ที่ประสงค์แก้ไขให้ชัดเจน หากบทบัญญัติที่ประสงค์แก้ไขถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อนก็ให้ระบุไว้ด้วยว่า
แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเมื่อใด

ส่วนที่ ๒ เนื้อความที่บัญญัติขึ้นใหม่เพื่อเข้ามาใช้บังคับแทนเนื้อความเดิมในมาตรา
วรรคในมาตรา หรืออนุมาตราที่แก้ไข

แบบที่ ๑ การแก้ไขทั้งมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.
*(หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อนก็ให้ระบุการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเอาไว้ด้วย) และให้ใช้
ความต่อไปนี้แทน
“มาตรา(เนื้อความใหม่ที่ประสงค์จะให้เกิดขึ้นในพระราชบัญญัติ)...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๑๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๗ ในกรณีที่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ หรือมาตรา ๓๓ ตาย
ทายาทหรือผู้จัดการมรดกของบุคคลดังกล่าวซึ่งประสงค์จะทำการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน
เคลื่อนย้าย ใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารนั้นต่อไป ต้องมีหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบ
ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ได้รับใบอนุญาตตาย ในกรณีเช่นว่านี้ให้ถือว่าทายาทหรือผู้จัดการมรดก
ดังกล่าวเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตนั้นแทน”

แบบที่ ๒ การแก้ไขวรรคในมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในวรรค...ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน
“...(เนื้อความในวรรคของมาตรานั้น ๆ ที่ประสงค์จะแก้ไข)...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕* ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้และกำหนดกิจการอื่น กับออกประกาศ ทั้งนี้ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

*หมายเหตุ - เฉพาะการแก้ไขวรรคหนึ่งเท่านั้นที่จะต้องระบุเลขมาตราไว้ข้างหน้าเนื้อความใหม่

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคสามของมาตรา ๘๕ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“เงินภาษีรถตามพระราชบัญญัตินี้ที่จัดเก็บได้ในกรุงเทพมหานครให้ตกเป็นรายได้ของกรุงเทพมหานคร ส่วนในจังหวัดอื่นให้ตกเป็นรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้น โดยให้จังหวัดจัดสรรตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

แบบที่ ๓ การแก้ไขอนุมาตรา

มาตรา .. ให้ยกเลิกความใน (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ
พ.ศ. และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(..) ...(เนื้อความในอนุมาตราที่จะแก้ไขเพิ่มเติม)...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๑๙ ให้ยกเลิกความใน (๒) ของมาตรา ๙๖ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๒) พิจารณาและมีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง เครื่องหมายร่วม หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายบริการตามพระราชบัญญัตินี้”

บทที่ ๓

แบบที่ ๔ การแก้ไขหมวดหมู่^๒ (ในที่นี้จะอ้างเพียง “หมวด” และ “ส่วน” เพื่อประกอบการยกตัวอย่าง) กรณีนี้จะต้องระบุหมายเลขของหมวด/ส่วน ชื่อหมวด/ส่วน มาตราในหมวด/ส่วนทุกมาตรา แต่ถ้าเป็นการแก้ไขเฉพาะ “ส่วน” ซึ่งแยกย่อยออกมาจาก “หมวด” ก็จะต้องระบุหมายเลขหมวด และชื่อหมวด เอาไว้ด้วย

มาตรา .. ให้ยกเลิกความในส่วนที่ .. (ชื่อส่วน)... มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา ..
ของหมวด .. (ชื่อหมวด)... แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ส่วนที่ ..
...(ชื่อส่วน)...

มาตรา .. (เนื้อความใหม่)...

มาตรา .. (เนื้อความใหม่)...

มาตรา .. (เนื้อความใหม่)...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในส่วนที่ ๘ การจัดการกองทุนส่วนบุคคล มาตรา ๑๓๓ มาตรา ๑๓๔ มาตรา ๑๓๕ มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๓๗ มาตรา ๑๓๘ มาตรา ๑๓๙ และมาตรา ๑๔๐ ของหมวด ๔ ธุรกิจหลักทรัพย์ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ส่วนที่ ๘

การจัดการกองทุนส่วนบุคคล

มาตรา ๑๓๓ ในการจัดการกองทุนส่วนบุคคล ให้บริษัทหลักทรัพย์จัดการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตและระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของผู้มอบหมายให้จัดการกองทุนส่วนบุคคล โดยใช้ความรู้ความสามารถเพียงพอประกอบวิชาชีพ

ฯลฯ

ฯลฯ”

^๒การแบ่งหมวดหมู่ของกฎหมายอาจแบ่งเป็น ภาค บรรพ ลักษณะ หมวด หรือส่วน, โปรดดู เรื่อง การแบ่งหมวดหมู่กฎหมาย

(ข) รูปแบบการเพิ่มมาตรา

หากเป็นการเพิ่มมาตราต่อจากมาตราสุดท้ายของพระราชบัญญัติก็สามารถกำหนดเลขมาตราใหม่เรียงลำดับต่อเนื่องกันได้ แต่ถ้าวการเพิ่มมาตราแทรกเข้ามาระหว่างมาตราที่ใช้บังคับอยู่ ๒ มาตรา ก็จะระบุโดยใช้ “/” เรียงลำดับ เช่น มาตรา ๔/๑ มาตรา ๔/๒ มาตรา ๔/๓ เป็นต้น” (หลักเกณฑ์นี้สามารถนำไปใช้กับการเพิ่มอนุมาตราและการเพิ่มหมวดหมู่)

แบบที่ ๑ การเพิ่มมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. /๑ มาตรา .. /๒ และมาตรา .. /๓ แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.

“มาตรา .. /๑ ... (เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...

มาตรา .. /๒ ... (เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...

มาตรา .. /๓ ... (เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๒๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๘/๑ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๕๘/๑ ผู้ขับรถรับจ้างบรรทุกคนโดยสารผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๕ (๑๕/๑) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”

“แต่เดิมมีการใช้ “ปกติสังขยา” ในการแทรกมาตราใหม่ระหว่างสองมาตราที่ใช้บังคับอยู่ โดยกำหนดเป็นมาตรา ๑๒ ทวิ มาตรา ๑๒ ตริ มาตรา ๑๒ จัตวา ตามลำดับ แต่เนื่องจากมีปัญหาว่าการให้ลำดับในภาษาสันสกฤตเป็นสิ่งที่ใช้ยากสำหรับผู้ร่างกฎหมายและผู้ใช้กฎหมายในปัจจุบัน จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงการให้ลำดับมาตราในเรื่องนี้ให้ใช้ได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (การเปลี่ยนรูปแบบมาตรา .. ทวิ เป็น มาตรา .. /๑) เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ โดยให้เปลี่ยนจากเดิมกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตราเป็นแบบภาษาสันสกฤต ไปใช้ระบบตัวเลขแทนทั้งหมด ดังนั้น หากต้องการเพิ่มมาตราก็ให้ระบุเลขมาตรา โดยใช้ “/” แทน เช่น ต้องการแทรกมาตราใหม่ระหว่างมาตรา ๕ และมาตรา ๖ ที่มีอยู่เดิม ก็ให้กำหนดเลขมาตราใหม่เป็น มาตรา ๕/๑ มาตรา ๕/๒ เป็นต้น

บทที่ ๓

แบบที่ ๒ การเพิ่มวรรคในมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรค...ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ ..
..... พ.ศ.
“(เนื้อความของวรรคที่เพิ่มใหม่)”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

มาตรา ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒

“การจัดการกองทุนเกี่ยวกับบัญชีจัดการหนี้ของเกษตรกรให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดการหนี้ของเกษตรกร”

แบบที่ ๓ การเพิ่มอนุมาตรา

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (./๑) (./๒) และ (./๓) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.
“(./๑) ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...
(./๒) ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...
(./๓) ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๒/๑) และ (๒/๒) ของมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. ๒๕๒๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

“(๒/๑) อัตราค่าอนุรักษ์น้ำบาดาลที่เรียกเก็บเพิ่มจากผู้รับใบอนุญาตใช้น้ำบาดาลในเขตวิกฤตการณ์น้ำบาดาล

(๒/๒) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเรียกเก็บ ลดหย่อน หรือยกเว้นค่าอนุรักษ์น้ำบาดาลที่เรียกเก็บในเขตวิกฤตการณ์น้ำบาดาล”

แบบที่ ๔ การเพิ่มหมวดหมู่ ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) การแสดงการเพิ่มหมวดหมู่ในมาตราคลุม ต้องระบุหมายเลขหมวด/ส่วน ชื่อหมวด/ส่วน และเลขมาตราในหมวด/ส่วนทุกมาตรา

บทที่ ๓

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ../๑ ...(ชื่อส่วน)... มาตรา ../๑ มาตรา ../๒ และ
มาตรา ../๓ แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.

“ส่วนที่ ../๑

...(ชื่อส่วน)...

มาตรา ../๑ ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...

มาตรา ../๒ ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...

มาตรา ../๓ ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ
สมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๑๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ๑๐ การดำเนินการกรณีการเลือกตั้งมิได้เป็นไป
โดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมาตรา ๘๕/๑ มาตรา ๘๕/๒ มาตรา ๘๕/๓ มาตรา ๘๕/๔ มาตรา ๘๕/๕
มาตรา ๘๕/๖ มาตรา ๘๕/๗ มาตรา ๘๕/๘ มาตรา ๘๕/๙ และมาตรา ๘๕/๑๐ แห่งพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑

“ส่วนที่ ๑๐

การดำเนินการกรณีการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

มาตรา ๘๕/๑ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวน
แล้วเห็นว่าหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญนี้ หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สบสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้
บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่าการกระทำความดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อบรรเทาการกระทำนั้น
ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและ

บทที่ ๓

เที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครที่กระทำการเช่นนั้นทุกราย เป็นเวลาหนึ่งปี โดยให้มีผลนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง

ฯลฯ

ฯลฯ”

(๒) กรณีที่เป็นการแก้ไข “ส่วน” ซึ่งแยกย่อยออกมาจาก “หมวด” เพื่อให้ทราบถึงที่มาของ “ส่วน” ดังกล่าว ก็ต้องระบุหมายเลขหมวด และชื่อหมวดเอาไว้ด้วย

มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ../๑ ...(ชื่อส่วน)... มาตรา ../๑ มาตรา ../๒ และ
มาตรา ../๓ ของหมวด(ชื่อหมวด)... แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.

“ส่วนที่ ../๑

...(ชื่อส่วน)...

มาตรา ../๑ ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...
มาตรา ../๒ ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...
มาตรา ../๓ ...(เนื้อความที่เพิ่มใหม่)...”

(๓) กรณีที่เป็นการแก้ไข “หมวด” และภายในหมวด มีการแบ่งแยกออกเป็น ส่วน ๆ ก็ให้
ระบุมাত্রาแรกและมาตราสุดท้ายของหมวด โดยใช้คำว่า “มาตรา .. ถึงมาตรา ..”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๑๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๔/๑ การทำเหมืองใต้ดิน มาตรา ๘๘/๑ ถึง
มาตรา ๘๘/๑๓ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐

“หมวด ๔/๑
การทำเหมืองใต้ดิน

ส่วนที่ ๑
บททั่วไป

บทที่ ๓

มาตรา ๘๘/๑ให้นำบทบัญญัติในหมวดอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับการทำเหมืองใต้ดินเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้

ฯลฯ

ฯลฯ”

(ค) รูปแบบการยกเลิกมาตรา

มีลักษณะเป็นการกำหนดให้บางเรื่องที่มีบัญญัติในบางมาตรา บางวรรค หรือบางอนุมาตราในกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่สิ้นผลไป โดยที่ไม่มีการบัญญัติข้อความอื่นมาแทนที่ กรณีนี้จะระบุเลขมาตรา วรรคในมาตรา หรืออนุมาตราที่ต้องการยกเลิกเอาไว้ในมาตราคลุมให้ชัดเจน ซึ่งถ้อยคำนั้นจะไม่ใช้ถ้อยคำว่า “ให้ยกเลิกความในมาตรา ..” เหมือนกับการแก้ไขมาตรา เนื่องจากการแก้ไขมาตราเป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะเนื้อความภายในมาตรา โดยที่ยังคงมีมาตราดังกล่าวอยู่ในกฎหมายฉบับนั้น ๆ ในขณะที่การยกเลิกมาตรา จะเป็นการยกเอาทั้งมาตราออกไปจากกฎหมายฉบับนั้น ซึ่งถ้อยคำที่ใช้จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ให้ยกเลิกมาตรา ..”

แบบที่ ๑ การยกเลิกทั้งมาตรา ให้ระบุเลขมาตราที่ต้องการยกเลิกให้ชัดเจน หากมาตราดังกล่าวเคยถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อนก็ให้อ้างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเอาไว้ด้วย

มาตรา .. ให้ยกเลิกมาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๙ ให้ยกเลิกมาตรา ๗๒ มาตรา ๗๓ มาตรา ๗๔ และมาตรา ๗๕ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓”

แบบที่ ๒ การยกเลิกวรรคในมาตรา

บทที่ ๓

มาตรา .. ให้ยกเลิกวรรค...ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๖ ให้ยกเลิกวรรคสองของมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒”

แบบที่ ๓ การยกเลิกอนุมาตรา ต้องระบุด้วยว่า อนุมาตราที่ยกเลิกลงกล่าวเป็นของมาตราใด หากอนุมาตราดังกล่าวถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อน ก็ให้อ้างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเอาไว้ด้วย

มาตรา .. ให้ยกเลิก (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๙

“มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิก (๗) ของมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒”

๓. ข้อมูล

๓.๑ ลักษณะของการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตรา

รูปแบบจะกำหนดเป็นมาตราคลุม^๔ ซึ่งจะบ่งชี้ว่าประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมาตราใด วรรคใด หรืออนุมาตราใดในกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ ถ้าเป็นเรื่องของการแก้ไขมาตรา กรณีนี้จะต้องบัญญัติให้เนื้อความเดิมในกฎหมายสิ้นผลไปเสียก่อน โดยใช้ถ้อยคำขึ้นต้นว่า “ให้ยกเลิก

^๔ อ้างแล้ว, เจริญธรรมที่ ๑

ความในมาตรา ..” เพื่อบัญญัติเนื้อความใหม่เข้ามาแทน และกำหนดถ้อยคำต่อท้ายว่า “และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน” จากนั้น ให้ขึ้นย่อหน้าใหม่ด้วยบทบัญญัติใหม่ซึ่งจะเข้ามาแทนบทบัญญัติเดิมที่ยกเลิกไป หากบทบัญญัติที่ประสงค์แก้ไขมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อนก็ต้องระบุไว้ในมาตราคลุมด้วยว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรานั้นครั้งสุดท้ายเมื่อใด ซึ่งเป็นดังนี้ เช่น

- พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

ถ้าเป็นการยกเลิกมาตรา ถ้อยคำในมาตราคลุมเป็นดังนี้ เช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๘ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐”

ทั้งนี้ การระบุมাত্রาที่ประสงค์แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไว้ในมาตราคลุมเดียวกัน สามารถระบุได้หลายมาตรา โดยที่เลขมาตราจะต้องต่อเนื่องกันและถูกแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายพร้อมกันด้วย แต่ถ้าหากแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายไม่พร้อมกัน ก็จะต้องระบุการแก้ไขโดยแยกมาตราคลุมออกจากกัน (กรณีนี้ให้ใช้กับการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกวรรคหลายวรรคในมาตราด้วย)

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้บัญญัติให้แก้ไขมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งเป็นมาตราที่ต่อเนื่องกันโดยแยกมาตราคลุมออกจากกัน

มาตรา ๙ ในยกเลิกความในมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๐๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๓ บรรดารายได้และทรัพย์สินของสถาบัน...”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗๙ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔ ให้มีสภาสถาบัน ประกอบด้วย

(๑) ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๑๕ นายกสภาสถาบันและกรรมการสภาสถาบัน...”

บทที่ ๓

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๐๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๖ สถานสถาบันมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการโดยทั่วไปของสถาบัน และโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ฯลฯ

ฯลฯ”

๓.๒ รูปแบบการแก้ไขมาตราในปัจจุบัน

(ก) แบบการแก้ไขทั้งมาตรา

สามารถแยกออกเป็นกรณีที่มีการแก้ไขเพียงมาตราเดียว และกรณีที่มีการแก้ไขหลายมาตรา ซึ่งในส่วนของกรณีแก้ไขหลายมาตรา ก็จะต้องระบุเรียงตามลำดับมาตรา โดยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) กรณีแก้ไขหลายมาตราในมาตราคลุมเดียวกันจะต้องเป็นมาตราที่ต่อเนื่องกันเท่านั้น และจะต้องเป็นการแก้ไขทั้งมาตรามีใช้การแก้ไขเฉพาะบางวรรคในมาตรา ตัวอย่างเช่น ผู้ยกร่างต้องการแก้ไขมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ของพระราชบัญญัติฉบับหนึ่ง แต่ปรากฏว่าในส่วนของมาตรา ๑๐ เป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะความในวรรคสองเท่านั้น กรณีนี้ผู้ยกร่างไม่สามารถกำหนดให้แก้ไขทั้งสามมาตราโดยใช้มาตราคลุมเดียวกันได้ แต่จะต้องแยกการแก้ไขโดยกำหนดมาตราคลุมออกเป็น ๓ มาตรา เพื่อแสดงการแก้ไขมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ วรรคสอง และมาตรา ๑๑

(๒) หากมาตราที่จะแก้ไขดังกล่าวเคยถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อนก็ต้องอ้างพระราชบัญญัติฉบับสุดท้ายที่แก้ไขมาตรานี้ด้วย ถ้าเป็นการแก้ไขหลายมาตราที่ต่อเนื่องกัน หากปรากฏว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมไม่พร้อมกัน กรณีนี้จะต้องแยกมาตราคลุมเพื่อแสดงการแก้ไขออกจากกัน

(๓) ถ้าเป็นการแก้ไขตั้งแต่สองมาตราขึ้นไป จะต้องใช้คำว่า “และ” เป็นคำเชื่อมไว้หน้ามาตราสุดท้ายที่จะแก้ไข เช่น “ให้ยกเลิกความในมาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....”

ตัวอย่างการแก้ไขเพียงมาตราเดียว

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๙ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี ให้มีเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และจะให้มีรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการด้วยก็ได้”

ตัวอย่างการแก้ไขตั้งแต่สองมาตราขึ้นไป

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๓ การจัดการกองทุนจะต้องดำเนินการโดยบุคคลซึ่งมิใช่ นายจ้างและได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการจัดการกองทุนส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

มาตรา ๑๔ ในการจัดการกองทุน ให้ผู้จัดการกองทุนมีหน้าที่และอยู่ในบังคับบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการกองทุนส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ด้วย”

ตัวอย่างมาตราที่จะแก้ไขเคยแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อนก็ให้ระบุนการแก้ไขครั้งสุดท้ายเอาไว้ด้วย

- พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕ เทศบาลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตามจำนวนดังต่อไปนี้

- (๑) เทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสิบสองคน
- (๒) เทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสิบแปดคน
- (๓) เทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนยี่สิบสี่คน

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดและยังมิได้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่”

บทที่ ๓

(ข) แบบการแก้ไขเฉพาะบางวรรคในมาตรา จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) จะต้องระบุเลขลำดับวรรคที่ประสงค์จะแก้ไขโดยเขียนเป็นตัวอักษร เช่น วรรคหนึ่ง วรรคสี่ วรรคหก แต่ก็มีกฎหมายเก่าบางฉบับจะระบุลำดับวรรคเป็นตัวเลข ซึ่งในปัจจุบันไม่อาจนำมาเป็นแบบได้อีกต่อไป^{*}

(๒) ต้องระบุเอาไว้ได้ว่าวรรคที่จะแก้ไขดังกล่าวมาจากมาตราใดแห่งพระราชบัญญัติใด

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๒๓ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

(๓) กรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่ง ซึ่งจะต้องบัญญัติความใหม่เข้ามาแทนความในวรรคหนึ่งเดิม กรณีนี้จะต้องใส่เลขมาตรากำกับไว้หน้าความในวรรคหนึ่งใหม่ด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๐ ทุกครั้งที่มีการจ่ายค่าจ้าง ให้ลูกจ้างจ่ายเงินสะสมเข้ากองทุนโดยให้นายจ้างหักจากค่าจ้างและให้นายจ้างจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนตามอัตราที่กำหนดในข้อบังคับของกองทุน แต่ข้อบังคับนั้นจะต้องกำหนดให้หักค่าจ้างเป็นเงินสะสมเข้ากองทุนในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละสอง แต่ไม่เกินร้อยละสิบห้าของค่าจ้าง และให้นายจ้างจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนตามจำนวนลูกจ้างในอัตราไม่ต่ำกว่าเงินสะสมของลูกจ้าง”

^{*} ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๓

“มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกความในวรรค ๑ และวรรค ๒ ของมาตรา ๘๕ แห่งประมวลรัษฎากร และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

(๔) กรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสุดท้ายของมาตรา ในกฎหมายเก่า บางฉบับจะใช้คำว่า “วรรคท้าย”^๖ แต่ในปัจจุบันจะไม่นำมาเป็นแบบอีกต่อไป แต่จะใช้วิธีการระบุ เลขลำดับวรรคให้ชัดเจน เช่น วรรคสี่ วรรคหก วรรคแปด

(๕) ถ้าเป็นการแก้ไขมากกว่าหนึ่งวรรคในมาตราคลุมเดียวกัน ก็จะต้องเป็นวรรค ที่ต่อเนื่องกันเท่านั้น และถ้าวรรคดังกล่าวเคยถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อนก็ต้องอ้างพระราชบัญญัติ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเอาไว้ในมาตราคลุมด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๔๒
มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งและวรรคสองของมาตรา ๑๙๖ แห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

(ค) แบบการแก้ไขอนุมาตรา

(๑) การแก้ไขอนุมาตราที่ต่อเนื่องกันตั้งแต่สองอนุมาตราขึ้นไปในมาตราคลุมเดียวกัน
ให้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการแก้ไขมาตราหลายมาตราที่ต่อเนื่องกัน

(๒) การแก้ไขอนุมาตรา นอกจากจะต้องระบุเฉพาะอนุมาตราที่เกี่ยวข้องเท่านั้นแล้ว
ยังต้องระบุถึงเลขมาตราซึ่งเป็นที่มาของอนุमतรดังกล่าวด้วย เช่น “(..) (..) และ (..) ของมาตรา ..
แห่งพระราชบัญญัติ.....”

(๓) ถ้าปรากฏว่ามาตราซึ่งเป็นที่มาของอนุมาตราประกอบไปด้วยหลายวรรคด้วยกัน
การระบุไว้ในมาตราคลุมก็ต้องอ้างอิงถึงวรรคซึ่งเป็นที่มาของอนุमतรดังกล่าวเอาไว้ด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๔๔
มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของวรรคสองของมาตรา ๗๐๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

^๖ ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕ วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พุทธศักราช
๒๔๗๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นอกจากที่กล่าวไว้ในวรรคก่อน ให้อยู่ในความดูแลรักษาของกระทรวงการคลัง โดยปรึกษา
คณะกรรมการคณะหนึ่ง ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน และกรรมการอีกอย่างน้อย ๔ นาย ซึ่งจะได้ตั้ง
ขึ้นโดยพระบรมราชานุมัติ”

บทที่ ๓

“(๑) เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป”

(๔) กรณีที่ในแต่ละอนุมาตรามีการกำหนดข้อย่อยแยกออกไปอีกลักษณะของรูปแบบ ก็จะกำหนดเป็นพยานะ (ก) (ข) (ค) เรียงลำดับตามตัวอักษร

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๓๐๒/๒๕๕๙)

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความใน (ง) ของ (๒) ของมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“(ง) นำหนักสุทธิของเมล็ดพันธุ์ควบคุมตามระบบเมตริก หรือจำนวนเมล็ดพันธุ์ควบคุมหรือหน่วยวัดอื่น ๆ ตามหลักสากลของพืชแต่ละชนิด”

(๕) การแก้ไขเฉพาะบางวรรคในอนุมาตรา ในกรณีทีอนุมาตราหนึ่งประกอบไปด้วยหลายวรรคด้วยกัน รูปแบบก็จะเป็นเช่นเดียวกับการแก้ไขวรรคในมาตรา คือ “ให้ยกเลิกความในวรรค...ของ (..) ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....”

(ง) แบบการแก้ไขเฉพาะหมวดหมู่

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติแบ่งบทบัญญัติออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ภาค บรรพ ลักษณะ หมวด ส่วน^๔ (โปรดดู เรื่อง การแบ่งหมวดหมู่ ประกอบ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงกรณีที่แบ่งออกเป็น “หมวด” และ “ส่วน” เพื่อประกอบการยกตัวอย่าง)

(๑) รูปแบบการแก้ไขหมวด/ส่วน เป็นกรณีที่ผู้ร่างมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขบทบัญญัติภายในหมวด/ส่วนทั้งหมด (ซึ่งภายในหมวด/ส่วนอาจจะมีเพียงมาตราเดียวหรือประกอบไปด้วยหลายมาตรา) การแก้ไขจึงต้องเริ่มต้นโดยการอ้างถึงหมวด/ส่วน โดยต้องระบุถึงหมายเลขหมวด/ส่วน ชื่อหมวด/ส่วน และเลขมาตราภายในหมวด/ส่วน ตามลำดับ^๕

(๒) กรณีที่เป็นการแก้ไข “ส่วน” ซึ่งอยู่ภายใต้หมวด นอกจากต้องระบุถึงหมายเลขส่วน ชื่อส่วน และเลขมาตราภายในส่วนแล้ว ยังต้องระบุถึงหมายเลขหมวด และชื่อหมวดด้วย โดยรูปแบบเป็นดังนี้

^๔ ตัวอย่างการแบ่งหมวดหมู่ที่เห็นได้ชัด เช่น ประมวลกฎหมายทั้ง ๔ ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

^๕ แต่ถ้าเป็นการแก้ไขเฉพาะบางมาตราซึ่งอยู่ในหมวด/ส่วน ก็ไม่จำเป็นต้องอ้างถึงหมวด/ส่วน

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๘๑/๒๕๕๙)

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในส่วนที่ ๗ การลงคะแนนเลือกตั้ง มาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ มาตรา ๖๐ มาตรา ๖๑ มาตรา ๖๒ มาตรา ๖๓ มาตรา ๖๔ มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ ของหมวด ๑ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

๓.๓ รูปแบบการเพิ่มมาตรา

(ก) แบบการเพิ่มมาตราใหม่

(๑) กรณีที่เป็นการเพิ่มมาตราใหม่ต่อท้ายมาตราสุดท้ายของพระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ จะกำหนดเลขมาตราต่อเนื่องจากมาตราสุดท้ายเสมอ

(๒) ถ้าเป็นกรณีที่เป็นการแทรกมาตราใหม่เข้ามาระหว่างมาตราที่ใช้บังคับอยู่ ๒ มาตรา เดิมระบุเลขมาตราโดยใช้ “ปกติสังขยา” เช่น “มาตรา ๔ ทวิ” ในกรณีประสงค์แทรกมาตราเดียว หรือ “มาตรา ๑๓ ทวิ มาตรา ๑๓ ตริ มาตรา ๑๓ จัตวา” ในกรณีประสงค์แทรกหลายมาตรา

สำหรับแนวทางในปัจจุบัน การใช้ “ปกติสังขยา” เป็นสิ่งที่ใช้ยากทั้งผู้ร่างกฎหมายและผู้ใช้กฎหมาย สมควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ใช้ได้สะดวกยิ่งขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (การเปลี่ยนรูปแบบมาตรา .. ทวิ เป็น มาตรา ../๑) เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๓ เห็นชอบแนวทางปฏิบัติตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่ใช้แบบภาษาสันสกฤตที่เพิ่มเติมไว้ทั้งหมดระหว่างมาตราใดมาตราหนึ่ง ให้เปลี่ยนไปใช้ระบบตัวเลขแทนทั้งหมด ดังนั้น หากต้องการเพิ่มมาตรา จึงระบุเลขมาตราโดยใช้ “/” เสมอ เช่น มาตรา ๘/๑ มาตรา ๘/๒ และมาตรา ๘/๓ เป็นต้น^๔

^๔ การใช้ “/” หรือ “ปกติสังขยา” ผู้ใช้จะต้องตรวจสอบดูด้วยว่าในพระราชบัญญัติที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นใช้ “ปกติสังขยา” มาบ้างหรือไม่ หากใช้มาแล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมในคราวนี้สมควรจะใช้ปกติสังขยาต่อไป แต่หากไม่เคยมีการใช้ปกติสังขยา ก็ให้เริ่มใช้ “/” ได้, อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑, หน้า ๖๖

บทที่ ๓

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๘/๑ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๘/๑ ห้ามมิให้บุคคลโดยอาศัยความขึ้นต่อผู้กับกองทุนในเรื่องทรัพย์สินของกองทุนที่ใช้หรือได้มาเพื่อการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้

ทรัพย์สินของกองทุนไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี”

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๑/๑ แห่งพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗

“มาตรา ๑๑/๑ ในกรณีที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๔ ...”

(๓) กรณีของการเพิ่มเติมมาตราขึ้นใหม่ในหมวด/ส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มมาตราแรกและมาตราสุดท้ายของหมวด/ส่วน มีความจำเป็นต้องอ้างถึงหมายเลขหมวด/ส่วน และชื่อหมวด/ส่วนเอาไว้ด้วย เพื่อให้ทราบว่ามาตราที่เพิ่มเติมใหม่ไม่ได้อยู่ในหมวด/ส่วนอื่น^{๑๑} แต่ถ้าเป็นการเพิ่มมาตราอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มาตราแรกและมาตราสุดท้ายแทรกในหมวด/ส่วน พบว่า กฎหมายส่วนใหญ่จะไม่ระบุหมวด/ส่วนเอาไว้

- *พระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๑๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๖ ทวิ ของหมวด ๖ บทกำหนดโทษแห่งพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. ๒๕๒๐

“มาตรา ๓๖ ทวิ ผู้ใดสูบน้ำบาดาลในเขตห้ามสูบน้ำบาดาลที่ประกาศตามมาตรา ๕ วรรคสอง หรือฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และจะริบเครื่องมือเครื่องใช้ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ ที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์กระทำความผิดเสียก็ได้

^{๑๑} เรื่องเสรีที่ ๓๘๙/๒๕๓๗ ร่างพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ได้มีการกำหนดแบบการร่างกฎหมายขึ้น กล่าวคือ ในร่างพระราชบัญญัตินี้ได้มีการเพิ่มมาตรา ๓๔ ตริ ซึ่งเป็นมาตราสุดท้ายของหมวดที่ ๖ การจัดหาเงินทุนแต่หากไม่อ้างถึงเอาไว้ว่าเป็นมาตราของหมวดใด ผู้อ่านก็อาจเข้าใจว่าเป็นมาตราแรกของหมวด ๗ ดังนั้น รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา (นายไมตรี ดันเตมทรัพย์) จึงได้มีคำสั่งให้เพิ่มการอ้างหมวดในเรื่องดังกล่าวด้วย, โปรดดูรวมบันทึกการวางแผนงานในการปฏิบัติงานของฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑-๔ และคณะที่ ๕-๘, กองกฎหมายไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า ๒๗

ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง เมื่อพนักงานอัยการร้องขอต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดหรือถอนสิ่งปลูกสร้าง อุดหรือกลบหลุม บ่อ ที่เกิดหรืออันเป็นเหตุให้เกิดการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวได้”

*หมายเหตุ- เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนที่จะมีการวางแนวทางเรื่องการใช้ “/” แทน “ปกติสงขลา”

(๔) การเพิ่มมาตราซึ่งเคยถูกยกเลิกไปแล้ว ให้ใช้ข้อความว่า

“มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ.....
ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๑๗

มาตรา ๑๐ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๐) ของมาตรา ๖๕ ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๐๘

“(๑๐) สำหรับบริษัทจำกัดที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและไม่เข้าลักษณะตามมาตรา ๗๕ ให้นำเงินปันผลที่ได้จากบริษัทที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยมารวมคำนวณเป็นรายได้เพียงกึ่งหนึ่งของจำนวนที่ได้ เว้นแต่บริษัทจดทะเบียนไม่ต้องนำเงินปันผลที่ได้จากบริษัทจำกัดที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยหรือที่ได้จากบริษัทจดทะเบียนหรือจากกองทุนรวมมารวมคำนวณเป็นรายได้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับในกรณีที่บริษัทจำกัดตามวรรคหนึ่ง และบริษัทจดทะเบียนมีเงินได้ที่เป็นเงินปันผลเป็นจำนวนเกินกว่าร้อยละ ๑๕ ของเงินได้ก่อนหักรายจ่ายทั้งสิ้นในรอบระยะเวลาบัญชี”

(ข) การเพิ่มวรรคในมาตรา

กรณีนี้ผู้ยกร่างสามารถนำเอาเนื้อความใหม่ที่ประสงค์จะให้ผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแทรกในมาตราที่ต้องการ ซึ่งจะต้องระบุลำดับวรรคที่เพิ่มเติมไว้ในมาตราคลุมให้ชัดเจน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองและวรรคสามของมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

บทที่ ๓

“สำหรับเขตท้องที่ที่ได้มีการประกาศให้ใช้บังคับผังเมืองรวมตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง หรือเขตท้องที่ที่ได้เคยมีการประกาศดังกล่าว ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับตามเขตของผังเมืองรวมนั้น โดยไม่ต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

สำหรับอาคารสูง อาคารขนาดใหญ่พิเศษ อาคารชุมนุมคนและโรงแรมสรรพ ให้ใช้บทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัตินี้บังคับไม่ว่าท้องที่ที่อาคารนั้นตั้งอยู่จะได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราช บัญญัตินี้หรือไม่ก็ตาม”

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๗ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา ๖ แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงิน ที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๗

“ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งการกู้ยืมเงินไม่เปิดช่องให้คำนวณผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวน เงินแน่นอนได้ ให้ประมาณการจากอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่คาดว่าผู้ให้กู้ยืมเงินจะได้รับ หากจะมีการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนนั้น”

ตัวอย่างการเพิ่มวรรคในอนุมาตรา

- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามใน (๑) ของมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒

“การตรวจลงตราตาม (๑) ให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

(ค) แบบการเพิ่มอนุมาตราใหม่

ลักษณะการเขียนเลขอนุมาตราก็จะเป็นเช่นเดียวกับการเพิ่มมาตรา คือ ถ้าเป็น การเพิ่มอนุมาตราใหม่ต่อจากอนุมาตราเดิมก็จะกำหนดลำดับเลขอนุมาตราใหม่ต่อท้ายได้ทันที แต่ถ้าเป็นการเพิ่มอนุมาตราแทรกเข้ามาระหว่าง ๒ อนุมาตราที่มีอยู่ก่อน ก็ให้ใช้ “/” เช่น (๕/๑) (๕/๒) (๕/๓) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หากทุกมาตราที่จะมีการเพิ่มอนุมาตราเคยถูกแก้ไขเพิ่มเติมมาก่อน ก็จะต้องมีการอ้างถึงฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายไว้ในมาตราคลุมด้วย

ตัวอย่างการเพิ่มอนุมาตราต่อท้าย

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

มาตรา ๑๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๕) และ (๖) ของมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติ
ควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

“(๕) รับขึ้นทะเบียนและเพิกถอนการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจสอบ
(๖) ปฏิบัติการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

ตัวอย่างการเพิ่มอนุมาตราแทรกระหว่างสองอนุมาตราที่มีอยู่ก่อน

- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑/๑) ของมาตรา ๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

“(๑/๑) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕/๑ มาตรา ๑๓๕/๒ มาตรา
๑๓๕/๓ และมาตรา ๑๓๕/๔”

ถ้าเป็นกรณีที่มาตราที่จะมีการเพิ่มอนุมาตราประกอบไปด้วยหลายวรรคด้วยกันก็จะต้องระบุ
วรรคซึ่งเป็นที่มาของอนุมาตราด้วย

ตัวอย่างของการเพิ่มอนุมาตรา ในกรณีที่มาตราซึ่งเป็นที่มามีหลายวรรค

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๓) ในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

“(๓) คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา”

(ง) แบบการเพิ่มหมวดหมู่

ในกรณีที่พระราชบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่มีการแบ่งบทบัญญัติออกเป็นหมวดหมู่^{๑๑}
ลักษณะการเขียนเพื่อเพิ่มหมวด/ส่วน ต้องระบุหมายเลขหมวด/ส่วน ชื่อหมวด/ส่วน และเลขมาตรา
ในหมวด/ส่วนที่เพิ่มเติมด้วย หากเป็นการเพิ่มหมวด/ส่วนใหม่แทรกเข้าไปในกฎหมายเดิมซึ่งมีการ
แบ่งเป็นหมวด/ส่วนอยู่แล้ว การกำหนดหมายเลขหมวด/ส่วนก็จะใช้ “/” เช่น “หมวด ๔/๑” และการกำหนด
เลขมาตราที่เพิ่มเติมในหมวด/ส่วนก็ต้องใช้ “/” ด้วยเช่นกัน โดยรูปแบบจะเป็นดังนี้

^{๑๑} โปรดดู เรื่อง การแบ่งหมวดหมู่กฎหมาย

บทที่ ๓

“มาตรา .. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ../๑ ... (ชื่อหมวด)... มาตรา ../๑ มาตรา ../๒ และมาตรา ../๓ แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ.”^{๑๒}

ตัวอย่างการเพิ่มหมวด

- พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๙

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๓/๑ การรับข้าราชการซึ่งโอนไปเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นเป็นสมาชิก มาตรา ๗๐/๑ มาตรา ๗๐/๒ มาตรา ๗๐/๓ มาตรา ๗๐/๔ และมาตรา ๗๐/๕ และหมวด ๓/๒ การรับพนักงานมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นสมาชิก มาตรา ๗๐/๖ มาตรา ๗๐/๗ มาตรา ๗๐/๘ และมาตรา ๗๐/๙ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙”

ตัวอย่างการเพิ่มส่วนซึ่งแยกย่อยจากหมวดของกฎหมาย^{๑๓}

- *พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๑๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ๒ ทวิ การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา มาตรา ๓๕ ทวิ มาตรา ๓๕ ตริ มาตรา ๓๕ จัตวา มาตรา ๓๕ เบญจ มาตรา ๓๕ ฉ มาตรา ๓๕ สัตต มาตรา ๓๕ อัฐ และมาตรา ๓๕ นว ในหมวด ๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒”

* หมายเหตุ - เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนที่จะมีการวางแนวทางเรื่องการใช้ “/” แทน “ปกติสังขา”

^{๑๒} อย่างไรก็ตาม ในพระราชบัญญัติบางฉบับจะใช้คำว่า “และ” หรือคำว่า “กับ” เป็นคำเชื่อมระหว่างชื่อหมวดและเลขมาตรา ซึ่งแนวทางการยกเว้นในปัจจุบันจะไม่ใส่คำเชื่อมแต่อย่างใด

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๙ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๕ ทวิ บทกำหนดโทษ และมาตรา ๒๘ ทวิ และมาตรา ๒๘ ตริ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑”

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๑๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ๑๐ การดำเนินการกรณีการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมาตรา ๘๕/๑ มาตรา ๘๕/๒ มาตรา ๘๕/๓ มาตรา ๘๕/๔ มาตรา ๘๕/๕ มาตรา ๘๕/๖ มาตรา ๘๕/๗ มาตรา ๘๕/๘ มาตรา ๘๕/๙ และมาตรา ๘๕/๑๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑”

- พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๗ ทวิ กับมาตรา ๖๕ ทวิ มาตรา ๖๕ ตริ มาตรา ๖๕ จัตวา มาตรา ๖๕ เบญจ มาตรา ๖๕ ฉ มาตรา ๖๕ สัตต มาตรา ๖๕ อัฐ มาตรา ๖๕ นว มาตรา ๖๕ ทศ มาตรา ๖๕ เอกาทศ มาตรา ๖๕ ทวิทศ และมาตรา ๖๕ เดรศ แห่งพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔”

^{๑๓} ตัวอย่างการเพิ่มหมวดหมู่กฎหมายรูปแบบอื่น เช่น พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นลักษณะ ๑/๑ ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย มาตรา ๑๓๕/๑ มาตรา ๑๓๕/๒ มาตรา ๑๓๕/๓ และมาตรา ๑๓๕/๔ ในภาค ๒ ความผิด แห่งประมวลกฎหมายอาญา

๓.๔ รูปแบบการยกเลิกมาตรา

(ก) แบบการยกเลิกทั้งมาตรา โดยไม่มีการบัญญัติข้อความใหม่มาแทนที่ กรณีนี้
จะระบุเลขมาตราที่ต้องการยกเลิกเอาไว้ในมาตราคลุมให้ชัดเจน

บทที่ ๓

ตัวอย่างการยกเลิกเพียงมาตราเดียว

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมัน
เชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๐

“มาตรา ๓ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๐ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลน
น้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไข
และป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๑๖ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙”

- พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๑๑”

- พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิกมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ซึ่งแก้ไข
เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๒๓”

ตัวอย่างการยกเลิกเพียงสองมาตรา ก็ให้ใช้คำว่า “และ” เป็นคำเชื่อม

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

“มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค
พ.ศ. ๒๕๒๒”

- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๒๐ ให้ยกเลิกมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐”

ตัวอย่างการยกเลิกตั้งแต่สามมาตราขึ้นไป ให้ใส่คำว่า “และ” ข้างหน้ามาตราสุดท้าย

- พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๘ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ แห่งพระราช
บัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐”

บทที่ ๓

(ข) แบบการยกเลิกวรรคในมาตรา

ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการยกเลิกทั้งมาตรา กล่าวคือ จะต้องระบุวรรคที่ประสงค์จะยกเลิก รวมทั้งเลขมาตราที่เป็นที่มาของวรรคนั้น ๆ ไว้ในมาตราคลุมให้ชัดเจน

ตัวอย่างการยกเลิกวรรคในมาตรา

- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกวรรคสองของมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔”

- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกวรรคสองของมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐”

(ค) แบบการยกเลิกอนุมาตรา

ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการยกเลิกทั้งมาตรา กล่าวคือ ต้องระบุอนุมาตราที่ประสงค์จะยกเลิก รวมทั้งเลขมาตราที่เป็นที่มาของอนุมาตรานั้น ๆ ไว้ในมาตราคลุมให้ชัดเจน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๙

“มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิก (๗) ของมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒”

- พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิก (๖) และ (๗) ของมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๔”

ถ้ามาตราซึ่งเป็นที่มาของอนุมาตราดังกล่าวประกอบไปด้วยหลายวรรคด้วยกัน ลักษณะก็จะเหมือนเดียวกับการแก้ไขอนุมาตรา คือ จะต้องระบุวรรคซึ่งเป็นที่มาของอนุมาตราด้วย โดยรูปแบบของถ้อยคำจะเป็นดังนี้

“มาตรา .. ให้ยกเลิก (..) ของวรรค...ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ พ.ศ.”

(ง) แบบการยกเลิกหมวดหมู่

ลักษณะการอ้างบทบัญญัติที่จะยกเลิกในมาตราคลุมจะคล้ายกับการแก้ไขหมวดหมู่ เพียงแต่รูปแบบของถ้อยคำเริ่มต้นจะเริ่มด้วยคำว่า “ให้ยกเลิก” แล้วตามด้วย “ส่วน” หรือ “หมวด” แล้วแต่กรณี โดยรูปแบบของการยกเลิกหมวดหมู่จะเป็นดังนี้

“มาตรา .. ให้ยกเลิกส่วนที่ .. (ชื่อส่วน)... มาตรา .. มาตรา .. และมาตรา .. แห่งพระราช
บัญญัติ..... พ.ศ.”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๘ ให้ยกเลิกหมวด ๓ บริษัทหลักทรัพย์ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑
มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ และ มาตรา ๔๙
แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒”

- พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๘ ให้ยกเลิกหมวด ๓ กรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ มาตรา ๑๘ ถึงมาตรา ๖๑
แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒”

- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๒๕ ให้ยกเลิกส่วนที่ ๗ มาตราการสำหรับสิทธิบัตรยา มาตรา ๕๕ ทวิ มาตรา ๕๕ ตริ
มาตรา ๕๕ จัตวา มาตรา ๕๕ เบญจ มาตรา ๕๕ ฉ และมาตรา ๕๕ สัตต ในหมวด ๒ แห่งพระราช
บัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕”

๓.๕ บทสรุปข้อสังเกตและแนวทางการใช้ถ้อยคำในการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก กฎหมาย

(ก) ประเด็นการอ้างอิงหลายมาตราต่อเนื่องกัน จะต้องระบุทุกมาตรา หรือ
ใช้คำว่า “มาตรา .. ถึงมาตรา ..”

ปัจจุบันกฎหมายหลายฉบับมีแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันในเรื่องของการอ้างมาตรา
หลาย ๆ มาตราที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ (๑) ระบุมาตราแรกและ
มาตราสุดท้ายโดยใช้คำว่า “ถึง” เป็นคำเชื่อม และ (๒) ระบุมาตราทุกมาตราเรียงลำดับกันไป

บทที่ ๓

จากการตรวจสอบพระราชบัญญัติฉบับต่าง ๆ ปรากฏว่ามีการใช้ทั้งสองลักษณะ ซึ่งทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติของผู้ร่างกฎหมาย สำหรับประเด็นดังกล่าว ก็ได้มีข้อพิจารณาซึ่งได้มีการเสนอแนวทางไว้ว่า^{๙๔} โดยหลักแล้วการเขียนถ้อยคำในกฎหมายสมควรที่จะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนตามรูปแบบที่ ๒ แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เนื้อความบางส่วนของกฎหมายไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเขียนรายละเอียดมาก และเพื่อป้องกันความผิดพลาดตกหล่นในการอ้างเลขมาตรา รวมทั้งเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนก็สามารถละถ้อยคำบางส่วนได้ จึงสมควรใช้การเขียนตามรูปแบบที่ ๑ ในการอ้างมาตราในหลักการและในมาตราของร่างพระราชบัญญัติที่มีเนื้อความที่จะเข้าไปอยู่ในตัวพระราชบัญญัติ ส่วนรูปแบบที่ ๒ สมควรใช้สำหรับกรณีที่เนื้อความซึ่งได้อ้างมาตราเรียงติดต่อกันนั้นเป็นสาระที่จะเข้าไปอยู่ในพระราชบัญญัติ เช่น การกำหนดโทษอาญา หรือการอ้างถึงมาตราอื่นของพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันหรือพระราชบัญญัติฉบับอื่น เพราะเป็นส่วนที่ต้องกำหนดให้ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ได้มีการให้ข้อสังเกตประกอบการพิจารณาแนวทางดังกล่าวด้วยว่า^{๙๕} เหตุผลที่ใช้ทั้ง ๒ แบบ มีเพียงอย่างเดียว คือ ถ้าเป็นการแก้ไขหรือเพิ่มหลายมาตราจะเขียนสั้นโดยใช้คำว่า “ถึง” แต่ถ้าเป็นการแก้ไขจำนวนน้อยแม้จะเป็นมาตราที่ต่อเนื่องกันก็จะอ้างเรียงลำดับมาตรา และโดยปกติจะใช้เรียงลำดับมาตราทุกมาตราเป็นหลัก เว้นแต่เป็นการยกเลิกหมวดหรือเพิ่มทั้งหมด จึงใช้คำว่า “ถึง”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๕/๑ การแก้ไขปัญหาน้ำของเกษตรกร
มาตรา ๓๗/๑ ถึงมาตรา ๓๗/๑๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๙๔} บันทึกสำนักกิจการนิติบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ และวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๘

^{๙๕} อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑๔

“หมวด ๕/๑

การแก้ไขปัญหานี้ของเกษตรกร

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๓๗/๑ ในหมวดนี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

ฯลฯ

ฯลฯ”

- พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๑๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๔/๑ การทำเหมืองใต้ดิน มาตรา ๘๘/๑ ถึงมาตรา ๘๘/๑๓ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐

“หมวด ๔/๑

การทำเหมืองใต้ดิน

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๘๘/๑ให้นำบทบัญญัติในหมวดอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับการทำเหมืองใต้ดินเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้

ฯลฯ

ฯลฯ”

- ร่างพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๒๐-๒๑/๒๕๔๙)

มาตรา ๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๓/๑ การบริหารกิจการของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์ มาตรา ๘๘/๑ ถึงมาตรา ๘๘/๒๙ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

บทที่ ๓

“หมวด ๓/๑

การบริหารกิจการของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์

มาตรา ๘๙/๑ ในหมวดนี้

“บริษัท” หมายความว่า

ฯลฯ

ฯลฯ

ส่วนที่ ๑

กรรมการและผู้บริหาร

มาตรา ๘๙/๒ กรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด รวมทั้งต้องไม่มีลักษณะที่แสดงถึงการขาดความเหมาะสมที่จะได้รับความไว้วางใจให้บริหารจัดการกิจการที่มีมหาชนเป็นผู้ถือหุ้นตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด”

(ข) ประเด็นการใช้คำว่า “ของ” และคำว่า “ใน” เป็นคำเชื่อมในการเรียงลำดับสาระของการแก้ไข

ในเรื่องการเรียงลำดับสาระของการแก้ไข ซึ่งจะต้องแสดงให้เห็นถึงที่มาของบทบัญญัติที่จะแก้ไขซ้อนกันหลายชั้น พบว่าในปัจจุบันมีความคลั่งในการใช้ถ้อยคำเป็นอย่างมาก และยังไม่ได้ข้อยุติว่าควรใช้แนวทางใด จากการตรวจสอบรูปแบบที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติจำนวนมาก จะมีทั้งการใช้คำว่า “ของ” และคำว่า “ใน” เป็นคำเชื่อมปะปนกันไป

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๓๐๒/๒๕๔๙)

“มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความใน (ง) ของ (๒) ของมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน”

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๔๘
“มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของวรรคสอง ของมาตรา ๗๐๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๓๖) พ.ศ. ๒๕๓๘
“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (ญ) ของ (๑) ในมาตรา ๔ แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๓๔”

- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒
“มาตรา ๒๔ ให้ยกเลิกความใน (๑) ในวรรคหนึ่งของมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

- ร่างพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๒๐-๒๑/๒๕๔๙)

“มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๑๑/๑ ของส่วนที่ ๒ การกำกับดูแล ในหมวด ๔ ธุรกิจหลักทรัพย์ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕”

- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑
“มาตรา ๑๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ๒ ทวิ การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา มาตรา ๓๕ ทวิ มาตรา ๓๕ ตริ มาตรา ๓๕ จัตวา มาตรา ๓๕ เบญจ มาตรา ๓๕ ฉ มาตรา ๓๕ สัตต มาตรา ๓๕ อัฏฐ และมาตรา ๓๕ นว ในหมวด ๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒”

- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒
“มาตรา ๒๕ ให้ยกเลิกส่วนที่ ๗ มาตรการสำหรับสิทธิบัตรยา มาตรา ๕๕ ทวิ มาตรา ๕๕ ตริ มาตรา ๕๕ จัตวา มาตรา ๕๕ เบญจ มาตรา ๕๕ ฉ และมาตรา ๕๕ สัตต ในหมวด ๒ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕”

ในส่วนของการอ้างอิงบทบัญญัติที่จะแก้ไขในมาตราคลุมนั้น แนวทางปัจจุบันในการตรวจพิจารณาของสำนักงานฯ จะต้องเรียงสาระของการแก้ไขจากช้อย่อยไปหาข้อใหญ่เสมอ เพื่อแสดงให้เห็นถึงที่มาของบทบัญญัติที่จะแก้ไขว่ามาจากส่วนใดหรือวรรคใดของมาตรา^{๑๖} เช่น “ให้ยกเลิกความใน

^{๑๖}อย่างไรก็ตาม ก็มีพระราชบัญญัติบางฉบับที่กำหนดรูปแบบที่แตกต่างออกไปไม่ได้เรียงสาระจากช้อย่อยไปหาข้อใหญ่ ซึ่งเห็นว่าจะไม่นำมาใช้เป็นหลักได้ เช่น ร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๓๑๒/๒๕๔๙)

มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความใน (๓) (ข) ของมาตรา ๙๐/๔๒ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(ข) การชำระหนี้ การยึดกำหนดเวลาชำระหนี้ การลดจำนวนหนี้ลง และการจัดกลุ่มเจ้าหนี้

ฯลฯ

ฯลฯ”

เหตุผลที่กำหนดรูปแบบการเรียงสาระของการแก้ไขลักษณะนี้ เข้าใจว่าเพื่อให้สอดคล้องกับฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งก่อน ๆ ที่กำหนดรูปแบบนี้เช่นกัน

บทที่ ๓

(..) ของ (..) ของวรรค...ของมาตรา .. แห่งพระราชบัญญัติ..... พ.ศ. และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน”

ส่วนการใช้คำเชื่อมนั้น พบว่า มีการใช้ทั้งคำว่า “ของ” และคำว่า “ใน” ปะปนกัน แนวทางปฏิบัติของผู้ร่างกฎหมายจะพิจารณาตามความเหมาะสมของถ้อยคำ ดังนั้น หากปรากฏว่ามีการใช้คำว่า “ของ” ซ้อนกันหลายชั้น เช่น “(..) ของ (..) ของวรรค...ของมาตรา ..” เท่าที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ จะมีการใช้คำว่า “ใน” แทนเป็นคำเชื่อมคำสุดท้ายเพื่อมิให้มีการใช้คำว่า “ของ” พร่ำเพรื่อเกินไป

ส่วนที่ ๓

โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก

บทที่ ๓

๑. ความมุ่งหมายในการตราพระราชบัญญัติยกเลิก

เมื่อพระราชบัญญัติประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายไปแล้วระยะหนึ่ง ในเวลาต่อมาอาจไม่มีความจำเป็นในการใช้บังคับกฎหมายในเรื่องนั้นต่อไปอีกแล้ว จะด้วยเหตุว่ารัฐไม่ประสงค์จะควบคุมการดำเนินการตามกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติฉบับนั้นล้าสมัยหรือหมดสภาพในการใช้บังคับในทางปฏิบัติ กรณีทำให้จำเป็นที่จะต้องมีการตรากฎหมายยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อให้มีผลบังคับในทางกฎหมายเช่นกัน

การยกเลิกพระราชบัญญัติที่มีผลใช้บังคับทั้งฉบับโดยสิ้นเชิง ต้องจัดทำเป็นพระราชบัญญัติในรูปแบบของพระราชบัญญัติยกเลิก โดยโครงสร้างของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นรูปแบบเดียวกับพระราชบัญญัติทั่วไปเช่นกัน แต่มีแบบกฎหมายที่เป็นลักษณะพิเศษในบางเรื่อง ซึ่งต้องนำมาวิเคราะห์แยกต่างหากออกมาจากแบบกฎหมายทั่วไปที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ เพื่อให้มีการยกร่างกฎหมายในรูปแบบที่ถูกต้อง

๒. โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิก

โครงสร้างของพระราชบัญญัติยกเลิกเป็นรูปแบบเดียวกับโครงสร้างตามแบบกฎหมายทั่วไปของพระราชบัญญัติ โดยเนื้อหาที่มีลักษณะพิเศษบางประการซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติทั่วไปและพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ ดังนี้

บทที่ ๓

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกพระราชบัญญัติ.....
พ.ศ.

ชื่อพระราชบัญญัติ

.....
.....

คำปรารภ

โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมายว่าด้วย.....

.....

.....

ชื่อพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยกเลิก
..... พ.ศ.”

วันใช้บังคับ

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งวันถัดจาก
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

การกำหนดยกเลิก

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ.....

พระราชบัญญัติที่ใช้
บังคับ

มาตรา ๔	บทเฉพาะกาล
.....	
.....	
.....	
มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง...รักษาการตามพระราช บัญญัตินี้	มาตรารักษาการ
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ	
.....	
นายกรัฐมนตรี	

บทที่ ๓

ส่วนการยกเลิกกฎหมายอื่น เช่น ประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติ หากมีเนื้อหาเป็นการใช้บังคับกับบุคคลทั่วไปดังเช่นพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว การยกเลิกประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวก็ต้องทำโดยรูปแบบของพระราชบัญญัติยกเลิก ตามนัยความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) บันทึก เรื่อง หรือเกี่ยวกับการขอยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (เรื่องเสร็จที่ ๕๖๗/๒๕๓๕) ซึ่งมีรูปแบบเช่นเดียวกันกับพระราชบัญญัติยกเลิกทุกประการ แตกต่างเพียงชื่อของกฎหมายที่ต้องการยกเลิกว่าเป็นประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติเท่านั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ พ.ศ. ๒๕๔๓

บทที่ ๓

พระราชบัญญัติ

ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕

พ.ศ. ๒๕๔๓

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

เป็นปีที่ ๕๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ พ.ศ. ๒๕๔๓”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามร้อยหกสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕

(๒) พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๒

(๓) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๗๘ ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕

(๔) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๒๕ ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

(๕) พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ ๕/๒๕๔๙ เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๕๙๖/๒๕๕๐)

ร่าง

พระราชบัญญัติ

ยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ที่ ๕/๒๕๔๙ เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควบคุมการเผยแพร่
ข้อมูลข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ ๕/๒๕๔๙ เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ ๕/๒๕๔๙ เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ.”

บทที่ ๓

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ ๕/๒๕๔๙ เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

๓. แบบกฎหมาย

พระราชบัญญัติที่มีเนื้อหายกเลิกกฎหมายโดยสิ้นเชิงนั้น มีลักษณะพิเศษหรือแตกต่างจากพระราชบัญญัติทั่วไปและพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งสมควรนำเสนอหรือวิเคราะห์ในหัวข้อดังต่อไปนี้

๓.๑ ชื่อพระราชบัญญัติ

(ก) การยกเลิกกฎหมายฉบับเดียว

กรณีการยกเลิกกฎหมายฉบับเดียวนั้น ในส่วนของชื่อพระราชบัญญัติจะระบุว่าเป็นพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายฉบับใดโดยชัดแจ้ง โดยมีแบบการเขียน ดังนี้

แบบ

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิก...(ชื่อกฎหมายที่จะยกเลิก)...
พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

ร่าง พระราชบัญญัติ ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ พ.ศ. _____	
ฯลฯ	ฯลฯ
มาตรา ๓ ให้ยกเลิก (๑) พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ (๒) พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๑	

บทที่ ๓

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ ๕/๒๕๔๙ เรื่อง ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๕๙๖/๒๕๕๐)

ข้อยกเว้น

- ร่างพระราชบัญญัติยุบเลิกทุนรักษาระดับแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๒๖๒/๒๕๕๐)

บทที่ ๓

ร่าง

พระราชบัญญัติ

ยุบเลิกทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

พ.ศ.

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรยุบเลิกทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

.....

.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยุบเลิกทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยุบเลิกทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราซึ่งจัดตั้งตามมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดจัดสรรทุนสำรองเงินตราเกินจำนวนธนบัตรออกใช้ พ.ศ. ๒๔๙๘

มาตรา ๔ ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราซึ่งได้ยุบเลิกไปตามความในมาตรา ๓ ให้ถือว่ายังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแต่งตั้งบุคคลขึ้นคณะหนึ่งจำนวนไม่เกิน เจ็ดคนเป็นคณะกรรมการผู้ชำระบัญชีของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ซึ่งอย่างน้อย ต้องประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้แทนธนาคาร แห่งประเทศไทย

ให้คณะกรรมการผู้ชำระบัญชีดำเนินการชำระบัญชีทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ชำระบัญชี

มาตรา ๖ ให้คณะกรรมการผู้ชำระบัญชีได้รับเงินค่าตอบแทนตามที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังกำหนด โดยจ่ายจากทรัพย์สินของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

มาตรา ๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๘ ให้นำบทบัญญัติหมวด ๕ ลักษณะ ๒๒ ในบรรพ ๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับแก่อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ ผู้ชำระบัญชีของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา โดยอนุโลม

มาตรา ๘ ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจดำเนินคดีแทนทุนรักษาระดับอัตรา แลกเปลี่ยนเงินตราสำหรับคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้อินสิทธิและความรับผิดชอบของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราที่เกิดจากคดีดังกล่าว ไปเป็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

มาตรา ๙ ให้โอนเงินของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราให้แก่ธนาคาร แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับบำนาญและสวัสดิการของพนักงานของทุนรักษาระดับ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ทั้งนี้ตามจำนวนที่คณะกรรมการผู้ชำระบัญชีและธนาคารแห่งประเทศไทย จะได้ตกลงกัน

มาตรา ๑๐ เมื่อเสร็จการชำระบัญชีแล้ว ให้คณะกรรมการผู้ชำระบัญชีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้
(๑) เสนอรายงานการชำระบัญชีภายในสิบวันนับแต่วันที่เสร็จการชำระบัญชี ต่อรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการคลังเพื่อพิจารณาอนุมัติและเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบแล้วประกาศใน

บทที่ ๓

ราชกิจจานุเบกษาต่อไป ทั้งนี้ ให้ถือว่าวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นวันถึงที่สุดแห่งการชำระบัญชี

(๒) โอนทรัพย์สินที่ยังคงเหลือให้แก่กระทรวงการคลัง ส่วนเงินที่ยังคงเหลือให้นำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน ทั้งนี้ ต้องกระทำโดยไม่ชักช้า

(๓) มอบสมุด บัญชี และเอกสารทั้งหมดของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราให้แก่กระทรวงการคลังภายในสิบสี่วันนับแต่วันถึงที่สุดแห่งการชำระบัญชี และให้กระทรวงการคลังเก็บรักษาไว้สิบปีนับแต่วันดังกล่าว

สมุด บัญชี และเอกสารที่มอบให้แก่กระทรวงการคลังตามวรรคหนึ่ง (๓) ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตรวจดูได้โดยไม่ต้องเรียกค่าธรรมเนียม

มาตรา ๑๑ พนักงานของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ถ้าสมัครใจจะโอนไปปฏิบัติงานกับธนาคารแห่งประเทศไทย และได้แจ้งความจำนงค์เป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้โอนพนักงานผู้นั้นไปเป็นพนักงานของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยให้ได้รับเงินเดือน สิทธิ และประโยชน์ต่าง ๆ เท่าที่เคยได้รับอยู่เดิมจนกว่าจะได้มีการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง แต่จะแต่งตั้งให้ได้รับเงินเดือนต่ำกว่าเงินเดือนที่ได้รับอยู่เดิมไม่ได้

การโอนพนักงานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากงานเพราะเลิกหรือยุบตำแหน่ง โดยให้มีสิทธิได้รับบำเหน็จหรือบำนาญ เงินชดเชย และผลประโยชน์ตามระเบียบทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ว่าด้วยการช่วยเหลือสวัสดิการพนักงานทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

มาตรา ๑๒ ให้พนักงานของทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราซึ่งมีสิทธิได้รับบำนาญและสวัสดิการตามระเบียบทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ว่าด้วยการช่วยเหลือสวัสดิการพนักงานทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา รับเงินบำนาญและเงินสวัสดิการจากธนาคารแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ ต้องไม่น้อยกว่าบำนาญและสวัสดิการที่เคยได้รับอยู่เดิม

มาตรา ๑๓ เพื่อประโยชน์ในการคำนวณเงินตราต่างประเทศเป็นเงินตราไทย บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่อ้างถึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราที่ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราประกาศกำหนด ให้ถือว่าอ้างถึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศ

มาตรา ๑๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี”

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๒) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การยุบเลิกทุนรักษาระดับ
แลกเปลี่ยนเงินตราเป็นกรณีพิเศษที่มีใช้การยกเลิกกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวแต่เป็นการยกเลิกทุน
รักษาระดับฯ ซึ่งจัดตั้งตามมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดจัดสรรทุนสำรองเงินตราเกินจำนวนธนบัตร
ออกใช้ พ.ศ. ๒๔๙๘ ย่อมทำให้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับทุนรักษาระดับฯ สิ้นผลใช้บังคับไปโดยสภาพ
ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดยกเลิกไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้

(ข) การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ

ในที่นี้หมายความว่ารวมถึงกฎหมายในรูปของประกาศหรือคำสั่งที่มีศักดิ์เทียบเท่า
พระราชบัญญัติด้วย

การยกเลิกกฎหมายหลายฉบับในคราวเดียวโดยการตราพระราชบัญญัติหนึ่งฉบับนั้น
เกิดขึ้นได้ทั้งกรณีที่ต้องการยกเลิกเป็นกฎหมายในเรื่องเดียวกันและกรณีที่เป็นกฎหมาย
หลายเรื่อง หรืออีกนัยหนึ่งคือยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ หลายฉบับ

(๑) กรณีเป็นกฎหมายในเรื่องเดียวกัน

การเขียนชื่อพระราชบัญญัติในกรณีนี้จะระบุชื่อพระราชบัญญัติหลักที่จะ
ถูกยกเลิกเพียงฉบับเดียวโดยไม่ต้องจำแนกรายชื่อกฎหมายทั้งหมดในชื่อพระราชบัญญัติและไม่มีการ
ใช้คำว่า “กฎหมายว่าด้วย” แต่อย่างใด

ส่วนกฎหมายที่ยกเลิกทั้งหมดให้นำไประบุไว้ในบทยกเลิกกฎหมายโดยเรียง
ลำดับรายชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกตามแบบกฎหมายทั่วไป ซึ่งได้กล่าวถึงไว้แล้วในบทที่ ๒

แบบ

บทที่ ๓

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิก...(ซึ่งกฎหมายหลักที่จะยกเลิก)...
พ.ศ.

ตัวอย่างเช่น

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๕๔๐/๒๕๔๘) ซึ่งมีการยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ และ

(๒) พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๑

- ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ พ.ศ. ซึ่งมีการยกเลิกกฎหมายจำนวน ๕ ฉบับ ได้แก่

(๑) พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕

(๒) พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๒

(๓) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๗๘ ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕

(๔) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๒๕ ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

และ

(๕) พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒

ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายในลำดับ (๒) ถึง (๕) เป็นกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕

(๒) กรณีเป็นกฎหมายหลายเรื่อง

เป็นการยกเลิกกฎหมายหลายเรื่องในคราวเดียวกัน และกฎหมายเหล่านั้นอาจเกี่ยวข้องกันหรือไม่ก็ได้ โดยการเขียนชื่อพระราชบัญญัติในกรณีเช่นนี้จะไม่สามารถระบุชื่อกฎหมายที่ต้องการยกเลิกได้ทั้งหมด จึงใช้การระบุในชื่อพระราชบัญญัติว่ายกเลิกกฎหมายบางฉบับแทน แล้วกำหนดให้มีบัญชีท้ายพระราชบัญญัติกำหนดรายชื่อกฎหมายที่ต้องการยกเลิก ซึ่งในมาตรายกเลิกก็จะกำหนดการยกเลิกว่า “ให้ยกเลิกกฎหมายตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ” แทนการระบุรายชื่อกฎหมายที่ถูกยกเลิกทั้งหมดได้ตามแบบกฎหมายทั่วไป โดยลักษณะการเขียนจะเป็นดังนี้

ชื่อพระราชบัญญัติ

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับ...
พ.ศ.

บทที่ ๓

มาตรายกเลิก

“มาตรา .. ให้ยกเลิกกฎหมายตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติ
ยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน
พ.ศ. ๒๕๔๖

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมายตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

- พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับซึ่งใช้บังคับในภาวะคับขัน พุทธศักราช ๒๕๔๔

บทที่ ๓

พระราชบัญญัติ

ยกเลิกกฎหมายบางฉบับซึ่งใช้บังคับในภาวะคับขัน

พุทธศักราช ๒๕๕๔

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมายบางฉบับซึ่งใช้บังคับในภาวะคับขันตามที่ระบุไว้ในบัญชี
ท้ายพระราชบัญญัตินี้

๓.๒ บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ ว่า การตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับโดยมีเนื้อหาเป็นการจำกัดสิทธิ
และเสรีภาพของบุคคล จำเป็นต้องมีการอ้างบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ
โดยเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งใช้บังคับอยู่ ณ วันที่มีการตรากฎหมายดังกล่าว แต่พระราช
บัญญัติยกเลิกกฎหมายนั้นมีเนื้อหาเป็นการยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่โดยสิ้นเชิง จึงมีผลเป็นการ
ปลดปล่อยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กรณีจึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการอ้างบทจำกัดสิทธิ
และเสรีภาพของบุคคลในพระราชบัญญัติยกเลิก เพราะไม่มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตาม
รัฐธรรมนูญอีกต่อไป

๓.๓ บทเฉพาะกาล

เมื่อพระราชบัญญัติยกเลิกมีหลักการเป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งโดยสิ้นเชิง
โดยหลักแล้ว ย่อมไม่ควรมีการดำเนินการใด ๆ ที่เคยบัญญัติตามกฎหมายต่อไปอีก แต่กรณีหาก
ปรากฏว่ายังจะต้องมีการดำเนินการบางประการตามกฎหมายอยู่ เช่น พระราชบัญญัติยุบเลิกทุนรักษา
ระดับแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่จะต้องมีและบริหารจัดการทรัพย์สินต่อไปให้เสร็จสิ้นและการชำระ
บัญชีภายหลังจากการยุบเลิกทุนรักษาระดับแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นต้น หรือจำเป็นต้องมีการรับรอง
สิทธิประโยชน์บางประการ หรือโอนบุคลากรหรือทรัพย์สินบางอย่างไปให้หน่วยงานอื่น ผู้ร่างกฎหมาย
ก็จำเป็นต้องกำหนดให้มีบทเฉพาะกาลในพระราชบัญญัติยกเลิกด้วย

นอกจากนี้ การมีบทเฉพาะกาลในพระราชบัญญัติยกเลิกหรือไม่นั้น ก็มีข้อที่ผู้ร่างกฎหมาย
ต้องคำนึงด้วย คือ การกำหนดมาตรการรักษาการในพระราชบัญญัติยกเลิก

บทที่ ๔

การวิเคราะห์แบบกฎหมายเฉพาะเรื่อง

ในบทนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์แบบกฎหมายเฉพาะเรื่อง โดยแยกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ แบบบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการ ส่วนที่ ๒ มาตรการบังคับทางกฎหมาย และส่วนที่ ๓ ร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

บทที่ ๔

ส่วนที่ ๑ แบบบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการ โดยในเบื้องต้นได้พิจารณาความหมายและวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการ ข้อดีและข้อเสียของระบบคณะกรรมการ รูปแบบของคณะกรรมการที่อาจแบ่งแยกตามลักษณะองค์กรหรือตามภาระหน้าที่ แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์รูปแบบของคณะกรรมการที่ปรากฏในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติในเรื่องดังต่อไปนี้คือ ๑. องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการ ๒. คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๓. วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๔. การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๕. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ๖. การประชุม ๗. การมีส่วนร่วมได้เสียของกรรมการ ๘. การแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ ๙. ประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ และ ๑๐. การกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือให้มีอำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนที่ ๒ มาตรการบังคับทางกฎหมาย เป็นการศึกษาวัตถุประสงค์ในการกำหนดมาตรการบังคับทางกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคมซึ่งมีกระบวนการบังคับที่แตกต่างจากข้อบังคับความประพฤติของมนุษย์ในรูปแบบอื่น วิธีการที่กฎหมายจะบังคับเอากับผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเรียกว่า “สภาพบังคับ” (Sanction) โดยอาจกำหนดในกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง หรือกฎหมายปกครองก็ได้ แต่โดยที่กฎหมายทั้งสามลักษณะต่างก็มีปรัชญาและนิติวิธีที่แตกต่างกัน จึงศึกษามาตรการบังคับทางกฎหมายทั้งในส่วนของ (๑) มาตรการบังคับทางอาญา (๒) มาตรการบังคับทางแพ่ง และ (๓) มาตรการบังคับทางปกครอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับตามกฎหมาย

และท้ายสุด **ส่วนที่ ๓ ร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย** ซึ่งเป็นการศึกษาถึงรูปแบบของกลุ่มกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการกำหนดเขตของพื้นที่ในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีบทบัญญัติมาตราในตัวกฎหมายและแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งและขอบเขตของพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจนไว้ในแผนที่แนบท้าย ในการจัดทำร่างกฎหมายลักษณะนี้จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณารายละเอียดของแผนที่แนบท้ายกฎหมายให้ถูกต้องครบถ้วนด้วย ดังนั้น ส่วนที่ ๓ นี้ จึงกล่าวถึงแบบกฎหมาย ตัวอย่างแผนที่แนบท้ายกฎหมาย พร้อมรายละเอียดของแผนที่แนบท้ายกับคำอธิบายในเรื่องนี้โดยสังเขป เพื่อที่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ในการจัดทำร่างกฎหมาย โดยพิจารณาถึงผลทางกฎหมายของแผนที่แนบท้ายและประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่ไปด้วย

ส่วนที่ ๑

บทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการ

บทที่ ๔

ในปัจจุบันนี้อาจพบเห็นรูปแบบต่าง ๆ ของการพยายามร่วมมือกันของมนุษย์ เช่น องค์กรในทางศาสนา โรงเรียน สหภาพ รัฐบาล และวิสาหกิจต่าง ๆ การนำองค์กรแบบคณะกรรมการมาใช้ในวิธีการทางบริหารนั้น ค่อนข้างจะเป็นที่นิยมในประเทศกลุ่มแองโกลแซกซอนซึ่งมักจะยึดถือกันว่าเป็นวิธีการป้องกันการผูกขาดอำนาจไว้ในมือของบุคคลคนเดียว แต่อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์หลายชั่วคนเกี่ยวกับการใช้ระบบคณะกรรมการบางทีอาจจะไม่มีวิธีการทางบริหารแบบใดที่มักจะเกิดการเข้าไปในทางที่ไม่ชอบเท่ากับระบบคณะกรรมการ^๑

สำหรับในประเทศไทย การจัดองค์กรทางปกครองแต่เดิมมีศูนย์รวมอยู่ที่กระทรวง ทบวง กรม อันอยู่ในการควบคุมดูแลโดยตรงของรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี แต่ในระยะหลังการจัดองค์กรทางปกครองในรูปแบบคณะกรรมการถูกนำมาใช้มากขึ้นตามลำดับ จนอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยการใช้รูปแบบคณะกรรมการในกฎหมายค่อนข้างมาก แม้แต่ศาลก็นำระบบคณะกรรมการมาใช้เช่นกัน กล่าวคือ ในศาลยุติธรรมก็จะมี “คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม” ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม และ “คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม” ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ในศาลปกครองก็มี “คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง” ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง แต่ก็มีได้หมายความว่ากำหนดใช้รูปแบบคณะกรรมการในการดำเนินการหรือปฏิบัติการตามกฎหมายจะเหมาะสมและเป็นการแก้ปัญหาที่ใช้ได้กับทุกกรณี

๑. ความหมายและวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการ

คณะกรรมการ คือ กลุ่มบุคคลที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ดำเนินการด้านบริหารหรือกระทำการบางอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมทั้งต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกันเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ในทางการบริหารนั้นเราถือว่าคณะกรรมการเป็นการกระทำของกลุ่มและถือว่าคณะกรรมการเป็นกลุ่มก่อให้เกิดการรวมพลัง (synergy) ผลรวมของงานที่เกิดขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่มย่อมมีมากกว่าผลรวมของงานที่เกิดจากต่างคนต่างทำ

^๑ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, คณะกรรมการ : การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ, วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม ๒ เมษายน ๒๕๒๖, หน้า ๖๓

บทที่ ๔

คณะกรรมการอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น Board, Commission, Task Force หรือ Team Work

คณะกรรมการเป็นกลุ่มที่เกิดจากการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ มีอำนาจหน้าที่หรือภาระที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นการถาวรหรือเป็นหน่วยเฉพาะกิจก็ได้

การกำหนดให้มีคณะกรรมการนั้น อาจเป็นไปด้วยความมุ่งหมายต่าง ๆ กัน เช่น

- คณะกรรมการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้มีอำนาจในการจัดการ
- คณะกรรมการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้มีอำนาจในการตัดสินใจ
- คณะกรรมการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่แต่เฉพาะศึกษารายละเอียดโดยไม่มีอำนาจที่จะตัดสินใจ

- คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้จัดการหรือผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้จัดการหรือผู้บังคับบัญชาจะตัดสินใจตามที่เสนอหรือไม่ก็ได้

- คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับข้อมูลข่าวสารโดยไม่มีอำนาจที่จะให้คำแนะนำหรือตัดสินใจในทางธุรกิจหรือการปฏิบัติราชการ

ในการบริหารจัดการในทางธุรกิจหรือการบริหารราชการแผ่นดินจะเห็นว่าอาจกำหนดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้ เช่น คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการการเงิน คณะกรรมการตรวจบัญชี^๒

การใช้ระบบคณะกรรมการมีข้อดี ดังนี้

- (๑) ได้ข้อยุติที่ดีกว่า เพราะมีการร่วมกันวิเคราะห์จากความคิดของหลายคน
- (๒) ป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจของคน ๆ เดียว
- (๓) ใช้ในการประสานประโยชน์ที่ขัดแย้ง
- (๔) เกิดความกระฉ่งในการประสานงาน
- (๕) รวมอำนาจที่ต่างกันจากแต่ละคนเข้าด้วยกัน ทำให้การทำงานเกิดผลเร็ว^๓
- (๖) มีตัวแทนของกลุ่มที่มีส่วนได้เสีย
- (๗) ถ่ายทอดข่าวสาร

แต่ระบบคณะกรรมการย่อมมีข้อเสียบางประการ ดังนี้

- (๑) เสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากต้องใช้เวลาประชุมหลายครั้งกว่าจะได้ข้อยุติ

^๒ธรรมนูญ สุ่มันตกุล, แบบกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการ, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรนักกฎหมายกฤษฎีกา รุ่นที่ ๓ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า ๑-๒

^๓ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, (กรุงเทพฯ : จีวรการพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๐), หน้า ๘๒

(๒) ประนีประนอมกันที่จุดต่ำสุดที่มีส่วนร่วมกันได้ถ้าความแตกต่างระหว่างความเห็นมีอยู่ ณ จุดที่กรรมการทั้งหมดหรือฝ่ายข้างมากอาจตกลงกันได้ก็มักจะเป็นจุดต่ำสุดที่กลุ่มมีส่วนร่วมกันได้ (the least common denominator)

(๓) ไม่อาจตัดสินใจได้ จนทำให้เกิดผลไปในทางเลือนไปโดยไม่มีการปฏิบัติอะไรเลย

(๔) โน้มเอียงไปในทางทำลายตนเอง เนื่องจากงานของคณะกรรมการมิได้ดำเนินการไปในรูปของกลุ่มบุคคลที่มีฐานะเท่าเทียมกันต้องเกิดการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มขึ้น สถานการณ์แบบนี้อาจทำให้เกิดการตัดสินใจหรือมีข้อแนะนำที่ยิ่งแย่ไปกว่าการตัดสินใจ ณ จุดที่ต่ำสุดที่มีส่วนร่วมกันได้เสียอีก

(๕) กระจายความรับผิดชอบ เป็นข้อเสียที่สำคัญของระบบคณะกรรมการ เนื่องจากไม่มีผู้ใดไม่ว่าโดยเหตุผลทางปฏิบัติหรือทางตรรกวิทยาที่จะรู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของกลุ่ม

(๖) เติบโตการของกลุ่มย่อย หากปรากฏว่ากรรมการผู้หนึ่งสามารถควบคุมคณะกรรมการชุดนั้นโดยการใช้อำนาจที่จะไม่เห็นด้วย การทำงานของคณะกรรมการจึงล้มเหลวเพราะการเติบโตการของกรรมการผู้หนึ่ง ซึ่งถ้าเป็นกรณีที่กรรมการผู้หนึ่งเป็นผู้มีอำนาจและรับผิดชอบในการกระทำดังกล่าวด้วยตนเองแล้วก็คงจะไม่ขัดขวางเช่นนั้น^๔

การจัดองค์กรในรูป “คณะกรรมการ” หากพิจารณาตามหลักการจัดองค์กรและการบริหารแล้ว อาจแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท^๕ คือ

๑.๑ คณะกรรมการนโยบาย

คณะกรรมการนโยบายเป็นคณะกรรมการที่อยู่ในระดับสูงที่สุดในองค์กร เนื่องจากเป็นผู้วางนโยบายหลักให้แก่องค์กรนั้น ๆ ทั่วไปปฏิบัติตามแนวนโยบายดังกล่าว ฉะนั้น คุณสมบัติของกรรมการจึงต้องอยู่ในระดับสูง เช่น เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถกว้างขวางในการกำหนดนโยบายในเรื่องนั้น ๆ และเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายที่กำหนดไว้ดังกล่าวไปปฏิบัติ ซึ่งมักกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับสูง เช่น รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง หรืออธิบดี ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนั้น ๆ หรือผู้ที่มีประสบการณ์อื่นใดเป็นพิเศษ เป็นกรรมการ มิใช่บุคคลในระดับผู้แทนหน่วยงานเท่านั้น สำหรับคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายนั้นอาจแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระดับชาติและคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายในระดับองค์กรฝ่ายปกครอง

^๔ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, องค์กรแบบคณะกรรมการ, วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม ๒ เมษายน ๒๕๒๖, หน้า ๕๗-๕๙

^๕สิริพันธ์ พลรบ, “คณะกรรมการในทางปกครองตามพระราชบัญญัติในประเทศไทย” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๖๗-๖๙

บทที่ ๔

คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระดับชาติตามที่ปรากฏในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ มักมิใช่เป็นองค์กรตัดสินใจในเรื่องนโยบายโดยตรง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณากำหนดนโยบายที่เหมาะสมเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อตัดสินใจ ทั้งนี้ เนื่องจากอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายของรัฐนั้นเป็นเรื่องของคณะรัฐมนตรี

สำหรับคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายในระดับองค์กรฝ่ายปกครองนั้น ส่วนมากมีขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานของตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของส่วนกลางตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ได้แก่ สภามหาวิทยาลัยต่าง ๆ^๖ ส่วนในองค์กรของการบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่ สภากลาโหมตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๐๓

๑.๒ คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการที่ปรึกษามีระดับความสำคัญในองค์กรในระดับสูงอีกประการหนึ่ง คือ เป็นผู้ที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ หรือความเห็นใด ๆ ต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจในองค์กร ฉะนั้น คุณสมบัติที่สำคัญก็ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี เช่น นอกจากจะมีกรรมการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องแล้วก็มักจะต้องมี “กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ” อีกจำนวนหนึ่งเพื่อร่วมให้ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ

คณะกรรมการที่ปรึกษาในทางปกครองมี ๒ ระดับ คือ ประเภทแรกจะเป็นทั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้ควบคุมการดำเนินงานของฝ่ายปกครองด้วย คือ ในเรื่องสำคัญ ๆ ผู้ปฏิบัติการจะต้องขอความเห็นชอบหรือจะต้องปรึกษากับคณะกรรมการด้วย คณะกรรมการประเภทนี้มีจำนวนมากกระจายไปในหน่วยงานของรัฐด้านต่าง ๆ ส่วนประเภทที่สองจะเป็นเพียงองค์กรที่ปรึกษาเท่านั้น ผู้ปฏิบัติการจะปรึกษาหรือไม่ก็แล้วแต่ดุลพินิจ

๑.๓ คณะกรรมการบริหาร

นอกจากคณะกรรมการทั้ง ๒ ประเภทที่กล่าวมาข้างต้นที่จัดอยู่ในระดับสำคัญในหน่วยงานแล้ว ยังมีคณะกรรมการอีกประเภทหนึ่งได้แก่ คณะกรรมการบริหาร ซึ่งจัดว่าเป็นองค์กรในระดับสำคัญของหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจดำเนินการ คุณสมบัติของกรรมการจึงมีความสำคัญ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กรโดยตรง คณะกรรมการประเภทนี้พบน้อยมากในด้านการปกครอง แต่มักจะใช้ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเงินประเภทกองทุนต่าง ๆ องค์กรควบคุม

^๖ตามแนวคิดในทางทฤษฎีแยกองค์กรกระจายอำนาจเป็น ๒ ประเภท คือ องค์กรกระจายอำนาจตามพื้นที่ ได้แก่ การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย และองค์กรกระจายอำนาจตามกิจการ เช่น มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นต้น

การประกอบวิชาชีพอิสระ และสภาการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากองค์กรจะมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้บริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น

๑.๔ คณะกรรมการปฏิบัติ

คณะกรรมการประเภทนี้เป็นองค์กรในระดับล่างที่จะเป็นผู้ดำเนินการต่าง ๆ โดยหลักแล้ว คุณสมบัติของกรรมการจึงอาจไม่ต้องอยู่ในระดับสูง ดังเช่นคณะกรรมการนโยบายหรือคณะกรรมการที่ปรึกษา แต่ถ้าหากคณะกรรมการเหล่านี้ทำหน้าที่ปะปนกับหน้าที่ในสามลักษณะข้างต้น คุณสมบัติของคณะกรรมการก็ต้องเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษตามลักษณะหน้าที่ดังกล่าวด้วย

เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว ในคณะกรรมการแต่ละประเภท กฎหมายอาจกำหนดให้มีภาระหน้าที่หลายอย่างก็ได้ เช่น คณะกรรมการที่ปรึกษา มิได้หมายความว่า จะมีภาระหน้าที่เฉพาะการให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะแต่เพียงอย่างเดียว แต่คณะกรรมการที่ปรึกษาอาจมีภาระหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท และมีภาระหน้าที่ในการให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะพร้อมกันด้วย ดังนั้น หากพิจารณาตามหลักกฎหมายปกครองแล้ว อาจแบ่งประเภทของ “คณะกรรมการ” ออกได้ ๒ ประเภท คือ

(ก) คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในทางปกครองโดยทั่วไป ซึ่งอาจคำนึงได้ตามหลักการจัดองค์กรและการบริหารโดยทั่วไปดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เนื่องจากคณะกรรมการดังกล่าวได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานในทางปกครอง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับลักษณะว่าเป็นคณะกรรมการระดับใดขององค์กร

(ข) คณะกรรมการที่ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในทางปกครองนั้นเป็นหน้าที่ที่มีลักษณะพิเศษกว่าการดำเนินงานทางปกครองโดยทั่วไป เนื่องจากต้องเป็นผู้ที่ประสานประโยชน์โดยส่วนรวมของรัฐและประโยชน์โดยส่วนตัวของเอกชน คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในทางปกครองอาจแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

(๑) คณะกรรมการประเภท Tribunal ซึ่งได้แก่คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทเฉพาะเรื่องโดยมีกระบวนการพิจารณาโดยเน้นคุณสมบัติที่สำคัญของกรรมการในคณะกรรมการประเภทนี้คือ จะต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) ตามสาระของข้อพิพาทตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ โดยเปิดโอกาสให้ฝ่ายปกครองแต่งตั้งกรรมการได้ตามความเหมาะสม ส่วนใหญ่มักเรียกชื่อเป็นคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ตามกฎหมายต่าง ๆ

(๒) คณะกรรมการประเภทที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในทางปกครองโดยทั่วไป ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายที่มีการจัดองค์กรและวิธีพิจารณาสำหรับการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

บทที่ ๕

๒. แบบเกี่ยวกับคณะกรรมการ

จากการตรวจสอบพระราชบัญญัติต่าง ๆ ปรากฏว่ามีพระราชบัญญัติประมาณสามร้อยกว่าฉบับที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการโดยในบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการจะประกอบด้วยบทบัญญัติในเรื่องดังต่อไปนี้

๒.๑ องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการ

๒.๒ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

๒.๓ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น

๒.๔ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

๒.๕ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

๒.๖ การประชุม

๒.๗ การมีส่วนได้เสียของกรรมการ

๒.๘ การแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ

๒.๙ ประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ

๒.๑๐ การกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือให้อำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อย่างไรก็ตาม ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ อาจจะมีไม่ครบทั้ง ๑๐ เรื่องตามที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกลไกในกฎหมายแต่ละเรื่องว่าจำเป็นต้องมีเรื่องใดบ้าง เช่น กรณีเกี่ยวกับประโยชน์ตอบแทนของกรรมการก็จะมีในพระราชบัญญัติจัดตั้งรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ หรือในกฎหมายที่ประสงค์จะให้มีความตอบแทนเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากโดยปกติค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายอื่นของคณะกรรมการจะมีกำหนดไว้เป็นกฎหมายทั่วไปใช้กับทุกคณะกรรมการตามกฎหมายอยู่แล้ว สำหรับกรณีเกี่ยวกับการกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือให้อำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็จะมีเฉพาะในพระราชบัญญัติที่กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น การเข้าไปในสถานที่หรือเคหสถานของบุคคล การยึดทรัพย์สินหรือสิ่งของใด ๆ หรือกรณีที่เป็นการกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจสอบสวน เป็นต้น

๒.๑ องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการ

คณะกรรมการจะประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(ก) ประธานกรรมการ

ผู้ที่กำหนดให้เป็นประธานกรรมการได้มีสามกรณี คือ

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี (หรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย) หรือรัฐมนตรี

(๒) ข้าราชการประจำ ได้แก่ ปลัดกระทรวง หรืออธิบดี (ในกรณีเห็นว่า ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีเหมาะสมที่จะเป็นประธานกรรมการ กฎหมายก็สามารถกำหนดได้ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๔ กำหนดให้อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นประธานกรรมการในคณะกรรมการควบคุมอาคาร)

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ บุคคลซึ่งนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นคณะกรรมการเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คณะกรรมการวิชาชีพ คณะกรรมการบริหารรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน กองทุน หรือคณะกรรมการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย เช่น มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติให้มีประธานกรรมการหนึ่งคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการขายตรงและการตลาดแบบตรง

การที่จะกำหนดให้บุคคลใดเป็นประธานกรรมการจะขึ้นอยู่กับกลไกหรือความสำคัญของกฎหมายนั้นด้วย กล่าวคือ หากต้องการให้ฝ่ายการเมืองเข้ามารับผิดชอบในการตัดสินใจก็ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ หากไม่ต้องการให้การเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องก็กำหนดให้ข้าราชการประจำเป็นประธานกรรมการ นอกจากนั้น หากไม่ต้องการให้การบริหารยังคงอิงอยู่กับระบบราชการก็กำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ เช่น กรณีขององค์การมหาชน เป็นต้น

(ข) กรรมการโดยตำแหน่ง

การที่กฎหมายกำหนดให้มีกรรมการโดยตำแหน่ง ซึ่งส่วนมากมาจากหน่วยงานของรัฐ ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการประสานนโยบายของทางราชการเข้ากับการทำงานหรือการตัดสินใจของคณะกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่งจะทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารนโยบายของทางราชการ นอกจากนั้น การเป็นกรรมการโดยตำแหน่งจะลาออกก็ไม่ได้และจะพ้นจากตำแหน่งกรรมการก็ไม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐทางราชการย่อมมีอยู่ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินหรือกฎหมายเฉพาะ ถ้าจะไม่มีหรือสูญไปก็มีอยู่ทางเดียวเท่านั้นคือมีกฎหมายบัญญัติให้ยุบเลิก

ตำแหน่งนั้นเสีย หนึ่ง คำว่า “กรรมการโดยตำแหน่ง” (ex officio) หมายความว่าที่มีภาวะเป็นกรรมการนั้นก็ด้วยอำนาจแห่งตำแหน่งของผู้นั้น (by virtue of one’s office of position) เมื่อตำแหน่งยังมีอยู่ยังไม่ยุบเลิกก็คงเป็นกรรมการอยู่อย่างนั้น^๔

บทที่ ๔

การเรียงลำดับกรรมการโดยตำแหน่งนั้น โดยหลักการแล้วจะเรียงลำดับตามตำแหน่ง โดยเริ่มจากปลัดกระทรวง อธิบดี ซึ่งเป็นตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และเรียงลำดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (เป็นการเรียงตามตัวอักษร) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) กลุ่มปลัดกระทรวงหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าให้เริ่มจากปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ต่อด้วยปลัดกระทรวงเรียงตามลำดับตัวอักษร ปลัดทบวง ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า ไม่ว่าจะเรียกตำแหน่งว่าเลขาธิการหรือผู้อำนวยการ โดยเริ่มจากเลขาธิการและผู้อำนวยการ ในกรณีที่มีทหาร ตำรวจ ข้าราชการ ฝ่ายตุลาการหรือข้าราชการฝ่ายอัยการ ให้เรียงตามอาวุโสตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(๒) กลุ่มอธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าโดยเรียงตามลำดับตามตัวอักษรเริ่มจากอธิบดี ตามด้วยกลุ่มเลขาธิการและกลุ่มผู้อำนวยการ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นอธิบดี เลขาธิการหรือผู้อำนวยการของกระทรวงใด

(๓) หากในคณะกรรมการดังกล่าวมีกลุ่มองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน มหาวิทยาลัย และผู้แทนองค์กรเอกชน ให้เรียงลำดับตามตัวอักษรในแต่ละกลุ่ม

(๔) ในกรณีที่มีกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เรียงลำดับดังนี้ คือ

๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัด

๒) เทศบาล

๓) องค์การบริหารส่วนตำบล

๔) กรุงเทพมหานคร

๕) เมืองพัทยา และ

๖) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษอื่นตามที่กฎหมายจัดตั้ง^๕

การแต่งตั้งกรรมการโดยตำแหน่งไม่จำเป็นต้องมี “...หรือผู้แทน” ต่อท้ายของตำแหน่งแต่อย่างใด เช่น ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือผู้แทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือผู้แทน เพราะการประชุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการถือเป็นการปฏิบัติราชการ

^๔บันทึก เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการในรัฐวิสาหกิจ (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๖/๒๕๑๘)

^๕การกำหนดแบบกฎหมาย เรื่อง การเรียงลำดับตำแหน่งผู้เป็นกรรมการในคณะกรรมการ (เรื่องเสร็จที่ ๑/๒๕๔๔)

ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวสามารถมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นปฏิบัติราชการแทนได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน^๔

(ค) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

มีกำหนดในเกือบทุกคณะกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์หรือมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านใดด้านหนึ่ง สำหรับการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอาจเป็นการแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือประธานกรรมการแล้วแต่ความสำคัญของเรื่อง นอกจากนี้ในกฎหมายบางฉบับได้กำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะรัฐมนตรียังต้องผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาด้วย เช่น มาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในทางเศรษฐศาสตร์ การเงิน การคลัง กฎหมาย หรือสาขาใดสาขาหนึ่งที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ

ในการใช้ถ้อยคำที่กำหนดในกฎหมายที่สื่อถึง “กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ” นั้น อาจมีการใช้ในหลายถ้อยคำด้วยกัน เช่น กรรมการอื่น บุคคลอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้าน... เป็นต้น โดยจะมีการระบุคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้ด้วยว่า ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ในด้านใด รวมทั้งต้องระบุจำนวนไว้ด้วย โดยมีทั้งที่ระบุจำนวนแน่นอนตายตัวและไม่ระบุจำนวนแน่นอนตายตัวซึ่งในกรณีนี้จะมีทั้งที่ระบุจำนวนขั้นต่ำ ระบุจำนวนขั้นสูง และกรณีที่มีทั้งจำนวนขั้นต่ำและจำนวนขั้นสูง โดยใช้ถ้อยคำว่า “ไม่น้อยกว่า...คน” “ไม่เกิน...คน” และ “ไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน” ตามลำดับ

สำหรับจำนวนของกรรมการในคณะกรรมการควรมีจำนวนเท่าใด คงจะกำหนดเป็นการแน่นอนตายตัวไม่ได้ เนื่องจากขึ้นอยู่กับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นว่า มีมากน้อยเพียงใด การที่จะกำหนดจำนวนของกรรมการเท่าใดนั้นต้องคำนึงถึงปัญหาเรื่ององค์ประชุมด้วย เพราะโดยทั่วไปแล้วองค์ประชุมของคณะกรรมการจะมีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

แนวทางการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการในปัจจุบันสามารถแยกได้เป็น ๒ กรณีด้วยกัน คือ

^๔บันทึก เรื่อง การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนกรรมการอื่นที่กฎหมายแต่งตั้งโดยระบุตำแหน่ง (เรื่องเสรีที่ ๔๒๕/๒๕๓๕)

บทที่ ๕

กรณีทีหนึ่ง เขียนรวมกันไว้ในวรรคเดียว โดยเขียนเรียงลำดับตำแหน่งประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต่อเนื่องกันไป ซึ่งการเขียนในลักษณะนี้สังเกตได้ว่า ไม่มีการระบุว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่จะแต่งตั้งนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านใด แต่จะเขียนในลักษณะกว้าง ๆ ว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรี/รัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวน...คน” (โปรดดูแบบ ก)

กรณีที่สอง เขียนแยกเป็นอนุมาตราหรือแยกเป็นหัวข้อย่อยดังต่อไปนี้

- (๑) ประธานกรรมการ
- (๒) รองประธานกรรมการ (ถ้ามี)
- (๓) กรรมการโดยตำแหน่ง
- (๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ในกรณีที่ต้องกำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติเฉพาะไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยระบุว่ามีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านใดบ้าง หรือเป็นกรณีที่มีสัดส่วนของกรรมการเป็นจำนวนมากเพื่อให้ผู้อ่านกฎหมายมีความสะดวกในการใช้กฎหมาย คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ผู้ร่างกฎหมายสมควรที่จะกำหนดกรณีของประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยแยกเป็นอนุมาตราหรือแยกเป็นหัวข้อย่อยดังที่กล่าวมาจะเป็นการเหมาะสมและสะดวกแก่การใช้กฎหมายมากกว่าจะเขียนรวมกัน (โปรดดูแบบ ข)

- (ง) เลขานุการ

การกำหนดเลขานุการของคณะกรรมการเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการในรูปคณะกรรมการ เพราะเป็นผู้เสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการ ติดตามผลการดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ ตลอดจนดำเนินงานในทางธุรการต่าง ๆ ของคณะกรรมการ ซึ่งส่วนใหญ่มักกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง เช่น “ให้ปลัดกระทรวง... เป็นกรรมการและเลขานุการ” แต่ก็มีบางกรณีที่กำหนดให้คณะกรรมการหรือประธานกรรมการหรือผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานเป็นผู้แต่งตั้งเลขานุการ โดยแต่งตั้งจากข้าราชการในหน่วยงานนั้น ซึ่งในกรณีนี้จะใช้ถ้อยคำว่า “ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการของกรม...เป็นกรรมการและเลขานุการ”

กฎหมายที่ผ่านมานี้ในอดีตนั้น มีทั้งที่เขียนกรณีของเลขานุการอยู่ในวรรคเดียวกับประธานกรรมการและกรรมการ และที่เขียนแยกเป็นอีกรวรรคหนึ่งต่างหาก อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้วางแนวปฏิบัติในการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับเลขานุการ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้เขียนแยกเป็นอีกรวรรคหนึ่งต่างหากจากกรรมการอื่น ฉะนั้น ร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาในปัจจุบันจึงเขียนกรณีของเลขานุการแยกเป็นอีกรวรรคหนึ่งต่างหากจากกรรมการอื่นตามแนวทางดังกล่าว

นอกจากองค์ประกอบดังที่กล่าวมาแล้ว ในคณะกรรมการบางคณะอาจกำหนดให้มี “รองประธานกรรมการ” และส่วนใหญ่จะเป็นรองประธานกรรมการโดยตำแหน่ง แต่ก็มีในกฎหมายบางฉบับที่กำหนดให้รองประธานกรรมการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ก็ยังมีตำแหน่ง “ผู้ช่วยเลขานุการ” ซึ่งในกฎหมายบางฉบับก็กำหนดให้ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ โดยในการเขียนจะใช้ถ้อยคำว่า “และ...เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ” หรือบางกรณีกำหนดให้เป็นเพียงผู้ช่วยเลขานุการ อย่างเดียวโดยไม่ได้กำหนดให้เป็นกรรมการด้วย โดยใช้ถ้อยคำว่า “และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ” นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่กำหนดให้คณะกรรมการหรือประธานกรรมการหรือผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานเป็นผู้แต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการ โดยจะเขียนใช้ถ้อยคำว่า “ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการของกรม...เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ” หรือ “ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการของกรม...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ”

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการจะเป็นคณะกรรมการที่สมบูรณ์ได้ต่อเมื่อมีประธานกรรมการและกรรมการอื่นครบถ้วน หากขาดผู้ดำรงตำแหน่งใดโดยไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนได้ตามกฎหมายแล้วบุคคลที่เหลืออยู่ย่อมไม่ถือว่าเป็นคณะกรรมการที่สมบูรณ์อันจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้^{๑๐} การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะต้องประกอบด้วย (๑) นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ (๒) กรรมการโดยตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนดห้าคน (๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินหกคน และ (๔) ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งหากยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะทำให้กรรมการอื่นโดยตำแหน่งที่มีอยู่ยังไม่เป็นคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้^{๑๑} หากองค์ประกอบของคณะกรรมการไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้วก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นคณะกรรมการ และไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ เว้นเสียแต่ว่าเป็นกรณีในระหว่างดำเนินงานของคณะกรรมการมีตำแหน่งกรรมการบางประเภทว่างลงและมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่คณะกรรมการจึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ แม้จะไม่ครบองค์ประกอบตามกฎหมายก็ตาม^{๑๒} การที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบด้วยกรรมการสองประเภทคือ กรรมการโดยตำแหน่งซึ่งกฎหมายได้

^{๑๐}บันทึก เรื่อง องค์ประกอบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ (เรื่องเสร็จที่ ๗๙๗/๒๕๔๐)

^{๑๑}บันทึก เรื่อง องค์คณะของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ (เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๓๑)

^{๑๒}บันทึก เรื่อง การนับองค์ประชุมคณะกรรมการองค์การจัดการน้ำเสีย (เรื่องเสร็จที่ ๘๗๗/๒๕๔๗)

บทที่ ๔

ระบุตำแหน่งไว้โดยตรงไม่ต้องมีการแต่งตั้งอีก กับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิที่จะต้องมีการประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกชั้นตอนหนึ่งโดยพิจารณาเลือกสรรจากบุคคลผู้มีคุณวุฒิเหมาะสมที่จะทำหน้าที่กรรมการดังกล่าวโดยระบุชื่อบุคคลไว้เป็นราย ๆ ไป ฉะนั้น การที่จะแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้ชื่อตำแหน่งจึงไม่ตรงกับ ความมุ่งหมายของกฎหมาย เพราะการจะแต่งตั้งบุคคลใดเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพิจารณาถึงคุณวุฒิของบุคคลนั้นเป็นการเฉพาะตัวไม่ใช่พิจารณาถึงตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ รวมทั้งเมื่อพิจารณาเหตุต่าง ๆ ที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องพ้นจากตำแหน่งแล้วจะเห็นได้ว่าเหตุต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้เฉพาะแก่บุคคลเท่านั้น ไม่อาจเกิดขึ้นแก่ตำแหน่งได้ ฉะนั้น การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องแต่งตั้งโดยระบุชื่อบุคคล ไม่อาจแต่งตั้งโดยระบุตำแหน่งได้^{๑๓}

นอกจากนั้น การที่บุคคลได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสองตำแหน่ง และปรากฏว่าสองตำแหน่งดังกล่าวเป็นตำแหน่งที่กฎหมายกำหนดให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการ บุคคลดังกล่าวก็ต้องปฏิบัติหน้าที่และมีหน้าที่ฐานะเป็นกรรมการโดยตำแหน่งทั้งสองตำแหน่ง ซึ่งกรณีนี้มีข้อเท็จจริงว่า บุคคลได้รับเลือกตั้งเป็นนายกสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยและนายกสมาคมสมาพันธ์การศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย บุคคลดังกล่าวจึงต้องปฏิบัติหน้าที่และมีฐานะเป็นกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการในฐานะนายกสมาคมทั้งสองตำแหน่ง และในการนับคะแนนเสียงก็ต้องพิจารณาว่า บุคคลนั้นประสงค์จะเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการในฐานะใด หากเข้าร่วมประชุมในฐานะนายกสมาคมใดสมาคมหนึ่งเพียงแห่งเดียว ก็จะต้องนับคะแนนเสียงเพียงเสียงหนึ่งในการลงคะแนน แต่หากเข้าร่วมประชุมในฐานะนายกสมาคมทั้งสองสมาคมก็ต้องนับเป็นจำนวนสองเสียงตามตำแหน่งที่เข้าร่วมประชุม^{๑๔} และการที่กฎหมายกำหนดให้ประธานกรรมการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิยอมทำให้มีอำนาจหน้าที่ที่จะปฏิบัติงานในฐานะประธานกรรมการจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระหรือพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอื่น เมื่อไม่ปรากฏว่ามีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะทำให้ต้องพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระก็ต้องปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะครบวาระการดำรงตำแหน่ง และการที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งที่กฎหมายกำหนดให้ตำแหน่งนั้นเป็นกรรมการโดยตำแหน่งด้วยก็สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการโดยตำแหน่งต่อไปได้^{๑๕}

^{๑๓}บันทึก เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ จะตั้งโดยใช้ชื่อตำแหน่งแทนชื่อบุคคลได้หรือไม่ (กรณีการเปลี่ยนแปลงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจาก “พล.ต.อ. ณรงค์ มหามนต์” เป็นอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้แทน) (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๙/๒๕๓๐)

^{๑๔}บันทึก เรื่อง การพิจารณาบุคคลคนเดียวดำรงตำแหน่งกรรมการในกรรมการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในขณะเดียวกันสองตำแหน่ง (เรื่องเสร็จที่ ๕๘๕/๒๕๔๓)

^{๑๕}บันทึก เรื่อง การดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในขณะเดียวกัน (เรื่องเสร็จที่ ๒๔๒/๒๕๔๘)

แบบบทบัญญัติเรื่ององค์ประกอบคณะกรรมการ

แบบ ก

มาตรา .. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการ...” ประกอบด้วย (ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง/ข้าราชการประจำ/ผู้ทรงคุณวุฒิ) เป็นประธานกรรมการ (...เป็นรองประธานกรรมการ)... เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรี/รัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวน..คน/จำนวนไม่น้อยกว่า ...คน แต่ไม่เกิน...คน /จำนวนไม่เกิน...คน เป็นกรรมการ

ให้...เป็นกรรมการและเลขานุการ และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

บทที่ ๔

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๘

“มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการนโยบายและกำกับการบริหารหนี้สาธารณะ” ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังคนหนึ่งซึ่งรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง อธิบดีกรมบัญชีกลาง และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนสามคน เป็นกรรมการ

ให้ผู้ว่าการสำนักงานบริหารหนี้สาธารณะเป็นกรรมการและเลขานุการ และบุคคลอื่นไม่เกินสองคนซึ่งคณะกรรมการกำหนดเป็นผู้ช่วยเลขานุการ”

แบบ ข

มาตรา .. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการ...” ประกอบด้วย

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง/ข้าราชการประจำ/ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นประธานกรรมการ

*(...)

(...) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน...คน ได้แก่ ...

(...) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้าน... จำนวน...คน / จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน /จำนวนไม่เกิน...คน เป็นกรรมการ

ให้...เป็นกรรมการและเลขานุการ และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ**

บทที่ ๔

*ในกรณีที่มีรองประธานกรรมการให้ใช้ว่า

“(.) ...เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง

(.) ...เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง”

*ในกรณีที่คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานของรัฐเป็นผู้แต่งตั้งเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ให้ใช้ว่า

“ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวง/อธิบดี...แต่งตั้งข้าราชการของกรม...เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๑๗ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ” ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีคุณวุฒิตาม (๕) เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง

(๔) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกระทรวงคมนาคม ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงแรงงาน ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข และผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(๕) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การพัฒนาชุมชน การสื่อสารมวลชน การศึกษา การกีฬา ศิลปวัฒนธรรม กฎหมาย หรือการบริหาร จำนวนแปดคน ซึ่งในจำนวนนี้จะต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานในภาคเอกชนจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

ให้ผู้จัดการเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้จัดการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของกองทุนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

การสรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

๒.๒ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

เนื่องจากการแต่งตั้งบุคคลซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการในคณะกรรมการ จำเป็นต้องมีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้ด้วย ในกรณีนี้จะแตกต่าง

จากกรรมการโดยตำแหน่งที่ไม่ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ เพราะบุคคลที่เป็นกรรมการโดยตำแหน่งนั้นจะมีกรอบของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของตำแหน่งนั้น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้อยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องกำหนดอีกแต่อย่างใด

โดยหลัก คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒินั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามโดยทั่ว ๆ ไป เช่น มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่า...ปีบริบูรณ์ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ส่วนคุณสมบัติที่กล่าวมาจะกำหนดไว้ในกฎหมายหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับกฎหมายนั้น ๆ ว่ามีความจำเป็นต้องระบุคุณสมบัติดังกล่าวไว้หรือไม่ หากเห็นว่าจำเป็นต้องระบุคุณสมบัติไว้ก็ระบุเท่าที่มีความจำเป็นสำหรับกฎหมายนั้น ๆ นอกจากนั้น ยังมีกรณีที่เป็นคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเฉพาะกรณี เช่น เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เป็นต้น ซึ่งอาจมีความจำเป็นต้องระบุไว้ในกฎหมายบางฉบับแต่บางฉบับจะไม่ได้มีความจำเป็นต้องระบุไว้ก็ได้ ดังนั้น การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไว้ในกฎหมายใดก็ต้องพิจารณาให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความจำเป็นของกฎหมายนั้น ๆ และเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการตามกฎหมายแต่ละฉบับด้วย เพื่อให้เป็นไปโดยถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ แต่ไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติไว้เหมือนกันทุก ๆ กฎหมาย อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยได้รวบรวมจากกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการแล้วพบว่า กฎหมายส่วนใหญ่ได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

บทที่ ๔

แบบบทบัญญัติเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา .. *ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม** ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า...ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน...ปีบริบูรณ์
- (๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

***(..)

บทที่ ๔

*ในกรณีที่ประธานกรรมการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิต้องมากำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ในมาตรานี้ด้วย

**คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของประธานกรรมการและกรรมการย่อมขึ้นอยู่กับการนโยบายและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายแต่ละฉบับว่าจะให้มีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามประการใดบ้าง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๑๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่เกินเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

(๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๖) ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ของกองทุนตามมาตรา ๕

(๗) ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับกองทุนหรือในกิจการที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ของกองทุน หรือได้รับประโยชน์ในกิจการที่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์ของกองทุน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์และมีได้แสวงหากำไร”

***ในกรณีที่กฎหมายต้องกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามให้สอดคล้องกับสาระสำคัญและกลไกของกฎหมายก็อาจกำหนดกรณีดังต่อไปนี้ได้ เช่น

“(..) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือจากหน่วยงานของเอกชน เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือเพราะประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(..) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(..) ไม่เคยเป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปราม

การทุจริตแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(..) ไม่เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๑๐ ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะสามปีก่อนวันได้รับการเสนอชื่อ

(๓) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลปกครอง หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(๔) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๕) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๖) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๗) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

(๘) ติดยาเสพติดให้โทษ

(๙) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๑๐) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๑๑) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปโดยได้พ้นโทษมาแล้วยังไม่ถึงห้าปีในวันได้รับการเสนอชื่อ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๑๒) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๑๓) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๑๔) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๓๔ และมาตรา ๔๑

(๑๕) เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งและยังไม่พ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันได้รับการเสนอชื่อ”

บทที่ ๔

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีข้อสังเกตของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาถึงการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ ว่าควรเขียนคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามแยกคนละมาตรา โดยให้เหตุผลว่าการเขียนคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ในมาตราเดียวกันทำให้เข้าใจยากว่ากรณีใดเป็นคุณสมบัติและกรณีใดเป็นลักษณะต้องห้าม ซึ่งหากเขียนแยกกรณีคุณสมบัติไว้มาตราหนึ่ง และกรณีลักษณะต้องห้ามไว้อีกมาตราหนึ่งจะทำให้เข้าใจได้ง่ายกว่า

สำหรับข้อสังเกตดังกล่าวนั้น หากพิจารณาโดยถ่วงแท้แล้ว บทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการก็ย่อมสามารถเข้าใจได้ว่ากรณีใดเป็นคุณสมบัติและกรณีใดเป็นลักษณะต้องห้าม ไม่ว่าจะเป็นบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลธรรมดาสามัญผู้ใช้กฎหมายหรือจะเป็นนักกฎหมายก็ตาม ข้อสังเกตดังกล่าวจึงไม่น่าจะเป็นปัญหาอันเกี่ยวกับการร่างกฎหมายแต่อย่างใด แต่อาจเป็นปัญหาจากการไม่ได้อ่านกฎหมายโดยถ่วงแท้แล้วทำให้ไม่สามารถเข้าใจได้ว่ากรณีใด เป็นคุณสมบัติและกรณีใดเป็นลักษณะต้องห้าม นอกจากนั้น การเขียนบทบัญญัตินี้ดังกล่าว แยกคนละมาตรานั้น อาจมีปัญหามาตามกล่าวคือ เมื่อเขียนแล้วจะมีคุณสมบัติเพียง ๑-๒ กรณีเท่านั้น ซึ่งทำให้เห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องแยกเป็นคนละมาตราแต่อย่างใด เพื่อมิให้เกิดข้อข้องใจตามข้อสังเกตดังกล่าว กรณีนี้อาจเขียนไว้ในมาตราเดียวกัน แต่แยกกรณีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามออกจากกัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา .. ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติทั่วไป

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า...ปีบริบูรณ์

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๓) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

*(..)

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

“มาตรา ๓๖ ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติทั่วไป

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปี

(๓) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๒) เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.

(๓) เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

(๔) เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม

(๕) เป็นกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(๖) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญาเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๘) เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

(๙) เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก หรือปลดออก เพราะกระทำผิดวินัยตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

(๑๐) เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก เพราะกระทำผิดวินัยตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายอื่น

(๑๑) เป็นผู้เคยกระทำการทุจริตในการสอบเข้ารับราชการหรือเข้าปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ

ฯลฯ

ฯลฯ”

บทที่ ๕

ในกรณีของกฎหมายเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชน มักมีบทบัญญัติว่าด้วยการไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Conflict of Interests) ด้วย โดยอาจกำหนดในลักษณะที่เป็นมาตรการควบคุมก่อนที่จะเป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชน ซึ่งจะกำหนดไว้ในเรื่องคุณสมบัติของกรรมการ สำหรับข้อห้ามนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

(๑) การห้ามมิให้เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่ได้ทำสัญญาหรือกระทำร่วมกับรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม สำหรับการมีส่วนได้เสียในทางตรงหมายถึงการเป็นผู้สัญญาหรือได้รับประโยชน์ในทางธุรกิจโดยตรง ส่วนการมีส่วนได้เสียในทางอ้อม หมายถึงการมีส่วนได้เสียโดยผ่านบุคคลอื่น ๆ หรือใช้วิธีการอื่นใดอันกระทำให้เกิดการขัดกันผลประโยชน์ได้เสีย

(๒) การห้ามเป็นผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับรัฐวิสาหกิจนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม สำหรับการที่จะพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นกิจการหรือธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับรัฐวิสาหกิจไม่อาจกำหนดเป็นการตายตัวได้จึงต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป อีกทั้งอาจจำเป็นต้องมีข้อยกเว้นที่มีลักษณะเป็นการผ่อนปรนที่สมควรกำหนดไว้ด้วย

นอกจากนั้น อาจกำหนดในลักษณะเป็นมาตรการควบคุมในขณะที่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชน ซึ่งการควบคุมในลักษณะนี้มีหลายประการด้วยกัน คือ (๑) ในขณะที่เป็นกรรมการหากมีการดำเนินธุรกิจหรือกิจการที่ก่อให้เกิดการมีส่วนได้เสีย ไม่ว่าในลักษณะใดตามที่กำหนดไว้ในมาตรการควบคุมก่อนที่จะเป็นกรรมการก็จะมีผลเป็นการขัดต่อบทบัญญัติที่เป็นข้อห้ามดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้ผู้นั้นขาดคุณสมบัติจากการเป็นกรรมการและต้องพ้นจากตำแหน่งด้วย (๒) ในกรณีที่กรรมการรัฐวิสาหกิจผู้ใดกระทำการซึ่งถือเป็นการอาศัยตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบก็จะมีโทษทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒ และ (๓) กรณีที่ข้าราชการประจำไปเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจโดยตำแหน่งหรือได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งกรรมการของข้าราชการผู้นั้นจะถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วย หากมีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามวินัยข้าราชการให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดวินัยในหน้าที่ราชการด้วยตามที่พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดทางวินัยของข้าราชการซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่มีใช้ส่วนราชการ พ.ศ. ๒๕๓๔ กำหนดไว้ โดยรายละเอียดในการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับการเป็นผู้มีส่วนได้เสียดังนี้

“มาตรา .. ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับ... หรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการของ... นั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่...เป็นผู้ถือหุ้น”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒๑ ประธานกรรมการและกรรมการขององค์การมหาชนใดจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับองค์การมหาชนนั้นหรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการขององค์การมหาชนนั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่องค์การมหาชนเป็นผู้ถือหุ้น”

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒๙ ในกรณีที่กรรมการ อนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องใด ๆ ห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าร่วมในการไต่สวนข้อเท็จจริงพิจารณาหรือวินิจฉัยเรื่องดังกล่าว

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๑๐๐ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินกิจการดังต่อไปนี้

(๑) เป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี

(๒) เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี

(๓) รับสัมปทานหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว

(๔) เข้าไปมีส่วนได้เสียในฐานะเป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงานหรือลูกจ้างในธุรกิจของเอกชนซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดอยู่หรือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งโดยสภาพของผลประโยชน์ของธุรกิจของเอกชนนั้นอาจขัดหรือแย้งต่อประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ทางราชการ หรือกระทบต่อความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น

เจ้าหน้าที่ของรัฐตำแหน่งใดที่ต้องห้ามมิให้ดำเนินกิจการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้นำบทบัญญัติในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามวรรคสอง โดยให้ถือว่า การดำเนินการของคู่สมรสดังกล่าวเป็นการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ”

บทที่ ๕

๒.๓ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น

การกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒินั้น โดยหลักแล้วขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้นเป็นสำคัญว่าจะให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งยาวนานแค่ไหนเพียงใด และให้คำนึงด้วยว่ากรรมการดังกล่าวเป็นกรรมการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เพราะวาระการดำรงตำแหน่งต้องสอดคล้องกับภารกิจของกรรมการในหน่วยงานนั้น ๆ โดยกรรมการต้องปลอดจากการแทรกแซงทางการเมืองและมีความเป็นอิสระในการทำงานดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ยังมีข้อพิจารณาอื่นที่จำเป็นต้องคำนึงถึงว่าต้องมีหรือไม่ เช่น การดำรงตำแหน่งของกรรมการเพียงวาระเดียว ข้อจำกัดในการแต่งตั้งกรรมการเมื่อครบวาระ หรือให้แต่งตั้งได้โดยไม่มีข้อจำกัด หรือให้แต่งตั้งได้อีกแต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ เป็นต้น ซึ่งผู้ร่างกฎหมายจะต้องเขียนให้ชัดเจนเพื่อจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไป

การที่กฎหมายกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งไว้ย่อมมีความหมายว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนั้นในคราวใดสามารถดำรงตำแหน่งนั้นได้โดยมีกำหนดเวลาสูงสุดเท่าใด ฉะนั้น ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามวาระไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งจนครบวาระหรือออกจากตำแหน่งก่อนวาระก็ถือว่าได้ดำรงตำแหน่งมาแล้วหนึ่งวาระ^{๑๖} การที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการก็มุ่งหมายที่จะให้กรรมการอยู่ในตำแหน่งจนครบวาระตามที่กฎหมายกำหนด แต่เมื่อพบปัญหาปฏิบัติที่ให้อำนาจคณะรัฐมนตรีในการแต่งตั้งกรรมการได้ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนคณะกรรมการที่แต่งตั้งตามบทบัญญัติเดิมจึงถูกยกเลิกไปด้วย แม้จะดำรงตำแหน่งยังไม่ครบวาระก็ตาม แต่ก็ต้องถือว่าได้เป็นคณะกรรมการหนึ่งวาระแล้ว^{๑๗} นอกจากนี้ เมื่อพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ บัญญัติให้กรรมการดำเนินการของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยตลอดแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดบัญญัติให้กรรมการซึ่งครบวาระการดำรงตำแหน่งแล้วอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ดังที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เมื่อกรรมการดำเนินการฯ ได้ดำรงตำแหน่งจนครบวาระแล้ว กรรมการ

^{๑๖}บันทึก เรื่อง วาระการดำรงตำแหน่งของอธิการบดี คณบดี และหัวหน้าภาควิชา การรักษาการในตำแหน่งและการรักษาราชการแทน ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (เรื่องเลขที่ ๑๖๐/๒๕๓๐)

^{๑๗}บันทึก เรื่อง การนับวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (เรื่องเลขที่ ๑๒๔/๒๕๒๕)

ดำเนินการฯ จึงพ้นจากตำแหน่งโดยผลของกฎหมายและไม่มีอำนาจดำเนินงานใด ๆ ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการฯ ต่อไปได้^{๙๔} ดังนั้น หากกฎหมายประสงค์ที่จะให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น อยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่จึงต้องเขียนบทบัญญัติดังกล่าวไว้

สำหรับการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นหรือแทนที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นนั้น โดยปกติมักกำหนดให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการทั้งคณะเป็นไปในคราวเดียวกันไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งระหว่างกรรมการหลือมล้ำกัน

การกำหนดให้กรรมการดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวหรือดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกฎหมายแต่ละฉบับว่าประสงค์จะให้กรรมการดำรงตำแหน่งเช่นใด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการจะกำหนดให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

แบบบทบัญญัติเรื่องวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา .. ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ...ปี

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ * (หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรี/คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ แต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้น ในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง) ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง (หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้น) อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

^{๙๔}บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ (คณะกรรมการดำเนินการของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งครบวาระการดำรงตำแหน่งแล้วตามมาตรา ๑๑๐ มีอำนาจดำเนินงานต่อไปจนกว่าคณะกรรมการดำเนินงานชุดใหม่เข้ารับหน้าที่ได้หรือไม่) (เรื่องเสร็จที่ ๗/๒๕๓๑)

*ความในวงเล็บใช้ในกรณีที่ต้องประกอบของกรรมการกำหนดจำนวนที่ไม่แน่นอน ดังนี้ “จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน/จำนวนไม่เกิน...คน

การกำหนดข้อจำกัดในการแต่งตั้งกรรมการว่าจะให้แต่งตั้งอีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้นั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายเป็นสำคัญ

บทที่ ๔

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒๒ ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งมีวาระการดำรงตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง แต่ต้องไม่เกินคราวละสี่ปี

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการขึ้นใหม่ ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้”

ในกรณีที่กฎหมายใดต้องการให้การดำเนินงานของกรรมการมีความต่อเนื่อง กฎหมายก็ต้องกำหนดให้กรรมการพ้นจากตำแหน่งไม่พร้อมกันโดยอาจกำหนดให้กรรมการจำนวนกึ่งหนึ่งหรือหนึ่งในสามพ้นจากตำแหน่งโดยวิธีการจับฉลากและการพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุที่เป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระเพื่อสร้างความเป็นอิสระให้แก่กรรมการค่อนข้างสูง ความในมาตรานี้อาจเขียนได้ดังนี้

“มาตรา .. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ...ปี

ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนด...ปี ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนกึ่งหนึ่ง พ้นจากตำแหน่งโดยวิธีการจับฉลากตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และให้ถือว่าการพ้นจากตำแหน่งนี้เป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ” หรือ

“มาตรา .. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ...ปี

ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนด...ปี ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดโดยวิธีจับสลากและเมื่อครบกำหนด...ปี ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในจำนวนที่เหลือจากการจับสลากเมื่อครบกำหนด...ปี พ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสองของจำนวนดังกล่าวโดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีจับสลากเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๑๓ กรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปี ให้ กสท. ออกจากตำแหน่งจำนวนสามคน โดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าการออกจากตำแหน่งโดยการจับสลากดังกล่าวเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่

เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการคนใหม่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เมื่อสิ้นสุดวาระของกรรมการคนเดิม ให้ดำเนินการคัดเลือกและเลือกกรรมการคนใหม่เป็นการล่วงหน้าตามสมควร”

๒.๔ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวาระแล้ว ยังมีกรณีเหตุอื่นที่เป็นอุปสรรคทำให้กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ แม้ว่าจะยังไม่ครบวาระการดำรงตำแหน่ง เช่น ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามลักษณะที่กฎหมายกำหนด

นอกจากเหตุที่กล่าวแล้วยังมีกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ เพราะผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งให้ออก ซึ่งกฎหมายได้เขียนกรณีนี้เป็นสองแบบ คือ แบบที่หนึ่ง กำหนดไว้แต่เพียงว่าให้ผู้แต่งตั้งมีอำนาจสั่งให้ออกผู้แต่งตั้งจึงมีอำนาจสั่งให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งได้ตามที่เห็นสมควร และแบบที่สอง ได้กำหนดเงื่อนไขหรือเหตุผลในการสั่งให้ออกไว้ด้วย ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองที่ให้การออกคำสั่งทางปกครองจะต้อง

บทที่ ๕

มีเหตุผลประกอบด้วยเพื่อเป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจแต่งตั้งไว้ เช่น ให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุผลที่กฎหมายมีเจตนารมณ์จะให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ โดยไม่จำเป็นต้องกังวลต่อการให้ออกจากตำแหน่งโดยปราศจากเหตุผล ดังนั้น แม้ว่ากฎหมายจะระบุให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิก็จริง แต่ก็มีได้หมายความว่าผู้มีอำนาจแต่งตั้งจะสั่งให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิออกจากตำแหน่งใน “เวลา” ใดก็ได้ หรือเพราะ “เหตุ” ใด ๆ ก็ได้ อำนาจในการสั่งให้ออกจะกระทำได้อีกเฉพาะตามกรณีที่กำหนดไว้ในกฎหมายเท่านั้น ซึ่งจะมีข้อจำกัดเรื่อง “เวลา” และ “เหตุ” ของการสั่งไว้ กล่าวคือ จะสั่งให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิออกจากตำแหน่งก่อนครบวาระได้ ก็ต้องเป็นเหตุเพราะ “บกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ” ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น^{๑๔}

แบบบทบัญญัติเรื่องการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา .. นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรี/รัฐมนตรี/คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ ให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา .. หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ..

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒๓ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

^{๑๔}ข้อสังเกตของเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา (นายอมร จันทรมนูญ) ประกอบความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๒) เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่วนจังหวัดกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด (กรณีคำสั่งจังหวัดสมุทรปราการ) (เรื่องเลขที่ ๗๒/๒๕๒๔)

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑”

บทที่ ๕

๒.๕ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นจะมีแนวทางในการเขียนเป็นสองแนวทางด้วยกัน คือ จะกำหนดให้บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวางไว้ต่อจากองค์ประกอบของคณะกรรมการ กรณีที่สอง กำหนดให้บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวางไว้ต่อจากการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการซึ่งก็ยังไม่เป็นที่ยุติแต่คณะผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดแนวทางที่สองที่กำหนดให้บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวางเรียงต่อจากการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการน่าจะเป็นการเหมาะสม เพราะเป็นการกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการให้เสร็จสิ้นก่อนถึงจะกล่าวถึงเรื่องอำนาจหน้าที่

การกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นสาระสำคัญของคณะกรรมการตามกฎหมาย เพราะเป็นการกำหนดบทบาทของคณะกรรมการนั้น ๆ ว่าจะให้มีเพียงใด ซึ่งโดยปกติจะขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคณะกรรมการของกฎหมายแต่ละฉบับ การกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่วนใหญ่จะมีข้อพิจารณาตามประเภทของอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) อำนาจหน้าที่ในการเสนอความเห็นหรือให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่องค์กรผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย

(๒) อำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน การออกกฎหรือการกำหนดขอบเขตการดำเนินงาน เพื่อให้องค์กรอื่นปฏิบัติตาม หรือการให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติงานขององค์กรอื่น

(๓) อำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดหรือสั่งการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(๔) อำนาจหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายจะต้องคำนึงถึงสาระของบทบัญญัติอื่น ๆ ในกฎหมายฉบับนั้น เพื่อที่จะกำหนดบทบาทของคณะกรรมการให้เป็นไปโดยถูกต้องสอดคล้องกับสาระของบทบัญญัติเหล่านั้น ทั้งนี้ หากมีการกำหนดอำนาจหน้าที่โดยสมบูรณ์และเหมาะสมกับสาระของบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นแล้ว ย่อมทำให้กลไกการปฏิบัติงานหรือการบังคับใช้กฎหมายนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

บทที่ ๕

แบบบทบัญญัติเรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา .. คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ...

(๒) ...

(๓) ...

(๔) ...

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรี/นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีมอบหมาย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๑๕ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรและการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

(๒) พิจารณาเสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) กำหนดนโยบายและออกระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศ ในการบริหารกิจการของกองทุน

(๔) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจัดหาผลประโยชน์ของกองทุน

(๕) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับขึ้นทะเบียนและการเพิกถอนทะเบียนองค์กรเกษตรกร

(๖) ออกระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาแผนและโครงการฟื้นฟูและพัฒนาขององค์กรเกษตรกร การติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามแผนและโครงการ

(๗) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายเงินของกองทุนตามแผนและโครงการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร และการใช้คืนเงินให้แก่กองทุน

(๘) พิจารณางบดุลและรายงานการรับจ่ายเงินของกองทุน และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

(๙) กำกับ ให้คำปรึกษา และแนะนำแก่คณะกรรมการบริหารและสำนักงานในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

- (๑๐) ให้ความเห็นชอบในการกำหนดภาระผูกพันของกองทุน
- (๑๑) กำหนดมาตรการ ส่งเสริม สนับสนุน องค์การเกษตรกร
- (๑๒) แต่งตั้ง ถอดถอน คณะกรรมการบริหารและคณะอนุกรรมการ
- (๑๓) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารหรือเลขาธิการเป็นผู้ปฏิบัติหรือเตรียมข้อเสนอแนะยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้”

ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ หรือสั่งให้บุคคลใด ๆ ให้ข้อเท็จจริงหรือให้ส่งเอกสารก็จะมีบทบัญญัติที่มีแนวทางเขียนดังนี้

มาตรา .. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งข้อมูลหรือเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาได้ ในการนี้อาจเรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจงด้วยก็ได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๑๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้คณะกรรมการการจัดสรรที่ดินกลางและคณะกรรมการ มีอำนาจเรียกเป็นหนังสือให้บุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย ความเห็น คำแนะนำทางวิชาการ หรือให้ส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน หรือกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรที่ดินตามที่เห็นสมควร”

๒.๖ การประชุม

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นส่วนใหญ่เป็นไปในรูปการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาหรือมีมติในเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ ดังนั้น การบัญญัติบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมจึงต้องครบถ้วนเพื่อมิให้เกิดข้อขัดแย้งในทางปฏิบัติ ซึ่งสาระของการประชุมคณะกรรมการที่กำหนดประกอบด้วยกรณีดังต่อไปนี้ องค์ประชุม ประธานในที่ประชุม (โดยปกติประธานจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมและดำเนินการประชุมจนเสร็จสิ้น แต่สิ่งที่ต้องคำนึงคือในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณีนี้ก็ต้องกำหนดให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม) การเป็นผู้มีส่วนได้เสียของประธานกรรมการหรือกรรมการ และการวินิจฉัยชี้ขาด เป็นต้น

(ก) แบบบทบัญญัติเรื่องการประชุมของคณะกรรมการ

มาตรา .. การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการปฏิบัติหน้าที่ ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณา ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้นั้นแจ้งให้ที่ประชุมทราบและให้ที่ประชุมพิจารณาว่ากรรมการผู้นั้นสมควรจะอยู่ในที่ประชุมและหรือมีมติในการประชุมเรื่องนั้นได้หรือไม่ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๒๒ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการคนหนึ่งไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการคนที่สองเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการทั้งสองคนไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการปฏิบัติหน้าที่ กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณา ให้กรรมการผู้นั้นแจ้งให้ที่ประชุมทราบและให้ที่ประชุมพิจารณาว่ากรรมการผู้นั้นสมควรจะอยู่ในที่ประชุมและมีมติในการประชุมเรื่องนั้นได้หรือไม่ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด”

(ข) การเขียนบทบัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมโดยอนุโลม

เดิมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ได้กำหนดเรื่องการประชุมองค์ประชุม และการลงมติของคณะกรรมการไว้ในกฎหมายฉบับนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ขึ้นใช้บังคับ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ย่อมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมีลักษณะเป็นกฎหมายกลางที่กำหนดถึงวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไว้โดยเฉพาะ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการเกี่ยวกับการประชุม องค์ประชุม และการลงมติของคณะกรรมการที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ย่อมต้องเป็นไปตามที่กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองกำหนดไว้ เว้นแต่กรณีที่ยกกฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ฉะนั้น จึงสามารถนำบทบัญญัติเรื่องการประชุม องค์ประชุม และการลงมติที่กำหนดไว้ในหมวด ๕ คณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับกับเรื่องการประชุม องค์ประชุม และการลงมติของคณะกรรมการตามกฎหมายต่าง ๆ โดยอนุโลมได้

ในปัจจุบันได้มีกฎหมายบางฉบับที่บัญญัติให้นำเรื่องการประชุมของคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับเรื่องการประชุมของคณะกรรมการตามกฎหมายนั้น ๆ เช่น พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ นอกจากนั้น ยังมีร่างกฎหมายที่ผ่านการตรวจพิจารณาจากสำนักงานฯ ที่มีการเขียนบทบัญญัติดังกล่าว เช่น ร่างพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๒๐๖-๒๐๗/๒๕๔๘) ร่างพระราชบัญญัติกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๒๘๑/๒๕๔๘) และร่างพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๔๒/๒๕๔๙)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการเขียนในพระราชบัญญัติดังกล่าวมากก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาในการใช้ถ้อยคำว่าสมควรเขียนในลักษณะใดถึงจะเป็นการเหมาะสม ซึ่งในการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๕/๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ก็ได้ให้แนวทางในการเขียนบทบัญญัติดังกล่าว ดังนี้

“มาตรา ..ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม”

ดังนั้น เพื่อให้การเขียนบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สมควรกำหนดเป็นดังนี้

มาตรา .. ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม

บทที่ ๕

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗

“มาตรา ๑๑ การประชุมของ กคพ. ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

๒.๗ การมีส่วนได้เสียของกรรมการ

การมีส่วนได้เสียของกรรมการจะกำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์และมีได้แสวงหากำไร รวมทั้งในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้ผู้ที่เป็นกรรมการเป็นบุคคลที่ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับองค์กรหรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการขององค์กรนั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันจะเป็นหลักประกันอันหนึ่งเกี่ยวกับความเป็นกลางในการดำเนินงานในฐานะกรรมการของบุคคลนั่นเอง

แบบบทบัญญัติเรื่องการมีส่วนได้เสียของกรรมการ

มาตรา .. ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับ... หรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการของ... นั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่...เป็นผู้ถือหุ้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒๑ ประธานกรรมการและกรรมการขององค์การมหาชนใดจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับองค์การมหาชนนั้นหรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการขององค์การมหาชนนั้น

ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่องค์การมหาชนเป็นผู้ถือหุ้น”

๒.๘ การแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ

โดยที่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น คณะกรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการเองได้ทั้งหมด จึงควรมีบทบัญญัติให้คณะกรรมการสามารถมอบหมายให้องค์กรอื่นเป็นผู้ปฏิบัติแทนโดยอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ซึ่งในกรณีเช่นนี้กฎหมายส่วนใหญ่จะกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหรืออาจกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะเรื่องไว้ด้วย

บทที่ ๔

แบบบทบัญญัติเรื่องการแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ

มาตรา .. คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญให้เป็น
ที่ปรึกษาของคณะกรรมการ และมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการ
อย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำมาตรา .. มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๒๓ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญให้เป็น
ที่ปรึกษาของคณะกรรมการและมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการ
มอบหมายได้

การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำมาตรา ๒๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

แบบบทบัญญัติเรื่องการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะเรื่อง

“มาตรา .. คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ... เพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือปฏิบัติ
การอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำมาตรา .. มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. ๒๕๓๗

“มาตรา ๔๑ คณะกรรมการหรือคณะกรรมการการแพทย์จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการการแพทย์มอบหมายก็ได้”

บทที่ ๔

๒.๙ ประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ

โดยปกติประโยชน์ตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการจะมีการกำหนดไว้เป็นกฎหมายทั่วไปใช้กับทุกคณะกรรมการตามกฎหมายอยู่แล้ว แต่ก็มีบางกรณีที่กฎหมายมีความจำเป็นต้องกำหนดกรณีประโยชน์ตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายอื่นเป็นกรณีพิเศษ ส่วนใหญ่กฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ว่าด้วยประโยชน์ตอบแทนของกรรมการเป็นกรณีพิเศษนั้น จะเป็นกรณีของกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน กองทุน หรือการสาธารณประโยชน์

แบบบทบัญญัติเรื่องประโยชน์ตอบแทนของกรรมการ

มาตรา .. ให้ประธานกรรมการ กรรมการ ที่ปรึกษา และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๒๔ ให้ประธานกรรมการ กรรมการ ที่ปรึกษา และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุมหรือประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด”

๒.๑๐ การกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือให้มีอำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
บทบัญญัติที่กำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาหรือให้มีอำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นต้องพิจารณาดูเนื้อหาของกฎหมายนั้นด้วยว่ากำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินการสอบสวนสืบสวนอันมีผลกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น การเข้าไปในสถานที่หรือเคหสถานของบุคคลใด ๆ หรือการยึดทรัพย์สิ่งของใด ๆ หรือไม่ ถ้าไม่มีก็ไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติดังกล่าว แต่ถ้ามีก็จำเป็นต้องกำหนดบทบัญญัตินี้ด้วย แต่กรณีนี้ก็ยังไม่ใช่ที่ยุติและมีแนวการเขียนเป็น ๒ กรณี คือ

กรณีแรก กำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาเพียงอย่างเดียว (ตัวอย่าง ก)
กรณีที่สอง กำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงาน
สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย แต่ก็จะมีการกำหนดกรอบในการใช้
อำนาจไว้ด้วย (ตัวอย่าง ข)

บทที่ ๔

แบบบทบัญญัติกำหนดให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา .. ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตาม
ประมวลกฎหมายอาญา

ตัวอย่าง ก เช่น

- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒

“มาตรา ๒๓ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ กรรมการพิจารณาอุทธรณ์
อนุกรรมการ เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา”

ตัวอย่าง ข เช่น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

“มาตรา ๗๑ ให้กรรมการสอบสวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและให้มี
อำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงเท่าที่เกี่ยวกับ
อำนาจและหน้าที่ของกรรมการสอบสวน และให้มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วยคือ

(๑) เรียกให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐหรือห้างหุ้นส่วน
บริษัท ขี้แจงข้อเท็จจริง ส่งเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ส่งผู้แทนหรือบุคคลในสังกัดมาชี้แจงหรือ
ให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

(๒) เรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลใด ๆ มาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสาร และหลักฐาน
เกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน”

บทที่ ๕

๓. กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการ

ในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนของบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการ บางครั้งผู้ร่างกฎหมายไม่ได้เขียนบทบัญญัติเป็นบทเฉพาะกาลไว้ จึงทำให้มีปัญหาในการตีความในภายหลังว่าการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการที่มีบทเฉพาะกาลนั้นคณะกรรมการชุดเดิมสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือไม่เพียงใด คำตอบทางกฎหมายก็คือ ในกรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบของคณะกรรมการโดยไม่มีบทบัญญัติที่เป็นบทเฉพาะกาลกำหนดเกี่ยวกับความต่อเนื่องในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการไว้ ย่อมทำให้คณะกรรมการชุดเดิมต้องพ้นจากตำแหน่ง^{๒๐} นอกจากนั้น หากการแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบของคณะกรรมการเป็นการแก้ไขในสาระสำคัญโดยเป็นการเพิ่มคุณสมบัติและจำนวนกรรมการหากไม่มีบทเฉพาะกาลรองรับเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการชุดเดิมไว้ ย่อมทำให้คณะกรรมการชุดเดิมทั้งหมดต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมมีผลใช้บังคับ หากได้มีผลเฉพาะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติไม่ตรงตามที่กำหนดขึ้นใหม่เท่านั้นไม่^{๒๑} และการพ้นจากตำแหน่งโดยผลที่เกิดจากการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยไม่มีบทเฉพาะกาลรองรับ มิใช่เป็นกรณีการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระตามปกติของกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่จะต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย^{๒๒} ดังนั้น ในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการ ผู้ร่างกฎหมายต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการด้วย หากประสงค์ให้คณะกรรมการชุดเดิมยังปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ ก็ต้องมีบทเฉพาะกาล เพื่รองรับให้คณะกรรมการซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติเดิมใช้บังคับคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติเดิมซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติใหม่

แบบบัญญัติบทเฉพาะกาลกรณีแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการ

มาตรา .. ให้คณะกรรมการซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติ...ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

^{๒๐}บันทึก เรื่อง การพ้นจากตำแหน่งของนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (เรื่องเสร็จที่ ๓๐๓/๒๕๔๑)

^{๒๑}บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิทธิบัตร (เรื่องเสร็จที่ ๒๑๔/๒๕๔๓)

^{๒๒}อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ ๑๙

ตัวอย่าง เช่น

- พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖

“มาตรา ๘ ให้ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งอยู่ในตำแหน่งก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการอื่นตามพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้”

บทที่ ๕

บทสรุป

ดังที่กล่าวแล้วว่า จากการตรวจสอบบทบัญญัติต่าง ๆ ปรากฏว่ามีพระราชบัญญัติประมาณสามร้อยกว่าฉบับที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการ และบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการก็จะมีบทบัญญัติในเรื่องต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่จะมีเรื่องใดบ้างนั้นก็จะขึ้นอยู่กับกลไกในกฎหมายแต่ละฉบับ

สำหรับเนื้อหาและถ้อยคำในการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการนั้น แม้จะมีการเขียนที่แตกต่างกันบ้างตามยุคสมัยก็ตามแต่เมื่อวิเคราะห์แล้วก็ยังเป็นเพียงการแตกต่างในรายละเอียดของถ้อยคำมิได้มีความแตกต่างในสาระสำคัญแต่อย่างใด และเพื่อให้การเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการต่อไปเป็นแนวทางเดียวกันอันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการ ฉะนั้น จึงเห็นสมควรที่จะนำแบบบทบัญญัติเรื่องคณะกรรมการตามที่เสนอไปใช้ในการร่างกฎหมายต่อไป

แบบกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการ

กรณีที่เป็นกฎหมายใหม่

บทที่ ๕

แบบ ก

มาตรา .. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการ...” ประกอบด้วย (ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง/ข้าราชการประจำ/ผู้ทรงคุณวุฒิ) เป็นประธานกรรมการ (...เป็นรองประธานกรรมการ) ...เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรี/รัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวน...คน / จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน / จำนวนไม่เกิน...คน เป็นกรรมการ

ให้...เป็นกรรมการและเลขานุการ และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

แบบ ข

มาตรา .. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการ...” ประกอบด้วย

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง/ข้าราชการประจำ/ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นประธานกรรมการ

(..) ^{๒๓}

(..) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน .. คน ได้แก่ ...

(..) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้าน...จำนวน...คน/จำนวนไม่น้อยกว่า...คนแต่ไม่เกิน...คน/จำนวน ไม่เกิน...คน เป็นกรรมการ

ให้...เป็นกรรมการและเลขานุการ และ...เป็นผู้ช่วยเลขานุการ^{๒๔}

มาตรา.. ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

^{๒๓}ในกรณีที่มิใช่รองประธานกรรมการด้วยให้ใช้คำว่า

“(..) ...เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง

(..) ...เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง”

^{๒๔}ในกรณีที่คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานของรัฐเป็นผู้แต่งตั้งเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ให้ใช้คำว่า “ให้คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ/ปลัดกระทรวง/อธิบดี... แต่งตั้งข้าราชการของกรม...เป็นเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ”

- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า...ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน...ปีบริบูรณ์
- (๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง^{๒๕}

มาตรา .. ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติทั่วไป

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า...ปีบริบูรณ์

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๓) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(..)

มาตรา .. ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับ... หรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการของ...นั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชน จำกัดที่...เป็นผู้ถือหุ้น

^{๒๕} คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม สามารถกำหนดให้สอดคล้องกับสาระสำคัญและกลไกของกฎหมาย เช่น อาจจะมีกรณีดังต่อไปนี้

(..) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือจากหน่วยงานของเอกชน เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือเพราะประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(..) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(..) ไม่เคยเป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(..) ไม่เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง”

บทที่ ๕

มาตรา .. ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ...ปี^{๒๖}

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ^{๒๗} (หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรี/คณะกรรมการ/ประธานกรรมการแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง) ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง (หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้น) อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้^{๒๘}

มาตรา .. นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรี/คณะกรรมการ/ประธานกรรมการ ให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

^{๒๖}ในกรณีที่กฎหมายใดต้องการสร้างความเป็นอิสระให้แก่กรรมการค่อนข้างสูง ความในมาตรานี้อาจเขียนได้ดังนี้

“มาตรา .. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ...ปี

ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนด...ปี ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งพ้นจากตำแหน่งโดยวิธีการจับสลากตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และให้ถือว่าการพ้นจากตำแหน่งนี้เป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ” หรือ

“มาตรา .. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ...ปี

ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนด...ปี ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดโดยวิธีจับสลาก และเมื่อครบกำหนด...ปี ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในจำนวนที่เหลือจากการจับสลากเมื่อครบกำหนด...ปี พ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสองของจำนวนดังกล่าวโดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีจับสลากเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ”

^{๒๗}ความในวงเล็บใช้ในกรณีที่องค์ประกอบของกรรมการกำหนดจำนวนไม่แน่นอนดังนี้ “จำนวนไม่น้อยกว่า...คน แต่ไม่เกิน...คน/จำนวนไม่เกิน...คน”

^{๒๘}การกำหนดข้อจำกัดในการแต่งตั้งกรรมการว่าจะให้แต่งตั้งอีกได้แต่จะต้องดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ นั้นขึ้นอยู่กับนโยบายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายแต่ละฉบับเป็นสำคัญ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา .. หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ..

มาตรา .. ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้แต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน เว้นแต่วาระของประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้ และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนดำรงตำแหน่งที่ว่างนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามความในวรรคหนึ่ง และในกรณีที่ประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้กรรมการที่เหลือเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการเป็นการชั่วคราว

มาตรา .. คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้^{๒๙}

(๑) ...

(๒) ...

(๓) ...

(๔) ...

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรี/นายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา .. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งข้อมูลหรือเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาได้ ในการนี้อาจเรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจงด้วยก็ได้

มาตรา .. การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

^{๒๙}การกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่วนใหญ่จะมีข้อพิจารณาตามประเภทของอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) อำนาจหน้าที่ในการเสนอความเห็นหรือให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่องค์กรผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย

(๒) อำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน การออกกฎหรือการกำหนดขอบเขตการดำเนินงานเพื่อให้องค์กรอื่นปฏิบัติตาม หรือการให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติงานขององค์กรอื่น

(๓) อำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดหรือสั่งการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(๔) อำนาจหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๔

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการปฏิบัติหน้าที่ ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยอ้อม ในเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้นั้นแจ้งให้ที่ประชุมทราบและ ให้ที่ประชุมพิจารณาว่าคณะกรรมการผู้นั้นสมควรอยู่ในที่ประชุมและหรือมีมติในการประชุมเรื่องนั้น ได้หรือไม่ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา .. ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครอง ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา .. คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญให้เป็นที่ปรึกษาของ คณะกรรมการและมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำมาตรา .. มาใช้บังคับโดยอนุโลม^{๓๐}

มาตรา .. ให้ประธานกรรมการ กรรมการ ที่ปรึกษา และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุมและ ประโยชน์ตอบแทนอื่นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

มาตรา .. ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวล กฎหมายอาญา

กรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการ

ในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบ ของคณะกรรมการ สมควรกำหนดให้มีบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับความต่อเนื่องในการดำรงตำแหน่งของ กรรมการชุดเดิมที่ต้องพ้นจากตำแหน่งไว้ด้วย ดังนี้

มาตรา .. ให้คณะกรรมการซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ใน ตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติ...ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราช บัญญัตินี้

^{๓๐}ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะเรื่อง อาจเขียนได้ดังนี้

“มาตรา .. คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ... เพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

การประชุมคณะอนุกรรมการ ให้นำมาตรา .. มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ส่วนที่ ๒

มาตรการบังคับทางกฎหมาย

บทที่ ๔

๑. วัตถุประสงค์ในการกำหนดมาตรการบังคับทางกฎหมาย

“กฎหมาย” คือ กฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมีกระบวนการบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ (Organized Sanction or Organized Enforcement)^๑ อย่างไรก็ดี กฎหมายจะมีความแตกต่างจากข้อบังคับความประพฤติของมนุษย์ในรูปแบบอื่น เนื่องจากกฎหมายมีวิธีการหรือหนทางบังคับเอากับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่เรียกว่า “สภาพบังคับ” (Sanction)^๒

สภาพบังคับเป็นสิ่งทดแทน สิ่งชดเชย หรือสิ่งตอบแทนการกระทำอันหนึ่งอันใดที่เกิดขึ้น เป็นการตอบโต้ความประพฤติหรือการกระทำซึ่งเป็นที่ยอมรับหรือไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม สภาพบังคับของกฎหมายจะแตกต่างจากสภาพบังคับของขนบธรรมเนียม ประเพณี และศีลธรรม กล่าวคือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศีลธรรม มีสภาพบังคับด้วยการถูกตำหนิจากสังคม แต่กฎหมายเป็นกฎหมายที่ต้องการความจริงจังมากกว่านั้น จึงสร้างสภาพบังคับขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้มงวดมากกว่าการบังคับตามสภาพสังคมปกติ (Social Sanction)

สภาพบังคับของกฎหมายอาจเกิดจากสิ่งที่เป็นความผิดในตัวเอง (Mala in se) เช่น การทำร้ายร่างกายหรือการฆ่าผู้อื่น เป็นความผิดเนื่องจากความสำนึกในเรื่องของศีลธรรมหรือจารีตประเพณี ความรู้ผิดชอบ และความชั่ว จึงเป็นเรื่องของการตอบโต้หรือการลงโทษแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายให้ได้รับผลร้ายหรือเป็นโทษ ส่วนสภาพบังคับของกฎหมายในอีกลักษณะหนึ่งอาจเกิดจากสิ่งที่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม (Mala prohibita) ซึ่งเกิดจากเหตุผลทางเทคนิคที่ผู้ร่างกฎหมายประสงค์จะวางกฎเกณฑ์ความประพฤติที่กำหนดให้ปฏิบัติเป็นพิเศษ และผู้ร่างกฎหมายต้องหาวิธีจูงใจให้มีการปฏิบัติตามมากขึ้น การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในลักษณะเช่นนี้จึงไม่เกี่ยวกับศีลธรรมหรือจารีตประเพณี แต่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าสภาพบังคับของกฎหมายจะเกิดจากสิ่งที่เป็นความผิดในตัวเองหรือสิ่งที่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้ามล้วนแต่เป็นผลมาจากการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อมิให้เกิด

^๑สมยศ เชื้อไทย, ความรู้กฎหมายทั่วไป, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป เล่ม ๑ (กรุงเทพ : วิญญูชน), ๒๕๔๐, หน้า ๕๖

^๒มนตรี ชนกล้าชัย, “มาตรการบังคับของฝ่ายปกครองในระบบกฎหมายไทย” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๓

บทที่ ๔

การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย “กฎหมาย” จึงต้องมีสภาพบังคับเสมอ ด้วยเหตุนี้ สภาพบังคับของกฎหมายจึงเป็นสาระสำคัญในการบัญญัติกฎหมาย หากกฎหมายใดเป็นเพียงข้อปฏิบัติแต่ไม่มีสภาพบังคับก็จะมีสภาพเป็นกฎหมาย กฎหมายจึงต้องมีบทบัญญัติกำหนดให้บุคคลใด ต้องทำสิ่งใด และจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎหมายนั้น การกำหนดผลของกฎหมายดังกล่าวก็คือการกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายนั่นเองสภาพบังคับของกฎหมายจึงอาจเป็นในทางที่เป็นผลดี เช่น การลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้เลี้ยงดูบุพการี การให้รางวัลสินบนนำจับ เป็นต้น และสภาพบังคับของกฎหมายก็อาจเป็นไปในทางที่เป็นผลร้ายได้ เช่น ผู้ใดลักทรัพย์ ผู้นั้นต้องรับโทษจำคุกสามปี เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงสภาพบังคับของกฎหมายโดยทั่วไปเรามักนึกถึงการกำหนดบทลงโทษในทางอาญา (Punishment) แต่ที่จริงแล้ว การกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายมิใช่หมายถึงบทกำหนดโทษในทางอาญาเท่านั้น แต่การกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายอาจมีมาตรการหลายลักษณะด้วยกัน ที่สำคัญคือ มาตรการบังคับทางอาญาซึ่งเป็นมาตรการบังคับที่ใช้ในกฎหมายมากที่สุด^๓ เพื่อให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายได้รับผลร้ายจากการฝ่าฝืนนั้น การกำหนดสภาพบังคับจึงมีลักษณะเป็นการกำหนดบทลงโทษแก่ชีวิตและร่างกายผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ส่วนกรณีที่มีใช้เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมายแต่เป็นกรณีเกี่ยวกับการแก้ปัญหาระหว่างเอกชนกับเอกชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ในกรณีที่ไม้อาจบังคับเอาแก่ชีวิตและร่างกายได้ก็อาจอาศัยมาตรการบังคับทางอื่น เช่น มาตรการบังคับทางแพ่ง หรือมาตรการบังคับทางปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการบังคับทางปกครองหรือมาตรการบังคับในการลงโทษทางปกครอง ซึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญสำหรับการร่างกฎหมายในรัฐสมัยใหม่ (Modern state) เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้นรัฐจึงได้ก้าวล่วงเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชนมากขึ้นตามไปด้วย ในทางวิชาการอาจจำแนกแยกย่อยมาตรการบังคับทางกฎหมายได้ตามลักษณะเฉพาะเรื่องวัตถุประสงค์ เวลา หรือสถานการณ์ มาตรการบังคับทางกฎหมายโดยนัยนี้ ได้แก่ มาตรการบังคับเฉพาะเรื่อง ที่ผู้ร่างกฎหมายอาจกำหนดเงื่อนไขให้สอดคล้องกับกรณีเฉพาะเรื่องที่ประสงค์จะบังคับโดยมิได้มุ่งหมายที่จะกำหนดมาตรการบังคับเป็นการทั่วไป เช่น มาตรา ๙๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่บัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยคำสั่งรัฐมนตรีมีอำนาจนำผู้ต้องโทษเป็นครั้งที่สามไปควบคุมไว้ ณ สถานพยาบาลที่รัฐมนตรีประกาศจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ และให้ทำการบำบัดรักษาจนกว่าจะได้รับการรับรอง นอกจากนี้ ในบางกรณีที่ผู้ร่างกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อ

^๓อ้างโดยชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, “การยกเว้นกฎหมาย”, เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกรหลักสูตรการร่างกฎหมาย (ครั้งที่ ๑), สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑, กฎหมายปกครองเล่ม ๗ ตอน ๑ (๒๕๓๑), หน้า ๒๕-๒๖

บทที่ ๔

ป้องกันสิ่งที่ต้องการคุ้มครองก็อาจกำหนดมาตรการบังคับทั่วไปในเชิงควบคุม^๔ เช่น มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่บัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดสำหรับควบคุมการระบายน้ำทิ้ง การปล่อยทิ้งอากาศเสีย การปล่อยทิ้งของเสียหรือมลพิษอื่นใดจากแหล่งกำเนิดออกสู่ระบบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และในบางสถานการณ์ที่จำเป็นต้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายโดยเร่งด่วน ผู้ร่างกฎหมายก็อาจกำหนดมาตรการบังคับใช้ในกรณีฉุกเฉินขึ้น เช่น มาตรา ๑๖ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการค้าข้าวพุทธศักราช ๒๔๘๙ ที่ให้อำนาจคณะกรรมการมีอำนาจเรียกเจ้าของโรงสีข้าวหรือผู้ประกอบการโรงสีข้าวกระทำการสีข้าวภายในระยะเวลาที่กำหนด และในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติมาตรการบังคับใช้ในกรณีฉุกเฉินไว้ในมาตรา ๙ ที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีสั่งการตามที่เห็นสมควรในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภัยอันตรายต่อสาธารณชนอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งสั่งให้บุคคลซึ่งก่อมลพิษไม่ให้กระทำการใดในระหว่างที่มีเหตุภัยอันตราย รวมทั้งกำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕ เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมเข้าขั้นวิกฤต เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายนี้สามารถกำหนดมาตรการได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์เฉพาะเรื่อง สถานการณ์ และเหตุผลความจำเป็นอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

สำหรับแนวทางในการกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายผู้ร่างกฎหมายต้องคำนึงถึงประเด็นหลัก ๓ ประการ ดังนี้^๕

(๑) เนื้อหาสาระของกฎหมายที่จะครอบคลุมไปถึงวัตถุประสงค์ เจตนารมณ์ของกฎหมาย และมาตรการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่กฎหมายนั้นจะนำมาใช้

(๒) องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นจะคำนึงถึงความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรในด้านการสอดประสานและความขัดแย้ง ตลอดจนความซ้ำซ้อนขององค์กรหรือหน่วยงานหลักตามกฎหมายนั้น ๆ กับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นทั้งของรัฐบาล และของเอกชนในลักษณะของความสัมพันธ์ (Correlation) และปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกัน

^๔ สุนัย มัลลิกะมาสย์, “การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม”, ศูนย์กฎหมายและพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพ : นิติธรรม), ๒๕๔, หน้า ๒๘๔

^๕ สุนัย มัลลิกะมาสย์, อ้างแล้ว, หน้า ๑๕๒-๑๕๓

บทที่ ๔

(๓) มาตรการลงโทษ (Sanction) ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะความผิดที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ๆ ในการร่างกฎหมาย สภาพบังคับของกฎหมายจึงเป็นกรอบหรือขอบเขตแห่งการใช้อำนาจรัฐซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น ๒ แนวทาง คือ การบังคับและการควบคุม (Command and Control) และการลงโทษและการให้รางวัล (Stick and Carrot) ในการกำหนดสภาพบังคับของกฎหมาย (Sanction) ผู้ร่างกฎหมายจึงต้องคำนึงถึงลักษณะและแนวทางดังได้กล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายบางท่าน^๖ มีความเห็นเกี่ยวกับสภาพบังคับของกฎหมายว่า มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

(๑) จูงใจให้คนทำตามกฎหมาย เพื่อให้ไม่กล้าทำผิดกฎหมาย เช่น จะถูกลงโทษหรือจะถูกบังคับให้ชดเชยความเสียหาย เป็นต้น

(๒) ป้องกันมิให้เกิดผลร้าย หากเป็นเรื่องการกระทำที่กำลังจะเกิดขึ้นก็อาจมีการห้ามการกระทำของบุคคลบางคนได้ เช่น ให้นหยุดการโฆษณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พักใช้ใบอนุญาตโรงงาน เพื่อป้องกันอันตรายที่โรงงานยังมีได้แก้ไขให้ถูกต้อง หรือการประกันพันตนจากผู้ที่กระทำผิดอาญา

(๓) เยียวยาความเสียหาย ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว สภาพบังคับของกฎหมายก็จะเป็นไปในทางเยียวยา ให้คืนสภาพเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น ทำละเมิด ผิดสัญญา เป็นต้น

ทั้งนี้ นักกฎหมายท่านนี้มีความเห็นเพิ่มเติมว่า วัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ประการ จะผสมผสานอยู่ในระบบกฎหมายต่างประเทศ แต่อาจยังไม่มีผู้หยิบยกมาแยกแยะให้เห็นชัดเจน โดยทั้งสามอย่างอาจปะปนอยู่ในกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง หรือกฎหมายปกครองก็ได้ การศึกษาตามหัวข้อของระบบกฎหมายปกติที่ใช้บังคับทั่วไปจะทำให้เข้าใจผลและเห็นหนทางที่จะนำไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น สำหรับระบบกฎหมายปกติที่ใช้บังคับทั่วไป อาจจำแนกได้เป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และกฎหมายปกครอง โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

กฎหมายอาญา เป็นกฎหมายมหาชนที่มีวัตถุประสงค์คุ้มครองป้องกันความปลอดภัยของสังคมและประชาชน เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาว่าด้วยความผิดและโทษ และเป็นเรื่องที่รัฐมุ่งลงโทษผู้ฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดบทบัญญัติของกฎหมาย อันมีลักษณะรุนแรงกว่าความรับผิดทางแพ่ง เพราะโทษทางอาญาบางครั้งถึงขั้นประหารชีวิต โดยในกฎหมายอาญาถือหลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ เมื่อไม่มีกฎหมาย” (Nullum crimen nullum poena sine lege) กล่าวคือ กฎหมายต้องบัญญัติอย่างชัดเจนว่า การกระทำใดบ้างที่ต้องห้ามถ้าฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษหากมิได้กำหนดว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้จะลงโทษมิได้ ความผิดอาญาและโทษแห่งความผิดจึงต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้น ในการตีความกฎหมาย

^๖ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๕-๒๗

อาญาจะต้องตีความอย่างเคร่งครัด และความผิดอาญาต้องคำนึงถึงเจตนาเป็นสำคัญ เหตุยกเว้นที่ไม่อาศัยเจตนา ก็คือการกระทำโดยประมาทหรือไม่เจตนา^๓ ซึ่งต้องมีกฎหมายบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบเมื่อกระทำโดยประมาทหรือไม่เจตนา

นอกจากนี้ การกำหนดโทษในทางอาญามุ่งในทางป้องกันและปราบปราม ความผิดอาญาถือว่าเสียหายต่อรัฐเนื่องจากรัฐเป็นผู้ควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง พนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดีแทนรัฐ กฎหมายอาญาจึงมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะตัว ดังนั้น หากผู้กระทำความผิดตาย สิทธิการฟ้องคดีอาญาเป็นอันระงับ

บทที่ ๔

กฎหมายแพ่ง เป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนหรือรัฐในความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเท่าเทียมกันภายในขอบเขตของกฎหมายเอกชน ในความรับผิดทางแพ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชน จึงไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่า การกระทำอย่างนั้นหรืออย่างนี้เป็นความผิด เพียงแต่มีการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบละเมิดแล้ว การเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของเอกชน หรือฝ่ายที่ถูกโต้แย้งสิทธิเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ในการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่ง จึงมุ่งประสงค์เพื่อทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิม ในการฟ้องคดีแพ่งผู้ซึ่งได้รับความเสียหายต้องเป็นผู้ฟ้องคดีเองโดยตรง รัฐจะไม่ยุ่งเกี่ยวด้วย และดำเนินคดีโดยใช้ระบบเจรจาระหว่างคู่ความ โดยถือว่าคู่ความเป็นผู้ถูกกระทบสิทธิโดยตรง คู่ความจึงมีอำนาจเหนือข้อเท็จจริงในคดีเท่าเทียมกัน กล่าวคือ คู่กรณีมีหน้าที่ต้องพิสูจน์เองว่าฝ่ายใดมีสิทธิดีกว่ากัน

นอกจากนี้ การตีความในกฎหมายแพ่ง ตามมาตรา ๔^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้อำนาจศาลที่จะนำเรื่องจารีตประเพณี กฎหมายใกล้เคียง หรือหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้บังคับได้ด้วยเหตุนี้ การตีความในกฎหมายแพ่งจึงไม่เคร่งครัดเหมือนกับกฎหมายอาญา และความรับผิดทางแพ่งไม่ถึงขนาดต้องมีเจตนาเช่นในกฎหมายอาญา เพียงแต่มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้กระทำก็อาจมีความรับผิดชอบแล้ว และแม้ผู้กระทำผิดตายผู้เสียหายอาจฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากทายาทได้

^๓ จิรศักดิ์ จิรวดี และคณะ, “คู่มือการปฏิบัติงานพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับความผิดใช้ค่าเสียหาย”, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พฤษภาคม ๒๕๓๘, (อัสสัณนา), หน้า ๑-๓

^๔ มาตรา ๔ กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ

เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป

บทที่ ๕

กฎหมายปกครอง เป็นกฎหมายมหาชนซึ่งเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐเช่นเดียวกับกฎหมายอาญา โดยรัฐมีอำนาจในฐานะที่เหนือกว่า สามารถกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้แก่เอกชนผู้อยู่ใต้ปกครองได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเอกชนนั้นก่อน ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะควบคู่ไปกับการคุ้มครองของประชาชน แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่ากฎหมายปกครองจะเป็นกฎหมายมหาชนเช่นเดียวกับกฎหมายอาญาก็ตาม แต่ในส่วนของการปกครองจะมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่จัดระเบียบราชการบริหาร และกำหนดความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครองกับเอกชน^{๙๐} ดังนั้น รัฐจึงเป็นผู้มีอำนาจหรือฟ้องเพื่อบังคับการให้มาตรการบังคับทางกฎหมายแก่เอกชน แต่ในขณะที่กฎหมายอาญา นอกจากมีวัตถุประสงค์โดยการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเป็นสำคัญในบางกรณี ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันอีกด้วย กล่าวคือ เพื่อเป็นการเตือนบุคคลทั่วไปในสังคมให้ตระหนักว่า หากมีการกระทำความผิดนี้ขึ้นก็จะต้องได้รับโทษตามความผิดและความชั่วที่ก่อขึ้น และเพื่อเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดให้แก้ไขปรับปรุงตนเองในการกระทำความผิดเช่นนั้นมิให้กระทำซ้ำอีก เพื่อให้ผู้นั้นสามารถกลับเข้าสู่สังคมอีกได้^{๙๑} โดยลักษณะความผิดอาญาแบ่งเป็นสองประเภท^{๙๒} คือ ความผิดต่อส่วนตัว เช่น ข่มขืน ยักยอก หรือฉ้อโกง ซึ่งความผิดอาญาประเภทนี้ ถ้าผู้เสียหายเลิกคดีเสีย ศาลก็จะหมดอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทันทีไม่ว่าคดีนั้นจะอยู่ในชั้นใด ส่วนคดีอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า ความผิดต่อแผ่นดินซึ่งไม่อาจยอมความกันได้เหมือนความผิดประเภทแรก

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การกำหนดสภาพบังคับของกฎหมายมีมาตรการหลายลักษณะด้วยกัน ขึ้นอยู่กับว่าจะนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ สถานการณ์ และเหตุผลความจำเป็นอื่น ๆ ตามความเหมาะสมอย่างไร อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายฉบับหนึ่ง ๆ อาจใช้มาตรการหลายอย่างผสมผสานกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับตามกฎหมาย เช่น กฎหมายห้ามการประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง หากผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการต้องขออนุญาตและปฏิบัติตามเงื่อนไขในการอนุญาต มาตรการบังคับในลักษณะเช่นนี้ เป็นมาตรการที่ฝ่ายปกครองซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดบังคับการให้เอกชนกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด มาตรการในส่วนนี้จึงเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง และในกรณีที่มิได้ผู้ฝ่าฝืนประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาตจะต้องถูกลงโทษทางอาญา การกำหนดมาตรการบังคับในลักษณะดังกล่าว จึงเป็นมาตรการ

^{๙๐} วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “หลักการว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบกฎหมาย” คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายปกครอง, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (๒๕๔๕), หน้า ๑๒๐

^{๙๑} คณิต ณ นคร, “ปัญหาการใช้ดุลพินิจของอัยการ”, อัยการ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕๗ (๒๕๒๕) หน้า ๓๙

^{๙๒} สติภัย เล็งไธสง, “อำนาจศาล” นิติศาสตร์ เล่ม ๓ ตอน ๓ (๒๕๑๕) หน้า ๑๐๓

บังคับทางอาญา นอกจากนี้ในกฎหมายฉบับดังกล่าวอาจกำหนดมาตรการบังคับในกรณีที่ได้รับอนุญาตแล้วไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการอนุญาตจะต้องเสียค่าปรับให้แก่รัฐ การกำหนดมาตรการบังคับดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจทางปกครองโดยรัฐบังคับแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด มาตรการที่ใช้ในกรณีนี้จึงเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามาตรการบังคับทางกฎหมายจะมีรูปแบบต่าง ๆ กันและมักจะอยู่ปะปนกันในกฎหมายแต่ละฉบับ การศึกษาเรื่องดังกล่าวตามระบบกฎหมายปกติจะทำให้เข้าใจผลและนำไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น มาตรการบังคับทางกฎหมายที่มีการใช้อยู่ในกฎหมายปัจจุบัน อาจจำแนกตามความมุ่งหมายของการบังคับใช้กฎหมายได้ ๓ ลักษณะ ดังนี้

(๑) มาตรการบังคับทางอาญา

(๒) มาตรการบังคับทางแพ่ง

(๓) มาตรการบังคับทางปกครอง

มาตรการบังคับทางกฎหมายในลักษณะดังกล่าวข้างต้นจะมีลักษณะและวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้อย่างไร ดังจะได้กล่าวต่อไป

๒. ลักษณะมาตรการบังคับทางกฎหมาย

ลักษณะของมาตรการบังคับทางกฎหมายที่มีการใช้อยู่ในปัจจุบัน อาจจำแนกตามความมุ่งหมายในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

๒.๑ มาตรการบังคับทางอาญา

การกำหนดมาตรการบังคับทางอาญาเป็นการทำให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายได้รับผลที่เจ็บปวดหรือไม่มีความสุข ซึ่งจะนำมาใช้เฉพาะเมื่อมีการกระทำที่เป็นผลร้ายต่อบุคคลอื่นหรือสังคมเท่านั้น^{๑๒} มาตรการลงโทษทางอาญาจึงเป็นมาตรการที่จะนำมาใช้เมื่อจำเป็นจริง ๆ และไม่มีมาตรการอื่นทดแทนได้เท่านั้น และในการกำหนดโทษทางอาญาต้องเป็นไปโดยเหมาะสมกับสภาพของแต่ละบุคคลด้วย^{๑๓} เช่น การกักขังแทนค่าปรับ หากมีการนำมาใช้บังคับโดยไม่พิจารณาถึงฐานะของจำเลยประกอบเข้าด้วยกัน ก็ย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาค เพราะเป็นการจำแนกให้บุคคลได้รับผลร้ายเพราะฐานะทางเศรษฐกิจ

^{๑๒}J.S. Mill , On liberty 75 (A.Castell ed. 1947) H.Silving, “A plea for New Philosophy of Criminal Justice”, 35 Rev. Jur U.P.R. 401, 403 (1966), อ้างโดยชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๗

^{๑๓}H.L.A.Hart, Punishment and Responsibility, 160 (1968), อ้างโดยชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘

บทที่ ๔

ผู้มีเงินก็จะมีโอกาสถูกลงโทษและจะมีแต่คนจนเท่านั้นที่ถูกลงโทษ การกักขังแทนค่าปรับจะใช้ได้เฉพาะกรณีของบุคคลซึ่งอยู่ในฐานะที่อาจเสียค่าปรับได้แต่ไม่ยอมเสียเท่านั้น นอกจากนี้ ลักษณะสำคัญของมาตรการบังคับทางอาญาก็คือ มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย และการกระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเช่นนี้จะมีลักษณะที่เป็นความผิดในตัวเอง (Mala in se) มาตรการบังคับทางอาญาจะนำมาใช้สำหรับการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายโดยตรง หรือเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดเป็นข้อห้ามไว้แล้วมีการฝ่าฝืนข้อห้ามนั้น หรือกฎหมายกำหนดมาตรการอื่นเพื่อบังคับให้บุคคลต้องปฏิบัติตามไว้แล้วมีการฝ่าฝืนมาตรการเหล่านั้น ปัจจุบันมาตรการบังคับทางอาญา นอกจากจะกำหนดเป็นบทลงโทษทางอาญาและมาตรการเพื่อความปลอดภัยในกฎหมายอาญาแล้ว ได้นำมากำหนดเป็นเรื่องหนึ่งในโครงสร้างอย่างหนึ่งของพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยกำหนดไว้ในส่วนของ “บทกำหนดโทษ”

การกำหนดโทษอาจมีขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ ดังนี้^{๑๔}

(๑) เพื่อตัดโอกาสในการกระทำความผิด (Incapacity) การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้ ได้แก่ การประหารชีวิต จำคุก และกักขัง เพื่อตัดโอกาสของผู้กระทำความผิดในการกระทำความผิดอีก และเป็นการตัดตัวผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อให้ความอันตรายต่อสังคมหมดไป

(๒) เพื่อทดแทน (Retributive) การลงโทษจะพิจารณาความร้ายแรงของการกระทำว่ามีความร้ายแรงเพียงใด หากมีความร้ายแรงมากก็ต้องได้รับโทษมากหากมีความร้ายแรงน้อยก็รับโทษน้อย ในการบัญญัติกฎหมายจึงต้องกำหนดโทษขั้นสูงหรือขั้นต่ำของโทษไว้ด้วย เนื่องจากศาลไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดตามความร้ายแรงของโทษเกินกว่าอัตราโทษขั้นสูงหรือน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำได้

(๓) เพื่อยับยั้งข่มขู่ (Deterrence) การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้มุ่งป้องกันสังคมจากการกระทำความผิดซ้ำอีก และป้องกันการกระทำความผิดของบุคคลอื่นไม่ให้เกิดขึ้น ในการบัญญัติอัตราโทษจึงกำหนดให้สูงขึ้น เพื่อให้มีผลเป็นการยับยั้งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด เนื่องจากศาลสามารถกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงได้ไม่เกินอัตราโทษขั้นสูง

(๔) เพื่อฟื้นฟูเยียวยาผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้มุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดไม่ให้กระทำความผิดต่อไป โดยมีสมมติฐานว่าผู้กระทำแต่ละคนมีพฤติกรรมและปัญหาความ

^{๑๔} สหกรณ รัตนไพจิตร, “ความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทย สมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗, หน้า ๓๓, อ้างโดยเกรียงเกียรติและคณะ, “บทกำหนดโทษ, ศูนย์ข้อมูลกฎหมายและแบบกฎหมาย, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, จัดสำเนา, หน้า ๔-๑๓

แตกต่างกันไป การฟื้นฟูเยียวยาผู้กระทำผิดแต่ละคนจึงต้องเลือกใช้วิธีการต่างกันไป การกำหนดโทษตามวัตถุประสงค์นี้ ถ้าเป็นโทษจำคุกที่ควรลงแก่ผู้กระทำความผิดมีระยะเวลานั้น ในการบัญญัติกฎหมายควรเพิ่มทางเลือกให้แก่ศาลโดยการบัญญัติโทษอย่างอื่นแทนโทษจำคุก หรือเพิ่มการลงโทษอย่างอื่นเข้ามาประกอบ เช่น โทษกักขัง ปรับ หรือการเปรียบเทียบปรับ เป็นต้น หากไม่ได้บัญญัติโทษอย่างอื่นแทนโทษจำคุกศาลก็ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดโดยใช้โทษอย่างอื่นได้นอกจากโทษที่บัญญัติในกฎหมาย

บทที่ ๔

สำหรับประเภทของโทษตามมาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติเรื่องสภาพบังคับทางอาญาตามประเภทของโทษ ดังนี้

- (ก) ประหารชีวิต
- (ข) จำคุก
- (ค) กักขัง
- (ง) ปรับ
- (จ) ริบทรัพย์สิน

นอกจากนี้ หลักกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางอาญาที่กล่าวมา ย่อมนำมาใช้ในกรณีแห่งความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย ตามมาตรา ๑๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้บัญญัติว่า “บทบัญญัติในภาค ๑ แห่งประมวลกฎหมายนี้ให้ใช้ในกรณีแห่งความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

๒.๒ มาตรการบังคับทางแพ่ง

มาตรการบังคับทางแพ่ง เป็นมาตรการบังคับเพื่อใช้ในการความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนโดยรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม โดยมีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ขึ้นตามความเหมาะสมของเรื่อง มาตรการบังคับทางแพ่งจึงเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อบังคับให้เกิดความรับผิดชอบในข้อตกลงที่มีการดำเนินการระหว่างบุคคลนั้น โดยอาจกำหนดให้คู่กรณีบังคับกันเองได้หรือรัฐเข้ามาเป็นคนกลางในการบังคับให้ฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดชอบต่ออีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อสร้างความเป็นธรรมในระหว่างคู่กรณี การที่รัฐเข้ามาเป็นคนกลางในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมระหว่างเอกชน เนื่องจากหากปล่อยให้เอกชนบังคับกันเองอาจเกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมได้ รัฐจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบังคับให้สมดังสิทธิของคู่กรณี โดยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการบังคับคดีภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย หากพ้นกำหนดหรือไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดสิทธิของเอกชนที่จะบังคับเอาจากผู้อื่นก็เป็นอันระงับไปด้วยเหตุนี้

การบังคับเพื่อประโยชน์ของเอกชนจึงมิได้มุ่งตอบโต้เพื่อการแก้แค้น แต่เป็นการบังคับทางแพ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชย เยียวยา หรือบรรเทาความเสียหาย

ในทางตำราได้มีการจำแนกมาตรการบังคับทางแพ่ง ดังนี้^{๑๕}

(๑) ส่งมอบ เป็นมาตรการที่ต้องคืนทรัพย์สินหรือชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง

(๒) ค่าทดแทน ในกรณีที่ไม้อาจเยียวยาโดยวิธีอื่นได้ก็ต้องชดใช้เงินแทน ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาด้วยว่าหนี้เป็นหนี้ประเภทใด

(๓) ให้กระทำการในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หากไม่สามารถบังคับกับเนื้อตัวร่างกายได้ กฎหมายก็เปิดช่องให้มีการเยียวยา โดยให้บุคคลภายนอกกระทำการแทน และให้บุคคลซึ่งอยู่ในบังคับของกฎหมายเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย เช่น ตามมาตรา ๒๑๓^{๑๖} และการบังคับให้ผู้นั้นประมาทแจ้งความประกาศความจริงในหนังสือพิมพ์ ตามมาตรา ๔๔๗^{๑๗} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น

(๔) จดเว้นกระทำได้ เช่น มาตรา ๑๑๖^{๑๘} แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่ให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลซึ่งกระทำการหรือกำลังกระทำการปลอมเลียนแบบเครื่องหมายการค้า มาตรการงดเว้นกระทำได้เป็นการยืนยันสิทธิและมีคำสั่งห้ามมิให้กระทำละเมิดต่อผู้อื่น

(๕) ไม่รับรู้ผลในกฎหมาย เป็นวิธีบังคับโดยไม่ถือว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นในทางกฎหมาย (Sanction by nullity)^{๑๙} เช่น โฆษะ เพราะนิติกรรมขัดต่อความสงบเรียบร้อยตามมาตรา ๑๕๐^{๒๐} แห่งประมวล

^{๑๕}ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๒๙

^{๑๖}มาตรา ๒๑๓ ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้

เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการอันหนึ่งอันใด เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการอันนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้ แต่ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้

ส่วนหนี้ซึ่งมีวัตถุเป็นอันจะให้งดเว้นการอันใดเจ้าหนี้จะเรียกร้องให้ระงับการที่ได้กระทำลงแล้วนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายและให้จัดการอันควรเพื่อถ่วงดุลภัยหน้าด้วยก็ได้

อนึ่งบทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาาก่อนนี้ หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่

^{๑๗}มาตรา ๔๔๗ บุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นจัดการตามควรเพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดีแทนให้ใช้ค่าเสียหาย หรือทั้งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้

^{๑๘}มาตรา ๑๑๖ ในกรณีที่มีหลักฐานโดยชัดแจ้งว่าผู้กระทำการหรือกำลังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๐๙ หรือมาตรา ๑๑๐ เจ้าของเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม อาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวระงับหรือละเว้นการกระทำดังกล่าวนี้ได้

^{๑๙}Patterson Devlin , “The Enforcement of Morals” (1972), อ้างโดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๙

^{๒๐}มาตรา ๑๕๐ การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะพินัยกรรมทำโดยบุคคลอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ตามมาตรา ๒๕^{๒๑} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือไม่เกิดผลในกฎหมายเฉพาะส่วน เช่น การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา^{๒๒} ให้เหลือเท่าอัตราที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา ๕๔^{๒๒} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือการกำหนดสิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดินหรือภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา ๑๔๐๓^{๒๓} มาตรา ๑๔๑๒^{๒๔} และมาตรา ๑๔๓๐^{๒๕} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(๖) ให้โอกาสเลือก เป็นมาตรการที่กำหนดให้ฝ่ายเสียเปรียบมีโอกาสเลือกที่จะปฏิบัติตามนิติกรรมที่ทำไว้หรือไม่ เช่น เรื่องโมฆียะกรรมในนิติกรรมของผู้เยาว์หรือคนที่ถูกทำให้แสดงเจตนาโดยวิปริตตามมาตรา ๒๑^{๒๖} มาตรา ๑๕๗^{๒๗} และมาตรา ๑๕๙^{๒๘} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือการที่ตัวการให้สัตยาบันแก่กิจการที่ตัวแทนทำไปนอกขอบอำนาจตามมาตรา ๘๒๓^{๒๙} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

^{๒๑}มาตรา ๒๕ ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้เมื่ออายุสิบห้าปีบริบูรณ์

^{๒๒}มาตรา ๖๕๔ ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี

^{๒๓}มาตรา ๑๔๐๓ สิทธิอาศัยนั้น ท่านว่าจะก่อให้เกิดโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้อาศัยก็ได้

ถ้าไม่มีกำหนดเวลา ท่านว่าสิทธินั้นจะเลิกเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ แต่ต้องบอกล่วงหน้าแก่ผู้อาศัยตามสมควร

ถ้าให้สิทธิอาศัยโดยมีกำหนดเวลา กำหนดนั้นท่านมิให้เกินสามสิบปี ถ้ากำหนดไว้นานกว่านั้น ให้ลดลงมาเป็นสามสิบปี การให้สิทธิอาศัยจะต่ออายุก็ได้ แต่ต้องกำหนดเวลาไม่เกินสามสิบปีนับแต่วันทำต่อ

^{๒๔}มาตรา ๑๔๑๒ สิทธิเหนือพื้นดินนั้นจะก่อให้เกิดโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตเจ้าของที่ดิน หรือตลอดชีวิตผู้ทรงสิทธิเหนือพื้นดินนั้นก็ได้

ถ้าก่อให้เกิดสิทธิเหนือพื้นดินโดยมีกำหนดเวลาไว้ ท่านให้นำบัญญัติมาตรา ๑๔๐๓ วรรค ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

^{๒๕}มาตรา ๑๔๓๐ ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์นั้น จะก่อให้เกิดโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตแห่งผู้รับประโยชน์ก็ได้

^{๒๖}มาตรา ๒๑ ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นนั้นเป็นโมฆียะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

^{๒๗}มาตรา ๑๕๗ การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเป็นโมฆียะ

ความสำคัญผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นความสำคัญผิดในคุณสมบัติซึ่งตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญ ซึ่งหากมิได้มีความสำคัญผิดดังกล่าวการอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมีได้กระทำขึ้น

^{๒๘}มาตรา ๑๕๙ การแสดงเจตนาเพราะถูกกลล่อลเป็นโมฆียะ

การถูกกลล่อลที่จะเป็นโมฆียะตามวรรคหนึ่ง จะต้องถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลล่อลดังกล่าว การอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมีได้กระทำขึ้น

ถ้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาเพราะถูกกลล่อลโดยบุคคลภายนอก การแสดงเจตนาอื่น ๆ จะเป็นโมฆียะต่อเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้หรือควรจะรู้ถึงกลล่อลนั้น

^{๒๙}มาตรา ๘๒๓ ถ้าตัวแทนกระทำการอันใดอันหนึ่งโดยปราศจากอำนาจที่ดี หรือทำนอกเหนือขอบอำนาจที่ดี ท่านว่ายอมไม่ผูกพันตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันแก่การนั้น

ถ้าตัวการไม่ให้สัตยาบัน ท่านว่าตัวแทนย่อมต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกโดยลำพังตนเอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลภายนอกนั้นได้รู้หรือว่าตนทำการโดยปราศจากอำนาจ หรือทำนอกเหนือขอบอำนาจ

(๗) คุณภาพของสิทธิ เช่น การกำหนดบุริมสิทธิ ให้สิทธิบางประเภทมีฐานะสูงกว่าอีกประเภท โดยคำนึงถึงความจำเป็นในสวัสดิการทางสังคมและเศรษฐกิจ^{๓๐} ในกรณีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ทั้งหมด หนี้ที่จำเป็นยิ่งกว่าโดยสภาพจะได้รับการเยียวยาไปก่อน

(๘) จำกัดสิทธิ เช่น ตัดสิทธิจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา ๒๔^{๓๑} แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ตัดสิทธิจัดการทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถ เพื่อพิทักษ์การดำรงชีวิตของผู้มีหนี้เองตามมาตรา ๒๔^{๓๒} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๒.๓ มาตรการบังคับทางปกครอง

มาตรการบังคับทางปกครอง^{๓๓} เป็นมาตรการหรือวิธีการที่ฝ่ายปกครองจัดทำขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามที่รัฐสภาพบัญญัติให้อำนาจไว้เพื่อปฏิบัติการที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจเป็นการออกกฎเกณฑ์ การรักษาความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม และการจัดทำบริการสาธารณะ มาตรการบังคับทางปกครองจึงเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งที่มีผลเฉพาะรายเฉพาะกรณี หรือมีอำนาจแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายหรือกฎหมายที่มีลักษณะทั่วไปไม่เจาะจงเฉพาะบุคคล ทั้งนี้ ฝ่ายปกครองอาจมีอำนาจดำเนินการเองโดยไม่ต้องให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา โดยมีเงื่อนไขในการใช้อำนาจดังกล่าวว่า ต้องกระทำการภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดทั้งรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอน เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือประโยชน์มหาชน มาตรการบังคับทางปกครอง จึงมีองค์ประกอบ ดังนี้

(๑) เป็นมาตรการหรือวิธีการที่องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้จัดทำขึ้นซึ่งอาจกระทำในรูปของนิติกรรมทางปกครองฝ่ายเดียวที่มีผลใช้บังคับเฉพาะเจาะจงหรือปฏิบัติการทางปกครอง

(๒) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจัดทำมาตรการบังคับโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายซึ่งออกโดยรัฐสภา

^{๓๐}Patterson, อ้างโดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว, หน้า ๓๐

^{๓๑}มาตรา ๒๔ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

^{๓๒}มาตรา ๒๔ บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการีกล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดานกล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้น เป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาลการแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาลและการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้

คำสั่งของศาลตามมาตรา นี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

^{๓๓}มนตรี ชนกันชัย, อ้างแล้ว, หน้า ๒๖

(๓) ใช้บังคับแก่ประชาชนในกรณีนี้

ก. ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือกฎ

ข. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจออกคำสั่ง

(๔) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจจัดทำมาตรการที่มีผลบังคับได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยอำนาจศาล

(๕) วัตถุประสงค์ที่ต้องให้ฝ่ายปกครองบังคับการได้ในทันทีมิใช่เพื่อการลงโทษ หากแต่ดำเนินไปเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์มหาชน

จากลักษณะของมาตรการบังคับทางปกครองที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงอาจจำแนกลักษณะของมาตรการบังคับทางปกครองได้ ดังนี้

(๑) การบังคับทางปกครองเป็นการกำหนดหน้าที่ให้บุคคลต้องปฏิบัติตามหนึ่งอย่างใดให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยรัฐจะใช้อำนาจฝ่ายเดียวบังคับให้บุคคลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

(๒) โทษทางปกครองเป็นการบังคับโดยรัฐเพื่อให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือการบังคับทางปกครองกรณีอื่นให้ต้องได้รับโทษจากการฝ่าฝืนนั้น และรัฐมีอำนาจบังคับได้โดยตรงโดยไม่ต้องฟ้องต่อศาล ดังเช่นโทษทางอาญา นอกจากนี้ โทษทางปกครองจะนำมาใช้กับการฝ่าฝืนการบังคับทางปกครองที่กำหนดไว้แล้ว หรือการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายโดยตรง ซึ่งมีใช่เป็นเจตนาร้ายที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์มหาชน หรืออาจนำมาบังคับให้เกิดผลในการปฏิบัติตามกฎหมายได้ดีกว่าการลงโทษทางอาญาซึ่งมีความรุนแรงกว่าโทษทางปกครอง

อย่างไรก็ดี แต่เดิมการกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองมักจะบัญญัติไว้ในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่อง ต่อมาได้มีการนำมาบัญญัติเป็นหลักทั่วไปในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองที่จะพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองที่บัญญัติไว้ในหมวด ๒ ส่วนที่ ๘ ว่าด้วยการบังคับทางปกครอง โดยไม่ต้องมีกฎหมายเฉพาะเรื่องบัญญัติไว้^{๓๔} เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งทางปกครองแล้วเอกชนไม่ปฏิบัติตาม

^{๓๔} ฤทัย หงส์ศิริ, “นิติกรรมทางปกครอง”, คู่มือการศึกษาวินัยกฎหมายปกครอง, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (๒๕๒๕), หน้า ๑๗๕-๑๗๖

บทที่ ๕

เจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดทรัพย์สินและขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระตามมาตรา ๕๗^{๓๕} แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ หรือเข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทน โดยให้ผู้ที่ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มหรือให้ชำระค่าปรับทางปกครองจำนวนไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน ตามมาตรา ๕๘^{๓๖} แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งอาจใช้กำลังเข้าดำเนินการในกรณีที่มีผู้ขัดขวางการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๖๐^{๓๗} วรรคสองอีกด้วย ตามที่ได้เคยกล่าวมาแล้วว่า กฎหมายปกครองเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในสังคมรัฐสมัยใหม่ ดังนั้น ขอบเขตของการกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองจึงมีมาตรการหลายอย่าง ดังนี้^{๓๘}

(๑) ระบบอนุญาต (Licensing) เป็นระบบที่ใช้มากที่สุด โดยกำหนดให้กิจการบางประเภทจะกระทำได้แต่โดยผู้ได้รับอนุญาตเท่านั้น เพื่อจะได้ควบคุมมาตรฐานให้การกระทำอยู่ในขอบเขตที่ต้องการโดยวิธีการต่ออายุใบอนุญาต พักใช้ใบอนุญาต และเพิกถอนใบอนุญาตโดยอาจกำหนดเงื่อนไขบางประการให้ผู้รับใบอนุญาตปฏิบัติเพื่อความเหมาะสมได้

(๒) ออกคำสั่ง (Order) เช่น ห้ามกระทำการบางอย่างอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย (Cease and Desist Order) ออกคำสั่งให้ปฏิบัติ (Affirmative Order) เพื่อเตือนให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด หรือ

^{๓๕}มาตรา ๕๗ คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้ใดชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือน เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วน

วิธีการยึด การอายัดและการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ส่วนผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

^{๓๖}มาตรา ๕๘ คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำการ ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทนโดยผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองจะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่

(๒) ให้มีการชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุแต่ต้องไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน
เจ้าหน้าที่ระดับใดมีอำนาจกำหนดค่าปรับทางปกครองจำนวนเท่าใดสำหรับในกรณีใดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องบังคับการโดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญาหรือมิให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยไม่ต้องออกคำสั่งทางปกครองให้กระทำหรือละเว้นกระทำก่อนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุและภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน

^{๓๗}มาตรา ๖๐ เจ้าหน้าที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในคำเตือนตาม
มาตรา ๕๙ การเปลี่ยนแปลงมาตรการจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อปรากฏว่ามาตรการที่กำหนดไว้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์
ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองต่อสู้ขัดขวางการบังคับทางปกครองเจ้าหน้าที่อาจใช้กำลังเข้าดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการบังคับทางปกครองได้แต่ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในกรณีจำเป็นเจ้าหน้าที่อาจขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจได้

^{๓๘}ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว , หน้า ๓๐-๓๑

ออกคำสั่งกำหนดค่าปรับตามที่ระบุเป็นเงื่อนไขในกฎกระทรวง หรือออกคำสั่งให้ชดใช้เงิน^{๓๙} เช่น คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์วินิจฉัยให้นายจ้างจ่ายค่าตอบแทนแก่ลูกจ้าง ทั้งนี้ แล้วแต่ลักษณะของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๓) การตรวจสอบ (Inspection) เป็นการใช้อำนาจตรวจสอบว่าการปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือไม่ เช่น นายตรวจที่เข้าไปดูการก่อสร้างอาคารว่าเป็นไปตามแบบที่ได้รับอนุญาตหรือไม่ อนึ่ง ในการใช้มาตรการอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่ เช่น การใช้อำนาจเข้าไปในสถานที่ทำการของผู้อื่นเพื่อตรวจค้น ยึด อาวุธ ทรัพย์สิน จะมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ที่ใช้บังคับในเรื่องนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น เวลา สถานที่ ลักษณะของความผิด หรือการกระทำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กันกับการใช้อำนาจดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ซึ่งจะต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม และสิ่งสำคัญที่ผู้ร่างกฎหมายจะต้องทำให้เกิดความชัดเจนว่าการใช้อำนาจดังกล่าวอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย^{๔๐} โดยเฉพาะการใช้อำนาจในการเข้าไปในสถานที่ของผู้อื่นเพื่อทำการตรวจสอบใน ๒ ลักษณะ คือ

(ก) การเข้าไปตรวจสอบสถานที่ที่ความผิดเกิดขึ้นหรือมีเหตุสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด

(ข) การเข้าไปเพื่อตรวจสอบว่าการฝ่าฝืนข้อกำหนดของกฎหมายลำดับรอง เช่น การเข้าไปดูการก่อสร้างอาคารว่าเป็นไปตามแบบที่ได้รับอนุญาตหรือไม่เพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยในการก่อสร้างอาคาร อย่างไรก็ดี การใช้อำนาจในการเข้าไปในสถานที่ของผู้อื่นของเจ้าหน้าที่ อาจมีความแตกต่างกันหลายลักษณะตามกฎหมายที่ใช้บังคับ แต่สิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติทุกครั้งที่มีการใช้อำนาจดังกล่าว คือ จะต้องมียุทธศาสตร์พื้นฐาน เช่น บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่เพื่อแสดงว่าเป็นบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้น

(๔) บังคับให้ส่งข้อเท็จจริงหรือมาให้ถ้อยคำ เพื่อให้ฝ่ายปกครองมีข้อมูลในการปฏิบัติหน้าที่ การฝ่าฝืนจะมีโทษ (Contempt Proceeding) โดยการถือว่าละเมิดอำนาจศาลกรณีจะแตกต่างจากคดีอาญาเนื่องจากเป็นไปเพื่อมุ่งหมายให้ได้ข้อมูล

(๕) บังคับเปิดเผยข้อเท็จจริง (Disclosure and Publicity) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีระบบข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะและอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้มีข้อมูลในการ

^{๓๙}ในบางกรณีก็ไม่สามารถออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบจากผลแห่งละเมิดที่ลาออกจากราชการแล้วชำระค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งเรื่องในทำนองนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) เคยมีความเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่สามารถออกคำสั่งตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อให้เจ้าหน้าที่นั้นชำระค่าสินไหมทดแทนได้ และเมื่อเป็นกรณีที่ไม่สามารถออกคำสั่งทางปกครองได้แล้ว จึงไม่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การขออายุความและแนวทางปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (เรื่องเสร็จที่ ๔๓๔/๒๕๔๔))

^{๔๐}G.C Thornton, Legislative Drafting, 8th, Butterworth, London Dublin Edinburgh (1996), P. 238-239

ปฏิบัติการตามกฎหมาย เช่น กำหนดให้นำคำรับยาหรือเครื่องสำอางมาขึ้นทะเบียนการบังคับให้การโอนอสังหาริมทรัพย์ต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือการบังคับให้แสดงหลักฐานการเงินของบริษัทในกรณีซื้อขายหุ้น เป็นต้น

บทที่ ๔

๓. แบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการบังคับตามกฎหมาย

แบบกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับตามกฎหมายอาจแยกพิจารณาตามลักษณะ ดังต่อไปนี้

๓.๑ แบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการบังคับทางอาญา

(ก) กำหนดโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปีถึง...เดือน/ปี”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔ หรือ มาตรา ๕ มีความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”^{๔๑}

- “ผู้ใดยึดหรือเข้าควบคุมอากาศยานในระหว่างการบิน โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือ ชูเชี่ยวว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายผู้อื่นหรือชูเชี่ยวว่าจะกระทำความอันตรายต่ออากาศยานนั้น ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”^{๔๒}

- “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(๑) ได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

(๒) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”^{๔๓}

(ข) การกำหนดโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุก

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต”

^{๔๑}มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่ของคนไทยในเวลารบ พุทธศักราช ๒๔๘๔

^{๔๒}มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดบางประการต่อการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๔๓}มาตรา ๑๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙

ตัวอย่างเช่น

- “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(๑) ได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

(๒) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”^{๔๔}

- “ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการผลิตโดยการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ และมีปริมาณ คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสาม เป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท”^{๔๕}

แบบ

“..ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี”

ตัวอย่างเช่น

- “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอบรมหรือสั่งสอนบุคคลใด ๆ หรือกระทำการเผยแพร่โดยการโฆษณา ชักจูง แนะนำ หรือโน้มน้าวจิตใจด้วยประการใด ๆ เพื่อให้บุคคลอื่นเห็นดีเห็นชอบในลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือเข้าร่วมกับองค์การอันเป็นคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะทำด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร เอกสารตีพิมพ์ หรือด้วยประการอื่นใด

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่หรือผู้สอนของกระทรวง ทบวง กรมซึ่งมีหน้าที่ในการให้การศึกษา ในการระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ หรือในการป้องกันราชอาณาจักร หรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรมอื่น ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่หรือระเบียบของ

^{๔๔}อ้างแล้ว, เจริญธรรมที่ ๒๔

^{๔๕}มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

กระทรวง ทบวง กรม ที่ตนสังกัดหรือที่ตนได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ เฉพาะเมื่อการปฏิบัติหน้าที่ของ
เจ้าหน้าที่หรือผู้สอนดังกล่าวมิได้เป็นไปในลักษณะชักชวนให้นิยมหรือเลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์
ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรานี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปจนถึงห้าปี”^{๔๖}

บทที่ ๕

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือนปีขึ้นไปจนถึง...เดือนปี”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดเป็นสมาชิกขององค์การอันเป็นคอมมิวนิสต์มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่
ห้าปีขึ้นไปจนถึงสิบปี

ผู้ใดเป็นหัวหน้า ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การอันเป็นคอมมิวนิสต์ มีความผิด
ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจนถึงสิบห้าปี”^{๔๗}

(ค) การกำหนดโทษปรับ

(๑) ปรับ

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่...บาทถึง...บาท”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๓๐ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สอง
พันบาทถึงห้าพันบาท”^{๔๘}

^{๔๖} มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พุทธศักราช ๒๔๙๕

^{๔๗} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พุทธศักราช ๒๔๙๕

^{๔๘} มาตรา ๑๐๒ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

- “ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ (๑) มาตรา ๒๖ หรือมาตรา ๒๗ หรือไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๘ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงห้าพันบาท”^{๔๙}

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาท”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”^{๕๐}

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ วรรคสาม หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๗ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”^{๕๑}

- “ผู้ปกครองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”^{๕๒}

(๒) ปรับรายวัน

(๒.๑) ปรับเป็นรายวัน วันละ...บาท

แบบ

“..ต้องระวางโทษปรับรายวันวันละ...บาท ตลอดเวลาที่ใบอนุญาตขาดอายุ”

^{๔๙}มาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติปัย พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๕๐}มาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๕๑}มาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. ๒๕๓๗

^{๕๒}มาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๓

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องหมายแสดงการเสียภาษีจดทะเบียนผู้ใดผลิตเครื่องหมายแสดงการเสียภาษีจดทะเบียนภายหลังที่ใบอนุญาตสิ้นอายุแล้วแต่ได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๖๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับเป็นรายวันวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ใบอนุญาตขาดอายุ”^{๕๓}

บทที่ ๔

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับวันละ...บาท เรียงรายวันตลอดระยะเวลาที่กระทำผิด”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๗ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับวันละหนึ่งร้อยบาทเรียงรายวันตลอดระยะเวลาที่กระทำผิด”^{๕๔}

(๒.๒) ปรับเป็นรายวันไม่เกินวันละ...บาท

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกิน...บาท ตลอดเวลาที่ใบอนุญาตขาดอายุ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับอนุญาตผู้ใดผลิตยาหรือขายยา หรือนำหรือสั่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรภายหลังที่ใบอนุญาตสิ้นอายุแล้วโดยมิได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต ต้องระวางโทษปรับเป็นรายวันวันละหนึ่งร้อยบาทตลอดเวลาที่ใบอนุญาตขาดอายุ”^{๕๕}

^{๕๓}มาตรา ๑๕๗ แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๕๔}มาตรา ๓๕ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติภาษีป้าย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔

^{๕๕}มาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกิน...บาท ตลอดเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ชำระบัญชีผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๕ หรือมาตรา ๑๑๑ ประกอบด้วยมาตรา ๘๕ หรือมาตรา ๑๑๑ ประกอบด้วยมาตรา ๘๕ หรือมาตรา ๑๑๑ ต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินห้าสิบบาทตลอดระยะเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติ”^{๕๖}

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกิน...บาท ตลอดระยะเวลาที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดผลิต ขาย มีไว้เพื่อขาย นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร หรือนำผ่าน ซึ่งปุ๋ยเคมี ภายหลังที่ใบอนุญาตสิ้นอายุแล้วโดยมิได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต ต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินหนึ่งร้อยบาท ตลอดเวลาที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ”^{๕๗}

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกินวันละ...บาท ตลอดระยะเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้เริ่มก่อการจัดตั้งสมาคมนายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๖๑ หรือกรรมการสมาคมนายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๖๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินวันละห้าสิบบาทตลอดระยะเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติ”^{๕๘}

^{๕๖} มาตรา ๑๔๗ แห่งพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๕๗} มาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๕๘} มาตรา ๑๔๔ แห่งพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกินวันละ...บาท ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้เริ่มก่อการจัดตั้งสหภาพแรงงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๙ หรือกรรมการสหภาพแรงงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๐ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินวันละห้าสิบบาทตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”^{๕๙}

(๓) ปรับและปรับเป็นรายวัน

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่...บาท ถึง...บาท และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละ...บาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงห้าพันบาท และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละร้อยบาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง”^{๖๐}

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาท และปรับอีกวันละ...บาทตั้งแต่วันฟ้องจนกว่าจะเลิกใช้”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาทและปรับอีกวันละสองร้อยบาทตั้งแต่วันฟ้องจนกว่าจะเลิกใช้”^{๖๑}

^{๕๙}มาตรา ๘๑ แห่งพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๖๐}มาตรา ๑๒๓ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒

^{๖๑}มาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาท และปรับอีกวันละ...บาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”

ตัวอย่างเช่น

- “นิติบุคคลใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาทและปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”^{๖๒}
- “ผู้จัดการกองทุนใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และปรับอีกวันละหนึ่งพันบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”^{๖๓}
- “ผู้ส่งสินค้าทางเรือตามมาตรา ๑๔ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เป็นหนึ่งหมื่นบาท และปรับอีกวันละสองร้อยบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”^{๖๔}

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาท และปรับอีกไม่เกินวันละ...บาทจนกว่าจะได้เลิกใช้”

ตัวอย่างเช่น

- “นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้เลิกสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ได้ในกรณีดังต่อไปนี้
 - (๑) สมาชิกไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดร่วมกันยื่นคำร้องขอให้นายทะเบียนขอให้เลิกสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์พร้อมด้วยเหตุผลประกอบคำร้องขอและนายทะเบียนได้สอบสวนหลักฐานและเหตุผลประกอบคำร้องขอแล้วเป็นที่ปรากฏแน่ชัดว่าสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์สมควรจะต้องเลิกดำเนินการตามคำร้องขอนั้น
 - (๒) บุคคลอื่นซึ่งมิได้เป็นกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนเข้ามาก่อการในฐานะกรรมการและนายทะเบียนได้มีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวเลิกการกระทำในฐานะกรรมการแล้ว แต่ไม่

^{๖๒}มาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๔๗

^{๖๓}มาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐ ซึ่งยกเลิกโดยพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๖๔}มาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗

ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียน

(๓) มีพฤติการณ์ที่ทำให้เห็นว่าการดำเนินการของสมาคมฯ ปกติกาส่งเคราะห์นั้นไม่เป็นไปโดยสุจริต และนายทะเบียนได้สอบสวนพฤติการณ์ดังกล่าวแล้วมีเหตุผลเป็นที่เชื่อถือได้

(๔) มีพฤติการณ์ที่ทำให้เห็นว่าการดำเนินการของสมาคมฯ ปกติกาส่งเคราะห์ไม่อาจดำเนินต่อไปได้ไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ

เมื่อนายทะเบียนสั่งให้เลิกสมาคมฯ ปกติกาส่งเคราะห์ใด ให้แจ้งคำสั่งเป็นหนังสือพร้อมด้วยเหตุผลไปยังสมาคมฯ ปกติกาส่งเคราะห์นั้นภายในสามสิบวัน”^{๖๕}

- “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทและปรับอีกไม่เกินวันละสองพันบาทตลอดเวลาที่มิปฏิบัติตาม”^{๖๖}

- “ผู้ใดใช้ชื่อซึ่งมีอักษรไทยประกอบว่า “สมาคมนายจ้าง” หรือ “สหภาพแรงงาน” หรือ “สหพันธ์นายจ้าง” หรือ “สหพันธ์แรงงาน” หรืออักษรต่างประเทศ ซึ่งมีความหมายทำนองเดียวกันประกอบในป้ายชื่อ ดวงตรา จดหมาย ใบแจ้งความหรือเอกสารอย่างอื่นเกี่ยวกับกิจการธุรกิจโดยมิได้เป็นสมาคมนายจ้าง สหภาพแรงงาน สหพันธ์นายจ้าง หรือสหพันธ์แรงงาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทและปรับอีกเป็นรายวันไม่เกินวันละห้าสิบบาทจนกว่าจะเลิกใช้”^{๖๗}

- “ผู้ใดใช้คำว่า “สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ” หรือ “สหพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจ” หรืออักษรต่างประเทศซึ่งมีความหมายทำนองเดียวกันประกอบกับชื่อในดวงตราป้ายชื่อ จดหมาย ใบแจ้งความหรือเอกสารอย่างอื่นเกี่ยวกับกิจการธุรกิจ โดยมิได้เป็นสหภาพแรงงานหรือสหพันธ์แรงงาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท และปรับอีกเป็นรายวันไม่เกินวันละห้าร้อยบาทจนกว่าจะเลิกใช้”^{๖๘}

(๔) ปรับหรือปรับเป็นรายวัน

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับ...บาท หรือปรับเป็นรายวันวันละ...บาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง”

^{๖๕} มาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลิกสหภาพฯ พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๖๖} มาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๖๗} มาตรา ๑๕๔ แห่งพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๔

^{๖๘} มาตรา ๘๘ แห่งพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนกลางซึ่งสั่งตามมาตรา ๕๓ หรือมาตรา ๖๔ ต้องระวางโทษปรับหนึ่งแสนบาท หรือปรับเป็นรายวันวันละห้าพันบาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง”^{๖๔}

(๕) ปรับและให้ศาลสั่งเลิกการประกอบธุรกิจ

บทที่ ๕

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่...บาท ถึง...บาท (หรือไม่เกิน...บาท) และให้ศาลสั่งเลิกการร่วมทำธุรกิจหรือประกอบธุรกิจนั้นเสีย”

ตัวอย่างเช่น

- “คนต่างด้าวซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจใดตามพระราชบัญญัตินี้ หากร่วมทำธุรกิจอันเป็นของคนต่างด้าวรายอื่นซึ่งมิได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจตามพระราชบัญญัตินี้ หรือประกอบธุรกิจที่คนต่างด้าวรายอื่นนั้นเป็นเจ้าของร่วมโดยแสดงออกว่าเป็นธุรกิจของตนแต่ผู้เดียว เพื่อให้คนต่างด้าวรายอื่นนั้นหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเลิกการร่วมทำธุรกิจหรือการประกอบธุรกิจนั้นเสียหากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลต้องระวางโทษปรับวันละหนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”^{๖๕}

(ง) การกำหนดโทษริบทรัพย์สิน

(๑) โทษริบทรัพย์สินกรณีบัญญัติเป็นมาตราเฉพาะ

ตัวอย่างเช่น

- “บรรดาอาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ ที่บุคคลได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้ในเนื่องในการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๖ มาตรา

^{๖๔}มาตรา ๑๔๕ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

^{๖๕}มาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒

บทที่ ๕

๓๖ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๒ วรรคสอง ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่”^{๗๑}

- “บรรดาสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่าที่บุคคลได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบเสียทั้งสิ้น

บรรดาสัตว์ที่ศาลสั่งริบ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน และให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช หรือกรมประมง แล้วแต่กรณี นำไปดำเนินการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ”^{๗๒}

- “บรรดาไม้และของป่าอันได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้และสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ และสิ่งอื่นใด บรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้ามที่มีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดตามมาตรา ๕๓ ตริ ให้ริบเสียทั้งสิ้น”^{๗๓}

- “บรรดา ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ ประเภท ๔ หรือประเภท ๕ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้น”^{๗๔}

- “บรรดาอาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้และยานพาหนะใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๖ (๑) ฐานแส้วถางหรือเผาป่า หรือตามมาตรา ๑๖ (๒) ฐานทำให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งไม้ หรือตามมาตรา ๑๖ (๓) ฐานทำให้เป็นอันตรายต่อสัตว์ หรือตามมาตรา ๑๖ (๔) ฐานทำให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมสภาพแก่ดิน หินกรวดหรือทราย ให้ริบเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่”^{๗๕}

(๒) โทษริบทรัพย์สินกรณีบัญญัติประกอบกับโทษอื่น ๆ

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลจะสั่งริบบรรดาสัตว์ที่ใช้ในการ

^{๗๑}มาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๗๒}มาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๗๓}มาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔

^{๗๔}มาตรา ๑๐๒ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

^{๗๕}มาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

ดำเนินการสถานพยาบาลสัตว์ด้วยก็ได้”^{๗๖}

- “ภายใต้บังคับมาตรา ๒๕ ผู้ใด รวมทั้งกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ของนิติบุคคลฝ่าฝืน มาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีที่เป็นการความผิดต่อเนื่อง ต้องระวางโทษปรับอีกไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวันหรือเศษของวันในระหว่างที่ความผิดนั้นยังดำเนินอยู่ต่อไปหลังจากวันแรกที่มีคำพิพากษาและบรรดาเครื่องจักร เครื่องมือ โรงงาน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่นใดหรือสิ่งของที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น”^{๗๗}

- “ผู้ใดจับช้างป่าโดยวิธีใด ๆ ก็ตาม โดยมีได้รับอนุญาตตามความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่า ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๘๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับด้วยทั้ง ๒ สถาน

ส่วนช้างซึ่งผู้กระทำความผิดจับได้นั้น ให้ริบเป็นของหลวง”^{๗๘}

(จ) การกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับ

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี และปรับไม่เกิน...บาท”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคหนึ่งนั้น เป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๗๙}

^{๗๖} มาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาลสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๓

^{๗๗} มาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติองค์การร่วมไทย - มาเลเซีย พ.ศ. ๒๕๓๓

^{๗๘} มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติสำหรับรักษาช้างป่า พระพุทธศักราช ๒๔๖๔

^{๗๙} มาตรา ๗๖ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่น

บาท”^{๔๐}

- “ผู้ใดเอาไปเสียหรือยึดไว้ซึ่งบัตรหรือใบรับหรือใบแทนใบรับของผู้อื่น เพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”^{๔๑}

บทที่ ๕

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปี ถึง...เดือน/ปีและปรับตั้งแต่...บาท ถึง...บาท”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไปต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท”^{๔๒}

- “ผู้ใดกระทำการอันเป็นโจรสลัด โดยยึดหรือเข้าควบคุมเรือโดยใช้กำลังหรือโดยขู่เข็ญว่าจะกระทำอันตรายต่อเรือ หรือโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือโดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายต่อบุคคลในเรือนั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท”^{๔๓}

- “ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ให้ถ้อยคำเท็จ ตอบคำถามด้วยถ้อยคำอันเป็นเท็จ นำพยานหลักฐานเท็จมาแสดง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อหลีกเลียงหรือพยายามหลีกเลียงการเสียค่าภาคหลวงหรือผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท”^{๔๔}

^{๔๐}มาตรา ๑๐๑ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๔๑}มาตรา ๑๕ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๔๒}มาตรา ๗๓ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๔๓}มาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเป็นโจรสลัด พ.ศ. ๒๕๓๔

^{๔๔}มาตรา ๑๑๐ แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปิโตรเลียม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๒

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาท และจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๑ หรือมาตรา ๕๓ วรรคหนึ่ง มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และจำคุกไม่เกินสิบปี”^{๔๕}

(จ) โทษจำคุกหรือโทษปรับ

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปี ถึง...เดือน/ปี หรือปรับตั้งแต่...บาท ถึง...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๔๖}

- “ผู้ใดไม่ส่งเงินเข้ากองทุนหรือส่งเงินเข้ากองทุนไม่ครบตามจำนวนที่ต้องส่งตามมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ หรือมาตรา ๓๗ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสิบล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๔๗}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

^{๔๕} มาตรา ๗๙ แห่งพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๘

^{๔๖} มาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๔๗} มาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติกรตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๔๐ หรือมาตรา ๔๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๘๘}

- “เจ้าพนักงานผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๓ วรรคสอง หรือมาตรา ๖๕ ประกอบด้วยมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๖๕ ทศ ประกอบด้วยมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๓ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๘๙}

- “ผู้รับอนุญาตตั้งสถานบริการ ผู้ดำเนินกิจการ ลูกจ้างหรือคนรับใช้ของสถานบริการ ผู้ใดสามารถให้ความสะดวกแก่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติกรตามมาตรา ๒๔ ได้แต่ไม่ยอมให้ความสะดวกนั้นเมื่อเจ้าพนักงานร้องขอ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๙๐}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท”

ตัวอย่างเช่น

- “นักโทษไทยผู้ใดหลบหนีการควบคุมตัวในระหว่างการเดินทางจากประเทศผู้โอนมายังราชอาณาจักร หรือนักโทษต่างประเทศผู้ใดหลบหนีการควบคุมตัวในระหว่างก่อนเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคหนึ่งได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยรวมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนกึ่งหนึ่ง”^{๙๑}

^{๘๘}มาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๐๘

^{๘๙}มาตรา ๘๑ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๙๐}มาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถานบริการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๙๑}มาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติการปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการตามคำพิพากษาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๗

- “ผู้ใดจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหาร ซึ่งมีพื้นที่เกินสองร้อย ตารางเมตรโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ผู้ใดจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหาร ซึ่งมีพื้นที่ไม่เกินสองร้อย ตารางเมตร โดยไม่มีหนังสือรับรองการแจ้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพัน บาท”^{๙๒}

- “ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”^{๙๓}

บทที่ ๕

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับครั้งหนึ่งๆ ไม่เกิน...บาท หรือจำคุกไม่เกิน...เดือนปี”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดบังอาจลอบเปิดคลังสินค้า หรือล่วงเข้าไปถึงของที่อยู่ในคลังสินค้านั้นวันแต่ จะได้เข้าไปต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรในเวลากระทำการตามหน้าที่ ท่านว่าผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับครั้งหนึ่งๆ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๙๔}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือนปี หรือปรับตั้งแต่...บาท ถึง...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๙๕}

^{๙๒} มาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๙๓} มาตรา ๘๖ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๙๔} มาตรา ๙๓ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช ๒๔๖๙

^{๙๕} มาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับ...เท่าของ...แต่ต้องไม่น้อยกว่า...บาท หรือ
ทั้งจำทั้งปรับ”

บทที่ ๕

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่เสียเงินสงเคราะห์ตามมาตรา ๕ หรือ
เพื่อเสียเงินสงเคราะห์น้อยกว่าที่ควรเสีย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสิบเท่า
ของเงินสงเคราะห์ที่ยังต้องชำระ แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เงินค่าปรับตามมาตรา ๕ ให้ถือเป็นเงินสงเคราะห์ที่เก็บได้ตามมาตรา ๕ และให้นำ
ส่งสมทบกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง”^{๙๖}

- “มาตรา ๒๒ ผู้ส่งออกผู้ใดไม่เสียค่าธรรมเนียมการส่งออกตามมาตรา ๑๐ หรือ
กระทำความผิดใด ๆ เพื่อให้ตนเสียค่าธรรมเนียมการส่งออกน้อยกว่าที่ต้องเสีย ต้องระวางโทษ
จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับสิบเท่าของค่าธรรมเนียมการส่งออกที่ยังต้องชำระแต่ต้องไม่น้อยกว่า
หนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เงินค่าปรับตามมาตรา ๒๒ ให้ถือเป็นค่าธรรมเนียมการส่งออกที่เรียกเก็บได้ตาม
พระราชบัญญัตินี้ และให้ส่งเข้ากองทุนสงเคราะห์เกษตรกร”^{๙๗}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือทั้งจำทั้งปรับตั้งแต่...บาท ถึง...บาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ (๒) มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ หรือมาตรา
๒๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๙๘}

^{๙๖} มาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓

^{๙๗} มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๙๘} มาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘

- “คนต่างด้าวผู้ใดทำงานโดยฝ่าฝืนพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามมาตรา ๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๙๙}

- “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๗๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๐๐}

บทที่ ๕

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปี ถึง...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดกระทำการอันเป็นโจรสลัด โดยทำให้เกิดความเสียหายแก่เรือหรือกระทำความผิดประการใด ๆ อันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่เรือ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๐๑}

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาท หรือจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือทั้งปรับทั้งจำ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดขู่เข็ญ คุกคาม หรือกระทำให้เซลล์ศึกษาได้รับความอับอายหรืออับमानในตัวตน และเกียรติยศ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือทั้งปรับทั้งจำ”^{๑๐๒}

^{๙๙}มาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๑๐๐}มาตรา ๑๒๖ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

^{๑๐๑}มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเป็นโจรสลัด พ.ศ. ๒๕๓๔

^{๑๐๒}มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติบังคับให้เป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเซลล์ศึกษา ลงวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ พ.ศ. ๒๕๓๔

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับครั้งหนึ่งๆ ไม่เกิน...บาท หรือจำคุกไม่เกิน ...”

บทที่ ๕

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับจำนำผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๗ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ”^{๑๐๓}

แบบ

“..ต้องระวางโทษปรับไม่ต่ำกว่า...บาท แต่ไม่เกิน...บาท หรือจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๙ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่ต่ำกว่าห้าพันบาทแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ”^{๑๐๔}

(ข) โทษจำคุก โทษปรับ และโทษปรับเรียงรายวัน

(๑) จำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกเป็นรายวัน

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละ...บาท จนกว่าจะเลิกใช้”

^{๑๐๓}มาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. ๒๕๐๕

^{๑๐๔}มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบกิจการแพปลา พ.ศ. ๒๔๙๖

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละสองพันบาทจนกว่าจะเลิกใช้”^{๑๐๕}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละ...บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดดำเนินการในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน”^{๑๐๖}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละ...บาท ตลอดเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ดำเนินการผู้ใดดำเนินการในระหว่างที่มีคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้หยุดดำเนินการหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา ๔๕ มาตรา ๕๒ หรือมาตรา ๖๕ วรรคสอง โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง”^{๑๐๗}

^{๑๐๕} มาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗

^{๑๐๖} มาตรา ๘๔ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๐๗} มาตรา ๘๐ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับ
อีกวันละไม่เกิน...บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือยังไม่ปฏิบัติให้ถูกต้อง”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับอีกวันละ
ไม่เกินห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือยังไม่ปฏิบัติให้ถูกต้อง”^{๑๐๘}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับ
อีกไม่เกินวันละ...บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะแจ้ง”

ตัวอย่างเช่น

- “มาตรา ๓๘ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามประกาศของคณะกรรมการตามมาตรา ๒๕ (๕) หรือ
ไม่แจ้งตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือ
ทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละสองพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะแจ้ง”^{๑๐๙}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับ
อีกวันละ...บาท จนกว่าจะหยุดประกอบกิจการ”

^{๑๐๘} มาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๐๙} มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. ๒๕๔๒

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดประกอบกิจการโรงงานในระหว่างที่ได้มีคำสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงานหรือภายหลังที่มีคำสั่งให้ปิดโรงงาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับอีกวันละห้าพันบาทจนกว่าจะหยุดประกอบกิจการ

สถาปนิกหรือวิศวกรผู้ใดยังฝ่าฝืนทำงานในโรงงานเฉพาะส่วนที่มีคำสั่งให้หยุดประกอบกิจการหรือยังฝ่าฝืนทำงานในโรงงานที่มีคำสั่งปิดโรงงานแล้วเพื่อให้โรงงานประกอบกิจการต่อไป ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้ประกอบกิจการโรงงานตามวรรคหนึ่ง

ผู้ทำงานในโรงงานหรือคนงานผู้ใดยังฝ่าฝืนทำงานในโรงงานเฉพาะส่วนที่มีคำสั่งให้หยุดประกอบกิจการหรือยังฝ่าฝืนทำงานในโรงงานที่มีคำสั่งปิดโรงงานแล้ว ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ร่วมกระทำหรือสนับสนุนการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง แล้วแต่กรณี แต่ศาลจะลงโทษน้อยเพียงใดก็ได้โดยคำนึงถึงฐานะ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความจงใจฝ่าฝืนกฎหมาย และความมีส่วนสำคัญในการกระทำ”^{๑๑๐}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่น้อยกว่า...บาท แต่ไม่เกิน...บาท ตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อนุญาตซึ่งสั่งตามมาตรา ๔๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่น้อยกว่าห้าร้อยบาท แต่ไม่เกินหนึ่งพันบาท ตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว”^{๑๑๑}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับเป็นรายวันอีกวันละ...บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง”

^{๑๑๐} มาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๑๑} มาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อนุญาตซึ่งสั่งตามมาตรา ๕๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับเป็นรายวันอีกวันละหนึ่งพันบาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง”^{๑๑๒}

บทที่ ๕

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละ...บาท จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งให้ระงับการโฆษณาขายยาของเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งสั่งตามมาตรา ๙๐ ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละห้าร้อยบาท จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว”^{๑๑๓}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปี ถึง...เดือน/ปี หรือปรับตั้งแต่...บาท ถึง...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละ...บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๘ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปีหรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”^{๑๑๔}

^{๑๑๒} มาตรา ๗๙ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. ๒๕๓๑

^{๑๑๓} มาตรา ๑๒๔ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒

^{๑๑๔} มาตรา ๙๑ แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕

(๒) จำคุกหรือปรับเป็นรายวันหรือทั้งจำทั้งปรับ

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกินวันละ...บาทจนกว่า...แต่มิให้ปรับเกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

บทที่ ๕

ตัวอย่างเช่น

- “เจ้าของพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะ หรือผู้ที่ออกตัว เอกสารหรือหลักฐานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินวันละห้าร้อยบาทจนกว่าคนต่างด้าวดังกล่าวจะกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแต่มิให้ปรับเกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๑๕}

นอกจากนี้ ยังมีแบบในกฎหมายบางฉบับที่กำหนดรูปแบบบทบัญญัติโทษจำคุกและโทษปรับประกอบกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับ...ตั้งแต่...บาทถึง...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๑๖}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับ...กว่าของ...แต่ต้องไม่น้อยกว่า...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

^{๑๑๕} มาตรา ๗๙ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

^{๑๑๖} มาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดกระทำความผิดใดๆ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่เสียเงินสงเคราะห์ตามมาตรา ๕ หรือเพื่อเสียเงินสงเคราะห์น้อยกว่าที่ควรเสีย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสิบเท่าของเงินสงเคราะห์ที่ยังต้องชำระ แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๑๗}

- “ผู้ส่งออกผู้ใดไม่เสียค่าธรรมเนียมการส่งออกตามมาตรา ๑๐ หรือกระทำความผิดใดๆ เพื่อให้ตนเสียค่าธรรมเนียมการส่งออกน้อยกว่าที่ต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับสิบเท่าของค่าธรรมเนียมการส่งออกที่ยังต้องชำระ แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เงินค่าปรับตามมาตรา ๑๑ ให้ถือเป็นค่าธรรมเนียมการส่งออกที่เรียกเก็บได้ตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ส่งเข้ากองทุนสงเคราะห์เกษตรกร”^{๑๑๘}

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือปรับตั้งแต่...บาทถึง...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ (๒) มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ หรือมาตรา ๒๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๑๙}

- “คนต่างด้าวผู้ใดทำงานโดยฝ่าฝืนพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามมาตรา ๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๒๐}

- “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๗๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๒๑}

^{๑๑๗}มาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. ๒๕๐๓

^{๑๑๘}มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. ๒๕๑๗

^{๑๑๙}มาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติปฎิบัติ พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๑๒๐}มาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๒๑

^{๑๒๑}มาตรา ๑๒๖ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปี ถึง...เดือน/ปี หรือปรับไม่เกิน...บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดกระทำการอันเป็นโจรสลัด โดยทำให้เกิดความเสียหายแก่เรือหรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่เรือ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๒๒}

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน...บาท หรือจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือทั้งปรับทั้งจำ”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดขู่เข็ญ คุกคาม หรือกระทำให้เซลล์ศึกษาได้รับความอับอายหรืออัปमानในตัวตน และเกียรติยศ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ”^{๑๒๓}

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกิน...บาท หรือจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับจํานำผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๗ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ”^{๑๒๔}

^{๑๒๒} มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเป็นโจรสลัด พ.ศ. ๒๕๓๔

^{๑๒๓} มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติบังคับให้เป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเซลล์ศึกษา ลงวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ พ.ศ. ๒๕๓๔

^{๑๒๔} มาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติโรรับจํา พ.ศ. ๒๕๐๕

แบบ

“...ต้องระวางโทษปรับไม่ต่ำกว่า...บาท แต่ไม่เกิน...บาท หรือจำคุกไม่เกิน...เดือน/ปี หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ”

บทที่ ๕

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๙ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่ต่ำกว่าห้าพันบาท แต่
ไม่เกินกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ”^{๑๒๕}

(๓) จำคุกและปรับและปรับอีกเป็นรายวัน

แบบ

“...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่...เดือน/ปี ถึง...เดือน/ปี และปรับตั้งแต่...บาทถึง...บาท และปรับ
อีกไม่เกินวันละ...บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปี
ถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลา
ที่ยังฝ่าฝืนอยู่”^{๑๒๖}

- “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ ทวิ มาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๕๒ หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่
กำหนดตามมาตรา ๑๐ ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปีและปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึง
สามแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละสองพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”^{๑๒๗}

^{๑๒๕}มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบกิจการแพลา พ.ศ. ๒๔๙๖

^{๑๒๖}มาตรา ๑๒ แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗

^{๑๒๗}มาตรา ๗๒ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจ
เครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖

อัตราส่วนระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับ

การกำหนดอัตราส่วนโทษระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับในกฎหมายอื่นๆ ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับทางอาญานั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ลักษณะของความผิด ช่วงเวลาในการบัญญัติกฎหมายนั้น รวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นด้วย แต่อย่างไรก็ดี แบบทั่วไปในการกำหนดอัตราส่วนระหว่างโทษจำคุกกับโทษปรับ มักจะกำหนดโทษจำคุกหนึ่งปี กำหนดโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

โทษปรับเป็นโทษที่เบากว่าโทษจำคุก โดยมีความมุ่งหมายเพื่อทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดทำให้เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำความผิด มีผลต่อการยับยั้งหรือข่มขู่ผู้กระทำความผิด และบุคคลอื่นให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด เนื่องจากบางกรณีโทษปรับอาจมีจำนวนที่สูงมาก ปัจจุบันมีการนำมาตรการปรับมาใช้บังคับในกฎหมายมากขึ้น^{๑๒๘} โดยเฉพาะในความผิดเกี่ยวกับการค้าและธุรกิจ การควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ภาษีอากร สุขภาพอนามัยของชุมชน กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ความผิดในลักษณะเช่นนี้ อาจกระทบต่อความเสียหายของส่วนรวมการกำหนดโทษปรับจึงเป็นไปเพื่อทดแทนความเสียหายที่บุคคลนั้นได้ก่อขึ้นเพื่อป้องปรามมิให้กระทำความผิดซ้ำอีกเหตุผลของการปรับมุ่งจะรักษาระเบียบแบบแผนมากกว่าเหตุผลทางศีลธรรม การปรับในลักษณะเช่นนี้ เป็นการปรับเพื่อเหตุผลพิเศษทางเทคนิค ซึ่งมีความใกล้เคียงกับมาตรการบังคับทางปกครอง แต่องค์กรที่บังคับใช้ในเรื่องดังกล่าว มิใช่ฝ่ายปกครองแต่เป็นองค์กรตุลาการ มาตรการบังคับโดยการกำหนดโทษปรับในกฎหมายลักษณะดังกล่าว จึงมักจะกำหนดให้มีการเปรียบเทียบปรับโดยฝ่ายปกครองได้ ดังจะได้กล่าวในเรื่องของการเปรียบเทียบปรับต่อไป สำหรับการเปรียบเทียบปรับนี้ หากผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมที่จะถูกปรับโดยฝ่ายปกครองก็สามารถใช้สิทธิต่อสู้คดีทางศาลได้

การเปรียบเทียบปรับ

การเปรียบเทียบปรับเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารในที่นี้คือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครองมีอำนาจเปรียบเทียบ โดยบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะอยู่ในบทกำหนดมาตรการลงโทษ ซึ่งมีแนวทางการพิจารณา ดังนี้^{๑๒๙}

อัตราโทษขั้นสูงที่ฝ่ายบริหารจะสามารถเปรียบเทียบปรับ

(ก) กรณีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูง

^{๑๒๘} มนตรี ชนกันชัย, อ้างแล้ว , หน้า ๓๒

^{๑๒๙} บันทึกการวางแผนปฏิบัติงานของฝ่ายร่างกฎหมายคณะที่ ๑-๔ (เอกสารประกอบการพิจารณาการจัดทำเรื่องพิจารณาเสร็จที่ ๖๑๔/๒๕๕๒)

(๑) พนักงานสอบสวน จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่น

บาท”^{๑๓๐}

(๒) พนักงานเจ้าหน้าที่ จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “ปรับไม่เกินหนึ่งแสน

บาท”^{๑๓๑}

(๓) ผู้ว่าราชการจังหวัด จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “ปรับไม่เกินสองหมื่น

บาท”^{๑๓๒}

(๔) อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “ปรับ

ไม่เกินห้าแสนบาท”^{๑๓๓}

(๕) รัฐมนตรีไม่มีการกำหนดอำนาจเปรียบเทียบปรับไว้

(๖) กรรมการจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุดได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑) “ปรับไม่เกินสองเท่าของราคาขายของหลักทรัพย์ทั้งหมดซึ่งผู้นั้นได้เสนอขาย แต่ทั้งนี้เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”^{๑๓๔}

๒) “ปรับไม่เกินสองแสนบาท”^{๑๓๕}

(ข) กรณีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษ (กรณีมีโทษจำคุก) ขึ้นสูง

(๑) พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุกไม่เกิน

สามเดือน”^{๑๓๖}

(๒) พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุกไม่เกินห้าปี”^{๑๓๗}

(๓) ผู้ว่าราชการจังหวัดจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุกไม่เกิน

หกเดือน”^{๑๓๘}

(๔) อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุก

^{๑๓๐} มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๓๑} มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

^{๑๓๒} มาตรา ๑๑๑ และมาตรา ๑๒๑ แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕

^{๑๓๓} มาตรา ๓๘ และมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๓๔} มาตรา ๒๖๘ และมาตรา ๓๑๗ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๓๕} มาตรา ๔๒ และมาตรา ๔๖ อัญญา แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕

^{๑๓๖} มาตรา ๔๘ และมาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

^{๑๓๗} มาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการค้าข้าว พุทธศักราช ๒๔๘๙

^{๑๓๘} มาตรา ๗๑ และมาตรา ๘๕ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ไม่เกินหกเดือน”^{๑๓๙}

(๕) รัฐมนตรีไม่มีการกำหนดอำนาจเปรียบเทียบไว้

(๖) กรรมการจะมีอำนาจเปรียบเทียบสูงสุด คือ “จำคุกไม่เกินสองปี”^{๑๔๐}

บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจเปรียบเทียบมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้^{๑๔๑}

(ก) กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ

(๑) บุคคลที่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล เจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานสอบสวน อธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดี เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต นายทะเบียน

(๒) เป็นดุลพินิจของผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับเมื่อเห็นว่า ผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับโทษจำคุก หรือไม่ควรถูกฟ้อง และถ้าผู้กระทำผิดยินยอมตามที่เปรียบเทียบ และชำระค่าปรับแล้ว คดีเลิกกันและยุติ

(๓) กำหนดอำนาจโดยแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ เช่น อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย มีอำนาจเปรียบเทียบปรับสำหรับความผิดที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับสำหรับความผิดที่เกิดขึ้นในจังหวัดนั้น

(ข) กำหนดให้คณะกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ^{๑๔๒} โดยคณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำการแทนได้หรือให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับที่กฎหมายนั้นกำหนดขึ้นโดยเฉพาะเป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ

(ค) กำหนดให้คณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ

(ง) ในกฎหมายบางฉบับได้กำหนดว่าเงินค่าปรับให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (หากไม่กำหนดไว้เช่นนี้ เงินค่าปรับจะตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๔๙๑)

^{๑๓๙}มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๑๔๐}มาตรา ๕๘ และมาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๔๑}ธรรมนูญ สมนันตกุล, “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ”, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, มิถุนายน ๒๕๔๘, (อัดสำเนา) หน้า ๕๖-๕๗

^{๑๔๒}มาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๑๔๐ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑

บทที่ ๕

อนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๒) ได้เคยพิจารณาปัญหาข้อหารื้อตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง เงินค่าปรับที่คณะกรรมการเปรียบเทียบทำการเปรียบเทียบผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒ (เรื่องเสร็จที่ ๓๒๕/๒๕๔๘) ว่า เงินเปรียบเทียบที่คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับทำการเปรียบเทียบเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นการบังคับใช้กฎหมายอย่างหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่บริหารกระบวนการยุติธรรมที่รัฐมนตรีแต่งตั้งขึ้น โดยมีความเป็นอิสระจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เงินค่าปรับที่รับไว้นั้นก็เป็นการรับแทนรัฐ ซึ่งไม่เป็นรายได้ของสำนักงานและไม่ปรากฏมีมาตราใดในพระราชบัญญัตินี้กำหนดว่าเงินค่าปรับไม่ต้องส่งเป็นรายได้แผ่นดิน จึงต้องส่งเข้าบัญชีเงินคงคลัง บัญชีที่ ๑ แห่งพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งหากกฎหมายประสงค์ให้ไม่ต้องส่งเข้าคลังแล้ว ก็ควรต้องบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เช่น มาตรา ๒๕ แห่งพระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้เงินค่าปรับตกเป็นรายได้ของกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

(จ) ความผิดที่จะเปรียบเทียบได้มีแบบการใช้ ดังนี้

(๑) บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) บรรดาความผิดที่มีโทษปรับเท่านั้น

(๓) บรรดาความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

(๔) บรรดาความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

(๕) ระบุมาตราที่จะเปรียบเทียบได้ เช่น มาตรา ๔๖ อัญสุ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ บัญญัติว่า “ความผิดตามมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ หรือมาตรา ๔๖ ทวิ จึงจะเปรียบเทียบปรับได้”

(๖) ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นมาตรา .. และมาตรา ..

(ฉ) อัตราโทษปรับขั้นสูง

(๑) ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

(๒) ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(๓) ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(๔) ปรับไม่เกินห้าแสนบาท

(ช) อัตราโทษจำคุกขั้นสูง

(๑) จำคุกไม่เกินสามเดือน

(๒) จำคุกไม่เกินหกเดือน

(๓) จำคุกไม่เกินสองปี

(๔) จำคุกไม่เกินห้าปี

อนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน ผู้ว่าราชการจังหวัด กรรมการ รัฐมนตรี
มีอำนาจเปรียบเทียบปรับชั้นสูงและโทษจำคุกที่จะเปรียบเทียบปรับแตกต่างกัน

บทที่ ๕

(๗) ระยะเวลาให้ดำเนินการชำระค่าปรับ

(๑) สามสิบวัน

(๒) ภายในเวลาที่กำหนด

(๓) ไม่กำหนดเวลา

แบบกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาให้ดำเนินการชำระค่าปรับ

แบบกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาให้ดำเนินการชำระค่าปรับ เดิมมีการ
กำหนดแบบแตกต่างกันแต่เพื่อความเหมาะสมจึงกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเปรียบเทียบเป็น
ผู้กำหนดระยะเวลา เพื่อให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม เช่น มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติ
บัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ บัญญัติดังนี้

“บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มี
อำนาจเปรียบเทียบปรับได้

เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิก
กันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะ
เวลาที่กำหนด ให้ดำเนินคดีต่อไป”

แบบกฎหมายเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ

- การกำหนดอำนาจเปรียบเทียบ

“มาตรา .. บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือเป็นความผิดที่มี
โทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน...ปี ให้...มีอำนาจเปรียบเทียบได้”

หมายเหตุ

๑) คำว่า “ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องร้องหรือได้รับโทษจำคุก ก็ให้... เปรียบเทียบปรับได้” ไม่จำเป็นต้องเขียน เพราะกฎหมายมุ่งหมายกำหนดให้ความผิดดังกล่าว เป็นความผิดที่ให้เปรียบเทียบได้

๒) ระยะเวลาที่ให้ชำระค่าปรับ ควรให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเปรียบเทียบเป็นผู้กำหนดระยะเวลา เพื่อให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ซึ่งเมื่อถึงกำหนดแล้ว ก็อาจเปลี่ยนแปลงใหม่ได้

๓) การใช้ถ้อยคำว่า “เปรียบเทียบ” และ “เปรียบเทียบปรับ” ในการใช้อำนาจเปรียบเทียบและการใช้ชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบในกฎหมายเฉพาะนั้น ควรใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” ทั้งในส่วนของอำนาจเปรียบเทียบและการกำหนดชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตรงตามถ้อยคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^{๑๔๓}

อนึ่งปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองพ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางเกี่ยวกับการออกคำสั่งทางปกครองและการบังคับทางปกครองซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการบังคับทางปกครองได้ แต่จะมีกฎหมายบางฉบับที่บัญญัติมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นการเฉพาะ เช่น ในหมวด ๙ มาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏแก่เลขาธิการว่า ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๙ วรรคห้า มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ วรรคสอง หรือวรรคสาม มาตรา ๑๓ วรรคสอง มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ วรรคสอง มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๕ วรรคสาม มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ หรือมาตรา ๕๙ ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือแก้ไขปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนดก็ได้”

^{๑๔๓}บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒/๒๕๕๐ วันพุธ ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ การใช้ชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบในกฎหมายเฉพาะนั้นมีการใช้ที่แตกต่างกันและค่อนข้างหลากหลาย ทั้งนี้ เนื่องจากเดิมเป็นการเปรียบเทียบปรับทางอาญา แต่ปัจจุบันมีเรื่องโทษปรับทางปกครองเพิ่มเติมขึ้นมามากด้วย จึงทำให้มีการใช้ถ้อยคำที่ปะปนกัน หากสามารถแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างโทษทางอาญาและโทษทางปกครองได้ก็นำไปสู่การพิจารณาในประเด็นเรื่องการใช้ชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบได้ ซึ่งในการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔/๒๕๕๐ วันพุธ ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐ ที่ประชุมฯ ได้พิจารณาในประเด็นนี้อีกครั้ง และมีมติเห็นควรให้มีการใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” ทั้งในส่วนของอำนาจเปรียบเทียบและการกำหนดชื่อของคณะกรรมการเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตรงตามถ้อยคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

- ของกลางในการเปรียบเทียบ

ความผิดที่มีของกลางในการกระทำความผิด อาจแยกประเภทของกลางได้เป็น ๒ กรณี คือ

๑) กรณีที่ของกลางเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องริบของกลางนั้นทุกกรณี

๒) กรณีที่ของกลางเป็นทรัพย์สินที่ใช้หรือได้มาโดยการกระทำความผิดเป็นดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะริบของกลางนั้นก็ได้

ในการเปรียบเทียบเกิดปัญหาว่า ของกลางซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด ผู้กระทำความผิดต้องยินยอมให้ของกลางตกเป็นของแผ่นดินเสมอไปหรือไม่ ในกรณีเช่นนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเปรียบเทียบต้องริบของกลางเสมอ หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ริบของกลางดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และจะทำการเปรียบเทียบไม่ได้ต้องดำเนินคดีต่อไป และได้มีการวางแบบกฎหมายเกี่ยวกับของกลางในการเปรียบเทียบ ดังนี้

แบบ

“มาตรา .. บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัติที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ให้อธิบดีมีอำนาจเปรียบเทียบได้”

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินคดีต่อไป

ให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามกฎหมาย แต่ในกรณีดังต่อไปนี้ การเปรียบเทียบจะทำได้เฉพาะเมื่อ

(๑) สำหรับทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกรม...

(๒) สำหรับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและมีกฎหมายห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอน ถ้าอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมและได้แก้ไขทรัพย์สินนั้นให้ถูกต้องแล้ว

(๓) สำหรับทรัพย์สินที่ได้มา โดยการกระทำความผิดและมีกฎหมายห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอน ถ้าไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกรม... ในการนี้ จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดออกค่าใช้จ่ายในการทำลายของกลางนั้นด้วยก็ได้

บทที่ ๕

- การอนุโลมบทกำหนดโทษ^{๑๔๔}

การอนุโลมบทกำหนดโทษโดยการให้นำโทษในพระราชบัญญัติฉบับอื่นมาใช้ด้วยนั้นจะมีปรากฏในกฎหมายบางฉบับ และการร่างกฎหมายในลักษณะดังกล่าวจะต้องเขียนอย่างชัดเจนมิฉะนั้นกฎหมายที่นำไปใช้อาจไม่มีผลใช้บังคับ เช่น มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา มาใช้บังคับแก่การโฆษณาเครื่องสำอางโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีและให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ”

ในเรื่องนี้คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) ได้เคยให้ความเห็นไว้ในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ฝ่าฝืนคำสั่งอัยการพิเศษของธนาครแห่งประเทศไทย (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๑/๒๕๔๕) ว่า “การร่างกฎหมายให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอื่นมาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าเป็นการบัญญัติให้นำบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษของกฎหมายหนึ่งมาใช้บังคับแก่การกระทำในอีกกฎหมายหนึ่งด้วยแล้ว จะต้องนำมาใช้ด้วยความระมัดระวังและต้องตีความการนำมาใช้โดยเคร่งครัด การนำบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษมาใช้บังคับโดยอนุโลมต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายตามมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้นำบทกำหนดความผิดอาญาและบทกำหนดโทษของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนั้นมาใช้บังคับแก่นั้น มิฉะนั้น ย่อมไม่อาจทราบได้ว่าเมื่อตนกระทำการดังกล่าวแล้วจะเป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษอาญา และก็จะมีผลเสมือนว่ากฎหมายนั้นมิได้บัญญัติบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด

ตัวอย่าง กฎหมายที่อนุโลมบทกำหนดโทษที่ชัดเจน ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๔๙ ในการออกหุ้นกู้ลักษณะอื่นนอกจากหุ้นกู้มีประกันหากผู้ออกหุ้นกู้ประสงค์จะจัดให้มีผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ ผู้ออกหุ้นกู้ต้องแสดงความจำนงในขณะที่ยื่นขออนุญาตออกหุ้นกู้และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับกับการขออนุญาต การทำข้อกำหนดและสัญญาแต่งตั้งผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ อำนาจหน้าที่ของผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ และการฟ้องร้องบังคับคดีกับผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้โดยอนุโลม”

^{๑๔๔} วรรณิตย์ สุมนตกุล, อ้างแล้ว, หน้า ๕๙-๖๐

“มาตรา ๒๓๗ ให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้าในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการ การควบคุม การเลิกและบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในส่วนนี้ ทั้งนี้ ให้ใช้คำว่า “คณะกรรมการ ก.ล.ต” แทนคำว่า “รัฐมนตรี” คำว่า “สำนักงาน” แทนคำว่า “นายทะเบียน” คำว่า “สมาคมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักทรัพย์” แทนคำว่า “สมาคมการค้า” และให้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้า เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้”

- การเรียงลำดับมาตราในบทกำหนดมาตรการลงโทษ

การเรียงลำดับมาตราในบทกำหนดมาตรการลงโทษมีรูปแบบ ดังนี้

ลำดับที่ ๑ มาตรากำหนดโทษที่มีเนื้อหาเป็นเอกเทศ^{๑๔๕}

ลำดับที่ ๒ มาตรากำหนดโทษที่มีการอ้างอิงมาตราที่กำหนดเนื้อหาแห่งความผิด^{๑๔๖}

ลำดับที่ ๓ มาตราที่ให้เพิ่มโทษกรณีกระทำผิดซ้ำ^{๑๔๗}

ลำดับที่ ๔ มาตราที่กำหนดให้ผู้แทนนิติบุคคลต้องระวางโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคล^{๑๔๘}

ลำดับที่ ๕ มาตราเอกเทศที่กำหนดให้รับทรัพย์สิน^{๑๔๙}

ลำดับที่ ๖ มาตราที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบปรับ^{๑๕๐}

ลำดับที่ ๗ มาตราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทกำหนดโทษ

^{๑๔๕}มาตรา ๙๓ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยเจตนาไม่กรอกรายการในแบบสำรวจกรอกรายการในแบบสำรวจไม่ครบถ้วน หรือไม่ส่งแบบสำรวจคืนภายในเวลาที่กำหนดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”

^{๑๔๖}มาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาลสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๓ บัญญัติว่า “ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรา ๓๓ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

^{๑๔๗}มาตรา ๑๕/๑ แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๗ บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ถ้าได้กระทำความผิดนั้นซ้ำอีกในระหว่างรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษอยู่ก็ดี หรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นอีกหนึ่งเท่าของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง”

^{๑๔๘}มาตรา ๑๑๕ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ การกระทำ หรือไม่สั่งการหรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย”

^{๑๔๙}มาตรา ๑๐๒ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๒ บัญญัติว่า “บรรดา ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ ประเภท ๔ หรือประเภท ๕ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้รับเสียทั้งสิ้น”

^{๑๕๐}มาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. ๒๕๓๐ บัญญัติว่า “ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามมาตรา ๓๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้มีจำนวนสามคนซึ่งคนหนึ่งต้องเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อคณะกรรมการได้ทำการเปรียบเทียบคดีใด และผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนดแล้ว ในคดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

๓.๒ แบบกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางแพ่ง

แบบกฎหมายเรื่องนี้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่นๆ บ้างเหมือนกัน ซึ่งรูปแบบกฎหมายที่ใช้ในกฎหมายอื่นนั้นแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละฉบับ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(ก) การกำหนดให้คู่กรณีมีอำนาจบังคับหรือเรียกร้อง

แบบ

“มาตรา .. ในกรณี...อาจขอให้ศาลมีคำสั่ง...”

ตัวอย่างเช่น

“ในกรณีที่มีหลักฐานโดยชัดแจ้งว่ามีผู้กระทำการหรือกำลังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๐๙ หรือมาตรา ๑๑๐ เจ้าของเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม อาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวระงับหรือละเว้นการกระทำดังกล่าวนี้ได้”^{๑๕๑}

บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการบังคับโดยอาศัยอำนาจศาลสั่งให้ห้ามคู่กรณีไม่ให้กระทำการ

- “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”^{๑๕๒}

บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดมาตรการบังคับเพื่อให้มีการจำกัดสิทธิ

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นกรณีสืบรองสิทธิของบุคคล เพื่อประโยชน์ในการใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลเพื่อบังคับระหว่างคู่กรณี

^{๑๕๑}มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔

^{๑๕๒}มาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓

ตัวอย่างเช่น

- “สิทธิอาศัยนั้น ท่านว่าจะก่อให้เกิดโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้อาศัยก็ได้ ถ้าไม่มีกำหนดเวลา ท่านว่าสิทธินั้นจะเลิกเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้แต่ต้องบอกล่วงหน้าแก่ผู้อาศัยตามสมควร

ถ้าให้สิทธิอาศัยโดยมีกำหนดเวลา กำหนดนั้นท่านมิให้เกินสามสิบปี ถ้ากำหนดไว้นานกว่านั้น ให้ลดลงมาเป็นสามสิบปี การให้สิทธิอาศัยจะต่ออายุก็ได้ แต่ต้องกำหนดเวลาไม่เกินสามสิบปีนับแต่วันทำต่อ”^{๑๕๓}

- “ผู้ทรงบุริมสิทธิย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตน จากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ โดยนัยดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้หรือบทกฎหมายอื่น”^{๑๕๔}

- “หนี้ที่เกิดจากการไม่ชำระค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าล่วงเวลาในวันหยุด ค่าชดเชย ค่าชดเชยพิเศษ เงินสะสม เงินสมทบ หรือเงินเพิ่มให้ลูกจ้างหรือกรรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน แล้วแต่กรณี มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของนายจ้าง ซึ่งเป็นลูกหนี้ในลำดับเดียวกับบุริมสิทธิในค่าภาษีอากรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”^{๑๕๕}

- “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”^{๑๕๖}

- “บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการีกล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดานกล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้น เป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาลและการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”^{๑๕๗}

^{๑๕๓}มาตรา ๑๔๐๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

^{๑๕๔}มาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

^{๑๕๕}มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑

^{๑๕๖}มาตรา ๖๕๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

^{๑๕๗}มาตรา ๒๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(ข) การให้รัฐบังคับให้ฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่าเสียหาย

โดยที่มาตรการบังคับทางแพ่งที่กำหนดในกฎหมายมีลักษณะเป็นการบังคับให้มีการชดใช้หรือชดเชยต่อผู้เสียหาย แบบการกำหนดมาตรการบังคับในลักษณะนี้จึงมีรูปแบบในการเขียนแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการใช้บังคับของกฎหมายนั้น

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่ายแจก ทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิดตามมาตรา ๖๓ หรือมาตรา ๖๔ ต้องร่วมรับผิดชอบในการละเมิดด้วย”^{๑๕๔}

- “ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๖๓ มาตรา ๖๔ มาตรา ๖๕ หรือมาตรา ๖๖ ที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ย่อมมีสิทธิไต่เบี่ยงเอาจากผู้ที่ยกมอบวัตถุอันตรายให้แก่ตน หรือแก่ผู้ซึ่งทำงานให้แก่ตน และบรรดาผู้ที่มีส่วนในการส่งมอบวัตถุอันตรายดังกล่าวในลำดับต่าง ๆ ถัดขึ้นไป คนหนึ่งคนใดหรือหลายคนก็ได้ไปจนถึงผู้ผลิต โดยต้องใช้สิทธิไต่เบี่ยงภายในสามปีนับแต่วันที่ตนได้ชำระค่าสินไหมทดแทนแต่ถ้าผู้ใช้สิทธิไต่เบี่ยงนั้นเป็นผู้ที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดการละเมิดขึ้น ผู้นั้นจะมีสิทธิไต่เบี่ยงเฉพาะส่วนที่เกินจากความรับผิดชอบโดยเฉพาะของตนเท่านั้น”^{๑๕๕}

- “บุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นจัดการตามควรเพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดีแทนให้ใช้ค่าเสียหายหรือทั้งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้”^{๑๖๐}

- “บริษัทข้อมูลเครดิต หรือผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลผู้ใด จงใจหรือประมาทเลินเล่อเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ถูกต้องแก่ผู้อื่น หรือเปิดเผยข้อมูลที่ต้องการ แต่มิใช่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิก ผู้ใช้บริการ หรือเจ้าของข้อมูล บริษัทข้อมูลเครดิตนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”^{๑๖๑}

“เมื่อผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องได้รับมอบหมายจากผู้ตราส่งหรือจากบุคคลอื่นในนามผู้ตราส่งไว้แล้ว ให้ถือว่า ผู้ตราส่งได้รับรองความถูกต้องในรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพแห่งของ

^{๑๕๔}มาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๕๕}มาตรา ๖๘ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๖๐}มาตรา ๔๔๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

^{๑๖๑}มาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. ๒๕๕๕

เครื่องหมาย เลขหมาย น้ำหนัก ปริมาตร และปริมาณแห่งของที่ขนส่งนั้น ตลอดจนลักษณะอันตรายแห่งของที่ตนได้แจ้งไว้แก่ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องหรือจัดให้ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องเพื่อบันทึกไว้ในใบตราส่งต่อเนื่อง

ถ้ามีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นเนื่องจากการแจ้งข้อความไม่ถูกต้องตรงตามรายละเอียดตามวรรคหนึ่งให้ผู้ตราส่งได้แจ้งไว้หรือจัดให้ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องเพื่อบันทึกไว้ในใบตราส่งต่อเนื่อง ผู้ตราส่งต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่อง แม้ว่าผู้ตราส่งจะได้โอนใบตราส่งต่อเนื่องนั้นให้แก่บุคคลภายนอกไปแล้วก็ตาม แต่ทั้งนี้ ผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้รับโอนใบตราส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบต่อบุคคลภายนอกนั้น”^{๑๖๒}

บทที่ ๔

๓.๓ แบบกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางปกครอง

มาตรการบังคับทางปกครองเป็นการใช้อำนาจรัฐกำหนดพฤติกรรมการดำรงอยู่ของ คนในสังคม ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครอง ย่อม ต้องถูกบังคับให้ปฏิบัติตามหรือห้ามกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุ วัตถุประสงค์ตรงตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายนั้น การบังคับทางปกครองจึงเป็นการกระทำทางปกครอง ในลักษณะหนึ่ง และเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง เช่นเดียวกับการกำหนดโทษทางปกครองด้วย

(ก) การบังคับทางปกครอง

ด้วยเหตุที่ความมุ่งหมายที่ฝ่ายปกครองใช้อำนาจบังคับการก็เพื่อให้การบังคับใช้ กฎหมายบรรลุผล การบังคับทางปกครองจึงมีหลายรูปแบบโดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย แต่ละฉบับ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในกฎหมายปัจจุบัน ดังนี้

(๑) แบบการบังคับให้ต้องได้รับอนุญาต

การอนุญาตให้เอกชนประกอบกิจการต่าง ๆ การจะอนุญาตหรือไม่ เจ้าหน้าที่จะ พิจารณาคุณสมบัติของผู้ขอและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กฎหมายหรือกฎกำหนด เพื่อเป็นการตรวจสอบและ ควบคุมการประกอบกิจการของเอกชนมิให้กระทบต่อสุขภาพ อนามัย ความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อม หรือชุมชน การอนุญาตจึงเป็นอำนาจที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีดุลพินิจที่จะพิจารณาตามกรอบที่ กฎหมายกำหนด โดยมีแบบกฎหมายในการเขียน ดังนี้

^{๑๖๒}มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. ๒๕๔๘

บทที่ ๔

เดิมมีรูปแบบการเขียนว่า “มาตรา .. ห้ามมิให้ผู้ใด... เว้นแต่...จะได้รับอนุญาตจาก...” แต่เนื่องจากการเขียนในลักษณะเช่นนี้อาจทำให้เกิดปัญหาได้แย้งว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินการต่าง ๆ และการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำได้เฉพาะที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น แต่การเขียนกฎหมายในลักษณะดังกล่าวเป็นการนำข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาบัญญัติไว้เป็นหลัก เนื่องจากมีลักษณะเป็นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่จะใช้ดุลพินิจในการอนุญาตหรือไม่ได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งผลทางกฎหมายก็จะมีในทำนองว่า การห้ามมิให้เอกชนกระทำการใดเป็นเรื่องหลัก ดังนั้น การเขียนกฎหมายในระยะหลังจึงมีรูปแบบการเขียน ดังนี้

แบบ

“มาตรา .. ผู้ใดประสงค์จะ... ให้ขออนุญาตต่อ... การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต การพักใช้ใบอนุญาต และการเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่... กำหนด

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้ใดประสงค์จะเป็นผู้ดำเนินการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานให้ขออนุญาตต่อนายทะเบียน

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต คุณสมบัติของผู้ทดสอบ การพักใช้ใบอนุญาต และการเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”^{๑๖๓}

แบบ

มาตรา .. ผู้ใด... ต้องขอรับใบอนุญาตต่อ... การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การขอต่อใบอนุญาต การให้ต่ออายุใบอนุญาต การขอรับใบแทนใบอนุญาตที่สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด การออกใบแทนใบอนุญาต และการเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดใน...

^{๑๖๓}มาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๕

ตัวอย่างเช่น

- “ภายใต้บังคับของมาตรา ๕๑ ผู้ใดจะจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ต้องขอรับใบอนุญาตต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต การให้ต่ออายุใบอนุญาต การขอรับใบแทนใบอนุญาตที่สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด การออกใบแทนใบอนุญาต และการเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงและให้เสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง”^{๑๖๔}

อย่างไรก็ดี ได้มีการเปลี่ยนแนวการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ใหม่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการใช้อำนาจ

แบบ

มาตรา .. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ / คณะกรรมการ / อธิบดี / รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างเช่น

- “ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๓) อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๖๕}

- “แพทย์สภามีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๖๖}

^{๑๖๔}มาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๖๕}มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

^{๑๖๖}มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๕

บทที่ ๕

หมายเหตุ ในการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ได้มีแนวคิดในเวลาต่อมาว่า เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการใช้อำนาจ ดังนั้น トラバドที่ไม่มีหน้าที่แล้ว ก็ย่อมไม่มีอำนาจเกิดขึ้นตามมา จึงได้เขียนกฎหมายในลักษณะใหม่ ดังนี้

“มาตรา .. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ / คณะกรรมการ / อธิบดี / รัฐมนตรี มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้”

ตัวอย่างเช่น

- “ให้คณะกรรมการควบคุมการขนส่งทางบกกลางมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๑๒) วางมาตรการในการกำหนด อนุญาต เพิกถอนการอนุญาตและการควบคุมกิจการขนส่งทางบก

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๖๗}

แต่อย่างไรก็ดี การเขียนในรูปแบบโดยใช้คำว่า “อำนาจและหน้าที่” อาจเกิดปัญหาที่จะต้องพิจารณาในเนื้อหาของบทบัญญัติของกฎหมายว่า กรณีใดเป็นอำนาจ กรณีใดเป็นหน้าที่ ดังนั้น ในกฎหมายส่วนใหญ่จะใช้ถ้อยคำว่า “อำนาจหน้าที่” ซึ่งหมายถึงอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่นั้น

นอกจากการใช้ระบบอนุญาตในการกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองแล้วการใช้อำนาจในลักษณะ “อนุวัติ” คำขอต่าง ๆ ที่เอกชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเสนอมาเพื่อขอดำเนินกิจการต่าง ๆ ในลักษณะของการอนุวัติ การบังคับให้ต้องขึ้นทะเบียน การจดทะเบียน ฯลฯ ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งลดอำนาจในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองลงได้ เพียงแต่ผู้ยื่นคำขอมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองก็ต้องดำเนินการให้ตามคำขอนั้น โดยมีแบบการเขียนดังนี้

แบบ

มาตรา .. ห้ามมิให้ผู้ใด... เว้นแต่...จะรับขึ้นทะเบียน...แล้ว

^{๑๖๗} มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

ตัวอย่างเช่น

- “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อขายหรือนำเข้าเพื่อขายเครื่องสำอางควบคุมพิเศษ ตามมาตรา ๕ (๑) เว้นแต่เลขาธิการจะรับขึ้นทะเบียนเครื่องสำอางนั้นแล้ว

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๖๘}

- “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย หรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาต่อไปนี้

(๑) ยาปลอม

(๒) ยาผิดมาตรฐาน

(๓) ยาเสื่อมคุณภาพ

(๔) ยาที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยา

(๕) ยาที่ทะเบียนตำรับยาถูกยกเลิก สำหรับผู้รับอนุญาตผลิตยาและผู้รับอนุญาตให้นำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร หรือยาที่ทะเบียนตำรับยาถูกยกเลิกเกินหกเดือน สำหรับผู้รับอนุญาตขายยา

(๖) ยาที่รัฐมนตรีสั่งเพิกถอนทะเบียนตำรับยา

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๖๙}

- “ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ เว้นแต่จะเป็นผู้ประกอบการขนส่งต่อเนื่องจดทะเบียน ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๗๐}

นอกจากนี้มีแบบการเขียนกฎหมายในเรื่องของการบังคับให้ต้องขึ้นทะเบียนที่แตกต่างกันตัวอย่างข้างต้น

ตัวอย่างเช่น

- “ผู้รับอนุญาตผลิตยาหรือผู้รับอนุญาตให้นำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรผู้ใดประสงค์จะผลิตหรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาแผนปัจจุบันหรือยาแผนโบราณ ต้องนำตำรับยานั้นมาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยาแล้วจึงจะผลิตยา หรือนำหรือส่งยานั้นเข้ามาในราชอาณาจักรได้”^{๑๗๑}

^{๑๖๘} มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๖๙} มาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๑๗๐} มาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๗๑} มาตรา ๗๙ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

บทที่ ๕

- “เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนที่ยื่นคำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกไปสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่วิสาหกิจชุมชนนั้น”^{๑๗๒}
- “บุคคลซึ่งมีสิทธิขอรับความคุ้มครองตามที่กำหนดในมาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ หรือมาตรา ๑๒ ซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๓ มีสิทธิยื่นขอจดทะเบียนเพื่อคุ้มครองแบบผังภูมิได้

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๗๓}

(๒) แบบการออกคำสั่ง

รูปแบบของการกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองโดยการออกคำสั่งจะมีรูปแบบเฉพาะแตกต่างกันไปในกฎหมายแต่ละฉบับ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการออกคำสั่งในเรื่องนั้นๆ ซึ่งแยกได้เป็นคำสั่งที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป ได้แก่ กฎหมายและกฎหมายลำดับรอง และการออกคำสั่งเฉพาะที่มีผลบังคับเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกรณี ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะคำสั่งที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป

ตัวอย่างเช่น

- “ในกรณีที่เลขาธิการเห็นว่า ผู้บริหารธุรกิจร่วมทุนซื้อขายล่วงหน้าผู้ใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการจนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจร่วมทุนซื้อขายล่วงหน้า หรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่กำหนดในมาตรา ๕๕ ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้ผู้บริหารธุรกิจร่วมทุนซื้อขายล่วงหน้านั้นแก้ไขการกระทำหรืองดเว้นการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๗๔}

- “เมื่อมีคำสั่งควบคุมโรงเรียนตามมาตรา ๘๘ แล้วผู้จัดการ ครูใหญ่ ครู หรือผู้ปฏิบัติงานอื่นของโรงเรียนต้องปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนนั้นตามที่คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนมอบหมายและต้องจัดการอันสมควรเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในโรงเรียน และดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียนตลอดเวลาที่โรงเรียนอยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการควบคุมโรงเรียน และต้องส่งมอบทรัพย์สินพร้อมด้วยสมุดบัญชีเอกสาร และสิ่งอื่นอันเกี่ยวกับกิจการทรัพย์สินและหนี้สินของโรงเรียนให้แก่คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนโดยมิชักช้า”^{๑๗๕}

^{๑๗๒} มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๗๓} มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๑๗๔} มาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๑๗๕} มาตรา ๘๙ แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕

(๓) แบบการใช้อำนาจในการตรวจสอบเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ หรือกฎหมายลำดับรองอื่นๆ

แบบการใช้อำนาจในการตรวจสอบเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ หรือกฎหมายลำดับรองอื่นๆ ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองนั้น มีรูปแบบในการเขียนกฎหมายแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกฎหมายแต่ละฉบับ ดังนั้น มาตรการบังคับทางปกครองที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงมีลักษณะการใช้อำนาจตรวจสอบเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายแตกต่างกัน โดยมีรูปแบบดังนี้

(๓.๑) แบบการควบคุมการตรวจสอบ รูปแบบดังกล่าวเป็นการเขียนกฎหมายในลักษณะกำหนดมาตรการบังคับให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจควบคุมตรวจสอบมาตรฐานในความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น การกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับอาหารและยา มาตรฐานเกี่ยวกับการทำงาน การควบคุมงาน เป็นต้น โดยมีรูปแบบ ดังนี้

แบบ

มาตรา .. ห้ามมิให้ผู้ใด... ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างเช่น

- “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายซึ่งอาหารดังต่อไปนี้

(๑) อาหารไม่บริสุทธิ์

(๒) อาหารปลอม

(๓) อาหารผิดมาตรฐาน

(๔) อาหารที่รัฐมนตรีกำหนด”^{๑๗๖}

- “ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาต

(๑) ผลิตหรือขายยาแผนปัจจุบันนอกสถานที่ที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต เว้นแต่เป็นการ

ขายส่ง

(๒) ผลิตหรือขายยาแผนปัจจุบันไม่ตรงตามประเภทของใบอนุญาต

^{๑๗๖}มาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒

(๓) ขยายยาแผนปัจจุบันที่เป็นยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ ให้แก่ ผู้รับใบอนุญาต
ตามมาตรา ๑๕ (๕)^{๑๗๗}

นอกจากนี้ พบว่ามีกฎหมายที่ใช้รูปแบบการเขียนที่แตกต่างออกไปจากรูปแบบข้างต้น

บทที่ ๕

ตัวอย่างเช่น

- “ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงยกเว้น ผ่อนผัน หรือกำหนดเงื่อนไขในการ
ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเกี่ยวกับอาคาร ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๗๘}

(๓.๒) แบบการใช้อำนาจตรวจสอบ สืบสวน หรือตรวจค้น

เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจหน้าที่ฝ่ายปกครองดำเนินการตรวจสอบหรือตรวจค้น เพื่อให้ได้
ข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาวินิจฉัยสั่งการตามอำนาจที่มีอยู่ รวมทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ
เพื่อดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติที่มีโทษทางอาญา อำนาจดังกล่าวรวมถึงอำนาจเรียกให้ส่ง
เอกสารหลักฐาน อำนาจเข้าไปในสถานที่เพื่อทำการตรวจสอบหรือตรวจค้น รวมทั้งอำนาจจับกุม ซึ่ง
การใช้อำนาจดังกล่าวฝ่ายปกครองมีอำนาจเท่าที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น และจะต้อง
กระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อให้กระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด และจะต้องแสดงตน
ก่อนการใช้อำนาจดังกล่าวทุกครั้ง อำนาจในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นอำนาจพิเศษซึ่งจะมีบัญญัติไว้ใน
กฎหมายต่าง ๆ โดยมีรูปแบบดังนี้

แบบ

มาตรา .. เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้...มีอำนาจดังต่อไปนี้

ตัวอย่างเช่น

- “เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงาน
สาธารณสุขมีอำนาจดังต่อไปนี้

^{๑๗๗}มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

^{๑๗๘}มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

(๑) มีหนังสือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือให้ส่งเอกสารหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) เข้าไปในอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการเพื่อตรวจสอบหรือควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดของท้องถิ่นหรือตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้ ให้มีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริงหรือเรียกหนังสือรับรองการแจ้งหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้น

ฯลฯ

ฯลฯ”^{๑๗๙}

กฎหมายบางฉบับก็มีวิธีเขียนโดยใช้ถ้อยคำแตกต่างจากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นเล็กน้อยดังนี้
- “ให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบกิจการและฐานะการเงินของบริษัทและเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ

(๑) เข้าไปในสำนักงานของบริษัทในระหว่างเวลาทำการเพื่อทราบข้อเท็จจริง ในการนี้ให้มีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานอื่น ๆ จากกรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทและสอบถามบุคคลดังกล่าวได้

(๒) เข้าไปในสถานที่ประกอบธุรกิจของบริษัทหรือสถานที่ใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสมุดบัญชีเอกสาร หรือดวงตรา หรือหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับกิจการ สินทรัพย์และหนี้สินของบริษัท เพื่อตรวจสอบหรือประเมินราคาทรัพย์สินของบริษัท ในระหว่างเวลาทำการหรือในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก

(๓) สั่งให้บริษัทหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัทส่งเอกสารหรือหลักฐานอื่น ๆ

(๔) เรียกบุคคลดังกล่าวใน (๑) หรือ (๓) มาให้ถ้อยคำหรือจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวยื่นคำชี้แจงแสดงข้อเท็จจริงตามที่ต้องการก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร”^{๑๘๐}

- “นอกจากอำนาจหน้าที่ที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

^{๑๗๙} มาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๘๐} มาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕

บทที่ ๕

(๑) โฆษณาให้ประชาชนได้ทราบถึงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) สอดส่องและกวดขันไม่ให้มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้โดยเคร่งครัด

(๓) ตักเตือนผู้กระทำความผิดหรือสั่งให้ผู้กระทำความผิดแก้ไขหรือขจัดความสกปรก หรือความไม่เป็นระเบียบหรือความไม่เรียบร้อยให้หมดไป

(๔) จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟังคำตักเตือนและดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้^{๑๔๑}

- “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการซุกซ่อน หรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๓) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง แสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น^{๑๔๒}

- “เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

^{๑๔๑}มาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๑๔๒}มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒

(๑) เข้าไปในเคสสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคสสถานหรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้ายหรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(๒) ค้นเคสสถาน สถานที่ หรือบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึดหรืออายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(๓) จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๔) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๕) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดและระดับใด จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง”^{๑๔๓}

นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการเขียนในลักษณะอื่น ๆ เช่น

- พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

มาตรา ๒๑ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ผลิต สถานที่ทำการค้า สถานที่แสดงหรือสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุ ระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจดูว่าได้มีการปฏิบัติถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ หรือเพื่อตรวจดูว่ามีโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุ หรือ

^{๑๔๓} มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙

บทที่ ๕

สิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือมีสิ่งเทียมโบราณวัตถุ หรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ไม่ได้ปฏิบัติตามประกาศที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา ๑๘ ทวิ อยู่ในสถานที่นั้นหรือไม่ และในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มิได้มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ หรือมีโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ไม่ได้ปฏิบัติตามประกาศที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา ๑๘ ทวิ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุนั้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีได้

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๒๖๗ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ที่มีลักษณะอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ประชาชน และสำนักงานมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กระทำความผิดจะยักย้ายหรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนให้สำนักงาน ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ก.ล.ต. มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลนั้นหรือทรัพย์สิน ซึ่งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าเป็นของบุคคลนั้นได้ แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาล ให้คำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวยังคงมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น และในกรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถฟ้องคดีได้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ศาลที่มีเขตอำนาจจะสั่งขยายระยะเวลาออกไปอีกตามคำขอของสำนักงานก็ได้ แต่จะขยายเวลาอีกเกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันมิได้

ให้สำนักงานมีอำนาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวจะหลบหนีออกนอกราชอาณาจักร เมื่อสำนักงานร้องขอให้ศาลอาญามีอำนาจสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนได้ และในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ให้คณะกรรมการ ก.ล.ต.มีคำสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวได้เป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวันจนกว่าศาลอาญามีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(ข) โฆษทางปกครอง

การบัญญัติรูปแบบของโฆษทางปกครอง ในกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันจะมี ๒ รูปแบบ ดังนี้

(๑) บัญญัติในเนื้อหาของกฎหมายโดยตรง

(๒) บัญญัติเรื่องโฆษทางปกครองไว้เป็นการเฉพาะ

(๑) บัญญัติในเนื้อหาของกฎหมายโดยตรง

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๑๐๘ เมื่อปรากฏว่าผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจักษ์ผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๖ มาตรา ๙๗ มาตรา ๙๘ หรือมาตรา ๙๙ หรือบกพร่องไปในภายหลังเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้ว ให้นายทะเบียนสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้นั้นเสีย

มาตรา ๑๐๙ ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจักษ์ผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติทั้งหลายในหมวดนี้ให้ผู้ตรวจการมีอำนาจยึดใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจักษ์ของผู้นั้น และสั่งเป็นหนังสือให้ผู้นั้นไปรายงานตนต่อนายทะเบียนภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง คำสั่งนั้นให้ถือว่าเป็นใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจักษ์ชั่วคราวภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนั้น

ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตนั้นได้ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันหรือจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตนั้นเสียก็ได้

- พระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ.

๒๕๔๒

มาตรา ๕ ผู้ให้เช่าต้องเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์เท่านั้น

การเช่าที่ดินที่มีเนื้อที่เกินกว่าหนึ่งร้อยไร่จะต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจดทะเบียนการเช่าตามพระราชบัญญัตินี้ การกำหนดประเภทของพาณิชยกรรมหรืออุตสาหกรรมที่ทำให้ทำการเช่า และการใช้หรือการเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้่อสังหาริมทรัพย์ตามที่เช่า ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้อธิบดีมีอำนาจเพิกถอนการจดทะเบียนการเช่าที่ฝ่าฝืนหรือมิได้ปฏิบัติตามความในวรรคสองและวรรคสาม

- พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๕๙ ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจตามมาตรา ๒๖ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเลขาธิการตามมาตรา ๕๗ หรือมาตรา ๕๘ ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตของผู้นั้นไว้จนกว่าผู้นั้นจะปฏิบัติตามคำสั่งของเลขาธิการ”

บทที่ ๕

- พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๖๘ ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงภาพยนตร์ผู้ใดฉายภาพยนตร์ไทยน้อยกว่า สัดส่วนที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๙ (๔) ต้องชำระค่าปรับทางปกครองตามอัตราที่ นายทะเบียนกลางประกาศกำหนด ทั้งนี้ ไม่เกินสามแสนบาท

อัตราค่าปรับทางปกครองตามวรรคหนึ่ง นายทะเบียนกลางจะกำหนดให้แตกต่างกันสำหรับ แต่ละจังหวัดก็ได้

- พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๖๙ ในกรณีที่ปรากฏแก่นายทะเบียนว่าผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๓๘ ผู้ใดดำเนินกิจการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ หรือมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง หรือผู้รับ ใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓ หรือมาตรา ๕๔ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๒ ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามมาตรา ๕๗ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน แก้ไขปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียน พิจารณากำหนดค่าปรับทางปกครองในอัตราไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวันตลอดเวลาที่ฝ่าฝืนอยู่

- พระราชบัญญัติควบคุมแร่ตึก พ.ศ. ๒๕๑๔

มาตรา ๓๒ ผู้ซื้อและผู้ใดได้รับคำสั่งของรัฐมนตรีให้ส่งแร่ออกนอกราชอาณาจักรตามมาตรา ๒๑ วรรคสอง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจนพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง ต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินสี่เท่าของราคาแร่ในวันกระทำความผิดในส่วนที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น

- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔

มาตรา ๔๗ ผู้ใด

(๑) ไม่มาตามที่นายทะเบียนเรียก ไม่ยอมแจ้งชื่อ ไม่ยอมชี้แจงข้อเท็จจริง หรือแสดงหลักฐาน หรือไม่ยอมให้นายทะเบียนเข้าไปสอบถามในบ้านตามมาตรา ๑๐

(๒) ไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๑๙/๑ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๓ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๒

(๓) ฝ่าฝืนมาตรา ๒๔ หรือ

(๔) ไม่ยอมให้นายทะเบียนเข้าไปในบ้านเพื่อสำรวจตรวจสอบทะเบียนราษฎร ไม่ยอมชี้แจงหรือ ตอบคำถาม หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อตามมาตรา ๔๔

ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”

ตามตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น เป็นแบบที่ใช้ในกฎหมายมาตั้งแต่เดิม ซึ่งมีลักษณะที่เป็นการให้อำนาจฝ่ายปกครองบังคับเข้ากับผู้ฝ่าฝืนได้โดยตรง โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะเรื่อง ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองมีอำนาจพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ จึงได้มีการนำพระราชบัญญัติดังกล่าวมาใช้เพื่อบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายนั้น

บทที่ ๕

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

มาตรา ๖๖ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเลขาธิการตามมาตรา ๖๔ และพ้นกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา ๖๕ หรือคณะกรรมการวินิจฉัยยืนตามคำสั่งเลขาธิการ เมื่อเลขาธิการได้มีหนังสือเตือนแล้วยังไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ให้เลขาธิการพิจารณากำหนดค่าปรับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าสองหมื่นบาทต่อวัน

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตยังเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามการให้ถูกต้อง หรือฝ่าฝืนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาต หรือกรณีที่มีความเสียหายร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะ ให้คณะกรรมการมีอำนาจพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้

การกำหนดให้การกระทำความผิดกรณีใดต้องถูกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๓๑ ผู้ประกอบกิจการรายได้ไม่จ่ายเงินสมทบภายในเวลาที่กำหนด หรือจ่ายไม่ครบตามสัดส่วนจำนวนผู้รับการฝึกอบรมกับจำนวนลูกจ้าง ต้องจ่ายเงินเพิ่มในอัตราร้อยละหนึ่งจุดห้าต่อเดือนของเงินสมทบที่ยังไม่ได้นำส่งหรือของเงินสมทบที่ยังขาดอยู่นับแต่วันถัดจากวันที่ต้องนำส่งเงินสมทบสำหรับเศษของเดือนถ้าถึงสิบห้าวันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งเดือน ถ้าน้อยกว่านั้นให้ปัดทิ้ง

ในกรณีที่อธิบดีมีคำสั่งให้ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินสมทบหรือเงินเพิ่มตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้มีหน้าที่ไม่ยอมชำระเงินดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับ และในกรณีที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับตามคำสั่งให้กรมพัฒนาฝีมือแรงงานมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับชำระเงินได้

- พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ หรือต้องขึ้นทะเบียน ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจ

บทที่ ๕

ดังกล่าวต้องแจ้งหรือขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาก่อนเริ่มประกอบธุรกิจนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียนให้ออกใบรับแจ้งหรือใบรับขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งหรือการขึ้นทะเบียนในวันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน และให้ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนประกอบธุรกิจนั้นได้ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตรวจพบในภายหลังว่าการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้มีอำนาจสั่งผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนแก้ไขให้ถูกต้องหรือครบถ้วนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำสั่งดังกล่าว

ในการประกอบธุรกิจ ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ถ้าผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่งไม่แก้ไขการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องหรือครบถ้วนตามวรรคสอง หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจตามวรรคสาม ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณี que เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาลงโทษปรับทางปกครองให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด และถ้าผู้ถูกลงโทษปรับทางปกครองไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครอง ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับตามคำสั่ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับชำระค่าปรับ ในการนี้ ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคำสั่งให้ชำระค่าปรับนั้นชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและบังคับให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับได้

ในกรณีผู้กระทำผิดตามวรรคสี่ไม่ดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือกระทำความผิดซ้ำอีก ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้นั้นประกอบธุรกิจตามที่ได้แจ้งหรือขึ้นทะเบียนอีกต่อไป

- พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๕๘ ในกรณีที่ผลการสอบสวนตามมาตรา ๕๗ ปรากฏว่าหน่วยบริการใดไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด ให้คณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรกระทำโดยไม่เจตนาให้มีคำสั่งเตือนให้ปฏิบัติโดยถูกต้อง

(๒) ในกรณีที่มีเจตนากระทำผิด ให้มีคำสั่งให้หน่วยบริการนั้นชำระค่าปรับทางปกครองเป็นจำนวนไม่เกินหนึ่งแสนบาท สำหรับการกระทำความผิดแต่ละครั้ง และให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับ และในกรณีที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับตามคำสั่งให้เลขาธิการมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับชำระค่าปรับในการนี้ ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคำสั่งให้ชำระค่าปรับนั้นชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและบังคับคดีให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับได้

(๓) แจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษผู้ประกอบการวิชาชีพทางด้านสาธารณสุขซึ่งอาจมีส่วนรับผิดชอบในการกระทำผิดของหน่วยบริการ และให้มีการดำเนินการทางวินัยในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๗๒ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครองตามที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา ๖๘ หรือมาตรา ๖๙ ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) บัญญัติเป็นเรื่องโทษทางปกครองไว้เป็นการเฉพาะ

ปัจจุบันได้มีกฎหมายบางฉบับกำหนดโทษทางปกครองไว้โดยตรงในกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

บทที่ ๔

หมวด ๙

การบังคับทางปกครอง

มาตรา ๖๔ ในกรณีที่ปรากฏแก่เลขาธิการว่าผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา ๙ วรรคห้า มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ วรรคสอง หรือวรรคสาม มาตรา ๑๓ วรรคสอง มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ วรรคสอง มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๕ วรรคสาม มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ หรือมาตรา ๕๙ ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้ผู้รับใบอนุญาต ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน หรือแก้ไขปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือเหมาะสมภายในระยะเวลา ที่กำหนดก็ได้

มาตรา ๖๕ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตซึ่งได้รับคำสั่งจากเลขาธิการตามมาตรา ๖๔ ไม่ พพอใจในคำสั่งดังกล่าว ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง คำสั่งดังกล่าว คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

มาตรา ๖๖ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเลขาธิการตามมาตรา ๖๔ และพ้นกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา ๖๕ หรือคณะกรรมการวินิจฉัยยืนตามคำสั่งเลขาธิการ เมื่อเลขาธิการได้มีหนังสือเตือนแล้วยังไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ให้เลขาธิการพิจารณา กำหนดค่าปรับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่า สองหมื่นบาทต่อวัน

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตยังเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามการให้ถูกต้อง หรือฝ่าฝืนคำสั่งพักใช้ใบ อนุญาตหรือกรณีที่ที่มีความเสียหายร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะ ให้คณะกรรมการมีอำนาจพัก ใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้

การกำหนดให้การกระทำความผิดกรณีใดต้องถูกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็น ไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

- พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๖

บทที่ ๕

หมวด ๙

บทกำหนดโทษและอายุความ

ส่วนที่ ๑

โทษทางปกครอง

มาตรา ๑๑๑ โทษทางปกครอง มีดังต่อไปนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) ดำเนินโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน

(๓) ปรับทางปกครอง

(๔) จำกัดการประกอบการ

(๕) พักการประกอบการที่ได้รับใบอนุญาต ที่ได้จดทะเบียน หรือที่ได้รับความเห็นชอบ
ภายในระยะเวลาที่กำหนด

(๖) เพิกถอนใบอนุญาต การจดทะเบียน หรือการให้ความเห็นชอบ

มาตรา ๑๑๒ บุคคลดังต่อไปนี้มีอำนาจลงโทษทางปกครอง

(๑) สำนักงาน ก.ล.ต. สำหรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑ (๑) หรือ (๒)

(๒) คณะกรรมการพิจารณาโทษทางปกครอง สำหรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑
(๑) (๒) (๓) หรือ (๔)

(๓) คณะกรรมการ ก.ล.ต. สำหรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕)
หรือ (๖)

ในการสั่งลงโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑ ผู้มีอำนาจลงโทษจะลงโทษอย่าง
ใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างก็ได้ และมีอำนาจสั่งให้ผู้ถูกลงโทษกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ
เพื่อแก้ไขหรือป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์ คำสั่ง หรือ
เงื่อนไขที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ซ้ำอีกได้

มาตรา ๑๑๓ ในการลงโทษปรับทางปกครองจำนวนค่าปรับทางปกครองต้องไม่เกินสอง
ล้านบาท ในแต่ละกรรม

บทที่ ๕

กรณีผู้ถูกลงโทษปรับทางปกครองตามวรรคหนึ่งไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครองให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๑๔ ผู้ประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้าใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือคำสั่งหรือเงื่อนไขที่กำหนดตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง ต้องรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑

มาตรา ๑๑๕ ศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือคำสั่งหรือเงื่อนไขที่กำหนดตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๘ มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ มาตรา ๗๐ หรือมาตรา ๗๓ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๒๒ ซึ่งมาตรา ๗๔ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม มาตรา ๕๙ มาตรา ๖๐ มาตรา ๖๓ หรือมาตรา ๗๑ ต้องรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑

มาตรา ๑๑๖ สำนักหักบัญชีสัญญาซื้อขายล่วงหน้าใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือคำสั่งหรือเงื่อนไขตามมาตรา ๑๐ หรือมาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ หรือมาตรา ๗๓ ซึ่งมาตรา ๘๙ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม หรือมาตรา ๗๖ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๒ หรือมาตรา ๖๓ ซึ่งมาตรา ๘๙ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมหรือมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง ซึ่งมาตรา ๘๘ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม มาตรา ๗๙ มาตรา ๘๒ มาตรา ๘๓ หรือมาตรา ๘๕ ต้องรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑

มาตรา ๑๑๗ สมาคมกำกับผู้ประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้าใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๗๑ ซึ่งมาตรา ๙๑ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๗๓ ซึ่งมาตรา ๙๑ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม ต้องรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑

มาตรา ๑๑๘ ผู้ใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมหรือชำระค่าธรรมเนียมไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดในมาตรา ๙ (๒) ต้องรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑

มาตรา ๑๑๙ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ หรือมาตรา ๑๑๗ เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๑๒๐ ให้สำนักงาน ก.ล.ต. เป็นผู้รวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่มีโทษทางปกครอง และให้มีอำนาจพิจารณาในเบื้องต้นเพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เห็นว่าประเภทของโทษทางปกครองที่ผู้ถูกกล่าวหาควรจะได้รับอยู่ในอำนาจของสำนักงาน ก.ล.ต. ให้สำนักงาน ก.ล.ต. เป็นผู้พิจารณาโทษในเรื่องนั้น

(๒) ในกรณีที่เห็นว่าประเภทของโทษทางปกครองที่ผู้ถูกกล่าวหาควรจะได้รับอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการพิจารณาโทษทางปกครองหรือคณะกรรมการ ก.ล.ต. ให้สำนักงาน ก.ล.ต. เสนอเรื่องดังกล่าวให้คณะกรรมการพิจารณาโทษทางปกครองหรือคณะกรรมการ ก.ล.ต. แล้วแต่กรณีเป็นผู้พิจารณาโทษในเรื่องนั้น

มาตรา ๑๒๑ ในการสั่งลงโทษทางปกครองตามมาตรา ๑๑๑ ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำ ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำนั้น ตลอดจนความหนักเบาของโทษที่จะใช้กับผู้ถูกลงโทษ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

มาตรา ๑๒๒ ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองการพิจารณาและการมีคำสั่งลงโทษทางปกครอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

มาตรา ๑๒๓ ให้มีคณะกรรมการพิจารณาโทษทางปกครองคณะหนึ่งหรือหลายคณะ โดยในแต่ละคณะให้ประกอบด้วยบุคคลซึ่งคณะกรรมการ ก.ล.ต. แต่งตั้งจำนวนไม่เกินห้าคน

คุณสมบัติและวิธีการแต่งตั้งกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

มาตรา ๑๒๔ ผู้ประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า สำนักหักบัญชีสัญญาซื้อขายล่วงหน้า สมาคมกำกับผู้ประกอบธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้า มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งลงโทษของสำนักงาน ก.ล.ต. หรือคณะกรรมการพิจารณาโทษทางปกครองต่อคณะกรรมการ ก.ล.ต. ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

การพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุให้หยุดการปฏิบัติตามคำสั่งลงโทษทางปกครองของสำนักงาน ก.ล.ต. หรือคณะกรรมการพิจารณาโทษทางปกครอง

- พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๔๗

บทที่ ๕

ส่วนที่ ๒

โทษปรับทางปกครอง

มาตรา ๔๙ ให้นายทะเบียนมีอำนาจลงโทษปรับทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ในการลงโทษปรับทางปกครอง ให้นายทะเบียนคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณีที่เห็นสมควร นายทะเบียนอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาโทษทางปกครองให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และถ้าผู้ถูกลงโทษปรับทางปกครองไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครอง ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับตามคำสั่ง ให้นายทะเบียนมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับชำระค่าปรับ ในกรณีนี้ ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคำสั่งให้ชำระค่าปรับนั้นชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและบังคับให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินขายทอดตลาดชำระค่าปรับได้

มาตรา ๕๐ ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมหรือผู้ขอรับโอนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๒ (๑) หรือ (๒) มาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินห้าแสนบาท และปรับอีกวันละไม่เกินสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๕๑ ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมหรือผู้ขอรับโอนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๒ (๓) ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งแสนบาท และปรับอีกวันละไม่เกินห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๕๒ ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมหรือผู้ขอรับโอนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับทางปกครองตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท

มาตรา ๕๓ ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมหรือผู้ขอรับโอนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๒๗ วรรคสอง มาตรา ๒๘ วรรคสอง มาตรา ๔๐ วรรค

สี่ หรือมาตรา ๔๔ ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินสองแสนบาทและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๕๔ ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรม ผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นผู้จัดการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง ต้องระวางโทษปรับทางปกครองตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๕๕ ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรม ผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ ผู้จัดการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งเป็นผู้จัดการตามมาตรา ๓๒ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๔ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) ต้องระวางโทษปรับทางปกครองตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาทและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งพันบาทตลอดเวลาที่ยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๕๖ ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรม ผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ ผู้จัดการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งเป็นผู้จัดการตามมาตรา ๓๒ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๔ (๑๐) มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่งหรือวรรคสี่ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๓๘ ต้องระวางโทษปรับทางปกครองตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๕๗ ผู้จัดการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งเป็นผู้จัดการตามมาตรา ๓๒ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๘ ผู้จัดการหรือผู้ซึ่งได้มอบหมายหรือแต่งตั้งเป็นผู้จัดการตามมาตรา ๓๒ ผู้ใดปฏิเสธไม่รับบุคคลที่ประสงค์จะเข้าพักในโรงแรมโดยไม่มีเหตุตามมาตรา ๓๙ ต้องระวางโทษปรับทางปกครองตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท

- พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

ส่วนที่ ๑

โทษทางปกครอง

มาตรา ๖๘ ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงภาพยนตร์ผู้ใดฉายภาพยนตร์ไทยน้อยกว่าสัดส่วนที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๙ (๔) ต้องชำระค่าปรับทางปกครอง

บทที่ ๕

ตามอัตราที่นายทะเบียนกลางประกาศกำหนด ทั้งนี้ ไม่เกินสามแสนบาท

อัตราค่าปรับทางปกครองตามวรรคหนึ่ง นายทะเบียนกลางจะกำหนดให้แตกต่างกันสำหรับแต่ละจังหวัดก็ได้

มาตรา ๖๙ ในกรณีที่ปรากฏแก่นายทะเบียนว่าผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๓๘ ผู้ใดดำเนินการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ หรือมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง หรือผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓ หรือมาตรา ๕๔ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๒ ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามมาตรา ๕๗ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน แก้ไขปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามวรรคหนึ่งให้นายทะเบียนพิจารณากำหนดค่าปรับทางปกครองในอัตราไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวันตลอดเวลาที่ฝ่าฝืนอยู่

ส่วนที่ ๓

กฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

บทที่ ๔

๑. ประเภทของกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

การตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเขตบริเวณพื้นที่ในการบังคับกฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง พร้อมกับแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งและขอบเขตของพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจนไว้ในแผนที่แนบท้าย เพื่อให้ทราบถึงการใช้บังคับกฎหมายในเรื่องนั้นว่าครอบคลุมบริเวณพื้นที่ส่วนใดบ้าง เช่น การกำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ การกำหนดเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ การกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ การกำหนดเขตพื้นที่เพื่อดำเนินกิจการขนส่งมวลชนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทาส่งหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. ๒๕๔๐ และการโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลางตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

การจัดทำแผนที่แนบท้ายกฎหมายอาจมีขึ้นได้ทั้งในกรณีที่มีการตรากฎหมายจำเป็นต้องมีแผนที่ท้าย และในกรณีที่กฎหมายแม่บทไม่ได้บังคับไว้โดยตรงแต่การปฏิบัติการหรือดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ทำให้ต้องมีแผนที่ท้าย ซึ่งแยกพิจารณาออกได้ ดังต่อไปนี้

๑.๑ กรณีที่มีการตรากฎหมายจำเป็นต้องมีแผนที่แนบท้าย

(ก) เนื้อหาสาระของกฎหมายจำเป็นต้องมีแผนที่แนบท้าย

เป็นกรณีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นตามวัตถุประสงค์เฉพาะเรื่องได้บัญญัติให้ต้องมีแผนที่แนบท้ายเพื่อกำหนดรายละเอียดของกฎหมายแม่บทฉบับนั้น ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งในการตรากฎหมายแม่บทนั้นต้องกำหนดเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น เช่น การกำหนดเขตจังหวัดทางทะเลในอ่าวไทยตอนใน ซึ่งเป็นอ่าวประวัติศาสตร์และน่านน้ำภายในของประเทศไทยให้ชัดแจ้ง เพื่อประโยชน์ในการปกครองและความสะดวกของประชาชนตามพระราชบัญญัติกำหนดเขตจังหวัดในอ่าวไทยตอนใน พ.ศ. ๒๕๐๒ หรือการกำหนดพื้นที่ในบริเวณที่กำหนดของไหลทวีปของประเทศทั้งสองในอ่าวไทยเพื่อแสวงประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ดินใต้ทะเลโดยองค์ร่วมไทย-มาเลเซีย ตามพระราชบัญญัติองค์การร่วมไทย-มาเลเซีย พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติกำหนดเขตจังหวัดในอ่าวไทยตอนใน พ.ศ. ๒๕๐๒

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๖/ตอนที่ ๙๒/หน้า ๔๓๐/๒๙ กันยายน ๒๕๐๒) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑)

- พระราชบัญญัติองค์การร่วมไทย-มาเลเซีย พ.ศ. ๒๕๓๓

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๘/ตอนที่ ๑๑/ฉบับพิเศษ หน้า ๑/๒๒ มกราคม ๒๕๓๔) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๒)

บทที่ ๕

(ข) กรณีที่กฎหมายแม่บทบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนั้นต้องตราเป็นกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

เป็นกรณีทั่วไปสำหรับการตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย กล่าวคือ กฎหมายแม่บทที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปแก่การใด ซึ่งแม้จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ กระบวนการ และกลไกต่าง ๆ ไว้แล้วก็ตาม แต่อำนาจการดำเนินการหรือปฏิบัติการตามกฎหมายดังกล่าวในบางกรณีมิได้เกิดขึ้นในทันที หากจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการกำหนดบริเวณพื้นที่ที่จะดำเนินการหรือปฏิบัติการตามกฎหมายนั้นเสียก่อน โดยกฎหมายแม่บทจะบัญญัติไว้ในกฎหมายนั้นเองว่า การที่หน่วยงานผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมายจะมีอำนาจดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนในพื้นที่ใดได้ ก็ต่อเมื่อมีการตรากฎหมายเฉพาะอีกฉบับหนึ่งขึ้นมาเพื่อกำหนดเขตพื้นที่เสียก่อน จึงทำให้หน่วยงานจำเป็นต้องจัดทำกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายขึ้นตามที่กฎหมายแม่บทบัญญัติไว้ และนำเสนอผ่านกระบวนการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

ส่วนรูปแบบของกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายที่จะตราขึ้นนั้น อาจกำหนดให้ตราเป็นพระราชบัญญัติหรือเป็นกฎหมายลำดับรองก็ได้ ขึ้นอยู่กับสาระของการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนั้น ๆ แต่ก็ปรากฏว่ามีกฎหมายแม่บทบางฉบับที่บัญญัติให้มีการตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายทั้งที่เป็นพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรอง เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ บัญญัติให้กำหนดเขตที่ดินที่ต้องเวนคืนเป็นของรัฐ ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ และหากเป็นการกำหนดเขตเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปสำรวจพื้นที่ที่จะดำเนินการเวนคืนต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา เป็นต้น กฎหมายที่บัญญัติให้การตรากฎหมายเป็นพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรองโดยต้องมีแผนที่แนบท้ายนั้น สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

(๑) กรณีที่ให้ตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายเป็นพระราชบัญญัติ

กฎหมายที่มอบหมายให้ตราให้มีแผนที่แนบท้ายเป็นพระราชบัญญัติในลักษณะนี้ เช่น

พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐

มาตรา ๑๕ เมื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่จะต้องเวนคืนที่แน่นอนแล้ว ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นเพื่อเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว โดยให้ระบุที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นที่ต้องเวนคืนพร้อมทั้งรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย

ให้มีแผนที่หรือแผนผังแสดงเขตอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องเวนคืนอย่างชัดเจนไว้ท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ และให้ถือว่าแผนที่หรือแผนผังนั้นเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินั้น

เขตอสังหาริมทรัพย์นั้นต้องปักหลักหมายเขตไว้โดยชัดเจนก่อนที่จะออกพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๘

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๕๔ ก/หน้า ๑/๘ สิงหาคม ๒๕๔๘) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๓)

- พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า ตำบลคลองนา อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตำบลหนองตีนนก อำเภอบ้านโพธิ์ และตำบลบางผึ้ง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. ๒๕๔๖

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐/ตอนที่ ๙๒ ก/หน้า ๑/๒๖ กันยายน ๒๕๔๖)

พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะภาระในอสังหาริมทรัพย์ที่จำเป็นสำหรับกิจการขนส่งมวลชนแล้ว แต่พนักงานเจ้าหน้าที่และเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งอสังหาริมทรัพย์ไม่อาจตกลงกันได้ในเรื่องการกำหนดลักษณะภาระในอสังหาริมทรัพย์หรือในเรื่องเงินค่าทดแทน ซึ่งมีใช้กรณีตามมาตรา ๑๔ ให้ตราพระราชบัญญัติกำหนดภาระในอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน โดยให้ระบุที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นที่ต้องตกอยู่ภายใต้ภาระในอสังหาริมทรัพย์ และลักษณะของภาระในอสังหาริมทรัพย์พร้อมทั้งรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งอสังหาริมทรัพย์

ให้มีแผนที่หรือแผนผังแสดงเขตที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นที่ต้องตกอยู่ภายใต้ภาระในอสังหาริมทรัพย์ ตำแหน่ง ระดับ เนื้อที่ และบริเวณที่ต้องใช้เพื่อกิจการขนส่งมวลชนอย่างชัดเจน

ไว้ทำพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง และให้ถือว่าแผนที่หรือแผนผังเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินั้น

เขตที่ดินนั้นต้องปักหลักหมายเขตไว้โดยชัดเจนก่อนที่จะออกพระราชบัญญัติ

บทที่ ๕

หมายเหตุ ในขณะนี้ยังไม่มีพระราชบัญญัติตามความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทาสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. ๒๕๔๐ ใช้บังคับ

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๒๘ ผังเมืองเฉพาะประกอบด้วย

๑. แผนผัง

๑. แผนผัง

(๑) แผนที่ แผนผังหรือรายละเอียดอื่น ๆ ตามความจำเป็น

มาตรา ๔๑ ผังเมืองเฉพาะจะใช้ในท้องที่ใดให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะมิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับได้ไม่เกินห้าปี

เมื่อระยะเวลาตามวรรคหนึ่งได้สิ้นสุดลง ถ้าเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมืองเห็นสมควรขยายระยะเวลาการใช้บังคับพระราชบัญญัติให้เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณาดำเนินการตราเป็นพระราชบัญญัติขยายระยะเวลาการใช้บังคับผังเมืองเฉพาะต่อไป พระราชบัญญัติขยายระยะเวลาจะกำหนดการแก้ไขปรับปรุงผังเมืองเฉพาะเสียใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ได้

หมายเหตุ ในขณะนี้ยังไม่มีพระราชบัญญัติตามความในมาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ ใช้บังคับ

(๒) กรณีที่ให้ตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายเป็นกฎหมายลำดับรอง

โดยทั่วไปแล้ว กฎหมายแม่บทมักกำหนดให้มีการตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายในรูปแบบกฎหมายลำดับรอง โดยอาจให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง หรือกฎหมายระดับอนุบัญญัติอื่น ๆ ซึ่งรูปแบบกฎหมายที่มักนำมากำหนดให้ใช้ คือ พระราชกฤษฎีกา

กฎหมายที่มีบทบัญญัติกำหนดให้มีการตรากฎหมายในลักษณะนี้ เช่น

พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐

มาตรา ๕ เมื่อรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการใด ๆ อันจำเป็นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนไว้ในกฎหมายอื่นโดยเฉพาะแล้ว ถ้าจะต้องดำเนินการเวนคืนเพื่อกิจการตามกฎหมายดังกล่าว เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะมีมติให้ดำเนินการเวนคืนตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้แทนก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเวนคืนตามวรรคหนึ่ง จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนไว้ก่อนก็ได้

มาตรา ๖ พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนต้องระบุ

(๑) ความประสงค์ของการเวนคืน

(๒) เจ้าหน้าที่เวนคืน

(๓) กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนเท่าที่จำเป็น

ให้มีแผนที่หรือแผนผังประเมินเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนและแสดงเขตที่ดินที่อยู่ในบริเวณที่ประเมินนั้น ติดไว้ท้ายพระราชกฤษฎีกานั้น แผนที่หรือแผนผังดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา

ฯลฯ

ฯลฯ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนเพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๒๓ สายเลี้ยวเมืองแม่สาย ตอนบ้านจ้อง - บ้านสันทรายใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๘

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๘๕ ก/หน้า ๗/๒๓ กันยายน ๒๕๔๘) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๔)

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนเพื่อขยายทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๓๔๘ สายบ้านฝ้อ - น้ำโสม ตอนแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓๔๘ (บ้านนางัว) - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๑ (บ้านปากม้ง) พ.ศ. ๒๕๔๘

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๘๕ ก/หน้า ๔/๒๓ กันยายน ๒๕๔๘)

พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. ๒๕๕๐

บทที่ ๔

มาตรา ๘ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการกิจการขนส่งมวลชนจะตราพระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะดำเนินการก็ได้

ในพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะดำเนินการต้องระบุ

(๑) ความประสงค์ของการตราพระราชกฤษฎีกา

(๒) หน่วยงานที่จะดำเนินการ

(๓) กำหนดเขตที่ดินเท่าที่จำเป็นในบริเวณที่จะดำเนินการ

ให้มีแผนที่หรือแผนผังแสดงแนวเขตที่ดินในบริเวณที่จะดำเนินการแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกานั้น

ฯลฯ

ฯลฯ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะดำเนินการเพื่อกิจการขนส่งมวลชน ในท้องที่อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ และอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๘

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๓๗ ก/หน้า ๑๓/๖ พฤษภาคม ๒๕๔๘) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๕)

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะดำเนินการเพื่อกิจการขนส่งมวลชน ในท้องที่เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตราชเทวี เขตวัฒนา เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตคลองเตย และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๖

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐/ตอนที่ ๒๖ ก/หน้า ๔/๒๖ มีนาคม ๒๕๔๖)

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๒๕ การกำหนดเขตที่ดินในท้องที่ใดให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ในพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตและระบุท้องที่ที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา

การกำหนดเขตที่ดินให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดเฉพาะที่ดินที่จะดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เว้นแต่ในกรณีที่จะต้องถือเขตของตำบลหรืออำเภอเป็นหลักก็ได้ โดยให้ดำเนินการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในเขตท้องที่อำเภอที่มีเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดิน

ประกอบเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ หรือต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นประกอบเกษตรกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ตลอดจนที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำเป็นเกณฑ์ในการจัดอันดับความสำคัญในการกำหนดเขตก่อนหลัง ในกรณีที่ถือเขตของตำบลหรืออำเภอเป็นเขตปฏิรูปที่ดินนั้น ให้หมายถึงเฉพาะที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล

ให้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยมิชักช้า และให้ดำเนินการสำรวจที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และวางโครงการเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในท้องที่ทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักร ให้เสร็จภายในสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในท้องที่ตำบลธารทอง และตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๙

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓/ตอนที่ ๖๓ ก/หน้า ๒๘/๑๕ มิถุนายน ๒๕๔๙) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๖)

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในท้องที่ตำบลโพธิ์ไทร และตำบลกระจาย อำเภอบำลือ จังหวัดยโสธร ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๙

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓/ตอนที่ ๖๓ ก/หน้า ๓๔/๑๕ มิถุนายน ๒๕๔๙)

พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗

มาตรา ๒๔ การกำหนดเขตที่ดินในท้องที่ใดให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ในพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งให้ระบุที่ดินหรือสิ่งสาธารณูปโภคอื่นที่อยู่ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พร้อมทั้งรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้มีแผนที่แสดงเขตโครงการจัดรูปที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในท้องที่ตำบลลิปะสะโง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๗ ก/หน้า ๒๐/๑๙ มกราคม ๒๕๔๗) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๗)

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในท้องที่ตำบลคันไร่ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๖

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐/ตอนที่ ๑๑๖ ก/หน้า ๑๐/๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๖)

บทที่ ๕

พระราชบัญญัติคั่นและคูน้า พ.ศ. ๒๕๐๕

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป และจะให้ใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามวรรคก่อน ให้มีแผนที่แสดงเขตบริเวณท้องที่แนบท้าย และให้ประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอและที่ทำการของกำนันในท้องที่นั้นด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติคั่นและคูน้า พ.ศ. ๒๕๐๕ บังคับในท้องที่อำเภอสำเภา จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๔๗

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๗ ก/หน้า ๒๖/๑๙ มกราคม ๒๕๔๘) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๘)

- พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติคั่นและคูน้า พ.ศ. ๒๕๐๕ บังคับในท้องที่อำเภอคอนสาร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๔๗

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๗ ก/หน้า ๒๗/๑๙ มกราคม ๒๕๔๘)

พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙

มาตรา ๕ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควรจะกำหนดเขตอันมีบริเวณพลจำกัดในท้องที่ใดเพื่อการอนุญาตหรืองดอนุญาตให้ตั้งสถานบริการตามมาตรา ๔ ก็ให้กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตพื้นที่เพื่อการอนุญาตให้ตั้งสถานบริการ ในท้องที่จังหวัดอุดรดิตถ์ พ.ศ. ๒๕๔๗

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑/ตอนที่ ๒๙ ก/หน้า ๑/๒๘ เมษายน ๒๕๔๗) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๙)

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตพื้นที่เพื่อการอนุญาตให้ตั้งสถานบริการ ในท้องที่จังหวัดลำพูน พ.ศ. ๒๕๔๗

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑/ตอนที่ ๓๕ ก/หน้า ๑/๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๗)

พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๙๖

มาตรา ๙ เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

พ.ศ. ๒๕๔๖

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐/ตอนที่ ๖๙ ก/หน้า ๑๙/๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๖) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑๐)

- พระราชกฤษฎีกาการรวมสภาตำบลริมใต้กับเทศบาลตำบลแมริมและกำหนดเขตเทศบาล

ตำบลแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๖

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐/ตอนที่ ๓๓ ก/หน้า ๑/๒๒ เมษายน ๒๕๔๖)

บทที่ ๕

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

มาตรา ๖ เมื่อรัฐบาลเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมเพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชนก็ให้มีอำนาจกระทำได้โดยประกาศพระราชกฤษฎีกาและให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า “อุทยานแห่งชาติ”

ฯลฯ

ฯลฯ

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าน้ำปาด ป่าปากห้วยฉลอง ป่าห้วยสีเสียด

ป่าคลองตรอนฝั่งขวา และป่าคลองตรอนฝั่งซ้าย ในท้องที่ตำบลแสนตอ ตำบลน้ำไคร้ ตำบลน้ำไผ่ ตำบลน้ำปาด ตำบลถ้ำฉลอง อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา และตำบลน้ำพี ตำบลผักขง ตำบลปอทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๖

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐/ตอนที่ ๑๑๙ ก/หน้า ๑/๔ ธันวาคม ๒๕๔๖) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑๑)

- พระราชกฤษฎีกาเพิกถอนอุทยานแห่งชาติป่าดงบังอี บางส่วนในท้องที่ตำบล

ศรีบุญเรือง อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. ๒๕๔๖

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐/ตอนที่ ๖๙ ก/หน้า ๑๖/๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๖)

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๑๔ ในการวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะทำการสำรวจ เพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะไว้ก็ได้

บทที่ ๕

ในพระราชกฤษฎีกานี้ให้ระบุ

- (๑) วัตถุประสงค์เพื่อทำการสำรวจในการวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ
- (๒) เจ้าพนักงานการผัง
- (๓) เขตท้องที่ที่จะทำการสำรวจพร้อมด้วยแผนที่แสดงเขตสำรวจแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา
- (๔) กำหนดเวลาการใช้บังคับพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องไม่เกินห้าปี

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะทำการสำรวจเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมในท้องที่ ๗๒ จังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๙

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓/ตอนที่ ๘๗ ก/หน้า ๑/๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๙)

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะทำการสำรวจเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะในท้องที่แขวงปากคลองภาษีเจริญ แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ แขวงตลาดพลู แขวงดาวคะนอง เขตธนบุรี และแขวงบางค้อ แขวงบางขุนเทียน แขวงจอมทอง เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๙

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓/ตอนที่ ๘๒ ก/หน้า ๑๙/๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๙)

ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้บัญญัติให้มีการตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายในระดับกฎกระทรวงด้วยเช่นกัน

มาตรา ๑๗ ผังเมืองรวมประกอบด้วย

- (๑) วัตถุประสงค์ในการวางและจัดทำผังเมืองรวม
- (๒) แผนที่แสดงเขตของผังเมืองรวม
- (๓) แผนผังซึ่งทำขึ้นเป็นฉบับเดียวหรือหลายฉบับพร้อมด้วยข้อกำหนด โดยมีสาระสำคัญทุกประการหรือบางประการ ดังต่อไปนี้

(ก) แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภท

(ข) แผนผังแสดงที่โล่ง

(ค) แผนผังแสดงโครงการคมนาคมและขนส่ง

(ง) แผนผังแสดงโครงการกิจการสาธารณูปโภค

(๔) รายการประกอบแผนผัง

(๕) นโยบาย มาตรการและวิธีดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองรวม

มาตรา ๒๖ การใช้บังคับผังเมืองรวมให้กระทำโดยกฎกระทรวง

ฯลฯ

ฯลฯ

ตัวอย่างเช่น

- กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมเมืองร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๕๔๙

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓/ตอนที่ ๑๐๘ ก/หน้า ๑๑/๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๙)

- กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมชุมชนบ้านเพ จังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๔๙

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓/ตอนที่ ๑๐๘ ก/หน้า ๑/๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๙)

๑.๒ กรณีที่กฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้องมีแผนที่แนบท้าย แต่ในการตรากฎหมายเพื่อปฏิบัติการมีการจัดทำแผนที่แนบท้ายด้วย

(ก) กรณีกฎหมายแม่บทบางฉบับกำหนดให้การได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

กรณีเช่นนี้เป็นการใช้บังคับกฎหมายสองฉบับประกอบกัน คือ กฎหมายเฉพาะเรื่องและกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีผลทำให้การดำเนินการตามกฎหมายในกรณีที่กฎหมายแม่บทกำหนดไว้ต้องมีการตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

กฎหมายเฉพาะเรื่องดังกล่าวมักเป็นกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจหรือจัดตั้งหน่วยงานของรัฐที่มีความจำเป็นต้องใช้อำนาจรัฐในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อการดำเนินงานด้วย เช่น

พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๓๘ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดตั้งหรือขยายนิคมอุตสาหกรรม ให้ กนอ. มีอำนาจดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ในการนี้ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่คิดว่าจะเวนคืนไว้ก่อนก็ได้ และให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนตามวรรคหนึ่งให้ตกเป็นของ กนอ. และให้ กนอ. มีอำนาจดำเนินการโอนไปยังผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการค้าเพื่อส่งออก หรือผู้ประกอบการอื่นที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอุตสาหกรรมหรือการประกอบการค้าเพื่อส่งออก แล้วแต่กรณีได้

บทที่ ๔

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๓๔ ในการเวนคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์เพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สำหรับที่ดินที่เวนคืนตามวรรคหนึ่ง ให้ ส.ป.ก. หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจาก ส.ป.ก. มีอำนาจเข้าครอบครองที่ดินดังกล่าวเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ทันที

พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐

มาตรา ๓๗ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ เมื่อมิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

พระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๒๙ ในการดำเนินกิจการของ กคช. ให้คำนึงถึงประโยชน์ของรัฐและประชาชน

ในการนี้ให้ถือว่า วัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ (๑) หรือ (๔) เป็นวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

เมื่อ กคช. มีความจำเป็นจะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการตาม มาตรา ๖ (๑) หรือ (๔) ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๓๓ เมื่อ กปภ. มีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการวาง หรือจัดสร้างระบบการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา ถ้าไม่สามารถตกลงในเรื่อง การโอนกันได้ ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๔๓ เมื่อได้ประกาศพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะในท้องที่ใด ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นซึ่งเอกชนเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง และถูกกำหนดในพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะให้เวนคืน ถ้า

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) เพื่อใช้ในการอันเป็นประโยชน์แก่การผังเมืองอย่างอื่น ให้ถือว่าถูกเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ และให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับแก่การเวนคืนโดยอนุโลม ทั้งนี้ เว้นแต่ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะ

ฯลฯ

ฯลฯ

บทที่ ๔

พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๑๕ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการผลิต การส่งหรือการจำหน่ายพลังงาน ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๔๙๔

มาตรา ๓๗ ทวิ เมื่อการรถไฟแห่งประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการสร้างทางรถไฟหรือเครื่องประกอบทางรถไฟ ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๖๘/๑ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างหรือขยายทางหลวง ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่นให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ในกรณีที่มีการโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมิได้มีการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม ค่าอากรแสตมป์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายใด ๆ เช่นเดียวกับกรณีที่ได้มาโดยการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืน เพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดิน

หมายเลข ๓๕๗ สายเลี้ยวเมืองสุพรรณบุรี ตอนทางเลี้ยวเมืองสุพรรณบุรีด้านเหนือ พ.ศ. ๒๕๔๓

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๗/ตอนที่ ๑๐๘ ก/หน้า ๑๘/๑๗ พุทธศักราช ๒๕๔๓)

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืน เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดิน

หมายเลข ๓๐๔ สายปากเกร็ด - นครราชสีมา ที่บ้านนาโนย พ.ศ. ๒๕๔๗

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓/ตอนที่ ๙๖ ก/หน้า ๗/๒๒ กันยายน ๒๕๔๗)

บทที่ ๕

(ข) กรณีกฎหมายที่กำหนดการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินของรัฐและที่ดินบางประเภท และการถอนสภาพประเภทที่ดินของรัฐ

กฎหมายแม่บทอาจกำหนดให้กฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายต้องตราเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแต่ละประเภทที่กฎหมายแม่บทนั้น ๆ บังคับใช้ ส่วนการถอนสภาพประเภทที่ดินของรัฐนั้น โดยส่วนใหญ่กฎหมายแม่บทมักกำหนดให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาที่มีแผนที่แนบท้าย อาทิ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๓๐๕ ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้แก่สภากาชาดไทย

พ.ศ. ๒๕๒๒

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๖/ตอนที่ ๒๒๑ ก/ฉบับพิเศษ หน้า ๑/๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๒) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑๒)

ข้อสังเกต

(๑) ตามมาตรา ๑๓๐๕ “...อำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา...” บทกฎหมายเฉพาะหมายความว่า โดยบทกฎหมายนั่นเองได้บัญญัติให้อำนาจโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินนั้นได้ และการโอนที่ดินดังกล่าวข้างต้นจะกระทำได้อีกโดยตราเป็นพระราชบัญญัติ ไม่อาจตราเป็นพระราชกฤษฎีกาได้ (ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา ในเรื่องเสร็จที่ ๒๙/๒๕๐๗)

(๒) แม้บทบัญญัติมาตรา ๑๓๐๕ มิได้บัญญัติบังคับให้ต้องมีแผนที่แนบท้ายกฎหมาย แต่ในปัจจุบันการตรากฎหมายในกรณีนี้ ก็จะมีการจัดทำแผนที่แนบท้ายด้วยทุกครั้งเพื่อให้ทราบตำแหน่งที่ตั้งและขอบเขตของที่ดินที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายที่ดิน

บทที่ ๕

มาตรา ๘ บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อธิบดีมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันได้ตามควรแก่กรณี อำนาจหน้าที่ดังว่านี้ รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้ใช้ได้

ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมือง อาจถูกถอนสภาพหรือโอนไปเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นหรือนำไปจัดเพื่อประชาชนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนจัดหาที่ดินมาให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพหรือโอนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ แต่ถ้าพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือที่ดินนั้นได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และมีได้ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดตามกฎหมายอื่นแล้ว การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

(๒) ที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใด ถ้าทบวงการเมืองนั้นเลิกใช้ หรือไม่ต้องการหวงห้ามหรือสงวนต่อไป เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้ว คณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ใช้ หรือจัดหาประโยชน์ก็ได้ แต่ถ้าจะโอนต่อไปยังเอกชน ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ และถ้าจะนำไปจัดเพื่อประชาชนตามประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

การตราพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่ตำบลเนินพระ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ให้แก่วัดโชติไต้ พ.ศ. ๒๕๔๖

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐/ตอนที่ ๑๐๒ ก/หน้า ๑/๑๓ ตุลาคม ๒๕๔๖) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑๓)

- พระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ในท้องที่ตำบลคูเมือง อำเภอมหาสารคาม จังหวัดยโสธร พ.ศ. ๒๕๔๘

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๖๙ ก/หน้า ๑/๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๘) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑๔)

- พระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ในท้องที่ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. ๒๕๔๘

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๔๑ ก/หน้า ๑๑/๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๘)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

มาตรา ๓๔ การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้อีก แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับคำผัดกรรมจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานนั้นแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกาโอนกรรมสิทธิ์ที่ธรณีสงฆ์ วัดบุญญวาสวิหาร ตำบลท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ให้แก่กรมโยธาธิการและผังเมือง พ.ศ. ๒๕๔๘

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๖๕ ก/หน้า ๑๔/๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑๕)

- พระราชกฤษฎีกาโอนกรรมสิทธิ์ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ วัดหัวลำโพง แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ให้แก่การรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๘

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒/ตอนที่ ๒๓ ก/หน้า ๔/๑๖ มีนาคม ๒๕๔๘)

พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๘ การโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ ส่วนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุอื่น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การตราพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ราชพัสดุแนบท้ายด้วย

มาตรา ๙ ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เมื่อเลิกใช้เพื่อประโยชน์เช่นนั้น หรือเมื่อสิ้นสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินแล้ว หรือที่ราชพัสดุที่ทางราชการหวงห้ามไว้และทางราชการไม่ประสงค์จะหวงห้ามอีกต่อไป ให้ถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือถอนการหวงห้าม แล้วแต่กรณี โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ในท้องที่ตำบลหลังสวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ให้แก่เทศบาลตำบลหลังสวน จังหวัดชุมพร พ.ศ. ๒๕๔๒

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖/ตอนที่ ๔๒ ก/หน้า ๑/๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๒) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑๖)

- พระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ในท้องที่ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ให้แก่ทายาทของนายถั่ว เมธา พ.ศ. ๒๕๔๓

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๗/ตอนที่ ๑๔ ก/หน้า ๑/๑๐ มีนาคม ๒๕๔๓)

- พระราชกฤษฎีกาถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะของที่ราชพัสดุ ในท้องที่ตำบลปามะม่วง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก พ.ศ. ๒๕๔๗

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑/ตอนที่ ๘๑ ก/หน้า ๓๖/๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๗) (โปรดดูตัวอย่างแผนที่แนบท้ายในเอกสารผนวก ๑๗)

- พระราชกฤษฎีกาถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะของที่ราชพัสดุ ในท้องที่แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๒

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖/ตอนที่ ๑๓๒ ก/หน้า ๑๔/๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๒)

นอกจากแผนที่แนบท้ายที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว กฎหมายแม่บทอาจกำหนดให้กฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายที่จะต้องตราขึ้นนั้น ต้องมีเอกสารอื่นแนบท้ายประกอบด้วยก็ได้ เช่น อาจกำหนดให้มีบัญชีท้ายประกอบเพื่อกำหนดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตัวอย่างกฎหมายดังกล่าว ได้แก่

- พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ กำหนดให้มีบัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวม โดยเป็นการแสดงรายชื่อประเภทโรงงานที่กำหนดให้มีในที่ดินประเภทต่างๆ

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ กำหนดให้มีบัญชีรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่ต้องเวนคืนท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ฯ โดยเป็นการกำหนดรายละเอียดว่าภายในแนวเขตดังกล่าวว่ามีทรัพย์สินใดที่ต้องเวนคืนและทรัพย์สินนั้นผู้ใดเป็นเจ้าของด้วย เป็นต้น

บทที่ ๕

๒. การตรวจพิจารณาร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

๒.๑ ขั้นตอนการตรวจพิจารณา

ก่อนที่จะกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายจะประกาศใช้บังคับนั้น ต้องผ่านกระบวนการตรากฎหมายอยู่หลายขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนการจัดทำร่างกฎหมาย การเสนอร่างกฎหมาย การตรวจพิจารณา ร่างกฎหมาย และการประกาศใช้บังคับกฎหมาย และถ้าหากเป็นร่างกฎหมายนั้นอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ เมื่อผ่านขั้นตอนในฝ่ายบริหารแล้ว คณะรัฐมนตรีก็จะได้นำร่างพระราชบัญญัตินี้ไปเสนอต่อรัฐสภาพิจารณาตามกระบวนการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้ว จึงเสนอต่อวุฒิสภาพิจารณาต่อไป ซึ่งเมื่อสภาทั้งสองให้ความเห็นชอบแล้ว จึงเสนอเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศลงราชกิจจานุเบกษาเพื่อใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

เมื่อสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจัดส่งเรื่องมายังสำนักงานฯ เพื่อตรวจพิจารณา ร่างกฎหมายตามมติคณะรัฐมนตรี บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในฐานะผู้ตรวจพิจารณา ร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรีจึงเริ่มขึ้น

ขั้นตอนในการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำหรับร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายทุกฉบับ มีตามลำดับ ดังนี้

(๑) ส่วนงานสารบรรณลงรับและดำเนินการเสนอร่างกฎหมายต่อเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๒) เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาสั่งมอบหมายร่างกฎหมายแก่ สำนัก/ฝ่ายกฎหมายรับผิดชอบแยก โดยตามความเชี่ยวชาญ

(๓) กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเรื่อง

(๔) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเรื่องตรวจสอบร่างกฎหมาย และจัดทำความเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับร่างกฎหมายฯ เสนอต่อผู้บังคับบัญชา

(๕) นัดประชุมกับหน่วยงานเจ้าของร่างกฎหมาย (กระทรวง / กรม)

(๖) ตรวจสอบข้อเท็จจริง / แก้ไขแผนที่แนบท้ายให้ถูกต้อง

(๗) ส่งแผนที่ที่แก้ไขถูกต้องให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พร้อมสำเนา (๑๒ ชุด)

(๘) เสนอเรื่องต่อผู้กำกับสำนัก / ฝ่าย และเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๙) ให้นำหน่วยงานเจ้าของร่างกฎหมายที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๑๐) ส่งร่างกฎหมายที่ผ่านการตรวจพิจารณากลับไปยังคณะรัฐมนตรี โดยส่งเรื่องไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี พร้อมกับแจ้งเรื่องให้หน่วยงานเจ้าของเรื่อง (ระดับกระทรวง) และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้บังคับกฎหมายทราบด้วย

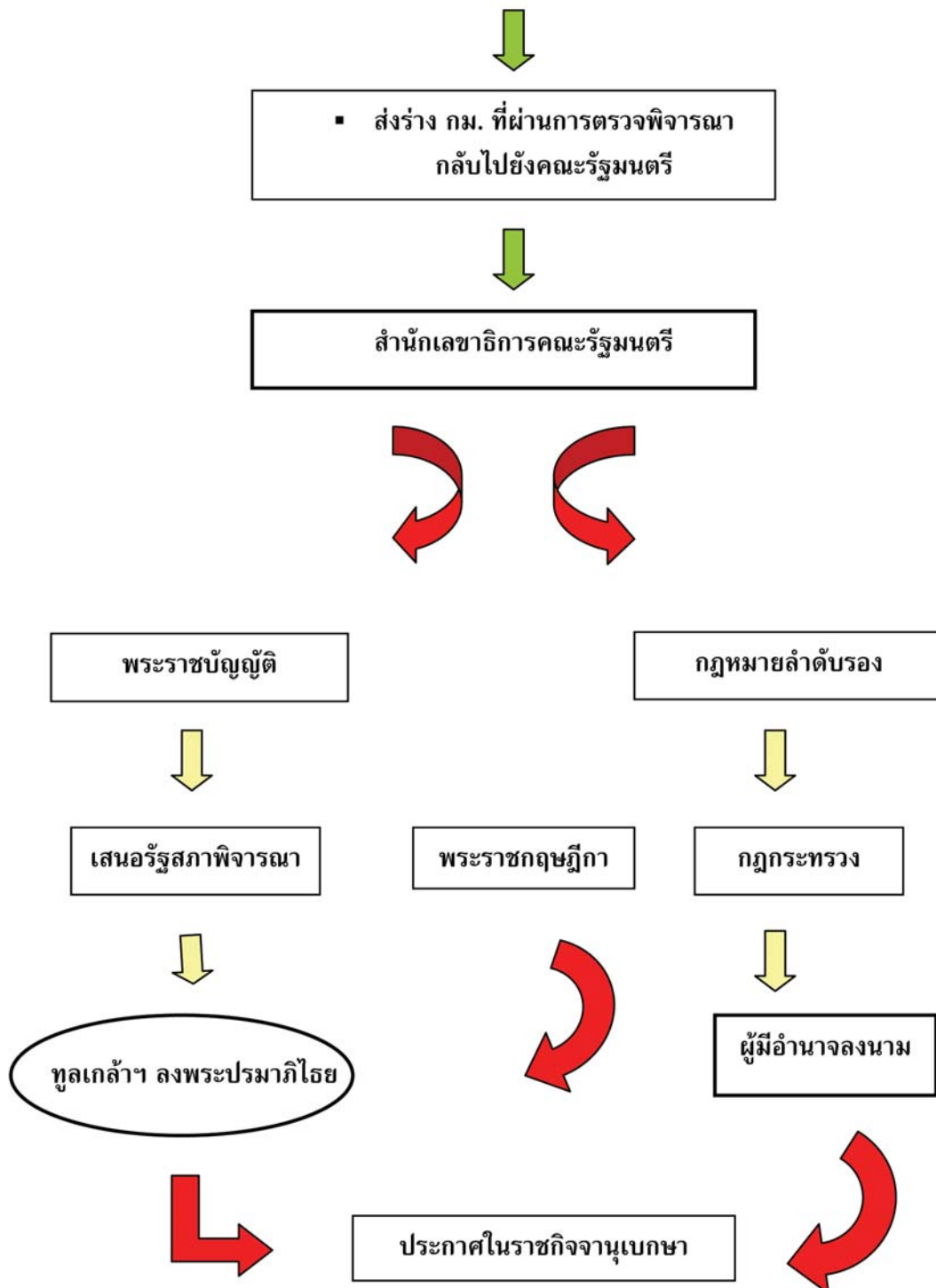
การตรวจพิจารณาร่างกฎหมายจะเป็นไปขั้นตอนตามแผนผัง ดังนี้

ขั้นตอนการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

บทที่ ๕

บทที่ ๔

๒.๒ การตรวจสอบร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย

ในการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายในชั้นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกานั้น ขั้นตอนการตรวจสอบร่างกฎหมายของนิติกรเจ้าของเรื่อง ซึ่งต้องรับผิดชอบจัดทำความเห็นทางกฎหมายและข้อสังเกตเกี่ยวกับร่างกฎหมายฯ เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของสำนักงาน ซึ่งสำหรับการตรวจสอบร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายนั้น เป็นการตรวจสอบเนื้อหาหรือรายละเอียดของใน ๒ ส่วน คือ (๑) ตัวร่างกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วย บัญชีหลักการและเหตุผลประกอบร่างกฎหมาย บทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ที่บัญญัติในร่างกฎหมายฯ และ (๒) แผนที่แนบท้ายร่างกฎหมาย โดยมีวิธีการตรวจสอบในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

(ก) การตรวจสอบกับทำเนียบท้องที่ กรมการปกครอง

ต้องตรวจสอบความถูกต้องของชื่อและระดับการปกครองของท้องที่ในร่างกฎหมาย รวมทั้งบัญชีหลักการและเหตุผลประกอบร่างกฎหมาย และแผนที่แนบท้ายกฎหมาย กับทำเนียบท้องที่ กรมการปกครอง โดยทำเนียบท้องที่ กรมการปกครอง เป็นเอกสารที่รวบรวมสถิติข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการปกครองของหน่วยการปกครองในระดับจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน จัดทำขึ้น โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย บอกให้ทราบถึงชื่อ รวมถึงตัวสะกดที่ถูกต้อง จำนวน ระดับ การปกครอง การจัดตั้ง และการเปลี่ยนแปลงเขตท้องที่การปกครอง

ในการตรวจสอบกับทำเนียบท้องที่ กรมการปกครอง จะตรวจสอบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเขตท้องที่การปกครองในร่างกฎหมายหรือไม่ โดยตรวจสอบความถูกต้องของชื่อท้องที่การปกครองที่ปรากฏในร่างกฎหมาย รวมทั้งบัญชีหลักการและเหตุผลประกอบร่างกฎหมาย และชื่อท้องที่การปกครองที่ปรากฏในแผนที่แนบท้าย ถ้าพบว่าชื่อท้องที่การปกครองยังไม่ถูกต้องจะต้องแก้ไขให้ถูกต้องตามทำเนียบท้องที่ กรมการปกครอง

การตรวจสอบแผนที่แนบท้ายนั้น โดยหลักแล้วจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายกับแผนที่ทหาร แต่ในแผนที่แนบท้ายก็ยังคงปรากฏชื่อท้องที่การปกครองรวมอยู่ด้วย ดังนั้น ในการตรวจสอบ นอกจากจะตรวจสอบท้องที่กับทำเนียบท้องที่ กรมการปกครองแล้ว ยังจะต้องตรวจสอบกับแผนที่ทหารประกอบกันไปด้วย กรณีที่ชื่อท้องที่การปกครองตามทำเนียบท้องที่ กรมการปกครอง ไม่ตรงกับชื่อท้องที่การปกครองตามแผนที่ทหาร ต้องยึดถือชื่อท้องที่การปกครองตามทำเนียบท้องที่ กรมการปกครองเป็นเกณฑ์ และโดยที่เขตปกครองท้องที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในการตรวจสอบความถูกต้องของชื่อท้องที่การปกครอง จึงต้องระมัดระวังอยู่เสมอว่าท้องที่การปกครองที่แนวเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนตัดผ่านนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบการปกครองหรือไม่

ถ้าแนวเขตที่ดินในบริเวณที่กำหนดอยู่ในท้องที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงก็ต้องอ้างถึงชื่อท้องที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องตรงตามที่เป็นจริงอยู่ในปัจจุบันด้วย

หลักในการพิจารณาว่าท้องที่การปกครองมีการเปลี่ยนแปลงขณะที่ตรวจพิจารณา ร่างกฎหมาย หรือไม่นั้น จะยึดถือหลักว่าภายหลังจากที่หน่วยงานเจ้าของเรื่องเสนอร่างกฎหมายมายังสำนักงานฯ เพื่อให้ตรวจพิจารณา หากมีการเปลี่ยนแปลงท้องที่การปกครองขึ้น กรณีเช่นนี้ถือว่าการเปลี่ยนแปลงท้องที่การปกครองจะต้องแก้ไขชื่อท้องที่การปกครองให้ถูกต้องตามที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น

บทที่ ๕

(ข) การตรวจสอบกับระบบหมายเลขทางหลวงฯ

ในกรณีที่ยื่นร่างกฎหมายอ้างถึงชื่อสายทาง หมายเลขทาง และประเภทของสายทาง จะต้องตรวจสอบชื่อสายทาง หมายเลขสายทาง และประเภทของสายทางตามร่างกฎหมายให้ถูกต้องตรงกันกับชื่อสายทาง หมายเลขสายทาง และประเภทของสายทาง ของทางหลวงตามที่ระบุไว้ในประกาศประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ระบบหมายเลขทางหลวงพิเศษ ทางหลวงสัมปทาน และทางหลวงแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งระบุชื่อของทางหลวงหมายเลขต่าง ๆ ไว้ ทั้งทางหลวงพิเศษ ทางหลวงสัมปทาน และทางหลวงแผ่นดิน (เป็นเอกสารอ้างอิง)

ในบางกรณีชื่อสายทางตามร่างกฎหมายจะไม่ปรากฏอยู่ในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว เนื่องจากเป็นสายทางใหม่ กรณีเช่นนี้จะต้องให้ผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องแจ้งยืนยันความถูกต้องของชื่อสายทางตามร่างกฎหมาย พร้อมทั้งส่งสำเนาเอกสารหลักฐานการตั้งชื่อสายทางมาด้วย

(ค) การตรวจสอบกับแผนที่ทางหลวงประเทศไทย

แผนที่ทางหลวงประเทศไทยเป็นแผนที่ซึ่งกรมทางหลวงจัดทำขึ้น เพื่อแสดงประเภทและสภาพของทางหลวงสายต่าง ๆ ไว้ โดยแสดงแยกตามภาคต่าง ๆ คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ตามลำดับ เพื่อความสะดวกสำหรับในการนำมาใช้อ้างอิง โดยจะบอกให้ทราบถึงขนาด ทิศทางของแนวทางหลวงสายนั้น ๆ ท้องที่การปกครองที่ทางหลวงตัดผ่าน จุดที่ทางหลวงสายต่าง ๆ มาบรรจบกัน และข้อเท็จจริงอื่น ๆ

ในการตรวจสอบ ต้องตรวจสอบความถูกต้องของสายทางที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายกับแผนที่ทางหลวงประเทศไทย อีกทั้งต้องตรวจสอบแนวสายทางและการกำกับทิศทางของทางหลวงที่ปรากฏในแผนที่แนบท้าย ไม่ว่าทางหลวงสายนั้นจะเป็นทางหลวงสายที่จะเวนคืนหรือไม่ก็ตาม ให้ถูกต้องตรงกันกับทางหลวงที่แสดงไว้ในแผนที่ทางหลวงประเทศไทย ทั้งขนาด ทิศทาง และจุดที่ทางหลวงตัดผ่าน

บทที่ ๕

(ง) การตรวจสอบกับแผนที่ทหารของกรมแผนที่ทหาร

(๑) ลักษณะของแผนที่ทหาร

แผนที่ทหารจะแสดงรายละเอียดของข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศของประเทศไทยจำลองเอาไว้ในรูปของแผนที่ ในมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ แบ่งเป็นระวางต่าง ๆ โดยแต่ละระวางจะมีหมายเลขแสดงเลขที่ระวางกำกับไว้

(๒) วิธีใช้แผนที่ทหาร

เมื่อทราบว่าท้องที่ตามแผนที่แนบท้ายที่ต้องการตรวจพิจารณาอยู่ในเขตอำเภอและจังหวัดใด ก็จะต้องค้นหาเลขระวางสำหรับท้องที่นั้นจาก SHEET LINES AND NUMBERS ซึ่ง SHEET LINES นี้มีลักษณะเป็นแผนที่แสดงการเชื่อมต่อกันของระวางแผนที่ทหารทั้งหมดบนแผนที่ประเทศไทย และแต่ละระวางจะมีหมายเลขประจำระวางบอกไว้ โดยให้ยึดถือแนวเขตหรือพื้นที่ของอำเภอ หรือจังหวัดที่ปรากฏตามแผนที่แนบท้ายเป็นเกณฑ์ แล้วพิจารณาเทียบเคียงดูว่าพื้นที่ดังกล่าวอยู่บริเวณใดบนแผ่น SHEET LINES แล้วจึงนำแผนที่ทหารระวางที่คาดว่าจะท้องที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายอยู่ในระวางนั้นมาตรวจพิจารณา

การตรวจสอบรายละเอียดในแผนที่แนบท้ายกับแผนที่ทหารต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ดังนี้

๑) ทางหลวงและถนน

ต้องตรวจสอบว่า ทางหลวงและถนนที่ปรากฏในแผนที่แนบท้าย มีอยู่จริงหรือไม่ มีชื่อสายทางและทิศทางถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้ ให้ตรวจสอบความถูกต้องประกอบกับแผนที่ทางหลวงประเทศไทย ในกรณีที่มีชื่อหรือหมายเลขสายทางและทิศทางของสายทางตามแผนที่ทหารกับแผนที่ทางหลวงประเทศไทยขัดหรือแย้งกัน ให้ยึดถือชื่อหรือหมายเลขสายทางและทิศทางของสายทางตามแผนที่ทางหลวงประเทศไทยเป็นเกณฑ์

๒) แนวเขตการปกครองและที่ตั้งของสถานที่สำคัญ

ก) ต้องตรวจสอบว่าแนวเขตอำเภอ กิ่งอำเภอ (ถ้ามี) หรือจังหวัดที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายถูกต้องตรงกันกับแนวเขตอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือจังหวัด ตามแผนที่ทหารหรือไม่

ข) ต้องตรวจสอบว่าหมู่บ้านหรือสถานที่สำคัญที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายถูกต้องตรงตามแผนที่ทหารหรือไม่ อยู่ในตำแหน่งที่ตั้งตรงกันหรือมีชื่อถูกต้องตามแผนที่ทหารหรือไม่ ทั้งนี้ ให้ตรวจสอบความถูกต้องประกอบกับทำเนียบท้องที่ กรมการปกครอง ในกรณีที่มีชื่อหมู่บ้านตามแผนที่ทหารกับทำเนียบท้องที่ กรมการปกครองขัดหรือแย้งกันให้ยึดถือชื่อหมู่บ้านตามทำเนียบท้องที่ กรมการปกครองเป็นเกณฑ์

ในบางกรณีมีการเปลี่ยนแปลงด้านท้องที่การปกครองเนื่องจากการได้มีการตั้งกิ่งอำเภอ ขึ้นใหม่ หรือมีการยกฐานะกิ่งอำเภอขึ้นเป็นอำเภอ หรือมีการตั้งจังหวัดขึ้นใหม่ แต่ข้อมูลในแผนที่ทหาร ยังไม่ปรับปรุงให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน จึงไม่สามารถใช้แผนที่ทหารในการตรวจสอบความถูกต้องของชื่อ และแนวเขตอำเภอ แนวเขตกิ่งอำเภอ หรือแนวเขตจังหวัดได้ ในกรณีนี้จำเป็นต้องสอบถามผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องถึงความถูกต้องดังกล่าว และให้ผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องยืนยันความถูกต้องของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาเป็นหนังสือไว้เป็นหลักฐาน

ค) ตรวจสอบชื่อ ตำแหน่งที่ตั้งของสภาพภูมิประเทศ และสถานที่สำคัญต่าง ๆ ถ้าหาก ไม่ถูกต้องตรงกันกับแผนที่ทหาร ก็ต้องแก้ไขให้ถูกต้องตรงตามแผนที่ทหาร ในบางกรณีข้อเท็จจริงตามแผนที่ทหารขัดหรือแย้งกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายเนื่องจากข้อเท็จจริงตามแผนที่ทหารนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นปัจจุบันและผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องได้ยืนยันความถูกต้องของข้อเท็จจริงนั้น ๆ ตามที่ปรากฏในแผนที่แนบท้าย ก็จำเป็นต้องให้ผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องยืนยันความถูกต้องเป็นหนังสือไว้เป็นหลักฐานด้วย ซึ่งกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดรับรองมาเป็นหนังสือ ก็เป็นข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง แม้ว่าจะไม่ตรงตามแผนที่ทหารก็ตาม

ในกรณีที่ตรวจสอบพบประเด็นเกี่ยวกับความไม่ถูกต้องของข้อเท็จจริงต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ต้องแจ้งผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องให้ทราบในที่ประชุมเพื่อแก้ไขความไม่ถูกต้องดังกล่าว และผู้ตรวจพิจารณาร่างกฎหมายจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อเท็จจริงที่ผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องรับไปตรวจสอบและแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากที่ผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องได้จัดส่งแผนที่แนบท้ายฉบับที่แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบดูว่าผู้แทนหน่วยงานเจ้าของเรื่องได้แก้ไขข้อเท็จจริงให้ถูกต้องและครบถ้วนทุกประเด็นตามที่ผู้ตรวจพิจารณาร่างกฎหมายได้แจ้งให้ทราบหรือไม่ ก่อนที่จะดำเนินการเสนอเรื่องเสร็จ เพื่อส่งออกไป

(จ) การตรวจสอบกับผังเมืองรวม (หรือผังเมืองเฉพาะ)

ในบางกรณีท้องที่ที่จะกำหนดตามร่างกฎหมายอาจจะมีการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองรวม (หรือผังเมืองเฉพาะ) ในท้องที่นั้นด้วย จึงต้องตรวจสอบกับผังเมืองรวม (หรือผังเมืองเฉพาะ) เพื่อให้ทราบว่าแนวเขตที่ดินในบริเวณที่จะกำหนด ทับซ้อนกับแนวเขตผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติซึ่งได้ประกาศใช้บังคับอยู่ก่อนแล้วในพื้นที่เดียวกันนั้นหรือไม่

ถ้าหากตรวจพบว่าแนวเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนตามร่างกฎหมาย กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนฯ ทับซ้อนกับแนวเขตผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ ก็จะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาเทียบเคียงจุดยึดโยงที่ปรากฏในแผนที่แนบท้าย

(๑) การตรวจสอบกับแผนที่ที่แสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแขวงต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร

มหานคร

บทที่ ๕

ต้องตรวจสอบกับแผนที่ที่แสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแขวงต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร สำหรับกรณีที่เป็นร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่กรุงเทพมหานคร เนื่องจากแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนฯ ในท้องที่ในกรุงเทพมหานครนั้น สำนักงานฯ ได้วางแบบของกฎหมายไว้แตกต่างไปจากแบบแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนฯ ในท้องที่อื่น ๆ กล่าวคือ นอกเหนือจากการแสดงแนวเขตท้องที่การปกครองระดับเขตแล้วจะต้องแสดงแนวเขตของแขวงไว้ด้วย ซึ่งโดยปกติแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนฯ ในท้องที่อื่น ๆ จะไม่แสดงแนวเขตท้องที่การปกครองระดับตำบลไว้ คงแสดงแต่แนวเขตท้องที่การปกครองระดับอำเภอและจังหวัดเท่านั้น แต่แผนที่ทหารของกรมแผนที่ทหารไม่ได้แสดงแนวเขตท้องที่การปกครองระดับตำบลหรือแขวง (กรณีเป็นพื้นที่กรุงเทพมหานคร) เอาไว้ ดังนั้น ในกรณีของการกำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่กรุงเทพมหานคร จะนำแผนที่ทหารมาใช้อ้างอิงในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแนวเขตของแขวงต่าง ๆ ของท้องที่กรุงเทพมหานครเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องใช้แผนที่กรุงเทพมหานครเพราะแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแนวเขตของแขวงต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งแนวเขตท้องที่การปกครองของกรุงเทพมหานครไว้อย่างชัดเจนมาใช้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแขวงต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครในแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนฯ ประกอบกับแผนที่ทหารของกรมแผนที่ทหารด้วย

ในการตรวจสอบกับแผนที่ที่แสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแขวงต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร จะต้องตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับแนวเขตท้องที่การปกครองระดับเขตและแขวง ในแผนที่แนบท้ายกับแผนที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งแผนที่ดังกล่าวได้แสดงแนวเขตท้องที่การปกครองระดับเขตและแขวงของท้องที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครไว้อย่างชัดเจน ถ้าหากว่าแนวเขตท้องที่การปกครองระดับเขตหรือแขวงในแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาไม่ถูกต้อง จะต้องแจ้งให้หน่วยงานเจ้าของเรื่องแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วนด้วย

ถ้าหากว่าข้อเท็จจริงในแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาไม่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริงตามแผนที่ทหารและแผนที่กรุงเทพมหานคร ก็จะต้องแก้ไขข้อเท็จจริงนั้นให้ถูกต้องตรงตามแผนที่ทหารและแผนที่กรุงเทพมหานคร ในกรณีที่ข้อเท็จจริงตามแผนที่ทหารขัดหรือแย้งกับข้อเท็จจริงตามแผนที่กรุงเทพมหานคร ให้ยึดถือข้อเท็จจริงตามแผนที่กรุงเทพมหานครเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ ผู้ตรวจพิจารณา

ร่างกฎหมายต้องระมัดระวังอยู่เสมอว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามแผนที่ทหารหรือแผนผังกรุงเทพมหานครนั้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ดังนั้น หากข้อเท็จจริงใดมีการเปลี่ยนแปลงไปก็ต้องยึดถือข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นตามที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน แม้ว่าข้อเท็จจริงนั้นจะไม่ปรากฏอยู่ในแผนที่หรือแผนผังที่ใช้อ้างอิงก็ตาม แต่ถ้าผู้ตรวจพิจารณาร่างกฎหมายไม่แน่ใจในการเปลี่ยนแปลงของข้อเท็จจริงเพื่อความชัดเจนและถูกต้องแน่นอน ผู้ตรวจพิจารณาร่างกฎหมายต้องขอหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงนั้น ๆ จากผู้แทนของหน่วยงานเจ้าของเรื่องด้วย

บทที่ ๕

๓. แผนที่แนบท้ายกฎหมาย

แผนที่แนบท้ายมีผลทางกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายด้วย โดยในทางปฏิบัติกระทรวง (โดยหน่วยงานระดับกรม) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานตามกฎหมายนั้น ๆ เป็นผู้มีหน้าที่จัดทำแผนที่แนบท้าย ในการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จะมีการตรวจสอบความถูกต้องในเรื่องแบบของแผนที่แนบท้ายและความถูกต้องของข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องที่นำมาระบุไว้ในแผนที่แนบท้ายนั้นด้วย และหากเป็นร่างพระราชบัญญัติ เมื่ออยู่ในการพิจารณาของรัฐสภาและได้ปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องที่ระบุในแผนที่แนบท้ายไม่ถูกต้อง จะต้องมีการแก้ไขข้อเท็จจริงในร่างกฎหมายและแผนที่แนบท้ายกฎหมายให้ถูกต้องด้วย แต่รัฐสภาจะไม่พิจารณาหรือแก้ไขแบบของแผนที่แนบท้ายที่จัดทำเสนอแต่อย่างใด

ในการพิมพ์ประกาศกฎหมายลงในราชกิจจานุเบกษา แผนที่แนบท้ายกฎหมายจะถูกจัดวางเรียงอยู่ในลำดับถัดจากตัวพระราชบัญญัติและก่อนหมายเหตุท้ายกฎหมาย แต่ในกรณีที่มีบัญชีรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองฯ แนบท้ายด้วย เช่น กรณีพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ฉบับเฉพาะการจัดพิมพ์จะเรียง ดังนี้ ตัวพระราชบัญญัติ แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติ บัญชีรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองฯ และหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ ตามลำดับ

ขนาดของแผนที่แนบท้ายร่างกฎหมายที่จัดส่งมาให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพร้อมกับร่างกฎหมายนั้น จะพิมพ์บนกระดาษขนาดตั้งแต่ A๔ ขึ้นไป หากเป็นขนาด A๔ พอดี จะจัดวางในแนวตั้ง แต่หากมีขนาดใหญ่กว่า จะจัดวางในแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้ โดยแผนที่จะพิมพ์เพียงหน้าเดียวเท่านั้น

กรณีที่มีแผนที่หลายแผ่น ด้านมุมบนขวาของกรอบนอกจะมีการเขียนว่า “แผนที่หมายเลข” และตามด้วยลำดับแผ่นของแผนที่ คั่นด้วยเครื่องหมาย “/” แล้วตามด้วยจำนวนแผนที่ทั้งหมด เช่น “แผนที่หมายเลข ๔/๕” หมายความว่า เป็นแผนที่ลำดับที่ ๔ ในจำนวนแผนที่ทั้งหมด ๕ แผ่น

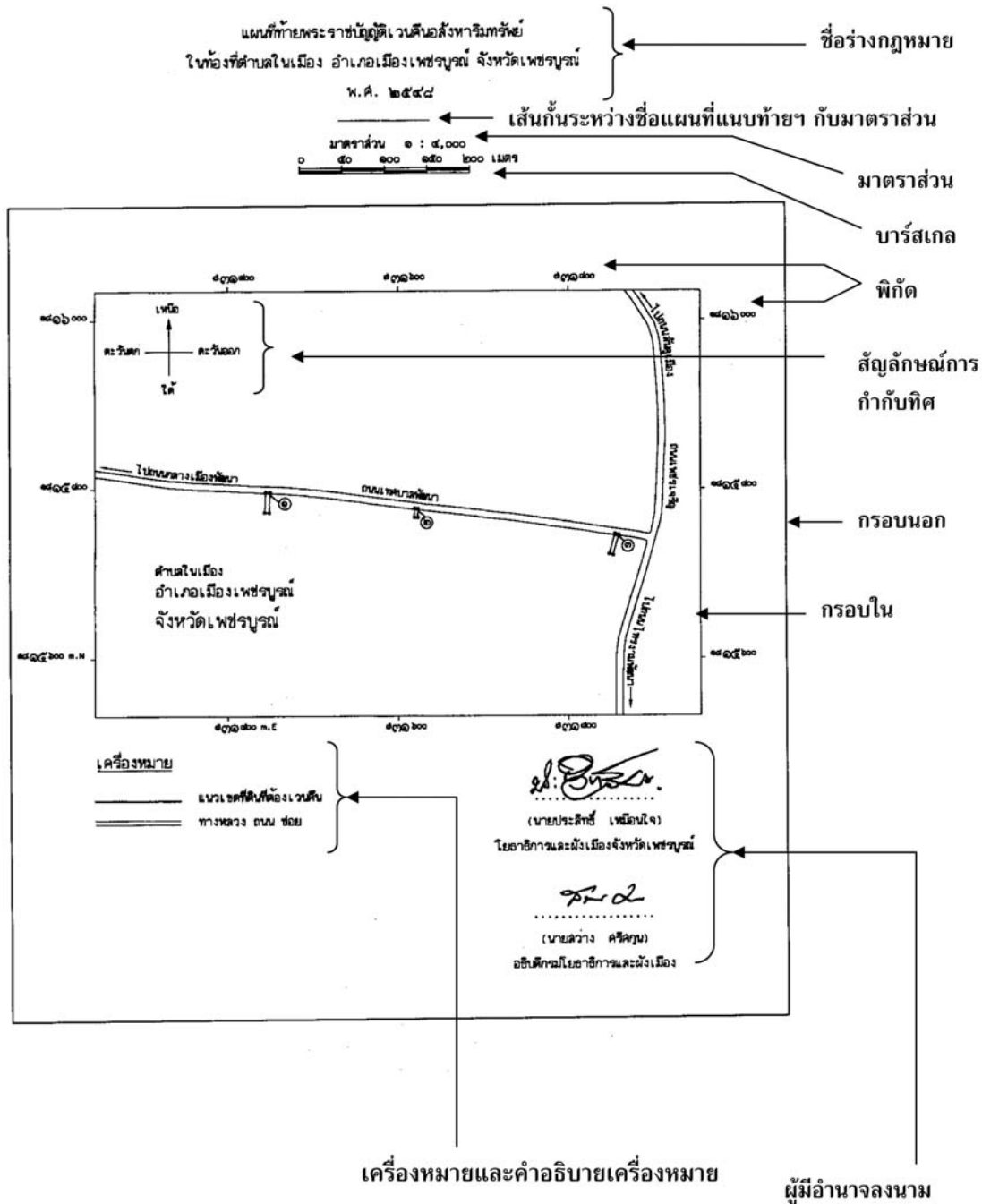
รูปแบบของแผนที่แนบท้ายกฎหมายที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกายึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย มีรายละเอียดต่าง ๆ ที่แยกพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

บทที่ ๕

๓.๑ การจัดวางแสดงรายละเอียดต่างๆ ในแผนที่แนบท้าย

แผนที่แนบท้ายแต่ละแผ่น จะมีการจัดวางองค์ประกอบเป็นส่วนๆ ดังนี้

- (ก) ส่วนของชื่อร่างกฎหมาย
 - (๑) ชื่อร่างกฎหมาย
 - (๒) เส้นกั้นระหว่างชื่อแผนที่แนบท้ายฯ กับมาตราส่วน
- (ข) ส่วนของการแสดงระยะความกว้างหรือความยาว
 - (๑) มาตราส่วน
 - (๒) บาร์สเกล
- (ค) ส่วนของกรอบนอก
 - (๑) เครื่องหมายและคำอธิบายเครื่องหมาย
 - (๒) ผู้มีอำนาจลงนาม
- (ง) ส่วนของกรอบใน
 - (๑) พิกัด
 - (๒) สัญลักษณ์การกำกับทิศ
 - (๓) รายละเอียดอื่นๆ ของแผนที่

๓.๒ การระบุรายละเอียดในแผนที่แนบท้าย

(ก) ชื่อร่างกฎหมาย

หลักเกณฑ์ในการกำหนดชื่อร่างกฎหมายที่ปรากฏในส่วนของแผนที่แนบท้ายพระราชบัญญัติ มีว่า ให้จัดเรียงชื่อร่างกฎหมายในแผนที่แนบท้ายไว้กึ่งกลางด้านบนของหัวแผนที่ โดยเขียนว่า “แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์” และต่อด้วยวัตถุประสงค์ของการเวนคืน (ถ้าหากมี) และระบุท้องที่ที่ทำการเวนคืน ในลำดับสุดท้าย

มีข้อสังเกตว่าในกรณีที่อธิบดีกรมทางหลวงเป็นเจ้าหน้าที่เวนคืน จะมีการระบุท้องที่ก่อนระบุวัตถุประสงค์การเวนคืนในชื่อพระราชบัญญัติ

นอกจากนี้ ตอนท้ายชื่อร่างกฎหมายจะระบุ “พ.ศ.” ไว้เสมอ โดยการเขียนชื่อร่างกฎหมายจะเขียนเหมือนกันทุกฉบับ รวมถึงกรณีที่แผนที่หลายแผ่นด้วย แม้ว่าในแผนที่แต่ละแผ่นจะกำหนดที่ดินที่เวนคืนไม่แสดงพื้นที่ครอบคลุมท้องที่ทั้งหมดที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติก็ตาม ซึ่งตัวอย่างการเขียน มีดังนี้

แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

เพื่อสร้างทางพิเศษสายแจ้งวัฒนะ - บางโคล่ และสายพญาไท - ศรีนครินทร์

ในท้องที่เขตราชเทวี เขตปทุมวัน และเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร พ.ศ.

(ข) เส้นกันระหว่างชื่อแผนที่แนบท้ายฯ กับมาตราส่วน

เป็นเส้นตรงมีความยาวประมาณเท่ากับความยาวของคำว่า “พ.ศ.” หรือคำว่า “มาตราส่วน ๑ : ...” แล้วแต่กรณี หรืออาจใช้ความยาวตามสมควรก็ได้ ซึ่งเส้นกันระหว่างชื่อแผนที่แนบท้ายกับมาตราส่วนนี้ เป็นการกำหนดในลักษณะเดียวกันกับการเขียนชื่อร่างกฎหมายซึ่งปกติจะมีเส้นกันระหว่างชื่อร่างกฎหมายและเนื้อความที่ตามมา

(ค) มาตราส่วน

มาตราส่วน หมายถึง อัตราส่วนของระยะทางในแผนที่แนบท้ายต่อระยะทางจริงในพื้นที่ เมื่อกำหนดให้ระยะทางในแผนที่คือระยะทาง ๑ หน่วย มีสูตร คือ “ระยะทางในแผนที่/ระยะทางจริง ในพื้นที่” เช่น ระยะทางบนแผนที่เท่ากับ ๑ หน่วย และระยะทางจริงในพื้นที่เท่ากับ ๑๐๐ หน่วย จะเขียนเป็นมาตราส่วนว่า “๑/๑๐๐” หรือ “๑ : ๑๐๐” ซึ่งมีความหมายว่าหากวัดระยะทางในแผนที่ได้ ๑ หน่วย จะมีระยะทางเท่ากับระยะทางจริงในพื้นที่ ๑๐๐ หน่วย

มาตราส่วน เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้อ่านแผนที่แนบท้ายได้ทราบถึงระยะความกว้างหรือความยาวที่แท้จริงของพื้นที่ และในบางครั้ง ก็จะทำให้สามารถคำนวณเนื้อที่โดยประมาณได้อีกด้วย

การเขียนมาตราส่วน จะเขียนไว้ด้านล่างของเส้นกั้นระหว่างชื่อแผนที่แนบท้ายกับมาตราส่วน ซึ่งการกำหนดมาตราส่วนในการเขียนแผนที่แนบท้าย ควรเป็นขนาดที่สามารถถ่ายทอดรายละเอียดของสังหาริมทรัพย์ได้ถูกต้อง ไม่มีการคลาดเคลื่อนมากนัก ในเรื่องของมาตราส่วนนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๒๐๔/ว ๑๔ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๕ เรื่อง การส่งเรื่องไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้การจัดพิมพ์แผนที่ใช้มาตราส่วนขนาดใดขนาดหนึ่ง ดังนี้

(๑) มาตราส่วน ๑ : ๔,๐๐๐ ตามมาตรฐานของกรมที่ดิน หรือ

(๒) มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ หรือ

(๓) มาตราส่วน ๑ : ๒๕๐,๐๐๐ ตามมาตรฐานของกรมแผนที่ทหาร

ในกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตราส่วนดังกล่าวได้ หน่วยงานต้นเรื่องต้องประสานกับสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อขอยกเว้นข้อกำหนดดังกล่าวต่อไป

นอกจากนี้ในบางครั้งเพื่อความถูกต้องยิ่งขึ้นในรายละเอียดที่ปรากฏในแผนที่แนบท้าย จึงจำเป็นต้องมีการขยายพื้นที่ที่มีขนาดเล็กมาก โดยการเขียนกำหนดพื้นที่นั้นๆ ให้อยู่ในกรอบด้านในของกรอบในอีกชั้นหนึ่งโดยใช้อัตราส่วนที่ลดลง จึงเป็นกรณีที่ต้องมีการกำหนดมาตราส่วนที่แตกต่างจากมาตราส่วนหลัก โดยกำหนดมาตราส่วนซ้อนลงไปในพื้นที่แนบท้ายๆ นั้น ซึ่งในแผนที่แผ่นหนึ่งอาจมีการกำหนดมาตราส่วนซ้อนเข้าไปได้ตามความเหมาะสม และใช้ได้ทั้งแบบที่มีแผนที่แผ่นเดียวและหลายแผ่น

ลักษณะของกรอบที่จะใช้มาตราส่วนซ้อนนั้น จะกำหนดกรอบพื้นที่ที่จะขยายพื้นที่เอาไว้ในแผนที่ที่ใช้มาตราส่วนหลัก แล้วใช้ลูกศรโยงออกมาจากกรอบดังกล่าว มาสู่กรอบที่ใช้มาตราส่วนซ้อน โดยใช้หัวลูกศรทึบ ชี้มาทางด้านกรอบที่ขยาย อนึ่ง การกำหนดมาตราส่วนซ้อนนี้ ต้องเป็นไปตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๒๐๔/ว ๑๔ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๕ ด้วย

(ง) บาร์สเกล

มีลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยม มีเส้นแบ่งเป็นส่วนๆ ที่เท่ากัน หรือเป็นสัดส่วนกันเอาไว้ และมีเส้นที่ลากในแนวระนาบผ่านจุดกึ่งกลางของแท่งบาร์สเกลแบ่งพื้นที่ออกเป็นด้านบนและด้านล่าง

ประโยชน์ของบาร์สเกล เป็นสิ่งที่บอกให้ทราบถึงระยะความกว้างหรือความยาวทางที่แท้จริงของพื้นที่ เนื่องจากระยะความกว้างหรือความยาวที่ปรากฏในแผนที่มีสัดส่วนเป็นอย่างเดียวกัน

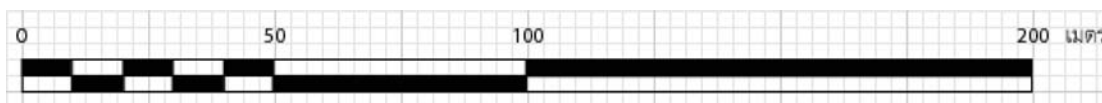

บทที่ ๔

กับระยะจริง เมื่อทราบระยะในแผนที่จากการอ่านบาร์สเกลแล้ว ก็จะสามารถทราบระยะที่แท้จริงจากการเปรียบเทียบอัตราส่วนจากบาร์สเกลนั้นได้

มีข้อสังเกตว่า ในแผนที่แนบท้ายกฎหมายจะมีการใช้ทั้งมาตราส่วนและบาร์สเกล ทั้งที่บาร์สเกลก็จัดเป็นมาตราส่วนประเภทหนึ่งเช่นกัน ซึ่งการใช้บาร์สเกลในแผนที่แนบท้ายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากมาตราส่วน คือ มาตราส่วนเป็นการกำหนดอัตราส่วนระยะทางในแผนที่กับระยะทางจริง โดยการกำหนดเป็นหน่วย การคิดคำนวณระยะทางอาจใช้หน่วยใดแทนค่าเข้าไปได้ เช่น หน่วยเป็นนิ้ว เซนติเมตร หรือเมตร เป็นต้น ซึ่งการวัดจะต้องใช้ไม้บรรทัดที่แบ่งช่องระยะทางหน่วยใดหน่วยหนึ่งเท่านั้น และเมื่อวัดแล้วก็ต้องมาแปลงระยะทางที่วัดได้ให้เป็นระยะทางจริงอีกครั้ง แต่บาร์สเกลเป็นระยะทางตัวอย่างที่กำหนดขึ้นมาให้โดยมิได้อ้างอิงกับระยะทางจริง แต่เป็นระยะทางให้ผู้อ่านเทียบระหว่างระยะทางในแผนที่แนบท้ายกับระยะทางจริง โดยการอ่านไม่จำเป็นต้องใช้ไม้บรรทัดที่มีการแบ่งช่อง เพียงแต่ใช้การขีดระยะเทียบกับบาร์สเกลในแผนที่ก็จะทำการวัดระยะจริงในแผนที่ได้ทันที และการเขียนเลขเมตร หรือกิโลเมตร จะเขียนไว้ด้านบนของบาร์สเกล ยกเว้นเรื่องเสรีจที่ ๓๔๒/๒๕๓๖ ที่เขียนไว้ด้านล่างของบาร์สเกล

การเขียนคำว่า “เมตร” หรือ “กิโลเมตร” ท้ายตัวเลขบริเวณบาร์สเกล จะเขียนให้อยู่ในบรรทัดเดียวกันกับตัวเลข ซึ่งเป็นแนวทางที่ปรากฏมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ในเรื่องเสรีจที่ ๖๔/๒๕๓๙ และเรื่องเสรีจที่ ๖๘๘/๒๕๓๙ โดยก่อนหน้านี้อาจจะวางต่อจากบาร์สเกล ซึ่งการเขียนบาร์สเกลในแผนที่แนบท้ายกฎหมาย จะเขียนดังนี้

(จ) พิกัด

พิกัด (Coordinate) คือ การกำหนดตำแหน่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในแผนที่ โดยใช้แนวคิด “จุดตัดของเส้น” ที่ว่า การกำหนดตำแหน่งนั้นทำได้โดยอาศัยจุดตัดของเส้นตั้งแต่ ๒ เส้นขึ้นไป ดังนั้น การกำหนดตำแหน่งของวัตถุจะทำได้ก็ต่อเมื่อได้กำหนดเส้นที่จะนำมาตัดกันเสียก่อน ซึ่งประเทศไทยได้ใช้การกำหนดระบบเส้นที่จะนำมาหาจุดตัดเป็น ๒ ระบบ คือ ระบบพิกัดทางภูมิศาสตร์ (Geographic Coordinates) และระบบพิกัดของกริดที่ใช้ในกิจการทหาร (Universal Transverse Mercator / UTM หรือ Military Grid Coordinates) ซึ่งทั้งสองระบบมีแนวคิดที่เหมือนกันคือ กำหนดเส้นตั้งและเส้นนอนโดยอิงกับสัณฐานของโลก แล้วกำหนดชื่อของเส้นแต่ละเส้นเอาไว้ ซึ่งในประเทศไทยนั้น ระบบพิกัดทั้งสองได้

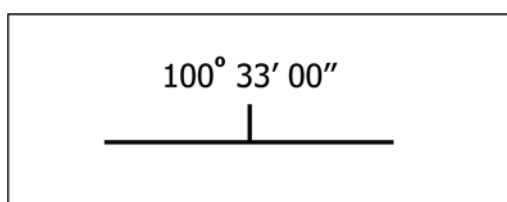
กำหนดเส้นต่าง ๆ เพื่ออ้างอิงเอาไว้ครอบคลุมทั้งหมดแล้ว การเขียนแผนที่แนบท้ายจึงเป็นการนำเอาเส้นต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้แล้วในพื้นที่มาเขียนในแผนที่เท่านั้น

ทั้งนี้ ระบบพิกัดทางภูมิศาสตร์ ได้กำหนดเป็นเส้นละติจูด (Latitude) และเส้นลองจิจูด (Longitude) โดยแบ่งเป็นหน่วยองศา ลิปดา และฟิลิปดา ส่วนระบบพิกัดของกริดที่ใช้ในกิจการทหาร ได้กำหนดเป็นเส้นกริด ยูนิเวอร์ซัล ทรานส์เวอร์ส เมอร์เคเตอร์ (The Universal Transverse Mercator Grid หรือ UTM Grid) ซึ่งใช้ระหว่างละติจูด ๘๐ องศาใต้ ถึงละติจูด ๘๔ องศาเหนือ ของพื้นโลก โดยแบ่งเป็นอักษรประจำเขตกริด เส้นบอกระยะแสนเมตร หมื่นเมตร พันเมตร และสิบเมตร ตามลำดับ

การกำหนดพิกัดในแผนที่แนบท้ายกฎหมายนั้น ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๒๐๔/ว ๑๔ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๕ เรื่อง การส่งเรื่องไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา ได้มีการกำหนดให้การจัดพิมพ์แผนที่แนบท้ายกฎหมายจะต้องมีรายละเอียด พิกัด และเครื่องหมายที่เป็นสากล ตลอดจนรายละเอียดอื่น ๆ ไว้ในแผนที่ และให้มีรายชื่อตำแหน่งของหมุดหลักฐาน ตามแนวขอบเขตเป็นค่าพิกัด และระดับความจำเป็นของงานนั้น ๆ แนบไปด้วย โดยจะเลือกใช้ระบบพิกัดทางภูมิศาสตร์หรือระบบพิกัดของกริดที่ใช้ในกิจการทหารก็ได้ ทั้งนี้ ให้ใช้การอ้างอิงจากแผนที่ทหารเป็นหลัก แต่ไม่ได้กำหนดวิธีการเขียนหน่วยพิกัดเป็นการเฉพาะ

สำหรับการเขียนหน่วยของพิกัดในแผนที่แนบท้ายฯ มีวิธีการเขียนดังนี้

(๑) ระบบค่าภูมิศาสตร์ เขียนเรียงลำดับจากหน่วยองศา ลิปดา และฟิลิปดา เช่น ๑๐๐° ๓๓' ๐๐" โดยเขียนเป็นตัวเลข เว้นช่องไฟระหว่างหน่วย หากมีพื้นที่กว้าง อาจระบุเพียงหน่วยองศา ลิปดา หรือระบุเฉพาะหน่วยองศาก็ได้ ตามสมควร

(๒) ระบบ ยู ที เอ็ม จะไม่เขียนเลขอักษรประจำเขตกริด หากแต่มีการเขียนเรียงลำดับดังนี้

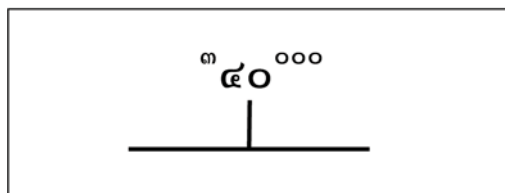
(๒.๑) ตัวเลขบอกระยะแสนเมตร เขียนเป็นตัวเลขขนาดธรรมดา

(๒.๒) ตัวเลขบอกระยะพันเมตร เป็นตัวเลขสองหลัก เขียนเป็นตัวเลขขนาดใหญ่ จัดวางให้อยู่ต่ำกว่าตัวเลขบอกระยะแสนเมตรและตัวเลขบอกระยะร้อยเมตรซึ่งตัวเลขบอกระยะพันเมตรนี้จะเขียนเป็นเลขฐาน ๑๐๐ ดังนั้น หากเขียนเลขบอกระยะพันเมตรว่า ๔๐ จะมีความหมายว่า ๔๐ พันเมตร ซึ่งหากแปลงเป็นตัวเลขฐาน ๑๐ จะเท่ากับ ๔ หมื่นเมตรนั่นเอง

(๒.๓) ตัวเลขบอกระยะร้อยเมตร เป็นตัวเลขสามหลัก เขียนเป็นตัวเลขขนาด

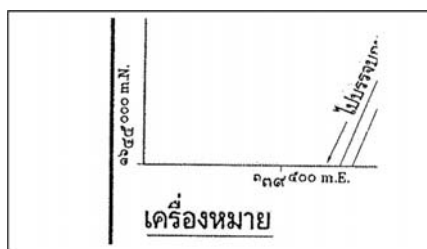
ธรรมดา

(๒.๔) ตัวอักษร ถ้าเป็นเส้นกริดที่ตั้งฉากกับเส้นศูนย์สูตร จะเขียนต่อว่า “m.N.”

แต่ถ้าเป็นเส้นกริดที่ขนานกับเส้นศูนย์สูตร จะเขียนต่อ ว่า “m.E.”

ทั้งนี้ การเขียนให้เขียนตัวเลข ตัวอักษร และจุด ให้เขียนชิดกัน

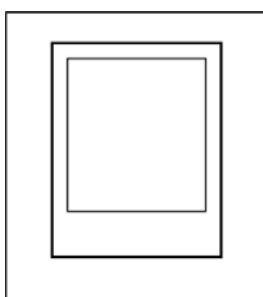

(จ) กรอบ

แผนที่แนบท้ายฯ จะมีกรอบ ๒ กรอบ คือ กรอบนอกและกรอบใน โดยกรอบนอก จะอยู่ใต้บาร์สเกล เป็นตัวกำหนดพื้นที่ในการจัดวางองค์ประกอบเสริมของแผนที่ คือ กลุ่มของคำอธิบาย เครื่องหมายกับผู้มีอำนาจลงนาม ส่วนกรอบในจะเป็นตัวกำหนดพื้นที่ของแผนที่จริง ๆ วางอยู่ด้านในของ กรอบนอก โดยมีข้อพิจารณากรอบนอกและกรอบใน ดังนี้

(๑) กรอบนอก เป็นกรอบสี่เหลี่ยม ไม่มีการเขียนเครื่องหมายใดๆ บนกรอบ

(๒) กรอบใน จะมีการกำหนดเส้นพิศัดเป็นเส้นสั้น ๆ ไว้ที่ขอบด้านนอกของเส้น โดยในกรอบจะปล่อยว่าง ไม่มีการตีเส้นพิศัดให้ยาวตลอดด้านในของกรอบ จะเขียนเพียงรายละเอียด ทางภูมิศาสตร์ด้วยเครื่องหมายต่าง ๆ กับเครื่องหมายที่จำเป็นเท่านั้น

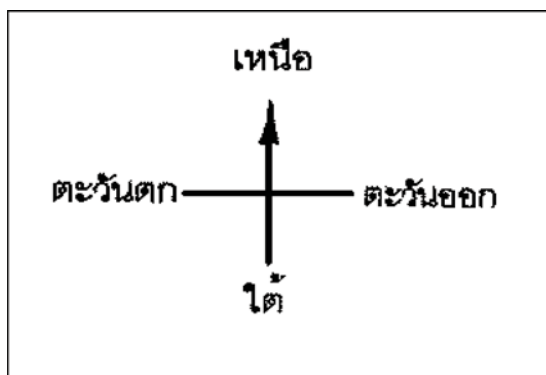

(ข) สัญลักษณ์การกำกับทิศ

การเขียนแผนที่โดยทั่วไป จะให้ด้านบนของแผนที่เป็นทิศเหนือเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานของโลกที่กำหนดให้ทิศเหนืออยู่ด้านบน และการกำหนดเส้นพิกัดต่าง ๆ ก็เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การเขียนแผนที่แนบท้ายกฎหมายจึงต้องเป็นไปตามหลักการดังกล่าว ทั้งนี้ ยังทำให้การเรียงลำดับท้องที่เป็นไปได้ถูกต้องและง่ายต่อการทำความเข้าใจอีกด้วย

แม้การเขียนสัญลักษณ์กำกับทิศจะไม่มีกำหนดวิธีเขียนเอาไว้โดยเคร่งครัด แต่โดยทั่วไปการเขียนสัญลักษณ์กำกับทิศในแผนที่แนบท้ายกฎหมาย จะวางไว้บริเวณซ้ายบนของแผนที่ หากบริเวณดังกล่าวไม่มีที่ว่างพอที่จะเขียนสัญลักษณ์การกำกับทิศได้หรือหากเขียนไว้จะต้องทับกับเส้นต่างๆ ที่อยู่ในแผนที่แล้ว จะย้ายมาเขียนทางด้านขวาบนของแผนที่ แต่หากทั้งสองด้านไม่มีที่ว่างพอที่จะเขียน จะกลับมาเขียนไว้บริเวณซ้ายบนของแผนที่ดังเดิม โดยลดทอนรายละเอียดอื่น ๆ ที่ปรากฏในแผนที่ออก เพื่อไม่ให้ทับกับสัญลักษณ์การกำกับทิศ ได้ตามสมควร

(ข) คำอธิบายเครื่องหมาย

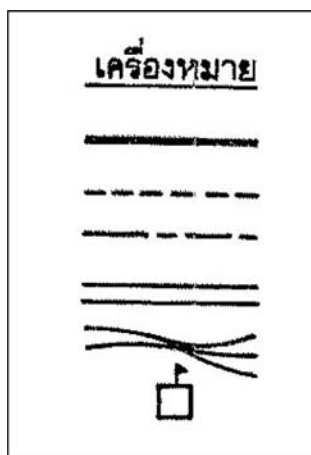
คำอธิบายเครื่องหมายเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่ที่มีขึ้นสำหรับรวบรวมเครื่องหมายที่ปรากฏบนแผนที่ทั้งหมดมาอธิบายว่าหมายความว่าอย่างไร

เนื่องจากแผนที่เป็นการจำลองสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่จริงมาบันทึกในแผนที่ ดังนั้น จึงต้องอาศัยเครื่องหมายในฐานะภาษาอย่างหนึ่ง เพื่อใช้ถ่ายทอดสิ่งที่มีอยู่จริง แต่เครื่องหมายดังกล่าวมิได้มีการกำหนดบังคับเป็นการทั่วไปให้ทุกฝ่ายนำมาใช้อย่างเป็นระบบเดียวกัน คงเป็นลักษณะเฉพาะที่ผู้จัดทำแผนที่ของแต่ละหน่วยงานจะกำหนดขึ้นมา แม้เครื่องหมายต่าง ๆ ที่มีการใช้กันอยู่นั้นจะมีส่วนคล้ายกันอยู่บ้าง การนำมาใช้ในแต่ละครั้งก็ยังจำเป็นต้องกำหนดเครื่องหมายต่าง ๆ ขึ้น คำอธิบายเครื่องหมายจึงมีความสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านแผนที่เข้าใจว่า เครื่องหมายที่ปรากฏบนแผนที่มีความหมายว่าอย่างไร

บทที่ ๕

ปัจจุบันมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบกฎหมายที่ต้องมีแผนที่แนบท้ายแตกต่างกันไป และแนวทางปฏิบัติในการกำหนดรูปแบบเครื่องหมายของแต่ละหน่วยงานก็ล้วนมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ ในหน่วยงานเดียวกันนั้นเอง ก็อาจมีการกำหนดเครื่องหมายที่ใช้เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แตกต่างจากเรื่องอื่นด้วย การมีคำอธิบายเครื่องหมายในแผนที่แนบท้ายยังคงมีความจำเป็นอยู่

(ณ) เครื่องหมายแผนที่

เป็นเครื่องหมายที่ใช้แทนข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพื้นที่ซึ่งได้รวบรวมไว้แล้วในภาคผนวก ในที่นี้จะอธิบายเพียงเครื่องหมายที่สำคัญเท่านั้น

การเรียงเครื่องหมายในส่วนของคำอธิบายเครื่องหมายให้เรียงตามลำดับ เครื่องหมายใดที่ไม่มีในแผนที่ให้ตัดออกแล้วเลื่อนเครื่องหมายในลำดับต่อไปขึ้นมาแทน ยกเว้นเครื่องหมายแนวเขตแปลงที่ดินที่ไม่ต้องมีในคำอธิบายเครื่องหมาย ทั้งนี้มีรายละเอียดประกอบการใช้เครื่องหมายบางประเภทดังต่อไปนี้

(๑) แนวเขตที่ดินที่ต้องเวนคืน

เป็นเครื่องหมายที่มีความสำคัญมากที่สุดในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพราะเป็นตัวกำหนดว่าพื้นที่ใดจะต้องถูกเวนคืน ในกรณีที่มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน แนวเขตที่ดินที่ต้องเวนคืนจะต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกับที่ได้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนด้วย

(๒) แนวเขตแปลงที่ดิน

เป็นเครื่องหมายที่ไม่มีกำหนดเอาไว้ในคำอธิบายเครื่องหมาย และไม่มีในชั้นของพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน เนื่องจากในชั้นของพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนนั้น เป็นการเข้าสำรวจพื้นที่ที่จะทำการเวนคืนเท่านั้น ข้อมูลเกี่ยวกับ

ที่ดินจึงยังไม่มี ความชัดเจนพอ แต่ในชั้นของพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้น ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ดินบริเวณนั้น ๆ มีอยู่อย่างพอเพียงแล้ว จึงสามารถใส่รายละเอียดของแปลงที่ดินลงไปได้ ซึ่งมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้บัญญัติว่า “เขตอสังหาริมทรัพย์นั้นต้องปักหลักหมายเขตไว้โดยชัดเจนก่อนที่จะออกพระราชบัญญัติ” ประกอบกับการเวนคืนที่ดินจะต้องระบุว่าส่วนใดของแปลงที่ดินที่จะต้องถูกเวนคืนบ้าง โดยระบุรายละเอียดไว้เป็นรายละเอียดตามบัญชีท้ายฯ ดังนั้น จะต้องเขียนแผนที่แนบท้ายฯ แสดงเขตที่ดินดังกล่าวไว้ด้วย เพื่อให้รับกับบัญชีท้ายนั่นเอง

(๓) แนวเขตที่จะสร้าง

ใช้กรณีที่มีโครงการที่จะก่อสร้างและได้เวนคืนที่ดินตามโครงการก่อสร้างนั้น ๆ ทั้งยังต้องไม่ได้ลงมือก่อสร้างด้วย จึงจะใช้เครื่องหมายดังกล่าว โดยมีตัวอย่างแนวเขตแต่ละประเภท เช่น แนวเขตที่จะสร้างทางหลวงพิเศษ แนวเขตถนนโครงการ แนวเขตที่จะสร้างคลองส่งน้ำดิบ และแนวเขตทางรถไฟ เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเภทจะใช้เครื่องหมายที่มีสัญลักษณ์เหมือนกัน

(๔) เส้นเขตการปกครอง

เส้นเขตการปกครองที่ใช้ร่วมกันให้เขียนเฉพาะเส้นเขตการปกครองที่ใหญ่กว่าเพียงเส้นเดียว โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

(๔.๑) เขตเส้นพรมแดนตามกฎหมาย ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับประเทศอื่น
สามารถแสดงได้เฉพาะบริเวณที่มีสนธิสัญญาตกลงแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศแล้ว แต่ปัจจุบันเพื่อป้องกันปัญหาเรื่องเขตแดนหากเป็นแนวเขตระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน จะแสดงเป็นเส้นจังหวัดแทนการแสดงเส้นพรมแดน แต่หากเป็นแนวเขตระหว่างรัฐอื่นกับรัฐอื่นที่ปรากฏเข้ามาในแผนที่ท้ายฯ แล้ว จึงใช้เขตเส้นพรมแดนตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏการใช้เครื่องหมายดังกล่าวในแผนที่ท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ฯ เช่น ในเรื่องเสร็จที่ ๓๐/๒๕๔๕ ซึ่งมีการกำหนดที่ดินที่เวนคืนใกล้กับชายแดนไทย-มาเลเซีย มากที่สุดก็ไม่ได้มีการเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับเส้นเขตแดนเอาไว้แต่อย่างใด

(๔.๒) เขตจังหวัด

ใช้กับกรณีของกรุงเทพมหานครด้วย ดังตัวอย่างจากเรื่องเสร็จที่ ๒๔๐/๒๕๔๓ ซึ่งเป็นเขตระหว่างจังหวัดนนทบุรีกับกรุงเทพมหานคร โดยมีการใช้คำอธิบายเครื่องหมายว่า เขตจังหวัด อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตคือ ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ไม่มีการเวนคืนในท้องที่ของกรุงเทพมหานครแต่อย่างใด หากเป็นกรณีที่พื้นที่เวนคืนอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครอาจใช้ว่า “เขตกรุงเทพมหานคร” ได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีกรณีให้พิจารณาตามข้างต้นแต่อย่างใด

(๔.๓) เขตอำเภอ

กรณีเขตอำเภอของกรุงเทพมหานคร ใช้ว่า “เขตของเขต” ส่วนกรณีเขตของเขตต่อกับเขตของอำเภอ จะใช้ “เขตจังหวัด” แทนเนื่องจากหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคอื่นที่มีพื้นที่ติดกับกรุงเทพมหานคร ล้วนเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทจังหวัดทั้งสิ้น

(๔.๔) เขตตำบล เขตองค์การบริหารส่วนตำบล

ให้ระบุคำอธิบายเครื่องหมายตามข้อเท็จจริงที่แสดงในกรอบแผนที่

กรณีของกรุงเทพมหานคร ใช้ว่า “เขตของแขวง” กรณีเขตของแขวงต่อกับเขตของตำบล จะใช้ “เขตจังหวัด” แทน เนื่องจากหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีพื้นที่ติดกับกรุงเทพมหานคร ล้วนเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทจังหวัดทั้งสิ้น

กรณีเมืองพัทยา เห็นว่า ควรใช้คำอธิบายว่า “เขตเมืองพัทยา” เนื่องจากมีความแตกต่างกับเขตของกรุงเทพมหานคร ที่เขียนว่าเขตจังหวัด เพราะกรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองแบบพิเศษ คือมีอาณาเขตทั้งจังหวัด ดังนั้น การระบุว่า เขตจังหวัด จึงอาจกระทำไม่ได้ แตกต่างจากกรณีเมืองพัทยา ที่มีความแตกต่างจากหน่วยการปกครองประเภทตำบล ดังนั้น เขตของเมืองพัทยาจึงไม่ควรเป็นเส้นเดียวกันกับเขตตำบล อย่างไรก็ดี ปัจจุบันยังไม่มีกรณีให้พิจารณาตามข้างต้นแต่อย่างใด

(๕) แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ แนวเขตอุทยานแห่งชาติ แนวเขตวนอุทยาน
แนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ถ้ามีชื่อเฉพาะให้ใส่ชื่อเฉพาะในกรอบแผนที่ด้วย เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(๖) อ่างเก็บน้ำ หนอง บึง

มีข้อสังเกตว่าในเรื่องเสรีจที่ ๒๔๐/๒๕๔๓ คำอธิบายเครื่องหมายระบุ “บึง” แต่ในตัวอย่างแผนที่ใช้ “บึงในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี” ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างคำอธิบายของเครื่องหมายและในแผนที่แนบท้าย

(๗) ศาลากลางจังหวัด

กรณีของกรุงเทพมหานคร ใช้ว่า “ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร”

(๘) ที่ว่าการอำเภอ

กรณีของกรุงเทพมหานคร ใช้ว่า “สำนักงานเขต”

(๙) สถานที่ราชการ

สถานที่ราชการที่มีเครื่องหมายเฉพาะ ใช้ในแผนที่ท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะมีเพียงศาลากลางจังหวัดหรือศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ที่ว่าการอำเภอหรือสำนักงานเขต ที่ว่าการกิ่งอำเภอ เท่านั้น หากเป็นสถานที่ราชการอื่น จะใช้เครื่องหมายสถานที่ราชการ

ทั้งสิ้น ส่วนเครื่องหมายสถานื่อนามัย โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน นั้นไม่จำเพาะว่าต้องเป็นสถานที่ราชการ จึงได้มีการกำหนดเครื่องหมายเฉพาะเอาไว้แล้ว

(๑๐) มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน

ให้ระบุชื่อมหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือโรงเรียนนั้น ๆ ในตัวแผนที่แนบท้ายฯ ด้วย
เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา โรงเรียนบ้านหนองโน เป็นต้น

(๑๑) สนามบิน

ถ้ามีชื่อเฉพาะให้ใส่ชื่อเฉพาะในกรอบแผนที่ด้วย เช่น ท่าอากาศยานลำปาง

บทที่ ๔

เครื่องหมายที่ใช้ในแผนที่แนบท้ายทั่วไป

แนวเขต.....

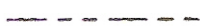
บริเวณที่เพิกถอน (เฉพาะกรณีที่เพิกถอนบางส่วน)

บริเวณที่กั้นออก

เขตเส้นพรมแดน ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับ.....

เขตจังหวัด

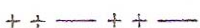
เขตอำเภอ เขตกิ่งอำเภอ เขตของเขต

เขตตำบล เขตองค์การบริหารส่วนตำบล เขตของแขวง

เขตเทศบาล

แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ แนวเขตอุทยานแห่งชาติ

แนวเขตวนอุทยาน แนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

บทที่ ๔

+++++

แนวเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี

=====

ทางหลวง ถนน ซอย

+++++

ทางรถไฟ

=====

สะพาน

=====

แม่น้ำ คลอง ห้วย

=====

อ่างเก็บน้ำ หนอง บึง

=====

คลองส่งน้ำ

=====

คลองระบายน้ำ

=====

เขื่อน

=====

เส้นชั้นความสูง

=====

ภูเขา ควน เนิน

ศาลากลางจังหวัด

ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเขต

ที่ว่าการกิ่งอำเภอ

สถานที่ราชการ

โรงพยาบาล สถานีนอนามัย

หมู่บ้าน บ้าน

มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน

วัด ศาสนสถาน

โบสถ์คริสต์ศาสนา

สุเหร่า มัสยิด โบสถ์มุสลิม

สนามบิน

บทที่ ๕

(ญ) การเขียนชื่อ

มีข้อพิจารณา ดังนี้

- (๑) เขียนชื่อดำบลเพียงตำบลละ ๑ แห่งเท่านั้น
- (๒) เขียนชื่ออำเภอเพียงอำเภอละ ๑ แห่งเท่านั้น
- (๓) เขียนชื่อจังหวัดเพียงจังหวัดละ ๑ แห่งเท่านั้น
- (๔) กรณีมีกิ่งอำเภอ ให้เขียนชื่อกิ่งอำเภอเพียงกิ่งอำเภอละ ๑ แห่งเท่านั้น
- (๕) การเขียนชื่อหน่วยการปกครองระดับภูมิภาคดังกล่าว ให้นำมาเขียนรวมกัน
- (๖) หากในแผนที่ มีตำบลและอำเภอมากกว่า ๑ แห่ง แต่ยังอยู่ในจังหวัดเดียวกัน

จะเขียนเอาไว้ทั้งหมด แม้ไม่มีส่วนที่เวนคืนอยู่ในท้องที่นั้นด้วยก็ตาม

ตัวอย่างการตรวจพิจารณา ตามเรื่องเสร็จที่ ๔๕๗/๒๕๔๓

(๗) หากในแผนที่ มีตำบล อำเภอและจังหวัดมากกว่า ๑ แห่ง จะเขียนเอาไว้ทั้งหมด แม้ไม่มีส่วนที่เวนคืนอยู่ในท้องที่นั้นด้วยก็ตาม

ตัวอย่างการตรวจพิจารณา ตามเรื่องเสร็จที่ ๖๖๗/๒๕๔๕

(๘) หากในแผนที่ มีตำบลอยู่มากกว่า ๑ ตำบลในเขตอำเภอเดียวกัน ให้เขียนทุกตำบลลงในพื้นที่ของตำบลนั้นๆ ให้ครบโดยเลือกเพียงตำบลเดียวนำมาจัดกลุ่มกับชื่ออำเภอและชื่อจังหวัด

(๙) การเขียนชื่อตำบล อำเภอหรือจังหวัด ให้เขียนไว้ในพื้นที่ของท้องที่นั้นๆ หากเขียนไม่ได้จึงใช้ลูกศรชี้

บทที่ ๕

(ง) การลงลายมือชื่อ

การลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบของหน่วยงานเจ้าของเรื่องนั้นมีความสำคัญ คือ เป็นการรับรองแผนที่ในฐานะเอกสารราชการอย่างหนึ่งว่าแผนที่นั้นเป็นแผนที่แท้จริงที่ได้ดำเนินการจัดทำโดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบอย่างถูกต้อง ซึ่งในทางปฏิบัติ การจัดทำแผนที่แนบท้ายเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทางช่างของหน่วยงานในพื้นที่ จึงต้องมีการควบคุมและตรวจสอบรับรองจากเจ้าหน้าที่ในระดับบริหารว่ากระบวนการจัดทำนั้นเป็นไปโดยชอบและมีความถูกต้องตามข้อเท็จจริง เพียงพอที่จะนำมาประกอบเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายได้ อย่างไรก็ตาม การลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบในแผนที่แนบท้ายนี้ไม่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบตามกฎหมายฉบับนั้นๆ หากแต่เป็นความรับผิดชอบเฉพาะส่วนของแผนที่แนบท้ายเท่านั้น เพราะในกฎหมายแต่ละฉบับจะมีรัฐมนตรี หรือผู้ได้รับมอบอำนาจในการปฏิบัติตามกฎหมายเรื่องนั้นเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายอยู่แล้ว

การลงนามในแผนที่ท้ายพระราชบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้กำหนดแนวทางปฏิบัติว่า ต้องมีผู้ลงนามอย่างน้อย ๒ คน คือ

(๑) หัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดทำแผนที่ เช่น ตำแหน่งผู้อำนวยการของฝ่าย กอง หรือสำนัก ที่มีหน้าที่จัดทำแผนที่แนบท้ายกฎหมายเรื่องนั้น

(๒) หัวหน้าส่วนราชการในระดับกรมหรือตำแหน่งเทียบเท่า เช่น ตำแหน่งอธิบดี หรือตำแหน่งเทียบเท่า หรือหัวหน้าบริหารหน่วยงานในระดับเทียบเท่า ในฐานะที่เป็นผู้บริหารสูงสุดที่มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการออกกฎหมาย

แต่อย่างไรก็ดี ในการตรวจสอบข้อมูลไม่พบว่า การกำหนดแนวทางดังกล่าวเกิดขึ้นด้วยเหตุผลใดและตั้งแต่เมื่อใด

อาจกล่าวได้ว่า ผู้มีอำนาจลงนามในแผนที่ท้ายกฎหมาย จะเป็นหัวหน้าหน่วยงานเจ้าของเรื่องที่ได้ออกกฎหมายกำหนดเขตพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนด เพราะจะเป็นผู้เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ตามที่ปรากฏในแผนที่ท้าย การลงนามในแผนที่ท้ายกฎหมายจึงเสมือนเป็นการลงนามของผู้รับผิดชอบการใช้พื้นที่ตามที่กฎหมายกำหนด จึงได้มีการกำหนดให้รัฐมนตรีผู้รักษาการเป็น

ผู้ลงนามในแผนที่แนบท้าย และมีข้อสังเกตว่าในบางกรณีผู้ลงนามในแผนที่ท้ายกฎหมายอาจมิใช่เจ้าหน้าที่เวณคินตามที่กฎหมายกำหนดเช่นพระราชบัญญัติเวณคินอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลบ้านปึก ตำบลเสม็ด และตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและขยายถนนสายเชื่อมระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๓๗ กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นเจ้าหน้าที่เวณคินตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แต่ผู้มีอำนาจลงนามในแผนที่แนบท้ายเป็นเจ้าหน้าที่โยธาธิการและผังเมืองและอธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง

บทที่ ๕

(ฎ) การพับแผนที่แนบท้าย

ในขั้นการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกานั้น เพื่อความเป็นระเบียบในการเก็บรักษาและสอดคล้องกับการทำงาน ที่จะต้องมีการลงลายมือชื่อรับรองแผนที่ ที่ด้านบนขวาของกระดาษจึงมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพับแผนที่คือ กรณีที่แผนที่มีขนาดใหญ่กว่ากระดาษขนาด A๔ จะมีการพับแผนที่ให้ได้ขนาดเท่ากับกระดาษ A๔ โดยจะพับจากด้านขวาเข้ามาก่อนแล้วจึงพับด้านล่าง การพับในแต่ละด้านจะต้องให้ริมกระดาษเดิมเท่ากับขอบกระดาษเสมอ ในทางปฏิบัติมักใช้กระดาษขนาด A๔ ที่มีความแข็งแรงพอสมควรทางด้านซ้ายบนของแผนที่เพื่อเป็นการวัดขนาดกระดาษที่จะพับให้พอดี

กรณีที่แผนที่มีขนาดใหญ่กว่าขนาด A๔ แต่ยังสามารถพับให้มีขนาด A๔ ได้ทุกด้านในการพับแต่ละด้านเพียงครั้งเดียว การพับจะเริ่มจากด้านขวา พับเข้ามาให้มีขนาดเท่ากับกระดาษ A๔ ที่วางในแนวตั้ง จากนั้นพับเอาขอบกระดาษพลิกไปไว้ให้เท่ากับขอบกระดาษที่ได้พับไว้แล้ว เมื่อพับด้านขวาเสร็จจึงพับด้านล่างในลักษณะเดียวกัน

กรณีที่แผนที่มีขนาดใหญ่กว่าขนาด A๔ และด้านนั้น ๆ ไม่สามารถพับให้มีขนาด A๔ ได้ในการพับแต่ละด้านเพียงครั้งเดียว การพับด้านนั้นจะพับเข้ามาให้มีขนาดเท่ากับกระดาษ A๔ ที่วางในแนวตั้งหรือแนวนอนแล้วแต่กรณี จากนั้นให้พิจารณาดังนี้

หากกระดาษที่เหลือออกมามีขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับขนาด A๔ ให้พับขอบกระดาษกลับมาให้ขอบกระดาษเท่ากัน

หากกระดาษที่เหลือออกมามีขนาดมากกว่าขนาด A๔ ให้พับขอบกระดาษกลับไปมาให้ได้ขนาด A๔ จนเหลือขนาดกระดาษเกินออกมาน้อยกว่าขนาด A๔ แล้วจึงพับขอบกระดาษกลับมาให้ขอบกระดาษเท่ากัน

บทที่ ๔

๔. ผลทางกฎหมายของแผนที่แนบท้าย

ดังที่ได้กล่าวถึงการตรากฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเขตบริเวณพื้นที่ในการบังคับกฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง พร้อมกับแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งและขอบเขตของพื้นที่ไว้ในแผนที่แนบท้าย เพื่อให้ทราบถึงการบังคับกฎหมายฉบับนั้นๆ ครอบคลุมบริเวณพื้นที่ส่วนใด เนื่องจากในการบังคับใช้กฎหมายลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องใช้บังคับทั่วพื้นที่ในเขตของแต่ละท้องที่ตำบล อำเภอ หรือจังหวัดนั้น โดยอาจใช้บังคับกฎหมายเพียงบางส่วนของพื้นที่จึงใช้แนวเขตที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายเป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตที่ใช้บังคับให้จำเพาะยิ่งขึ้นดังนั้นในกฎหมายแม่บทจึงบัญญัติให้กฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายต้องระบุท้องที่ที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับและกำหนดให้มีแผนที่แนบท้ายกฎหมายฉบับนั้นๆ และในกฎหมายแม่บทส่วนมากจะบัญญัติสถานะทางกฎหมายของแผนที่ท้ายไว้ด้วย โดยกำหนดให้แผนที่แนบท้ายนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่แผนที่นั้นๆ แนบท้าย

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗

มาตรา ๒๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งให้ระบุที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นที่อยู่ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พร้อมทั้งรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้มีแผนที่แสดงเขตโครงการจัดรูปที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา”

- พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๒๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตและระบุท้องที่ที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา”

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐

มาตรา ๖ วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้มีแผนที่หรือแผนผังประเมินเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนและแสดงเขตที่ดินที่อยู่ในบริเวณที่ประเมินนั้น ติดไว้ท้ายพระราชกฤษฎีกานั้น แผนที่หรือแผนผังดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา”

มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้มีแผนที่หรือแผนผังแสดงเขตอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องเวนคืนอย่างชัดเจนไว้ท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์และให้ถือว่าแผนที่หรือแผนผังนั้นเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินั้น”

- พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๘ วรรคสาม บัญญัติว่า “ให้มีแผนที่หรือแผนผังแสดงแนวเขตที่ดินในบริเวณที่จะดำเนินการแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกานั้น”

มาตรา ๒๐ วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้มีแผนที่หรือแผนผังแสดงเขตที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นที่ต้องตกอยู่ภายใต้ภาระในอสังหาริมทรัพย์ ตำแหน่ง ระดับ เนื้อที่ และบริเวณที่ต้องใช้เพื่อกิจการขนส่งมวลชนอย่างชัดเจนไว้ท้ายพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง และให้ถือว่าแผนที่หรือแผนผังเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินั้น”

- ประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา ๒๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อเป็นการสมควรจะสำรวจที่ดินในท้องที่ใด ให้คณะกรรมการประกาศท้องที่นั้นเป็นเขตสำรวจที่ดินในราชกิจจานุเบกษา และให้ปิดประกาศนั้น ณ ที่ว่าการอำเภอและบ้านกำนันในตำบลที่อยู่ในเขตสำรวจ ประกาศของคณะกรรมการดังกล่าวให้มีแผนที่ประเมินเขตที่ดินที่กำหนดให้เป็นเขตสำรวจที่ดินไว้ท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวนี้ให้ถือว่าเป็นส่วนแห่งประกาศ”

อย่างไรก็ตาม กฎหมายแม่บทบางฉบับที่กำหนดให้มีแผนที่แนบท้ายแต่ไม่ได้กำหนดผลทางกฎหมายของแผนที่ทำไว้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

มาตรา ๖ เมื่อรัฐบาลเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมเพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน ก็ให้มีอำนาจกระทำได้โดยประกาศพระราชกฤษฎีกาและให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า “อุทยานแห่งชาติ”

ฯลฯ

ฯลฯ

- พระราชบัญญัติคันและคูน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และจะให้ใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามวรรคก่อน ให้มีแผนที่แสดงเขตบริเวณท้องที่แนบท้าย และให้ประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอและที่ทำการของกำนันในท้องที่นั้นด้วย

บทที่ ๕

- พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๘ การโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ ส่วนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุอื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การตราพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ราชพัสดุแนบท้ายด้วย

มาตรา ๙ ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เมื่อเลิกใช้เพื่อประโยชน์เช่นนั้น หรือเมื่อสิ้นสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินแล้ว หรือที่ราชพัสดุที่ทางราชการหวงห้ามไว้และทางราชการไม่ประสงค์จะหวงห้ามอีกต่อไป ให้ถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือถอนการหวงห้าม แล้วแต่กรณี โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

การกำหนดขอบเขตของพื้นที่ในการใช้บังคับของกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย จะปรากฏเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การระบุชื่อท้องที่ในตัวบทบัญญัติของกฎหมาย โดยอาจระบุชื่อท้องที่ตำบล อำเภอ และจังหวัด หรือระบุขอบเขตพื้นที่โดยวิธีอื่น เช่น กำหนดโดยใช้ชื่อป่าที่อยู่ในท้องที่ของอำเภอ และจังหวัดนั้นๆ และส่วนที่สอง การกำหนดพื้นที่ให้เป็นไปตามแนวเขตของแผนที่แนบท้ายกฎหมายนั้น

ตัวอย่างเช่น

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน ในท้องที่ตำบลปะเหลียน ตำบลแหลมสอม และตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง พ.ศ. ๒๕๔๙

มาตรา ๖ เขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนตามพระราชกฤษฎีกานี้ อยู่ในท้องที่ตำบลปะเหลียน ตำบลแหลมสอม และตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้

- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในท้องที่ตำบลในควน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๙

มาตรา ๓ ให้ที่ดินในท้องที่ตำบลในควน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้ เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน

- พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าวังด้วน และป่าห้วยยาง และเกาะใกล้เคียง ในท้องที่ตำบลห้วยทราย ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๘

มาตรา ๔ ให้บริเวณที่ดินป่าวังดวนและป่าห้วยยาง และเกาะใกล้เคียง ในท้องที่ตำบลห้วยทราย ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้เป็นอุทยานแห่งชาติ

การใช้บังคับของกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายที่มีผลใช้บังคับเพียงบางท้องที่นั้น ไม่ได้มีผลเป็นการใช้บังคับโดยทั่วไปทั้งประเทศทำให้ต้องพิจารณาขอบเขตการใช้บังคับของกฎหมายจากการระบุท้องที่ ในกฎหมายและตรวจสอบตามแนวเขตในแผนที่แนบท้ายประกอบกัน จึงอาจมีปัญหาทางกฎหมาย เกี่ยวกับความถูกต้องของแนวเขตของพื้นที่และการมีผลใช้บังคับของกฎหมายภายในเขตพื้นที่นั้นๆ เนื่องจากการกำหนดเขตท้องที่หรือพื้นที่ระหว่างตัวกฎหมายและในแผนที่แนบท้ายไม่ตรงกัน หรืออาจ มีปัญหาการทับซ้อนของแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายของกฎหมายต่างฉบับ ดังนั้น เมื่อเกิดกรณีดังกล่าว จำเป็นต้องพิจารณาการมีผลใช้บังคับของตัวกฎหมายและแผนที่แนบท้ายนั้น ซึ่งอาจแยกเป็นประเด็น พิจารณาได้ ดังนี้

บทที่ ๔

๔.๑ ปัญหาความถูกต้องของแนวเขตตามแผนที่แนบท้าย

ในการจัดทำกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย อาจเกิดข้อผิดพลาดบกพร่องในการกำหนดเขต ท้องที่หรือพื้นที่ระหว่างตัวกฎหมายและในแผนที่แนบท้ายขึ้นได้ ดังนั้น เมื่อมีการใช้บังคับกฎหมายแล้ว หากการระบุชื่อท้องที่ที่ในกฎหมายและการกำหนดแนวเขตในแผนที่แนบท้ายไม่ตรงกัน ย่อมทำให้เกิด ประเด็นปัญหาขึ้นว่า การใช้บังคับของกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายฉบับนั้นจะใช้บังคับตามการระบุท้องที่ใน กฎหมายหรือใช้บังคับให้เป็นไปตามแนวเขตของแผนที่แนบท้าย ซึ่งปัญหานี้จะโยงเกี่ยวข้องไปถึง อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ว่ามีขอบเขต โดยชอบด้วยกฎหมายภายในเขตพื้นที่ใดด้วย

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ได้วินิจฉัยประเด็นดังกล่าวใน เรื่องเสร็จที่ ๑๘/๒๕๐๖ เรื่อง ขอให้ตีความพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในท้องที่ตำบล บางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยให้ความเห็นว่า เขตหวงห้ามตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตหวงห้ามที่ดิน จะต้องอยู่ในท้องที่ตำบลที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาและภายในเส้นเขตตาม แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาเฉพาะของตำบลนั้น จะถือเอาตามแผนที่ให้คลุมท้องที่ตำบลอื่นที่ไม่ได้ระบุ ไว้ในพระราชกฤษฎีกาให้เป็นเขตหวงห้ามไม่ได้ และคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) ได้วินิจฉัยในเรื่องเสร็จที่ ๗๒/๒๕๒๓ เรื่อง ทราบแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการออกพระราชกฤษฎีกา เพิ่มเติมชื่อตำบลที่ตกหล่นและการผนวกพื้นที่เพิ่มเติมเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยให้ความเห็นว่า พื้นที่ใดจะเป็นเขตอุทยานแห่งชาติจะต้องพิจารณาตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตอุทยานแห่งชาติ

บทที่ ๕

เพราะต้องถือเอาท้องที่ตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาเป็นสำคัญ แม้ว่าตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาจะมีเขตครอบคลุมท้องที่มากกว่าที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา เมื่อพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตอุทยานแห่งชาติไม่มีชื่อตำบลบางตำบลโดยเหตุที่มีการตกลงชื่อตำบลนั้น ก็ต้องถือว่าพื้นที่ของตำบลที่ตกลงนั้นไม่ได้อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนั้น

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้เคยพิจารณาประเด็นทำนองเดียวกันในเรื่องเสรีที่ ๒๖๑/๒๕๑๗ เรื่อง พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดิน ในท้องที่อำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอวังขนาย อำเภอบ้านทวน และอำเภอวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดแย้งกับแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา โดยให้ความเห็นว่า เมื่อพิจารณามาตรา ๔ แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินฯ ประกอบกับแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาแล้ว มาตรา ๔ กำหนดให้ถือแนวเขตที่ปรากฏในแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตหวงห้าม เมื่อแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตตำบลสวนผึ้ง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี (ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามฯ) จึงเห็นความประสงค์ในการตราพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้เพื่อกำหนดเขตที่ดินในท้องที่ตำบลสวนผึ้ง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เข้าไว้เป็นเขตหวงห้ามด้วย

โดยที่มีการให้ความเห็นในสองแนวทางดังกล่าว ในการตรวจพิจารณาพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าวังดวน ป่าห้วยยาง และเกาะใกล้เคียง ในท้องที่ตำบลห้วยทราย ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (เรื่องเสรีที่ ๙๐๒/๒๕๔๗) ได้มีการเสนอประเด็นความเห็นที่แตกต่างกันดังกล่าวต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (คณะที่ ๗) พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการวางแนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายต่อไป ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง (คณะที่ ๗) เห็นว่า มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ กำหนดให้การกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดเป็นอุทยานแห่งชาติต้องมีแผนที่แสดงแนวเขตแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และมีการใช้ข้อความทำนองเดียวกันนี้กล่าวซ้ำในพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตอุทยานแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะให้พิจารณาจากแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาเป็นสำคัญ ฉะนั้น เมื่อแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตอุทยานแห่งชาติครอบคลุมถึงพื้นที่บริเวณใด ย่อมถือว่าพื้นที่บริเวณนั้นเป็นเขตอุทยานแห่งชาติด้วย แม้เขตท้องที่ของพื้นที่บริเวณดังกล่าวจะมีได้มีการระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติก็ตาม ดังนั้น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตราพระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าวเพื่อเพิ่มเติมตำบลที่ตกลงนั้นอีก

ปรากฏว่าได้มีคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ซึ่งมีประเด็นการโต้แย้งเกี่ยวกับการมีผลใช้บังคับในพื้นที่ตามแนวเขตของกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้าย เนื่องมาจากการกำหนดท้องที่ในกฎหมายและแผนที่แนบท้ายกฎหมายไม่ตรงกัน อันเป็นประเด็นปัญหาทำนองเดียวกัน โดยศาลฎีกาได้วินิจฉัยประเด็นดังกล่าวสรุปได้ ๒ แนวทาง คือ

แนวทางที่หนึ่ง ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๙๐/๒๕๔๘ ได้วินิจฉัยให้ถือเอาท้องที่ตามที่ระบุในพระราชกฤษฎีกาเป็นสำคัญในการที่จะกำหนดให้ที่ดินเป็นป่าคุ้มครองจะถือแนวเขตตามที่ปรากฏในแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกามาใช้บังคับไม่ได้ เนื่องจากการกำหนดให้ที่ดินเป็นป่าคุ้มครองเจ้าหน้าที่จะต้องมีการประกาศโฆษณาระบุท้องที่นั้น ๆ และทำการสำรวจสอบสวนพิจารณากำหนดเป็นท้องที่ และต้องประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกาจึงจะนับว่าเป็นป่าคุ้มครอง ซึ่งเป็นคำพิพากษาที่คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยึดถือเป็นแนวทางในการวินิจฉัยตามเรื่องเสร็จที่ ๑๘/๒๕๐๖ และเรื่องเสร็จที่ ๗๒/๒๕๒๓ และ

แนวทางที่สอง ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๒๔/๒๕๒๐ ได้วินิจฉัยว่า มาตรา ๓ แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดป่าไผ่ป่าในท้องที่ตำบลกระปี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ให้เป็นป่าคุ้มครอง พ.ศ. ๒๕๔๖ บัญญัติว่า “ให้ป่าไผ่ป่าในท้องที่ตำบลกระปี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้เป็นป่าคุ้มครอง” ดังนี้ การที่จะวินิจฉัยว่าที่พิพาทอยู่ในเขตป่าคุ้มครองหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาประกอบด้วย แม้ได้ความว่าที่พิพาทอยู่ในท้องที่ตำบลกระปี่ใหญ่ มิใช่ตำบลกระปี่น้อยก็ตาม แต่เมื่อปรากฏว่าอยู่ในแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา ก็ต้องถือว่าที่พิพาทอยู่ในเขตป่าคุ้มครองตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว แม้ที่พิพาทจะมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ แต่เมื่อได้มาหลังจากที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ที่พิพาทเป็นป่าคุ้มครองแล้ว จึงหาผลให้ได้สิทธิอย่างใดยันต่อแผ่นดินได้ไม่ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๒๒/๒๕๓๖ ได้วินิจฉัยว่า แม้ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าพนมดงรัก ในท้องที่ตำบลโนนสูง ตำบลบักดอ อำเภอขุนหาญ และตำบลละลาย ตำบลบึงมะลู อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๒๑ จะกำหนดให้บริเวณที่ดินป่าพนมดงรักเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉพาะในท้องที่ตำบลโนนสูง ตำบลบักดอ อำเภอขุนหาญ และตำบลละลาย ตำบลบึงมะลู อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว และได้ระบุชื่อตำบล อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษไว้ แต่เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า บริเวณที่เกิดเหตุอยู่ในแนวเขตแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวก็ต้องถือว่าบริเวณที่เกิดเหตุอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วยการที่จำเลยบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองที่ดินแผ้วถางทำลายต้นไม้พุ่มชาติอื่นและปลูกกระท่อมพักอาศัยโดยจำเลยมิได้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายจึงเป็นความผิดตามโจทก์ฟ้อง ซึ่งแนวคำพิพากษาดังกล่าวเป็นการพิจารณาจากแนวเขตที่ปรากฏตามแผนที่แนบท้ายเป็นสำคัญ

บทที่ ๔

๔.๒ การทับซ้อนของแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายของกฎหมายต่างฉบับ

การทับซ้อนของแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายของกฎหมายต่างฉบับ เป็นกรณีที่แนวเขตตามแผนที่แนบท้ายของกฎหมายฉบับหนึ่งอยู่ซ้อนทับกับแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายของกฎหมายอีกฉบับ ซึ่งอาจเป็นแนวเขตเดียวกันทั้งพื้นที่หรือมีการทับซ้อนเพียงบางส่วน โดยการทับซ้อนของแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายในการปฏิบัติการหรือดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายในพื้นที่ที่ทับซ้อน เพราะเมื่อแผนที่แนบท้ายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายนั้นแล้ว แนวเขตพื้นที่ที่ปรากฏตามแผนที่แนบท้ายก็จะถูกใช้บังคับตามกฎหมายที่กำหนดแนวเขตในพื้นที่นั้น ซึ่งหากวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ใช้บังคับกับท้องที่ที่อยู่ในแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ขัดแย้งกัน เช่น พื้นที่หนึ่งอาจมีการกำหนดให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ อันมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพธรรมชาติให้คงอยู่เช่นเดิม และในขณะเดียวกันในพื้นที่นั้นก็มีกฎหมายกำหนดเขตให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ อันเป็นกฎหมายที่กำหนดเขตที่ดินเพื่อนำมาจัดสรรให้เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินประกอบเกษตรกรรมหรือมีที่ดินเพียงเล็กน้อยให้เข้ามาประกอบเกษตรกรรมในพื้นที่นั้น การใช้บังคับของกฎหมายทั้งสองฉบับในพื้นที่นั้นก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติในการเข้าใช้พื้นที่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจในการจัดการพื้นที่แตกต่างกันและประชาชนในท้องที่ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายนั้นได้ หรือการทับซ้อนของแนวเขตของแผนที่แนบท้ายของกฎหมายหลายฉบับนั้น แม้จะไม่มีวัตถุประสงค์ที่ขัดแย้งกันแต่มีหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายในพื้นที่แตกต่างกันและใช้อำนาจตามกฎหมายแตกต่างกันก็อาจทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายได้เช่นกัน เช่น พื้นที่ในท้องที่หนึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งภายหลังได้กำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตอุทยานแห่งชาติตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตอุทยานแห่งชาติที่ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แม้กฎหมายทั้งสองฉบับจะมีสาระสำคัญคล้ายคลึงกัน คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาพื้นที่ป่าแต่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและดูแลอุทยานแห่งชาติไม่ใช่หน่วยงานเดียวกัน วิธีการจัดการพื้นที่ป่าในแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน และทำให้ประชาชนอาจได้รับความเดือดร้อนในการปฏิบัติตามกฎหมายสองฉบับในพื้นที่เดียวกัน

ในการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จึงให้ความสำคัญแก่ปัญหาดังกล่าวมาก ดังนั้น ในการตรวจสอบแนวเขตที่กำหนดตามร่างกฎหมายหากพบการทับซ้อนของแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายของกฎหมายต่างฉบับกัน สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมในการตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย เพื่อรับทราบการกำหนดพื้นที่ตามร่างกฎหมายนั้น โดยมีแนวทาง ดังต่อไปนี้

ในกรณีที่ใช้บังคับกฎหมายต่างฉบับนั้นไม่ขัดหรือแย้งกัน สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จะแจ้งให้หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบตามการปฏิบัติหรือดำเนินการตามร่างกฎหมายทราบถึงการทับซ้อน เพื่อให้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอื่นนั้น โดยมีการปรึกษาหารือและประสานงานระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ในกรณีที่ใช้บังคับกฎหมายต่างฉบับนั้นขัดหรือแย้งกัน อาจมีการพิจารณาร่วมกันระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการกันเขตในส่วนที่ทับซ้อนออก ซึ่งกรณีอาจเป็นการกันเขตออกจาก ร่างกฎหมายที่ตรวจพิจารณาหรือออกจากกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับอยู่ก่อนก็ได้หรือกรณีอาจมีความจำเป็นต้องดำเนินการยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่เกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวอาจทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันการสำหรับการใช้ บังคับร่างกฎหมายที่มีแผนที่แนบท้ายในบางเรื่อง กฎหมายบางฉบับจึงบัญญัติผลทางกฎหมายเป็นพิเศษ ให้มีการเพิกถอนพื้นที่ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายอื่น เมื่อมีการกำหนดเขตตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งได้แก่ กรณีการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมาตรา ๒๖^๑ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อ

มาตรา ๒๖ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินไว้บังคับในท้องที่ใดแล้ว

(๑) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน แต่พลเมืองเล็กใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันก็ดี หรือพลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อได้จัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทน โดยคณะกรรมการ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วก็ดี ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว โดยมีต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน และให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

(๒) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการ เมื่อกระทรวงการคลังได้ให้ความยินยอมแล้ว ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว โดยมีต้องดำเนินการถอนสภาพตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

(๓) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดินและที่ดินนั้นอยู่นอกเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

(๔) ถ้าเป็นที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเขตป่าสงวนแห่งชาติใดแล้ว เมื่อ ส.ป.ก. จะนำที่ดินแปลงใดในส่วนนั้นไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินมีผลเป็นการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติในที่ดินแปลงนั้น และให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้โดยไม่ต้องดำเนินการเพิกถอนตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตาม (๔) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ และมีอำนาจในการให้เข้าที่ดินอันเป็นป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวได้ และให้ค่าเช่าที่ได้มาตกเป็นของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

บทที่ ๕

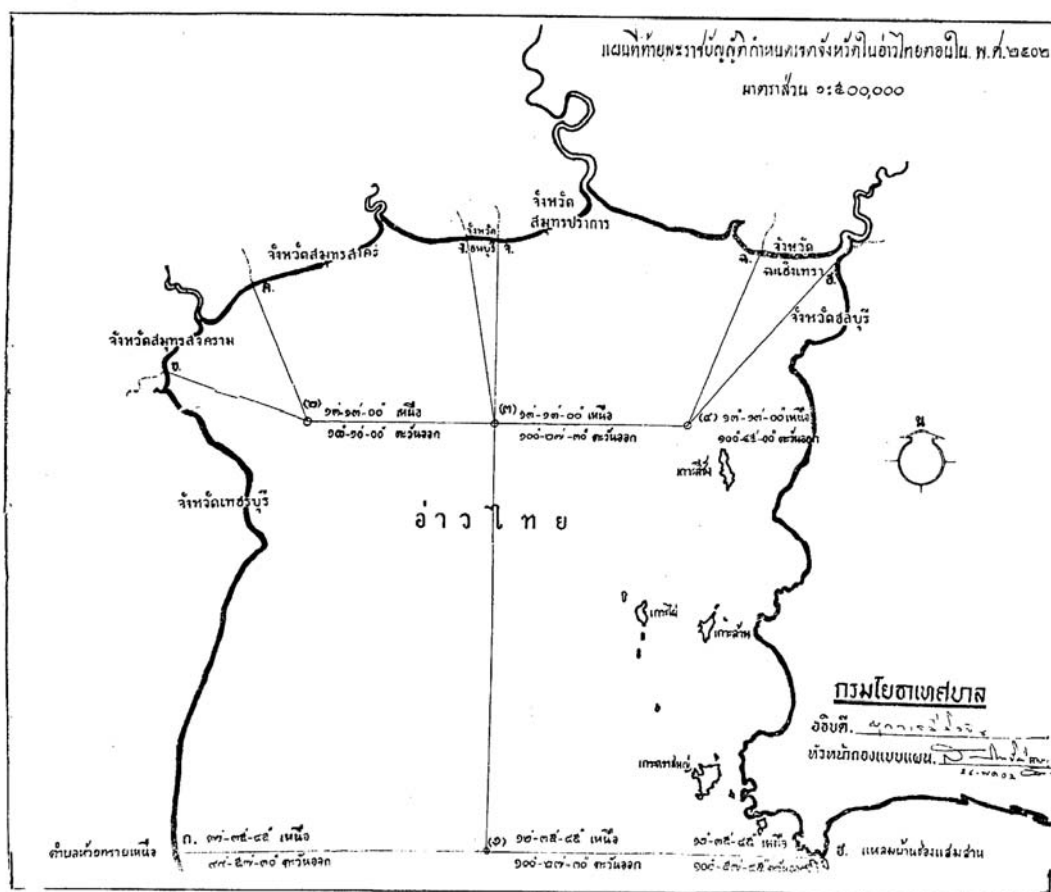
เกษตรกรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒ บัญญัติให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินซึ่งใช้บังคับใน
ท้องที่ได้มีผลทางกฎหมายเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินของที่ดินสำหรับพลเมือง
ใช้ร่วมกัน หรือสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตาม
ความต้องการของทางราชการ โดยไม่ต้องถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายที่ราชพัสดุ
หรือเป็นการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติ โดยไม่ต้องดำเนินการเพิกถอนตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ ทั้งนี้
ที่ดินดังกล่าวต้องมีลักษณะและเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย

ดังนั้น หากเป็นกรณีการทับซ้อนกับที่ดินตามประเภท ลักษณะ และเงื่อนไขที่มาตรา ๒๖
ดังกล่าวระบุไว้ ก็ไม่มีความจำเป็นที่หน่วยงานจะต้องไปดำเนินการกันเขตที่ดินหรือต้องจัดทำ
ร่างกฎหมายเพื่อถอนสภาพที่ดิน เพิกถอนสถานะหรือประเภทของที่ดินแต่ประการใด

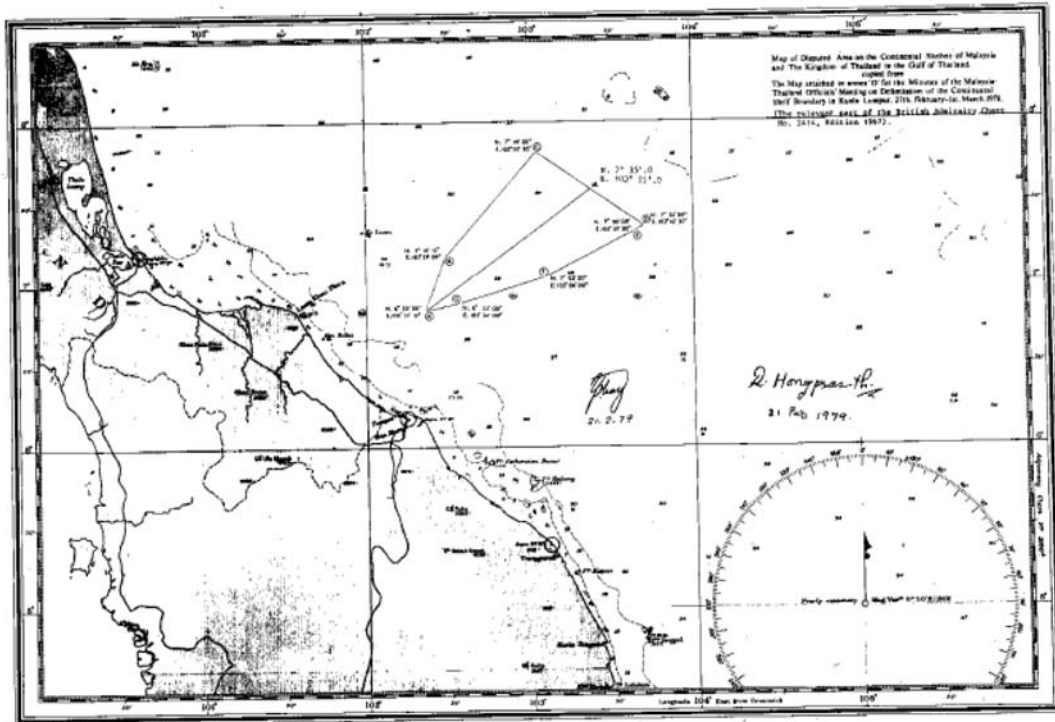
เอกสารผนวก
ส่วนที่ ๓
แบบพระราชบัญญัติที่มีแพนที่ท้าย

បញ្ជី ៤

เอกสารผนวก ๒

แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติองค์การร่วม ไทย-มาเลเซีย พ.ศ. ๒๕๓๓

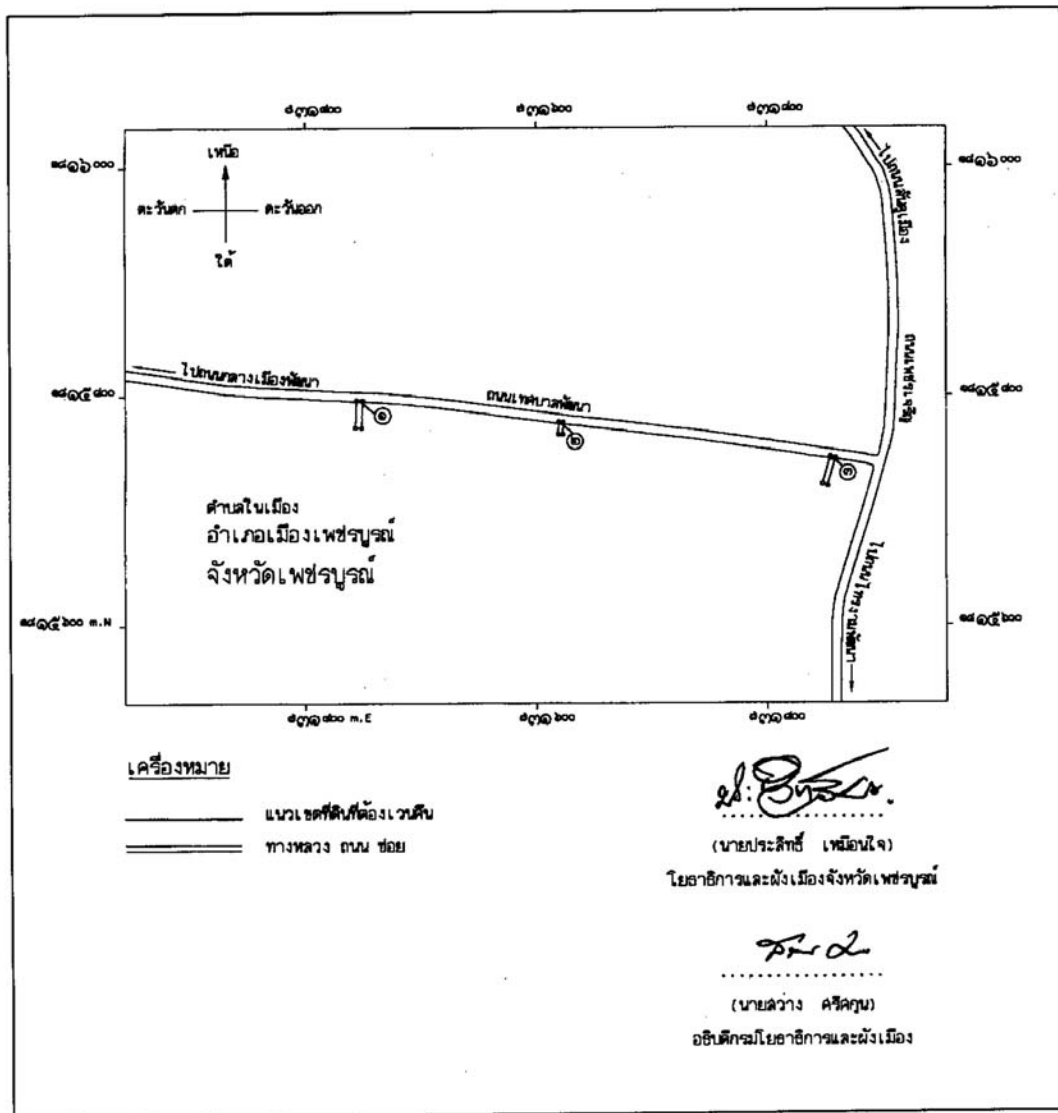
บทที่ ๕

เอกสารผนวก ๓

แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์
ในท้องที่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
พ.ศ. ๒๕๔๘

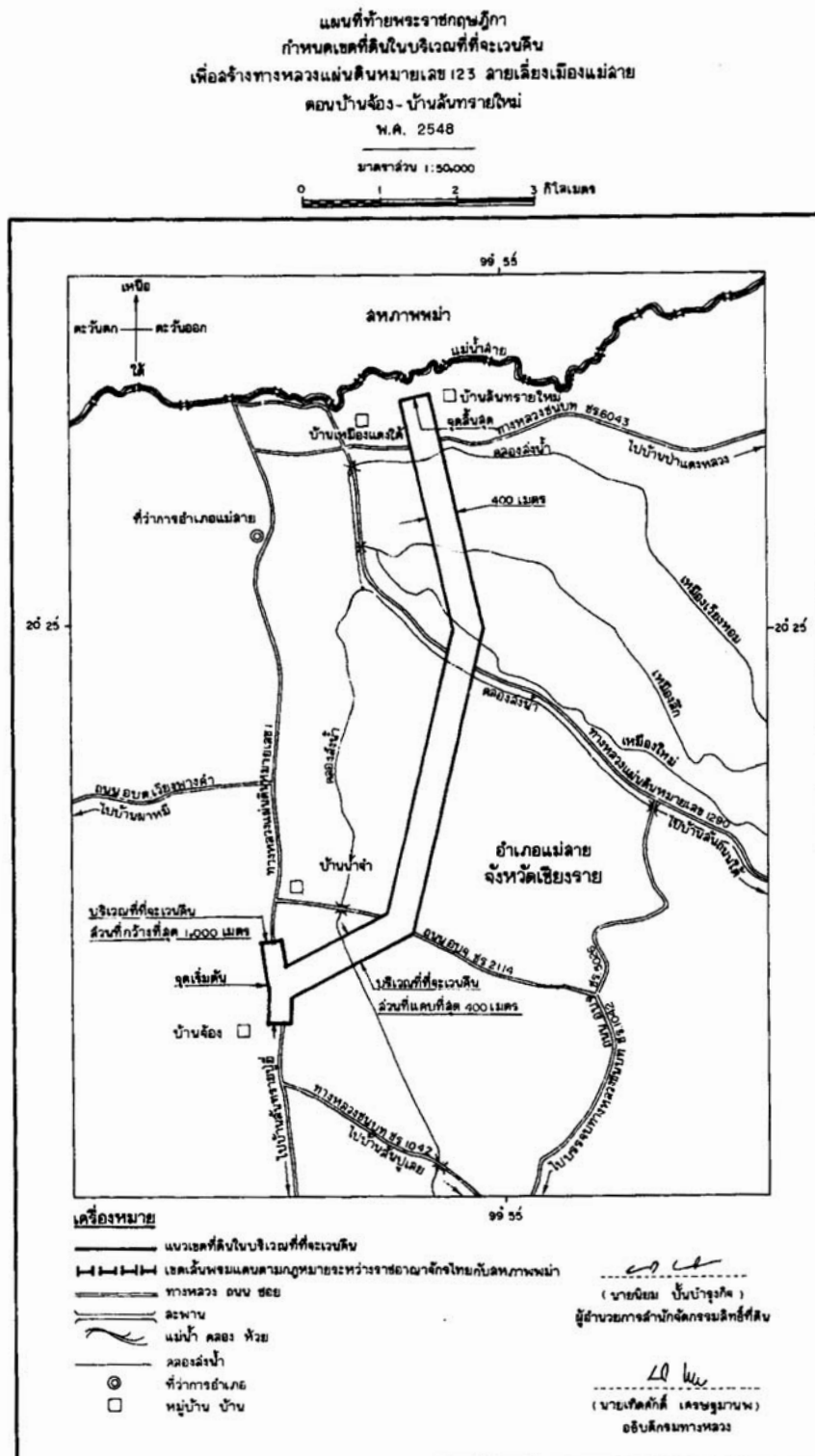
มาตราส่วน ๑ : ๕,๐๐๐
๐ ๕๐ ๑๐๐ ๑๕๐ ๒๐๐ เมตร

เอกสารผนวก ๔

บทที่ ๕

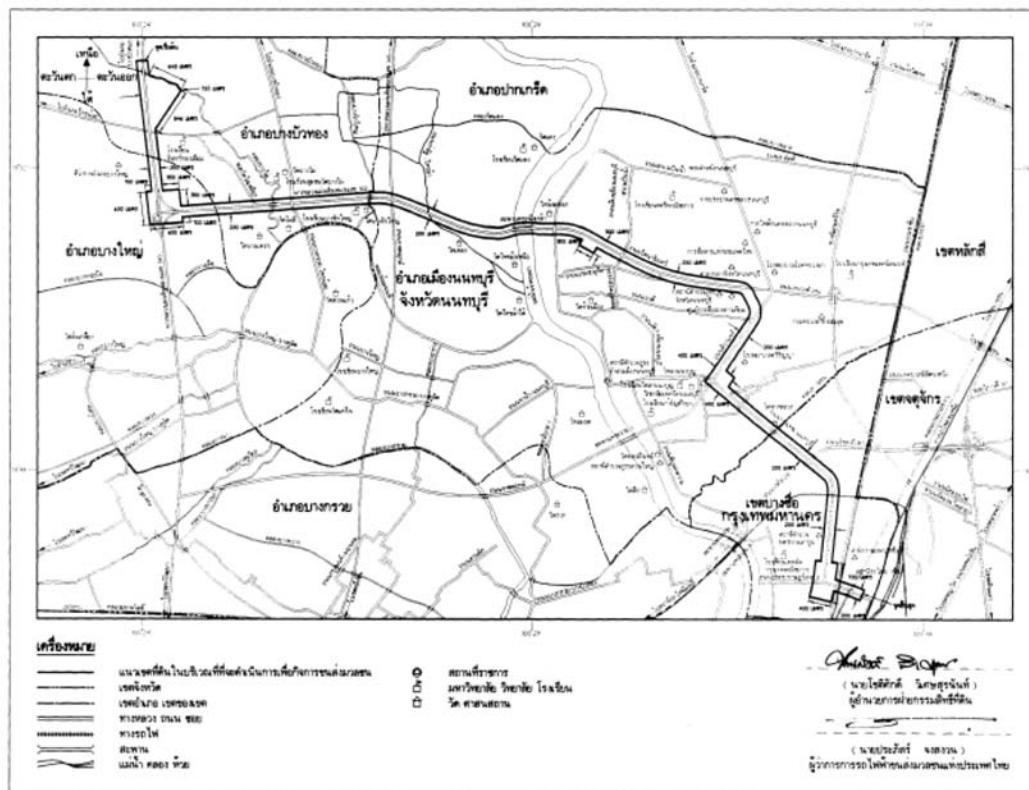
เอกสารผนวก ๕

บทที่ ๕

แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา
กำหนดเขตพื้นที่ในบริเวณที่จะดำเนินการเพิกถอนสงฆ์มรดก
ในท้องที่อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ และอำเภอมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
และเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2548

มาตราส่วน 1 : 50,000

0 1 2 3 4 กิโลเมตร

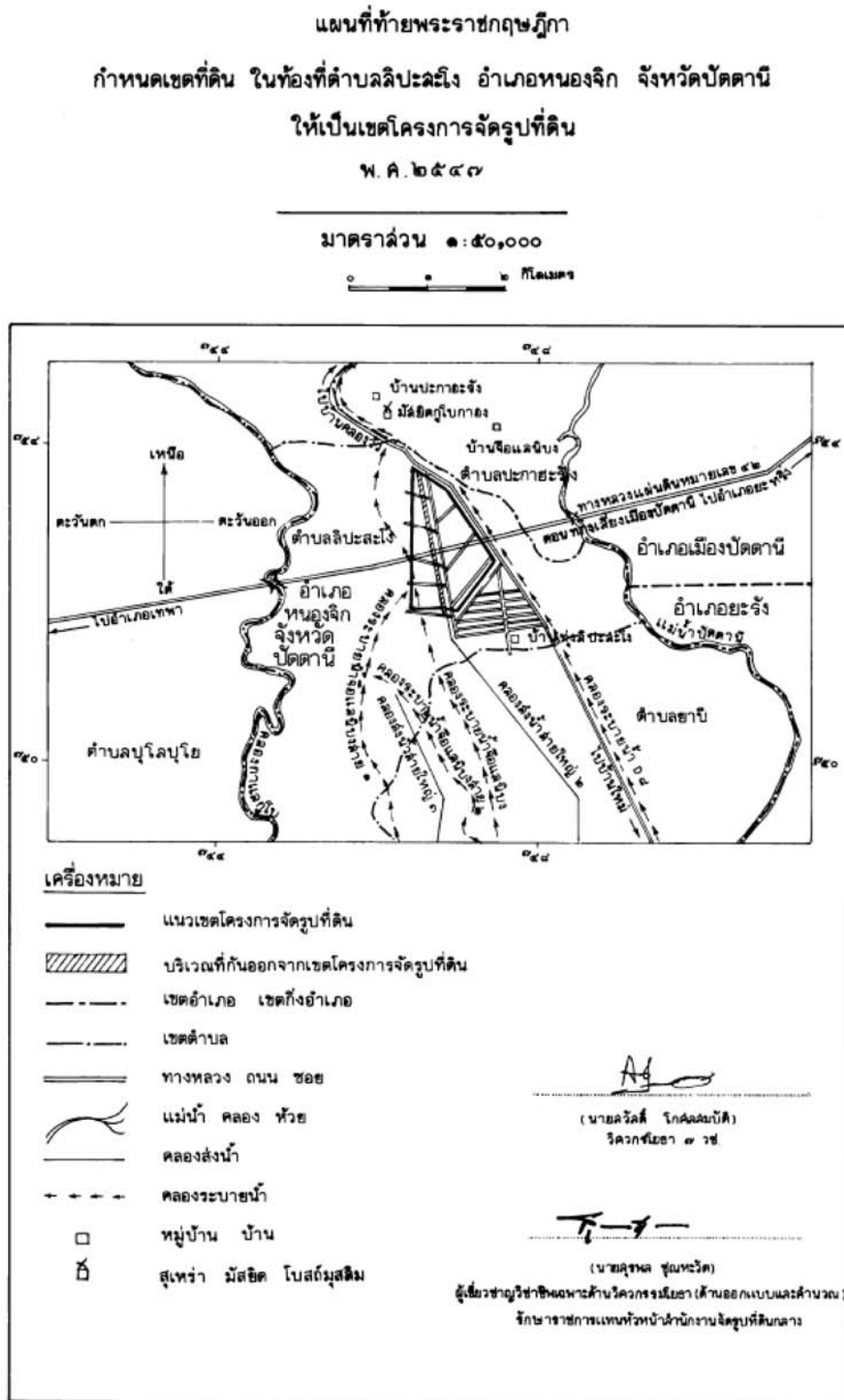
ပုဂံ ၆

เอกสารผนวก ๗

บทที่ ๕

បញ្ជី ៤

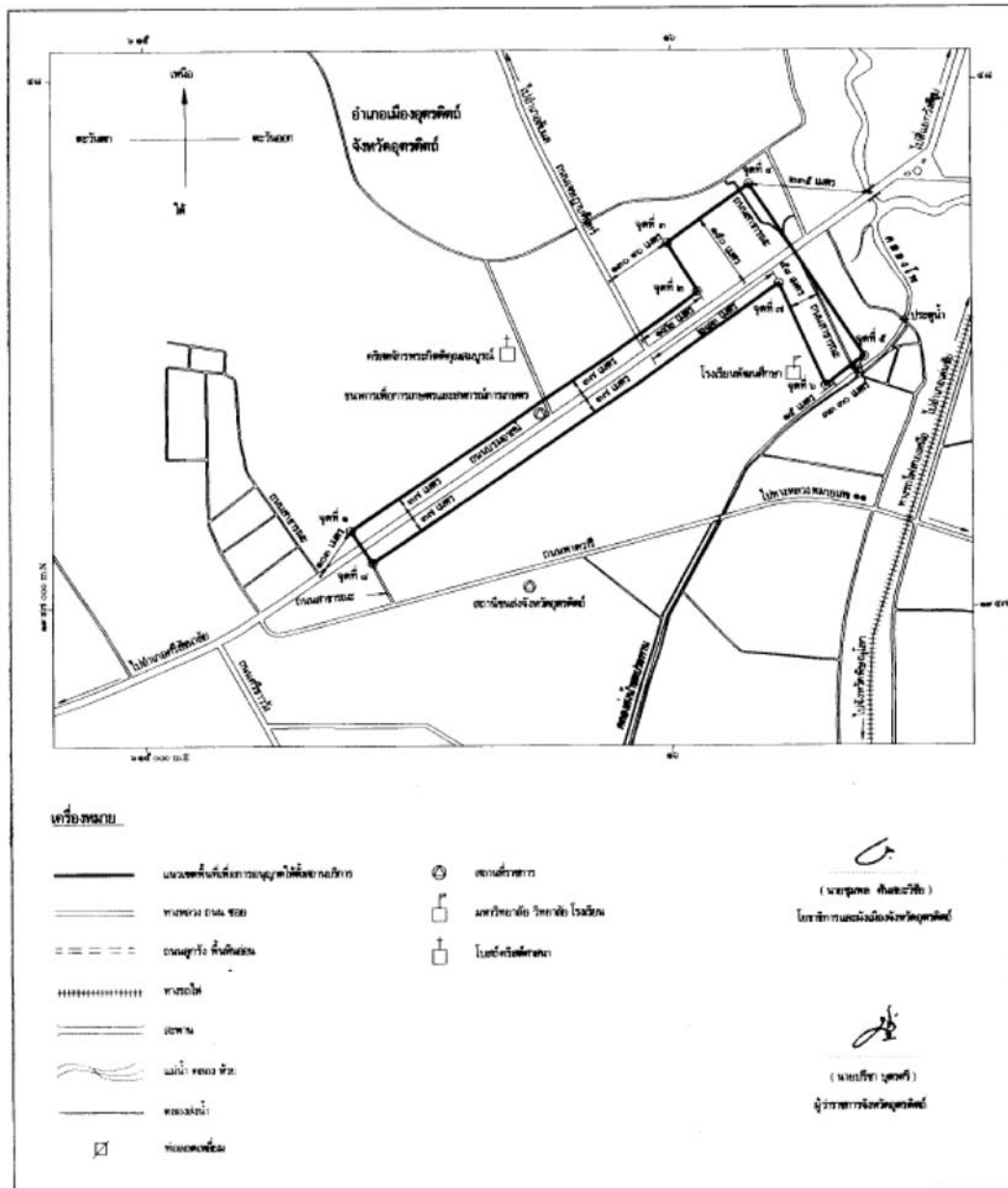

เอกสารผนวก ๙

แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติ
กำหนดเขตพื้นที่เพื่อการอนุญาตให้ตั้งสถานบริการ
ในท้องที่จังหวัดอุดรธานี
พ.ศ. ๒๕๔๗
มาตราส่วน ๑ : ๑๐,๐๐๐

๐ ๐.๕ ๑ กิโลเมตร

បញ្ជី ៤

เอกสารผนวก ๑๑

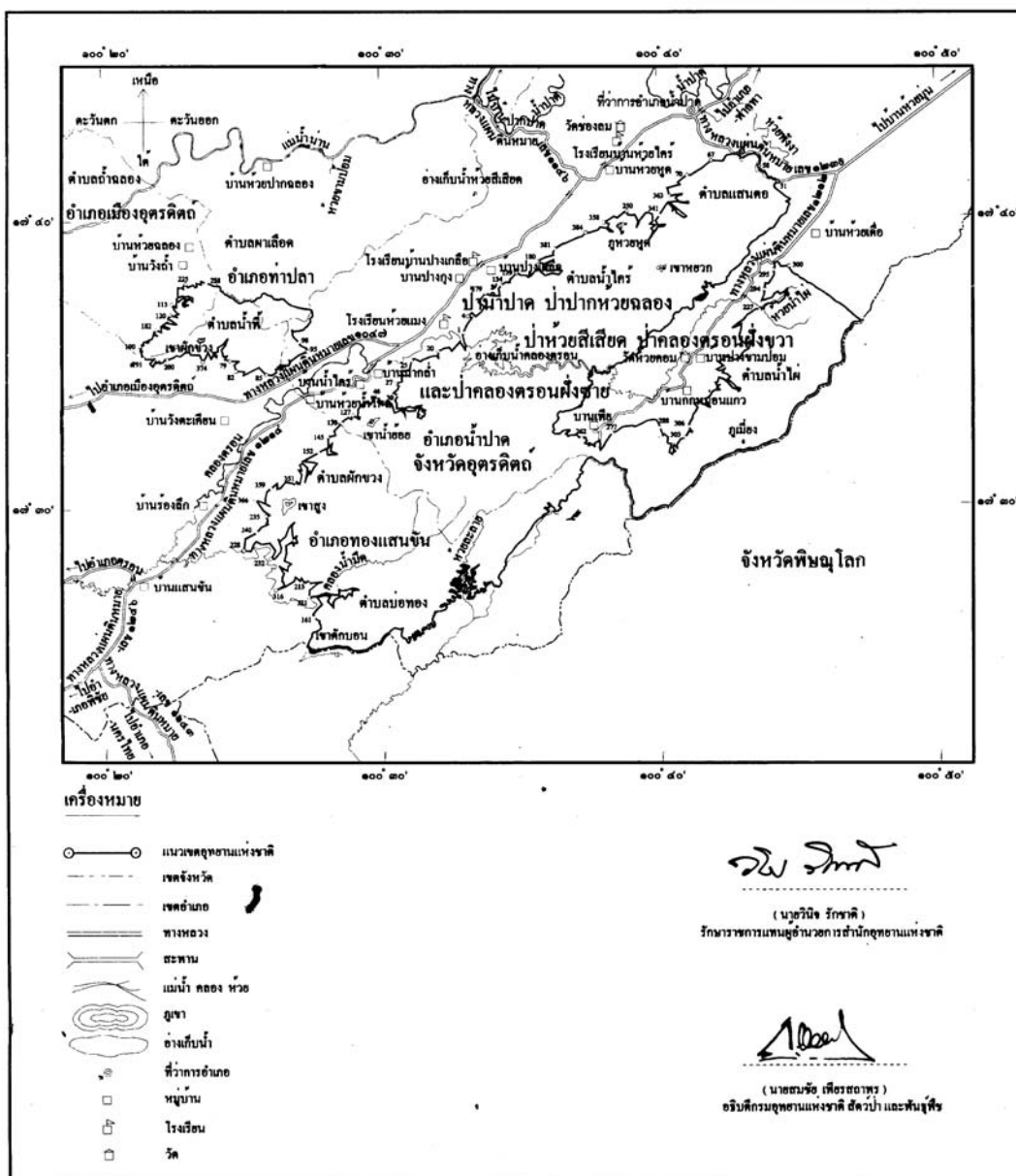
บทที่ ๕

แผนที่ทำยุทธราชกฤษฎีกา
กำหนดบริเวณที่ดินป่าน้ำปาด ป่าปากห้วยฉลอง ป่าห้วยสีเสียด ป่าคลองครอนผิงขวาและป่าคลองครอนผิงซ้าย
ในท้องที่ตำบลแสนตอ ตำบลน้ำไคร้ ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด ตำบลถ้ำฉลอง อำเภอเมืองอุดรดิตถ์
ตำบลผาเสียด อำเภอทาบลา และตำบลน้ำพี้ ตำบลผักขวง ตำบลบอทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์
ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๔๖

เนื้อที่ประมาณ ๕๑๘.๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๒๔,๒๔๐.๘ ไร่

มาตราส่วน ๑:๒๕๐,๐๐๐

เมตร ๕,๐๐๐ ๒,๕๐๐ ๐ ๒.๕ ๕ ๗.๕ ๑๐ กิโลเมตร

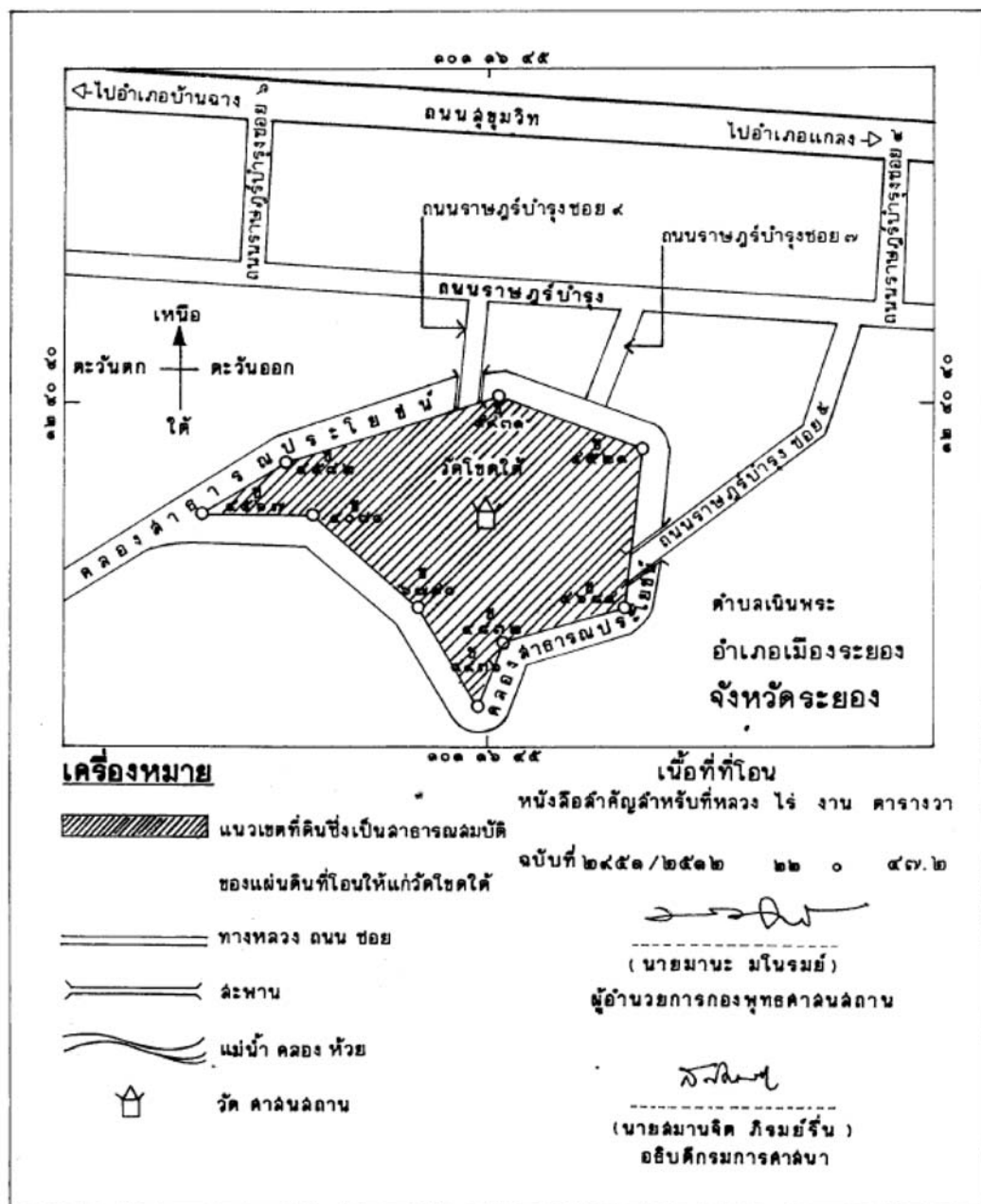
เอกสารผนวก ๑๓

แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
ในท้องที่ตำบลเนินพระ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
ให้แก่วัดโชติไธ

พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตราส่วน ๑ : ๕๐๐๐

๐ ๑๐๐ ๒๐๐ ๓๐๐ เมตร

បញ្ជី ៤

[illegible]

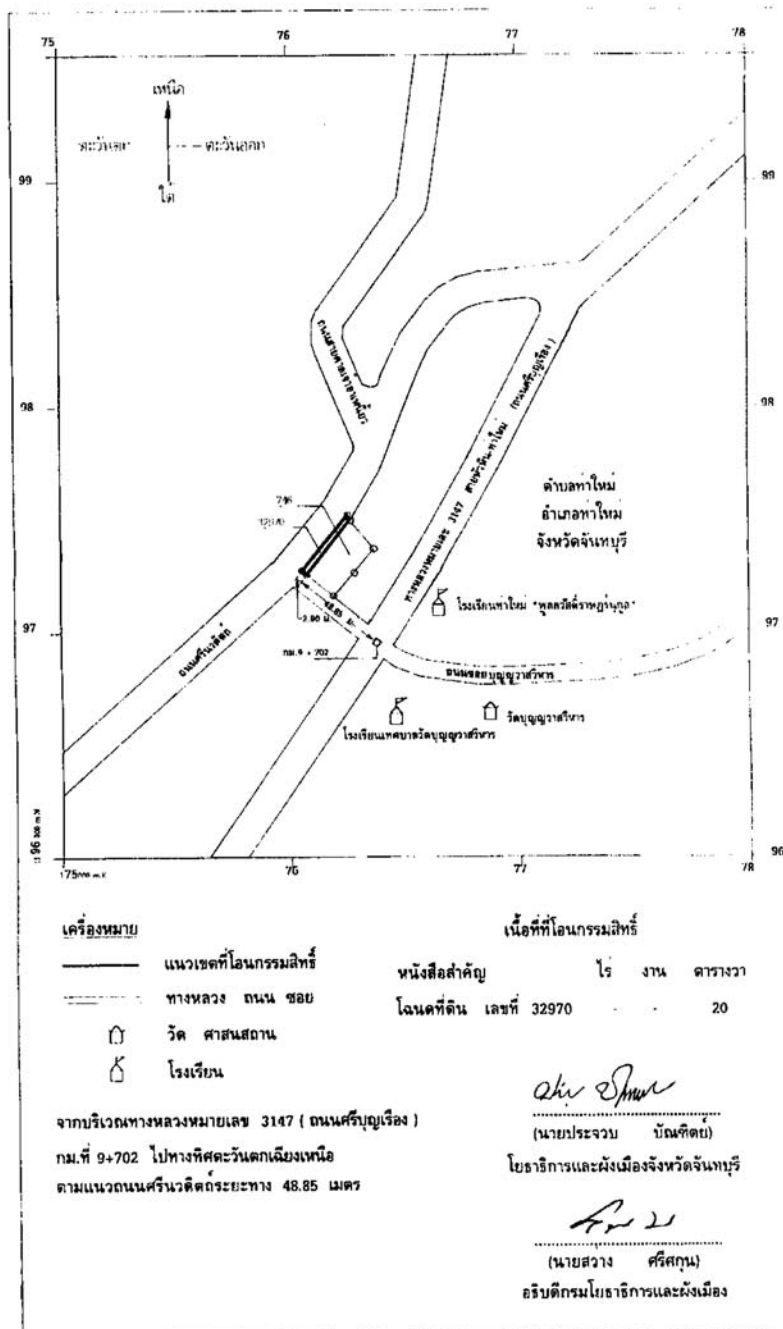

เอกสารผนวก ๑๕

แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินสงฆ์ วัดบุญญาวาสวิหาร
ตำบลท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
ให้แก่องค์การบริหารและผังเมือง
พ.ศ. 2548

มาตราส่วน 1 : 2,000

0 0.5 1 2 กิโลเมตร

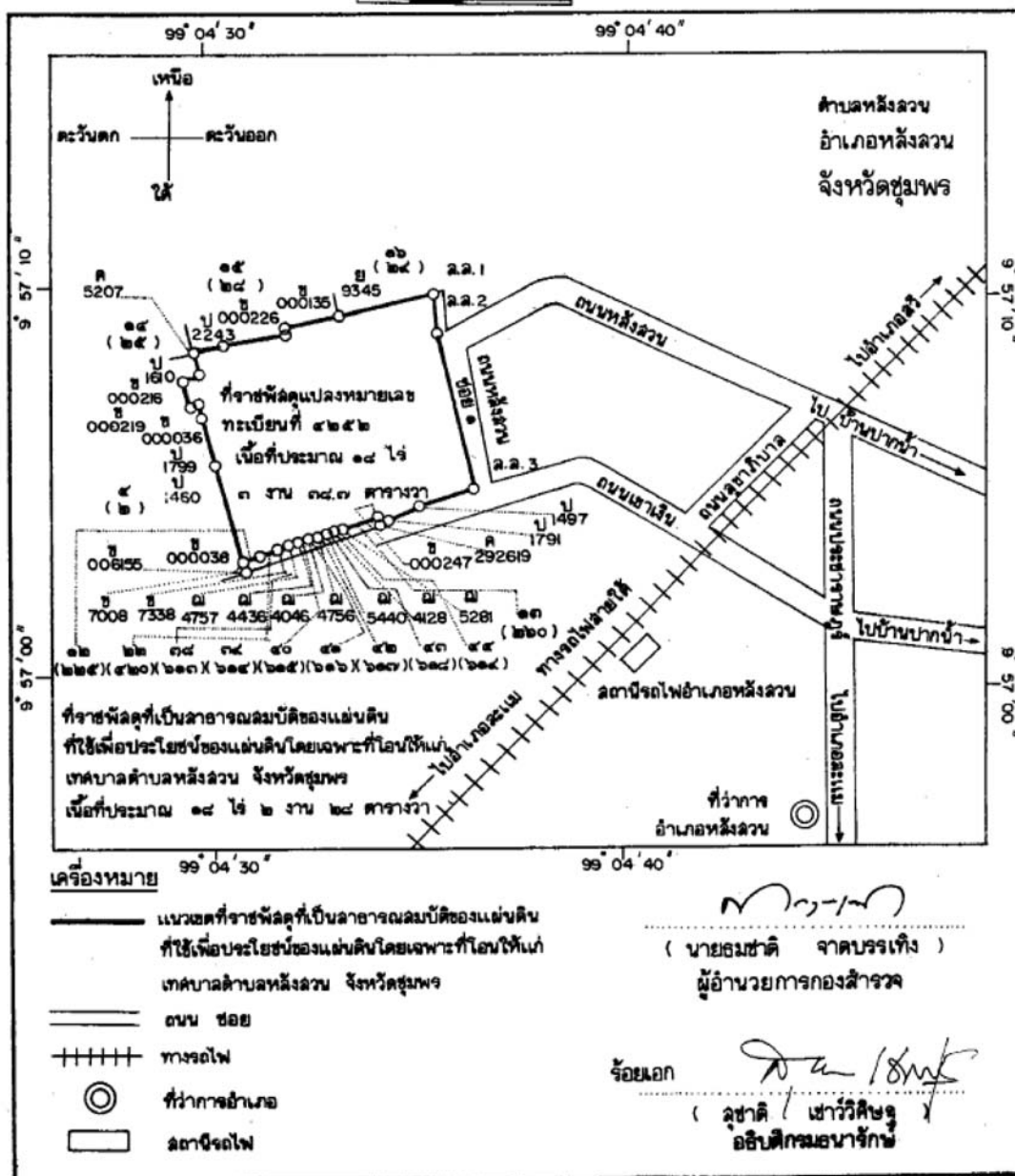
เอกสารผนวก ๑๖

แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุ
ที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ
ในท้องที่ตำบลพลึงหลวง อำเภอพลึงหลวง จังหวัดชุมพร
ให้แก่เทศบาลตำบลพลึงหลวง จังหวัดชุมพร

W.A. 2542

มาตราส่วน ๑ : ๕,๐๐๐

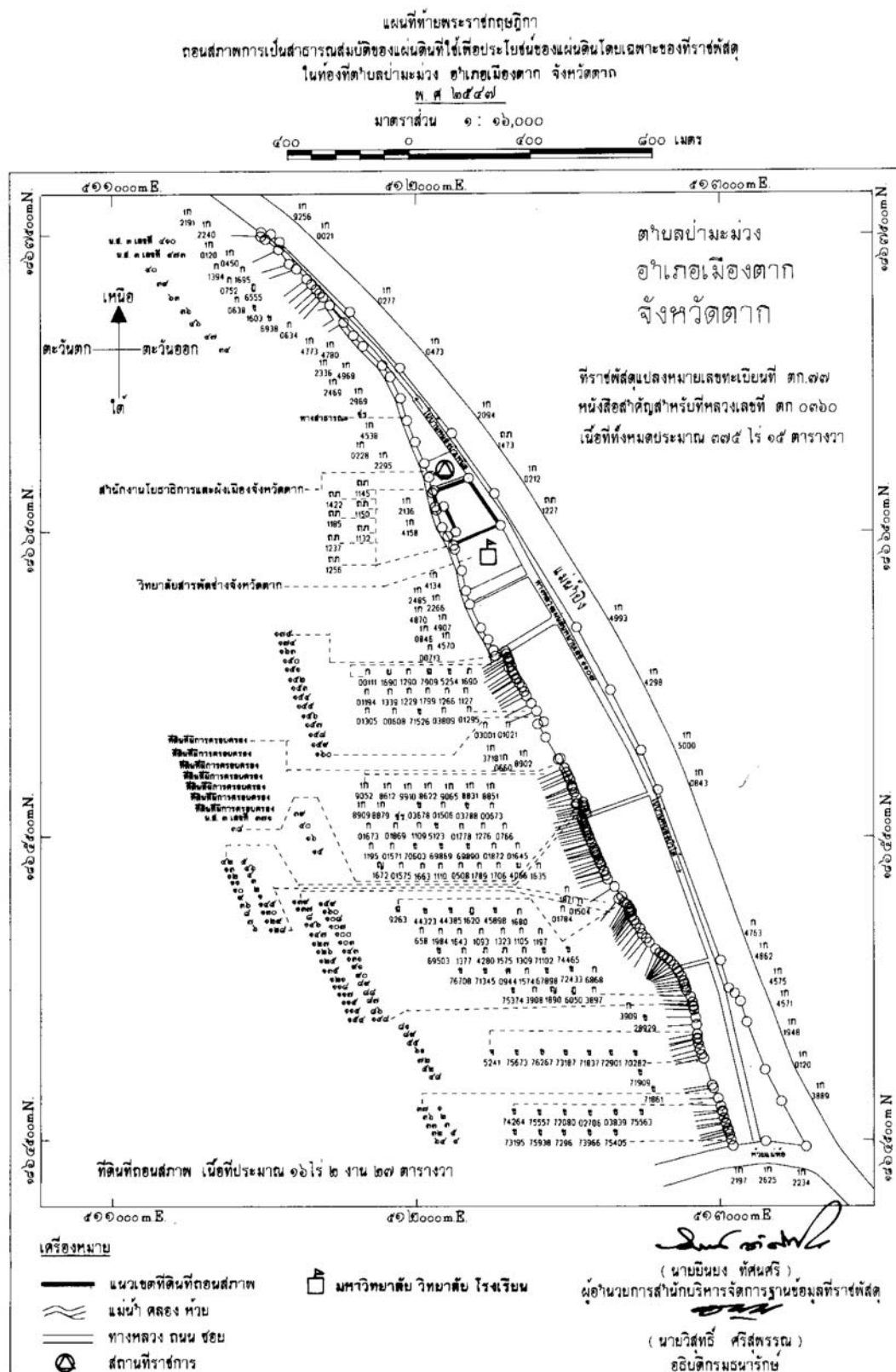
၄၀ ၄၀ ၀ ၄၀ ၂၀၁၇

បញ្ជី ៤

เอกสารผนวก ๑๗

បញ្ជី ៤

บทที่ ๕

การใช้ตัวอย่างคำกฎหมายที่ควรทราบ

บทที่ ๕

ในการร่างกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายจะยึดถือและใช้ถ้อยคำตามเจตนารมณ์และใช้เป็นอย่างเดียวกันโดยตลอด ซึ่งอาจจะแตกต่างจากความเข้าใจของบุคคลทั่วไปหรือแตกต่างจากการใช้ภาษาโดยทั่วไปได้ และเมื่อมีการตีความกฎหมาย กรณีจึงต้องพิจารณาถ้อยคำในกฎหมายไปในแนวทางเดียวกันเช่นกัน เพื่อให้กฎหมายมีความแน่นอนในการใช้บังคับ โดยต้องพิจารณาตามความมุ่งหมายที่จะให้ถ้อยคำมีผลใช้บังคับตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย และต้องยึดถือตามความเป็นมาของบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ๆ

ในการร่างกฎหมายหรือตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย มักเกิดปัญหาเรื่องการใช้ถ้อยคำในเนื้อหาของบทบัญญัติของกฎหมายอยู่เสมอ เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องมีทั้งผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายและผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาอื่นที่ไม่คุ้นเคยกับภาษากฎหมาย ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในเรื่องนี้จึงมักทำให้การดำเนินการดังกล่าวล่าช้าหรือทำให้กลไกที่กำหนดในกฎหมายไม่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้น การวิเคราะห์ถ้อยคำทางกฎหมายจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่ง แต่โดยที่เนื้อหาในเรื่องนี้มีอยู่จำนวนมาก จึงนำกรณีเกี่ยวกับถ้อยคำที่มักมีปัญหาเกี่ยวกับการร่างกฎหมายในทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถหาข้อยุติสำหรับแนวทางการใช้หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาได้วางแนวทางการใช้เป็นที่ยึดมั่นแล้วมานำเสนอในบทนี้

๑. คำว่า “รัฐบาล”

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยมีการพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การใช้คำว่า “รัฐบาล” เพื่อใช้ในการอ้างถึง ซึ่งเป็นถ้อยคำที่สำคัญและน่าสนใจที่ผู้ร่างกฎหมายสมควรทราบไว้

๑.๑ ความเป็นมา

ปัญหาการใช้ถ้อยคำนี้มีที่มาจากกรณีที่ไม่มีหน่วยราชการบางหน่วยประกาศโฆษณาหรือแสดงปาฐกถาโดยอ้างรัฐบาลแทนที่จะอ้างชื่อหน่วยราชการหรืออ้างตนเองอันเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากคำว่า “รัฐบาล” ควรใช้เฉพาะกรณีของคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ในการนี้ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาร่างแบบการใช้คำว่า “รัฐบาล” เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ว่าเรื่องใดควรอ้างว่า “รัฐบาล” และเรื่องใดควรอ้างชื่อหน่วยราชการหรือตนเอง

๑.๒ ผลการพิจารณา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (อนุกรรมการร่างกฎหมายชุดที่ ๓ พร้อมด้วยกรรมการร่างกฎหมายชุดที่ ๑, ๒ และ ๔ บางท่าน) ได้พิจารณากำหนดความหมายของคำว่า “รัฐบาล” และเห็นควรวางหลักเกณฑ์การใช้ถ้อยคำดังกล่าว (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๖/๒๕๔๕) ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีที่ประสงค์ให้มีความหมายเป็นประการหนึ่งประการใดคือ ลักษณะการปกครองแห่งรัฐ รัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของประเทศชาติ หรือคณะบุคคลซึ่งปกครองประเทศ ให้ใช้คำว่า “รัฐบาล” ได้

(๒) กรณีที่ประสงค์จะหมายถึงคณะบุคคลซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งโดยได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรให้บริหารประเทศ ควรใช้คำว่า “คณะรัฐมนตรี” แต่ถ้ากรณีที่ประสงค์จะหมายถึงคณะรัฐมนตรีในฐานะที่บริหารกิจการในนามของรัฐ จะใช้คำว่า “รัฐบาล” ก็ได้

(๓) ถ้อยคำในกฎหมายที่จะกำหนดให้ราชการหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ใด ๆ ซึ่งหน่วยราชการนั้นจะต้องกระทำในฐานะที่เป็นนิติบุคคลควรจะบัญญัติให้ชัดเจนว่าให้อำนาจหรือหน้าที่เช่นนั้นแก่กระทรวงหรือกรมนั้น ๆ ไม่ควรบัญญัติว่ารัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี

บทที่ ๕

๒. คำว่า “เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ” และ “เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ”

๒.๑ ความหมาย

กฎหมายโดยส่วนใหญ่ก็นำเงื่อนไขการเป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือการเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ มาบัญญัติในเรื่องของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลในกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดให้บุคคลใช้หรือมีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ผู้ร่างกฎหมายในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องทราบถึงความแตกต่างระหว่างคำทั้งสองนี้ จึงจะสามารถเลือกใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องตามเนื้อหาของกฎหมาย

๒.๒ แนวทางการใช้

ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑-๔ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้วางแนวทางการใช้คำว่า “เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ” และ คำว่า “เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ” ไว้ดังต่อไปนี้ *

(๑) คำว่า “เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ” มักใช้ในกรณีของข้าราชการ และผู้ดำรงตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง โดยกฎหมายจะกำหนดคุณสมบัติของบุคคลดังกล่าวว่า ต้องไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ และกำหนดเรื่องการพ้นจากตำแหน่งไว้ว่า บุคคลดังกล่าวจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติ (ขั้นต้น) ที่มีก่อนเข้าดำรงตำแหน่ง แต่ก่อนที่จะพ้นจากตำแหน่ง กฎหมายได้กำหนดองค์การที่ทำหน้าที่วินิจฉัยไว้ด้วยว่าบุคคลนั้นขาดคุณสมบัติหรือไม่ เนื่องจากการเป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง ดังนั้น หากใช้ถ้อยคำ “เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ” ในกฎหมายใด ก็ควรจะต้องสร้างวิธีการที่จะชี้ว่ากรรมการนั้นวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขึ้นมาด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของกรรมการจากผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการ

(๒) คำว่า “เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ” มักใช้ในกรณีของกรรมการในคณะกรรมการตามกฎหมาย โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดให้เรื่องดังกล่าวเป็นคุณสมบัติ

* บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑-๔ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (เรื่องที่ ๒๘) จัดทำเมื่อวันที่ ๒ กันยายน

ก่อนที่จะเข้าดำรงตำแหน่ง แต่กำหนดไว้เป็นเหตุหนึ่งของการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระว่า กรรมการผู้นั้นขาดคุณสมบัติเมื่อเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งกรณีนี้ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยคำสั่ง

แต่อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้บัญญัติให้ผู้ขอรับใบอนุญาตจะต้องไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ และไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถได้ด้วย

บทที่ ๕

๓. คำว่า “ข้าราชการการเมือง” กับ “ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

๓.๑ ความเป็นมา

คำว่า “ข้าราชการการเมือง” กับ “ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” มีปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการในคณะกรรมการประเภทต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ขอบเขตของคำดังกล่าวได้พัฒนาไปพร้อมกับการจัดตั้งตำแหน่งบางประเภทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

๓.๒ แนวทางการใช้

คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับความหมายของถ้อยคำดังกล่าวไว้ในบันทึก เรื่อง การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของคณะกรรมการและผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ (เรื่องเสร็จที่ ๔๘๑/๒๕๓๕) ดังต่อไปนี้

“ข้าราชการการเมือง” หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นข้าราชการฝ่ายการเมืองซึ่งอาจจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในฝ่ายบริหาร ในฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในราชการส่วนท้องถิ่น เช่น นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือที่ปรึกษา รัฐสภาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ หรือเลขาธิการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

“ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” รวมทั้งถ้อยคำอื่นในลักษณะเดียวกัน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่อำนาจการบริหารประเทศ หรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยรวมถึงผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการเมืองทั้งหมด ซึ่งงานการเมืองก็คืองานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายที่กำหนดนั้น ดังนั้น “ผู้ดำรงตำแหน่งการเมือง” หรือ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” จึงหมายความว่า คณะรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา และผู้ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน เช่น ผู้ช่วยรัฐมนตรี ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้วินิจฉัยไว้ในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ฐานะและการดำรงตำแหน่งของผู้ช่วยรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ ๑๓๙/๒๕๔๗)

๔. คำว่า “อำนาจหน้าที่” “อำนาจและหน้าที่” และ “หน้าที่และอำนาจ”

๔.๑ ความเป็นมา

ในกฎหมายเกือบทุกฉบับจำเป็นต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการตามกฎหมาย หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อแจ้งให้สาธารณชนทราบว่า บุคคลหรือหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ต้องปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมายในเรื่องใดบ้าง มีขอบเขตหรือข้อจำกัดเพียงใด ปรากฏว่าในบทบัญญัติของกฎหมายได้มีการใช้คำว่า “อำนาจ” และคำว่า “หน้าที่” เขียนร่วมกัน กรณีจึงมีข้อถกเถียงเกิดขึ้นว่า การใช้คำทั้งสองเขียนร่วมกันนั้นจะต้องเขียนถ้อยคำอย่างไร

เดิมปรากฏว่าไม่มีคำอธิบายของกรณีนี้นราธิปพงศ์ประพันธ์ในหนังสือวิทยาสารานุกรมสรุปความได้ว่า เคยเกิดกรณีที่พระราชบัญญัติบางฉบับได้กำหนดแต่เพียงให้เจ้าหน้าที่มีหน้าที่และบางฉบับกำหนดแต่เพียงให้เจ้าพนักงานมีอำนาจ และมีนักกฎหมายตีความว่า ถ้ากล่าวเพียงแต่มีหน้าที่เท่านั้นแล้วไม่ได้หมายความว่าอำนาจที่จะบังคับคนภายนอกได้ด้วย และถ้ากล่าวแต่เพียงว่ามีอำนาจเท่านั้นแล้วก็ได้หมายความว่าหน้าที่ คือจำต้องทำตามนั้นด้วย กล่าวคือมีอำนาจอยู่แต่จะทำตามนั้นหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น ในพระราชบัญญัติใหม่ ๆ จึงได้ระมัดระวังการใช้ถ้อยคำให้ถูกต้อง และเพื่อให้แน่ใจจึงมักใช้ถ้อยคำว่า มี “อำนาจ” และ “หน้าที่” (Powers and Duties) แต่ฝรั่งเศษมีคำ ๆ เดียวให้ความทั้ง ๒ อย่าง คือ Attributions ซึ่งตามศัพท์หมายความว่า สิ่งซึ่งมอบให้คืออำนาจและหน้าที่นั่นเอง ในภาษาไทยเราจะใช้ว่าอำนาจหน้าที่ก็ได้

นอกจากนี้ ประธานกรรมการกฤษฎีกา คณะที่ ๑ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการตีความอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าจะต้องตีความโดยเคร่งครัด การกำหนดเรื่องการพิจารณาอนุมัติหรืออนุญาตไว้เป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ แต่มักจะมีปัญหาในเรื่องการใช้อำนาจอยู่เสมอ (Abuse of Power) คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) จึงได้พิจารณาเปลี่ยนแปลงการเขียนกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว^๒

^๒ รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ในการพิจารณา เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับโดยร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียว) วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๔ (เรื่องเลขที่ ๖๓๒/๒๕๔๔)

บทที่ ๕

๔.๒ แบบกฎหมาย

(๑) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาเปลี่ยนแปลงการเขียนกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาตามข้อสังเกตดังกล่าวข้างต้น โดยเปลี่ยนจาก

“มาตรา .. ห้ามมิให้ผู้ใด...เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการ/อธิบดี/รัฐมนตรี”

เป็น “มาตรา .. ผู้ใดประสงค์จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการ/อธิบดี/รัฐมนตรี”

นอกจากนี้ ได้เปลี่ยนแนวการเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ใหม่เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการใช้อำนาจ หากตรวจใดที่ไม่มีหน้าที่แล้วย่อมไม่มีอำนาจนั้นตามมา โดยเปลี่ยนจาก

(“มาตรา .. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการ/อธิบดี/รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้...”)

เป็น “มาตรา .. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการ/อธิบดี/รัฐมนตรีมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้...”

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อสังเกตในการกำหนดแบบการเขียนใช้ถ้อยคำดังกล่าวว่า คำว่า “อำนาจหน้าที่” ได้ใช้ในกฎหมายมาตลอดโดยมีคำอธิบายว่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (๑) (๒) (๓) ... ตามที่กฎหมายกำหนด เพราะฉะนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติในเรื่องใดจึงขึ้นอยู่กับกำลังคน สถานการณ์ หรืองบประมาณ หากเปลี่ยนเป็น “หน้าที่และอำนาจ” ดังต่อไปนี้ (๑) (๒) (๓) ...” แต่ในเนื้อหาไม่ใช่เรื่องของการใช้อำนาจใดเลยก็อาจมีได้ เช่นนี้เมื่อใช้คำว่า “อำนาจหน้าที่” ก็จะเหมือนกับกฎหมายที่ใช้บังคับกันอยู่และสามารถอธิบายในเนื้อหาได้^๓

(๒) ต่อมา ในการประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ประชุมวุฒิสภามีข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำว่า “อำนาจหน้าที่” และคำว่า “อำนาจและหน้าที่” เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ยังมีการใช้ปะปนกันและไม่สามารถให้เหตุผลได้ถึงความแตกต่างในการใช้ถ้อยคำดังกล่าว ดังนั้น ที่ประชุมวุฒิสภามีมติแจ้งขอให้สำนักงานฯ วางแนวทางในการใช้ถ้อยคำดังกล่าวให้ชัดเจน และในระหว่างที่ยังมิได้มีการวางแนวทางดังกล่าว ที่ประชุมวุฒิสภามีมติให้แก้ไขถ้อยคำในร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันทั้งฉบับ

^๓ บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๐ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

โดยใช้คำว่า “อำนาจและหน้าที่” ไปก่อน เนื่องจากเห็นว่า เป็นถ้อยคำที่มีความชัดเจนที่แสดงให้เห็นว่ามีทั้งอำนาจและหน้าที่

นอกจากนั้น ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมาธิการของสภาฯ มักจะแก้ถ้อยคำในร่างพระราชบัญญัติให้เป็น “อำนาจและหน้าที่”

(๓) แนวทางปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ปรากฏว่ายังมิได้มีการกำหนดแนวทางข้อยุติของปัญหานี้ เนื่องจากยังอยู่ในขั้นการศึกษาและรวบรวมปัญหาการใช้ถ้อยคำ “อำนาจและหน้าที่” ซึ่งเมื่อดำเนินการเสร็จแล้วก็อาจมีการพิจารณากำหนดแบบในเรื่องดังกล่าวต่อไป

อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติที่สำนักงานฯ ได้ใช้ในการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายอยู่ในปัจจุบันจะใช้คำว่า “อำนาจหน้าที่” ทั้งนี้ ตามแนวทางที่กำหนดในการตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสุภาพแห่งชาติ พ.ศ.^๔ เนื่องจากคำว่า “หน้าที่และอำนาจ” ปกติไม่ใช้ในกฎหมาย เป็นเพียงแนวความคิดว่าต้องมีหน้าที่ก่อนจึงจะมีอำนาจ ส่วนคำว่า “อำนาจและหน้าที่” เดิมก็ไม่ใช้ แต่เริ่มมีปรากฏในระยะหลัง และจะเกิดปัญหาอื่นในการแยกแยะว่าเรื่องใดคืออำนาจ เรื่องใดคือหน้าที่ แต่เดิมใช้คำว่า “อำนาจหน้าที่” เป็นคำติดกันโดยมีความหมายเป็นคำเดียว ซึ่งเคยได้รับการอธิบายมานานแล้วว่า หมายถึง อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ อีกทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญก็ใช้คำนี้มาโดยตลอด

^๔ เรื่องเสรีที่ ๖๓๒/๒๕๔๘

บทที่ ๕

๕. การเปรียบเทียบปรับ

ในปัจจุบัน กฎหมายมักบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการเปรียบเทียบปรับแก่ผู้กระทำความผิดได้ โดยเฉพาะในกฎหมายในด้านเศรษฐกิจซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวทางการเงินเป็นสำคัญ มิได้มุ่งหมายที่จะใช้โทษจำคุกเป็นมาตรการในการทำให้ผู้กระทำความผิดหลบหลีก ผู้ร่างกฎหมายจึงจำเป็นต้องทราบถึงแนวความคิดประเด็นกฎหมาย และแบบการเขียนในเรื่องนี้ด้วย

๕.๑ ความเป็นมา

เป็นการนำความคิดเรื่องการเปรียบเทียบปรับในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเฉพาะอื่น

๕.๒ แบบการเขียน

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (โดยที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑-๔) ได้วางแนวทางการปฏิบัติงานของฝ่ายร่างกฎหมายเกี่ยวกับการยกร่างบทบัญญัติเรื่องการเปรียบเทียบปรับ เพื่อให้ในการปฏิบัติงานของฝ่ายร่างกฎหมายในสำนักงานฯ ดังต่อไปนี้ *

(๑) กรณีที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการวินิจฉัยว่าหากผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องร้องหรือได้รับโทษจำคุกก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้นั้น กรณีเช่นนี้อาจไม่จำเป็นต้องกำหนดความว่า “ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องร้องหรือได้รับโทษจำคุก” ไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่มีระวางโทษจำคุกหรือปรับอยู่แล้ว เท่ากับว่าเป็นอำนาจที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะลงโทษประการใด ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดความดังกล่าวไว้ การบังคับใช้กฎหมายก็ยังคงเป็นเช่นเดียวกัน

(๒) กรณีการใช้ถ้อยคำว่า “เปรียบเทียบ” และ “เปรียบเทียบปรับ” จากการค้นแบบโดยการสุ่มตัวอย่างกฎหมายปรากฏว่ามีการใช้ทั้งสองคำ โดยไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเหตุใดจึงใช้ถ้อยคำแตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้แบบการร่างกฎหมายในส่วนบทกำหนดโทษปรับเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายจึงมีมติให้ใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อีกทั้งได้วางแนวทางในการใช้ถ้อยคำไว้ดังนี้

* บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย คณะที่ ๑-๔ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (เรื่องที่ ๑๓) จัดทำเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๓๗

มาตรา .. บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษปรับสถานเดียวหรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน .. ปี ให้...มีอำนาจเปรียบเทียบได้

(๓) การแจ้งความในกรณีความผิดที่อาจมีการเปรียบเทียบได้ ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายมีมติให้ไม่ต้องกำหนดให้มีถ้อยคำในเรื่องการแจ้งความไว้ในร่างกฎหมายที่มีลักษณะดังกล่าว เนื่องจากหากผู้ต้องหาไม่ยินยอมปฏิบัติตามการเปรียบเทียบ เจ้าพนักงานนั้นจะต้องแจ้งความเพื่อดำเนินคดีต่อไป กรณีที่เจ้าพนักงานเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานนั้นย่อมดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้โดยไม่ต้องมีการแจ้งความ ส่วนกรณีที่เจ้าพนักงานไม่ใช่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานนั้นจะต้องแจ้งความก่อน กรณีเช่นนี้ก็อาจไม่จำเป็นต้องกำหนดให้มีถ้อยคำในเรื่องการแจ้งความไว้เช่นเดียวกับกรณีแรก เพราะการดำเนินคดีในกรณีดังกล่าวย่อมต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่แล้ว

(๔) การเปรียบเทียบปรับกรณีที่มีของกลาง มีประเด็นปัญหาว่ากรณีที่มีของกลางเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด ผู้กระทำความผิดยอมให้ของกลางตกเป็นของแผ่นดินเสมอไปหรือไม่ กรณีเช่นนี้ตามกฎหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องริบของกลางเสมอมิฉะนั้นจะทำการเปรียบเทียบปรับไม่ได้ ต้องดำเนินคดีต่อไป

ในที่สุด ที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายฯ มีมติเห็นควรแก้ไขปรับปรุงแบบกฎหมายเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปรับในกรณีที่มีของกลางเพื่อให้เป็นมาตรฐานในการร่างกฎหมายต่อไป ดังต่อไปนี้

“มาตรา .. บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ให้อธิบดีมีอำนาจเปรียบเทียบได้

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนด แล้วให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินคดีต่อไป

ให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามกฎหมาย แต่ในกรณีดังต่อไปนี้ การเปรียบเทียบจะทำได้เฉพาะเมื่อ

(๑) สำหรับทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกรม...

บทที่ ๕

(๒) สำหรับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและมีกฎหมายห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอน ถ้าอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมและได้แก้ไขทรัพย์สินนั้นให้ถูกต้องแล้ว

(๓) สำหรับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและมีกฎหมายห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอน ถ้าไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอม ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกรม... ในการนี้จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดออกค่าใช้จ่ายในการทำลายของกลางนั้นด้วยก็ได้”

๖. การกำหนดบทบัญญัติอนุโลมโทษ

๖.๑ ความเป็นมา

ปัญหาการกำหนดบทบัญญัติอนุโลมโทษเกิดขึ้นเนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายหลาย ๆ ฉบับมักมีการเขียนบทบัญญัติให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง รวมทั้งกรณีของบทบัญญัติเรื่องความผิดและบทลงโทษด้วย มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งการกำหนดบทบัญญัติอนุโลมโทษให้นำโทษในกฎหมายอีกฉบับหนึ่งมาใช้ด้วยนั้นต้องเขียนไว้อย่างชัดเจน มิฉะนั้นอาจทำให้บทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดอนุโลมโทษฉบับนั้นไม่มีผลใช้บังคับได้

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. ๒๕๓๕

“มาตรา ๓๗ ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณามาใช้บังคับแก่การโฆษณาเครื่องสำอางโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี และให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ”

บทบัญญัติดังกล่าวมีความไม่ชัดเจนว่าความผิดและโทษตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคจะตามมาใช้บังคับด้วยหรือไม่ จึงจะเป็นปัญหาต่อไปว่า หากมีบุคคลกระทำการใดที่เป็นการฝ่าฝืนเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องสำอาง ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคบัญญัติให้เป็นความผิดและต้องรับโทษ เช่น การฝ่าฝืนคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ถือว่าบุคคลนั้นมีความผิดและต้องรับโทษ โดยนำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้บังคับโดยอนุโลมหรือไม่ เนื่องจากตามกฎหมายอาญามีหลักว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้

๖.๒ แบบการใช้

ข้อยุติของปัญหานี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) ได้เคยให้ความเห็นในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ความรับผิดทางอาญาของผู้ฝ่าฝืนคำสั่งอัยทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทย (เรื่องเสร็จที่ ๒๗๑/๒๕๔๕) ไว้ดังต่อไปนี้

“การร่างกฎหมายให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอื่นมาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าเป็นการบัญญัติให้นำบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษของกฎหมายหนึ่งมาใช้บังคับแก่การกระทำในอีก

บทที่ ๕

กฎหมายหนึ่งด้วยแล้ว จะต้องนำมาใช้ด้วยความระมัดระวังและต้องตีความการนำมาใช้โดยเคร่งครัด การนำบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษมาใช้บังคับโดยอนุโลมต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายตามมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญฯ และมาตรา ๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา เช่นกัน กล่าวคือ ต้องมีการบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้นำบทกำหนดความผิดอาญาและบทกำหนดโทษของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนั้นมาใช้บังคับแก่การนั้น เพราะบุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ หากไม่มีการบัญญัติเรื่องบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษว่าให้นำมาใช้บังคับโดยชัดแจ้งแล้ว ผู้กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดย่อมไม่อาจทราบได้ว่า เมื่อตนกระทำการดังกล่าวแล้วจะเป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษอาญา และก็จะมีความเสมือนว่ากฎหมายนั้นมิได้บัญญัติบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด”

๖.๓ ตัวอย่างกฎหมาย

กฎหมายที่กำหนดบทบัญญัติอนุโลมโทษอย่างชัดเจน ที่นำมาพิจารณาเป็นตัวอย่างได้ คือ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

“มาตรา ๔๗ ในการออกหุ้นกู้ลักษณะอื่นนอกจากหุ้นกู้มีประกัน หากผู้ออกหุ้นกู้ประสงค์จะจัดให้มีผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ ผู้ออกหุ้นกู้ต้องแสดงความจำนงในขณะที่ยื่นขออนุญาตออกหุ้นกู้และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับกับการขออนุญาต การทำข้อกำหนดและสัญญาแต่งตั้งผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ อำนาจหน้าที่ของผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ และการฟ้องร้องบังคับคดีกับผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้โดยอนุโลม

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๒๓๗ ให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้าในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการ การควบคุม การเลิก และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในส่วนนี้ ทั้งนี้ ให้ใช้คำว่า “คณะกรรมการ ก.ล.ต.” แทนคำว่า “รัฐมนตรี” คำว่า “สำนักงาน” แทนคำว่า “นายทะเบียน” คำว่า “สมาคมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักทรัพย์” แทนคำว่า “สมาคมการค้า” และให้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้าเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้”

๗. คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และ “เจ้าหน้าที่”

๗.๑ ความเป็นมา

การอ้างถึงบุคคลที่มีอำนาจกระทำการตามกฎหมาย จะใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และ “เจ้าหน้าที่” ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายที่แตกต่างกัน โดยกฎหมายส่วนใหญ่มีการให้นิยามคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” แต่ไม่มีการให้นิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับถ้อยคำดังกล่าวเป็น ๒ แนวทาง คือ

แนวทางแรก เห็นว่า ให้ใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” ในความหมายที่เป็นคำกลาง ๆ ที่ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นผู้ใด และให้ใช้คำว่า “เจ้าหน้าที่” ในกรณีที่มีการกำหนดค่านิยามเฉพาะ

แนวทางที่สอง เห็นว่า คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” มักใช้ในกรณีที่รัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นการเฉพาะเรื่อง ส่วนคำว่า “เจ้าหน้าที่” ใช้ในกรณีที่เป็นความหมายทั่ว ๆ ไป

ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมีการใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และคำว่า “เจ้าหน้าที่” ในกฎหมายแต่ละฉบับแตกต่างกันไปตามความจำเป็น โดยกฎหมายบางฉบับก็มีทั้งคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และคำว่า “เจ้าหน้าที่” อยู่ด้วยกัน ขณะที่บางฉบับก็มีเฉพาะคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” หรือคำว่า “เจ้าหน้าที่” เท่านั้น ซึ่งกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติส่วนใหญ่มีการให้นิยามคำว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคลซึ่งผู้มีอำนาจตามกฎหมายแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ทั้งนี้ กฎหมายแต่ละฉบับก็มีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันไปบ้างแต่ความหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นไม่แตกต่างกัน

ตัวอย่างเช่น

- พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. ๒๕๔๓

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคลซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

- พระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

- พระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. ๒๕๕๐

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งผู้อำนวยการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

- พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าพนักงานสรรพสามิตและผู้ซึ่งอธิบดีแต่งตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

อย่างไรก็ดี ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ มีการให้นิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” แทน โดยคำว่า “เจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ มีข้อสังเกตว่า การเขียนจะแตกต่างกับรูปแบบการเขียนคำนิยามของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปรากฏในกฎหมายอื่นคือไม่มีการบัญญัติแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติอื่น ๆ จะไม่ให้นิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่”

บทที่ ๕

๗.๒ แบบการใช้

ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาได้ยึดถือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับถ้อยคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และ “เจ้าหน้าที่” ตามแนวทางที่สอง ด้วยเหตุที่ถ้อยคำในกฎหมายเป็นที่ยุติแล้วว่า คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเรื่องให้มีหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมายนั้น มีความแตกต่างจากคำว่าเจ้าหน้าที่ เพราะการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องมีอำนาจตามกฎหมายเฉพาะและได้รับการแต่งตั้งในแต่ละกรณี ดังนั้น การเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีขึ้นไม่ได้หากไม่ได้รับการแต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง

ส่วนคำว่า “เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้มีหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ จึงมีลักษณะเป็นคำที่ใช้ทั่ว ๆ ไป เหตุผลที่สนับสนุนความเห็นนี้คือในกฎหมายจะไม่มีกำหนดคำนิยามของคำว่าเจ้าหน้าที่เอาไว้ หากแต่ได้กำหนดคำนิยามคำว่าพนักงานเจ้าหน้าที่เอาไว้แทน

ดังนั้น เพื่อความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ การใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” และคำว่า “เจ้าหน้าที่” ในกฎหมายจึงควรใช้ดังต่อไปนี้

ใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” ในกรณีที่กฎหมายนั้นต้องการให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจปฏิบัติการตามกฎหมายเฉพาะเรื่องอันเป็นการนอกเหนือจากอำนาจทั่วไปที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีอยู่ โดยกฎหมายจะต้องกำหนดให้ผ่านการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจเสียก่อนจึงจะสามารถปฏิบัติการได้ ซึ่งการแต่งตั้งนั้นจะเป็นการรับรองว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีความสามารถที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะ และแสดงให้เห็นความสำคัญของหน้าที่ตามกฎหมายนั้นว่าจะต้องอาศัยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถสูงกว่าเจ้าหน้าที่ทั่วไป กฎหมายส่วนใหญ่จึงต้องมีการกำหนดคำนิยามเอาไว้ การใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” จึงมีลักษณะเป็นการเฉพาะเจาะจง เมื่อมีการกล่าวถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ในกฎหมายนั้นอีกก็จะเป็นที่ทราบว่าเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความหมายในคำนิยามเท่านั้น

ส่วนการใช้คำว่า “เจ้าหน้าที่” จะใช้ในกรณีที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ เป็นการทั่ว ๆ ไป ไม่มีความหมายที่แสดงให้เห็นถึงความพิเศษของหน้าที่ตามกฎหมายนั้น โดยอาจใช้คำว่าเจ้าหน้าที่เป็นคำโดดก็ได้ เช่น ในมาตรา ๑๓ (๕) แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตามกฎหมายนั้น หรืออาจใช้ร่วมกับคำอื่น เช่น ในมาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ ใช้คำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ซึ่งการใช้ในลักษณะดังกล่าวจะหมายถึงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นที่กฎหมายนั้นได้ระบุถึง

บทที่ ๕

๘. คำว่า “และ” “หรือ” และ “และ/หรือ”

๘.๑ ความเป็นมา

ในการพิจารณาร่างกฎหมายในชั้นสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ได้มีการแก้ไขการใช้คำว่า “และ” และ “หรือ” ในร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาอยู่เป็นระยะ โดยอาจเป็นกรณีการแก้ไขหลักการในมาตรานั้น ๆ หรือเป็นกรณีแก้ไขเนื่องจากกรรมาธิการหรือคณะกรรมาธิการ หรือสภาใดสภาหนึ่งเห็นว่าการใช้ถ้อยคำ “และ” และ “หรือ” ในร่างมาตรานั้น ๆ ไม่ตรงกับความหมาย หรือไม่ชัดเจนว่าจะให้รวมทั้งสองกรณีในประโยคนั้น ๆ หรือไม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจในความหมายของถ้อยคำดังกล่าวยังมีความแตกต่างกัน สมควรนำมาพิจารณาดังต่อไปนี้

ในส่วนของกฎหมายไทย ถ้อยคำว่า “และ” และ “หรือ” มีความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมว่า คำว่า “และ” เป็นคำสันธาน หมายถึง กับ ด้วยกัน ส่วนคำว่า “หรือ” เป็นคำสันธาน หมายถึง คำบอกความให้กำหนดเอา เช่น ดำหรือแดง ซึ่งในทางภาษากฎหมาย โดยหลักได้มีการใช้ถ้อยคำว่า “และ” “หรือ” และ “และ/หรือ” ตามความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมและตามหลักการใช้ภาษาไทยทั่วไป คือ ใช้คำว่า “และ” ในกรณีที่ประสงค์จะให้หมายความรวมทุกประเภทที่กล่าว และใช้คำว่า “หรือ” ในกรณีที่ประสงค์จะให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ ในทางกฎหมายบางกรณีแม้ใช้คำว่า “และ” แต่ก็มี ความหมายว่า “และ/หรือ” แต่พบว่ามีการใช้คำ “และ/หรือ” โดยตรงในตัวกฎหมายน้อยมาก

ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศ โดยทั่วไปแล้วคำว่า “และ” และคำว่า “หรือ” มีความหมายสามัญที่ชัดเจนในตัว แต่เมื่อนำมาใช้ในการร่างบทบัญญัติที่มีผลบังคับทางกฎหมาย อาจจำเป็นที่จะต้องให้ความหมายอื่น ๆ ที่ไม่ตรงกับความหมายสามัญ และการนำคำว่า “และ/หรือ” มาใช้ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาเช่นเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การใช้คำว่า “และ” นั้น กฎหมายที่ใช้คำว่า “และ” ให้มีความหมายในเชิงการแยกออกจากกัน มักเป็นกฎหมายโบราณและไม่ค่อยพบในกฎหมายปัจจุบัน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะร่างกฎหมายในปัจจุบันจะระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำมากกว่าสมัยก่อน และเป็นที่ยอมรับกันว่าคำว่า “และ” จะไม่ใช้กับการให้ความหมายของการแยกออกจากกัน นอกจากนี้การใช้คำว่า “และ” เมื่อใช้ในทางบวก (positive sense) จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนเป็นคำว่า “หรือ” หากต้องการเปลี่ยนไปใช้ในทางลบ (negative sense) และหากจะต้องการคงความหมายเดิมไว้ก็ใช้ “หรือ” เช่นกัน

การใช้คำว่า “หรือ” โดยความหมายทั่วไปจะหมายถึง การแยกออกจากกัน (disjunctive) และเสนอให้เลือก (presents alternatives) โดยในบางกรณี การใช้คำว่า “หรือ” อาจเป็นเพื่อการขยายเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยการเพิ่มคำที่มีความหมายใกล้เคียง และในบางกรณีอาจใช้คำว่า “หรือ” ให้หมายความว่า “และ” โดยอ้างอิงเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนั้น แต่การกระทำเช่นนี้จำเป็นที่จะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก

การใช้คำว่า “และ/หรือ” นั้น ไม่พบว่ามีการใช้ในการร่างกฎหมายของต่างประเทศ แต่จะเป็นที่แพร่หลายกันในร่างสัญญาสำหรับนักกฎหมายบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งคำว่า “และ/หรือ” จะมีปัญหาเมื่อใช้ในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น มีการใช้เกินความจำเป็นหรือมีการใช้กับคำนามมากกว่าหนึ่งคำ

บทที่ ๕

๘.๒ แนวทางการใช้

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยึดถือแนวทางการใช้คำว่า “และ” และ “หรือ” ตามความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมและตามหลักการใช้ภาษาไทยทั่วไป คือ คำว่า “และ” ใช้ในกรณีที่ประสงค์จะให้หมายความรวมทุกประเภทที่กล่าว และคำว่า “หรือ” ใช้ในกรณีที่ประสงค์จะให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนคำว่า “และ/หรือ” แม้จะเป็นการประหยัดถ้อยคำและลดความซ้ำซ้อนในการตีความของประโยค แต่อาจเกิดปัญหาจากการใช้ที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “และ/หรือ” ในการร่างกฎหมาย

บทที่ ๕

๙. คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับ “อย่างใดอย่างหนึ่ง”

๙.๑ ความเป็นมา

ถ้อยคำในกฎหมายมีลักษณะเฉพาะตามความมุ่งหมายในการใช้ถ้อยคำเพื่อให้มีผลบังคับตามเจตนารมณ์และจำเป็นต้องยึดถือตามความเป็นมาของกฎหมาย เนื่องจากจะมีผลไปถึงการตีความกฎหมายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันซึ่งจะทำให้กฎหมายมีความแน่นอนในการใช้บังคับด้วยเหตุนี้ ถ้อยคำในกฎหมายจึงยอมรับกันว่าอาจแตกต่างจากถ้อยคำทั่วไป เช่น คำว่า “วรรค” ในทางกฎหมาย และคำว่า “วรรค” ในการใช้ภาษาทั่วไป

ในการร่างกฎหมายได้มีปัญหาจากการใช้ถ้อยคำในลักษณะคล้ายกันที่น่าสนใจ คือ คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับ คำว่า “อย่างใดอย่างหนึ่ง” เนื่องจากเป็นถ้อยคำที่มีการเขียนคล้ายคลึงกันแต่มีความหมายที่ต่างกัน โดยคำว่า “คนหนึ่งคนใด” ได้มีการใช้ในกฎหมายไทยมาเป็นเวลานานต่อเนื่องตลอดมา เช่น ในพระราชบัญญัติว่าด้วยเคาน์ซิลออฟสแตต ที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน พ.ศ. หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนคำว่า “คนใดคนหนึ่ง” มักพบในการใช้ภาษาไทยทั่วไป การใช้ถ้อยคำทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความประสงค์ของผู้ร่างกฎหมายว่าต้องการให้มีความหมายที่ต่างออกไป

การใช้ถ้อยคำดังกล่าวแต่เดิมมีข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันเป็น ๒ แนวทางดังต่อไปนี้

แนวทางแรก ในคราวพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้มีการพิจารณาการใช้ถ้อยคำในร่างมาตรา ๔๔/๒ กรณีการเข้าเป็นคู่ความแทนที่คู่ความที่ตายว่า ถ้าไม่เป็นที่ตกลงกันได้ว่าผู้ใด (แต่คนเดียว) จะเข้าเป็นคู่ความแทนที่คู่ความผู้ตาย จะใช้คำว่า “คนหนึ่งคนใด” ได้หรือไม่ โดยคณะกรรมการฯ ได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ (นายกมล สนธิเกษตริน เลขานุการฯ และนายอักษราทร จุฬารัตน ผู้ช่วยเลขานุการฯ) ทูลถามพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ซึ่งทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์และอักษรศาสตร์ ถึงความหมายของคำว่า “คนหนึ่งคนใด” และ “คนใดคนหนึ่ง” ซึ่งเสด็จในกรมฯ ได้ประทานความเห็น สรุปได้ว่า คำว่า “คนหนึ่งคนใด” นั้น ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “any person” หมายถึงคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ ที่ถูกเลือกหรือคัดเลือกมาจากคนหลาย ๆ คน ส่วนคำว่า “คนใดคนหนึ่ง” นั้น ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “a person” หมายถึงคนหนึ่งหรือคนเดียว เป็นการเน้นว่าคนเดียวเท่านั้น ซึ่งการนำคำว่า “...ใด...หนึ่ง” หรือ “...หนึ่ง...ใด” ไปใช้ประกอบกับคำอื่น เช่น “ข้อใดข้อหนึ่ง” “สิ่งหนึ่งสิ่งใด” ก็มีหลักเกณฑ์และนัยเช่นเดียวกับข้างต้น

แนวทางที่สอง เจ้าคุณพระธรรมนิเทศทวยหาญ (อยู่ อุดมศิลป์ ป.๗) อดีตกรรมการชำระปทานุกรม ซึ่งเป็นผู้มีความละเอียดลออในการเขียนภาษาไทยมากและเป็นที่เคารพของกรรมการชำระปทานุกรมเป็นอย่างยิ่ง ได้ให้ความเห็นว่า การใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องตามหลักภาษานั้นควรใช้คำว่า “ใด-หนึ่ง” มิใช่ “หนึ่ง-ใด” เพราะเป็นการเขียนภาษาไทยตามแบบอย่างของภาษาบาลี คือ คำ “ใด” นั้นจะต้องเข้าคู่กับคำว่า “นั้น” เสมอ เช่น “เมื่อใด-เมื่อนั้น” “ฉันใด-ฉันนั้น” เช่นที่ภาษาบาลีใช้ “ยथा-ตथा” และ “ยถา-ตถา” ฯลฯ หรือถ้าเกี่ยวกับบุคคลหรือสิ่งของก็ต้องใช้คำ “ย-ตะ” (ยะ-ตะ) เช่น

“ผู้ใดกระทำความดี ผู้นั้นย่อมได้รับผลดี ผู้ใดกระทำความชั่ว ผู้นั้นย่อมได้รับผลชั่ว”

นอกจากนี้ นายจำนง ทองประเสริฐ ราชบัณฑิตและอดีตสมาชิกวุฒิสภาก็ได้เคยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ถ้ามี “ผู้ใด” ก็ต้องมี “ผู้นั้น” มารับ มิฉะนั้นจะทำให้ประโยคไม่สมบูรณ์ ส่วนสำนวนที่ว่า “คนใดคนหนึ่ง” กับ “คนหนึ่งคนใด” นั้น ที่ถูกต้องจะต้องใช้ว่า “คนใดคนหนึ่ง” คำว่า “หนึ่ง” ในที่นี้แทนคำว่า “นั้น” นั่นเอง และหากใช้คำว่า “คนหนึ่งคนใด” คำว่า “ใด” จะลอยตัวไม่มีอะไรมารับ ซึ่งไม่ถูกต้องกับหลักภาษาไทยที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ใช้ถ้อยคำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับ “อย่างใดอย่างหนึ่ง” โดยยึดถือตามความเห็นของพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ แต่ก็ยังมีการโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้แนวทางดังกล่าวในร่างกฎหมายตลอดมา

ในการประชุมของวุฒิสภา ครั้งที่ ๒๘ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว ที่ประชุมวุฒิสภาได้มีการพิจารณาการใช้ถ้อยคำทั้งสองแนวทางและได้มีมติให้ยึดถือแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยใช้ทั้งสองคำ “อย่างใดอย่างหนึ่ง” และ “อย่างหนึ่งอย่างใด” ตามความมุ่งหมายแห่งการใช้บังคับของบทบัญญัตินั้น ๆ

๙.๒ แนวทางการใช้

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ใช้ถ้อยคำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” กับ “อย่างใดอย่างหนึ่ง” ในการร่างกฎหมายตามมติของวุฒิสภา กล่าวคือ คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” จะใช้เมื่อประสงค์ให้มีความหมายว่าอย่างเดียวหรือหลายอย่างก็ได้ ส่วนคำว่า “อย่างใดอย่างหนึ่ง” นั้นจะใช้เมื่อประสงค์ให้มีความหมายว่าอย่างใดก็ได้แต่ต้องเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น เมื่อใดที่ต้องการใช้ถ้อยคำในการร่างกฎหมายให้มีความหมายว่า “อย่างเดียวหรือหลายอย่างหรือทุกอย่างก็ได้” จึงให้ใช้คำว่า “อย่างหนึ่งอย่างใด” เท่านั้น จึงจะถูกต้องตามแนวทางของการร่างกฎหมาย

บทที่ ๕

๑๐. การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในร่างกฎหมาย

๑๐.๑ ความเป็นมา

การเขียนภาษาต่างประเทศกำกับในคำนิยามในกฎหมายจะทำให้ต่อเนื่องเป็นกรณีจำเป็นเนื่องจากเป็นคำศัพท์เฉพาะหรือเป็นคำศัพท์ที่ยังไม่แปลเป็นภาษาไทย โดยเขียนไว้หลังคำอธิบายความหมายของนิยามคำนั้น ซึ่งวิธีการเขียนภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในกฎหมายของไทยส่วนใหญ่จะปรากฏในกฎหมายลำดับรอง โดยเฉพาะกฎกระทรวงและประกาศกระทรวงต่าง ๆ โดยคำในกฎหมายที่มีภาษาต่างประเทศกำกับนั้นมีทั้งที่เป็นชื่อของพืชและสัตว์ ชื่อของสารเคมี หรือวัตถุธาตุ คำศัพท์ทางเทคนิคต่าง ๆ และคำสามัญ

อย่างไรก็ดี รูปแบบการเขียนกำกับศัพท์นั้นยังคงมีความหลากหลาย อาทิ เขียนโดยใช้อักษรโรมันพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด เช่น NICOTIANATABACUM หรือใช้อักษรโรมันพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรแรก เช่น Software และ Pseudochelidon sirintarae หรือใช้อักษรโรมันพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น sodium benzoate, lubricants หรือใช้อักษรโรมันพิมพ์เอียง เช่น *Agriv arizonica, Aloe helenae* เป็นต้น

๑๐.๒ แนวทางการใช้

แนวทางการใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป มีดังนี้^๖

(ก) แนวทางการใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน

ราชบัณฑิตยสถานมิได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการเขียนไว้แต่อย่างใด แต่ปรากฏว่า การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ และเอกสารเผยแพร่อื่น ๆ ของราชบัณฑิตยสถาน เช่น ศัพท์บัญญัติ หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง เป็นต้น สรุปแนวทางได้ ดังนี้

๑) การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับคำสามัญเพื่อแสดงรากศัพท์ใช้อักษรโรมันพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น คำว่า พุนจดทะเบียน (อ. authorized capital) นิติเวชศาสตร์ (อ. forensic medicine) บัตรเครดิต (อ. Credit card) พลวัต (อ. dynamic) กฎหมายปิดปาก (อ. estoppel) เป็นต้น

^๖ ข้อมูลจากเอกสารเสนอที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๙ จัดทำโดยสำนักกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒) การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับชื่อเฉพาะของพืชและสัตว์ ใช้อักษรโรมันพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรแรกของคำเท่านั้น และในกรณีที่มีชื่อเป็นชื่อเฉพาะ จะใช้อักษรพิมพ์เล็ก เช่น วาฬสีน้ำเงิน (*Balaenoptera musculus*) แต่การเขียนชื่อวงศ์ของพืชและสัตว์จะใช้อักษรพิมพ์ธรรมดาเท่านั้น เช่น วาฬ *Balaenoptera musculus* อยู่ในวงศ์ *Balaenopteridae*

๓) การใช้ภาษาต่างประเทศกำกับชื่อธาตุและสารเคมี ใช้อักษรโรมันพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น เนเบเลียม (อ. nobelium) บิสมัท (อ. bismuth) ฟลูออรีน (อ. fluorine) ก๊าด (อ. kerosene) เป็นต้น แต่ในกรณีที่เป็นชื่อเฉพาะทางดาราศาสตร์ราชบัณฑิตยสถานจะใช้อักษรโรมันพิมพ์ใหญ่เฉพาะกับอักษรแรกของคำ เช่น ยูเรนัส (อ. Uranus)

(ข) แนวทางการเขียนชื่อเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ของพืชและสัตว์ ตามหลักเกณฑ์ของ International Code of Botanical Nomenclature (ICBN)

การกำหนดชื่อเฉพาะทางวิทยาศาสตร์สำหรับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ จะกำหนดเป็นภาษาละติน ๒ คำ โดยคำแรกจะเป็นชื่อวงศ์ (genus) และคำที่สองจะเป็นชื่อเฉพาะ (specific epithet) ที่กำหนดโดยผู้ค้นพบสิ่งมีชีวิตนั้น สำหรับรูปแบบในการเขียนชื่อเฉพาะของพืชและสัตว์นั้น ICBN กำหนดให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่กับอักษรแรกของชื่อวงศ์โดยต้องเขียนชื่อทั้งหมดด้วยอักษรพิมพ์เล็ก เช่น เมเปิ้ลแดง ให้เขียนว่า *Acer rubrum* แต่กรณีที่มีการเขียนแต่ชื่อวงศ์เพียงอย่างเดียวแล้ว ICBN กำหนดให้เขียนชื่อวงศ์ด้วยอักษรโรมันปกติโดยอักษรตัวแรกของคำเท่านั้นที่เป็นอักษรโรมันพิมพ์ใหญ่ เช่น วงศ์เมเปิ้ล ให้เขียนว่า *Acer* เป็นต้น

(ค) แนวทางการใช้อักษรพิมพ์ใหญ่ของต่างประเทศ

Government Printing Office (GPO) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีหน้าที่กำหนดรูปแบบ (style) ของเอกสารราชการของรัฐบาลกลางทั้งหมด ได้จัดทำ U.S. Government Printing Office: Style Manual ขึ้น เพื่อเป็นมาตรฐานกลางให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติในการจัดทำเอกสารราชการอันรวมถึงกฎหมายของรัฐบาลกลางด้วย ในขณะที่ European Commissions Director-General for Translation ของสหภาพยุโรป ก็ได้จัดทำ English Style Guide ขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของสหภาพยุโรปใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดทำเอกสารและแปลเอกสารของสหภาพยุโรปเป็นภาษาอังกฤษ

เมื่อตรวจสอบแนวทางของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปดังกล่าวแล้ว สามารถสรุปหลักเกณฑ์ที่สำคัญของการใช้อักษรพิมพ์ใหญ่ได้ ดังนี้

๑) คำสามัญโดยปกติแล้วให้ใช้อักษรพิมพ์เล็ก เว้นแต่การเขียนชื่อของเอกสารหรือหัวข้อเท่านั้นที่สามารถใช้อักษรพิมพ์ใหญ่ได้

๒) คำเฉพาะหรือชื่อเฉพาะโดยปกติให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เป็นอักษรแรกของทุกคำ

บทที่ ๕

โดยยกเว้นเฉพาะคำเชื่อม เช่น Department of Agriculture, the Court of Auditors, the Permanent Representatives Committee แต่ถ้าเป็นการเขียนชื่อของคณะกรรมการที่มีลักษณะชั่วคราว (ad hoc committee) ให้ใช้อักษรพิมพ์เล็กแทน เช่น the Polish delegation to a meeting

๓) ชื่อหรือคำเฉพาะทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไป ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เป็นอักษรแรกของคำ เช่น Far East, Middle East, the West แต่ถ้าคำดังกล่าวเป็นคำที่แสดงถึงลักษณะทางกายภาพทั่วไปแล้ว ให้ใช้อักษรพิมพ์เล็ก เช่น north, northern Virginia, west Florida เป็นต้น

๔) การเขียนชื่อเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ของพืชและสัตว์นั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของ ICBN

๕) การเขียนชื่อหมวดของหิน ยุคของหิน หรือศัพท์เฉพาะอื่นทางธรณีวิทยาให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่กับอักษรแรกของคำ เช่น Old Red Sandstone, Eldon formation, Tertiary period

๖) ชื่อเฉพาะทางดาราศาสตร์ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เป็นอักษรแรก เช่น Earth, Mercury, Jupiter

๗) การเขียนชื่อสารเคมีต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดโดย International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC) โดยใช้อักษรพิมพ์เล็กกับชื่อสารเคมีทั้งหมด เช่น sulphur, ethyl alcohol, ethyl benzene เป็นต้น

๘) การเขียนชื่อของกฎหมาย ข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือข้อบังคับที่เป็นชื่อเฉพาะ ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่กับอักษรแรกของคำ เช่น Regulation (EEC) (No. 1837/80) แต่หากเป็นการอ้างถึงทั่ว ๆ ไปให้ใช้อักษรพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น regulation, directive, treaty

๙) การเขียนชื่อเฉพาะทางการค้าโดยปกติ ให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่สำหรับอักษรแรกเท่านั้น เช่น Airbus, Boeing, Land Rover, Polaroid แต่ถ้าชื่อทางการค้าได้กลายเป็นคำสามัญแล้ว ให้ใช้อักษรพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น aspirin, gramophone, nylon, celluloid เป็นต้น

(ง) แนวทางการใช้อักษรพิมพ์เอียงของต่างประเทศ

โดยหลักทั่วไปแล้ว การใช้อักษรพิมพ์เอียงในภาษาอังกฤษนั้นจะใช้เพื่อการเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างจากคำอื่น ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม U.S. Government Printing Office: Style Manual ของ GPO และ English Style Guide ของสหภาพยุโรปได้วางหลักเกณฑ์การใช้อักษรพิมพ์เอียง ดังนี้

๑) การเขียนชื่อเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ของพืชและสัตว์ ให้เขียนด้วยอักษรพิมพ์เอียงตามระบบของ ICBN

๒) คำว่า *Resolved*, *Resolved further*, *Provided*, *provided*, *however*, *Provided further*, *And provided further* และ *ordered* ที่ปรากฏในกฎหมาย ข้อตกลงหรือหนังสือสัญญาระหว่างประเทศนั้น ให้ใช้เป็นอักษรพิมพ์เอียง เช่น *Resolved*, *That (resolution)*

๓) การเขียนชื่อคดีต่าง ๆ ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียง เช่น *Timberlane Lumber Co. v. Bank of America*

๔) การเขียนคำศัพท์ภาษาอื่นที่มีใช้ภาษาอังกฤษในเอกสารภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียงเพื่อความชัดเจน เช่น *laissez-fair, ad hoc, fait accompli*

๕) การเขียนชื่อเฉพาะของยานพาหนะ ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียง เช่น *SS America, H.M.S. Hornet, space station Freedom, West Virginia class or type* แต่ชื่อเฉพาะของยานพาหนะบางชื่อ ให้ใช้อักษรพิมพ์ปกติ เช่น *Air Force One, B-50, MiG-21, F-18 Hornet*

๖) การเขียนอักษรที่ใช้แทนการแทนค่าหรือจำนวนเพื่อการคำนวณหรืออ้างอิงทางคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียง เช่น n^{th} degree, x dollars เป็นต้น

๑๐.๓ แบบการเขียน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณากำหนดแนวทางการเขียนภาษาต่างประเทศกำกับไว้ท้ายคำนิยาม ดังนี้^๔

โดยหลัก ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในกฎหมายไทย แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องระบุไว้ ให้ถือปฏิบัติแนวทางการเขียนภาษาต่างประเทศ ดังนี้

(๑) คำสามัญให้ใช้อักษรพิมพ์เล็กทั้งหมด

(๒) คำเฉพาะให้ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่สำหรับอักษรแรกของทุกคำ แล้วตามด้วยอักษรพิมพ์เล็ก และหากเป็นภาษาละตินให้ใช้ตัวพิมพ์เอียง

(๓) การเขียนชื่อเฉพาะของพืชและสัตว์ ให้ยึดหลักเกณฑ์ของ ICBN โดยใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวอักษรแรกของคำแรก และเขียนชื่อทั้งหมดด้วยอักษรพิมพ์เอียง แต่ในกรณีที่เป็นการเขียนชื่อวงศ์ของพืชและสัตว์เพียงอย่างเดียว ให้เขียนชื่อวงศ์ด้วยอักษรโรมันพิมพ์เล็กปกติ โดยอักษรตัวแรกเท่านั้นที่เป็นอักษรโรมันพิมพ์ใหญ่

(๔) การเขียนภาษาละตินทั่วไปในกฎหมาย ให้ใช้อักษรพิมพ์เอียงอย่างเดียวโดยไม่ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่เป็นอักษรแรก

(๕) การเขียนภาษาต่างประเทศกำกับศัพท์ในกรณีอื่น ๆ เห็นควรยึดรูปแบบตาม U.S. Government Printing Office: Style Manual และ English Style Guide ของสหภาพยุโรป

^๔ บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๖/๒๕๔๙ วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๙

บทที่ ๕

การตรวจสอบ ความจำเป็นในการตรากฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๑ ถนนพระอาทิตย์

การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย

การตรวจสอบ
ความจำเป็น
ในการตรากฎหมาย

ด้วยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ อนุมัติหลักการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายและแบบคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายที่คณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อการพัฒนาประเทศเสนอ และให้ทุกหน่วยงานดำเนินการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายและต้องเสนอคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายประกอบร่างกฎหมายทุกครั้ง พร้อมกันนั้นคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจัดทำคู่มืออธิบายหลักเกณฑ์การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายพร้อมทั้งแนวทางในการจัดทำคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย และสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาโดยฝ่ายพัฒนากฎหมายจึงได้จัดทำ “คู่มือตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย” ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกฎหมายต่อการบริหารราชการแผ่นดิน เหตุผลที่ต้องตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย และแนวทางการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย และเพื่อความชัดเจนในการจัดทำคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ เห็นชอบคู่มือตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ และให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งเวียนให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป ในคู่มือแบบการร่างกฎหมายนี้จึงได้นำบางส่วนของคู่มือตรวจสอบความจำเป็นในการตราภาษณาดังกล่าวเสนอไว้ในคู่มือแบบการร่างกฎหมายนี้ด้วย ซึ่งในการเสนอร่างกฎหมายส่วนราชการที่เสนอร่างกฎหมายก็ต้องตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายโดยเสนอคำชี้แจงความจำเป็นในการตราภาษณายไปพร้อมกับร่างกฎหมายด้วย

II แนวทางการตรวจสอบ ความจำเป็นในการตรากฎหมาย

การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายมีแนวทางการตรวจสอบดังนี้

๔.๑ การตรวจสอบวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ

หน่วยงานต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจที่จะดำเนินการให้ชัดเจน รวมทั้งต้องศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยละเอียดด้วย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม (Potential Solution) โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

- วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจคืออะไร
- การทำภารกิจนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องใด หรือเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีระหว่างประเทศใด

- มีความจำเป็นต้องทำภารกิจนั้นหรือไม่
- หากไม่ทำภารกิจนั้นจะมีผลกระทบใด
- การทำภารกิจนั้นเกี่ยวข้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศใดหรือไม่
- มีทางเลือกอื่นหรือไม่ หากมี ทางเลือกอื่นเหล่านั้นมีข้อดีข้อด้อยอย่างไร
- ผลสัมฤทธิ์ของภารกิจคืออะไร
- ผลสัมฤทธิ์ของภารกิจสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด

๔.๒ การกำหนดตัวผู้รับผิดชอบภารกิจนั้น

(๑) หากพิจารณาวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจแล้ว ได้ข้อยุติว่ามีความจำเป็นต้องทำภารกิจนั้น ข้อที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ ระหว่างรัฐกับเอกชน ใครควรเป็นผู้ทำภารกิจนั้น ซึ่งต้องพิจารณาจาก

- บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
- ศักยภาพของภาคเอกชน
- ศักยภาพของรัฐ

การตรวจสอบ
ความจำเป็น
ในการตรากฎหมาย

(๒) มีข้อสังเกตว่าภารกิจใดที่รัฐธรรมนูญมิได้ห้ามรัฐดำเนินการ มิใช่ว่ารัฐต้องเป็นผู้ทำภารกิจนั้นเสมอไป หน่วยงานต้องคำนึงถึงศักยภาพของภาคเอกชนหรือประชาชนในการทำภารกิจนั้นด้วย หากเอกชนหรือประชาชนมีศักยภาพที่จะทำภารกิจนั้นแล้ว หน่วยงานต้องชั่งน้ำหนักว่ารัฐควรทำภารกิจนั้นหรือไม่ ทั้งนี้โดยต้องคำนึงถึงการคุ้มครองประชาชน ประสิทธิภาพ ต้นทุนและความคล่องตัว เนื่องจากหลายภารกิจนั้นแต่เดิมเอกชนไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการ กฎหมายจึงกำหนดให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบภารกิจนั้น แต่ต่อมาเมื่อเอกชนเมื่อมีศักยภาพในการทำภารกิจนั้น ในกรณีนี้หน่วยงานต้องชี้แจงผลดีผลเสียให้ชัดเจนว่า รัฐควรทำภารกิจนั้นต่อไปหรือควรปล่อยให้เอกชนเป็นผู้ทำภารกิจนั้น เช่น ภารกิจให้บริการโทรศัพท์ ภารกิจให้บริการไปรษณีย์ ภารกิจให้บริการขนส่งสินค้าและพัสดุ ภารกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ภารกิจผลิตสินค้าหรือบริการ เป็นต้น

(๓) ภารกิจใดที่ชั่งน้ำหนักแล้วเห็นว่ารัฐควรทำเองหน่วยงานต้องพิจารณาต่อไปด้วยว่าระหว่างรัฐบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใครควรเป็นผู้ทำภารกิจนั้น ซึ่งหน่วยงานต้องพิจารณาองค์ประกอบดังนี้

- ภารกิจที่จะทำนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบทั้งประเทศหรือต่อประชาชนจำนวนมาก หรือเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะท้องถิ่น
- การทำภารกิจนั้นต้องเป็นแบบเดียวกันทั้งประเทศหรือต้องเป็นไปตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น
- ระหว่างรัฐบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานใดมีศักยภาพในการทำภารกิจนั้นให้สำเร็จได้โดยประหยัดและมีประสิทธิภาพมากกว่ากัน ซึ่งต้องคำนึงถึงต้นทุนการดำเนินงาน บุคลากร และขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ประกอบด้วย

๔.๓ ความจำเป็นในการตรากฎหมาย

ในกรณีที่หน่วยงานเห็นว่ามีความจำเป็นต้องทำภารกิจ และกำหนดตัวผู้ที่จะทำภารกิจได้แล้ว หน่วยงานต้องพิจารณาความจำเป็นในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับกับภารกิจนั้นเป็นลำดับต่อไป โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

- การใช้มาตรการทางบริหาร เช่น มติคณะรัฐมนตรี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามภารกิจนั้น จะทำให้การทำภารกิจนั้นมีอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร
- หากการใช้มาตรการทางบริหารไม่สามารถทำให้การทำภารกิจที่กำหนดสามารถสำเร็จลุล่วงได้ การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับจะแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดจากการใช้มาตรการทางบริหารนั้นได้อย่างไร

- กฎหมายที่จำเป็นต้องมีขึ้นนั้น ควรเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือควรเป็นเพียงข้อบัญญัติท้องถิ่น เพราะเหตุใด
- หากจำเป็นต้องมีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ควรบังคับใช้กฎหมายนั้นพร้อมกันทุกท้องที่ทั่วประเทศ หรือควรทยอยใช้ตามความพร้อมของแต่ละท้องที่
- มาตรการที่จะกำหนดไว้ในกฎหมายควรเป็นมาตรการควบคุม (เช่น การขออนุญาต) กำกับ (เช่น การขึ้นทะเบียน) หรือส่งเสริม (เช่น การแจ้ง)
- สภาพบังคับ (Sanction) ของกฎหมายควรเป็นโทษอาญา มาตรการบังคับทางปกครอง หรือระบบผสมผสาน
- สมควรกำหนดเวลาในการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายไว้เป็นระยะเวลาเท่าใด ทั้งนี้ เพื่อให้มีการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

การตรวจสอบ
ความจำเป็น
ในการตรากฎหมาย

๔.๔ ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น

ความซ้ำซ้อนของกฎหมายเป็นสิ่งที่หน่วยงานต้องพิจารณาโดยรอบคอบ ในเรื่องใดที่มีกฎหมายให้อำนาจแก่หน่วยงานที่จะดำเนินการได้อยู่แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมายในเรื่องเดียวกันขึ้นอีก โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

- ในเรื่องเดียวกันหรือทำนองเดียวกันนั้น มีกฎหมายอื่นบัญญัติไว้แล้วหรือไม่ หากมีสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวให้ครอบคลุมถึงภารกิจที่จะทำ หรือสมควรมีกฎหมายขึ้นใหม่
- ถ้าสมควรมีกฎหมายขึ้นใหม่ จะดำเนินการอย่างไรกับกฎหมายที่มีอยู่แล้ว สมควรยกเลิก ปรับปรุง หรือแก้ไขกฎหมายดังกล่าวให้สอดคล้องกันเพียงใดหรือไม่

๔.๕ การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลและความคุ้มค่า

กฎหมายส่วนใหญ่จะมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล การตรากฎหมายจึงต้องเป็นไปเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้มีผลกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด และในขณะเดียวกันกฎหมายนั้นก็ต้องเป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยจึงจะคุ้มค่ากับสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ต้องถูกจำกัดลง สิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ต้องถูกจำกัดลงและความคุ้มค่าของกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานต้องคำนึงถึงอย่างมากที่สุด ซึ่งมีข้อพิจารณาดังนี้

- กฎหมายที่จะตราขึ้นได้สร้างภาระหน้าที่ใดให้เกิดขึ้นแก่บุคคลบ้าง
- สิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดบ้างที่ต้องถูกจำกัด และต้องระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้อำนาจในการตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นไว้โดยชัดแจ้ง

■ การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นเป็นการจำกัดเพียงเท่าที่จำเป็นหรือไม่ อย่างไร และกระทบกระเทือนสาระของสิทธิหรือเสรีภาพนั้นหรือไม่

■ ประชาชนและสังคมส่วนรวมจะได้ประโยชน์ใดบ้างจากกฎหมายดังกล่าว

■ บทบัญญัติในกฎหมายนั้นอยู่ในวิสัยที่จะปฏิบัติได้โดยไม่เกิดความยุ่งยากหรือภาระหน้าที่แก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือไม่

■ เมื่อคำนึงถึงงบประมาณที่ต้องใช้ ภาระหน้าที่ที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนและการที่ประชาชนจะต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ เทียบกับประโยชน์ที่จะได้รับแล้วจะคุ้มค่าหรือไม่

๔.๖ ความพร้อมของรัฐในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

(๑) โดยที่รัฐต้องเป็นผู้บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหากหน่วยงานไม่มีความพร้อมที่จะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายแล้ว ประชาชนก็จะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยไม่ได้รับประโยชน์อันใดเพราะกฎหมายมีค่าไม่ต่างจากกระดาษเปล่า ข้าราชการกฎหมายนั้นอาจกลายเป็นเครื่องมือที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ในการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นได้ หน่วยงานจึงต้องวิเคราะห์ความพร้อมของรัฐในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายด้วย

(๒) การพิจารณาความพร้อมของรัฐในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้แบ่งออกได้สองมิติ ดังนี้

มิติที่หนึ่ง มีวิธีการใดที่จะทำให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจเจตนารมณ์ เนื้อหาสาระ และมาตรการที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นอย่างถูกต้อง อันจะทำให้ประชาชนยินยอมที่จะปฏิบัติตามกฎหมายนั้นอย่างยินยอมพร้อมใจ และสามารถอ้างสิทธิตามกฎหมายนั้นได้

มิติที่สอง หน่วยงานของรัฐเองมีความพร้อมในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งมีข้อพิจารณาดังนี้

■ มีวิธีการใดบ้างที่จะทำให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจเจตนารมณ์ เนื้อหาสาระ และมาตรการที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นอย่างถูกต้อง และแต่ละวิธีมีต้นทุนในการดำเนินการมากน้อยเพียงใด หน่วยงานมีแผนการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างไร

■ จำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีคุณสมบัติใดและจำนวนเท่าใดในการบังคับการตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรที่หน่วยงานมีอยู่มีคุณสมบัติดังกล่าวและมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ หากไม่พอต้องลงทุนด้านบุคลากรเป็นเงินประมาณเท่าใด

■ หน่วยงานมีแผนงานอย่างไรในการที่จะทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบังคับการตามกฎหมาย ทั้งบุคลากรของหน่วยงานนั้นเองและบุคลากรของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้มี

ความรู้ความเข้าใจในเจตนารมณ์ เนื้อหาสาระ และมาตรการตามกฎหมายนั้นอย่างถูกต้อง เพื่อให้การบังคับเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- หน่วยงานมีงบประมาณ เครื่องไม้เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพียงพอที่จะทำหน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ หากไม่พอต้องลงทุนเรื่องดังกล่าวเป็นเงินประมาณเท่าใด

- หากกฎหมายกำหนดภาระหน้าที่ให้แก่หน่วยงานมากขึ้น จะมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีอยู่เดิมมากน้อยเพียงใด

- หน่วยงานมีแผนงานหรือแนวทางในการระงับข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับกฎหมายอย่างไร

๔.๗ ความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น

เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติภารกิจ หน่วยงานต้องตรวจสอบโดยละเอียดว่ามีหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติภารกิจเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับภารกิจตามกฎหมายที่เสนอให้ตราขึ้นหรือไม่ ถ้ามี สมควรยุบหน่วยงานนั้นหรือควรปรับเปลี่ยนอย่างไร

๔.๘ วิธีการทำงานและการตรวจสอบ

วิธีการทำงานและการตรวจสอบเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมาตรา ๘๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง และมาตรา ๗๘ (๔) กำหนดให้รัฐพัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในการเสนอให้ตรากฎหมายใดขึ้นนั้นนอกจากหน่วยงานต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระ ตลอดจนกลไกของกฎหมายแล้ว ยังต้องกำหนดวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส และแนวทางและวิธีการตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายที่โปร่งใสไปพร้อมกันด้วยเพื่อให้การบังคับการตามกฎหมายสามารถดำเนินการได้ทันทีที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ ซึ่งมีข้อพิจารณาดังนี้

- หน่วยงานได้กำหนดวิธีการทำงานเพื่อรองรับการดำเนินงานตามกฎหมายไว้อย่างไร
- วิธีการทำงานที่กำหนดไว้นั้นสอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือไม่^๑

^๑ ได้แก่ หลัก ๖ ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (รายละเอียดโปรดดูพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖)

- มีแนวทางและวิธีการตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายที่ชัดเจน โปร่งใส รวดเร็ว และเป็นธรรมอย่างไร

๔.๙ ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการออกกฎหมายลำดับรอง

(๑) ในการตรากฎหมายนั้น ปกติฝ่ายนิติบัญญัติจะมอบอำนาจในการออกบรรดา กฎหมายลำดับรองทั้งหลาย (พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ) ให้แก่ฝ่ายบริหาร เพื่อให้ฝ่ายบริหารกำหนดรายละเอียดและกลไกผลักดันให้เจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นผลสัมฤทธิ์ การออกกฎหมายลำดับรองจึงต้องเป็นไปตามกรอบที่กฎหมายแม่บทบัญญัติไว้จะเกินกว่ากฎหมายแม่บท (Ultra vires) มิได้ และจะขัดหรือแย้งกับกฎหมายแม่บทมิได้

(๒) อย่างไรก็ดี ในอดีตที่ผ่านมาหน่วยงานของรัฐมักอาศัยอำนาจออกกฎหมาย ลำดับรองเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โดยไม่คำนึงถึง ภาระที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนหรือผู้รับบริการ ไม่ว่าจะเป็นการขยายอำนาจของเจ้าหน้าที่ หรือสร้าง ขึ้นตอนในการให้บริการที่ไม่จำเป็นซึ่งแม้เนื้อหาของสาระของกฎหมายลำดับรองเหล่านี้จะไม่ขัดต่อกฎหมาย แม่บท แต่กฎหมายลำดับรองเหล่านั้นกลับมีผลทำให้การบังคับการตามกฎหมายไร้ซึ่งประสิทธิภาพ อย่างสิ้นเชิง หลายกรณีเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ฉกฉวยแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วย

(๓) ดังนั้น ในการเสนอให้มีการตรากฎหมายทุกครั้ง หน่วยงานต้องกำหนดกรอบหรือ มาตรการป้องกันมิให้มีการตรากฎหมายลำดับรองในลักษณะที่เป็นการขยายอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเพิ่มภาระแก่บุคคลเกินสมควรไว้ด้วย โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

- กฎหมายที่จะตราขึ้นนั้นจำเป็นต้องออกกฎหมายลำดับรองด้วยหรือไม่ ในกรณีใดบ้าง โดยมีเหตุผลประการใด

- กฎหมายลำดับรองที่จะออกในแต่ละกรณีมีเนื้อหาสาระอย่างไรและหน่วยงาน ควรต้องเสนอหลักการอันเป็นสาระสำคัญของร่างกฎหมายลำดับรองแต่ละฉบับไปพร้อมกับ ร่างกฎหมายด้วย

- หน่วยงานวางกรอบในการตรากฎหมายลำดับรองเพื่อป้องกันมิให้มีการตรา กฎหมายลำดับรองในลักษณะที่เป็นการขยายอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเพิ่มภาระแก่บุคคลเกินสมควร ไว้แล้วหรือไม่ อย่างไร

- กำหนดเวลาในการพิจารณาทบทวนกฎหมายลำดับรองเพื่อให้เหมาะสมกับ สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปไว้เป็นระยะเวลาเท่าใด (Sunset Clause)

๔.๑๐ การรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานหรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

การรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานหรือผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากข้อเสนอให้มีกฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Public Consultation) เป็นกลไกในการแสวงหาข้อมูลที่ต้องเพื่อประกอบการพิจารณาและตัดสินใจของรัฐมนตรีหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าการตรากฎหมายดังกล่าวขึ้น จะส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) มากน้อยเพียงไร เมื่อเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่จะได้รับผลที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากข้อเสนอให้มีกฎหมายจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพิจารณาว่า “สมควรมีกฎหมายนั้นหรือไม่” และ “กฎหมายนั้นควรมีขอบเขตอย่างไร” แต่ไม่ใช่เป็นการหาข้อยุติว่าสมควรมีกฎหมายในเรื่องนั้นหรือไม่

การตรวจสอบ
ความจำเป็น
ในการตรากฎหมาย

นอกจากนี้ การรับฟังความคิดเห็นยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ของรัฐบาล อันเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของประเทศที่ปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย และเป็นช่องทางที่จะทำให้หน่วยงานผู้ร่างกฎหมายได้รับทราบความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายนั้น (Stakeholders) ไม่ว่าจะเป็นประชาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือผู้เชี่ยวชาญ อันจะช่วยให้กฎหมายที่จะร่างขึ้นนั้นมีเนื้อหาสาระและกลไกที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคมด้วย

สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายแต่ละฉบับนั้น ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไปว่าร่างกฎหมายที่จะนำออกรับฟังความคิดเห็นนั้นมีผลกระทบต่อผู้ใดบ้าง โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

ก. ผู้ได้รับผลกระทบที่เป็นภาคเอกชน ได้แก่ ประชาชน/กลุ่มบุคคล/สมาคม/องค์กรวิชาชีพซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายนั้น
- ทำงานหรืออยู่ใกล้ชิดกับปัญหาภายใต้บังคับของกฎหมายนั้น
- มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับกฎหมายนั้น
- ความเชื่อทางศาสนาอาจได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้น

นอกจากนี้ หน่วยงานอาจรับฟังความคิดเห็นจาก “ผู้เชี่ยวชาญ” ซึ่งอาจเป็นนักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายนั้นด้วยก็ได้แต่สำหรับเรื่องดังต่อไปนี้ไม่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้ได้รับผลกระทบที่เป็นภาคเอกชน เพราะอาจก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบขึ้น

■ เรื่องที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอัตราค่าธรรมเนียมหรือสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่องบประมาณ

■ เรื่องที่เป็นการแก้ไขกลไกในการดำเนินการตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้คล่องตัวมากขึ้นโดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ประชาชน และมีใช้การแก้ไขในสาระสำคัญของกฎหมาย

■ เรื่องที่หากจัดให้มีการรับฟังแล้วบุคคลหรือองค์กรที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบบุคคลอื่น

ข. ผู้ได้รับผลกระทบที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ได้แก่

ข.๑ หน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับกฎหมายนั้น (Related Functions)

โดยพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดินหรือกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานนั้น

ข.๒ หน่วยงานของรัฐที่มีพื้นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกฎหมายนั้น (Related Areas)

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนด “วิธีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมาย” ไว้เป็นการเฉพาะ หน่วยงานจึงมีดุลพินิจที่จะกำหนดวิธีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายได้ตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับเรื่องและงบประมาณที่มีอยู่

อย่างไรก็ดี โดยที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งกำหนดวิธีการให้ข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการดำเนินโครงการของรัฐ ได้มีผลใช้บังคับแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงแนะนำให้หน่วยงานนำวิธีการให้ข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็นที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีมาประยุกต์ใช้

การจัดทำคำชี้แจง ความจำเป็นในการตรากฎหมาย

ในการเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณานั้น นอกจากหน่วยงานต้องจัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปในการเสนอให้มีกฎหมายขึ้นใหม่หรือเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ ประกอบกับระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ แล้ว หน่วยงานต้องจัดทำ “คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย” และเสนอไปพร้อมกับบันทึกวิเคราะห์สรุปด้วย เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีว่ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายนั้นอย่างแท้จริง

การตรวจสอบ
ความจำเป็น
ในการตรากฎหมาย

คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายอย่างน้อยต้องประกอบด้วยรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ
๒. ชื่อส่วนราชการหรือหน่วยงานผู้เสนอ
๓. ความเป็นมา
๔. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ
 - ๔.๑ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ
 - ๔.๒ ความจำเป็นที่ต้องทำภารกิจ
 - ๔.๓ ปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข
 - ๔.๔ มาตรการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจ
 - ๔.๕ ทางเลือกอื่นที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน
 - ๔.๖ เหตุผลที่แสดงว่ามาตรการที่กำหนดสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องนั้นได้
๕. ผู้ทำภารกิจ
 - ๕.๑ เมื่อคำนึงถึงประสิทธิภาพ ต้นทุนและความคล่องตัวแล้ว เหตุใดจึงไม่ควรให้เอกชนทำภารกิจนี้
 - ๕.๒ ถ้าเอกชนไม่ควรทำ เหตุใดจึงไม่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำภารกิจนี้
๖. ความจำเป็นในการออกกฎหมาย
 - ๖.๑ เหตุผลที่ต้องมีกฎหมายรองรับการทำภารกิจนั้น
 - ๖.๒ ถ้าจำเป็นต้องตรากฎหมาย เหตุผลที่ไม่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ออกกฎหมายระดับท้องถิ่น

๖.๓ เหตุผลในการกำหนดให้ใช้บังคับกฎหมายพร้อมกันทุกท้องที่ ทาย่อยใช้เป็นท้องที่ ๆ ไป หรือใช้บังคับเพียงบางท้องที่

๖.๔ เหตุผลในการกำหนดหรือไม่กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการใช้บังคับกฎหมายนั้น

๖.๕ ลักษณะการใช้บังคับกฎหมาย (ใช้ระบบควบคุม ระบบกำกับ หรือระบบส่งเสริม) และ เหตุผลในการใช้บังคับกฎหมายในลักษณะดังกล่าว

๖.๖ ประเภทของโทษที่กำหนดในกฎหมาย (โทษทางอาญาหรือมาตรการบังคับทางปกครอง) และเหตุผลในการกำหนดให้ใช้โทษประเภทดังกล่าว

๗. ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น

๗.๑ มีกฎหมายอื่นในเรื่องเดียวกันหรือทำนองเดียวกันหรือไม่

๗.๒ เหตุผลที่ไม่สมควรยกเลิก แก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายอื่นที่มีอยู่เดิม

๘. ภาระต่อบุคคลและความคุ้มค่า

๘.๑ ผู้ซึ่งถูกกระทบโดยกฎหมาย

๘.๒ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่ถูกกฎหมายบังคับใช้

๘.๓ สิทธิและเสรีภาพที่ถูกจำกัด

๘.๔ ประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมจะได้รับ

๘.๕ ความยุ่งยากที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกฎหมาย

๘.๖ ความคุ้มค่าของภารกิจเมื่อคำนึงถึงงบประมาณที่ต้องใช้ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นแก่ ประชาชนและการที่ประชาชนจะต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพเทียบกับประโยชน์ที่จะได้รับ

๙. ความพร้อมของรัฐ

๙.๑ ความพร้อมของรัฐ

(ก) กำลังคนและอุปกรณ์หลักที่คาดว่าจะต้องใช้

(ข) คุณวุฒิและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ซึ่งจำเป็นต้องมี

(ค) งบประมาณที่คาดว่าจะต้องใช้

๙.๒ วิธีการที่จะให้ผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายมีความเข้าใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย

๑๐. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติการซ้ำซ้อนหรือใกล้เคียงกัน

๑๑. วิธีการทำงานและการตรวจสอบ

๑๑.๑ สรุบบระบบการทำงาน (ต้องสอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี)

๑๑.๒ ระบบการตรวจสอบประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการทำงาน

๑๑.๓ ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (Key performance indicator)

๑๑.๔ ระบบการคานอำนาจ

๑๒. มาตรการป้องกันมิให้มีการตรากฎบัญญัติที่เป็นการขยายอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ
เพิ่มภาระแก่บุคคลจนเกินสมควร

๑๓. การรับฟังความคิดเห็น

๑๓.๑ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นหรือไม่ โดยวิธีใด เมื่อใด

๑๓.๒ สรุปข้อคัดค้านหรือความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

๑๓.๓ เหตุผลของหน่วยงานเกี่ยวกับข้อคัดค้านหรือความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

๑๔. ลายมือชื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงผู้กำกับดูแลหน่วยงาน

๑๕. วัน/เดือน/ปีที่จัดทำ

การตรวจสอบ
ความจำเป็น
ในการตรากฎหมาย

บรรณานุกรม

Ussanaporns

เอกสารภาษาไทย

กาญจนาภรณ์ ลีวิโรจน์. “การร่างกฎหมาย : แบบของกฎหมาย.” *วารสารกฎหมาย*. เล่มที่ ๑๔
ตอนที่ ๓, (ธันวาคม ๒๕๓๖) : ๑๐๓-๑๓๗.

คณิต ณ นคร. “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ.” *วารสารอัยการ*. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕๗,
(กันยายน ๒๕๒๕) : ๓๑ - ๕๗.

จิรศักดิ์ จีรวดี และคณะ. *คู่มือการปฏิบัติงานพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับความผิดคดีใช้
ค่าเสียหาย*, กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๓๘. (อัดสำเนา)

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. *กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. กรุงเทพฯ:จักรวรรดิพิมพ์, ๒๕๔๐.

_____ “การร่างกฎหมาย,” เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกร หลักสูตรการร่างกฎหมาย
(ครั้งที่ ๑). ณ ศูนย์ฝึกอบรม ปตท. เขาบ่อยา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๓๑.

ฝ่ายพัฒนากฎหมาย. “คู่มือตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย.” กรุงเทพฯ:สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกา, [ม.ป.ป.] : ๑. (อัดสำเนา)

ดับเบิลยู เฮช นิวแมน. “คณะกรรมการ : การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ.” แปลจากบทที่ ๑๔ ของหนังสือ
Administrative Action: The Technique of Organization and Management (2nd, 1963),
โดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. *วารสารกฎหมายปกครอง*. เล่ม ๒ ตอนที่ ๑, (เมษายน ๒๕๒๖):
๖๓ - ๖๗.

ธรรมนิตย์ สุมนต์กุล. “แบบกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการ.” เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตร
นักกฎหมายกฤษฎีกา รุ่นที่ ๓. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๗.

_____ “การตรวจสอบกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ.” เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกร
หลักสูตรการร่างกฎหมายระดับต้น. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๗.

_____ “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ.” กรุงเทพฯ:สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกา : ๕๖ - ๕๗. (อัดสำเนา)

_____ “คู่มือการควบคุมคุณภาพของกฎ : กรณีศึกษาคู่มือการออกกฎของประเทศออสเตรเลีย.”
วารสารกฎหมายปกครอง. เล่ม ๒๔ ตอนที่ ๓, (๒๕๕๐) : ๙๗ - ๑๓๐.

- นิพนธ์ อะกีมี. “คู่มือเบื้องต้นในการร่างพระราชบัญญัติ.” เอกสารประกอบการอบรมโครงการฝึกอบรมหลักสูตรนักกฎหมายกฤษฎีกา รุ่นที่ ๓. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๗.
- มนตรี ชนกันชัย. “มาตรการบังคับของฝ่ายปกครองในระบบกฎหมายไทย.” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.
- ปานตา ศิริวัฒน์. “รูปร่างของพระราชบัญญัติ.” *วารสารนิติศาสตร์*. ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑, (มีนาคม ๒๕๓๗) : ๑๒๐ - ๑๓๖.
- มีชัย ฤชุพันธุ์. “กระบวนการนิติบัญญัติ.” เอกสารคำบรรยายพิเศษ. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๑.
- _____. “แนวความคิดและข้อสังเกตในการร่างกฎหมาย.” เอกสารคำบรรยายพิเศษ ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๑.
- _____. “แนวความคิดและข้อสังเกตในการร่างกฎหมาย.” เอกสารคำบรรยายพิเศษ แก่นิติกรเจ้าหน้าที่บริหารของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๓.
- _____. “รูปแบบและโครงสร้างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติและวิธีการร่างพระราชบัญญัติ : กรณีศึกษา.” เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการร่างกฎหมายระดับต้น สำหรับนิติกรระดับ ๓ - ๕ รุ่นที่ ๑. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๗.
- ฤทัย หงส์ศิริ. “นิติกรรมทางปกครอง.” *คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายปกครอง*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๒๕.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. “หลักการว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบกฎหมาย.” *คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายปกครอง*. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๔๕.
- สถิตย์ เล็งไธสง. “อำนาจศาล.” *วารสารนิติศาสตร์*. เล่ม ๓ ตอน ๓, (ธันวาคม ๒๕๑๕): ๑๐๓ - ๑๑๖.
- สมภพ ไตรระกิตย. “การร่างกฎหมาย.” ในหนังสือครบรอบหกสิบปีของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๓.
- สมยศ เชื้อไทย. *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป*. เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๐.
- สทนต์ รัตนไพจิตร. “ความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทย สมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา.” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗.

สิริพันธ์ พลรบ. “คณะกรรมการในทางปกครองตามพระราชบัญญัติในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. ศูนย์กฎหมายและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ:นิติธรรม, ๒๕๔๒.

เสริม วินิจชัยกุล. “การทำกฎหมาย.” วารสารราชบัณฑิตยสถาน. : ๔.

หยุด แสงอุทัย. “การร่างกฎหมาย.” ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย.
กรุงเทพฯ:บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๓.

อมร จันทรมาน. บทความทางวิชาการ เรื่อง การเล่นเกมการยื่นญัตติให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ พรก.
ตามมาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ (เกมของใคร). เล่ม ๒. รวบรวมโดยสำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกา, ๒๕๔๒.

อัชพร จารุจินดา. “หลักเบื้องต้นในการร่างกฎหมาย.” กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,
[ม.ป.ป.] : ๑. (อัดสำเนา)

ฮาโรว์ ครูท และซีริล โอ ดอนแนล. “องค์กรแบบคณะกรรมการ.” แปลจากบทที่ ๑๗ ของหนังสือ
Management: A systems and Contingency Analysis of Managerial Functions (6th ed., 1976),
โดยชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศักดิ์. วารสารกฎหมายปกครอง. เล่ม ๒ ตอนที่ ๑, (เมษายน ๒๕๒๖)
: ๕๑ - ๖๒.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

G.C. Thornton . Legislative Drafting . (4th) Butterworths : London Dublin Edinburgh. 1996 .

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๓/๒๕๖๓ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๓

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๔/๒๕๖๓ วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๓

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑-๘ ครั้งที่ ๑-๑/๒๕๖๓ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๕-๑๖/๒๕๖๓ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๓

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๖-๑๗/๒๕๖๓ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๓

บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๖-๖/๒๕๔๐ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๓ วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๓
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๐/๒๕๔๔ วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๔
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓/๒๕๔๕ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๕
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๕/๒๕๔๕ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๕
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๔/๒๕๔๕ วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๕
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๙/๒๕๔๕ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๕
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๐/๒๕๔๙ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๙
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๐/๒๕๔๙ วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๙
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๓๖/๒๕๔๙ วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๙
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒/๒๕๕๐ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔/๒๕๕๐ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๐ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๐ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๒๘/๒๕๕๐ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๔๑/๒๕๕๐ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐
บันทึกการประชุมฝ่ายร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๑

เรื่องเสรีจ

เรื่องเสรีจที่ ๙/๒๔๗๓ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช ๒๔๗๓
เรื่องเสรีจที่ ๑-๒/๒๔๗๙ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๙
เรื่องเสรีจที่ ๖๘/๒๔๗๙ บันทึก เรื่อง การบัญญัติเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ
เรื่องเสรีจที่ ๑๓๖/๒๔๘๘ เรื่อง แบบร่างพระราชบัญญัติ และแบบร่างพระราชกฤษฎีกา
เรื่องเสรีจที่ ๑๔๖/๒๔๙๔ บันทึก เรื่อง การใช้อำนาจบังคับกฎกระทรวงการคลังและพระราชกฤษฎีกา
เรื่องเสรีจที่ ๑๙๔/๒๔๙๔ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยจังกอบในเขตจัดบำรุง
สถานที่ขายทะเลทิศตะวันตก (เกี่ยวกับพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยจังกอบ
ในเขตจัดบำรุงสถานที่ขายทะเลทิศตะวันตก)
เรื่องเสรีจที่ ๑๓๘/๒๔๙๗ บันทึก เรื่อง ผู้รักษาการตามกฎหมาย

- เรื่องเสร็จที่ ๑๓๒/๒๕๐๐ บันทึก เรื่อง การขอการแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลประเภทที่ ๒
- เรื่องเสร็จที่ ๑๗๙/๒๕๑๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการค้ำประกันของรัฐบาล พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๑๗๒/๒๕๑๔ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๒๙๖/๒๕๑๖ บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยแร่ (คุณสมบัติของผู้ขออาชญาบัตร ประทานบัตรชั่วคราว และประทานบัตร)
- เรื่องเสร็จที่ ๑๐๖/๒๕๑๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๒๗๖/๒๕๑๘ บันทึก เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการในรัฐวิสาหกิจ
- เรื่องเสร็จที่ ๑๗๖/๒๕๒๓ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๗๒/๒๕๒๔ บันทึก เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่วนจังหวัด กำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด (ข้อสังเกตของเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ประกอบความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๒) เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่วนจังหวัดกำหนดราคาสินค้า และป้องกันการผูกขาด (กรณีคำสั่งจังหวัดสมุทรปราการ))
- เรื่องเสร็จที่ ๔๔๙-๔๕๔/๒๕๒๔ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติโรงแรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติสถานบริการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติโรงรับจำนำ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๘๖-๘๘/๒๕๒๕ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๒๗๓/๒๕๒๕ บันทึก เรื่อง การนับวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
- เรื่องเสร็จที่ ๒๖๐/๒๕๒๘ บันทึก เรื่อง ปัญหาตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ (การแต่งตั้งคณะกรรมการประจำวิทยาลัยครู และการดำรงตำแหน่งของอธิการวิทยาลัยครู)
- เรื่องเสร็จที่ ๓๘๗/๒๕๒๘ บันทึก เรื่อง ปัญหาตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย (การออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมการใช้ท่าเทียบเรือเฉพาะส่วนที่เป็นชายตลิ่ง ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย)
- เรื่องเสร็จที่ ๑๑๙/๒๕๓๐ บันทึก เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ จะตั้งโดยใช้ชื่อตำแหน่ง

- แทนชื่อบุคคลได้หรือไม่ (กรณีการเปลี่ยนแปลงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จาก พล.ต.อ. ณรงค์
มหานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้แทน)
- เรื่องเสร็จที่ ๑๖๐/๒๕๓๐ บันทึก เรื่อง วาระการดำรงตำแหน่งของอธิการบดี คณบดี และหัวหน้า
ภาควิชา การรักษาการในตำแหน่งและการรักษาราชการแทนตามพระราชบัญญัติ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. ๒๕๒๒
- เรื่องเสร็จที่ ๗/๒๕๓๑ บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑
(คณะกรรมการดำเนินการของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งครบวาระการดำรง
ตำแหน่งแล้วตามมาตรา ๑๑๐ มีอำนาจดำเนินงานต่อไปจนกว่าคณะกรรมการดำเนินการฯ
ชุดใหม่เข้ารับหน้าที่ได้หรือไม่)
- เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๓๑ บันทึก เรื่อง องค์คณะของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๙
แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒
- เรื่องเสร็จที่ ๖๑/๒๕๓๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๖๓/๒๕๓๔ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (บันทึก เรื่อง
การให้เอกชนที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลมีและใช้อากาศยานส่วนบุคคล)
- เรื่องเสร็จที่ ๔๒๕/๒๕๓๕ บันทึก เรื่อง การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนกรรมการที่กฎหมาย
แต่งตั้งโดยระบุตำแหน่ง
- เรื่องเสร็จที่ ๔๘๑/๒๕๓๕ บันทึก เรื่อง การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของกรรมการ และผู้บริหาร
รัฐวิสาหกิจ
- เรื่องเสร็จที่ ๑๓๙/๒๕๓๖ บันทึก เรื่อง การใช้บังคับประกาศผู้อำนวยการทางหลวงที่ออกตามพระราช
บัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕
- เรื่องเสร็จที่ ๒๓๓/๒๕๓๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๓๘๙/๒๕๓๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๗๘๗/๒๕๓๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๒๗๗/๒๕๓๘ เรื่อง ร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๔๘/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติโอนบุคลากร ทรัพย์สินและงบประมาณของวิทยาลัย
เทคนิคการสัตวแพทย์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปให้มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ.

- เรื่องเสรีจที่ ๖๑/๒๕๔๐ เรื่อง การขอแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของ
เจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙
- เรื่องเสรีจที่ ๘๒-๘๔/๒๕๔๐ เรื่อง การจัดตั้งศาลปกครอง (ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและ
วิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.)
- เรื่องเสรีจที่ ๙๗/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยน
สภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พ.ศ.
- เรื่องเสรีจที่ ๑๖๗/๒๕๔๐ บันทึก เรื่อง การพ้นจากตำแหน่งกรรมการบริหารตามพระราชบัญญัติสภา
ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗
- เรื่องเสรีจที่ ๑๙๑/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.
- เรื่องเสรีจที่ ๒๙๗/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติตัวกลางเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์ให้เป็น
หลักทรัพย์ พ.ศ.
- เรื่องเสรีจที่ ๓๐๐/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติบรรษัทตลาดรองเงินกู้ที่อยู่อาศัย พ.ศ.
- เรื่องเสรีจที่ ๓๑๔-๓๑๕/๒๕๔๐ เรื่อง การปรับปรุงส่วนราชการของกระทรวงการต่างประเทศ (การขอ
จัดตั้งกรมการกงสุล) (ร่างพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วน
ของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการต่างประเทศ ไปเป็นของกรมการกงสุล กระทรวง
การต่างประเทศ พ.ศ.)
- เรื่องเสรีจที่ ๕๒๗/๒๕๔๐ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวข้าราชการ พนักงานเทศบาล
พนักงานสุขาภิบาล พนักงานส่วนตำบล และพนักงานองค์การของรัฐ พ.ศ.
- เรื่องเสรีจที่ ๕๓๘-๕๔๐/๒๕๔๐ เรื่อง การยกเลิกพระราชบัญญัติเมืองพัทยา
- เรื่องเสรีจที่ ๗๙๗/๒๕๔๐ บันทึก เรื่อง องค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน
ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
พ.ศ. ๒๕๓๔
- เรื่องเสรีจที่ ๑๐/๒๕๔๑ บันทึก เรื่อง การนำหลักการตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของ
เจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้บังคับกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ก่อนบังคับใช้กฎหมาย
- เรื่องเสรีจที่ ๖๒/๒๕๔๑ บันทึก เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๕๓๕
(กรณีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๕๓๕ ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติ
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย)
- เรื่องเสรีจที่ ๖๔ /๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติองค์การมหาชนอิสระ พ.ศ.
- เรื่องเสรีจที่ ๘๖/๒๕๔๑ บันทึก เรื่อง การวางแบบกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๙ ของ

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ที่ นร ๐๖๐๑/๑๗๔ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๑
- เรื่องเสร็จที่ ๑๖๗/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทน
อื่นของผู้ดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๑๘๔/๒๕๔๑ เรื่อง การปรับปรุงกฎหมายท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย (ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสุขภาพบาล พ.ศ. ๒๔๙๕
พ.ศ.)
- เรื่องเสร็จที่ ๒๐๔ - ๒๐๕/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๒๖๑ - ๒๖๒/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติราคาสกุลการ พ.ศ. และร่างพระราช
บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. ๒๕๓๐ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๓๐๓/๒๕๔๑ บันทึก เรื่อง การพ้นจากตำแหน่งของนายกสภามหาวิทยาลัย และกรรมการ
สภามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- เรื่องเสร็จที่ ๔๒๖/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๕๐๓/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๕๗๖/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๗๐๑/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อการพาณิชย์ พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๗๓๐/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนเกี่ยวกับการตายของบุคคล)
- เรื่องเสร็จที่ ๗๔๙/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๘๓๔/๒๕๔๑ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการสมยอมในการเสนอ
ราคา พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๙๓/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๓๔๙/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดให้การเวนคืน
อสังหาริมทรัพย์ในท้องที่อำเภอบางคล้า อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์
อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอบ้านทอง จังหวัดชลบุรี เป็นกรณีที่มี
ความจำเป็นโดยเร่งด่วน

- เรื่องเสร็จที่ ๔๙๐/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและ
ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๕๕๔/๒๕๔๒ วันที่ เรื่อง การวางแบบกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๙
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ครั้งที่สอง)
- เรื่องเสร็จที่ ๘๘๓/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๘๘๑/๒๕๔๒ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๒๑๔/๒๕๔๓ วันที่ เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิทธิบัตร
- เรื่องเสร็จที่ ๒๙๐/๒๕๔๓ วันที่ เรื่อง วันเริ่มใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒
- เรื่องเสร็จที่ ๔๘๔/๒๕๔๓ วันที่ เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (เปลี่ยน “มาตรา .. ทวิ” เป็น “มาตรา ../๑”)
- เรื่องเสร็จที่ ๕๗๘/๒๕๔๓ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๕๘๕/๒๕๔๓ วันที่ เรื่อง หารือกรณีบุคคลคนเดียวดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการ
กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในขณะเดียวกันสองตำแหน่ง
- เรื่องเสร็จที่ ๑/๒๕๔๔ เรื่อง การกำหนดแบบกฎหมาย เรื่อง การเรียงลำดับตำแหน่งผู้เป็นกรรมการใน
คณะกรรมการ
- เรื่องเสร็จที่ ๑๗๖/๒๕๔๕ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. (กรณีแก้ไขบทบัญญัติเรื่องการกักขังแทนค่าปรับ)
- เรื่องเสร็จที่ ๑๗๗ - ๑๗๘/๒๕๔๕ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับสำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ (ร่างพระราชบัญญัติยศตำรวจ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ
พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการตำรวจ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.)
- เรื่องเสร็จที่ ๒๐๗/๒๕๔๕ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์ คู่สมรสสวัสดิภาพและส่งเสริม
ความประพฤติเด็ก พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๓๔๒/๒๕๔๖ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการเฉลี่ยความเสียหายทั่วไป พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๗๔๗/๒๕๔๖ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า
พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๘๕๒/๒๕๔๖ เรื่อง การยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติและคำสั่งอื่นที่มีลักษณะเดียวกัน

- (ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ พ.ศ.)
- เรื่องเสร็จที่ ๓๗๖/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๕๑๙/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๗๙๕/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างกิจการรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล ในท้องที่เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตราชเทวี เขตวัฒนา เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตคลองเตย และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๘๐๐/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๘๗๗/๒๕๔๗ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การนำองค์ประชุมคณะกรรมการองค์การจัดการน้ำเสีย
- เรื่องเสร็จที่ ๙๖๖ - ๙๖๗/๒๕๔๗ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี พ.ศ. และร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแขวงพระนครเหนือ พ.ศ. (บันทึกสำนักงานกิจการนิติบัญญัติ ลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๗ เรื่อง ผลการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี พ.ศ. และร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแขวงพระนครเหนือ พ.ศ.)
- เรื่องเสร็จที่ ๒๘๒/๒๕๔๘ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในขณะเดียวกัน
- เรื่องเสร็จที่ ๕๔๐/๒๕๔๘ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช ๒๔๗๙ พ.ศ.
- เรื่องเสร็จที่ ๖๓๒/๒๕๔๘ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การวางแบบกฎหมาย (การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับโดยร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียว)
- เรื่องเสร็จที่ ๓๐๒/๒๕๔๙ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

คณะทำงานปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมาย

๑. นายชูเกียรติ รัตนชัยชาญ	ประธานคณะทำงาน กรรมการร่างกฎหมายประจำ
๒. นายกมลชัย รัตนสกววงศ์	คณะทำงาน กรรมการกฤษฎีกา (คณะที่๔)
๓. นายธรรมนิตย์ สุ่มันตกุล	คณะทำงาน กรรมการร่างกฎหมายประจำ
๔. นายนิติ เปรมรัมย์	คณะทำงาน รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นายบรรเจิด สิงคะเนติ	คณะทำงาน อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๖. นางณัฐนันท์ อัสวเลิศศักดิ์	คณะทำงานและเลขานุการ ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายการค้าอุตสาหกรรม
๗. นางสาวศิริพร เอี่ยมธงชัย	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ นักกฎหมายกฤษฎีกา ๗
๘. นางกรรวา บุญศิริ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๙. นายพรพจน์ เรืองแสงทองกุล	ช่วยงานฝ่ายเลขานุการคณะทำงาน นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๑๐. นายอภิวัฒน์ จิระศิริโสภณ	ช่วยงานฝ่ายเลขานุการคณะทำงาน นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๑๑. นางสาวพรทิพย์ ตันทวนนท์	ช่วยงานฝ่ายเลขานุการคณะทำงาน นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๑๒. นายพิพัฒน์ พึ่งพาพงศ์	ช่วยงานฝ่ายเลขานุการคณะทำงาน นักประชาสัมพันธ์ ๖

คณะกรรมการตรวจสอบงานวิจัย

๑. นางสาวพวงเพชร สารคุณ	ประธาน อธิการบดีรองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
๒. นายอัษฎพร จารุจินดา	กรรมการ รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
๓. นายนิพนธ์ สะกิมี่	กรรมการ กรรมการร่างกฎหมายประจำ

คณะผู้วิจัย

๑. นางสาวจรรุวรรณ เสงตระกุล	กรรมการร่างกฎหมายประจำ (หัวหน้าคณะผู้วิจัย)
๒. นายนพดล เกร์ฤกษ์	ผู้อำนวยการสำนักหลักนิติบัญญัติ
๓. นายกิตติศักดิ์ จุลสำรวจ	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายคมนาคม
๔. นายชินีสร คล้ายสังข์	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายการเงิน
๕. นายสุชัย งามจิตต์เอื้อ	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายการศีกา ๑
๖. นางสาวอัญชลิตา กองอรรถ	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายการศีกา ๒
๗. นายกฤษฎา พงษ์พันธุ์	นักกฎหมายกฤษฎีกา ๘
๘. นางชื่นสมน นีวาทวงศ์	นักกฎหมายกฤษฎีกา ๘
๙. นายอภิวัฒน์ คงชาติ	นักกฎหมายกฤษฎีกา ๗
๑๐. นางสาววรรณา เจริญพลนาศัย	นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๑๑. นายวินัย เพชรบุรี	นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๑๒. นางสาวนิศาชล ไรจน์สัตตรัตน์	นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๑๓. นายณัฐวุฒิ เลิศลอย	นิติกร ๕
๑๔. นางสาวกรกช พร้อมสุวรรณ	นิติกร ๕
๑๕. นางสาวสุนันทา จันทร์แก้ว	นิติกร ๕
๑๖. นางสาวจรวรรพ พงศาวิกุล	นิติกร ๕
๑๗. นางนุสรา ปิ่นเพชร	นิติกร ๕
๑๘. นางสาวศศิณา เถยวิจิตร	นิติกร ๕
๑๙. นางสาวสิริกาญจน์ สุวรรณจริตกุล	นิติกร ๕
๒๐. นายจักรพงษ์ ดั่งจุมพล	นิติกร ๕
๒๑. นายอภิชัย กุ่มเมือง	นิติกร ๔
๒๒. นางสาวมาลัย ธรรมโชติ	ผู้พิพากษา

ผู้จัดทำ

๑. คณะทำงานปรับเปลี่ยนกระบวนการร่างกฎหมาย
๒. นางกาญจนาภรณ์ อินทปันตี เลิศลอย นักกฎหมายกฤษฎีกา ๗
๓. นางพรพิมล สัมฤทธิ์ผ่อง นักกฎหมายกฤษฎีกา ๗
๔. นายพัฒนชัย วัชรจิตต์กุล นักกฎหมายกฤษฎีกา ๗
๕. นางสาวฤทัย พูลสวัสดิ์ นักกฎหมายกฤษฎีกา ๗
๖. นางกาญจนา คงวันดี นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๗. นางสาวพจมาน รัตแดง นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๘. นางสาวกิริภัทร ด่านธีระภากุล นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๙. นายวิชัย สัตยชัยวรรณ นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๑๐. นางสุกัญญา สุวรรณานันท์ นักกฎหมายกฤษฎีกา ๖
๑๑. นางสาวพิมลสิริ วิเศษไธพารนนท์ นิติกร ๕
๑๒. นางสาวนัฐกานต์ ขำยัง นิติกร ๕
๑๓. นางสาวจิระ พุ่มพวง นิติกร ๔
๑๔. นางสาวสุภาทิพย์ ศิริภาณุรักษ์ นิติกร ๔
๑๕. นายพรเลิศ ศักดิ์สงวนมัญญู นิติกร ๓
๑๖. นางสาวอนันศยา อึ้งชัย นักวิชาการพัสดุ ๕

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เลขที่ ๑ ถ.พระอาทิตย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๒๒-๐๒๐๖-๙ , ๐-๒๒๒๑-๕๓๐๖ , ๐-๒๒๒๑-๕๓๑๓

โทรสาร ๐-๒๒๒๖-๖๒๐๑ , ๐-๒๒๒๖-๓๖๑๒

<http://www.krisdika.go.th> <http://www.lawreform.go.th>